

2. MEDNARODNI
ZNANSTVENO-
STROKOVNI
POSVET

NADARJENI

BEG
MOŽGANOV

OŠ JANKA GLAZERJA RUŠE
IN
UNIVERZA V MARIBORU
PEDAGOŠKA FAKULTETA

Zbornik prispevkov in povzetkov ob 2. Mednarodnem znanstveno-strokovnem posvetu
Nadarjeni – Beg možganov

Organizator simpozija in založnik zbornika: Osnovna šola Janka Glazerja Ruše,
Lesjakova ulica 4, 2342 Ruše in Univerza v Mariboru – Pedagoška fakulteta, Koroška
cesta 160, 2000 Maribor

Ruše, april 2018

Elektronska izdaja

Programski odbor: prof. dr. Matjaž Duh, doc. dr. Jerneja Herzog, doc. dr. Tomaž
Bratina in dr. Andreja Kljajič

Uredniški odbor: Aleksandra Rožič, Ladislav Pepelnik in dr. Andreja Kljajič

Organizacijski odbor: Miro Jaušovec, Boštjan Ravnjak, Natalija Prednik Burič, Vladka
Potočnik, Urška Golob, Ljiljana Mićović Struger, Sonja Črešnik, Petra Remšak, Milojka
Poš, Karin Magdič, Darinka Jesenko, Leonida Zalar, Suzana Špindler, Franc Jakoš,
Manja Vidovič

Recenzenta: prof. dr. Milan Matijević in prof. dr. Matjaž Duh

Publikacija je dostopna na spletni strani <http://www.glazer.si/strokovni-posvet-o-nadarjenih/>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
[COBISS.SI-ID=294390784](https://nuk.uzd.si/COBISS.SI-ID=294390784)
ISBN 978-961-94201-1-9 (OŠ Janka Glazerja, pdf)

Spoštovani bralci zbornika!

Letos bo v Rušah potekal 2. Mednarodni znanstveno-strokovni posvet o nadarjenih s podnaslovom »BEG MOŽGANOV«. K organizaciji posveta smo povabili Univerzo v Mariboru – Pedagoško fakulteto. Skupaj smo pritegnili predstavnike šestih držav, ki bodo predstavili svoje poglede na delo z nadarjenimi in iskali odgovore, na kakšen način zaježiti odhod nadarjenih v tujino. Preko osemdeset praktikov iz celotne Slovenije pa bo predstavilo primere dobrih praks dela z nadarjenimi.

Beg možganov predstavlja vedno večji problem mnogih držav in Slovenija pri tem ni izvzeta. Beg možganov ni samo stvar najnovejše statistike. Da bi lažje razumeli to problematiko, se moramo ozreti v zgodovino. Spomniti velja na množične migracije v drugi polovici devetnajstega stoletja, na drugi val izseljevanja med obema vojnama, na politično migracijo po drugi svetovni vojni in ekonomsko migracijo v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja. Pametne glave in pridne roke so se zaradi takšnih in drugačnih razlogov vedno selile.

Mednarodna mobilnost ljudi, tudi študentov, je pojav, ki se mu ne moremo izogniti. Predvsem države, temelječe na znanju, so zelo zanimive za odliv možganov. Ali je med njimi tudi Slovenija?

Vzroki za selitve talentov so različni. Najpogosteje omenjeni so boljši pogoji za delo in raziskovalno dejavnost, možnost za večji zaslužek, boljše možnosti za kariero.

Seveda ima mobilnost tudi mnoge pozitivne plati. V fazi izobraževanja, izkušnje, pridobljene v tujini, prinesejo nov pogled na izobraževanje, novo znanje, nove socialne mreže. To mlade bogati in vpliva na njihovo osebno rast in osamosvojitve. Večina od naštetega velja tudi za tiste, ki se za selitev odločijo že po vstopu na trg dela.

Kako najti pravo ravnovesje med vsemi vidiki, ki jih prinaša mobilnost, je stvar politike, ki mora vzpostaviti razmere za spodbujanje vlaganj v gospodarstvo in razvoj v najširšem pomenu besede.

Ali so države JV Evrope, vključno s Slovenijo, na pravi poti? Upam, da najdemo vsaj nekaj odgovorov.

Prijetno bivanje v Rušah vam želim.

Predsednik organizacijskega odbora:

Ladislav Pepelnik, prof.

**PROGRAM MEDNARODNEGA ZNANSTVENO-STROKOVNEGA POSVETA O
NADARJENIH, RUŠE, 14. APRIL 2018**

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

8.00–8.45	Prihod, registracija, jutranji klepet ob kavi
8.45–9.00	Svečana otvoritev
9.00–10.30	Plenarni del: Ranko Rajović: NTC UČENJE (predavanje bo v srbskem jeziku) Ljupčo Kevereski: INTERNACIONALNI PROJEKT MULTIDIMENZIONALNE REFLEKSIJE ODLIV MOZGOVA U ZEMLJE ZAPADNOG BALKANA NA PUTU KA EU (predavanje bo v srbskem jeziku) Tanja Bezić: INKLUZIVNA ŠOLA IN POSPEŠENO NAPREDOVANJE (AKCELERACIJA) PO VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNEM PROGRAMU OŠ IN SŠ Darko Hederih: KVIZ IN NADARJENI? DA, A S PRIDRŽKOM
10.30–11.00	Strokovna razprava ob dobrotah naše kuhinje
11.00–12.30	Delo v sekcijah
11.00–12.30	Okrogla miza » BEG MOŽGANOV «
12.30–13.30	Kosilo
13.30–15.00	Delo v sekcijah
15.00–15.15	Osvežitev
15.15–16.45	Delo v sekcijah
16.55	Zaključek posveta s podelitvijo nagrad

RAZPORED UDELEŽENCEV PO SEKCIJAH 2018

UČILNICA ŠT. 7	Moderator: Natalija Prednik Burič, prof., Dr. sc. Dubravka Kuščević
11.00	Božena Arnejčič, Mihaela Fike, OŠ Pesnica: KAKO PREPOZNATI NADARJENOST PRI UČENCIH PRI GLEDALIŠKIH DEJAVNOSTIH
11.20	Martina Brenc, OŠ Ig: POSTANI UČITELJ ZA EN DAN – NADARJENI UČENCI V VLOGI UČITELJA
11.40	Irena Rola-Bek, OŠ Sveta Ana: DELO Z NADARJENIMI – IŠČIMO IN RAZVIJAJMO VSESTRANSKOST
12.00	Leonida Babič, OŠ Starše: DELO Z NADARJENIMI UČENCI V PROJEKTU DEKD
12.20	Brigita Berglez, OŠ Ob Dravinji Slovenske Konjice: JEZIKI – IZZIV ZA NADARJENE UČENCE

UČILNICA ŠT. 15	Moderator: Ljiljana Mićović Struger, prof., Dr. sc. Marija Brajčić
11.00	Nataša Črešnar, OŠ Pohorskega bataljona Oplotnica: VLOGA NADARJENIH UČENCEV PRI RAZLIČNIH DEJAVNOSTIH
11.20	Dejan Čeranič, OŠ Jelšane in OŠ Hreplje: Z GIBANJEM DO BOLJŠEGA POTENCIALA ZA UČENJE
11.40	Simona Dekalan, OŠ Dobrova: OTROCI SVETA
12.00	Vanja Zebec Drevenšek, OŠ Ljudski vrt Ptuj: KREATIVNA DELAVNICA V OKVIRU PROJEKTA KORAK K SONČKU
12.20	Tatjana Sabo, Dvojezična šola OŠ Lendava: VLOGA RAVNATELJA PRI ORGANIZACIJI DELA Z NADARJENIMI UČENCI

UČILNICA ŠT. 8	Moderator: Boštjan Ravnjak, prof., PhD Jasmina Knezević
11.00	Barbara Fale in Andreja Vavpetič, OŠ Jurija Vege, Moravče: . ČRKA, NOTA, GIB = GLASBENO-GLEDALIŠKA PREDSTAVA
11.20	Vesna Jelen Godunc, OŠ Miklavž na Dravskem polju: NADARJENI UČENCI – IZZIV ZA MENTORJE INTERESNIH DEJAVNOSTI
11.40	Nina Ličen Goričan, OŠ in vrtec Sveta Trojica: ZNANOST NA DLANI
12.00	Simona Glavič, OŠ Dobrova: NADARJENI UČENCI NA MEDNARODNI JAVNI PRIREDITVI
12.20	Sabina Kaplan, OŠ Cvetka Golarja: DOMIŠLJIJA NE POZNA MEJA

UČILNICA ŠT. 9	Moderator: Vladka Potočnik, prof. spec., PhD Jelena Blanuša
11.00	Zdenka Keuc, II. gimnazija Maribor: POMEN NADARJENIH DIJAKOV ZA RAZVOJ VAROVANIH OBMOČIJ NARAVE (NATURA 2000)
11.20	Simona Hajnal, OŠ Ljudski vrt: DELO V USTVARJALNIH DELAVNICAH
11.40	Petra Jesih, OŠ Sava Kladnika Sevnica: MOTIVACIJA NADARJENIH UČENCEV
12.00	mag. Irena JESENIČNIK, OŠ Neznanih talcev Dravograd: NADARJENI UČENCI PRI NARAVOSLOVJU IN TEHNIKI
12.20	Mateja Hočevar, OŠ Stopiče in OŠ Dolenjske Toplice: LEGO – ANIMACIJA IN KARIKATURE

UČILNICA ŠT. 14	Moderator: Sonja Črešnik, PhD Slavoljub Hilčenko
11.00	Irena Kašman, OŠ Neznanih talcev Dravograd: NADARJENI UČENCI VEZ MED ŠOLO IN KRAJEM TUDI NA LITERARNEM IN KULTURNEM PODROČJI
11.20	Lidija Kacin, OŠ Idrija: RAZISKOVALNI TABOR ZA NADARJENE UČENCE NA OŠ IDRIJA
11.40	Ivanka Korez, OŠ Cirkovce: AKTIVNOSTI NADARJENIH UČENCEV V SVETU KONJ
12.00	Matej Kraner, OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova: EKSKURZIJA, KOT OBLIKA DELA Z NADARJENIMI UČENCI
12.20	Mateja Kelner, OŠ Ljudski vrt Ptuj: PRAZGODOVINA

UČILNICA ŠT. 12	Moderator: Karin Magdič, prof., PhD Dean Iliev, Full professor
11.00	Vesna Fabjan, SŠ Črnomelj: KAKO DIJAKOM, KI ZMOREJO VEČ, OLAJŠATI POT DO CILJA
11.20	Bojana Kronvogel, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici: USTVARJANJE NADARJENIH OTROK
11.40	Simona Lozinšek, OŠ Ljudski vrt Ptuj: NADARJENI POTREBUJEJO DIFERENCIACIJO
12.00	Lucija Levart, OŠ Zreče: DUHOVITOPISJE ZA NADARJENE NA OŠ ZREČE
12.20	Irena Lukić, OŠ Spodnja Šiška: NADARJENI UČENCI IN RAZVOJ NJIHOVIH SOCIALNIH TER OSEBNOSTNIH VEŠČIN

UČILNICA ŠT. 7	Moderator: Natalija Prednik Burič, prof., Dr. sc. Dubravka Kuščević
13.30	mag. Natalija Sevnik Leber, OŠ Petrovče: NE ZAPRAVLJAJMO VEČ TALENTOV!
13.50	Jerneja Lisjak, OŠ Selnica ob Dravi: RAZVIJANJE MIŠLJENJA NA VIŠJIH TAKSONOMSKIH STOPNJAH OB TVORJENJU BESEDILA K ILUSTRACIJAM V SLIKANICI
14.10	Tatjana Lukovnjak, OŠ Hajdina: KNJIŽEVNOST PRI DODATNEM POUKU ANGLEŠČINE
14.30	Janja Ledinek, OŠ Starše: NADARJENI UČENCI, SOUSTVARJALCI DNEVA DEJAVNOSTI – Arhitektura
14.50	Alenka Košak Mencin, OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika: DELO Z UČENCI PO METODI EDWARDA DE BONA

UČILNICA ŠT. 15	Moderator: Ljiljana Mićović Struger, prof., Dr. sc. Marija Brajčić
13.30	Branka Mestnik, OŠ Gorica Velenje: RAZISKOVALNA DEJAVNOST V OSNOVNI ŠOLI
13.50	Natalija Mihelčič Gradišar, OŠ Stopiče: SPODBUJANJE NADARJENOSTI JE ZABAVNO – ključ do uspeha
14.10	Ester Mlaj, OŠ Jarenina: MOTIVACIJSKA KOMPONENTA NADARJENIH UČENCEV
14.30	Maja Mernik, OŠ Ludvika Pliberška: SKUPNOST UČENCEV IN OTROŠKI PARLAMENT NA OSNOVNI ŠOLI LUDVIKA PLIBERŠKA
14.50	Marija Meklav, OŠ Hajdina: MLADI IN ALKOHOL – COOL TUDI BREZ

UČILNICA ŠT. 8	Moderator: Boštjan Ravnjak, prof., PhD Jasmina Knezević
13.30	mag. Blanka Mlakar, OŠ dr. A. Trstenjaka Negova: RAZVIJANJE USTVARJALNOSTI PRI NADARJENIH UČENCIH SKOZI ERASMUS+ PROJEKT
13.50	Natalija Novak, Estera Jurša, OŠ in vrtec Sv. Trojica: RAZVIJANJE KRITIČNEGA MIŠLJENJA S POMOČJO FILMA
14.10	Damjana Očko, OŠ Selnica ob Dravi: PREDSTAVITEV URE ŠPORTA Z NADARJENIM UČENCEM V KOMBINIRANEM ODDELKU
14.30	Marijana Pšeničnik, OŠ Neznanih talcev Dravograd: DELO UČITELJA NEMŠČINE Z NADARJENIMI UČENCI
14.50	Antonija Pavlovič, Prva OŠ Slovenj Gradec: DELO Z RADOVEDNEŽI NA PRVI OŠ SLOVENJ GRADEC

UČILNICA ŠT. 9	Moderator: Vladka Potočnik, prof. spec., PhD Jelena Blanuša
13.30	mag. Simona Jerčič Pšeničnik, OŠ Neznanih talcev Dravograd: RAZVIJANJE JEZIKOVNIH SPRETNOSTI V MATERINŠČINI PRI NADARJENIH UČENCIH IN PREPREČEVANJE »BEGA MOŽGANOV« S POMOČJO ZAVESTI O LASTNEM JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI
13.50	Katja Plos, OŠ Spodnja Šiška: DEJAVNOSTI ZA SPODBUJANJE BRANJA PRI NADARJENIH UČENCIH NA OSNOVNI ŠOLI SPODNJA ŠIŠKA
14.10	Darja Polner, OŠ Ljudski vrt Ptuj: PROJEKTNO LIKOVNO USTVARJANJE
14.30	Ana Perović, OŠ bratov Polančičev Maribor: KAKO PRELITI MISLI NA PAPIR? PISANJE ESEJA PRI (DODATNEM) POUKU ANGLEŠČINE
14.50	Mag. Polonca Čontala Piberl, OŠ Angela Besednjaka Maribor: DVOJNO IZJEMEN UČENEC IN MOJE URE SLJ

UČILNICA ŠT. 14	Moderator: Sonja Črešnik, PhD Slavoljub Hilčenko
13.30	Mateja Leskovar Polanič, OŠ Stročja vas: SOBOTNA ŠOLA – »DRUGAČNA« PRILOŽNOST ZA UČENCE
13.50	Katja Repolusk, OŠ Selnica ob Dravi: TABOR ZA NADARJENE – PRILOŽNOST ZA RAZVIJANJE SOCIALNIH VEŠČIN IN ČUSTVENO OPISMENJEVANJE
14.10	Neli Romanello, OŠ Sečovlje: SODELOVANJE Z OKOLJEM KOT SPODBUDA ZA DELO Z NADARJENIMI UČENCI
14.30	Judita Slabe, OŠ Ivana Groharja Škofja Loka: NADARJENI UČENCI IN DUŠEVNO ZDRAVJE - VLOGA SVETOVALNEGA DELAVCA
14.50	Nataša Strmšnik, OŠ Lovrenc na Pohorju: NADARJENA SEM, PA KAJ ...

UČILNICA ŠT. 12	Moderator: Karin Magdič, prof., PhD Dean Iliev, Full professor
13.30	mag. Evelin Škof, OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika: RAZVIJANJE POTENCIALOV S POMOČJO VIZUALIZACIJE
13.50	Jožica Špec, OŠ Toneta Čufarja Maribor: KAKO LAHKO Z ELEMENTI FS SPODBUDIMO OZIROMA IZBOLJŠAMO DELO NADARJENIH UČENCEV
14.10	Renata Štritof, OŠ Janka Glazerja Ruše: RAZVIJANJE EMPATIJE PRI NADARJENIH UČENKAH
14.30	Maja Starc Šinigoj, OŠ Antona Ukmarja Koper: OTROCI V ISTRI
14.50	Tanja Šimek, OŠ Starše: MEDPREDMETNO OBARVANE DELAVNICE ZA NADARJENE UČENCE

UČILNICA ŠT. 7	Moderator: Natalija Prednik Burič, prof., Dr. sc. Dubravka Kuščević
15.15	Jožica Vršič, OŠ Cerkvenjak – Vitomarci: VEČER BRANJA, PRIPOVEDOVANJA IN ASTRONOMIJE
15.35	Marta Zajc, OŠ Danile Kumar: MALI RADOVEDNEŽI
15.55	Ksenja Žmauc, OŠ Juršinci: DRAMATIZACIJA MALEGA PRINCA KOT PRIMER POTOVANJA NA PLANET NADARJENOSTI
16.15	Polonca Kačičnik, Srednja zdravstvena šola Celje: MEDNARODNA ODPIRA NA MAURICIUS

UČILNICA ŠT. 15	Moderator: Ljiljana Mićović Struger, prof., Dr. sc. Marija Brajčić
15.15	Petra Alič, SŠ Jesenice: IMPLEMENTACIJA IN RAZVOJ POTENCIALOV NADARJENEGA DIJAKA V IZOBRAŽEVALNEM PROGRAMU ZDRAVSTVENA NEGA
15.35	Petra Krivic, OŠ Lovrenc na Pohorju: NADARJENI RAZISKUJEJO
15.55	Denis Fras, SŠ za oblikovanje Maribor: DVOJNO IZJEMNI DIJAKI PRI POUKU GRAFIČNEGA OBLIKOVANJA
16.15	Maja Basle, Srednja zdravstvena šola Celje: MATEMATIKA ZA TISTE, KI ZMOREJO VEČ

UČILNICA ŠT. 8	Moderator: Boštjan Ravnjak, prof., PhD Jasmina Knezevic
15.15	Peter Korošec, OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici: MATEMATIČNA TEKMOVANJA KOT OBOGATITVENE DEJAVNOSTI ZA NADARJENE UČENCE
15.35	Leonida Osojnik, OŠ Janka Glazerja Ruše: DELAVNICE ZA NADARJENE UČENCE
15.55	Magda Pipenbaher, OŠ Franca Lešnika Vuka Slivnica pri Mariboru: PASCALOV TRIKOTNIK PO VERTIKALI OD ŠESTEGA DO DEVETEGA RAZREDA
16.15	Tadeja Jurkovič, OŠ Stročja vas: PRIMER ZGOŠČEVANJA UČNEGA NAČRTA PRI MATEMATIKI

UČILNICA ŠT. 9	Moderator: Vladka Potočnik, prof. spec., PhD Jelena Blanuša
15.15	Nina Povšič Trantura, OŠ Rada Robiča Limbuš: GRAJENJE ODNOSA SKOZI USTVARJALNOST
15.35	Špela Stanek, OŠ Sava Kladnika Sevnica: ANGLEŠČINA ZA ŠTEDILNIKOM
15.55	Barbara Bednjički Rošer, Vrtec Ivana Glinška: ODKRIVANJE IN SPODBUJANJE POTENCIALNO NADARJENIH OTROK V VRTCU
16.15	Simona Kocbek, OŠ Miklavž na Dravskem polju: PREPOZNAVANJE NADARJENOSTI PRI UČENCIH 1. VIO

UČILNICA ŠT. 14	Moderator: Sonja Črešnik, PhD Slavoljub Hilčenko
15.15	Jasmina Žel, OŠ Ljudski vrt Ptuj: ZANIMIVI FIZIKALNI EKSPERIMENTI
15.35	Boris Kojc, mag. prof., Venčeslava Rakovnik, OŠ Lovrenc na Pohorju: TRIDIMENZIONALNO MODELIRANJE
15.55	Milica Šteger, OŠ Hudinja Celje: USTVARJALNOST TEHNIČNO-NARAVOSLOVNO NADARJENIH UČENCEV
16.15	Franja Šmon Drevenšek, OŠ Neznanih talcev Dravograd: DELO Z NADARJENIMI UČENCI PRI MATEMATIKI NEKOČ IN DANES

Zbornik je objavljen na <http://www.glazer.si/strokovni-posvet-o-nadarjenih/>

Kazalo

PhD Maria Aleksandrovich: Parental support for gifted children: being a parent of a dancer	1
mag. Tanja Bezić: Inkluzivna šola in hitrejše napredovanje (akceleracija) po vzgajno-izobraževalnem programu osnovne šole	2
dr. sc. Marijana Županić Benić, dr. sc. Sonja Ivić: Attitudes about Creativity: A Survey of Students, Teachers, and Parents	3
dr. Matjaž Duh, dr. Andreja Kljajič, dr. Tomaž Bratina: Spremljava uspešnosti evidentiranja in identifikacija likovno nadarjenih učencev v osnovni šoli	4
dr. Katarina Germšek: Vloga nadarjenega učenca pri slovenščini / The Role of a Gifted and Talented Learner in the Lessons of Slovene.....	5
Slavoljub Hilčenko, Ph.D, Sanja Filipović, Ph.D, Vojislav Ilić, Ph.D: IKT kot razvojni faktor talenta in ustvarjalnost v izobraževanju umetnosti / ICT as development factor of talent and creativity in teaching art.....	6
Dean Iliev: The treatment of the educational objectives by the teachers as possible reason for brain escape	7
dr. Marko Ivanišin: Središče za delo z nadarjenimi dijaki kohezijske regije vzhodna Slovenija	8
doc. dr. Jerneja Herzog, mag. Petra Drogenik: Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci z vidika praktičnih izkušenj svetovalnih služb.....	9
dr. sc. Dubravka Kuščević, dr. sc. Marija Brajčić: Differences in assessment of visual skills among pupils with regard to artwork - estimation of giftedness	10
PhD Jasmina Knezevic, Jelena Blanusa, PhD Slavoljub Hilcenko: Intrinziic motivation factors in the gifted children	11
Prof. Dr. Ljupco Kevereski, Mr. Dragan Ristevski: Multidimensional reflection on brain drain in R. Macedonia	12
Prof. MMag.art Dr.phil Rolf LAVEN: Empowering Students in Inclusive Aesthetic-Artistic Workshops:	13
Active Creation over Passive Participation	13
dr. Polonca Pangrčič: Nekateri segmenti edukacije nadarjenih učencev doma in po svetu / Some segments of gifted student education in Slovenia and abroad	17
PhD Kristinka Selaković, MA Marija Ivanović: Family and artistically gifted children	18
dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, doc. dr. sc. Vesna Svalina: Competences of educators and teachers to recognize and develop musical talent	19
Zlata Tomljenović, Ph.D: Influence of an interactive approach to learning and teaching on development of creativity in teaching visual arts	20
Herbert Zoglowek, PhD: Učitelj nadarjenih - kaj je potrebno?/Teacher of the gifted – what is needed?	21
Petra Alič: Implementacija in razvoj potencialov nadarjenega dijaka v izobraževalnem programu Zdravstvena nega	22

Božena Arnejčič, prof., in Mihaela Fike, prof.: Kako prepoznati nadarjenost pri učencih pri gledaliških dejavnostih	30
Martina Brenc: Postani učitelj za en dan – nadarjeni učenci v vlogi učitelja	36
Irena Rola-Bek: Delo z nadarjenimi – iščimo in razvijamo vsestranskost	43
Leonida Babič: Delo z nadarjenimi učenci v projektu DEKD	51
Maja Basle: Matematika za tiste, ki zmorejo več	58
Brigita Berglez: Jeziki – izziv za nadarjene	65
Barbara Bednjički Rošer: Spodbujanje potencialno nadarjenih otrok v vrtcu	70
Encouraging potentially talented children in kindergarten	70
Nataša Črešnar: Vloga nadarjenih učencev pri različnih dejavnostih.....	77
Dejan Čeranič: Z gibanjem do boljšega učnega potenciala	84
Simona Dekalan: Otroci sveta	90
Vanja Zebec Drevenšek: Kreativna delavnica v okviru projekta korak k sončku	96
Franja Šmon Drevenšek: Delo z nadarjenimi učenci pri matematiki nekoč in danes	105
Vesna Fabjan: Kako učencem/dijakom, ki zmorejo več, olajšati pot do cilja	111
dr. Ivan Ferbežer: KRAJA MOŽGANOV V MORALNI PERSPEKTIVI	118
Andreja Vavpetič in Barbara Fale: Črka, nota, gib = glasbeno-gledališka predstava	127
Denis Fras: Dvojno izjemni dijaki pri pouku grafičnega oblikovanja	132
Vesna Jelen Godunc: Nadarjeni učenci – izziv za mentorje interesnih dejavnosti	140
Nina Ličen Goričan: Znanost na dlani	146
Simona Glavič: Nadarjeni učenci na mednarodni javni prireditvi	151
Mateja Hočevnar: LEGO – animacija in KARIKATURE	159
Darko Hederih: KVIZ IN NADARJENI? DA, A S PRIDRŽKOM.....	164
Simona Hajnal: Delo v ustvarjalnih delavnicah.....	170
Petra Jesih: Motivacija nadarjenih učencev	177
Tadeja Jurkovič: ZGOŠČEVANJE UČNEGA NAČRTA.....	184
mag. Irena Jeseničnik: Nadarjeni učenci pri naravoslovju in tehniki	192
Irena Kašman: Nadarjeni učenci – vez med šolo in krajem tudi na literarnem in kulturnem področju	200
Sabina Kaplan: Domišljija ne pozna meja	208
Polonca Kačičnik: Mednarodna odprava na Mauricius	217
Lidija Kacin: Od kamenčkov do zvezd - Raziskovalni tabor za nadarjene učence II. triade na OŠ Idrija	225
Ivanka Korez: Aktivnosti nadarjenih učencev v svetu konj	234
Matej Kraner: Ekskurzija kot oblika dela z nadarjenimi učenci.....	241
Simona Kocbek : Prepoznavanje nadarjenosti pri učencih 1. VIO.....	249

Zdenka Keuc: Pomen nadarjenih dijakov za razvoj varovanih območij narave.....	256
Mateja Kelner: Prazgodovina	264
Petra Krivc: Nadarjeni raziskujejo	272
Boris Kojc in Venčeslava Rakovnik: Tridimenzionalno modeliranje	279
Peter Korošec: Matematična tekmovanja kot obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence ...	286
Bojana Kronvogel: USTVARJANJE NADARJENIH OTROK	293
Simona Lozinšek: Nadarjeni potrebujejo diferenciacijo	300
Lucija Levart: Duhovitopisje za nadarjene na OŠ Zreče	306
Irena Lukić: Nadarjeni učenci in razvoj njihovih socialnih ter osebnostnih veščin	313
mag. Natalija Sevnik Leber: Ne zapravljajmo več talentov!.....	320
Jerneja Lisjak: Razvijanje mišljenja na višjih taksonomskih stopnjah ob tvorjenju besedila k ilustracijam v slikanici.....	329
Tatjana Lukovnjak: Književnost pri dodatnem pouku angleščine	337
Janja Ledinek: Nadarjeni učenci, soustvarjalci dneva dejavnosti – Arhitektura.....	345
Alenka Košak Mencin: Delo z učenci po metodi Edwarda de Bona	352
Branka Mestnik: Raziskovalna dejavnost v osnovni šoli	359
Natalija Mihelčič Gradišar: SPODBUJANJE NADARJENOSTI JE ZABAVNO – ključ do uspeha	364
Ester Mlaj: Motivacijska komponenta nadarjenih učencev.....	371
Maja Mernik: Skupnost učencev in otroški parlament na Osnovni šoli Ludvika Pliberška Maribor (nadarjeni učenci – primeri prakse)	379
Marija Meklav: Mladi in alkohol – cool tudi brez	387
mag. Blanka Mlakar: Razvijanje ustvarjalnosti pri nadarjenih učencih skozi Erasmus+ projekt ..	394
Natalija Novak, Estera Jurša: Razvijanje kritičnega mišljenja s pomočjo filma	403
Leonida Osojnik: Delavnice za nadarjene učence na Osnovni šoli Janka Glazerja Ruše	411
Damjana Očko: Predstavitev izvedbe ure športa z nadarjenim učencem v kombiniranem oddelku (1., 2., 3., 5. razred)	419
Marijana Pšeničnik: Delo učitelja nemščine z nadarjenimi učenci	427
mag. Simona Jerčič Pšeničnik: Razvijanje jezikovnih spretnosti v materinščini pri nadarjenih učencih in preprečevanje »bega možganov« s pomočjo zavesti o lastnem jeziku, narodu, državi	434
Antonija Pavlovič, prof. teo., zgo. in ang. jezika s književnostjo: Primeri dobre prakse dela z nadarjenimi na Prvi osnovni šoli Slovenj Gradec	441
Katja Plos: Dejavnosti za spodbujanje branja pri nadarjenih učencih na Osnovni šoli Spodnja Šiška	449
Magda Pipenbaher: Pascalov trikotnik po vertikali od 6. do 9. razreda	456
Darja Polner: Projektno delo	465
Skupaj so izbrali glasbeno spremljavo Gerta Wildena, Crafty Party.....	469

Ana Perović: Kako preleti misli na papir?	472
mag. Polonca Čontala Piberl: Dvojno izjemen učenec in moje ure SLJ	481
Katja Repolusk: Tabor za nadarjene – priložnost za razvijanje socialnih veščin in čustveno opismenjevanje	496
Neli Romanello: Sodelovanje z okoljem kot spodbuda za delo z nadarjenimi učenci	504
Špela Stanek: Angleščina za štedilnikom	511
Judita Slabe: Nadarjeni učenci in duševno zdravje – vloga šolskega svetovalnega delavca	519
Tatjana Sabo: Vloga ravnatelja pri organizaciji dela z nadarjenimi učenci na DOŠ I Lendava	527
Nataša Strmšnik: Nadarjena sem, pa kaj	533
mag. Evelin Škof: Spodbujanje potencialov s pomočjo vizualizacije	540
Jožica Špec: Kako lahko z elementi Formativnega spremljanja spodbudimo oziroma izboljšamo delo nadarjenih učencev.....	547
Renata Štritof: Razvijanje empatije pri nadarjenih učenkah.....	555
Maja Starc Šinigoj: Otroci v Istri	564
Tanja Šimek: MEDPREDMETNO OBARVANE DELAVNICE ZA NADARJENE UČENCE	572
Milica Šteger: Ustvarjalnost tehnično-naravoslovno nadarjenih učencev	580
Nina Povšič Trantura: Grajenje odnosa skozi ustvarjalnost	586
Jožica Vršič: Večer branja, pripovedovanja in astronomije.....	594
Marta Zajc: Mali radovedneži	601
Ksenja Žmauc: Dramatizacija Malega princa kot primer potovanja na planet nadarjenosti	607
Jasmina Žel: Zanimivi fizikalni eksperimenti	615

PhD Maria Aleksandrovich: Parental support for gifted children: being a parent of a dancer

doctor of Psychology, PhD, Pomeranian University in Slupsk, Poland
maria.aleksandrovich@apsl.edu.pl

Abstract

The article will refer to the characteristics of parents of gifted and talented students, with special focus on the parents of gifted dancers. Is it necessary for the parents themselves to be gifted? How can the family support gifted children? As a starting point we present two ideas. The first one was put forward by Jung (1979), who wrote that education of gifted and talented children makes considerable demands on the psychological, intellectual, moral and artistic susceptibility of the tutor. The second idea was introduced by Strelau (1997), who underlined the importance of environment for talent development. In the article we will discuss the importance of the above mentioned ideas and, the empirical results of our study of ballet dancers conducted in Poland, Belarus and Russia.

Key words: giftedness, dance, parents support

mag. Tanja Bezić: Inkluzivna šola in hitrejše napredovanje (akceleracija) po vzgojno-izobraževalnem programu osnovne šole

magistrica pedagoških znanosti, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Slovenia
tanja.bezic@zrss.si

Povzetek

V prispevku bomo najprej predstavili temeljna izhodišča in kazalnike udejanjanja inkluzivne šole ter utemeljili njihovo povezanost s personalizacijo, diferenciacijo in individualizacijo vzgojno-izobraževalnega dela v osnovni šoli. Ena od oblik diferenciacije vzgojno-izobraževalnega dela je tudi akceleracija oz. hitrejše (pospešeno) napredovanje po vzgojno-izobraževalnem programu za izjemno nadarjene učence - učence, ki zmorejo bistveno hitreje, v večjem obsegu in na višji ravni kompleksnosti, bolj poglobljeno ter bolj samostojno kakor velika večina sošolcev, usvajati, doseči ter preseči načrtovane cilje in standarde izobraževanja. Predstavili bomo različne možne oblike in metode akceleracije, nujne pogoje za njeno uporabo ter spoznanja mednarodnih raziskav o njenem dolgoročnem vplivu na celostni osebni razvoj. Predstavili bomo tudi aktualno stanje o njeni prisotnosti v slovenski šolski praksi ter odnos strokovnih delavcev do nje. Posebej bomo poudarili bistvena spoznanja razvojnega projekta Zavoda RS za šolstvo - RAZSODNA (Razvoj sodobnik oblik in metod dela z nadarjenimi, 2016-2018), v katerem smo skupaj s 6 osnovnimi šolami dve šolski leti preizkušali in formativno evalvirali pedagoške pristope pred akceleracijo, različne oblike in metode akceleracije ter celostno ovrednotili uspešnost učencev v prvem in drugem letu po akceleraciji. Predstavili bomo tudi nekatera skupaj oblikovana priporočila za njeno kakovostno izvedbo v praksi.

Ključne besede: izjemno nadarjeni učenec, inkluzivna šola, personalizacija učenja, diferenciacija, individualizacija, hitrejše napredovanje - akceleracija

dr. sc. Marijana Županić Benić, dr. sc. Sonja Ivić: Attitudes about Creativity: A Survey of Students, Teachers, and Parents

dr. sc. Marijana Županić Benić, Faculty of Teacher Education, University of Zagreb, Croatia
marijana.zbenic@ufzg.hr

dr. sc. Sonja Ivić, Elementary school Vladimir Gortan Rijeka, Croatia
sivic3@gmail.com

Abstract

Creativity, one of the most desirable skills needed in all contexts of modern society, is usually defined as the act of taking something that is familiar and transforming it into something new, different, and unexpected. Given the importance of creativity in modern society, schools must create an environment that facilitates the creative development of their students and allows them to express their creative abilities. Although educational policies tend to value STEM (science, technology, engineering, mathematics) disciplines over the arts, which enhance creativity, teachers have an important role in their students' creative development. In this study, an anonymous survey was administered to a sample of teachers, parents, and students in order to compare and contrast their attitudes about creativity. The results suggest that creativity is not associated with good grades and that teachers prefer disciplined over creative students. Parents and teachers believe that the current education system hinders creativity development, but both groups also believe that creative teaching can motivate students to learn.

Keywords: creativity, class, parents, students, teachers

dr. Matjaž Duh, dr. Andreja Kljajič, dr. Tomaž Bratina: Spremljava uspešnosti evidentiranja in identifikacija likovno nadarjenih učencev v osnovni šoli

Dr. Matjaž Duh has a PhD in Art Pedagogy and is a full professor of art pedagogy and a researcher at the Faculty of Education, University of Maribor, Slovenia. Contact: matjaz.duh@um.si

Dr. Andreja Kljajič has a PhD in Educational Sciences. Is an professor at the Primary school OŠ Janka Glazerja Ruše in Slovenia and an external expert at the Faculty of Education in Maribor. Contact: andreja.kljajic@guest.arnes.si

Dr. Tomaž Bratina has a PhD and is assistant professor at Faculty of Education of University in Maribor. The areas of his activities are ICT in education, preparation and distribution of Multimedia learning materials and methodology of pedagogical research. Contact: tomaz.bratina@um.si

Povzetek

V slovenskih osnovnih šolah že več let poteka sistematično evidentiranje in identifikacija nadarjenih učencev. Za prva opazovanja in evidentiranje nadarjenih učencev so zadolženi učitelji v nižjih razredih osnovne šole. Učitelji se pri evidentiranju lahko oprejo na seznam lastnosti, ki jih utegnejo imeti potencialno nadarjeni otroci na različnih področjih. Pri evidentiranju likovno nadarjenih učencev pa se pojavlja vprašanje, kako te učence prepoznati. Za zanesljivo evidentiranje likovnih talentov je potrebno upoštevati čim več znakov in dejavnikov. V raziskavi nas je zanimalo, kako uspešni so bili učitelji razrednega pouka pri evidentiranju likovnih talentov starih med 10-11 let. Ker je likovni talent razvita sposobnost, smo uspešnost evidentiranja in identifikacije preverjali pri učencih osmega in devetega razreda, starih od 14-15 let. Rezultati raziskave kažejo, da je bil postopek evidentiranja in identifikacije likovnih talentov uspešen, saj so bili učenci, ki so bili prepoznani kot likovno nadarjeni uspešnejši pri testih likovne ustvarjalnosti in likovne apreciacije, ki jih razumemo kot temeljne pokazatelje likovne nadarjenosti.

Ključne besede: Likovna nadarjenost, osnovna šola, evidentiranje, identifikacija

dr. Katarina Germšek: Vloga nadarjenega učenca pri slovenščini / The Role of a Gifted and Talented Learner in the Lessons of Slovene

dr. Katarina Germšek, Osnovna šola Miklavž na Dravskem polju, Slovenia
katarina.germsek@sola-miklavz.si

Delo z nadarjenimi učenci je v Sloveniji organizirano v obliki diferenciacije, individualizacije pouka in šolskih ter izvenšolskih obogatitvenih programov. Pri izvajanju in udejstvovanju dejavnosti za nadarjene učence so učitelji lahko ustvarjalni, domiselni, predvsem morajo biti odprti do drugačnih načinov dela. Ker učenci večino časa preživijo pri pouku, jim moramo omogočiti, da ves čas razvijajo svoje potencialne in ustvarjalnost. Z notranjo diferenciacijo in individualizacijo učitelj omogoči učencu, da uporabi svoje sposobnosti, tako imamo pri pouku slovenščine t. i. motivatorje branja, dramske igralce, učence–učitelje in posameznike, ki v svojih zapisih razkrivajo drugačen pogled. Motivatorji branja po navadi prevzemajo pobudo za glasno branje obravnavanih umetnostnih in neumetnostnih besedil ter tako spodbujajo h glasnemu branju tudi druge učence, ali pa so motivatorji v smislu, da izbirajo sošolce za branje besedil. Naloga razrednega dramskega igralca je doživeto branje/uprizoritev dramskega prizora, učenec–učitelj z dodatno lastno razlago osvetli učno snov, posamezniki s svojimi drugačnimi pogledi pa lahko odprejo nove teme za pogovore. Pri slovenščini lahko nadarjeni učenci pogosto kažejo spretnosti in sposobnosti, pomembno je, da nadarjeni učenci niso tisti, ki dobijo npr. več domače naloge, ali so vedno izpostavljeni. Bistveno je, da se med vrstniki udeležujejo in osebno rastejo ter napredujejo.

Slavoljub Hilčenko, Ph.D, Sanja Filipović, Ph.D, Vojislav Ilić, Ph.D: IKT kot razvojni faktor talenta in ustvarjalnost v izobraževanju umetnosti / ICT as development factor of talent and creativity in teaching art

Slavoljub Hilčenko, Ph.D, professor of vocational studies, College of Vocational Studies for Teacher and Trainers Education , Subotica - Republic of Serbia

slavoljubhilcenko@gmail.com

Sanja Filipović, Ph.D, associate professor, Faculty of Fine Arts - University of arts in Belgrade, Belgrade - Republic of Serbia

sanja.filipovic73@gmail.com, argus4@open.telekom.rs

Vojislav Ilić, Ph.D, assistant professor, Faculty of Philology and Arts Kragujevac, University of Kragujevac, Kragujevac - Republic of Serbia

vilicdva@gmail.com

Abstract:

Information and communication technology (ICT) today has a huge impact on the way of life and the functioning of the world in which we live. The possibilities that ICT brings, change the established attitudes towards numerous existential issues, especially impacting human development in the social, intellectual and psycho-physical aspect. These changes are reflected in the field of education, especially in the domain that directly affects the development of competences of children and young people. The world trend in education today is also the question of the development of creativity as a component of the personality, and in this field the question of the possibility of supporting creative development through the use of ICT in teaching has emerged.

Throughout the history, art teachers have applied different tools and media in the teaching process, thus moving these boundaries. Today, this same desire can be seen through the aspiration of art teachers to integrate traditional and contemporary media in their teaching in the context of didactic means. Availability, multimedia, flexibility, speed, interchangeability of digital data is what makes contemporary media necessary in the teaching of Art, and the ways of using it have been changed by their development and understanding of their possibilities that are being improved on a daily basis.

ICT represents a unique opportunity to support and extend visual arts beyond traditional art techniques. In this context, the educational domains of the application of ICT in the teaching of Art, as well as the work with the talented ones, are also explored. Computers, computer peripherals and the Internet create new aesthetic experiences, with their enormous potential as a tool for visualizing ideas, encouraging and developing the creativity of children and young people, especially in working with the talented.

Key words: ICT, education, teaching Art, creativity.

Dean Iliev: The treatment of the educational objectives by the teachers as possible reason for brain escape

Dean Iliev ,PhD., Full professor, University “St. Kliment Ohridski” Bitola, Faculty of Education Bitola, Macedonia
dean.iliev@uklo.edu.mk

Abstract

The research was focused on the opinions of the teachers about using the educational objectives in the processes of learning and teaching and the possible influence on brain escape, especially of the gifted persons. The main hypothesis According to the teachers, the focus and orientation on the cognitive objectives and non-societal affective educational objectives during teaching and learning have possible influence on brain escape, was confirmed. The results show that most teachers think that during planning, organizing and realizing the teaching and learning they are following the orientation of the curricula on cognitive objectives and non-societal affective objectives. This, according to them, strengthens the individual potentials, personal self awareness and self confidence and creates a picture of an individual who is not connected and does not belong to the current community. Teachers think that the brain escape based on such a picture of individuals can be stopped by changing the “philosophy of the objectives” and focusing on the societal affective objectives during teaching and learning.

***dr. Marko Ivanščin: Središče za delo z nadarjenimi dijaki kohezijske regije
vzhodna Slovenija***

dr. Marko Ivanščin, II. gimnazija Maribor
marko.ivanisin@druga.si

Prispevek predstavlja prve zaključke projekta, ki je namenjen koordinaciji in sistematizaciji dela z nadarjenimi dijaki kohezijske regije Vzhodna Slovenija. V prispevku se uvodoma ukvarjamo s »preverjeno« nadarjenostjo, pojmom, ki ga uvajamo ob bok obstoječima pojmom »evidentirana« in »identificirana« nadarjenost in s tem problematiziramo delež nadarjenih v slovenskih populacijah ter podeljevanje državnih (Zoisovih) štipendij za nadarjene. Prikažemo in analiziramo podatke, ki smo jih zajeli ob prvih dveh javnih pozivih srednjim šolam za prijavo aktivnosti za nadarjene in prijavo dijakov v le-te. Ugotavljamo, da ima področje naravoslovja precej večje potrebe po (so)financiranju kot umetnost, kar sta oboje področji, ki ju šole najboljše pokrivajo pri delu z nadarjenimi.

V nadaljevanju opozorimo na pogoje, ki jih postavlja razpis MIZŠ in ESS, na katerem je bilo odobreno financiranje projekta z enim milijonom evrov za obdobje 2017 – 2020, in ki postavlja prijavitelja projekta in ustanovitelja zahtevanega središča za delo z nadarjenimi dijaki, II. gimnazijo Maribor, v manj ugoden položaj, kot ga imajo druge šole, kljub temu da je prav na tej šoli največ identificirano nadarjenih dijakov v Vzhodni Sloveniji (700 od vseh 830 dijakov na šoli).

Na koncu s številkami opišemo primer dobre prakse središča za nadarjene v srbski Petnici, prikažemo drugačen model, ki bi bil vključen v slovenski srednješolski sistem, ter predstavimo vizijo projekta Razvojno središče talentov (RaST).

doc. dr. Jerneja Herzog, mag. Petra Drogenik: Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci z vidika praktičnih izkušenj svetovalnih služb

doc. dr. Jerneja Herzog, Oddelek za likovno umetnost, Pedagoška fakulteta Univerza v Mariboru; jerneja.herzog@um.si
mag. Petra Drogenik, prof. sociologije, filozofije in pedagogike, Osnovna šola Slave Klavore Maribor; petra.drogenik@guest.arnes.si

Pri odkrivanju in delu z nadarjenimi učenci v osnovni šoli se svetovalni delavci in vodstva osnovnih šol držijo koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v osnovni šoli, ki ga je sprejel strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje leta 1999 (http://www.zrss.si/pdf/SSD_nadarjeni%20koncept.pdf). Po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) so nadarjeni učenci učenci s posebnimi potrebami. Da bi v času šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše sistematično odkrivanje in delo z njimi. Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi opredeljuje nadarjenost in značilnosti nadarjenih učence. Prav tako pa vsebuje tudi zelo jasna in natančna izhodišča za delo z nadarjenimi učenci. Poleg tega sledi sodobnemu pojmovanju nadarjenosti in teži k čim zgodnejšemu delu z nadarjenimi učenci. Koncept narekuje, da je pri odkrivanju nadarjenih učencev potreben kompletan team strokovnjakov, sodelovati morajo vsi pedagoški delavci in šolska svetovalna služba, po potrebi lahko šola k sodelovanju povabi tudi zunanje strokovne delavce. Hkrati koncept nagovarja, da je potrebno poleg pravočasnega odkrivanja nadarjenih in organizacije različnih diferenciranih oblik dela z njimi, pomembno tudi redno spremljanje njihovega razvoja in napredka. Skrb za učence navaja za pomemben del šolskega programa, načrta in vizije šole ter za pomembno nalogo vodstva šole.

V prispevku predstavljamo rezultate raziskave, kjer smo spremljali oz. analizirali praktične izkušnje svetovalnih delavcev, ki so neposredno vpeti v postopek dela z nadarjenimi učenci v osnovne šole mariborske regije. Rezultati kažejo, da se v formalnem smislu sledi konceptu, na vsebinski ravni pa anketirani predlagajo kar nekaj posodobitev in sprememb.

dr. sc. Dubravka Kušćević, dr. sc. Marija Brajčić: Differences in assessment of visual skills among pupils with regard to artwork - estimation of giftedness

dr. sc. Dubravka Kušćević, Filozofski fakultet u Splitu, Sveučilišta u Splitu, Croatia

kuscevic@ffst.hr

dr. sc. Marija Brajčić, Filozofski fakultet u Splitu, Sveučilišta u Splitu, Croatia

mbrajcic@ffst.hr

Abstract

Visual art is present in the upbringing and education of children and young people in Croatia as part of their compulsory education within the subject Visual Arts. The world of children's visual artistic creativity is a fascinating area of child creativity because of the authentic experiences and their way of perceiving the world.

Each student possesses certain abilities, and it is precisely the task of modern schools to recognize and maximize these abilities, including the potential artistic talent. In the development of artistic talent, apart from inherited disposition, the primary role for the development of visual arts lies within the environment and education system.

The aim of this article is to analyze case studies of children's artwork and to determine which characteristics of artistic expression are possessed by art-gifted students, compared to theoretical knowledge. Good teaching good assessment of the child's ability, and adequate co-operation between parents, teachers and the pupil, creates the conditions needed for optimum development of gifted children. Precisely for this reason, we have carried out this research aware of the extraordinary importance of the teacher's sensitivity to the recognition of characteristics of artistic talent in children's artwork so that such children would not remain neglected in the development of their visual abilities.

Key words: art education, talent, gifted child, characteristics of artistic talent.

PhD Jasmina Knezevic, Jelena Blanusa, PhD Slavoljub Hilcenko: Intrinsic motivation factors in the gifted children

PhD Jasmina Knezevic, Jelena Blanusa, PhD Slavoljub Hilcenko
College of Vocational Studies for Education of Nursery Teachers and Sports Trainers – Subotica,
Macedonia

Abstract

The quality of motivation for learning in gifted children is a very important factor that determines the outcome of the learning process and the integration of personality. When a student recognizes the value of learning, when he has the autonomy to choose topics of interest to him, in whose exploration he enjoys and when he has the full support of teachers, the school environment can be the right place for developing talents of gifted children. This paper examines factors that enhance intrinsic motivation in the teaching process: factors that contribute to a sense of greater choice, self-initiated behavior, greater personal responsibility and competence in gifted children. The theoretical framework of work is the theory of self-determination that suggests that external and internal motivation are not discrete categories, but types of motivational orientation that are distributed along the motivational continuum, depending on the degree of satisfaction of basic psychological needs. The presented theoretical framework of the theory of self-determination provides guidelines for the work of educators and guidelines for organizing the teaching process in the direction of optimal development of the potential of gifted children. The paper will also provide a special overview of the specific motivational factors that are characteristic for different programs of work with the gifted.

Key words: gifted children, intrinsic motivation, self-determination theory, work programs with gifted, integration.

Prof. Dr. Ljupco Kevereski, Mr. Dragan Ristevski: Multidimensional reflection on brain drain in R. Macedonia

Prof. Dr. Ljupco Kevereski, Pedagogical Faculty-Bitola, Macedonia

Mr. Dragan Ristevski, SOU Josip Broz Tito-Bitola, Macedonia

dragan.ris@yahoo.com

kever@mt.net.mk

Abstarct

The fundamental problem studied in the paper is the opinion on the various social, institutional and individual aspects of brain drain of secondary school students in the Republic of Macedonia.Macedonia. The main objective in the study is the study of repercussions and the brain drain implications and proposing measures, procedures and policies for its reduction and elimination. The subject of the research is to diagnose the determinants and repercussions from the brain drain in R. Macedonia. For this purpose, a quantitative survey of a sample of 300 students from secondary schools in several cities in the Republic of Macedonia was carried out. Macedonia. A questionnaire was used to determine the opinion on various social, institutional and individual aspects of brain drain in the form of a Likert scale. Preliminary results are in favor of the hypothesis that the brain drain besides the dominant existential, economic and other assumptions "follow" other psychological and personal reasons. After the adoption of the overall empirical process, it is expected to propose measures to the relevant institutions and entities to reduce and eliminate prejudices towards gifted and talented students.

Keywords: brain drain, migration, determinants, repercussions

Prof. MMag.art Dr.phil Rolf LAVEN: Empowering Students in Inclusive Aesthetic-Artistic Workshops:

Active Creation over Passive Participation

(Empowerment im inklusiven ästhetisch-künstlerischen Werkstattunterricht: aktive Gestaltung statt passiver Teilnahme)

Definition and Perspective

The notion of “inclusion” implies an awareness of diversity amongst people that, despite their differences, mutually enrich one another (Tiedeken, 2012). This such notion fundamentally opposes the strict categorization of people and supports a holistic conception of humankind. In this way, inclusion aims to ensure the rights of individuals to engage in various pursuits in a dimension beyond passive participation to that of active participation in a cultural, structural, and practical capacity. It is inevitable that people entering these encounters will come in with separate prerequisites, goals, and needs, leading to staggered foundational levels and varying forms of inclusion. However, the thorough continuance of a completely inclusive group form remains a long-term goal.

The inclusion imperative is founded on the basis of human rights, emphasizing the urgency of the realization of such processes as it aims to develop self and co-determination, as well as allow individuals to overcome categorical thinking. The ethically and morally-motivated implementation of inclusion leads to a theoretical as well as a practice-oriented investigation into the opportunities offered by implementation. The widening awareness of the heterogeneity of learning conditions calls for respectful attitudes and appropriate responses towards these various forms. This can be further supported through the concept of empowerment, the notion of which is presented here in this text in the context of an inclusive design workshop.

The concept of empowerment refers to specific, process-based forms of action and support that explicitly build upon the aptitudes and potentialities of the students (Pankofer, 2016; Herriger, 2014). This entails a visualization of the resources so that participants may overcome any shortfalls in their focus. Empowerment, in particular, is conducive to developing personal strategies, skills, and resources, as well as acquiring new skills and knowledge. This perspective is an encouragement and extension of the subject’s self-reliance and self-determination that focuses on open-minded processes supporting exploration and discovery.

Workshop Instruction in Cooperative Settings

The potential of aesthetic-artistic workshop teaching as self-initiated, independent learning processes in “subject, action, process, and experience orientation” opens up the possibility of witnessing the joys of action, exploration and discovery in each child (Kirchner & Peez, 2005, pg. 8). The term “workshop” is understood not only as a geographical place where the work takes place, but also as a strategy for subject-related understanding (Bosse, quoted in Kirchner & Peez, 2005). Through dealing with aesthetic materials and one’s own ideas, a transformative and intellectual process of creative action can take place. In such an environment, the individual is comprehensively involved in a practical aesthetic activity defined not by external learning, but rather by the immediate process-based and experiential decisions made by the participating students themselves. The opportunity for self-guidance is common to the various manifestations of the workshop (Kirchner & Peez, 2005). Aesthetic-artistic education also includes the intensive study of procedures, techniques, and other insights into the field so that ideas can be clearly expressed (Kirchner 2011). Accompanying the entire process is the teacher’s empowerment-led thinking and action that aims to make individual resources more accessible, including those of plenary meetings, dialogues, experimentation, and the visualization, appreciation, and presentation of the individual contributions. This proposal forgoes ready-made solution templates and instead offers open-ended implementation processes that enable the personal exploration of solutions. Workshop-oriented teaching can thus be understood as a holistic process reminiscent of work in a studio, a workshop in which the environment inherently stimulates creative aesthetic activity.

© Rolf Laven: “Integrated and self-determined design of headpieces” in a first grade class in a primary school in Vienna, 2015.

The self-organized, process-driven, and self-directed learning process outlined here does not result in isolated action. In many cases, cooperative working methods are feasible in which, among other things, small group partnerships as well as mutual support services are offered. Diverse cooperative settings can facilitate solidarity networking; conversations about creative activity and the bringing together of the visualization of the individual contributions can be interpreted, within the concept of empowerment, as a successful execution of the commonplace micro-politics of everyday life. This entails overcoming the juxtaposition of a “willingness to engage in solidary communities” (Herriger 2014, pg. 20). The demands of the inclusion concept, as well as the empowerment concept, are equally taken into account as they find their broad implementation within the inclusive aesthetic-artistic workshop lessons. As such, diversity is able to live through involvement in solidary communities, the experience of self-direction, the achievement of desired changes, the gradual awareness of one’s own resources and skills, and the opportunity to apply critical thinking.

Practices and Synergies

Implementing the empowerment concept in school systems is both possible and necessary. The degree of self-determination (or rather, group participation), the promotion of (design) accountability, and the guarantee of heterogeneity can be enhanced under the circumstances described here in the pursuit of overcoming categorical thinking and the enabling of exclusionary experiences.

Basic attitudes, characteristics, and reflections over the empowerment concept have especially been realized in the inclusive aesthetic-creative workshop instruction. It is essential for teachers to communicate what has been observed, reflected over, and successfully interpreted into other school subjects. Students can impede the harmful experiences that can lead to discrimination and obstacles against participation through their intensive involvement and use of specialized knowledge. Through this, students are able to explore their personal opportunities in a dialogue format as it has been necessitated by the parameters of workshop; out of this, solutions are developed. It is important to tap into the inside knowledge of the participants regarding the exclusion process and lines of differentiation drawn amongst individuals (Drexler & Buchner, 2017). This does not, by these means, enable students to improve their ability to act, practice communication, reflect, find solutions, and develop numerous other capacities for cooperation and reciprocal support; rather, it allows students to develop these competences through the broadening of their social relationships as made possible by the conditions set by the teacher. This achieves a

heterogeneous as well as dialogue-rich teaching and learning environment that has taken the existing conditions into account during the planning and implementation process. Exemplary lessons in this regard have already and will continue to be carried out on a large scale (Hawlik, 2017; Bitterli, 2016).

The venture to make heterogeneity more acceptable must have the goal of understanding that a fundamental part of the learning process is seeing things from multiple perspectives.

The development of solutions now not only relates to technical social aspects and conditions, but also increasingly to transparency and the aversion against exclusion and obstacles. Empowerment can be helpful in undertaking this challenging task as it aims to “contribute to a resource-oriented view, in addition to developing other perspectives on existing problems” (Pankofer, 2000, pg. 221). The individual, self-assessing experiences made possible in the context of inclusive workshop instruction can instigate progress that moves away from the “housing of dependence and paternalism” (Herriger, 2014, pg. 16). The empowerment perspective can therefore be understood as an opposing force against passivity in favor of total group participation. Such a concept should be approached through creative means that respond to the needs of the framework conditions; the resulting synergies need only be recognized and appreciated.

Bibliography

Drexler, C. & Buchner, T. (2017): Inklusive Schule braucht inklusive (Fort-)Bildung – ein Brückenschlag. In: Erziehung und Unterricht. Österreichische pädagogische Zeitschrift. Heft 3-4. Wien: Österreichischer Bundesverlag Schulbuch. S. 302-310

Herriger, N. (2014): Empowerment in der Sozialen Arbeit. Eine Einführung. 5., erweiterte und aktualisierte Auflage. Stuttgart: Kohlhammer.

Kirchner, C. (2011): Kunstunterricht in der Grundschule. 3. Auflage. Berlin: Cornelsen.

Kirchner, C. & Peez, G. (2005): Kunstunterricht als Werkstatt. Aspekte ästhetischer Erfahrungs- und Lernprozesse im Werkstattunterricht. In: Kirchner, C. & Peez, G. (Hrsg.): Werkstatt: Kunst. Anregungen zu ästhetischen Erfahrungs- und Lernprozessen im Werkstattunterricht. 2. Auflage. Norderstedt: Books on Demand. S. 8-21

Pankofer, S. (2000): Kann man Empowerment lernen? Und wie! In: Miller, T. & Pankofer, S. (Hrsg.): Empowerment konkret! Handlungsentwürfe und Reflexionen aus der psychosozialen Praxis. Oldenbourg: De Gruyter. S. 221-230

Tiedecken, P. (2012): Kunst und Inklusion. Aktive Mitgestaltung statt passiver Teilhabe. (Download am 06.10.2016) <http://bidok.uibk.ac.at/library/inkl-01-12-tiedecken-kunst.html>

Bitterli, M. (2016): Befrag die ganze Schule – Die goldene Tramway. (Download am 06.10.2016) <https://www.youtube.com/watch?v=aMeJTrMncpk>

Hawlik, R. (2017): Über Bildleseverständnis. (Download am 06.10.2017) <http://rainerhawlik.blogspot.co.at/2013/05/blog.html>

dr. Polonca Pangrčič: Nekateri segmenti edukacije nadarjenih učencev doma in po svetu / Some segments of gifted student education in Slovenia and abroad

dr. Polonca Pangrčič, OŠ Cerkevjak Vitomarci, Slovenia
polonca.pangrcic@guest.arnes.si

Povzetek

Naše šolstvo se spopada z mnogimi težavami. Družbeni ugled pedagoškega poklica je trenutno na izredno nizkem nivoju, kar posledično vodi do upada delovne vneme in pedagoškega erosa pri učiteljih. To pa je še kako pomembno pri poučevanju sposobnejših učencev, ki nenehno 'zahtevajo' več od učitelja, snovi in pouka. Pomembno je tudi, da imajo učitelji na voljo dovolj materialnih (učni in didaktični material) in snovnih pripomočkov (literatura, izobraževanja, seminarji, ipd.).

V prispevku bomo predstavili nekatere didaktične metode in strategije, ki so, s pomočjo empiričnih raziskav, v svetovni kurikularni teoriji dobro poznane, uporabljene in preverjene. Nekatere bi bile uporabne tudi v našem šolskem sistemu, kar bi lahko učiteljem olajšalo delo v razredu. Ob osvetlitvi tujih strategij in metod, bomo povlekli vzporednice s slovenskim Konceptom za poučevanje nadarjenih učencev in skušali ugotoviti, kje ga lahko izboljšamo in nadgradimo.

V zaključku bomo razmišljali, ali bi lahko skozi šolski sistem učence, dijake in študente pripravili do tega, da, kljub globalizaciji, svoj potencial izrabijo doma ter s tem doprinesejo k izboljšanju naše države na vseh področjih delovanja.

Ključne besede: edukacija nadarjenih učencev, didaktika, kurikularna teorija

PhD Kristinka Selaković, MA Marija Ivanović: Family and artistically gifted children

PhD Kristinka Selaković, University of Kragujevac, Faculty of Education, Užice, Serbia

selakovick@gmail.com

MA Marija Ivanović, University of Kragujevac, Faculty of Education, Užice, Serbia

zmajaaa@gmail.com

Abstract

In the process of developing the giftedness in children, family has a key role. Gifted and talented children possess specific characteristics. Parents should be those who first recognize and support mentioned characteristics, since they are the first ones in the system of upbringing and education. Also, within the family, they create the first emotional and sociocultural environment in which child develops. As special forms of giftedness, artistic and musical talents should be especially fostered and promoted. In order to provide adequate support, it is necessary to give parents the knowledge about characteristics of artistic and musical giftedness, as well as to provide them the ways of managing artistic and musical development, towards achieving full potential and self-realization of the child. With this in mind, the paper proposes a possible guidance to parents on how to recognize and adequately support the development of artistic (artistic and musical) giftedness in their child.

Key words: family, artistically gifted child, musically gifted child, parents.

dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, doc. dr. sc. Vesna Svalina: Competences of educators and teachers to recognize and develop musical talent

dr. sc. Blaženka Bačlija Sušić, učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Croatia

blazenkabs@gmail.com

doc. dr. sc. Vesna Svalina, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Croatia

vesna.svalina@gmail.com

Abstract

Early childhood is considered to be the most important for stimulating and developing its inherent musical potential. Consequently, it is equally important for the early identification of special, musical gift-making manifested earlier than in other areas. The most important factor is that in its recognition and further promotion and development in the family environment there are educators and teachers of primary education.

In this paper we will present a research aimed at identifying the opinions of educators and primary school teachers about their own musical competences, competences for the recognition of music-gifted children of pre-school and early school age, the role of teachers and educators in further encouraging and developing the musical potential of gifted children affect the environment on music-gifted children. The results of the research carried out will be a significant guideline for further improvement of the educational practice, particularly in terms of improving the competences of educators and teachers for the recognition, encouragement and further development of musical gift of children of preschool and primary school age.

Key words: pre-school and primary school age children, musical talent, music competences, competences to encourage and developing *musically gifted* children

Zlata Tomljenović, Ph.D: Influence of an interactive approach to learning and teaching on development of creativity in teaching visual arts

Zlata Tomljenović, Ph.D., Faculty of Teacher Education, University in Rijeka, Croatia
zlatatomljenovic@gmail.com

Abstract

An interactive approach to learning and teaching in visual arts involves the intensified and meaningful exchange of information, thoughts, ideas, and feelings among all participants in a teaching process, which increases their inner interest, motivation and satisfaction, and stimulates active, experiential, and problem-solving learning. The aim of the research was to examine the performance of an interactive approach to learning and teaching in visual arts classes with the use of a combination of general and specific (visual arts) teaching methods. The subjects of the research were 285 second- and fourth-grade students from four primary schools in the city of Rijeka, Croatia. This paper presents a qualitative analysis of students' art works, which is based on results obtained from a pedagogical experiment in control and experimental cohorts. The purpose of the research was to improve students' achievements in following directions: knowledge and understanding of visual arts terms, abilities and skills in the use of art materials and techniques within the framework of planned painting tasks, and creativity in solving visual arts problems. Research results can help to modernize teaching practice in visual arts classes; they can also serve as an incentive for further research in this area.

Keywords: creativity, interactive teaching and learning, students, teaching methods, visual arts education

Herbert Zoglowek, PhD: Učitelj nadarjenih - kaj je potrebno?/Teacher of the gifted – what is needed?

Herbert Zoglowek, PhD, Professor for Sports Pedagogy, University in Tromsø – The Arctic University of Norway, Institute for Sport Science, Norway
Herbert.Zoglowek@uit.no

*Teachers can change lives
with just the right mix of chalk and challenges.*
Joyce A. Myers

Abstract

The paper casts an eye on the teacher of the gifted as well as on the teacher in general. There seems to be a consensus that gifted students have special needs, that they also need teacher with special abilities, but have the teachers to be gifted, too? A view in the relevant literature shows a lot of research, discussion and reflection around the characteristics, the role and the education of teachers for gifted and talented students. Even not all will agree, it is possible to say that it is not necessary that teachers themselves have to be gifted. Feldhusen (1994) for example stated that the characteristics of good teachers of the gifted are the same as those often found in gifted students themselves, and that the characteristics represent virtues that should characterize all teachers.

With these basic idea the aim of the paper is to reflect the competencies and qualities of a teacher, who should be good teacher for all students and thus also for the gifted students. Using the metaphor ‘teaching as art’ the teacher’s professionalism will be presented and discussed as a combination of personal and professional skills, which makes the teacher able to create and to orchestrate learning processes. The good teacher knows the rules of teaching and is able to apply them appropriately to the particular case. To be a good teacher for all requires a long developmental process of becoming a teacher. The core in this process has to be the development of the professional self, which ultimately makes the teacher a ‘wise teacher’.

Keywords: teacher of the gifted, teaching as art, teacher competencies, the wise teacher

Petra Alič: Implementacija in razvoj potencialov nadarjenega dijaka v izobraževalnem programu Zdravstvena nega

Srednja šola Jesenice
petra.alic74@gmail.com

Izvelek

Vsa področja človekovega poklicnega delovanja do neke mere prispevajo k kakovosti življenja ljudi. Nedvomno to velja tudi za področje zdravstvene nege. Žal se poklic medicinske sestre v večini ne šteje kot primerno kariero za nadarjene učence. Verjetno k temu prispeva splošno prevladujoče nizko vrednotenje poklica. Dejstvo je, da se z naraščajočo uporabo tehnologije v zdravstvenih okoljih in spreminjajočo vlogo medicinskih sester na vseh področjih povečuje potreba po vedno večji inovativnosti in ustvarjalnosti zdravstvenih delavcev. Ti izzivi kažejo potrebo po artikuliranih, inovativnih, drznih in sposobnih vodstvenih delavcih v zdravstveni negi, ki bodo uspešno sledili omenjenim izzivom stroke. Menim, da je prav, če si na vseh nivojih izobraževalnih programov za medicinske sestre želimo večjega števila sposobnih in nadarjenih dijakov in študentov, kot jih dejansko imamo.

Kako privabiti nadarjene učence v izobraževalne programe zdravstvene nege, je kompleksno vprašanje. Enako pomembno pa je vprašanje, kako izkoristiti potencial nadarjenih dijakov, ki so se z visokimi aspiracijami po poklicu v zdravstveni negi že vpisali v izobraževalni program. V prispevku bom predstavila osnovne ugotovitve študije primera nadarjene dijakinje v programu Zdravstvena nega na Srednji šoli Jesenice ter proučila možnosti implementacije in nadaljnega razvoja njenih potencialov z vključevanjem v konkretne strokovne naloge znotraj šole in kliničnega okolja Splošne bolnišnice Jesenice.

Ključne besede: zdravstvena nega, nadarjeni dijaki, razvoj potencialov, izkoriščanje potencialov, klinično in šolsko okolje

Implementation and Development of Potential Talents of Gifted Students in the Health Care Education program

Abstract

All areas of human professional activity contribute to some extent to the quality of life of people. Undoubtedly this also applies to the field of nursing care. Unfortunately, the profession of a nurse is generally not considered a suitable career for gifted pupils. Probably a low valuation of the profession contributes to this. The fact is that with the increasing use of technology in health environments and the changing role of nurses in all areas, the need for increasing innovation and creativity of health professionals is increasing. These challenges demonstrate the need for articulated, innovative, daring and capable managers in nursing who will successfully follow these challenges of the profession. I think it is right if at all levels of educational programs for nurses we want a greater number of capable and talented students than we actually have.

How to attract gifted pupils into educational nursing programs is a complex issue. Equally important is the question of how to exploit the potential of gifted students who have already enrolled in an educational program with high aspirations by profession in nursing care. In the paper, I will present the basic findings of a case study of a gifted student in the Health Care Program at the Jesenice High School and explore the possibilities of implementing and further developing

potentials by including her in specific professional tasks within the school and the clinical environment of the General Hospital Jesenice.

Key words: nursing, gifted students, potential development, exploitation of potentials, clinical and school environment

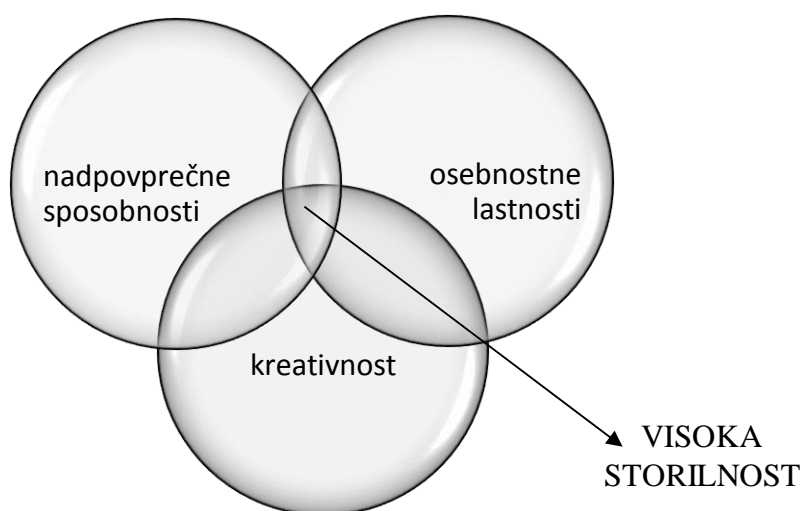
1 Uvod

Sodoben čas od ljudi pričakuje različna znanja, sposobnosti, ustvarjalnost, izvirnost. Vse to so lastnosti, ki so pomembne na vseh področjih poklicnega delovanja, tudi v zdravstveni negi. Cilj srednješolskega poklicnega izobraževanja je usposobiti dijake za uspešno vključitev v delovni proces ali za nadaljevanje strokovnega izobraževanja na višjem nivoju. Ker se za strokovno izobraževanje odločajo tudi nadarjeni učenci, smo učitelji dolžni aktivno sodelovati pri razvoju njihovih potencialov ter iskati možnosti za njihovo implementacijo na profesionalnem področju. S tem lahko pomembno prispevamo k razvoju uspešnega in učinkovitega strokovnega kadra na področju zdravstvene nege, ki bo kos vedno večjim strokovnim izzivom na tem področju.

2 Teoretične osnove nadarjenosti

2.1 Opredelitev pojma nadarjenosti

Da gre pri nadarjenosti za prepletenost sposobnosti, značaja in temperamenta, poudarja Jurman (2004). V vedenjskih kazalnikih nadarjenosti so vključene splošne in specifične sposobnosti. Splošne sposobnosti lahko merimo z inteligenčnimi testi in se izkažejo pri šolskem delu. Specifične sposobnosti lahko presojamo z opazovalnimi tehnikami. S testi kreativnosti in opazovalnimi tehnikami lahko zajamemo vedenjske kazalnike nadpovprečne kreativnosti, kamor spadajo fluentnost, fleksibilnost, izvirnost mišljenja, radovednost in odprtost za novo, drugačno.

Slika 1: Renzulljev trikrožni model nadarjenosti (Renzulli, 2014).

2.3 Osebnostne lastnosti nadarjenih

Osebnostne lastnosti nadarjenih se razvrščajo v štiri skupine (Žagar, 2006). Na miselno-spoznavnem področju se nadarjeni izkažejo z razvitim divergentnim mišljenjem, sposobnostjo analize, abstrahiranja, posploševanja in sklepanja. Znajo natančno opazovati, imajo nenavadno domišljijo, dober spomin in smisel za humor. Na učno-storilnostnem področju jih odlikuje široka razgledanost, bogato besedišče, hitro branje, visoka učna uspešnost, spretnost v eni od umetniških dejavnosti ter tudi motorična spretnost in vzdržljivost. Kažejo visoko aspiracijo in potrebo po doseganju odličnosti. Na socialno-čustvenem področju izkazujejo nekonformizem, močno razvit občutek za pravičnost, empatičnost, neodvisnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge ter izrazit smisel za organizacijo.

Samopodoba pomembno vpliva na posameznikovo življenje in vsestranski uspeh posameznika. Študije so pokazale, da imajo nadarjeni v srednji šoli slabšo splošno samopodobo kot v osnovni šoli. Izrazit upad samopodobe s preходом v srednjo šolo je še posebej značilen za dekleta. Številna strokovna dela pričajo o težavah nadarjenih na osebnem in družbenem področju. Nadarjeni imajo pogosto mešane občutke glede svoje posebnosti (Ferbežer, Kukanja, 2008).

2.4 Koncept dela z nadarjenimi v Sloveniji

V večini evropskih držav so nadarjeni dijaki vključeni v redne oddelke osnovnih šol. V Sloveniji poteka delo z nadarjenimi v skladu z določili Koncepta 1999. Obstoječi nacionalni zakonodajni in programski dokumenti kažejo na to, da v Sloveniji skrbimo za socialno vključenost nadarjenih učencev v osnovnem šolstvu. Glede operacionalizacije na tem področju pa je še mnogo vrzeli (Kukanja Gabrijelčič, 2015).

Zadnja raziskava na področju nadarjenih učencev iz leta 2008 kaže na velik delež prepoznanih nadarjenih učencev v Sloveniji, ki se giblje okoli 20% (Bezić in Deutsch, 2008).

2.5 Nadarjeni učenci na področju zdravstvene nege

Nepretrgano strokovno izpopolnjevanje, usposabljanje in napredovanje do akademske ravni je ena glavnih razvojnih strategij na področju zdravstvene nege, ki se sooča z novimi tehnološkimi in civilizacijskimi zahtevami. Potrebujemo dobre strokovnjake, ki obvladajo veččine vodenja, komunikacije, upravljanja in odločanja. Nujno je, da se medicinske sestre aktivno vključujejo v razpravah pri oblikovanju zdravstvene politike in nacionalnih zdravstvenih programov. Tako kot

ostale znanosti v zdravstvu, mora zdravstvena nega temeljiti na znanstvenih dognanjih in zanesljivih kliničnih izkušnjah (Cibic, 2002).

Področje zdravstvene nege potrebuje sposobne, inovativne, ustvarjalne, drzne ljudi, ki bodo kos sodobnim izzivom stroke.

3 Empirični del

3.1 Raziskovalni problem in namen raziskave

V Izobraževalni program Zdravstvena nega se vpisujejo učenci z različnimi učnimi sposobnostmi. Med njimi je tudi določeno število dijakov, ki dosegajo odlične učne rezultate in posegajo po zlatih priznanjih na različnih tekmovanjih.

Z raziskavo sem želela podrobneje spoznati samopodobo in osebne lastnosti nadarjene dijakinje, njene potenciale ter interese za razvoj potencialov nadarjenosti v okviru različnih aktivnosti v šoli in Splošni bolnišnici Jesenice.

3.2 Raziskovalna vprašanja

Prvi dve številski ocenjevalni lestvici sta namenjeni oceni lastnega jaza in primerjavi z idealnim jazom. Z zbiranjem odgovorov na ta vprašanja sem želela ugotoviti, kakšna je samopodoba anketiranke. Znano je, da je pozitivna samopodoba eden ključnih dejavnikov za posameznikov uspeh.

V tretji številski ocenjevalni lestvici so ponujene aktivnosti za uresničevanje nadarjenosti in potencialov v okvirih šole in Splošne bolnišnice Jesenice. Dijakinjo sem spodbudila, naj izrazi tudi svoje predloge, ideje in želje.

Četrta številka ocenjevalna lestvica je namenjena zbiranju drugih informacij, ki lahko pomagajo pri načrtovanju ustreznih aktivnosti za razvoj in implementacijo nadarjenosti dijakinje.

Cilj analize odgovorov je oceniti samopodobo dijakinje z dokazilom o odkriti nadarjenosti, njen odnos do poklica zdravstvene nege, njene poklicne ambicije in možne aktivnosti, ki jih šola v času izobraževanja lahko ponudi za razvijanje in izkoriščanje definiranih in morebitnih še ne diagnosticiranih potencialov njene nadarjenosti.

3.3 Raziskovalna metodologija

3.3.1 Opis raziskovane osebe

Preiskovana oseba je dijakinja prvega letnika izobraževalnega programa Zdravstvena nega. Zaključila je eno od osnovnih šol v gorenjski regiji, kjer je v četrtem razredu prejela Dokazilo o odkriti nadarjenosti.

Dijakinja ima na vseh testiranih področjih 90 in 95% odkrito nadarjenost. Imela je posebej oblikovan program prilagajanja vzgojno-izobraževalnega dela – INDEP. Prilagojen pouk je imela pri pouku slovenščine. V dodatni pouk je bil vključena pri slovenščini, zgodovini, geografiji in biologiji. Sodelovala je pri številnih interesih dejavnostih znotraj šole in je prejemnica številnih zlatih, srebrnih in bronastih priznanj na področju matematike in logike, angleške bralne značke, slovenščine, geografije, zgodovine, športa, turizma, sladkorne bolezni.

Dijakinja je vseh devet let osnovne šole zaključila z odličnim učnim uspehom. Pri odločanju glede srednješolskega izobraževanja je izbirala med izobraževalnimi programi farmacije, zdravstvene nege, medijskega tehnika in gimnazije. Program zdravstvene nege na naši šoli je izbrala po obisku informativnega dne, kjer je pridobila potrditev, da jo to strokovno področje zanima.

3.3.2 Izbor raziskovalnega instrumenta

Vir podatkov za analizo je individualna anketa, ki temelji na 7-stopenjskih številskih ocenjevalnih lestvicah, pri čemer 1 pomeni popolno strinjanje, 7 pa popolno nestrinjanje s trditvijo (Veber Raisewicz, 2010).

Določena vprašanja so povzeta po priročniku za učitelje psihologije v srednjih šolah (Rupnik Vec, 1997).

3.3.3 Postopek raziskovanja

Pred pričetkom raziskovanja sem starše in dijakinjo seznanila s potekom in cilji raziskave ter pridobila njihovo soglasje za načrtovano raziskavo.

V začetnem razgovoru sem dijakinji razložila postopek raziskovanja in jo prosila za iskrene odgovore. Anketne vprašalnike in navodila za izpolnjevanje sem dijakinji poslala na osebni elektronski naslov ter tudi v papirni obliki. Svoje odgovore je podala tako, da je obkrožila ustrezno številko na lestvici. Podatke v zvezi z odkrito nadarjenostjo v osnovni šoli sem povzela iz dokumenta Dokazilo o odkriti nadarjenosti, ki se nahaja pri šolski svetovalni službi.

3.3.4 Postopek obdelave zbranih podatkov

Zbrane podatke ankete sem vnesla v tabelo Excel. Za nadaljnjo obravnavo sem izločila tiste, ki so relevantni za pojasnitev ključnega vprašanja raziskave, ki je opredeljen v naslovu prispevka.

3.4 Rezultati in interpretacija kvalitativne analize podatkov

3.4.1 Utemeljena teorija

Nadarjena dijakinja se v lestvici jaza najvišje oceni na področju družabnosti in dobrega prijateljstva (številka 1). Glede svojega glasbenega posluha, natančnosti in aktivnosti se opredeli nevtralnno (s številko 4). S stopnjo 3 označuje svoje računanje. Svojo iskrenost, telesno privlačnost, bistrost, smisel za tuje jezike, duhovitost ter sposobnost, kako se znajde v družbi, opredeli s stopnjo 2.

Podobna stališča dijakinja izrazi na področju idealnega jaza. Kot najpomembnejše lastnosti idealnega jaza določi družabnost, dobro prijateljstvo in sposobnost posameznika, da se dobro znajde v družbi. Z drugo najvišjo stopnjo strinjanja na področju idealnega jaza označi pomen iskrenosti, telesne privlačnosti, sposobnosti dobrega računanja, natančnosti, smisla za tuje jezike, duhovitosti in aktivnosti ter sposobnosti, da se posameznik dobro znajde v družbi.

Med možnimi aktivnostmi za razvoj potencialov nadarjenosti, ki jih lahko šola ponudi, dijakinja izrazi največje zanimanje za sodelovanje pri načrtu prenove naše šole (številka 2). Za stopnjo manjši interes izkaže za vodenje skupine dijakov, ki pripravljajo razstavo o akutnih zastrupitvah, vodenje debatnega krožka na naši šoli ter organizacijo in vodenje spletne klepetalnice za komunikacijo z dijaki zdravstvene šole v tujini. Z nevtralnimi stališčem (številka 4) sprejema ponudbe za vodenje bralnega krožka, bralno-debatnega krožka z literaturo v angleščini ter tutorske skupine dijakov. Vodenje dramskega krožka na šoli in organizacija šolskega časopisa jo od vseh ponujenih aktivnosti na šoli najmanj privlačita (številka 5).

Predlagane aktivnosti v okviru Splošne bolnišnice Jesenice niso vzbudile izrazitega zanimanja. S stopnjo 3 je dijakinja izrazila svoj interes za sodelovanje pri organizaciji stojnic in delavnic v okviru obeleženja različnih svetovnih dni, prostovoljno delo na kliničnih oddelkih, sodelovanje z bolnišnično higieničarko, kliničnim dietetikom, glavno medicinsko sestro in pomočnico glavne medicinske sestre. Za aktivnosti v okviru šole in bolnišnice sama ne podaja posebnih predlogov.

O možnostih dejanskega sodelovanja dijakinje s Splošno bolnišnico Jesenice sem se pogovarjala z namestnico pomočnice direktorja za področje zdravstvene nege, ki je za vse naštetih aktivnosti podala pozitivno mnenje. Izrazila je upanje, da se dijakinja dejansko odloči za katero od naštetih aktivnosti v prihodnjih letih izobraževanja. Kot najboljšo obliko sodelovanja je izpostavila sodelovanje s skupino za oblikovanje standardov kakovosti za področje zdravstvene nege.

Iz tabele dodatnih vprašanj je razvidno, da ima dijakinja močno željo pomagati ljudem. Večina odgovorov v tej tabeli so v skladu s pričakovanji, nekoliko preseneča le nevtralnno stališče do sposobnosti izražanja pozitivnih in negativnih čustev (označi številko 4).

5.4.2 Interpretacija

Dijakinja kaže pozitivno samopodobo glede osebnostnih lastnosti (iskrenost, duhovitost, bistrost, družabnost) in tudi pozitivno telesno samopodobo. Nekoliko slabše ocenjuje svoje sposobnosti na matematičnem področju, kljub številnim prejetim priznanjem v osnovni šoli. Vrednotenje lastnega in idealnega jaza je na mnogih področjih podobno.

Za določene vodstvene in organizacijske aktivnosti znotraj šole kaže dijakinja srednje zanimanje (priprava razstave s področja zastrupitev, vodenje komunikacije z dijaki zdravstvene nege drugih držav). Najbolj jo privlači arhitekturni izziv načrtovanja obnove naše šole. Aktivnosti na literarnem in dramskem področju je ne zanimajo.

Za sodelovanje z različnimi strokovnimi delavci Splošne bolnišnice Jesenice dijakinja izraža določeno stopnjo interesa, ki pa je nižja od interesov za sodelovanje pri aktivnostih znotraj šole. V razgovoru z dijakinjo se je izkazalo, da čuti določeno mero strahu pred kliničnim okoljem.

Dijakinja ni navedla svojih predlogov aktivnosti, ker do sedaj še ni veliko razmišljala v tej smeri.

Dijakinja izkazuje izrazito željo pomagati ljudem. Z ljudmi, ki imajo težave, sočustvuje. Izraža splošno spoštovanje do ljudi. Sebe ocenjuje kot osebo z dobrimi in slabimi lastnostmi. Za svoje poklicne cilje meni, da so realni in dosegljivi. Vedno je do določene mere sanjala o visokih ciljih.

6 Zaključek

Nadarjeni dijaki, ki se vključijo v izobraževalni program Zdravstvena nega, imajo že v prvem letu šolanja številne možnosti za implementacijo in razvoj svojih potencialov. V prispevku sem se dotaknila le vsebin, ki niso neposredno vezane na učni načrt, kar pomeni, da bi se dijakinja udeleževala različnih dejavnosti izven pouka. Ker anketiranka obiskuje prvi letnik in se še vedno navaja na spremenjen režim dela, trenutno veliko energije posveča rednemu šolskemu delu. V tem je tudi razlog za določeno stopnjo zadržanosti do predlaganih dodatnih aktivnosti. Do vključevanja v klinično okolje čuti nekaj strahu, kar je bilo pričakovano.

Razveseljivo je dejstvo, da v Splošni bolnišnici Jesenice z odobravanjem sprejemajo vse naše predloge o sodelovanju. Namestnica pomočnice direktorja za zdravstveno nego se posebno zavzema za dejansko vključitev dijakinje v projektno skupino za pripravo standardov kakovosti za zdravstveno nego (P. Alič, osebna komunikacija, 28. 2. 2018).

Literatura

- Bezić, T. in Deutsch, T. (2008). Analiza uresničevanja koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi v osnovni šoli – identificirani nadarjeni v devetem razredu osnovne šole. Poročilo o anketni raziskavi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Čibic, D. (2002). Uvodnik: Izzivi in možnosti za sodobno zdravstveno nego. *Obzornik zdravstvene nege*. Letnik 36, št. 2. 69-70. Ministrstvo za zdravje Republike Slovenije. Pridobljeno s <http://www.obzornikzdravstvenenege.si/2002.36.2.69>
- Ferbežer, I. in Kukanja, M. (2008). Svetovanje nadarjenim učencem. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jurman, B. (2004). Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva.
- Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci. Med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta.
- Renzulli, J. (2014). The Schoolwide Enrichment Model: A Comprehensive Plan for the Development of Talents and Giftedness. *Revista Educação Especial*, vol. 27, 539 – 562. Pridobljeno s <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=313132120002>
- Rupnik Vec, T. (1997). Aktivno v svet psihologije: priročnik za učitelje psihologije v srednjih šolah: 1. natis. Ljubljana: Zavod republike za šolstvo.
- Veber-Rasiewicz B. (2013). Psihologija dela [Elektronski vir] : gradivo za 2. letnik. Ljubljana: Zavod IRC, 2008. Pridobljeno s http://www.zavod-irc.si/docs/Skriti_dokumenti/Psihologija_dela-Veber_1.pdf
- Žagar, D. (2006). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli: zakaj tako. Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Žagar, D., Artač, J., Bezić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_druogo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Božena Arnejčič, prof., in Mihaela Fike, prof.: Kako prepoznati nadarjenost pri učencih pri gledaliških dejavnostih

OŠ Pesnica

bozena.arnejcic@guest.arnes.si, mihaela.fike@guest.arnes.si

POVZETEK:

V strokovni literaturi ni enotne definicije nadarjenosti. Razlog je v tem, da se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih. Pri gledaliških dejavnostih lahko učenci na različnih področjih pokažejo ali dokažejo svoje potenciale bodisi na ustvarjalnem, vodstvenem ali umetniškem področju. Na šoli poteka gledališka dejavnost v okviru interesne dejavnosti (1. in 2. triada) ter izbirnega predmeta gledališki klub (3. triada). K obema predmetoma so vpisani učenci, ki jim je dramsko področje blizu, identificiranih nadarjenih na tem področju pa je zelo malo. V vsakem otroku se skrivajo določeni talenti, le da jih pri nekaterih nikoli ne odkrijemo in zato se sploh ne razvijejo. Pri gledaliških dejavnostih lahko učenci pokažejo določene talente. Učinkovito spodbujanje skozi nastajanje dramske uprizoritve lahko pomaga zbežljati na dan marsikatero skrivnost učencev, ki lahko svoje potenciale uspešno razvijajo nadalje. Vsak ima priložnost ustvarjati na področju, ki je njegovo močno. Cilj letošnjega šolskega leta je bila skupna uprizoritev; učenci so sami napisali scenarij, pripravili sceno, se odločili za glasbene in gibalne odlomke ... Pri tem so uspešno sodelovali vsi vključeni učenci, ključno vlogo pa so imeli nadarjeni in talentirani učenci. Z delom na ta način so bili zastavljeni cilji realizirani.

Ključne besede: nadarjenost, nadarjen učenec, dramsko-gledališki krožek, gledališki klub, gledališka dejavnost

ABSTRACT:

There is no uniform definition of an exceptional talent in a professional literature. The reason is that talent is reflected in various forms and scales. In theatre activities, pupils with different interests can show or demonstrate their potential in creative, managerial or artistic areas. At the school, the theatre activity takes place as an extracurricular activity (in the 1st and 2nd triad of the learning process in the primary school) and the theatre club that the pupil can choose for the optional subject (in the 3rd triad of the learning process in the primary school). Pupils who show any kind of interest for drama and theatre are enlisted with these subjects, but there are very few of those who actually have a talent in this area. In each child, certain talents are hidden, but some never discover them and therefore they do not develop at all. In theatre activities students can show certain talents. Effective encouragement through the dramatic activities and shows can help to reveal many of the students' secrets that can further develop into their potentials. Everyone has the opportunity to develop his or her strong interest, ability or potential. This school year's goal was a joint performance; the pupils wrote the script, prepared the scene, music and movement ... All involved pupils were successful in this and the talented pupils showed their true potential preparing all that. By doing all this, the goals we planned for these students, were realized.

Key words: talent, talented pupil, drama - theatre extracurricular activity, theatre club, theatre activity

Nadarjeni učenci so na vsaki šoli. Lahko so nadarjeni na splošnem intelektualnem področju, na posameznem učnem področju (npr. naravoslovje, jeziki, družboslovje), na ustvarjalnem,

voditeljskem, umetniškem ali psihomotoričnem področju. Učenci so lahko nadarjeni tudi na več področjih hkrati.

Nadarjenim učencem je potrebno zagotoviti takšne metode in oblike dela, ki ustrezajo njihovim sposobnostim, željam in potrebam. Bistvena naloga vzgojno-izobraževalnega procesa je razvoj osebnosti, naloge naj bodo usmerjene k razvijanju učnih spretnosti.

Metode in oblike dela učitelja oziroma učne situacije naj bi prvenstveno spodbujale razvoj višjih oblik mišljenja, samostojnost, odgovornost in sodelovalnost. Še posebej pomembno je, da spodbujamo razvoj ustvarjalnih sposobnosti in takšnih osebnostnih lastnosti, ki bodo nadarjenemu učencu omogočile sodelovanje z drugimi, razvijale pogum za tveganje idealizem, spoštovanje drugačnosti in strpnost. Za razvijanje odgovornosti je nujno, da učenci čim bolj aktivno sodelujejo tudi pri načrtovanju dela in vrednotenju rezultatov (Bezić, 2006).

V strokovni literaturi se v zvezi z nadarjenimi pojavljata dva izraza, ki pa imata različna pomena. Kesič Dimić (2010) razlikuje med nadarjenostjo in talentiranostjo. Pravi, da se izraz nadarjenost uporablja pri učencih z visoko splošno sposobnostjo, ki jim omogoča doseganje izjemnih rezultatov na več področjih hkrati. Izraz talentiranosti pa uporabljamo pri učencih, ki imajo visoke specifične sposobnosti, ki vodijo do uspeha na različnih področjih.

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki jih pri drugih učencih ne najdemo ali pa so pri nadarjenih učencih bolj izrazite. Nanašajo se na različna področja, in sicer miselno-spoznavna, učno-storilnostna in socialno-čustvena (Koncept, 1999). Podatke, informacije, vsebine hitreje usvojijo in jih uporabijo ter povežejo z že znanimi. Največkrat lahko pri usvajanju novih snovi, po kritičnem presojanju, kakšen korak tudi izpustijo. Imajo raznovrstne in nenavadne interese in ideje, bogato besedišče, po razmišljanju so fleksibilni, velikokrat razmišljajo o svojem razmišljanju in pri tem so sposobni ustvariti izvirne, inovativne zamisli ter rešitve.

Zakon o osnovni šoli navaja, da program osnovnošolskega izobraževanja obsega obvezni in razširjeni program. Razširjeni program med drugim obsega tudi interesne dejavnosti, npr. dramsko-gledališki krožek, kamor se učenci vključujejo prostovoljno. Program in vsebine interesnih dejavnosti sooblikujejo – na osnovi izhodišč – učitelji in učenci ter ga udeležujejo s sodobnimi metodami in oblikami dela (raziskovalno delo, projektno učenje, sodelovalno učenje ...). Interesne dejavnosti nimajo predpisanih učnih načrtov. To pomeni, da zanje ni opredeljenih standardov znanj, ki naj bi jih dosegli učenci.

Gledališki klub je kot izbirni predmet del obveznega programa osnovne šole s prilagojenim programom. Uvrščamo ga v sklop treh izbirnih predmetov (literarni klub, šolsko novinarstvo in gledališki klub), ki nadgrajuje predmet slovenščina. Ta sklop predstavlja poglobljanje in razširitev sposobnosti in znanj v okviru predmeta slovenščina, upošteva interese otrok, njihove individualne sporazumevalne zmožnosti in uravnoteženost področij umetnostne in neumetnostne rabe jezika.

Gledališki klub se povezuje tudi z drugimi predmeti, predvsem z likovno, glasbeno in tehnično vzgojo, literarnim klubom, šolskim novinarstvom ter vzgojo za medije. Predmet izhaja iz vsebin dramske vzgoje pri pouku književnosti v šoli, vendar jih dopolnjuje z novimi vsebinami in besedili. Cilje, zapisane v učnem načrtu, učitelj uresničuje selektivno glede na razred, v katerem se predmet izvaja, sposobnosti, predznanje in interese otrok, ob upoštevanju individualizacije in diferenciacije ter glede na svoje izkušnje iz prakse. Končna izbira vsebin in ciljev je prepuščena učitelju, s tem da upošteva standarde znanja (Mohor in Saksida, 2003).

Vsak med nami ima kakšen dar.

To je morda želvin dar vztrajnosti, lisičin dar zvitosti,

pasji dar zvestobe, vrabčkov dar veselja ali

labodov dar elegantnega gibanja.

(Hughes Mearns)

NADARJENI IN GLEDALIŠKA DEJAVNOST V PRAKSI

Kot mentorici gledališkega kluba in dramsko-gledališkega krožka delava z učenci, ki so nadarjeni, čeprav večinoma niso evidentirani kot taki. Evidentiranih je le nekaj, med drugimi tudi na gledališkem področju. Nadarjenost je večplastna in je sestavljena iz več sestavin: nadpovprečno razvitih sposobnosti, ustvarjalnosti oz. kreativnosti, osebnostnih značilnosti, predvsem pa je pomembna motivacija. Odvisna je tudi od spodbujanja okolja in lastne aktivnosti.

Pri gledališki dejavnosti učenci:

- Pridobivajo bralno in gledališko kulturo, tj. naklonjenost do branja krajših dramskih besedil ter gledaliških aktivnosti.

Nadarjeni učenci so med počitnicami prebrali čim več zanimivih knjig, ob tem pa razmišljali, ali je primerna za uprizoritev in kako bi jo postavili na oder. Nekateri učenci ob branju knjig hitreje usvojijo podatke, informacije, vsebine, jih povezujejo in kritično presojujejo. Zmožni so preskočiti nepomembne podatke in jih nadomestiti s svojimi, primernejšimi. Imajo bogato besedišče, kritično presojujejo besedila in se ne zadovoljijo z vsakim besedilom. Odločitev, katero besedilo bomo izbrali za uprizoritev, je bila zelo težka, zato smo se kritično posvetovali v skupinah (metoda klobukov). Velikokrat se je zgodilo, da so nekateri nadarjeni in talentirani učenci vedno znova razmišljali, kako in kaj in tako postali angažirani za novo besedilo. Tako so učenci načrtovali, se nadzorovali in spremljali ter vrednotili novo nastalo besedilo. Pozorni so bili na podobo dramskih oseb (govor in izgled) ter na oder kot dogajalni prostor (scena).

- S pomočjo učitelja pišejo in se pogovarjajo o besedilih in o predstavah.

Izbrali smo idejo, rdečo nit naše nove zgodbe. Izhajali smo iz Levstikove pravljice Kdo je Vidku sešil srajčico, jo postavili v današnji čas in izpostavili aktualne plati življenja današnjih otrok. Učenci so sprva ustno pripovedovali okvirne zgodbe, jih razvijali, interpretirali in razlagali, oblikovali in preoblikovali ter končno razvili zgodbo v zgodbah. Nato smo se osredotočili na ustrezne sposobnosti, zmožnosti, potrebe in želje učencev ter se pravilno organizirali. Ko smo se dogovorili, kako bomo postavili našo zgodbo na oder, smo določili in prilagodili glede na želje in sposobnosti učencev vloge v predstavi. Samostojno ali v dvojicah so sestavili osnutek in napisali prizore, ki so jih sestavili v dramsko besedilo. Pri tem so razvijali kreativnost, inovativnost, pripravljenost in zmožnost do dela ter hkrati odkrivali težave, ki so jih pri tem ovirale. Velikokrat je rešil težavo prav nadarjen ali talentiran učenec. Ko je vstopal učenec v problemsko situacijo, je imel na voljo začetno znanje, željo in motivacijo, da je artikuliral problem, ga raziskoval in morda tudi rešil. Velikokrat pa učenci niso reševali problema vsak zase, temveč so ga reševali skupaj. Res pa je, da je nadarjen učenec vodil, pomagal in reševal nastalo situacijo.

- Pretvarjajo in razčlenjujejo literarno besedilo v predlogo za predstavo in spoznajo gledališče kot sintezo različnih umetnosti.

Vsak učenec si je izbral svojo vlogo v predstavi. Vloge so se naučili ob igranju in večkratnih ponovitvah. Na tem mestu so se odkrivali talentirani oz. potencialno nadarjeni učenci na točno določenih področjih. Velikokrat so spreminjali svoje besedilo, ga popravljali, dodajali ali celo zamenjali vlogo s sošolcem. Pri tem so pridobivali izkušnje, ki so precej drugačne od navajenih, vsakdanjih, ponavljajočih in vse manj zanimivih. Učenci so pridobivali na pomembnosti, vedenju, da so zaradi tega nekaj posebnega, vrednega, enkratnega, originalnega in neponovljivega. Lahko bi jih imenovali inovatorji. Inovatorji so vztrajni posamezniki, ki so izjemni raziskovalci problemov. To so kreativni učenci, ki zaznajo probleme in jih rešujejo, ko še drugi zanje niti ne vedo. Niso vsi učenci talentirani ali nadarjeni in je zmotno pričakovati, da bodo vsi kreativni, inovativni in da bodo vsi kritično razmišljali. Pri gledališki dejavnosti so nadarjeni, pa tudi talentirani učenci pomagali ostalim, jim dajali vzgled, jih vodili, usmerjali in jim dajali povratne informacije.

- Pri izvajanju gledaliških dejavnosti pa je zelo pomembno tudi upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih področij učencev.

Nekateri učenci imajo radi kreativna učna okolja, nekateri radi pišejo, rišejo, berejo, imajo radi refleksijo o sebi in svojem delu, radi delajo skupaj, so pogosto dobre vodje, radi imajo glasbo, radi se premikajo in plešejo, radi imajo gledališče. In natanko zato potrebujemo odprta kreativna,

ustvarjalna in spreminjajoča se učna okolja, da lahko vsak učenec odkriva in razvija svoje potenciale, darove in talente. A nikoli sam, saj se sam lahko izgubi (Rutar, 2017).

Pri gledališki dejavnosti so se pokazali talenti na področju glasbe, tisti učenci so torej zasedli vlogo, v kateri so se pokazali kot odlični pevci; drugi so talentirani na področju plesa, giba in premikanja, ti so zasedli vlogo plesalcev; izvirnost, umetniški slog in tehnika so omogočili učencu napraviti sceno in scensko postavitve. Učence sva torej usposabljali za raziskovanje, ki močno vpliva na njihovo doživljanje sebe, na njihove ideje in na strategije, s katerimi so se lotevali raziskovanja problemov. Bolj kot so se učenci zavedali lastnih zmožnosti, bolj so napredovali, zato je pri gledališki dejavnosti poleg spodbujanja strasti do igranja izjemno pomembna refleksija učenčevih zmožnosti, sposobnosti in kompetenc. Po odigranem prizoru so nadarjeni in talentirani učenci velikokrat podali soigralcem povratno informacijo in vrednotili svoje ter njihovo delo. Tako smo s kritičnim presojanjem svojega in soigralčevega dela prišli ponovno do izboljšav in vedno boljših predstav.

SKLEP

Pri gledališki dejavnosti sva s skupnim končnim delom, gledališko predstavo, odkrili marsikatero prednost. Resda je veliko kompromisov, dorekanj, usklajevanj med skupinama, saj dejavnosti nista potekali istočasno, je pa morda tudi v tem čar, učenci se s takim načinom dela učijo strpnosti, prilaganja, doslednosti. K dramsko-gledališkemu krožku so vključeni učenci 1. in 2. triade, gledališki klub pa obiskujejo učenci 3. triade. Tako se mlajši učenci precej naučijo od starejših, se zgledujejo po njih in so še bolj motivirani. Starejši pa dobijo občutek pomembnosti, odgovornosti, samozavesti, željo, da ne razočarajo mlajših.

Pri nastajanju skupne predstave izstopajo nadarjeni učenci, ki so kot nekakšna gonilna sila skupine. So v veliko pomoč, saj z nasveti usmerjajo ostale učence, ki se zgledujejo po njih. Ko se nadarjeni učenci podajo s svojo vlogo skozi uprizorjene predstave, v nastopu zaživijo s svojo vlogo, pri tem pa se lahko srečujejo tudi s prvimi kritikami, čeprav so se sami odločili za sodelovanje. Vloga mentorja kot organizatorja je zelo pomembna, saj mora pazljivo ravnati z vsemi učenci in z vsakim posebej, paziti mora, da določeni učenci niso prevečkrat »kovani v zvezde« in s tem v nenaklonjenosti drugih, hkrati pa je treba podpirati njihov trud in jim stati ob strani. Veliko energije je potrebno vložiti v to, da dramska skupina sodeluje, zaživi in je kot eno, najbolj pa skupino povezuje dobro delo, ki je nagrajeno z aplavzom na koncu uprizorjene predstave.

LITERATURA

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, koncept (1999). Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.

- Bezić, T., Blažič, A., Brinar Huš, M., Boben, D., Marovt, M., Nagy, M., Žagar, D. (2006). Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kesič Dimic, K. (2010). Vsi učenci so lahko uspešni. Ljubljana: Rokus Klett.
- Rutar, D. (2017). Kognitivna znanost v šoli za 21. stoletje. Kamnik: Cirius.
- Mohor, M., Saksida, I. (2003). Učni načrt za izbirni predmet slovenščina gledališki klub. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- Zakon o osnovni šoli (ZOsn-I). Dostopno na naslovu: <https://zakonodaja.com/zakon/zosn> (2. 3. 2018).

Martina Brence: Postani učitelj za en dan – nadarjeni učenci v vlogi učitelja

OŠ Ig

martina.brence@gmail.com

Povzetek:

V slovenskem osnovnošolskem izobraževanju se še vedno večina časa posveča delu z učenci, ki imajo učne in vedenjske težave. Nadarjeni učenci ostanejo spregledani ali pa se jim nameni premalo časa. Pri delu z nadarjenimi učenci smo se do nedavne tudi na naši šoli ukvarjali zgolj pri dodatnem pouku ali pripravah na tekmovanja. Nekaj pozornosti so bili deležni tudi pri pouku, kjer smo izvajali notranjo diferenciacijo. Pred tremi leti pa sem želela poskusiti nekaj novega. Želela sem, da bi ti učenci svoje talente delili z otroki v nižjih razredih in v vrtcu. Tako je skupina nadarjenih učencev pod mentorstvom izbrala in pripravila sklop naravoslovnih poskusov. Ti učenci so se prvič soočili z načrtovanjem, pripravo in izvedbo učnih ur za otroke prvega vzgojno izobraževalnega obdobja in predšolske vzgoje. Naloga mentorja je bila usmerjanje in svetovanje pri pripravi samih poskusov in učnih listov, kot tudi pri pripravi na delo z otroki, kjer je odzivnost lahko zelo različna. S takim načinom dela smo k sodelovanju pridobili večje število nadarjenih učencev, saj jim je bil takšen način dela izziv. Pozitivni odzivi in navdušenje mlajši otrok, s katerimi so delali, so bili sodelujočim nadarjenim učencem dodatna motivacija za še bolj zavzeto in poglobljeno nadaljnje delo.

Ključne besede: nadarjeni učenci, učitelji, motivacija, poskusi, naravoslovje, timsko delo

Abstract

Regarding the Slovene primary education, most of the attention is still dedicated to the students with learning and behavioural difficulties. Gifted students are overlooked or do not receive enough attention. Until recently, time dedicated to gifted students at our school, was only part of extra classes or classes meant for the preparation for school competitions. Also, gifted students received attention in regular classes where internal differentiation was carried out. However, three years ago, I wanted to try out something new. I wanted the gifted students to share their skills with lower primary school students and kindergarten children. Therefore, a group of gifted students under the mentorship chose and prepared a range of science experiments. Thus, for the first time, these students were faced with planning, preparation and implementation of classes meant for the students of the first educational period of primary school and pre-school education. The mentor's tasks were guidance and counselling as regards the preparation of the experiments and handouts, as well as the preparation for working with children whose susceptibility might vary. As a result, we were able to attract a number of gifted students because this type of work was perceived as a challenge by them. Positive feedback and excitement experienced by younger children made the gifted students even more motivated for the work ahead.

Key words: gifted students, teachers, motivation, scientific experiments, natural science, team work

UVOD

Slovenski šolski sistem je še vedno vse preveč usmerjen v povprečne učence, ki so nemoteči pri učiteljevem rutinskem delu. Ogromno učiteljeve energije se vlaga v delo z učenci z nižjimi sposobnostmi, da bi tudi ti uspešno zaključili osnovnošolsko obveznost. To je sicer pohvalno, vendar so zaradi pomanjkanja časa in energije velikokrat spregledani učenci, ki imajo nadpovprečne sposobnosti. Pozablja se, da so takšni učenci poseben potencial tudi za našo prihodnost. Ti učenci so za marsikateriga učitelja celo moteči s svojimi vprašanji in razmišljanjem izven ustaljenih okvirjev. Meni pa takšni učenci vedno predstavljajo izziv, saj me dan za dnem silijo k delu izven standardnih učnih okvirjev. Spodbujajo me k vsakodnevemu raziskovanju in spremljanju dogajanj na naravoslovnem področju. Matematika in fizika nista več zgolj učni predmet, ki sledi učnim načrtom, temveč iskanje povezav z vsakdanjim življenjem, s poudarkom na izkušnjah otrok. Iskanje drugačnih primerov in pristopov naredi učne ure razgibane in privlačne. Ravno to pa meni predstavlja smisel učiteljskega poklica.

NADARJENI UČENCI

Pri delu z nadarjenimi učenci smo se do nedavnega tudi na naši šoli ukvarjali zgolj pri dodatnem pouku ali pripravah na tekmovanja. Nekaj pozornosti so bili nadarjeni učenci deležni tudi pri pouku, kjer učitelji izvajamo notranjo diferenciacijo.

Kdo sploh so nadarjeni učenci? Ob prebiranju literature ne najdemo enotne definicije nadarjenosti. Lahko bi skoraj rekli, da ima vsak avtor svoj pogled. Marsikateri avtor tudi ločuje nadarjenost in talentiranost.

Meni je najbližja opredelitev, ki pravi, da so nadarjeni in talentirani tisti učenci, ki imajo izredne sposobnosti in v primerjavi s svojimi vrstniki prikažejo dosežke na različnih področjih. Prav tako imajo visoke voditeljske sposobnosti ali pa izstopajo na določenih učnih področjih. Ob rednem šolskem programu rabijo še dodatne aktivnosti znotraj in izven šole. (Ferbežar, Težak in Korez, 2008).

Tudi iz mojih izkušenj izhaja, da so ti učenci izredno aktivni tudi izven šole. To niso, kot včasih grdo rečemo piflarji, ampak učenci, ki razmišljajo in iščejo svoje poti izven ustaljenih okvirov. Od nas učiteljev pa je odvisno ali jih v teh prizadevanjih podpremo ali pa jih želimo strpati v sivo povprečje, kjer bodo »nemoteči«. Lahko pa dosežemo, da postanejo moteči v razredu, ker jim je dolgčas.

V razredih imamo učence, ki so na podlagi testiranja prepoznani kot nadarjeni. So pa tudi učenci, ki jih področje naravoslovja zanima, niso pa prepoznani kot nadarjeni, so pa zelo visoko motivirani za delo in raziskovanje. Ene in druge sem povabila k dodatnemu pouku in interesni dejavnosti naravoslovne učilnice. Pri dodatnem pouku smo se z učenci ukvarjali z reševanjem zahtevnejših nalog in nalog odprtega tipa. Te naloge so od njih zahtevale več iznajdljivosti, sistematičen pristop in uporabo različnih strategij. Krožek pa je bil namenjen poskusom, ki jih pri pouku ne izvajamo, s tem, da so morali tukaj predvideti potek in rezultate poskusa in nato napisati tudi znanstveno razlago.

Še vedno pa sem imela občutek, da učenci pri takšnem delu niso uporabili vseh svojih potencialov. Želela sem, da bi otroci prevzeli več odgovornosti. Doslej je bila ta omejena zgolj na reševanje nalog in izvedbo poskusov. Pograšala sem njihovo samostojnost in samoiniciativnost. Zanimiva ideja za delo z nadarjenimi učenci se mi je porodila ob pogovoru z učenci, ko so me spraševali o delu učitelja. Zanimalo jih je, kaj vse mora učitelj narediti, da učni proces lahko nemoteno poteka. Ob vprašanju ali bi želeli tudi sami prevzeti vlogo učitelja, se je kar nekaj učencev z navdušenjem odzvalo. Ob razmišljanju, kako to izpeljati, se je porodila ideja za projektno delo z nadarjenimi učenci v naslednjem šolskem letu.

UČITELJ ZA EN DAN

Pred tremi leti sem želela z nadarjenimi učenci od šestega do devetega razreda poskusiti nekaj novega. Želela sem, da bi nadarjeni učenci svoje talente delili z otroki v nižjih razredih in vrtcu. S sodelavko sva na uvodnem sestanku z nadarjenimi učenci predstavili idejo in način dela. Tisti, ki jih je to zanimalo, so pod najinim mentorstvom pripravili sklop preprostih naravoslovnih poskusov, kjer je nivo zahtevnosti primeren za ciljne skupine (predšolska vzgoja in prva triada).

Delo učencev obsega:

- spoznavanje učnega načrta predmeta spoznavanje okolja;
- izbira primerne učne snovi;
- dogovarjanje in usklajevanje z razredno učiteljico (vzgojiteljico) o učni snovi in terminu izvedbe;
- izbira poskusov za izbrano učno snov;
- načrtovanje pripomočkov in materialov za izvedbo poskusov;
- dogovarjanje z laborantko za nabavo potrebnih materialov, ki jih na šoli ni bilo;
- priprava učnih listov za otroke;

- priprava dodatnih gradiv (anekdote, zanimivosti, zgodbe vezane na poskus);
- priprava pripomočkov in materialov za izvedbo poskusov;
- vadenje poskusov (izvedba, izboljšave, ustrezen časovni okvir);
- izvedba delavnic z učenci izbranega razreda;
- čiščenje in pospravljanje učnih pripomočkov;
- evalvacija dela;
- pisanje poročila o opravljenem delu.

Za prvo izvedbo poskusov sva določene naloge vezane na organizacijo in dogovarjanje z razrednimi učiteljicami in laborantko prevzeli s sodelavko.

Učencem sva svetovali, kako pripraviti učne liste za različna starostna obdobja, saj so enak poskus izvajali v različnih starostnih skupinah. To je sodelujočim učencem pomenilo poseben izziv, kako se z razlago in delom spustiti na primeren nivo, da otroci na delavnicah razumejo poskuse, hkrati pa ob praktičnem sodelovanju tudi uživajo.

Zaradi dela s starostno različnimi skupinami (mlajši otroci) sva morali učence pripraviti na različne pristope in razlage poteka in izida poskusa. To pa še ni bilo vse. Otroci v razredih so značajske zelo različni in je potrebno uporabiti zelo različne pristope, kako k sodelovanju pritegniti vse.

Učence je bilo potrebno pripraviti na različno odzivnost otrok:

- kako pridobiti za sodelovanje otroka, ki je zelo zadržan in previden;
- kako umiriti otroka, ki ne da možnosti, da bi se vključili v delo tudi drugi otroci;
- kako mora potekati skupinska dinamika, da sodelujejo vsi učenci;
- kako izvesti delavnico v zastavljenem časovnem okviru.

Pri vseh nadaljnjih izvedbah pa so vedno večjo vlogo tudi pri organizaciji in dogovarjanjih prevzemali učenci. Cilj je bil, da celotno delo prevzamejo učenci, s sodelavko pa sva zgolj v vlogi mentorjev in svetovalcev, sama priprava in izvedba delavnic pa povsem v rokah učencev. Zdi se mi, da v šoli manjka ravno tega navajanja učencev, posebej nadarjenih, na samoiniciativnost, odgovornost in izpeljavo določene naloge od njene priprave do, čeprav morda »nekreativnega« pospravljanja.

Pri tretji izvedbi delavnic je bil tudi ta cilj dosežen.

Delavnice sedaj potekajo že tretje leto. Prednost vključevanja učencev različnih razredov je tudi v prenosu znanja med učenci. Ko se v naslednjem letu vključijo novi učenci, starejši poskrbijo za prenos znanja. Tudi ta vloga je zelo pomembna. Hitro bi lahko prišlo do umikanja na novo

sodelujočih k obrobju. Tako pa mora biti vsak pozoren, da pri pripravi in izvedbi sodeluje celoten tim.

Da stvari ne postanejo preveč enolične za učence, ki sodelujejo več let, se področja poskusov iz leta v leto spreminjajo. Učenci pri projektu običajno sodelujejo več let, kar jim predstavlja izziv in spremembo običajnega šolskega dela.

UGOTOVITVE

Kakšne so izkušnje in ugotovitve po nekaj letih izvajanja delavnic. Razdelili bi jih lahko na področje sodelujočih učencev (izvajalci delavnic) in učiteljev (naju s sodelavko, ki sva mentorici ter ostalih sodelavk in sodelavcev)

Ugotovitve učencev:

1. Učenci so ugotovili, da biti učitelj ni preprosto, saj moraš veliko stvari vnaprej predvideti in pripraviti.
2. Ugotovili so, da učiteljevo delo v razredu predstavlja manjši, a najbolj zanimiv del dela. Pred tem je potrebno veliko priprav. Po urah pa tudi vrednotenje dela.
3. Kljub vsemu trudu in vloženemu delu gre lahko tudi kaj narobe. V tem primeru je potrebno ohraniti mirno kri in delavnico izpeljati do konca.
4. Naravoslovno področje je lahko zelo zanimivo, ker omogoča praktično preizkušanje zakonitosti (do it yourself). Teorija in praksa – vsakdanje življenje sta povezana in potekata po določenih zakonitostih.
5. Ugotovili so tudi, da je včasih zelo težko na preprost način (nivo vrtca, prve triade) razložiti stvari, ki so starejšim povsem razumljive na višjem nivoju.

Ugotovitve učiteljev:

1. Učenci so veliko bolj motivirani za delo, če lahko sami organizirajo, pripravijo in izpeljejo neko svojo idejo.
2. Tudi pri pouku so bolj motivirani za delo in veliko več sprašujejo ter samostojno razmišljajo.
3. Učenci prebirajo več strokovne literature in gledajo dokumentarne oddaje.
4. Učenci bolj kritično presojujejo smiselnost rezultatov.
5. Še raje raziskujejo in zapisujejo ugotovitve (običajno je velik problem nekaj zapisati).
6. Postavljajo zahtevnejša vprašanja, kjer je na odgovor potrebno tudi malo počakati, ker je odgovor učitelja, da ne ve in bo preveril.

NEKAJ STATISTIKE

Projekt učenec za en dan sedaj poteka že nekaj let in za občutek želim predstaviti nekaj statistike. To ni množično delo, tudi rezultati niso vedno čisto pričakovani. Potrebno je veliko pogovarjanja, prilagajanja in sprotnega vrednotenja dela. Pogledali bi preteklo šolsko leto (2016/2017)

Učenci od šestega do devetega razreda, ki so vodili delavnice:

- 5 učencev 6. razreda,
- 4. učenci 7. razreda,
- 1 učenec 8. razreda,
- 15 učencev 9. razreda.

V preteklem šolskem letu so bile izvedene delavnice za:

- tri skupine predšolske vzgoje (najstarejša starostna skupina vrtca);
- dva oddelka prvih razredov;
- naravoslovni krožek za prvo triado;
- podaljšano bivanje (učenci prve triade).

Še nekaj besed vezanih na poskuse, ki jih izvajamo. Poskusi morajo biti vezani na snov, ki se obravnava v razredu, hkrati pa morajo biti poučni in zanimivi, da pritegnejo pozornost.

Pri lastnostih snovi smo tako izvedli naslednje poskuse:

- faraonove kače;
- slonova zobna pasta;
- newtonska tekočina;
- plezanje barv;
- ples rozin;
- pretakanje tekočin;
- gladina vode;
- plava / potone / lebdi;
- ogenj – kaj je potrebno za gorenje.

ZAKLJUČEK

Delo z nadarjenimi učenci na takšen način je izziv za učitelja. Potrebno je usklajevati različne interese otrok, krepiti ekipno delo in se hkrati čim manj vmešavati v njihovo delo. Cilj je biti zgolj mentor, ki skrbi za koordinacijo, svetuje in usmerja.

Takšno delo zahteva več časa, kot je namen dodatnega pouka ali drugih oblik dela z nadarjenimi. Prihaja do časovne preobremenjenosti, če želiš usklajevati pouk in razredništvo z vso dokumentacijo, ki jo zahtevata. Velikokrat imam občutek, da so papirji pomembnejši od učencev.

Pomemben pa je bil še en vzgojni vidik. Velikokrat danes otroci čakajo, da bodo čim več dobili pripravljeno na krožniku. Tukaj pa je namen pokazati in otrokom privzgojiti, da je lepo in pomembno dajati in ne zgolj prejemati. Zato z delom nadaljujemo. Idej je še veliko, težavo pa predstavlja čas, ki se ga ne da raztegniti proti neskončnosti.

VIRI IN LITERATURA

- Ferbežar, I, Težak, s, Korez, I (2008) Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta d.o.o.
George, D. (1997). Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
Juriševič, M. (2012). Motiviranje učencev v šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Irena Rola-Bek: Delo z nadarjenimi – iščimo in razvijamo vsestranskost

OŠ Sv. Ana

irena.rola-bek@sveta-ana.org

Izvleček

Delo z nadarjenimi zahteva veliko znanja in raznolikosti. Pri vsakem posameznem nadarjenem učencu je potrebno poiskati močna področja in jih razvijati, ter mu omogočiti napredek na njemu lastnih močnih področjih.

Že šesto leto na šoli sodelujemo v projektu Turizmu pomaga lastna glava, ki ga razpisuje Turistična zveza Slovenije. Vsako leto je razpisana tema, na katero z učenci izdelamo projekt turistične ponudbe, ga zapišemo v raziskovalni nalogi in naše delo predstavimo na turistični tržnici na državnem srečanju. Omejimo se na naravne, kulturne in turistične danosti ožjega okolja.

Skupina sodelujočih se iz leta v leto večja, učenci pa se tudi zamenjajo. Učenci sodelujejo v procesu dela od zbiranja idej, oblikovanja produkta, zapisa zbranega v raziskovalni nalogi (od 40 do 50 strani), anketiranja in intervjuvanja posameznih akterjev na terenu, izvajanja množične raziskave z anketnimi vprašalniki preko spletne ankete ali razdeljene med anketirance, analizirajo dobljene odgovore, jih statistično prikažejo. Za potrebe naloge fotografiramo, posnamemo predstavitveni video, se ga naučimo montirati in obdelati slikovno gradivo z različnimi programi.

Učenci na predstavitvi naloge javno nastopajo, privabljajo goste, se preizkušajo kot igralci, pripovedovalci, novinarji, glasbeniki, plesalci in tako spoznavajo različne poklice, pa tudi pri sebi ugotavljajo lastne sposobnosti in interese. Za potrebe stojnice in predstavitve vsako leto izdelamo promocijsko gradivo, spominke, pečemo tudi pecivo, kruh in pripravljamo razne jedi, tako da razvijajo tudi ročne spretnosti, smisel za kulinariko in estetiko. Pri vsakem posamezniku izkoristimo njegove sposobnosti za govor, ples, igro, delo z ljudmi, poznavanje tehnologije. Obenem spoznavamo kulturno in zgodovinsko dediščino, obujamo in raziskujemo preteklost ter promoviramo domači kraj in občino. Naše delo je bilo vsa leta nagrajeno z zlatimi priznanji in posebnimi nagradami.

Prav zaradi vseh teh nalog je prispevek poimenovan tako, da iščemo raznolikost in razvijamo vsestranskost pri nadarjenih učencih.

Ključne besede: vsestranskost, raznolikost, osebni interesi, razvijanje sposobnosti, sodelovanje, komunikacija.

Abstract

Work with gifted pupils requires a lot of knowledge and diversity. We have to find the strong areas with every individual pupil and develop them and enable a progress on those strong areas.

We are participating for a sixth consecutive year in a project called “Turizmu pomaga lastna glava” that is tendered by the Tourist board of Slovenia. Every year the theme is tendered and the pupils, with the help of the teachers, make a project of a tourist offer, write it down in a research paper and present it on a tourist meeting on a state meeting. We limit our offer on natural, cultural and touristic resources of our local environment.

The group of pupils who take part in this project is rising in its size every year and also some pupils, who leave for middle school, are substituted with younger ones. Pupils participate in the process of gathering ideas, shaping of the product, writing the research paper (from 40-50 pages), interviewing individuals on the field, making a research through a web survey and analyzing the data and presenting it. For the research paper we also have to photograph, record a presentation video and learn how to do all of that.

Pupils present the paper publicly, attract guests, try themselves out as actors, storytellers, journalists, musicians, dancers and so get to know different occupations and get to know their own interests and capabilities. For the needs of the stand and the presentation we make promotional material, souvenirs, bake, cook and develop different skills every year. Every individual is being exploited on their capabilities of speech, dance, play, and work with people and their knowledge on technology. We also get to know the cultural and historic legacy and research the past and promote our home town and community. Our work was awarded with golden and special awards every year.

This article is named so especially because of these papers, to search for diversity and develop versatility with gifted pupils.

Key words: versatility, diversity, personal interests, developing capabilities, cooperation, communication.

Uvod – Delo z nadarjenimi

Pri delu z mladimi se nenehno srečujemo s številnimi izzivi. Sodobni pogledi na učenje nas vse bolj spodbujajo, če ne celo »silijo«, k drugačnim oblikam in metodam dela z učečo se mladino. Mladi so vse bolj zahtevni in želijo drugačne pristope in oblike dela. Mi smo tisti, ki jih vodimo in usmerjamo na tej poti. Še posebej je to delo zahtevno, ko se srečamo z nadarjenimi posamezniki, ki želijo še več ali pa jim moramo to vsaj omogočiti, če sami tega ne zahtevajo.

Sodobni pogledi na nadarjenost niso več toliko vezani na inteligenčni kvocient in ne povezujejo vedno le tega z nadarjenostjo posameznika. Nadarjenost je lahko izražena le na posameznem področju, mi pa moramo to prepoznati, odkrivati in pomagati razvijati. Mi smo tisti, ki ustvarjamo ustrezne in stimulative pogoje, spodbudno okolje in s tem pomagamo pri razvoju in napredku mladega človeka.

Učiteljica sem že več kot trideset let in v tem času sem se srečala s številnimi različnimi generacijami otrok, z njimi prehodila pot zadnjih štirih let osnovnega šolanja in jih nekako »pospremila« na pot odraslosti. Številni izzivi, ki sem se jih lotila so pripomogli k osebni rasti, sodelovanje v raznih projektih od Portfolia učenca in učitelja pa vse do trenutno aktualnega Formativnega spremljanja, kjer sodelujem že od samega začetka, pa so dali vedno nove izkušnje in znanja za uspešnejše delo. Z učenci se srečujem na predmetnih področjih matematike, fizike in tehnike, prav tako pa pri izbirnih predmetih in številnih dodatnih dejavnostih, kot so raziskovalne naloge, tekmovanja in projekti. Največja nagrada učitelju je povratna informacija bivših učencev, da so uspešni, da jim gre v šoli ali poklicu in sporočilo, da si tudi ti kot učitelj in človek pripomogel k njihovi uspešnosti. Prepoznati sposobnosti učencev in njihove talente je težka naloga, pred katero se pedagoški delavci vedno znova najdemo. Iskati poti za prenašanje znanja in veščin, spodbuditi pri učencu najboljše, kar premore, pa je neke vrste umetnost, ki se je učitelji in vzgojitelji vedno znova in znova lotevamo. Koliko smo pri tem uspešni težko merimo, je pa pomembno, da ne posvečamo pozornosti samo nadarjenim, tistim, ki jim dobro gre, pač pa moramo iskati oblike in metode dela, da bodo uspešni in pozitivni ter pripravljeni na življenje tudi tisti, ki nimajo teh danosti.

Prav to je cilj dela z učenci v okviru sodelovanja na festivalih turizma. Turistična zveza Slovenije vsako leto razpiše temo festivala in k sodelovanju povabi tudi osnovnošolce. Le ti ob pomoči mentorjev raziskujejo, izdelujejo, nastopajo, sodelujejo z vrstniki, se preizkušajo v raznih aktivnostih in spoznavajo mnogo zanimivega.

Jedro - Opredelitev nadarjenosti

Pri našem delu in vključevanju nadarjenih v aktivnosti smo upoštevali tudi opredelitev nadarjenosti pri učencih. Čeprav v strokovni literaturi ne najdemo enotne definicije nadarjenosti, pa smo se posluževali predvsem koncepta Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, kjer smo poiskali nekatera znanja za lažje odkrivanje nadarjenosti in izkoriščanje posameznikovih močnih področij pri samem delu. Že v samem konceptu je navedeno, da se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih ter da nadarjeni niso neka homogena skupina s katero bi pač delali po nekih, tem v skupini, ustreznih metodah in oblikah. (Žagar: Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi..., str. 4)

V sami literaturi za delo z nadarjenimi (Bezič: Vzgojno - izobraževalno delo..., priročnik, str. 81-89) zasledimo pomen povezave ustvarjalnosti in znanja, inteligentnosti in znanja, pomen osebnostnih kvalitete ustvarjalne osebnosti, povezave ustvarjalnosti in motiviranosti ter nadarjenosti in ustvarjalnosti. Če vse te povezave upoštevamo, jih uporabimo za izdelavo nekega ustvarjalnega produkta, kot v našem primeru raziskovalne naloge in ponudbe na stojnici, obenem pa to prenesemo v osnovnošolsko okolje, lahko veliko pripomoremo k razvoju mladega nadarjenega človeka. Samo pri posamezniku potem poiščemo in razvijamo njegova močna področja, obenem pa ga poskušamo motivirati za razvijanje še ne tako močnih področij. S tem nadarjen učenec lahko napreduje in se razvija, spoznava pa tudi neomejenost oziroma meje svoje ustvarjalnosti. Le tako bo posameznik, ki se mora znati prilagoditi tudi okolju in delu z drugimi, zelo pomemben se nam zdi tudi timski duh in delo, znal svoje potenciale izkoristiti v poklicu, kjer je vse bolj pomembno timsko soustvarjanje. Posameznik ja, vendar v interakciji¹ z drugimi in okoljem. Še tako nadarjen posameznik ne bo mogel priti do izraza s svojimi stvaritvami, če se ne bo znal vključiti in prilagoditi.

Mi, v okviru našega raziskovanja, sicer ne evidentiramo in identificiramo nadarjenih (postopek je izpeljan že prej : Koncept, 1999, omenja tri stopnje odkrivanja nadarjenih) vključujemo pa tiste, ki so že prepoznani kot nadarjeni, lahko tudi samo na posameznih področjih in jih povežemo pri delu s tistimi, ki niso evidentirani kot nadarjeni, pa želijo svoje sposobnosti iz znanja na določenem področju nadgraditi in izpopolniti. Torej ne delamo s homogeno skupino nadarjenih, tudi iščemo jih ne, jih pa povabimo in vključimo na njihovo željo, spodbujamo in razvijamo njihove potenciale z delom, aktivnostmi in drugim pri sodelovanju na tem festivalu.

Delo in aktivnosti

¹ **interakcija** -e ž (á) knjiž. sodelovanje, medsebojno vplivanje(SSKJ)

Pri vključevanju nadarjenih v naše delo upoštevamo načela dela z nadarjenimi, ki so opredeljena v Konceptu (1999)². Upoštevati poskušamo čim več opredeljenih načel: sposobnosti in močne interese otrok, individualne osebne značilnosti, spodbujamo samostojnost in odgovornost, dajemo poudarek celostnemu osebnemu razvoju, širimo in poglobljamo temeljna znanja, razvijamo in spodbujamo ustvarjalnost posameznika, vključujemo sodelovalne oblike učenja, raznovrstnost ponudbe in omogočimo svobodno izbiro, razvijamo timski duh in delo, pa tudi odnose mentor-učenec, učenec-učenec in sodelovanje z drugimi sodelujočimi ter zunanjimi sodelavci.

Pomembno pri delu z učenci, še posebej z nadarjenimi ali s tistimi z raznimi primanjkljaji, je sodelovanje s starši. Otroci se veliko stvari naučijo s posnemanjem, zato je pomembno tudi, da starši živijo ustvarjalno, so aktivni in v te aktivnosti in posnemanje vključijo tudi svoje otroke. (Nagel: Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok, str. 38).

Učenec mora vedeti, da mu pri delu stojijo ob strani, ga podpirajo, vzpostaviti se mora ustrezna komunikacija in sodelovanje med učencem in starši, med učencem in učitelji, pa tudi med starši in učitelji. Brez podpore in sodelovanja staršev mi samega projekta in oblikovanja naloge ne bi mogli speljati. Prav tako se povežemo še z lokalno skupnostjo. Deležni smo pomoči in svetovanja s strani občinskih struktur, v delo se vključijo vsa domača društva od turističnega, kulturnega, pa tudi skupine: folklorna, etnografska, dramska, pevski zbor. Izpeljavo ponudbe nam omogočijo domačini z bivanjem na kmečkih turizmih in turističnih kmetijah, s svetovanjem na področju kulinarike, gradiva za stojnico pa prispevajo tudi starši in drugi občani. Povsod naletimo na pozitiven odziv, množično se odzovejo pri izvajanju anket in intervjujev. Skozi vseh šest let, kar sodelujemo na teh festivalih, pa smo odkrili neizmerno bogastvo in raznolikost ponudbe v domačem okolju. Skupaj z učenci sva pri delu napredovali tudi mentorici, ker smo si vsi skupaj nabirali določene izkušnje in iz leta v leto dodajali nove ideje in izpeljave.

Sam projekt se prične z razpisom teme festivala, ki ga vsako leto junija objavi Turistična zveza Slovenije pod skupnim naslovom Turizmu pomaga lastna glava. Že sam krovni naslov sugerira pomen razmišljanja in inovativnosti otrok. Naslovi za posamezna leta, pa puščajo dovolj manevrskega prostora za ustvarjalnost posamezne skupine. Tako naj navedem samo nekaj naslovov pod katerimi smo ustvarjali: Potuj z jezikom, Na zabavo v naravo, Zgodbe turizma, Zeleni turizem, Potujem, torej sem, Kultura in turizem. Sam razpis ne omejuje učencev pri ustvarjanju. Lahko pripravimo eno ali večdnevno druženje turistov z različnimi aktivnostmi, ki jih ponujamo skupinam skozi celo leto, lahko je to enkratni dogodek, prireditev ali delavnica. Ponudimo lahko pohode po

2

Koncept, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf, str.9 (Dostop 23.3.2018)

učnih poteh, prilagodimo ponudbo posameznim skupinam, mladim, starejšim, družinam, tujim turistom. Pri delu skorajda ni omejitev, tako da lahko ustvarjalnost, iznajdljivost in domišljija nadarjenih in vključenih učencev še kako pride do izraza.

Naše naloge in projekti pa so bili vezani na lokalno okolje, izkoristili smo naravne in kulturne danosti kraja in samih Slovenskih goric, združili smo že obstoječo turistično in kulturno ponudbo z našimi svežimi idejami in tako pripravili naloge z naslovi: Koruzno popotovanje s koruzno južno, Na potep po Ščavnici, Pripoved o lanu in Oberlosu, S kočijo med vinograde in griče, S čulo na rajžo in Kulturajmo po anovsko.

Oblike in metode dela

Že pri opisu aktivnosti smo na kratko opredelili v čem se preizkusijo naši nadarjeni in ostali vključeni učenci ob izdelavi naloge in predstavitvi projekta in turistične ponudbe. Trudimo se, da jih vsestransko aktiviramo in da lahko sami izbirajo, kje in kako bodo svoje sposobnosti čim bolj unovčili, ob tem pa izkoristili svoje potenciale, predhodno znanje in le tega tudi nadgradili. Ena izmed oblik dela z nadarjenimi je vsekakor izdelava raziskovalne naloge, ki je sestavni del razpisa za festival Turizmu pomaga lastna glava.

Vključeni oblikujejo skupino od 10 do 20 učencev, ki sodelujejo od prve faze načrtovanja, izbire ponudbe, oblikovanja produkta in naloge, vse do izdelave stojnice, filma, promocijskega materiala, spominkov, na koncu pa še predstavitve na samem festivalu. Mentorici in zunanji mentorji ter sodelavci jih bolj ali manj usmerjamo, spodbujamo in koordiniramo. Seveda priskočimo na pomoč pri oblikovanju raziskovalnega dela, pri navezovanju stikov z informatorji, društvi, zunanjimi sodelavci in starši.

Naj v nadaljevanju naštejemo nekaj aktivnosti s katerimi se srečajo učenci, ki sodelujejo in ki kažejo vsestranskost in raznolikost aktivnosti, izbor pa je njihova lastna odločitev:

- proučimo vire in predelamo ustrezne teoretične osnove za razpisano temo,
- iščemo besede, pojme, uporabljamo SSKJ in Slovar tujk,
- zberemo vire v tujih jezikih, ponudbo - itinerarij³ sestavimo v nemškem, italijanskem, angleškem in hrvaškem jeziku,
- šege in navade, kmečke običaje in življenje na kmetih proučujemo doma, pa tudi v sosednji Avstriji, na Madžarskem in ob meji s Hrvaško,

3

- sestavimo vprašalnike, izvedemo ankete, spletne ankete in jih analiziramo, rezultate grafično prikažemo,
- na terenu ali v učilnici posnamemo delo in prispevke in ob pomoči mentorja montiramo video gradivo, izdelamo promocijski film in zberemo ter obdelamo slikovno gradivo,
- izdelamo logotip in maskoto za predstavitev naloge in nastop na stojnici;
- se preizkusimo v vlogah turističnih vodičev, animatorjev, organizatorjev delavnic od plesnih, pevskih, do izdelovanja modelov, kmečkih pripomočkov, mini gledališč,
- svoje ročne spretnosti uporabimo pri izdelavi spominkov, zloženk, promocijskega materiala in same stojnice;
- ustvarjalnost pride do izraza pri oblikovanju ponudbe na sami stojnici in animaciji ter privabljanju obiskovalcev, biti moramo dobri retoriki, prepričljivi v ponudbi,
- na sami stojnici moramo z nastopom in prepričljivim zagovorom prepričati veččlansko zahtevno komisijo – smo igralci, animatorji, pevci, plesalci, pa tudi na instrumente zaigramo.

Iz naštetega lahko vidimo, da se pri delu lahko najde in izkaže vsak posameznik, čeprav se mora znati tudi vključiti v tim in sodelovati z ostalimi. Uspešni smo prav zato, ker svoje znanje združijo nadarjeni učenci, posamezne spretnosti pa lahko prispevajo tudi drugi vključeni. Nadarjeni tako delajo z roko v roki z drugimi, spoznajo pri tem, da lahko k uspehu prispevajo tudi sošolci, ki niso opredeljeni kot nadarjeni, so pa močni na določenem področju in imajo nekatere sposobnosti, ki lahko prispevajo k boljšemu končnemu izdelku. Vsak sodelujoči lahko najde nekaj po lastnem interesu.

Zaključek

Zavedati se moramo, da smo tudi v slovenskih šolah v zadnjih letih naredili velik korak na področju dela z nadarjenimi. Tako delo zahteva širok spekter znanja in sposobnosti usklajevanja in koordiniranja, prepoznati moramo sposobnosti in močna področja posameznika in ga napeljati k temu, da bo le te izkoristil v največji možni meri. V zadnji triadi lahko tako nadarjenim učencem, med drugimi dejavnostmi, ponudimo tudi delo na področju razpisanih tekmovanj in festivalov, ter oblikovanje raziskovalnih nalog. Ne le da so pri tem naši nadarjeni učenci uspešni in prejemajo številna visoka priznanja, obenem je to tudi popotnica njihovi karierni odločitvi, saj skozi delo spoznavajo različne dejavnosti in poklice, kjer se lahko prepoznajo. Razvijanje timskega dela, ročnih spretnosti, sodelovalnega učenja in številne druge aktivnosti, pa jim omogočijo izraziti raznolikost sposobnosti in razvijanje na področju osebnih interesov, ko ob delu odkrivajo svoje

najboljše, najmočnejše in edinstvene sposobnosti. S tem pa prispevajo k uspehu pri realizaciji celotne zadane naloge.

Literatura in viri

Bezič, T., Rupnik - Vec, T., Juriševič, M., Rostohar, G., Lep, B., Nolimal, F., . . . Hanžič, A. (2012). *Vzgojno izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole - priročnik*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Bezič, T., Strmčnik, F., Ferbežer, I., & Jaušovec, N. (1998). *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Modeli poučevanja in učenja*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., & Purgaj, S. (2. februar 1999). *Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana.

Leonida Babič: Delo z nadarjenimi učenci v projektu DEKD

Osnovna šola Starše

leonida.babic@guest.arnes.si

Izveček

Dnevi evropske kulturne dediščine so evropski projekt, ki ga v Sloveniji vodi Zavod za varstvo kulturne dediščine. Vsako leto izberejo drugo temo, ki je rdeča nit projekta. V letu 2018, ki je razglašeno za evropsko leto kulturne dediščine, je tema Naša dediščina: kjer preteklost sreča prihodnost. Namen projekta je spoznavanje kulturne dediščine, ki pomembno prispeva k njenemu varovanju in ohranjanju ter ozaveščanju učencev o njenem pomenu.

V letu 2014, ko smo se vključili v projekt, nas je tema Dediščina gre v šole spodbudila k raziskovanju kulturne dediščine domačega kraja. V projektu so nadarjeni učenci, glede na izbrano temo, odkrivali nepremično kulturno dediščino občine Starše, praznične običaje, šege in navade koledarskega leta, snovno in nesnovno kulturno dediščino podeželja, ki zaradi spremenjenega načina življenja vse bolj izginja, naravne značilnosti obrežja reke Drave in gospodarske dejavnosti, s katerimi so se ljudje ob reki nekdanj ukvarjali. V projektu, ki spodbuja sodelovanje, samostojnost in samoiniciativnost, učenci, glede na svoje sposobnosti in interese, spoznavajo različne oblike raziskovalnega dela, razvijajo ustvarjalnost in poglobljajo svoje znanje.

Na vsakoletni zaključni prireditvi DEKD učenci svoje delo predstavijo staršem in drugim obiskovalcem ter pripravijo razstavo izdelkov, ki nastanejo v projektu, z namenom, da seznanijo s kulturno dediščino domačega kraja čim več ljudi, saj so ugotovili, da jo, čeprav je izjemno bogata in raznolika, premalo poznamo.

Abstract

Days of European Cultural Heritage are a European project, led by the Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia. Each year another topic, the main theme of the project, is chosen. In 2018, the European Year of Cultural Heritage, the theme is Our Heritage: Where the Past Meets the Future. The aim of the project is learning about the cultural heritage and this way protecting and preserving it and also making students aware of it.

In 2014, when we joined the project, we were encouraged to explore the cultural heritage of our home town. Depending on the theme, gifted students discovered the immobile cultural heritage of municipality Starše, its folk customs and habits in a calendar year, material and immaterial cultural heritage of the countryside, which is disappearing more and more because of the different way of life, the natural characteristics of the Drava riverside and economic activities that people used to deal with. The project encourages cooperation, independence and self-initiative and the students, depending on their competence and interests, learn about different methods of research, develop their creativity and deepen their knowledge.

Every year students present their work to parents and other visitors at the final event of Days of European Cultural Heritage. They prepare an exhibition of their project products with the intention to inform as many people as possible about the cultural heritage of their home town, because they have realized that although it is extremely rich and diverse, we know little about it.

Ključne besede: nadarjeni učenci, projektno delo, kulturna dediščina, Dnevi evropske kulturne dediščine, evropsko leto kulturne dediščine

Projekt Dnevi evropske kulturne dediščine

Dnevi evropske kulturne dediščine, ki jih označujemo s kratico DEKD, so skupni projekt Sveta Evrope in Evropske komisije. Njegovi začetki segajo v leto 1985, ko so se v španski Grenadi na pobudo Sveta Evrope sestali evropski kulturni ministri, ki so pristojni za varovanje in ohranjanje kulturne dediščine. Francoski kulturni minister je na srečanju predstavil dan odprtih vrat zgodovinskih spomenikov, ki so ga v Franciji uspešno uvedli leto prej. Predlagal je, da bi ga razširili tudi v druge evropske države. Ministri so na srečanju sprejeli resolucijo o promociji kulturne dediščine, s katero so se države podpisnice zavezale spodbujati zavest splošne javnosti o dediščini ter skrbeti za njeno ohranjanje in dostopnost. V naslednjih letih je Franciji sledilo več evropskih držav. Leta 1991 je Svet Evrope ustanovil koordinacijsko pisarno za pomoč državam, ki so želele prirediti Dneve dediščine. Pobuda se je vse bolj uveljavljala in je leta 1999 vključevala že 46 evropskih držav. Dnevi evropske kulturne dediščine so tega leta postali skupna pobuda Sveta Evrope in Evropske komisije z geslom »Evropa, skupna dediščina«. (Kneubühler, b. d.)

Skoraj dvajset let pozneje 50 držav podpisnic Evropske kulturne konvencije vsak september organizira svoje Dneve evropske kulturne dediščine. Vsako leto milijoni ljudi obišejo več deset tisoč prireditev in dejavnosti v različnih državah. Slovenija je z 19 dogodki na 100.000 prebivalcev daleč pred ostalimi. Projekt razvija zavest o lokalni dediščini in kulturni pripadnosti, spodbuja medkulturni dialog ter širi pojem dediščine, ki poleg spomenikov in grajenega okolja zajema tudi znanja, spretnosti in živo dediščino, v skladu z Okvirno konvencijo o vrednosti kulturne dediščine za družbo, sprejeto leta 2005, iz katere izhaja, da kulturna dediščina predstavlja vire, na podlagi katerih lahko razvijamo dialog, demokratično razpravo in odprtost med kulturami. (Kneubühler, b. d.) Kulturna dediščina, ki nas v svoji raznolikosti povezuje, je zahvaljujoč tehnološkemu razvoju danes veliko bolj dostopna kot kdaj koli prej.

Nacionalni koordinator Dnevov evropske kulturne dediščine, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, vsako leto izbere drugo temo, ki je rdeča nit projekta. V letu 2018, ki je razglašeno za evropsko leto kulturne dediščine, je tema »Naša dediščina: kjer preteklost sreča prihodnost«, saj je kulturna dediščina tista, ki nam pomaga razumeti preteklost in ustvariti boljšo prihodnost. Evropsko leto kulturne dediščine predstavlja priložnost, da se zavemo naše skupne kulturne dediščine, vrednot, ki nam jih predstavlja dediščina, njenega potenciala ter pravic in dolžnosti, ki so povezane z dediščino.

Projektno delo z nadarjenimi učenci

Projektno delo predstavlja eno od oblik vzgojno-izobraževalnega dela, v kateri so učenci v aktivnem odnosu do vsebine, ki se je lotevajo z reševanjem konkretnih nalog in problemov.

Vsebina projektnega dela, ki je tematsko zaokrožena, je obravnavana z različnih vidikov in zahteva vsebinsko povezovanje. Projektno delo, ki je primerno za vsebine iz družboslovja, med katerimi je tudi kulturna dediščina, temelji na izkustvenem učenju. Skupinske oblike dela z reševanjem konkretnih problemov učence pritegnejo k sodelovanju, kar pozitivno vpliva na njihovo motivacijo in uspešnost pri delu. Z izvajanjem projektnega dela učenci bogatijo svoje znanje in izkušnje, odkrivajo svoje sposobnosti in razvijajo spretnosti ter domišljijo. S skupinskim delom se učijo tudi komunikacije in sodelovanja, medsebojnega upoštevanja in spoštovanja, osebne odgovornosti, kritičnega presojanja ter izvirnega in ustvarjalnega reševanja nalog. Ker dejavnosti, v katerih je učitelj le usmerjevalec in spodbujevalec, temeljijo na samoaktivnosti učencev, je zanje sodelovanje v projektu zanimivo in privlačno. Učenci ob pomoči učitelja dajejo pobude, izbirajo teme in cilje projekta, načrtujejo potek dela, sodelujejo in si pomagajo med seboj, rešujejo konflikte in izmenjujejo različne poglede. (Novak, 2009)

Projektno delo je mogoče izvajati pri pouku, interesnih dejavnostih, raziskovalnem delu ali dnevnih dejavnosti.

Dediščina gre v šole

V letu 2014, ko smo se prvič vključili v projekt DEKD, je bila tema projekta Dediščina gre v šole, s katero je želel Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije kot nosilec projekta poudariti pomen izobraževanja o dediščini in jo približati vsem starostnim skupinam, predvsem otrokom. Spodbujanje sodelovanja med vzgojno-izobraževalnimi ustanovami in kulturnimi zavodi je bilo načrtano v Nacionalnem programu za kulturo 2014-2017. Nosilcu projekta sta se kot partnerja pridružila Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Zavod Republike Slovenije za šolstvo, saj širjenje zavesti o pomenu kulturne dediščine med mladimi predstavlja temelj za ustvarjanje kulturno ozaveščene družbe. (Dediščina gre v šole, 2014)

Pri obravnavi dediščine v šolah ne gre za pasivno prejemanje znanja, temveč za odkrivanje in razvijanje spretnosti, zato je proces učenja usmerjen v raziskovanje in spodbujanje ustvarjalnosti tako pri učiteljih kot pri učencih. Prav zato so v projektu že v prvem letu sodelovali nadarjeni učenci, ki so raziskovali kulturno dediščino občine Starše, za katero so ugotovili, da jo premalo poznajo. Raziskovanja so se lotili tako, so pregledali register nepremične kulturne dediščine Ministrstva za kulturo Republike Slovenije in tako ugotovili, katere stavbe, spominski objekti in arheološka

najdišča se nahajajo v registru. V njem so našli podatke o času nastanka posameznih enot in njihov osnovni opis, zato so poiskali še druge vire in literaturo o nepremični kulturni dediščini. Lokacija enot v registru je bila učencem v pomoč, da so jih poiskali na terenu, kjer so jih fotografirali. S primerjavo posnetkov in fotografij v registru so ugotovili, da so posamezni spominski objekti v občini slabo vzdrževani in potrebni obnove. Učenci so se pogovarjali tudi z domačini, ki živijo v bližini kulturnih spomenikov, in zapisali njihova pričevanja. Z njihovimi spomini in zgodbami so dopolnili skope podatke, ki so jih našli v registru in literaturi. Zbrano gradivo so učenci, ki so sodelovali v projektu, v besedi in sliki predstavili svojim staršem ter drugim obiskovalcem na prireditvi ob zaključku projekta Kulturna dediščina občine Starše, ki so se je udeležili tudi predstavniki Zavoda za varstvo kulturne dediščine. Dan kasneje pa so projekt predstavili še učencem šole. V prostorih šole so pripravili tudi razstavo fotografij nepremične kulturne dediščine in učence vodili po poti kulturne dediščine v okolici šole.

Praznovanja

Leto kasneje so bili Dnevi evropske kulturne dediščine posvečeni praznovanju in povezani s praznovanjem 25. obletnice Dnevov evropske kulturne dediščine. Tema je ponujala številne možnosti raziskovanja kulturne dediščine, saj je razlogov za praznovanja v življenju veliko, pa naj si bodo to osebni in družinski prazniki, prazniki koledarskega leta ali praznovanja, s katerimi so se pričela ali končala različna kmečka opravila. Praznovanja so povezana s številnimi slovenskimi šegami in navadami, plesi in ljudsko pesmijo, kar predstavlja nesnovno kulturno dediščino. Slednja je zaščiten s Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine, ki jo je sprejel UNESCO leta 2003. (Praznovanja, 2015) Slovenija je konvencijo ratificirala konec leta 2007 (Zakon o ratifikaciji, 2008) in s tem naredila prvi korak k njenemu varovanju.

Med široko paleto možnosti, ki so jih ponujala Praznovanja kot tema projekta Dnevov evropske kulturne dediščine, smo se odločili, da bomo raziskovali praznike koledarskega leta, zato smo dnevu dejavnosti, v okviru katerega smo projekt izvajali, dali naslov Praznično leto skozi dediščino šeg in navad. Namen projekta, v katerem so sodelovali vsi učenci šole, je bil, da bi ti spoznali praznične običaje, šege in navade koledarskega leta in pomen praznikov, saj slovenski pregovor pravi: »Če praznike zapustiš, prazniki zapustijo tebe«. Učenci so spoznavali praznične jedi, ljudske pesmi in plese, oblačila, običaje, pregovore ter vraže povezane s koledovanjem, pustovanjem, cvetno nedeljo in veliko nočjo, gregorjevim, jurjevanjem, prvim majem, bajramom, dnevom reformacije in nočjo čarovnic, miklavževanjem, adventnim časom in božičem ter novim letom. Naloga nadarjenih učencev je bila, da s sošolci in mentorji izberejo enega od praznikov, poiščejo ustrezno literaturo in vire ter pripravijo navodila za izvedbo dneva dejavnosti in delavnice za sošolce, ki so jih tudi vodili. Na dnevu dejavnosti so usmerjali in spremljali delo skupin ter ob koncu pripravili program

zaključne predstavitve projekta za starše ter razstavo izdelkov, povezanih s prazniki, ki so nastali v delavnicah. Cilj projekta, da bi s spoznavanjem nesnovne kulturne dediščine prazničnih šeg in navad prispevali k njihovemu ohranjanju in oživljanju, je bil z uspešno zaključenim projektom dosežen.

Dediščina okoli nas

V letu 2016 je bila tema Dnevov evropske kulturne dediščine DedIŠČIna OKOli nas in je nagovarjala dediščinske skupnosti. Tako kot se doma odločimo dragocen predmet, zgodbo ali modrost ohraniti za potomce, je pomembno, da tudi skupnost ohranja dediščino, bodisi velike in pomembne stavbe ali majhne, spregledane in na videz nepomembne reči, za svoje potomce. Namen teme je bil opozoriti na ogroženo dediščino, ki izginja, na podeželsko in industrijsko dediščino ter na dediščino, ki v zavesti ljudi še ni bila prepoznana kot dediščina, na primer arhitektura 20. stoletja. Besedi v naslovu DedIŠČIna OKOli pa nam sporočata, da je treba dediščino iskati z budnim očesom in da jo je treba spoznavati z vsemi čutili. (Dediščina okoli nas, 2016)

Ker je projekt Dnevov evropske kulturne dediščine posebej izpostavil ogroženo podeželsko dediščino, smo se v tem letu odločili raziskati snovno in nesnovno kulturno dediščino podeželja. Našemu projektu smo dali skupni naslov Kulturna dediščina podeželja. Dejavnosti, h katerim smo pritegnili tudi lokalna društva, smo izvajali pri urah, namenjenih delu z nadarjenimi učenci, dodatnem pouku in interesnih dejavnostih. Učenci so si ogledali zbirko kmečkega orodja zasebnega zbiratelja, kjer so spoznali, kakšno orodje so kmetje pri svojem delu uporabljali nekoč. Izdelovali so otroška zvočila in spoznali ljudska glasbila, na katera igrajo ljudski godci šolske folklorne skupine. Igrali so se stare otroške igre, zbrali narečne besede in oblikovali njihov slovar ter spoznavali pozabljena hišna imena. S predstavitvijo projekta in razstavo so učenci opozorili na to, da snovna in nesnovna kulturna dediščina podeželja zaradi spremenjenega načina življenja vse bolj izginja.

Voda – od mita do arhitekture

S temo Voda – od mita do arhitekture se je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije pridružil skupni evropski temi, ki je bila v letu 2017 posvečena naravi. Z njo so želeli opozoriti na ustrezen odnos do vode in vodnih virov, ki so v preteklosti pripadali skupnosti. Vaški vodnjaki so bili prostor srečevanja in druženja ob skupnih opravilih. Tema, katere namen je bil opozoriti na ogroženo dediščino, zlasti gospodarskih objektov povezanih z vodo, je sledila ciljem trajnostnega razvoja slovenske družbe. (Voda od mita do arhitekture, 2017)

Reka Drava, ki teče v neposredni bližini naše šole, je bila osrednja tema dejavnosti naših učencev in mentorjev, zato smo projektu, katerega namen je bil spoznavanje, ohranjanje in varovanje kulturne dediščine povezane z vodo, dali naslov Teče mi, teče, Dravica ...

Učenci so raziskovali vpliv reke Drave na nastanek Dravskega polja in dravskih teras. Spoznavali so naravne značilnosti obrežja reke, drevesne vrste poplavnega gozda in ptice, ki gnezdijo ali prezimujejo ob stari rečni strugi, ki je del Krajinskega parka Drava. Ivan Klep, predsednik Narodopisno zgodovinskega društva Starše, je učencem pripovedoval o mlinarstvu, splavarstvu in brodarstvu, s čimer so se ljudje ukvarjali vse do izgradnje HE Zlatoličje pred skoraj petdesetimi leti. Lokacije, kjer so nekoč ob dravskih pritokih stali mlini, je učencem pokazal na terenu. S pomočjo časopisnih člankov v Večerovem arhivu so učenci sledili gradnji kanala in hidroelektrarne Zlatoličje do njene otvoritve. Ljudsko pripovedno izročilo rečnih vil so mladi lutkarji vpletli v svojo predstavo, najmlajši pa so prisluhnili Pravljici o Dravi. Ker je voda pogosto motiv literarnih in likovnih del, so učenci pisali pesmi o Dravi ter oblikovali skulpture iz naravnega materiala, ki so ga nabrali na obrežju reke. V ustvarjalnih delavnicah so izdelovali mlinčke in ladjice iz papirja.

V različnih dejavnostih, ki so jih učenci predstavili ob koncu projekta, so sodelovala lokalna društva z namenom, da se seznanijo s pomenom ohranjanja ter varovanja naravne in kulturne dediščine čim več ljudi.

Nadarjeni učenci in projekt DEKD

V projektu Dnevov evropske kulturne dediščine nadarjeni učenci spoznavajo različne oblike raziskovalnega dela, seznanijo se z iskanjem različnih virov in literature ter z delom na terenu, kar omogoča poglobljanje njihovega znanja. Projekt spodbuja timsko delo, sodelovanje med učenci, samostojnost in samoiniciativnost ter razvija ustvarjalnost, inovativnost in kritičnost.

Učenci v projektu raziskujejo in predstavljajo snovno in nesnovno kulturno dediščino domačega kraja, ki je izjemno bogata in raznolika, izrazijo svoj odnos do nje, razmišljajo o tem, kaj jim dediščina pomeni in zakaj jo je potrebno ohranjati.

Dediščina, ki nas najbolj neposredno seznanja z življenjem naših prednikov, nam pomaga bolje razumeti nas same, druge ljudi in svet okoli nas. Pomaga nam razumeti preteklost in ustvariti boljšo prihodnost, ohranjati narodno identiteto, boljšo kakovost življenja in kulturno raznolikost. Ljudje, ki ne spoštujejo svoje kulturne dediščine, ne morejo spoštovati in sprejemati kulture drugih.

Viri:

Novak, H. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.

Kneubühler, M. (b. d.) Priročnik o Dnevih evropske kulturne dediščine – Praktični vodnik. Pridobljeno s

http://www.zvkds.si/sites/www.zvkds.si/files/files/uploads/dekd_type/prirocnik_dekd_0.pdf

Dediščina gre v šole (2014). Program prireditev in dejavnosti Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Dediščina okoli nas (2016). Program prireditev in dejavnosti Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Praznovanja (2015). Program prireditev in dejavnosti Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Odkrivanje in delo (b. d.). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Voda od mita do arhitekture (2017). Program prireditev in dejavnosti Dnevov evropske kulturne dediščine in Tedna kulturne dediščine. Ljubljana: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Zakon o ratifikaciji (2008). Zakon o ratifikaciji konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine. Uradni list Republike Slovenije. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlImpid=20082>

Maja Basle: Matematika za tiste, ki zmorejo več

Srednja zdravstvena šola Celje
maja.basle@gmail.com

Izvleček

Pri vzgojno-izobraževalnem delu opazamo, da so med otroci velike razlike. Tako eni dosežejo več, drugi manj. Kar hitro pa opazimo tiste, ki izstopajo iz skupine. Takšnih je na Srednji zdravstveni šoli Celje, kjer poučujem, kar nekaj. Izstopajo na različnih področjih – glasbi, športu, jeziku, matematiki ...

Na šoli imamo za te dijake pripravljen poseben program – Program dela z dijaki, ki želijo in zmorejo več. V katalogu so vsako leto pripravimo pester izbor obogatitvenih in poglobitvenih dejavnosti. Iz kataloga si lahko nadarjeni dijaki izberejo dejavnosti, ki bi jih želeli obiskovati. Med nadarjenimi dijaki so tudi takšni, ki se navdušujejo nad naravoslovjem – še posebej nad matematiko.

Ena izmed najbolj priljubljenih učnih aktivnosti je tudi matematično tekmovanje Kenguru. Tekmovanja pozitivno vplivajo na dijakovo motivacijo za učenje. Motivacija je potrebna za vsak učni proces, za razvoj potencialov in ustvarjalnosti učenca. Prav zaradi tega se pri nadarjenih dijakih, ki jih navdušujejo matematika in številke, pojavlja želja po reševanju problemov/nalog, ki jih pri rednih urah ne uspemo rešiti zaradi težavnosti oz. postopkov, ki niso v učnem načrtu. Za te dijake pripravimo individualiziran program in se z njimi srečujemo individualno.

V prispevku bom predstavila program dela z nadarjenimi dijaki na Srednji zdravstveni šoli Celje in delo z nadarjenimi dijaki, ki so si izbrali matematiko.

Ključne besede: nadarjenost, matematični problemi, matematična tekmovanja, učni proces, katalog dejavnosti, pouk matematike

Abstract

As teachers we often come across great differences between children. Some of them are able to do more and the others less. However, we soon notice those who stand out from the group. At Secondary school for Nurses Celje we have quite a few such outstanding students. They are successful in various fields- music, sports, foreign languages, mathematics ...

At our school we have a special programme for these students. Each year, a catalogue of various types of activities is prepared. Gifted students can choose activities they would like to participate in.

One of the most popular learning activities is Kangaroo - a mathematical competition. Competitions positively influence our students' motivation to learn. Motivation is necessary for each learning process and for development of potentials and creativity of students.

Talented students who are enthusiastic about mathematics often wish to work on problems and tasks that cannot be dealt with during regular school lessons. Therefore we prepare individual programmes and meet with students individually.

In my article I am going to discuss the above mentioned programme carried out at our school.

Keywords: talent, mathematical problems, mathematical competitions, study process, catalogue of activities, mathematics lessons

Uvod

Oprelitev pojma nadarjenosti se je skozi čas spreminjal. Nekatere definicije navajajo, da so nadarjeni in talentirani otroci tisti, ki jih je identificiralo strokovno usposobljeno osebje. Meni osebno pa je najbolj pri srcu naslednja definicija, ki jo je zapisal Rostohar (2013), da so nadarjeni otroci in mladostniki, kar izhaja že iz same definicije, izjemni. Kljub temu da so lahko zelo heterogena skupina in moramo vsakega izmed njih obravnavati posebej, tj. individualno, lahko vseeno poudarimo nekatere ključne osebnostne poteze in načine vedenja, ki so za njih značilni in se odražajo skozi njihovo nadarjenost. Vsak otrok je genetsko edinstven, njegov potencial ima močno dedno osnovo, toda otrok potrebuje tudi spodbudno okolje, da lahko razvije svoj potencial do vrhunca. Da bi se otrokova nadarjenost lahko še bolj razvijala, je potrebno pri otroku spodbujati ustvarjalnost, ga motivirati in spodbujati. Seveda pa je zelo pomembno tudi to, v kakšnem okolju otrok živi. Zelo pomembna je čustvena podpora staršev. Svoje sposobnosti lažje uresničujejo otroci, kjer je v družini prijaznost, razumevanje in odkritost. V taki družini se otrok počuti svobodnega in dejavnega.

Delo z nadarjenimi na Srednji zdravstveni šoli Celje

Na Srednji zdravstveni šoli Celje se sistematično posvečamo nadarjenim dijakom že od leta 2011. Na šoli vsako leto izvajamo projekt Program dela z dijaki, ki želijo in zmorejo več. Tudi v šolskem letu 2017/18 na šoli nadaljujemo z izvajanjem koncepta vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi dijaki. Z vsakim letom opažamo vedno več zanimanja za ponujene aktivnosti tudi s strani drugih dijakov, ki (še) niso bili identificirani kot nadarjeni, vendar želijo in so sposobni sodelovati v dejavnostih, ki zasledujejo specifične cilje in so zastavljene na višji ravni. Zato želimo dejavnosti ponuditi vsem, ki zanje izkažejo interes. Tako zastavljeni program dela, ki je namenjen vsem, ki želijo in zmorejo več, spodbuja in podpira celostni razvoj vseh dijakov, tudi nadarjenih. V program se lahko vključijo vsi dijaki, ki jih dejavnosti zanimajo. Dijaki, ki so identificirani kot nadarjeni, pa imajo še možnost, da skupaj pripravimo individualizirani program, s katerim posvetimo dodatno pozornost dijakovemu razvoju in napredku.

Eden od načinov prepoznavanja nadarjenih dijakov je ta, da prepoznamo nadarjene dijake, ki so pri nas že v šoli in so bili kot nadarjeni identificirani v osnovni šoli. Zato vsako leto pozovemo

dijake, da prinesejo dokazila o odkriti nadarjenosti iz osnovne šole, poročila o področjih prepoznane nadarjenosti ali dokazila o prejemanju Zoisove štipendije. V srednji šoli imamo tudi možnost, da na novo prepoznamo nadarjenost, in sicer nam to omogočata druga dva načina prepoznavanja: s pomočjo ocenjevalnih lestvic in testiranjem ali preko doseganja visokih rezultatov na tekmovanjih.

Trenutno imamo na šoli nekaj čez sto prepoznanih nadarjenih dijakov. Te ugotovitve smo potrdili tudi na seji učiteljskega zbora. Za nadaljevanje spremljanja razvoja nadarjenega dijaka šola potrebuje pisno soglasje staršev. Opravi se tudi razgovor z dijaki in starši o njihovem videnju nadarjenosti, potreb in želja. Po pisnem soglasju lahko dijak in njegovi starši zaprosijo za pripravo individualiziranega programa (ali pedagoške pogodbe), kjer se opredelijo posameznikovi cilji in aktivnosti.

Dijaki se lahko odločijo za poglobljanje enega ali več predmetnih področij znotraj rednega kurikula in/ali izberejo eno ali več obogatitvenih dejavnosti, ki se odvijajo izven rednega pouka. Dejavnosti se izvajajo v manjših skupinah in strnjeno, zato se posamezna aktivnost izvede, če imamo zadostno število prijav. Pri vsakem od predmetnih področij so možna poglobljanja, vsebine pa so odvisne od dogovora med mentorji in dijaki. Aktivnosti po tem programu predstavljajo dodatno možnost za dijake, ki želijo razvijati svoje potenciale, in ne pomenijo nadomestila za druge interesne dejavnosti. Šola dejavnosti financira v celoti ali v določenem deležu. Za poglobljanje pri rednem pouku skrbijo posamezni učitelji, za obogatitvene dejavnosti izven pouka ali šole pa mentorji posamezne dejavnosti.

Obogatitvene dejavnosti, ki smo jih že oz. jih bomo izvajali so:

- delavnice ličenja,
- preživljanje vikenda na ranču konjev,
- gledališko-operna predstava v Ljubljani,
- obisk Muzeja iluzij v Ljubljani,
- delavnica skandinavskih metod varnega premeščanja bolnikov,
- delavnice socialnih veščin,
- karierni klub,
- strokovne ekskurzije,
- makrobiotika in zdrava prehrana,
- supervizija v praksi,
- delavnica sproščanje in smeh,
- virtualne delavnice iz starosti in demence.

Vsako leto, od leta 2012 dalje, pa se naša šola vključi v aktivnosti na področju dela z nadarjenimi med zdravstvenimi šolami. Vsako leto ena od zdravstvenih šol gosti izmenjavo nadarjenih dijakov. Na teh izmenjavah se dijaki udeležujejo delavnic, različnih ogledov ter so ob dopoldnevih prisotni tudi pri praktičnem pouku v bolnišnicah.

Prav tako pa šole organizirajo skupne tabore, na katerih si dijaki izmenjajo izkušnje in se vedno naučijo kaj novega.

V letošnjem šolskem letu smo sodelovali tudi v skupnem projektu Plečnik, ki je potekal v Ljubljani, Pragi in na Dunaju. Glavna nit sodelovanja je bilo snemanje prispevkov in priprava oddaje, ki smo jo predvajali ob slovenskem kulturnem prazniku, o arhitektu Jožetu Plečniku. Ker je Plečnik znan po svojih izjemnih delih doma in v tujini, so ga spoznali na različnih lokacijah njegovega delovanja. V mesecu oktobru so se na skupni ekskurziji dijakov SZŠ Celje, SZKŠ Maribor in SZŠ Ljubljana spoznali s Plečnikom v Ljubljani. V mesecu novembru pa so spoznali Plečnikovo delovanje ter tudi druge znamenitosti mest na tridnevni ekskurziji po Pragi in na Dunaju. Dijaki so sodelovali pri pripravi oddaje kot moderatorji oz. nastopajoči, snemalci, fotografi, montažerji oddaje, maskerke, scenaristi ...

Tudi v letošnjem šolskem letu pa se bodo naši dijaki udeležili vsakoletne izmenjave dijakov, katere gostiteljica bo letos zdravstvena šola v Ljubljani.

Na vse navedene dejavnosti se dijaki lahko prijavijo s prijavnico, na katero vpišejo področja, ki jih želijo poglobljati oz. aktivnost, ki bi jo želeli obiskovati. V primeru, da je za delavnico oz. aktivnosti dovolj prijavljenih, se le-ta izvaja.

Delo z nadarjenimi pri matematiki

Matematično nadarjene učence impresionira že sama matematika kot taka. Zanimajo jih številke, oblike ter seveda vse zakonitosti, ki veljajo v svetu matematike. Znanja, ki jih pridobijo, pa znajo uporabiti tudi v novih situacijah, ki se jim pojavijo. Matematične situacije znajo in zmorejo predstaviti na različne načine, včasih celo na kakšen zelo nenavaden način. Torej iščejo raznolike rešitve, zaradi česar se najpogosteje ločijo od svojih vrstnikov, saj uporabljajo zahtevnejše miselne procese, kot so analitično, deduktivno in induktivno mišljenje.

Kot navaja Krutetski (1976), je nadarjen matematik sposoben:

1. Izluščiti formalno strukturo iz vsebine matematičnega problema in operirati s formalno strukturo.
2. Posploševati matematične rezultate.
3. Operirati s simboli, vključno s števili.

4. Operirati s prostorskimi pojmi.
5. Logično sklepati.
6. Skrajšati proces sklepanja.
7. Fleksibilen v prehajanju od enega do drugega pristopa.
8. Reverzibilno misliti.
9. Dosegati jasnost, enostavnost, ekonomičnost in racionalnost v matematičnih argumentih in dokazih.
10. Je dober v matematičnem znanju in idejah.

Delo z nadarjenimi dijaki pri matematiki predstavlja tudi zame velik izziv. Kljub temu da je včasih težko uskladiti urnike dijakov in profesorja ter ob vseh zadolžitvah, ki jih imamo na šoli, si z veseljem vzamem čas za dijake, ki želijo in zmorejo več. Včasih delo poteka individualno, včasih pa po skupinah, če je učencev istega letnika več. Pri pouku jim nudim dodatne naloge, ki jih rešujejo individualno, saj so naloge težje in za njih predstavljajo velik izziv. Pouk brez izziva pa je za njih dolgočasen. Dobijo pa tudi naloge, ki jih rešujejo doma, potem pa jih skupaj pregledamo na individualnih urah, katere določimo glede na razpoložljiv urnik.

S prebiranjem knjig z matematičnimi nalogami dobivamo učitelji nove ideje, zamisli, kako dijakom predstaviti vsebine, ki jih morda še niso slišali oz. poskušati predstaviti poglavja na čim bolj atraktiven/drugačen način. V današnjem času si pomagam tudi z različnimi programi, s pomočjo katerih dijakom prikažem grafe, geometrijske like, telesa ter možnosti reševanja nalog s pomočjo IKT. Velikokrat za lažjo predstavo oz. preverjanje rešitev uporabljam program Graph.

Poglejmo, kako so se konkretnih naloge lotili dijaki, ki so se prijavili na poglobljanje iz matematike in naloge največkrat rešujejo po starem – na papir s svinčnikom.

Primer 1:

Zapišite predpis za polinom p tretje stopnje, če je:

- prosti člen pa je enak rešitvi enačbe

$$4^{x-1} + 2 \cdot \left(\frac{1}{16}\right)^{1-\frac{x}{2}} - 3 \cdot (0,25)^{-x} + 21 = 0$$

- koeficient linearnega člena enak rešitvi enačbe $\frac{\log_4 x^3 - 3}{\log_4 \sqrt{x}} = 2$

- koeficient kvadratnega člena pa je enak vrednosti funkcije

$$f(x) = 2 \cdot \left(x - \frac{1}{2}\right) \cdot (x - 4) \text{ v točki } x=0$$

- vodilni koeficient pa je enak rešitvi enačbe $8^{x-8} \cdot \sqrt{2^{x-3}} \cdot (0,125)^x = 1$

Med dijaki, ki so se prijavili na poglobljanje, je ta naloga sprva prinesla nekaj negotovosti, saj takšnega tipa naloge pri pouku matematike niso vajeni. Naloga zahteva od dijaka znanje snovi skoraj celotnega šolanja v srednji strokovni šoli. Najprej so nalogo prebrali, nato pa se med seboj pogovorili, kako bi jo rešili. Kmalu so ugotovili, da je naloga sestavljena, in da bo potrebno ker precej dela, da jim bo uspelo priti do rešitve. Naloge so se lotili sistematično. Razdelili so si jo po snovi, ki je bila posamezniku najbližja. Poleg tega pa so morali na koncu vse delne rešitve povezati še v celoto, ki pa je nato prinesla končno rešitev. V primeru, ko je kdo naletel na težave, so si med sabo pomagali, preverjali pravilnost formul, postopka, ...

Prav nadarjeni dijaki so zmožni reševati neobičajne naloge, saj imajo zelo razvite miselno-logične sposobnosti in zanj povezovati vsebine. Prav tako zanj uporabiti svoje znanje v novem neobičajnem kontekstu. Prav tukaj se vidi razlika med dijaki, ki jih matematično področje zanima.

Učenec mora imeti možnosti, da pokaže svoje sposobnosti, da analizira, združuje in povezuje svoje znanje ter da se znajde v novih situacijah. Zelo pomembno se mi tudi zdi, da si dijaki sami zastavijo cilje, ki jih želijo doseči, oz. podajo predloge, na katerih področjih bi si želeli nadgraditi svoje znanje.

Primer 2:

Dan je trikotnik SOK. Točka M leži na stranici SK, A pa na OK in velja $MA \parallel SO$. Naj bo $|MK| = 12 \text{ cm}$, $|MS| = 8 \text{ cm}$ in $|KA| = 21 \text{ cm}$. Narišite skico in izračunajte dolžino daljice KO.

Pri tem primeru je zelo pomembna skica, ki si jo morajo dijaki najprej narisati. Na podlagi slike/skice si dijaki lažje predstavljajo trikotnik in seveda pot do rešitve naloge, ki jim je bila zadana. Najpomembnejše v konkretnem primeru je, da dijaki ugotovijo, da gre za nalogo, v kateri morajo uporabiti znanje o podobnosti trikotnikov. Vedno znova me presenetijo razmišljanja, ki se dijakom pojavijo pri reševanju določenega problema.

Že v razredu pri rednem pouku pa se pri urah matematike dogaja, da dijakom, ki so učno zares šibki, dodelim novega soseda. Ta sosed je najpogosteje dijak, ki zmore več. Zelo zanimivo je opazovati nadarjenega dijaka, kako določeno snov razlaga svojemu sošolcu, ki mu matematika predstavlja oviro/problem. Vedno bolj opažam, da dijaki, ki so učno slabši, težje sprejemajo pomoč učitelja kot pa svojega vrstnika.

Zaključek

Učitelji se z nadarjenimi dijaki srečujemo vsak dan. Nadarjene dijake prepoznamo po njihovem logičnem mišljenju, sklepanju in kritičnemu presojanju. Dijak mora imeti možnosti, da pokaže svoje sposobnosti, da analizira, združuje in povezuje svoje znanje ter da se znajde v novih situacijah. Zelo pomembno se mi tudi zdi, da si dijaki sami zastavijo cilje, ki jih želijo doseči, oz. podajo predloge, na katerih področjih bi si še želeli nadgraditi svoje znanje. Učitelj lahko pri svojem konkretnem delu v razredu za nadarjenega dijaka veliko stori – ga usmerja, spodbuja ter mu pomaga pri izbiri literature. Menim, da je zelo pomembno tudi sodelovanje učitelja s starši nadarjenega otroka, saj lahko na tak način še pripomoremo k boljšemu izobraževanju dijaka.

Literatura

- Bezić, T. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*: priročnik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Ferbežer, I., Korez I., Težak, S. 2008. *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.
- Kmetič, S. (1993). Kako do znanja z raziskovanjem v šoli št. 1, str. 17.
- Rostohar, G. (2013). *Osvetlitev čustvenega in socialnega sveta nadarjenih učencev*: zbornik povzetkov. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Srednja zdravstvena šola Celje. *Letopis 2013/14*. Celje: Grafika Gracer, str. 133.
- Srednja zdravstvena šola Celje. *Letopis 2014/15*. Celje: Grafika Gracer, str. 132.
- Srednja zdravstvena šola Celje. *Letopis 2015/16*. Celje: Grafika Gracer, str.145.
- Srednja zdravstvena šola Celje. *Letopis 2016/17*. Celje: Grafika Gracer, str. 157.
- Katalog dejavnosti*. (2017) Pridobljeno s <http://www.szsce.si/aktivnosti-na-soli/delo-z-nadarjenimi/>

Brigita Berglez: Jeziki – izziv za nadarjene

OŠ Ob Dravinji Slovenske Konjice
brigita.berglez@obdravinji.si

Izveček

V svojem prispevku, ki bi ga rada predstavila kot praktični primer dela z nadarjenimi učenci, se bom usmerila na jezikovno področje in predstavila pester izbor aktivnosti, ki jih na področju angleščine in nemščine ponujamo nadarjenim učencem skozi celo šolsko leto.

Ena izmed aktivnosti so jezikovne ekskurzije, ki jih izvajamo v sodelovanju s turističnimi agencijami in za učence pomenijo širjenje obzorij ter vsesplošno razgledanost, spoznavanje evropskih mest in kulturnih raznolikosti, spoštovanje drugačnosti, izpopolnjevanje in praktično uporabo tujih jezikov ter učenje potovalnega bontona. Ekskurzije izvajamo v Anglijo, Nemčijo in Avstrijo.

Z nadarjenimi učenci ustvarjamo tudi jezikovne prireditve, ki jih izvajamo na šoli in v kulturnem domu ter so namenjene staršem, za učence pa pomenijo možnost javnega nastopanja in s tem pridobivanje na samozavesti ter krepitvi močnih področij na področju glasbe in umetnosti.

Jezikovni tabor, ki ga izvajamo učitelji naše šole ob sodelovanju z naravnimi govorci, prav tako predstavlja odlično možnost druženja s prijatelji, ustvarjanja na jezikovnem področju, predvsem pa neprecenljivo vrednost biti v skupini z naravnim govorcem. Tabor je organiziran kot dodatna aktivnost za nadarjene učence in je brezplačen. Odvija se na podružnični šoli, učenci prespijo v telovadnici na blazinah, obroke pripravljajo sami v šolski kuhinji. Potek tabora, izbrane aktivnosti in izkušnje učencev bom predstavila tudi s kratkim videoposnetkom.

Ključne besede: jezikovno področje, ekskurzije, prireditve, naravni govorci, tabor, druženje.

Summary

In my contribution, which I would like to present as a practical example of working with gifted children, I will focus on the language field and present a wide selection of activities that are offered to gifted students in the field of English and German throughout the year:

Language excursions, are carried out in cooperation with travel agencies and mean to students the spread of horizons and overall visibility, the recognition of European cities and cultural diversity, respect for the difference, the improvement and practical use of foreign languages, and learning the travel experiences. Excursions are performed in England, Germany and Austria.

Linguistic events that are performed at the school and in the cultural centre and are of great importance for students as well as for their parents. They represent the possibility of public appearances and thereby gaining confidence and strengthening strong areas in the field of music and art.

Language camp, implemented by teachers of our school, in cooperation with native speakers, represents an excellent opportunity to socialize with friends, create in the language field, and above all an invaluable value, to be in a group with a native speaker. The camp is organized as an additional activity for gifted students and is free of charge. The camp takes place at a branch school, students sleep in a gym on the pillows, prepare meals in their own kitchen.

Keywords: language field, excursions, events, natural speakers, camp, socializing

Prispevek

»The future doesn't just happen, it is shaped and modelled by our actions.« (David Marsh)

Povzemam Davida Marsha, ki svoje delo z naslovom *Using Languages to Learn and Learning to Use Languages* pričinja z mislijo, da se prihodnost ne zgodi, ampak jo oblikujemo in gradimo sami z našimi dejanji. Res pa je, da če nam pri tem nekdo še pomaga, je naša prihodnost lahko samo še lepša in popolnejša. Zavedam se, da mi je kot učiteljici bila dodeljena ne samo vloga, temveč tudi naloga, da posredno ali pa neposredno pomagam pri oblikovanju prihodnosti svojih učencev. Znanje tujih jezikov je bilo vedno pomembno, še kako pa to velja v sodobni družbi. In ker se žal ne moremo več izogniti mnogim jezikom, ki na različne načine vstopajo v naš vsakdan, je učenje tujih jezikov nedvomno pomembna dejavnost tudi v šoli. Posodobljeni učni načrti sicer učiteljem omogočajo izbiro zanimivejših tem in vključevanje različnih dejavnosti v pouk, ki bi jih učenci naj sprejemali kot izziv in dodatek k obveznemu, a kaj ko praksa v razredu nakazuje na nekaj povsem nasprotnega. Dodatne naloge, dodatne aktivnosti in prostovoljci, ki bi vse to počeli, so postali redkost in izjeme.

Kot učiteljica tujega jezika se pomembnosti učenja jezikov še posebej zavedam. Vsi vemo, da dandanes učenje tujih jezikov ni le eden od ciljev, s katerim se srečujemo v šoli, temveč nujni dodatek, ko gre za iskanje zaposlitve. Koga bo zaposlilo podjetje s sedežem v Angliji, osebo z znanjem angleščine ali primerljivo osebo brez znanja tega jezika? Bo nemško podjetje, ki ima podružnice v Sloveniji, zaposlilo človeka, ki ne zna v nemščini odgovoriti niti na osnovna vprašanja? Odgovori so verjetno jasni in zanje ni potrebno iskati dodatne razlage. In kako lahko jaz kot učiteljica k vsemu temu pripomorem, da mi bodo učenci nekega dne, ko se bomo srečali na ulici, rekli, kako veliko sem jih naučila? Lahko sem stroga, pri svojem predmetu zahtevam opravljanje najrazličnejših dodatnih nalog, pričakujem nadpovprečno znanje in zahtevam udeležbo na vseh izvenšolskih dejavnostih, ki so kakor koli povezane z mojim predmetom. Super! Takšna pot me prav lahko pelje v smeri, ko bom na parkirišču zagledala prerezane pnevmatike na svojem avtomobilu, ali pa se bodo moje fotografije prenašale po socialnih omrežjih in vsakdo bo imel možnost dodati svoj komentar.

Sama sem izbrala drugačno pot. Odločila sem se, da za svoje učence pri pouku tujega jezika poiščem možnosti, kako jezik približati, ga narediti zanimivega, predvsem pa pri učencih vzbuditi željo in ne obveze po sodelovanju in udeležbi. Vsi vemo, da večina dejavnosti znotraj letnega delovnega načrta, kot npr. interesne dejavnosti, izbirni predmeti, dejavnosti v okviru rednega in dodatnega pouka ter ostalih dejavnosti na šoli (tekmovanja, bralne značke, raziskovalne naloge, natečaji, otroški parlament, skupnost učencev...), postaja vse prej kot izziv nadarjenih učencev. Vse bolj je zaslediti, da učenci pojma nadarjeni ne želijo izkoristiti za dodatno delo, temveč bolj zato, da bi se

dodatnemu delu izognili. In zato smo se na naši šoli odločili, da bomo nadarjenim učencem ponudili dodatne izvenšolske dejavnosti ter tako upravičeno uresničevali programe, ki jih vsako leto znova pišemo za nadarjene učence. Predstavila bom tri dejavnosti, ki so postale stalnica v programu za nadarjene učence in ki so upravičile našo željo po dodatnem delu na področju jezikov ter v šolo prinašajo pozitivne vzpodbude za naprej.

Jezikovne ekskurzije v Anglijo ali Nemčijo izvajamo vsako leto v drugi polovici šolskega leta. Izvedemo jih v sodelovanju s turistično agencijo, ki pripravi program po naših predlogih in ga predstavi staršem na roditeljskem sestanku. Obročni način plačevanja, ki poteka skozi celo šolsko leto, omogoča možnost udeležbe skoraj vsem učencem. Ekskurzije pomenijo za učence širjenje obzorij in vsesplošno razgledanost, spoznavanje evropskih mest in kulturnih raznolikosti, spoštovanje drugačnosti, izpopolnjevanje in praktično uporabo tujih jezikov ter učenje potovalnega bontona. Vodniki, ki vodijo ogleda, so vedno naravni govorci, učitelji jezikoslovci pa poskrbimo za dodatne prevode in razlage, v kolikor so potrebne. Glede na to, da ekskurzije navadno trajajo od tri do štiri dni, šola vsem učencem omogoči opravičen izostanek od pouka. Ekskurzije, ki so del letnega načrta in natančno načrtovane s cilji in dejavnostmi, so učencem predstavljene kot dodatna izvenšolska aktivnost, ki jo kot evidentirani nadarjeni učenci lahko izberejo na področju jezikov. Učenci ob zaključku ekskurzije izdelajo poročilo, ki lahko predstavlja dodatno oceno pri predmetu tujega jezika. Ekskurzije pa seveda ne bi mogli izvajati, če zanjo ne bi bilo dovolj prijav, zato k udeležbi povabimo tudi ostale učence osmih in devetih razredov.

Jezikovne prireditve ali čajanke, kot jih radi poimenujemo, so dogodek, ki se ga veselijo predvsem tisti učenci, ki radi nastopajo in so dobri na vodstvenem področju. Prireditve imajo vsako leto drugačen naslov in so namenjene v prvi vrsti učencem, da pokažejo svoje talente, nenazadnje pa tudi staršem, ki se veselijo nastopa svojega otroka. Točke, s katerimi se učenci predstavljajo, večinoma nastajajo pri rednih urah tujega jezika, le da jih za prireditev dopolnimo in nadgradimo.

Jezikovni tabor je najbolj obiskana dodatna aktivnost. Učencem nudi možnost jezikovnega izražanja in sporazumevanje z naravnimi govorci, ki sooblikujejo aktivnosti jezikovnega tabora. Slednje so zelo raznolike, urnik jezikovnega tabora pa je narejen tako, da se delavnice ponovijo, vsi učenci pa lahko zaokrožijo skozi vse aktivnosti. Delavnice se izvajajo v angleškem jeziku in jih zraven naravnih govorcev izvajamo tudi učitelji angleščine. Aktivnosti so načrtovane, skrbno pripravljene in izvedene v angleščini. Končni izdelki in poročila posameznih skupin so razstavljeni na razstavi v centralni šoli in so na ogled vsem učencem in staršem šole. Kratka predstavitev tabora s slikami in posnetki je objavljena na spletni strani šole.

V delavnici, ki jo izvedejo predstavniki British Council-a, se učenci pripravljajo na izvedbo mednarodnih izpitov za otroke Cambridge Young Learners Tests, ki jih izvajamo ob koncu šolskega leta in učencem omogočajo pridobitev certifikata za določeno stopnjo znanja. Učitelji angleščine

pa pripravimo aktivnosti, kot so Rhyming, Storytelling in Legostorytelling, ter poskrbimo, da pogovor v angleščini učence povezuje tudi med pripravo tradicionalnega angleškega zajtrka, popoldanskim klepetom ob angleškem čaju in piškotkih, ogledom večernega filma in debati po njem ter branjem pravljice za lahko noč.

Tabor je za vse učence brezplačen in ga izvedemo na podružnični šoli v Tepanju, kjer imamo na razpolago štiri učilnice, telovadnico in kuhinjo. Učence, ki se na tabor prijavijo s prijavnico, razdelimo v štiri skupine, jim dodelimo mentorja in učilnico, ki jo v uvodnem spoznavnem delu opremijo s svojim grbom in si za lažjo prepoznavnost izberejo tudi barvo in ime skupine. Skupine oblikujemo predhodno, aktivnosti pa načrtujemo tako, da delo v heterogeno oblikovanih skupinah poteka sodelovalno in povezovalno. Učenci prespijo na blazinah in v spalnih vrečah, si ob pomoči učiteljev sami pripravijo zajtrk, za kosilo pa si privoščijo pice iz vaše picerije. Tabor zaključimo s kratko prireditvijo za starše, na kateri skupine predstavijo najzanimivejše trenutke druženja in ustvarjanja.

Za nemoteno izvedbo tabora je potrebna skupina učiteljev, ki je ves čas na delovnem mestu. Koordinator je povezovalac in pripravi program ter razdeli naloge. Učiteljevo delo je ovrednoteno z dodatnim delom, ki se šteje k doprinosu za letni dopust. Stroški tabora se pokrijejo z denarjem iz šolskega sklada.

Nadarjeni učenci lahko v okviru tabora širijo in poglobljajo temeljna znanja angleškega jezika, razvijajo ustvarjalnost, izkušajo oblike sodelovalnega učenja, se izkazujejo na močnih področjih, se preizkušajo v samostojnosti in odgovornosti, predvsem pa imajo možnost druženja in samopotrditve.

Prepričana sem, da jeziki na naši šoli nedvomno predstavljajo velik izziv za vse učence, ne samo za nadarjene, in da izbrane dejavnosti za mnoge pomenijo možnost, s katero gradijo pot k uspehu na jezikovnem področju. Znanje učencev in njihova komunikativnost v jeziku pa ne nazadnje predstavljata tudi zame izziv za nove projekte in aktivnosti.

Opis video posnetka

Pričetek tabora je vedno v petek popoldan ob 17. uri na podružnični šoli v Tepanju. Učence pripeljejo starši, s seboj pa morajo imeti spalno vrečo oz. toplo odejo in vzglavnik ter pribor za osebno higieno. Učenci se najprej prijavijo, mi pa jih razvrstimo v skupino, ki je bila določena že predhodno. Vse skupaj zaigramo tako, da učenci ničesar ne opazijo. Razdelitev v mešane skupine je potrebna zaradi lažje organizacije dela, kjer starejši prevzemajo nekatere naloge in pomagajo mlajšim. V uvodnem delu petkovega popoldneva se učenci najprej v skupinah, ki jih vodijo učitelji mentorji, spoznajo, si razdelijo naloge in predstavijo igro »skriti prijatelj«, ki traja skozi celoten potek tabora. (Skriti prijatelj je igra, pri kateri je vsakemu učencu dodeljen nekdo, ki je njegov skriti

prijatelj. Ta se nato trudi in ga z majhnimi pozornostmi preseneča in obdaruje skozi celoten potek tabora. Na koncu se skriti prijatelj razkrije.) Učenci so vedno razdeljeni v štiri skupine po 10 do 12 učencev, skupina ima svoje ime, aktivnosti pa se izvajajo v skupinskem delu. Ko so skupine razdeljene in med njimi zavлада prijateljsko vzdušje, se vsi skupaj dobimo na skodelici tradicionalnega angleškega čaja in se ob piškotkih pogovorimo o nadaljnjem poteku tabora. Koordinator skrbi, da so učenci vedno pravočasno obveščeni o aktivnostih, ki sledijo po programu, čeprav so tudi oglasne deske v učilnicah opremljene z natančnim časovnim potekom programa. Sledijo družabne igre, ki se odvijajo v telovadnici. Ta je opremljena z ozvočenjem in vso opremo, ki je potrebna za nemoteno izvajanje aktivnosti. Karaoke, ustvarjanje smešnih zgodbic, pantomima in activity je le nekaj družabnih iger, ki med učenci vzpodbudijo tekmovalni duh in ozračje pozitivno dvignejo. Med njimi zavлада prijateljstvo in opaziti je, kako starejši pomagajo mlajšim. Večerjo učenci pripravijo sami. Sledi ogled poučnega filma v angleščini. Po njem je obvezna diskusija, ki poteka v angleščini in jo pripravijo učitelji angleščine. Pred spanjem sledi še branje pravljice za lahko noč.

Drugi dan tabora se prične z jutranjo rekreacijo na šolskem igrišču in z nekaj razgibalnimi vajami, ki po slabo prespani noči pridejo še kako prav. Med tem časom skupina učiteljev in učencev pripravi tradicionalni angleški zajtrk, ki je sestavljen iz pečenih jajc in slanine, pri čemer pa ne manjka niti sveže stisnjen pomarančni sok. Sledijo angleške delavnice, ki jih pripravimo učitelji anglisti in zunanji sodelavci British Council-a. Delavnice trajajo eno šolsko uro in potekajo samo v angleškem jeziku. Učenci nato zamenjajo učilnice in se v poteku dopoldneva sprehodijo skozi vse delavnice. Dejavnosti so raznolike in prilagojene starostnim razlikam. Učenci se urijo v reševanju testov, sestavljajo rime, pišejo slikovne zgodbice s poljubno vsebino, sestavljajo najrazličnejše scene iz lego kock ter jih opišejo, predvsem pa uživajo, medtem ko urijo svoje znanje angleščine. Vsaka delavnica ima končen izdelek, na katerega so učenci ponosni in je razstavljen v avli šole. Po delavnicah in zasluženem kosilu obvezno sledi kratek sprehod do bližnjega gozda. Učenci med seboj podelijo svoje izkušnje, na hitro preletijo najlepše in morda najbolj smešne trenutke in si pripravijo scenarij za predstavitev na zaključni prireditvi, ki si jo ogledajo tudi starši. Jezikovni tabor ves čas spremlja tudi šolski novinarski krožek, ki poskrbi, da so najlepše fotografije prikazane na spletni strani šole. Posnet video, ki si ga lahko ogledajo tudi ostali učenci šole, pa se nekaj dni vrti še v avli OŠ.

Barbara Bednjički Rošer: Spodbujanje potencialno nadarjenih otrok v vrtcu

Encouraging potentially talented children in kindergarten

Vrtec Ivana Glinška Maribor
barbara.bednjicki.roser@gmail.com

Izvleček

Predšolski otroci se med seboj razlikujejo in poleg njihovih bioloških dispozicij in lastnih aktivnosti je odločilno tudi okolje. V slovenskih javnih vrtcih kljub opozorilom stroke in sodobnim nevroznanstvenim spoznanjem, da se v predšolskem obdobju razvije več kot 70 odstotkov sinaps in nevronske poti, ki predstavljajo temelj za doseganje prirojenih potencialov, nimamo posebnega koncepta ali smernic za načrtno spodbujanje mlajših nadarjenih otrok. Zgodnje odkrivanje in razumevanje potencialno nadarjenih otrok ter delo z njimi je ena težjih nalog, ki zahteva poznavanje značilnosti in potreb nadarjenih ter različne oblike diferenciacije za individualizirano poglobljanje in spodbujanje učenja skozi igro. Vzgojitelji z didaktičnimi igrami pomembno prispevamo h kakovostnemu učenju in optimalnemu razvoju potencialov v predšolskem obdobju.

Ključne besede: predšolski otroci, nadarjeni otroci, odkrivanje nadarjenih otrok, oblike dela z nadarjenimi otroki, spodbujanje razvoja, didaktične igre.

Abstract:

Pre-school children differ from one another not only in terms of their biological dispositions and own activities but also in terms of their environment. Despite warnings made by experts and state-of-the-art neuroscientific findings that more than 70% of all synapses and neural pathways, that serve as the basis for achieving inherent potential, are developed during the pre-school period, there are no specific concepts or guidelines for systematically encouraging small talented children in Slovenian public kindergartens. Early identification and understanding of potentially talented children and working with them is a challenging task that requires a knowledge of the characteristics and needs of talented children and various types of differentiation that ensures personalised and detailed learning and promotion of learning through play. With didactic games, kindergarten teachers significantly contribute to high-quality learning and optimum development of potential in the pre-school period.

Keywords: preschool children, talented children, discovering talented children, types of work with talented children, development promotion, didactic games.

Uvod in terminološka opredelitev

Na pomen zgodnjega odkrivanja nadarjenosti vse pogosteje opozarjajo novejši raziskave o razvoju možganov. Nevroznanstvena spoznanja osvetljujejo pomen občutljivih obdobj in potrjujejo, da so zgodnje učne spodbude izjemno pomembne za razvoj možganov (Rajović 2016), saj se v obdobju do sedmega leta starosti oblikuje oz. tvori največ nevronskih povezav. Pri otrocih, ki kažejo določene sposobnosti, v vrtcu pogosto slišimo različne oznake: pameten, bistra, prodoren, domiselna, poseben, uspešna, sposoben, izstopajoča, obetaven, izjemna, talentiran, nadarjena ... Te oznake so sicer lahko koristne, vendar pogosto povzročajo težave, saj posamezniki (strokovni delavci, starši) istih sposobnosti ne opisujemo z istimi besedami.

Nadarjenost je izjemno obsežen, kompleksen in dinamičen pojem (Kukanja Gabrijelčič 2013), ki pri tujih in slovenskih strokovnjakih obsega številne definicije in nima enotne terminološke opredelitve. Ozko usmerjene definicije nadarjenost enačijo z inteligentnostjo, razširjene teorije poudarjajo interakcije med nadpovprečnimi sposobnostmi, visoko ustvarjalnostjo in motivacijo, sodobni modeli pa nadarjenost konceptualizirajo veliko širše, saj predpostavljajo, da elementi zunanjih dejavnikov v interakciji z notranjimi dejavniki (lahko) vodijo k razvoju nadarjenosti (prav tam). Tudi pojma nadarjenost in talentiranost se ne uporabljata dosledno, kar povzroča nemalo nejasnosti pri razumevanju obeh. Ponekod sta rabljena kot sinonima, v pedagoškem prostoru pa so nadarjeni najpogosteje označeni kot tisti, ki imajo visok inteligenčni kvocient, talentirani pa kot tisti, ki imajo razvite specifične lastnosti (npr. na področju slikanja, plesa, športa, glasbe ...). Terminologija nadarjenosti, ki v slovenskem prostoru na področju predšolske vzgoje še ni ustrezno, jasno definirana (Kukanja Gabrijelčič in Čotar Konrad 2016) pravi, da je *»nadarjen ali visoko sposoben otrok tisti, katerega sposobnosti in specifične kompetence sodijo v zgornjih 10 odstotkov dosežkov populacije«* in da potencialno nadarjenega otroka prepoznamo po izstopajočih dosežkih in rezultatih, na katerem koli področju dejavnosti. Pri opredeljevanju nadarjenih predšolskih otrok Primožič (2013) predlaga in uporabi nov izraz *»otroci z visokim učnim potencialom«*.

Odkrivanje in spodbujanje potencialno nadarjenih otrok z didaktičnimi igrami

V slovenski literaturi strokovnjaki (Ferbežer 2016, 2008; Kukanja Gabrijelčič 2016, 2015, 2013; Stritih 2012 ...) opozarjajo na pomen odkrivanja in identifikacije nadarjenih otrok v zgodnjem otroštvu oz. *»otrok z visokim učnim potencialom«*, vendar je tovrstna praksa prepuščena posameznim, *»zavzetim«* strokovnim delavcem – vzgojiteljem in vrtcem, ki se z dodatnimi izobraževanji strokovno izpopolnjujejo. Primožič je (2013) v svoji obsežni raziskavi ugotovila, da pristope odkrivanja in spodbujanja potencialno nadarjenih otrok v predšolskem obdobju vključuje le program NTC učenja (osnovna ideja programa, ki ga je zasnoval Ranko Rajović, je poudariti

pomen nevrofizioloških znanj in jih povezati z edukacijskimi vedami). Ferbežer (2016) pa pravi, da je osnovni smisel prepoznavanja nadarjenosti mlajših otrok v zgodnjem spodbujanju, oblikovanju in razvijanju njihovih posebnih sposobnosti za doseganje visokih rezultatov na nekem področju. Začetek razvijanja nadarjenosti v vrtcu je vzgojiteljevo prepoznavanje znakov, ki lahko označujejo otrokove »potencialne sposobnosti«, saj so takrat vzgojiteljeva pričakovanja pri specifičnih aktivnostih višja in to nedvomno spodbudno vpliva na celosten razvoj otroka, hkrati pa zgodnje spodbujanje otrok omogoča tudi večje možnosti za razvoj posebnih talentov. In obratno, brez vzgojiteljevega kakovostnega strokovnega dela in podpore, spodbude, se sposobnostni potencial otrok ne bo ali pa se bo le redko razvil v sposobnosti.

Igra je otrokova osnovna dejavnost (Umek idr. 2013), kjer otrok živi svojo domišljijo, sanje, raziskuje različne možnosti, jih preizkuša in se pri tem tudi zabava; je oblika socializacije in pomemben posredovalec kulturnega prenosa (gre za navpičen prenos vedenjskih, vrednotnih ... značilnosti – odrasli na otroke in vodoraven prenos – učenje od vrstnikov). Z igro kot metodo dela pa otroci razvijajo tudi sodelovanje, tekmovalnost, ustvarjalnost, vztrajnost, pridobivajo nova znanja in se soočajo s čustvi, ki prihajajo na plan skozi doživljanje igre. Za celostno učenje je potrebno bogato učno okolje, ki je polno informacij in vzdušja, ki omogoča in spodbuja igro, zabavo, komunikacijo, domišljijo ... kar optimalno omogočajo prav didaktične igre (Mrak Merhar idr. 2013: 5).

Didaktične igre so igre s pravili, ki aktivirajo otrokove miselne procese (analizo, sintezo, primerjanje, posploševanje, abstraktno mišljenje ...) in spodbujajo govorno izražanje. Vzgojitelji z njimi na zabaven, igriv način zbudimo zanimanje otrok za izbrane teme, (s)poznavamo njihove sposobnosti, sprti preverjamo njihovo razumevanje in počasi dvigujemo raven zahtevnosti. Didaktične igre otroke »posrkajo vase« in vključijo vsa njihova čutila. Raziskave (Mrak Merhar idr. 2013: 22) kažejo, da igra posameznika »izziva« ter ga s tem naredi pozornejšega, učenje pa je zato bolj zanimivo in učinkovito. Znanje usvojeno skozi didaktične igre pa je dolgoročno, saj otroci temo začutijo in doživijo. Ipavec in Pucer (2017: 54–61) navajata nekaj kakovostnih didaktičnih iger za nadarjene, ki so dosegljive tudi na slovenskem tržišču (Story Cubes – pripovedovalne kocke, Spoznajmo Slovenijo, Brainbox, Math Mat Challenge Game ...) in so lahko odlična sodobna strategija, ki nadarjenega otroka aktivno participira v »delovno« okolje.

V našem oddelku smo izdelali lastno, avtorsko didaktično igro – ABECEDA za razvoj porajajoče se pismenosti oz. razvijanja sposobnosti za zgodnje opismenjevanje (Bednjički Rošer 2017a) in odkrivanje potencialno nadarjenih predšolskih otrok (predvsem na področju jezika). Didaktična igra

je primer dejavnosti za spoznavanje s črkami in spodbujanje razvoja glasovnega zavedanja predšolskih otrok. Z njo v prvi vrsti razvijamo sposobnosti vidnega razločevanja (prepoznavanje črk) in sposobnosti slušnega razločevanja (glasovni procesi). Otroci z uporabo didaktične igre v prvi fazi usvajajo oz. se naučijo, da imajo črke stalno obliko in predstavljajo simbole za glasove (najprej k črkam na podlagi iščejo enake črke – jih vidno identificirajo); nato dodamo glasovno poimenovanje, da lahko otroci usvajajo odnose med črkami in glasovi in se tudi naučijo povezave črka – glas. Šele, ko se otrokom utrdi vizualni spomin o črkah in razvijejo glasovno zavedanje (odnos črka – glas), uporabo didaktične igre nadgradimo v drugo fazo, kjer urimo prepoznavanje začetnega glasu v besedi. Igre (Bednjički Rošer 2014) smo v oddelku spoznavali in uvajali v jutranjem krogu, da so imeli možnost sodelovanja vsi otroci, kasneje so po njih posegali v manjših skupinah, dvojicah v jezikovnem, naravoslovnem, gibalnem in drugih kotičkih, kjer so bile zmeraj na voljo. Didaktična igra je tudi odlična priložnost za spodbujanje razvoja asociativnega razmišljanja s prepoznavanjem abstraktnih pojmov (zastav, logotipov blagovnih znamk, znamk avtomobilov ...). Rajović (2016) poudarja, da z asociativnim učenjem spodbujamo razvoj sposobnosti mišljenja, pomnjenja, sklepanja, uporabe naučenega v novih okoliščinah itd., pomembno pa je tudi kot osnova za kasnejše funkcionalno znanje.

Didaktična igra omogoča tudi povezovanje z matematiko (preštevanje črk v vrsti/stolpcih; poimenovanje črk v vrstah, stolpcih; orientacijo in simetrijo – npr. preišči drugo črko v tretji vrsti ...). Z uporabo igre v oddelku se glede na interese otrok odpirajo še dodatne možnosti diferenciacije ciljev z dodajanjem predmetov, dodajanjem novih kartic, navodil (npr. prepoznavanje zadnjega glasu v besedi, zlogovanje besed, iskanje rim ...). Didaktično igro pa lahko uporabljamo tudi v korelaciji z ostalimi kurikularnimi področji dejavnosti (Bednjički Rošer 2016), saj vemo, da je glasovno zavedanje povezano tudi z ritmičnim posluhom in slušno pozornostjo ...

Slika 1: Prikaz različnih možnosti uporabe didaktične igre v oddelku (za spodbujanje razvoja jezika, gibanja, asociativnega razmišljanja).

Namesto zaključka

Pri delu v oddelku pozornost namenjam opazovanju, komunikaciji in spremljanju otrokovih izdelkov, ki so lahko dober pokazatelj različnih talentov. Nadarjenost smo v oddelku prepoznali tudi pri gibalnih aktivnostih (Bednjički Rošer 2016), na umetnostnem področju – s pristnim odzivanjem na glasbo, slikanje (Bednjički Rošer 2015), petje, ples ... Med lastnostmi nadarjenih otrok pogosto zasledimo večjo individualnost, izjemne jezikovne sposobnosti, dober spomin, izreden smisel za humor, dolgotrajno pozornost, izmišljanje pesmi, rim ... Odkrivamo jih z namenom, da bi jim zagotovili dodatne spodbude, dejavnosti, pri tem pa je najpomembnejše, da jim pokažemo, da cenimo izvirnost njihovih idej, izrazimo navdušenje, otroka pohvalimo ... Menim,

da je v predšolskem obdobju v praksi najučinkovitejša procesna identifikacija nadarjenih otrok, ko se hkrati izmenjujeta proces edukacije in identifikacije. Pri opazovanju si lahko pomagamo s strokovnimi vodili za vzgojiteljevo opazovanje mlajših nadarjenih otrok (Sutherland 2015; Rajović 2016), pomembna pa je tudi vloga staršev. Nadarjenost se kaže v različnih oblikah in obsegu, zato je najpomembnejše, da vzgojitelji ustvarjamo spodbudno okolje, zagotavljamo edukacijo v manjših – »mini« skupinah (Ferbežer 2016), ki otrokom omogočajo številne priložnosti za razvijanje potencialov na vseh kurikularnih področjih, vzgojiteljem pa boljše opazovanje in objektivnejše ocenjevanje. Z raznolikimi dejavnostmi, igrami in izkušnjami (Bednjički Rošer 2017b) lahko »otroke z visokim učnim potencialom« ciljno vodimo k razvijanju miselnih procesov ter ustvarjalnemu in kritičnemu mišljenju, ki sta osnovni kompetenci 21. stoletja.

Literatura:

- Bednjički Rošer, B. (2017a). *Slikanice in branje za zgodnje opismenjevanje*. V: Kako razvijati družinsko pismenost v predšolskem obdobju. Ur. Licardo, M. in Haramija, D. Maribor: Univerzitetna založba Univerze, str. 53–62.
- Bednjički Rošer, B. (2017b). *Na poteh srečanj z dediščino v vrtcu*. Didakta, letn. XXVI., št. 194, str. 55–58.
- Bednjički Rošer, B. (2016). *Šport in gibalne dejavnosti v vrtcu*. Educa, letn. XXV., št. 5/6 (nov./dec.), str. 35–39.
- Bednjički Rošer, B. (2015). *Likovni izraz predšolskih otrok – oddelčni projekt Vasarely*. Educa, letn. 24, št. 1/2 (april/maj 2015), str. 19–24.
- Bednjički Rošer, B. (2014). *Mesec umetnosti: Lila Prap – navdih ustvarjalnosti in kreativnosti*. Educa, letn. 23, št. 3/4 (sep./okt.), str. 28–33.
- Ferbežer, I. (2016). *Povezovanje identifikacije in edukacije mlajših nadarjenih otrok*. V: Nadarjeni in talentirani predšolski otrok. Ur. Željeznov Seničar, M. Ljubljana, MiB.
- Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008). *Nadarjeni otroci*. Radovljica: Didakta.
- Ipavec, M. in Pucer, L. (2017). *Didaktične igre za nadarjene*. Magistrsko delo. Koper: UP Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 5. 3. 2018 s https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/MAGISTRSKA_DELA/Ipavec_Mojca_2017.pdf
- Kukanja Gabrijelčič, M., Čotar Konrad, S. (2016). *Izzivi in težave na področju odkrivanja in dela z mlajšimi nadarjenimi otroki*. V: Nadarjeni in talentirani predšolski otrok. Ur. Željeznov Seničar, M. Ljubljana, MiB.

- Kukanja Gabrijelčič (2015). *Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo*. Koper: UP, Univerzitetna založba Annales.
- Kukanja Gabrijelčič (2013). *Nadarjeni učenci v Sloveniji, Italiji, Angliji in na Danskem – primerjava zakonodajnih in programskih izhodišč*. Šolsko polje, letn. 24, št. 3/4, str. 119–147.
- Mrak Merhar, I. (2013). *Didaktične igre in druge dinamične metode*. Ljubljana: Salve.
- Primožič, M. (2013). *Odkrivanje nadarjenih v predšolskem obdobju in delo z njimi*. Magistrska naloga. Koper: UP Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 5. 3. 2018 s https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/MAGISTRSKA_DELA/Primozic_Marinka_2013.pdf
- Rajović, R. (2016). *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Stritih, B. (2012). *Nadarjeni predšolski otroci – kaj se dogaja z njimi v javnih vrtcih?* V: Juriševič, M., Stritih, B. Vloga psihologa v vzgoji in izobraževanju nadarjenih. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 98–103.
- Sutherland, M. (2015). *Nadarjeni v zgodnjem otroštvu: dejavnosti za otroke stare od 3. do 6. let*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Umek, L., Mrak Merhar, I., Mikac, M. in Marčeta, Ž. (2013). *Zgodovina in razvoj pedagogike in andragogike igre*. Ljubljana: Salve d. o. o.

Nataša Črešnar: Vloga nadarjenih učencev pri različnih dejavnostih

Osnovna šola Pohorskega bataljona Oplotnica
natasa.cresnar@gmail.com

Izvleček

Z nadarjenimi učenci se pri našem delu srečujemo vsak dan. Da lahko svoje potenciale uspešno razvijajo, potrebujejo tudi nas – učitelje. Ko prepoznamo njihove interese, sposobnosti, je naša naloga, da jih pri tem spodbujamo, motiviramo, vodimo.

Sama bi, kot primer dobre prakse, predstavila delo z nadarjenimi učenci v okviru mojega dela, in sicer poučujem slovenščino, izbirni predmet šolsko novinarstvo in sem mentorica šolske skupnosti.

V okviru pouka, šolske skupnosti in šolskega novinarstva nadarjenim učencem, ki izražajo potrebo po ustvarjalnem izražanju, ponudim možnost, da se izrazijo v svetu in jim dam možnost, da delujejo genialno in doživijo uspeh. Ti učenci so pogosto nagnjeni k organiziranju, nadzorovanju, vodenju itd. Naštete potenciale lahko izrazijo, le možnost jim moramo ponuditi.

Ključne besede: nadarjeni učenci, slovenščina, šolsko novinarstvo, retorika, šolska skupnost.

ABSTRACT

In our work, we deal with gifted students every day. To be able to develop their potentials, they also need us – teachers. When we recognise their interests, skills, it is our job to encourage them, motivate them and guide them.

As an example of good practice, I would like to present working with gifted students within my work. I teach Slovene, the elective subject school journalism and I am the mentor of the school community.

Within lessons, school community and school journalism, I offer the gifted students a chance to express themselves in the world, to work brilliantly and achieve success. These students are often prone to organizing, controlling and leading etc. They can express their potentials; they just have to be given a chance to do so.

Key words: gifted students, Slovene, school journalism, rhetoric, school community.

Uvod

V Zakonu o osnovni šoli so nadarjeni učenci opredeljeni kot »učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu.« (ZOsH, 2011; 11. člen). Definicija torej poudarja, da med nadarjene štejemo tiste z dejanskimi visokimi dosežki in tudi tiste, ki imajo potencialne zmožnosti za take dosežke na področjih:

- splošne intelektualne sposobnosti;
- specifične akademske zmožnosti;
- kreativnega in produktivnega mišljenja;
- sposobnosti vodenja;
- sposobnosti za vizualne in izvajalske umetnosti.

Torej lahko nadarjenost razumemo kot izjemen učni potencial, ki ga bo učenec skozi osnovno šolanje uresničil, v kolikor bo zaznal in doživel dovolj učnih priložnosti, spodbud in podpore za osebno napredovanje v skladu s svojimi učnimi zmožnostmi. Strokovnjaki pri tem poudarjajo, da realizacija učnih potencialov pri teh učencih zahteva zadosten čas, dovolj kakovostnih izkušenj in znanja, ki jih učenec lahko pridobi le z leti aktivnega udejstvovanja na določenem področju.

Za omenjeno nadarjenost je s strani vzgojno-izobraževalnega sistema potrebno upoštevati tri temeljne naloge (Juriševič, 2014):

- a) zagotoviti pestro in spodbudno učno okolje, ki učencem omogoča, da izrazijo oz. pokažejo svoje raznolike interese in zmožnosti;
- b) čim bolj točno prepoznati njihovo izjemnost;
- c) optimalno prilagoditi učne vsebine, metode in oblike dela v šoli prepoznanim učnim potrebam nadarjenih učencev.

Pri vsem tem ima ključno vlogo učenčeva motivacija. Na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani so v šol. letu 2011/2012 naredili raziskavo, kaj nadarjene učence v šoli motivira (Juriševič, 2012b). Odgovori identificiranih nadarjenih učencev devetega razreda so bili v smislu:

- sproščeno in sodelovalno vzdušje,
- spoštovanje različnosti,
- zaupanje učitelja,
- priznanje za dosežke,
- avtentičnost učenja,
- možnost odločanja,
- funkcionalno znanje,

- dovolj časa za učenje,
- sprejemanje napak kot dela učenja.

Ker je torej motivacija ena temeljnih sestavin nadarjenosti, je pomembno, da ji v šoli namenimo dovolj pozornosti. Kaj to pomeni? Poleg usvajanja temeljnih učnih spretnosti in znanj moramo zagotoviti dovolj učnih izzivov, ki bodo za učence razvojno primerni, smiselni in vredni naporov. Enako pomembno je tudi, da učenju namenimo dovolj časa ter da poteka v prijetnem delovnem vzdušju, ki spodbuja krepitev in razvoj interesov, ciljev, vrednot, samopodobe.

Katarina Kesič Dimic je v priročniku *Vsi učenci so lahko uspešni* pisala o dodatnih prilagoditvah in metodah v procesu poučevanja, kjer naj bi učitelji:

- dopuščali možnost, da si učenci sami oblikujejo naloge in potek reševanja; izbirajo naj naloge po svoji želji;
- jih vključevali v naloge, kjer ni pravih ali napačnih odgovorov in ki zahtevajo veliko miselne aktivnosti in razmišljanja;
- spodbujali divergentno mišljenje (razmišljajo o možnostih in ne fiksnih odgovorih);
- jih vključili v reševanje problemov, kjer sami prihajajo do zaključkov;
- jih vzpodbujali, da prevzamejo vodilno vlogo in izpeljejo del pouka, na kar se pripravijo doma (če so za to dovolj socialno zreli);
- jih spodbujali, da se izkažejo na različne načine (igra, risanje, kreativno pisanje ...);
- jim ponudili delo na samostojnih projektih;
- jim ponudili zanimive in zahtevne knjige o temah, ki jih zanimajo; jih seznanjali s knjižnimi novostmi (K. K. Dimic, 2010, str.70–71).

Delo z nadarjenimi učenci pri pouku slovenščine

Pri nadarjenih učencih, ki imajo višje razvite zmožnosti, povezane s poukom slovenščine, se poslužujem naslednjih metod in oblik dela:

- a) obravnava domačega branja – učenci za domače branje dobijo ustvarjalne naloge, ki so diferencirane. Izmed ponujenih nalog si učenci izberejo poljubnih pet. Nadarjeni učenci imajo naloge označene z rdečo barvo, ki predstavljajo kompleksna vprašanja oz. navodila za samostojno razvijanje bralne zmožnosti. Le-ta od njih zahtevajo razumevanje s *sklepanjem* (razumevanje prebranega na podlagi povezovanja podatkov iz besedila – zahtevno je predvsem razumevanje njegove teme); *vrednotenje* besedila (osebno, medbesedilno ali problemsko vrednotenje z utemeljevanjem prepričljivosti besedila). Primeri zahtevnejših nalog so npr.: parodija besedila, razpravljalni spis o književnem

problemu, ki zajema književno znanje in osebni odziv; nove prigode književnih oseb; tvorba fiktivnega intervjuja s pisateljem ali s katero izmed književnih oseb; ustvarjanje nove zgodbe z upoštevanjem oznake oseb ...

Primeri nalog:

- *Janko Kersnik, Kmetske slike: Zapiši intervju s Kersnikom. Pogovarjaj se o njegovem življenju in delu, zlasti Kmetskih slikah;*
- *Ivan Cankar: Enajsta šola – Napiši pisatelju pismo, v katerem komentiraš njegovo misel: »Tako bogate in koristne učenosti, kakor jo daje svojim učencem enajsta šola pod mostom, nisem zadobil nikjer in nikoli.«*
- *Antoine De Saint-Exupery: Mali princ – Pisatelj pravi, da bi zgodbo zelo rad začel pripovedovati takole. »Nekoč je bil majhen princ. Živel je na asteroidu, ki je bil malo večji od njega, in si je želel prijatelja ...« Nadaljuj namesto pisatelja.*
- *Janja Vidmar: Princeska z napako – Napiši domišljjski dvogovor med Cigareto in njenim bratrancem Jointom, iz katerega bo razvidna njuna »skrb« za zdravje mladih. Skujeta naj načrt, kako bi čim več mladostnikov zvbila na področje odvisnosti. ALI PA Si eden od Fatiminih sošolcev oz. sošolk. Ko si izvedel-a za Fatimino nosečnost, si tako kot večina v razredu spremenil-a mnenje o njej. Dnevnik pišeš po Fatiminem odhodu. Razmišljaš o Fatimi in njeni življenjski usodi in o tem, kako se je odnos okolice do Fatime spreminjal. Med pisanjem si prišel-a do zanimivih spoznanj. Pri pisanju upoštevaj značilnosti notranje in zunanje zgradbe dnevnika.*
- *Tone Seliškar: Bratovščina Sinjega galeba – Tihotapci so bili trdno odločeni iznebiti se nevšečnih prič svojega kriminalnega delovanja. Le kaj bi se zgodilo z bratovščino, če bi jih uspeli odpeljati v Afriko in bi jih tam prodali trgovcu s sužnji? Napiši osnutek novega razpleta Bratovščine Sinjega galeba.*

Po določenem času sledi obravnava knjige v smislu »okrogle mize«. Takrat učenci predstavijo avtorja (nadarjeni pogosto v obliki fiktivnega intervjuja) in obnovo knjige v obliki verige, nato sledi predstavitev ustvarjalnih nalog. Ker vem, da je vloga učitelja pri takšnih oblikah dela, da nadarjene učence, bralce navdušujemo za poglobljeno branje in jih vodimo na poti razvijanja bralnih strategij, sem večino teh učencev vključila v medgeneracijsko branje, ki ga na šoli letos izvaja knjižničarka, in sicer v okviru bralne značke. Prav tako so ti učenci vključeni v bralne urice, ki se izvajajo v knjižnici, in sicer določeni učenci pripravijo pravljico za prvošolčke, sledi razprava in igrice, ki se navezuje na prebrano pravljico;

- b) obravnava umetnostnih besedil – pri tem se poslužujem predloga Učnega načrta (2011, str. 19–67): tvorjenje novih besed po vzorcu iz besedila, spreminjanje perspektive pripovedovanja, pisanje besedila po vzorcu pravljice, pisanje realistične pripovedi, dramskih prizorov, novih prigod književnih oseb, tvorjenje likovne pesmi, posnemanje jezika in sloga besedila, pisanje basni, fantastične pripovedi, primerjava besedil, tvorjenje fiktivnega intervjuja z ustvarjalcem, oblikovanje ankete idr.;
- c) govorni nastopi – pri izbiri besedil se trudim upoštevati dejstvo, da so za nadarjene učence nujna zahtevnejša besedila (po možnosti primerjalna); učenci, ki na tem področju odstopajo od povprečja, imajo možnost svoje predstavitev prilagoditi in jih izvesti v nižjih razredih, pravljico v 6. razredu pa predstaviti v vrtcu, na njim primeren način. Pri tem se morajo učenci samostojno dogovoriti z vzgojiteljico ali učiteljico 1. oz. 2. triade, upoštevati njihova priporočila in pripraviti ter izvesti govorni nastop še na njim primeren način.

Sodelovanje nadarjenih učencev v okviru šolske skupnosti

V letošnjem šolskem letu sem prevzela mentorstvo šolske skupnosti. Ker vem, da je vodilo šolske skupnosti med drugim, da učenci izpostavijo težave, pomisleke, predloge idr., sem se odločila, da organiziramo »debatne minute«. Za pomoč sem prosila dva nadarjena učenca, ki imata izjemno sposobnost vodenja. *Minute* vodita izmenjaje – enkrat eden, drugič drugi. Njuna naloga je, da pripravita debato na prej določeno temo, si pripravita uvodni del, okvirna vprašanja oz. oporne točke za lažje vodenje. Če je smiselno, s pomočjo učencev, ki obiskujejo izbirni predmet šolsko novinarstvo, pripravita tudi anketo na obravnavano temo in jo nato tudi predstavita. Na debato občasno povabita gosta; npr. ravnatelja, pomočnico ravnatelja, socialno delavko, vodjo šolske prehrane itd. – odvisno od teme. Letos smo obravnavali naslednje teme: *šolska prehrana, domače naloge, uporaba mobilnih telefonov v šoli, metode poučevanja, odnosi med učenci, nasilje na šoli, odnosi med učitelji in učenci, učne vsebine, odločitev za srednjo šolo, varstvo vozačev na naši šoli, interesne dejavnosti na naši šoli* idr.

Pri tem si nadarjeni učenci širijo in poglobljajo temeljna znanja, razvijajo ustvarjalnost, uporabljajo sodelovalne oblike učenja, razvijajo višje miselne procese, se osebno razvijajo, razvijajo govorniške in vodstvene sposobnosti. Sama pa, kot njihova mentorica, upoštevam učenčeve posebne sposobnosti in močne interese, spodbujam samostojnost in odgovornost, medsebojno sodelovanje, razvijanje kreativnega, kritičnega mišljenja, skrbim za raznovrstnost ponudbe in učencem omogočam svobodno izbiro ter s tem ustvarjam

možnost za tedensko druženje in odpravljanje težav oz. dvomov, ki se pojavljajo med učenci.

Kot zanimivost naj omenim, da je naše druženje že obrodilo sadove: da bi preprečili nasilje med odmori (učenci ugotavljajo, da je le tega največ na hodnikih in v nižjih razredih v učilnicah), so naredili seznam prostovoljcev iz višjih razredov, ki so med odmorom prevzeli vlogo animatorjev in tako poteka druženje z mlajšimi učenci na prav zanimiv način (družabne igre, miselne igre, kvizi ...). Prav tako smo osmislili varstvo vozačev, v okviru katerega zdaj poteka tudi medsebojna pomoč – inštrukcije boljših učencev slabšim, od doma načrtno prinašajo družabne igre, ki se jih tam poslužujejo itd., skratka obiskanost je boljša.

Primer sobotne šole z nadarjenimi učenci in učenci izbirnega predmeta šolsko novinarstvo

V eni izmed sobotnih šol smo izvedli novinarsko delavnico *Intervjuji z znanimi krajanji*. Sodelovalo je dvajset učencev. Med temi sem izbrala pet nadarjenih učencev, ki so bili vodje skupin. Pred samim dogodkom je bila njihova naloga, v sodelovanju z ostalimi člani skupine seveda, izbrati primernega, ljudem znanega intervjuvanca, z njim navezati kontakt, poiskati čim več podatkov in pripraviti vprašanja, ki mu jih bodo postavili. Na sami delavnici so skupine z intervjuvanci izvedle pogovor in poskrbele za fotodokumentacijo. Sledilo je delo v računalniški učilnici, kjer so člani skupine poskrbeli še za tehnični del (pisanje in oblikovanje izdelkov). Vse izdelke so učenci uporabili za šolsko glasilo, predstavniki skupin pa so, po predhodnem dogovoru z lokalnim časopisom, lahko prišli v stik z njihovimi novinarji in oblikovalci, kjer so videli, kakšna je pot do objave njihovih izdelkov še v lokalnem časopisu.

Cilj te sobotne šole je bil, med drugim, nadarjene učence spodbuditi, da pokažejo talent in z njim ravnati samozavestno. Tem učencem sem zastavila dosegljive cilje in zahteve, tako da so jih z veseljem sprejeli. S tem smo jih tudi spodbujali k samostojnosti in odločnosti, seveda pod previdnim vodstvom in napotki.

Učenci so pri tem pokazali samostojnost in odgovornost pri delu, razvijali ustvarjalnost ter širili in poglobljali temeljna znanja.

Literatura:

Kesič Dimic, K. (2010). *Vsi učenci so lahko uspešni*. Založba Rokus Klett, d. o. o.: Ljubljana.

Nagel, W. (1987). *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih otrok: Svetovalec za starše in učitelje*. Državna založba Slovenije: Ljubljana.

Saksida, I. (2014). *Nadarjeni (kritični) bralci in njihovi (ambiciozni) mentorji pri bralnem dogodku*. V M. Juriševič (ur.), *Spodbudno učno okolje: Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*, Ljubljana, 2014 (str. 35–48). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Učni načrt (2002). *Učni načrt: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.

Učni načrt (2011). *Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.

Dejan Čeranič: Z gibanjem do boljšega učnega potenciala

OŠ Hrpelje, OŠ Jelšane
dejanceranic@gmail.com

Razvoj človekovih možganov je tesno povezan z njegovo sposobnostjo obvladovanja najrazličnejših načinov gibanja. Prehod v pokončno držo, ki je sprostil zgornje okončine za manipuliranje s predmeti, je v povezavi z umskimi sposobnostmi človeku omogočil najnaprednejšo uporabo orodja med vsemi živimi bitji, s tem pa bistveno izboljšal možnosti za preživetje. Od prehoda v pokončno hojo so se človekovi možgani razvijali hitreje in mu omogočili nivo življenja, ki ga je dosegel danes. Ugotavljamo, da ima moderen način življenja, ki človeka oddaljuje od naravnega razvoja in mu krati količino gibanja, negativne posledice na razvoj otrok, predvsem njihovih možganov. Preprečevanje naravne poti gibalnega razvoja od prenatalne dobe dalje pušča pri otroku najrazličnejše motnje, ki jih učitelji v šolah opazujemo dnevno. Težave s koncentracijo, grafomotoriko, razumevanjem, agresivnostjo, hiperaktivnostjo... so stalni spremljevalec vse večjega števila otrok, tudi nadarjenih. Otrok z neintegriranimi arhetipskimi gibi in primitivnimi refleksi bo izjemno težko dosegel svoj učni potencial oziroma bo za dosego le tega porabil neprimerno več energije in se pri tem ne bo zabaval. Na posvetu bi rad prikazal nekaj terapevtskih načinov in vaj, ki pomagajo otrokom pri integraciji celotne gibalne sheme in ga naučijo gibanja brez kompenzacij, ter s tem omogočijo razvoj možganov do najvišjih potencialov. Le takšen otrok lahko razvija svojo nadarjenost in ključno doprinese k razvoju družbe. V svojo pedagoško prakso vključujem metode: Integracija refleksov po Masgutovi®, Brain gym®, Bal-a-vis-x®...

Physical activity as a way to enhance learning potential

The development of the human brain is closely connected to its ability of controlling various ways of movement. The evolution to an upright posture, which consequently freed the upper limbs to be used to manipulate objects, together with the human intellectual ability enabled the most advanced use of tools among all living beings and thus improved the chances of survival. Since the transition to an upright position the human brain has developed a lot faster and resulted in the quality of life we have today. It is noted that the modern way of life, which is bringing us further away from the natural development and which is also limiting the amount of physical activity, has negative effects on children's development, especially the development of the brain. Obstructing the natural motor development of a child from the prenatal period onwards leads to different disorders, which are observed by school teachers daily. Problems with concentration, fine motor skills, cognitive skills, aggression, hyperactivity etc. are a constant companion of a growing number of children, including gifted students. A child with non-integrated archetypal movements and non-integrated primitive motor reflexes will have a hard time achieving their full learning potential or will do so requiring a lot more energy not having fun along the way. At this conference I would like to show you a few therapeutic ways and exercises which help children integrate the complete range of motor skills and teach them how to move without compensations. As a result, the brain can achieve its full potential. Only such children are able to develop their talents and make significant contributions to society. I include various methods in my teaching praxis, such as The *Masgutova Neurosensorimotor Reflex Integration®*, *Brain gym®*, *Bal-a-vis-x®* etc.

Ključne besede: učenje, gibanje, primitivni refleksi, razvoj, MNRI®.

Delo z nadarjenimi učenci je zelo pomemben element izobraževalnega sistema. Odkriti otrokovo močno področje in ga nato sistematično razvijati je vse prej kot lahka naloga. Osredotočanje le na

kopičenje novih informacij ne prinaša želenih rezultatov. Veliko bolj pomembno bi bilo pedagoški proces organizirati tako, da otroku omogoča naravno rast in razvoj. Ruska nevrofiziologinja in kineziologinja Svetlana Masgutova ugotavlja: «Zdravi otroci so naravno aktivni, radovedni in v konstantnem gibanju, kljub temu jih odrasli pogosto želimo umiriti in zmanjšati njihovo aktivnost, da ne motijo poteka vsakdanjega življenja. V večini kultur je otrokova mirnost zaželena. V današnjem svetu je porast tehnologije povzročil otroško prikovanost na raznovrstne zaslone. Prenatrpani šolski učni načrti puščajo premalo časa za ponavljanje in gibanje. Celo dojenčki se premikajo manj. Ker se bolj vzpodbuja spanje na hrbtu, premalo časa preživijo na trebuhu. Veliko časa ležijo v različnih naslonjačih in sedežih, ki jim onemogočajo prosto gibanje. Tovrstne težave skupaj z vedno bolj sedečim načinom življenja upočasnjujejo naravno rast in razvoj. Verjetno je to razlog vedno večjega števila otrok s težavami s koncentracijo, procesiranjem podatkov in učenjem. Bralna pismenost v veliko razvitih državah nazaduje in otroci, pri katerih so gibanje in miselne sposobnosti slabo integrirani, se soočajo z veliko učnimi, vedenjskimi in socialnimi težavami.»

Refleksi

Refleksi so nezavedni odzivi na senzorni stimulus, ki ga prejmemo preko čutov in povzročijo odziv v možganih. Ločimo primitivne ali neonatalne reflekse, ki omogočajo dojenčkovo preživetje, in posturalne reflekse. Ko primitivni refleksi opravijo svojo vlogo, v prvem letu življenja, za njimi nastopijo posturalni refleksi, ki omogočijo razvoj pokončne hoje in soočanje z najrazličnejšimi situacijami v življenju. Lahko se zgodi, da se refleksi popolnoma ne integrirajo v gibalno shemo in ostanejo aktivni še po naravni časovnici. V tem primeru se pojavijo nezavedni motorični odzivi, ki motijo vsakodnevno udejstvovanje. Na primer, obrat glave v desno sproži iztegnitev desne roke, kar je znak za še vedno aktivni asimetrični vratni refleks. Še vedno aktivni refleksi od posameznika zahtevajo zavedni nadzor, ki porabi ogromno količino energije in pozornosti, ki bi jo lahko porabil za učenje. Otroci in odrasli z neintegriranimi neonatalnimi ali posturalnimi refleksi so vsakodnevno izpostavljeni stresnim situacijam, ki jim niso kos. Starši pogosto ne vedo, zakaj se otrok obnaša na določen način in kako mu pomagati. (B. Hölscher, 2014)

Če otrokov razvoj ni šel po načrtani naravni poti, od prenatalne faze naprej, lahko pričakujemo težave, kot so: težave branja in pisanja, težave računanja in organizacije, koordinacijske težave in nerodnost, slaba koncentracija, težave z vizualno in slušno obdelavo, slabo nadziranje mehurja, inkontinenca, zapoznel govor in jezikovne težave, težave zaporedja, hipersenzibilnost, impulzivnost, izbruhi agresije, hiperaktivnost, pomanjkanje energije in slaba motivacija, težave ravnotežja, nespečnost. Vzgojitelji in učitelji morajo biti pri svojih varovancih pozorni na nekatere tipične znake neintegriranih refleksov: položaj sedenja (na kolenih, noge iztegnjene...), drža pisala, izogibanje športu, nezmožnost sedenja, strah pred vsem novim, nezmožnost prepisovanja s table,

žrtve/izzivljanje nad sošolci, lovljenje žoge, ne zmore napraviti prevala. Neintegrirane reflekse imajo lahko tudi otroci, ki v šoli nimajo posebnih težav oz. so identificirani, kot nadarjeni. Bistvo je, da tudi oni ne bodo dosegli svojega potenciala, saj njihova biološka baza ni na tako visokem nivoju, kot bi lahko bila. Starši, učitelji in vsi drugi, ki se ukvarjajo z našimi otroki, smo dolžni zanje zagotoviti vsodbudno okolje, ki jim bo omogočalo čim bolj naravni razvoj.

Otrokov razvoj se začne s spočetjem. Že v prenatalni fazi je zarodek lahko izpostavljen veliko dejavnikom, ki zavirajo njegov naravni razvoj: težavna nosečnost, stres, bolezni so le nekateri. Prezgoden, nenaraven ali težaven porod je lahko drugi sprožitelj neintegriranja refleksov. Otroci rojeni s carskim rezom nimajo izkušnje naravnega poroda in zamudijo nekatere ključne dele razvoja, ter so zato bolj nagnjeni k najrazličnejšim komplikacijam v kasnejšem življenju. Novorojenčku je potrebno nuditi okolje v katerem se lahko naravno razvija. Ležanje na hrbtu, trebuhu, kot tudi na bokih je ključnega pomena za razvoj kontrole glave neodvisno od ostalih delov telesa. Pri tretjem mesecu se novorojenček prične dvigovati na podlahti, pri četrtem obračati... Vsaka faza ima svojo funkcijo in nikakor ni vseeno, če otrok ne sledi naravni poti.

Svetlana Masgutova, Dr., pionirka na področju integracije refleksov, je razvila svoj program MNRI®, ki vsebuje terapevtske načine prepoznavne neintegriranih refleksov in njihove integracije. Iz njenega raziskovalnega dela so se razvile različne metode, ki uspešno odpravljajo težave neintegriranih refleksov in ostalih nepravilnosti v biološkem razvoju.

Terapevtske in druge metode pomoči

»Brain Gym®, ki ga izvajamo s ciljem pridobiti izkušnje celostnega učenja, obsega 26 izbranih gibalnih aktivnosti in sistem korakov snotraj metakognitivnega procesa.« (Brain Gym. 2018) Vaje temeljijo na diagonalnem dotikanju okončin na najrazličnejše načine, kar vpliva na mielinizacijo kaloznega korpusa (corpus callosum), mostu med levo in desno možgansko hemisfero. Proces je enak pri plazenju, bolj kot otrok izvaja te gibe bolj tekoče bo gibanje. S homolateralnimi gibi (gibi na eni strani trupa) je aktivna samo ena možganska polovica.

Bal-A-Vis-X® je serija vaj za ravnotežje (Balance), sluh (Auditory) in vid (Vision) različnih zahtevnostnih stopenj. Vaje so močno vezane na ritem in zahtevajo koordinacijo celotnega telesa, ter usmerjeno pozornost. Program vključuje uporabo vrečk napolnjenih s peskom, teniških žogic in ravnotežnih desk. Zahteva sodelovanje, spodbuja soočanje z osebnimi izzivi in goji medvrstniško

učenje. Vaje blažijo težave z vizualnem sledenjem, slušnim zaznavanjem, impulzivnostjo, ravnotežjem in tesnobljostjo (Avevita, 2018).

V svoji pedagoški praksi uporabljam načine, ki so plod dolgoletnih izkušenj iz področja športa, dela z otroki s posebnimi potrebami in dela z vrhunskimi športniki. V sam proces pouka je potrebno vgraditi več natančno načrtovanih gibalnih elementov, ki bodo otrokom pomagali pri skladnem razvoju in jih pripravili na zahteve, ki jih prednje postavlja izobraževalni sistem. Pomembno je začeti zelo zgodaj, v vrtcih oz. najkasneje v 1. triadi, saj le tako napačne gibalne vzorce in kompenzacijske gibe odpravimo preden se preveč zakoreninijo. Pri uri športa je pomembno, da otrok izvaja vaje na najrazličnejših poligonih, premaguje ovire, pleza, skače, izvaja naravne oblike gibanj, itd. Poseben poudarek naj bo na naslednjih aktivnostih:

-otroke je potrebno naučiti pravilnega plazenja na trebuhu. Pozorni moramo biti na pravilen odziv s palcem na nogi, istočasen gib z roko na nasprotni strani in povezanost gibanja. Otroci, ki se ne znajo plaziti na trebuhu imajo težave s povezovanjem med hemisferama in kot posledico učne težave.

-težave z grafomotoriko bomo blažili z najrazličnejšimi plezanji. Pozorni moramo biti, da otrok pravilno prime za žrd (palec preko prstov), na ta način bo lažje integriral oprijemalni refleks, ki je ključen pri razvoju grafomotorike in govora.

-gibljivost bokov v vseh treh ravninah je ključnega pomena za integracijo simetričnega vratnega refleksa, tonično labirintnega refleksa in refleksa upogiba in iztegnitve nog. Otroke je potrebno naučiti položajev krave in mačke iz joge. Tudi pri različnih otroških plesih lahko hitro dosežemo želen učinek.

-s podajanjem, lovljenjem in vodenjem žoge zelo učinkovito treniramo koordinacijo oko-roka pomembno za pisanje in akomodacijo leče. Otroci, ki so veliko časa pred zasloni, nimajo možnosti za trening akomodacije leče, ki je ključnega pomena pri razvoju možganov.

-za otroke s težavami pri medosebnih odnosih (otroci, ki se norčujejo iz sošolcev in otroci, ki so žrtve) je pomembno učenje padcev. Ko otrok pade, se mora znati mehko ujeti na roke. Za to poskrbi refleks opore rok. V primeru, ko ta refleks ni pravilno integriran, otroci nimajo občutka za osebni prostor, zato tisti, pri katerih je refleks preveč aktiven, napadejo, tisti, pri katerih je premalo aktiven, umaknejo. Z integracijo tega refleksa se težave umirijo.

-gimnastični elementi preval naprej in nazaj, stoja na rokah, stoja na glavi, most, sveča so temelj vseh gibanj in morajo biti osvojeni.

Med poukom ostalih predmetov je potrebno zagotoviti kratke odmore z gibalno aktivnostjo. Tukaj lahko pridejo na vrsto vaje in Brain Gym® in Bal-A-Vis-X® obe metodi temeljita na križnih gibih, ki pomagata pri razvoju možganov, predvsem povezav med hemisferama. Ples in ritmične vaje so ravno tako dobra izbira. Pri razvoju grafomotorike se ne smemo osredotočati samo na pisanje, ampak v učni proces vpeljati različne vaje ki pomagajo pri integraciji refleksov rok in tako pripomorejo k boljši grafomotoriki. Različne igre s kockami ali drugimi manjšimi igračami so tudi dobrodošle. Učenje določene snovi lahko zastavimo tako, da jo integrirano v gibalno nalogo, kar bo omogočilo še boljše pomnjenje in pripomoglo k otrokovi motivaciji. Učenje s pomočjo plesa in didaktičnih pesmic je učinkovito in zanimivo.

Za zagotavljanje zadostne količine gibanja, bi bilo v šolah potrebno podaljšati odmore, 5 minutne na 10 minut, odmor za malico okrog 15 minut in rekreacijski odmor 30 minut. V tem času bi otroci lahko izvedli nekaj gibalnih aktivnosti in se pripravili na naslednjo uro. Rekreacijski odmor bi izvedli na prostem, kjer je dovolj prostora in rekvizitov za kvalitetno samostojno vadbo. Na vrsto bi prišle pozabljene igre kot so: ristanc, hulahop, ravbarji in žandarji, preskakovanje elastike. Na ta način bi otroke spodbujali k naravnem gibanju in jih optimalno pripravili na proces učenja, ki je iz leta v leto zahtevnejši.

Človek se je skozi celotno zgodovino razvijal z gibanjem, ki je bilo na naravni način vpleteno v njegovo življenje. Današnji način življenja otrokom onemogoča marsikatero gibalno izkušnjo, ki je bila še nedolgo nazaj samoumevna. Zavedati se moramo, kako zelo pomembno je gibanje za človekov razvoj. Rezultati pomanjkanja gibanja se kažejo na razvoju otrokovih možganov, ki niso kos zahtevam, pred katere jih postavlja izobraževalni sistem. Področja, ki so se nekdaj razvila po naravni poti in skoraj samoumevno, so danes postala sive točke, ki onemogočajo otrokov napredek v znanju in kvaliteti življenja. Z opazovanjem otrokovega obnašanja in motorike, lahko z veliko verjetnostjo ugotovimo, na katerih področjih ima težave in na kakšen način jih lahko odpravimo. Otrok, tudi nadarjen, z neintegriranimi neonatalnimi refleksi se znajde v slepi ulici, saj si sam ne zna razložiti določenega odziva svojega telesa. Kompenzacijski gibi, ki skušajo stvari držati pod kontrolo, jemljejo veliko energije in pozornosti, ki bi bila lahko usmerjena v učenje. Po drugi strani je otrok, ki nima težav na področju senzorne integracije in je uspešno prešel vse faze razvoja, naravno radoveden, igriv, brez težav v motoriki, medosebnih odnosih... Njegovo življenje je veliko lažje, pripravljen je na učenje in ostale aktivnosti, ki ga bogatijo in osrečujejo. Njegov učni potencial je veliko višji, saj je biološko pripravljen na zahteve izobraževalnega sistema. Učitelji lahko veliko postorimo v smeri vpeljevanja gibanja v svojo pedagoško prakso. Zavedati se moramo, da otrokom s tem koristimo na vseh sferah življenja. Minute, ki jih bomo dnevno namenili gibanju svojih učencev se bodo obrestovale. Otrokove možgane bomo pripravili na učenje, ki bo zaradi tega lažje

in bolj učinkovito. Postavili bomo osnovne temelje za učenje, na katerih bodo lahko gradili celo življenje.

Viri:

Bal-a-vis-x. (2018). Pridobljeno s <https://www.avevita.si/default.asp>

Brain Gym. (2018). Pridobljeno s <https://www.braingym-slovenija.si/2.1/index.html>

Hölscher, B. (2014). *Powerful! Reflexes shape your life*. Norderstedt: Books on Demand.

Masgutova, S. (2012). *Mnri® Dynamic and postural reflex pattern integration*. S Masgutova and Svetlana Masgutova Educational institute for Neuro-Sensory-Motor and Reflex Integration.

Simona Dekalan: Otroci sveta

OŠ Dobrova

symonca@gmail.com

Moj prispevek govori o tem, kako smo s skupino nadarjenih učencev v sodelovanju z mednarodno fundacijo Prix Jeunesse iz Munchna predstavili našo državo Slovenijo celemu svetu.

Medijsko izobraževalni projekt se je imenoval Children of the world. S tem projektom smo predstavili otrokom in učiteljem vsega sveta različne načine življenja otrok iz različnih držav po svetu preko spletne strani www.childrenoftheworld.de.

Našo državo in našo šolo so učenci predstavili na vizualen način v obliki fotografij, ki smo jih naredili v šoli in pri otrokih doma, risbic, ki so jih ustvarili pri pouku, in videoposnetkov, ki smo jih posneli v našem razredu. Predstavili so se s svojimi imeni, povedali, kateri razred obiskujejo, iz katerega kraja in države prihajajo, kako živijo v svojem vsakdanjem življenju, kako zgleda naša šola znotraj in zunaj in katere so njihove najljubše jedi. S pomočjo videoposnetko v smo predstavili njihovo najljubšo igro Prodajamo barvice in najljubšo pesem Prišla je miška iz mišnice. Ker je projekt naletel na velik odziv in veliko priljubljenost med otroki, so se skupini nadarjenih učencev pridružili na lastno pobudo še nekateri ostali učenci, ki smo jih z veseljem sprejeli medse pri tem projektu.

My contribution is about the presentation of our country Slovenia to the whole world with a group of talented school children in cooperation with the International Foundation Prix Jeunesse from Munich. The media education project was called Children of the World.

Through this project, we presented different ways of living of children from different countries around the world, through the website www.childrenoftheworld.de, to the children and teachers all around the world. Our country and our school were presented by pupils visually in the form of photographs that we took at school and at children`s homes, the drawings that were created in the class, and the videos we recorded in our class.

The pupils presented themselves with their names, which class they visited, which country they come from, how they spend their free time in their everyday lives, how their school looks like, and what is their favourite food.

With the help of video clips, we presented their favourite game Selling Crayons and favourite song A Mouse Came from a Mousehole.

Since the project encountered a great response and great popularity among children, a few other pupils joined a group of talented pupils on their own initiative and were happy to be able to participate in this project.

Ključne besede: medkulturno povezovanje, svet, otroci, medij, projekt, spletna stran

Naj zgodbo začnem kar nekaj let nazaj z dogodkom, ki mi je služil kot navdih za realizacijo projekta Otroci sveta. Na začetku milenija sem kot prostovoljka sodelovala na poletnem mladinskem taboru. Bolj kot ne sta se po naključju za nekaj dni mladim udeležencem na taboru pridružila tudi dva najstnika z Japonske. Še za današnje čase je po navadi takšno srečanje kultur neobičajno, še bolj pa

je bila eksotična izkušnja za mlade 17 let nazaj. Ena izmed ovir pri sporazumevanju je bila zagotovo jezik, saj mlada Japonca nista znala besedice angleškega jezika (kaj šele slovenskega op.a.). Komunikacijo z njima smo lahko vzdrževali le prek njunih staršev, ki sta se z nami lahko pogovarjala v angleščini. Jezik je dejansko pomenil veliko oviro, da bi se lahko slovenska skupina mladih spontano zbližala z njima.

Poiskati smo morali pristen način, kako ju vključiti in povezati s sicer homogeno nacionalno skupino. Medtem ko sta japonska najstnika preživljala čas v Sloveniji, sta očitno sama že izkušala značilnosti slovenske kulture, navade najstnikov, okušala različne bolj ali manj tipične slovenske jedi, spoznavala igre in še kaj. Vzajemne izkušnje slovenskih udeležencev tabora o njuni deželi in tamkajšnjih navadah pa ni bilo.

Domislili smo se preproste ideje. Japonski družini smo prepustili, da je na taboru prevzela program enega dne. Tako so japonski starši pripravili bolj tradicionalne japonske jedi iz sicer slovenskih sestavin, najstnika sta predstavila nekaj njihovih iger na prostem, preko prevoda staršev pa smo se pogovarjali tudi o njihovem družinskem vsakdanu in obveznostih. Pri tem nam je bolj ali manj prišla prav improvizacija, saj na taboru takrat nismo imeli na voljo digitalnih pripomočkov in medijev, da bi izkušnjo lahko trajno dokumentirali.

Kasneje sem se pri učiteljskem delu pogosto srečevala s študenti tujci, ki so prihajali k nam prek mednarodne študentske organizacije AIESEC na študentske izmenjave. V obdobju desetih let smo na šoli tako gostili študente iz Turčije, Poljske, Kazahstana, Belorusije in Brazilije, torej večinoma iz dežel, ki so nam dokaj nepoznane. Študentje so bili v celoti vključeni v delovni proces na šoli, udeleževali so se različnih dni dejavnosti, se vključevali v oddelke podaljšanega bivanja, bili aktivno prisotni na roditeljskih sestankih in različnih delavnicah, proslavah ter prireditvah. Našo slovensko kulturo so na takšen način hitro in spontano spoznavali.

Ker smo deže, iz katerih so prihajali študentje, želeli približati tudi našim učencem, smo se s študenti dogovorili, da je vsak izmed njih prikazal značilnosti, navade in kulturo svoje deže na otrokom primeren način. Seveda študentje niso bili veščji slovenskega jezika, zato smo pri deljenju njihovih izkušenj aktivno sodelovali učitelji s prevajanjem iz angleškega jezika. Učenci so s polno mero radovednosti srkali nova spoznanja o tujih deželah in si na ta način krepili svojo lastno razgledanost.

Do takrat priložnosti niso nikoli velevali, da bi morali naši otroci in najstniki deliti lastne izkušnje s tujci, saj so le-ti izkušnje sami vedno pridobivali z neposrednim stikom z našo kulturo. To je bil za njih tudi najboljši možen način za kvalitetno pridobivanje novih spoznanj.

Zato je bil naslednji mejnik kot nalašč priložnost, da se v podobni vlogi glasnika predstavitve svoje lastne dežele in kulture izkažejo tudi slovenski otroci.

Na priložnostni kavici s prijateljico in sedanjo urednico otroškega in mladinskega programa na Radiotelevizija Slovenija mi je le-ta omenila mednarodni projekt Otroci sveta (ang. Children of the World, op.a.) deželne televizijske hiše iz Nemčije, ki ga je imela namen izvesti fundacija Prix Jeunesse International München.

Prix Jeunesse International München je fundacija, ki so jo ustanovili Zvezna dežela Bavarska, mesto München in Bavarska Radiotelevizija (Bayerischer Rundfunk, BR). Kasneje so se fundaciji pridružile še druge nemške televizijske hiše, tudi ZDF. Danes sta v predsedstvu organizacije tudi zveza EBU in UNESCO.

Cilj fundacije Prix Jeunesse je promocija kakovosti televizije za mlade širom celega sveta. Fundacija želi približati televizijo otrokom na način, da vidijo, slišijo in izrazijo sebe in svojo kulturo ter povečajo zavedanje in spoštovanje drugih kultur.

Njena glavna aktivnost je organizacija medijskega festivala vsaki dve leti, temu programu pa dodaja tudi stalne projekte (izobraževanja Suitcase) in različne enkratne, kot je bil tudi projekt Otroci sveta.

Projekt sem takoj prepoznala kot priložnost za dopolnitev izmenjav medkulturnih izkušenj na način, ki ga naši otroci še niso mogli uresničiti. Brez pomisleka sem pristala na sodelovanje. Stopila sem v kontakt s predstavnico fundacije in se pozanimala o podrobnostih izvedbe. Ugotovila sem, da projekt išče točno takšne izkušnje, kot sem jih doživela že sama v obrnjeni vlogi. Razlika je bila zgolj v globalnosti in obsegu. Dobila sem priložnost, da lahko svoje izkušnje iz preteklih podobnih primerov delim na način in z vizijo, kot sem jo imela v preteklosti za navdih.

Projekt Otroci sveta je bil projekt medkulturnega izobraževanja. Glavni medij izmenjave predstavitev je bila spletna stran www.childrenoftheworld.de, kjer naj bi otroci iz različnih delov sveta predstavili sebe s pomočjo različnih nebesednih medijev, kot so slike, risbe, zvočni in video posnetki. Sodelovali naj bi otroci v starosti od 7 do 11 let, iz istega razreda, soseske, športne ekipe in podobno.

Okvir predpisane vsebine je vseboval šest kategorij:

- To smo mi (orig. This is who we are), kjer se učenci predstavijo s fotografijami in svojimi imeni;
- Tako živimo (orig. This is how we live), kjer se učenci predstavijo z opisi in s fotografijami iz domačega okolja;

- To je naša šola (orig. This is our school), kjer se učenci predstavijo z opisi in s fotografijami iz šolskega okolja;
- To je naša najljubša jed (orig. This is our favourite dish), kjer se učenci predstavijo z likovnimi izdelki, na katerih upodobijo svojo najljubšo hrano in na kratko opišejo njeno pripravo;
- To je naša najljubša igra (orig. This is our favourite game), kjer učenci z video posnetkom predstavijo otroško igro, ki se jo radi igrajo;
- To je naša najljubša pesem (orig. This is our favourite song), kjer učenci z video posnetkom predstavijo tipično otroško pesem.

Namen projekta ni bil poglobljanje v suhoparne podatke držav, ampak zgolj kratka, jedrnata, preprosta predstavitev kulture in navad z vidika otrok, saj so bili ciljna skupina otroci celega sveta. Zahtevano je bilo, da zgodbe niso ekstremne in populistične, ampak da čim bolj odražajo realnost življenja otrok v posamezni državi ter poskušajo prikazati pristna otroška doživetja, ki bi jih lahko občutil vsak otrok, ko bi prišel v deželo iz drugega konca sveta.

In kaj je najbolj pristno, s čimer bi se srečal tuj otrok, ko bi prišel v neznano deželo? Verjetno hrana, okolje, znamenitosti, kultura, jezik in navade. Najpristnejši pa so za tujega otroka zagotovo njegovi vrstniki v novem okolju, njihov način igre, kako preživljajo svoj prosti čas, šola, ki jo obiskujejo, različne dejavnosti in obveznosti, hobiji, domače okolje vrstnikov, najljubše jedi in še kaj.

Takoj se je pojavila dilema, koga od otrok vključiti v projekt, ne da bi s tem preveč posegali v običajen učni proces. Ker sem sama poleg rednega dela imela tudi ure dela z nadarjenimi otroki, sem se odločila, da predstavim idejno zamisel tega projekta skupini šestih nadarjenih učencev. Ta mala skupina otrok je popolnoma upravičila moja pričakovanja glede njihove pripravljenosti in motivacije za sodelovanje pri projektu. Že od samega začetka so imeli veliko voljo in pripravljenost pokazati otrokom vsega sveta utrinke iz svojega življenja in prispevati k medkulturnemu povezovanju na svoj izviren način. Precej so imeli lastnih idej, na kakšen način bi lahko predstavili sebe in svoj vsakdan. Poleg tega so komaj čakali, da bodo lahko tudi sami pokukali v okolje in spoznali navade vrstnikov drugod po svetu. S tem so dobili krasno priložnost potešiti svojo veliko radovednost.

Nadarjeni učenci so svoje navdušenje, zavzetost in načrtovanje prenesli tudi na svoje sošolce, zato se nam je pri izvajanju pridružila skoraj večina otrok iz razreda. Naredili smo plan izvedbe. Učence sem okvirno razdelila glede na njihov interes sodelovanja na določenem področju predstavitve.

Ker se je projekt dogajal v času, ko povsod prisotni mobilni telefoni še niso imeli funkcije spodobnega fotoaparata in kamere, je bilo potrebno slikovno, avdio in video gradivo zajeti na preverjen način, deloma z digitalnim fotoaparatom in deloma s šolsko kamero. Že samo delo s takrat naprednejšo tehnologijo je bilo otrokom v izziv in veselje. Seveda smo pred začetkom izvedbe projekta z vso podporo ravnatelja uredili vse potrebne formalnosti, tudi soglasja staršev zaradi javne objave posnetkov in fotografij njihovih otrok na spletu.

Otrokom sveta so se slovenski vrstniki predstavili s svojimi hobiji, kot je nabiranje gob, igranje in-line hokeja na domačem dvorišču in igre na otroškem igrišču. Notranjost in zunanost šole smo prikazali na skupinskih fotografijah. Veliko osebne ustvarjalnosti so učenci pokazali z likovnimi izdelki, na katerih so predstavili jedi, kot so najljubše sadje, mineštra in pica (s katerimi bi se z lahkoto poistovetili tudi italijanski vrstniki, op.a.).

Kot slovensko otroško igro, ki se jo radi igrajo, so v video posnetku predstavili igro Prodajamo barvice (ang. Selling Crayons).

Za tipično otroško pesem so izbrali Prišla je miška (ang. A Mouse Came from a Mousehole). Ker so pesem zapeli v slovenskem jeziku, so ob petju dodali še dramaturški prikaz. S pobarvanimi sličicami živali, ki v pesmi nastopajo, so ob samem petju tudi vizualno izpostavljali njihove vloge. S tem so omogočili vrstnikom po svetu, da so kljub nerazumevanju našega jezika ob poslušanju pesmi vsaj približno spoznali tudi njeno vsebino.

Za samo izvedbo zaradi velike zainteresiranosti otrok nismo porabili veliko časa. Večino dejavnosti smo lahko opravili v sklopu predpisanih ur dela z nadarjenimi učenci, nekaj pa tudi v okviru ur likovnega pouka. Pred oddajo predstavitve smo poskrbeli za prevod v angleški jezik. Za prevod za objavo v nemškem jeziku pa je poskrbela bavarska medijska hiša BR sama.

V obdobju pred jesenskimi počitnicami je bil naš del projektne predstavitve dokončan in prispevek je bil objavljen na spletni strani www.childrenoftheworld.de. Do takrat je bilo objavljenih vključno z našo samo pet držav, naknadno pa so se na zemljevidu sveta do konca šolskega leta pojavile še druge. Skupaj je sodelovalo dvaindvajset držav z vseh celin sveta: kar nekaj evropskih (Litva, Nemčija, Italija, Srbija, Turčija, Moldavija in Slovenija), azijskih (Nepal, Mongolija, Irak, Iran, Južna Koreja in Filipini), štiri afriške (Gana, Uganda, Kenija in Južnoafriška Republika), Avstralija in tudi države Latinske Amerike (Argentina, Mehika, Kuba in Kolumbija).

Tekom celega šolskega leta smo spremljali pojav zastavic novih držav na stiliziranem zemljevidu sveta. V okviru razrednih ur smo skupaj pogledali vsako na novo objavljeno državo, spoznali svoje tamkajšnje vrstnike, kje in kako živijo, kaj radi počnejo v svojem prostem času, katera je njihova

najljubša hrana, se zabavali ob poslušanju pesmic in se nemalokrat preizkusili tudi v njihovih tipičnih igrah.

Za zabaven zaključek šolskega leta smo pri razredni uri priredili kviz Otroci sveta. Učenci so dobili nalogo, da so si doma pogledali spletno stran in prispevke posameznih držav v celoti. Preko potovanja po spletni strani in raziskovanju le-te so si zapomnili mnogo podrobnosti celo v takšni meri, da jim niti imena sodelujočih otrok niso bila več tuja.

Mogoče bi bilo zanimivo kdaj ugledati na projektu tudi zastavico Japonske, domovine tistih dveh nadobudnih udeležencev s poletnega tabora z začetka moje zgodbe. Si kar predstavljam, kaj bi v tisti predstavitvi vse lahko bilo...

Vanja Zebec Drevenšek: Kreativna delavnica v okviru projekta korak k sončku

OŠ Ljudski vrt Ptuj

vanja.zebec-drevensek@os-ljudskivrtptuj.si

IZVLEČEK

Kreativne delavnice so namenjene razvijanju, poglobljanju, utrjevanju veščin, znanj, zmožnosti učencev, ki so prepoznani kot nadarjeni učenci. V letošnjem letu naša šola sodeluje v projektu Korak k sončku z namenom ustvarjanja več priložnosti in možnosti srečevanja, prepoznavanja, vrednotenja, sprejemanja drugačnosti, zato smo decembrsko delavnico namenili obisku Delovno varstvenega centra društva Sonček. Obisk, druženje, soustvarjanje, spoznavanje in pogovor med učenci in varovanci centra je potekalo v prijetnem vzdušju in se zaključilo z željo po obisku varovancev na naši šoli in po ponovnem druženju.

Učenci so z varovanci preko soudeležbe in soustvarjanja njihovega dela: sestavljanje škatel, oblikovanja glinenih izdelkov, šivanja, paranja, vzpostavili stik, se prilagodili v komunikaciji, prepoznavali drugačnost in jo sprejeli kot tako.

SUMMARY

We plan Creative workshops for talented pupils with the purpose of developing, deepening and consolidating their knowledge, skills and abilities. Our school is taking part in national projekt called »Korak k sončku« to create more opportunities and chances meeting, recognizing, evaluating and accepting differences between people. The december workshop was organized as a visitation of Sonček Work safety center of disabled people. During the visitation our pupils made contact, performed, cooperate and got some knowlage of how disabled people work, look like, make contact, communicate. In the process of making present boxes, pottery, nitting they came to conslution, that different people are just different but still needed people.

KLJUČNE BESEDE

Kreativne delavnice, projekt Korak k sončku, sprejemanje drugačnosti, obisk Delovno varstvenega centra Sonček, soustvarjanje

UVOD

V šolskem letu 2017/2018 smo bili povabljeni s strani mag. Mojce Vaupotič iz Zveze Sonček k sodelovanju v projektu Korak k sončku. Povabilo smo sprejeli z namenom, da tudi naša šola sodeluje v akciji ozaveščanja o drugačnosti in pomenu sprejemanja, sobivanja, vključevanja ter medsebojnega učenja.

Kot vodja projekta sem zastavila načrt izpeljave projekta, ki je bil kot del LDN-ja sprejet in potrjen s strani Sveta zavoda.

Pomembne postavke načrta so:

- Nosilka projekta in aktivni sodelavci
- Zunanji sodelavci oz. sodelujoče ustanove, zavodi, društva
- Namen projekta:
 - o OPOZARJANJE NA DOBROBIT SPREJEMANJA DRUGAČNOSTI V DRUŽBI.
 - o OPAZOVANJE, SPREJEMANJE, ODOBRAVANJE, SPODBUJANJE POSEBNOSTI MED NAMI.
 - o SEZNANJANJE Z RAZLIČNIMI OBLIKAMI POSEBNOSTI, DRUGAČNOSTI.
 - o VZGAJANJE UČENCEV ZA VREDNOTE, KI PRIPOMOREJO K BOLJŠI INKLUZIJ VSEH LJUDI.
- Cilji projekta:
 - o Spoznali in navajali se bomo na sprejemanje različnih drugačnosti (motnja v duševnem razvoju, slabovidnost, slepota, motnja branja in pisanja, gibalna oviranost, hiperaktivnost, dolgotrajno oboleli, socialna izključenost).
 - o Oblikovali bomo takšne družbene in socialne klime na šoli, v oddelkih, ki bi otrokom s posebnimi potrebami kot manjšini, omogočila občutek varnosti, sprejetosti.
 - o Iskali, brali in predstavljali bomo drugačnost, posebnost skozi literaturo in literarne junake ter različne umetnosti (gledališko, glasbeno, plesno, likovno...).
 - o V različnih dogodkih (srečanja, obiski, dramski prizori, ustvarjalnost, druženja, športne/kulturne prireditve) bomo vsem udeleženi ponudili možnost vživljanja v vlogo drugačnega preko konkretnih izkušenj, situacij.
- Trajanje projekta:

2017/18 – možnosti: dan dejavnosti, razredne ure, tematski sklopi v okviru pouka, sobotna šola, spanje v šoli, kulturna/športna prireditve, dan šole...

- Izvedbeni načrt:

Mesec	Dejavnost/Tema dejavnosti	Podrobnejši opis
avgust	<ul style="list-style-type: none"> - seznanitev vseh sodelujočih z osnutkom programa - predstavitev na konferenci, 30. 8. 2017 - oblikovanje programa za LDN 	<ul style="list-style-type: none"> - e-mail in sestanek, 29. 9. ob 12.00 - poziv in vabilo ostalim strokovnim delavcem k sodelovanju - vnašanje idej, konkretnih dejavnosti...
september	<ul style="list-style-type: none"> - povabilo zunanjim inštitucijam, mentorjem - načrt obiskov, druženj, srečanj s termini in lokacijami 	<ul style="list-style-type: none"> - čistopis programa za LDN - jesenski kros z babicami, dedki
oktober	<ul style="list-style-type: none"> - MOBILNOST, ULICE OTROKOM - Povabimo sonce v šolo - Teden otroka (2. - 8. oktober) 2017 	<ul style="list-style-type: none"> - Risanje na asfalt v sodelovanju s šolo s prilag. progr. - Osredotočili se bomo na »radovedno« šolo, veselje do novega, odprtega učenja in razmišljanja. - branje pravljic – starejši mlajšim (Veveriček posebne sorte), kjer bomo zajeli temo drugačnosti
november	DEDKI IN BABICE	<ul style="list-style-type: none"> - Ročnodelski izdelki medgener. sodelovanja z Domom ostarelih Druženje in delavnica »Kako so nekoč preživljali prosti čas"
december	NOVOLETNA DRUŽENJA	<ul style="list-style-type: none"> - Tehniška delavnica v sodelovanju z Delovno varstvenim centrom Sonček ter obisk varovancev - soustvarjanje z mlajšimi otroci iz OŠ dr. Ljudevite Pivke Pravljična urica
januar	ZIMSKO SREČANJE	Obisk naših učencev na OŠ dr. Ljudevita Pivka
februar	PUST SOCIALNE IGRE	<ul style="list-style-type: none"> - Pustne šeme na pohodu po okoliških zavodih - Izvedba socialnih iger na šoli s prilag. programom

marec	DAN ŠOLE EKO-VRT	- Iz malega zraste veliko -sodelovanje z vrtcem v okviru Mojih 60 korakov - Medgeneracijsko sodelovanje na Ekovrtu
april	OTROŠKI PARLAMENT »Šolstvo in šolski sistem«. ŠPORT ZA VSE	Predstavitev izbranih tem na ODS Na parlamentu sodelujejo tudi učenci iz šole s prilagojenim programom Šport za vse – sodelovanje z invalidi
maj	NAŠE LUTKE NA OBISKU SBT 1	- Nastop lutkovne skupine na šoli s prilag. Programom Predavanje za učence o sladkorni TIP1 (učenc s SBT1 in Društvo diabetikov Ptuj)
junij	VETER V LASEH	Video-konferenca z URI Soča Aktivnosti s CID-om

JEDRO

Zakon o osnovni šoli uvršča nadarjene učence v skupino učencev s posebnimi potrebami in tako nalaga šoli, da tem učencem prilagodi metode in oblike dela in jim omogoči vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči (11. in 12. člen).

Na naši šoli smo v ta namen oblikovali dodatno delo z nadarjenimi kot Kreativne delavnice. Z namenom, vsebino, organizacijo, mentoricami, programom seznanimo starše nadarjenih otrok na posebnem roditeljskem sestanku v 4. razredu v mesecu marcu. Na tem roditeljskem sestanku so prisotni tudi otroci, ki so po uvodnem delu za starše povabljeni v kratke 15 minutne delavnice z različno tematiko, da se poigravo, preizkusijo, razrešijo izzive in predstavijo svoje delo nato staršem.

Že dve šolski leti Kreativne delavnice za učence od 4. do 6. razreda izpeljujemo predvsem v popoldanskem času v strnjeni obliki kot dogodke. Tako omogočimo otrokom aktivnejšo in polnejšo zasedbo, večjo zanimivost in pestrost pripravljenega programa: delavnice, druženja s starši, ogled razstav, izlet, športni dogodek, spanje v šoli...

Za takšno izvedbo dodatnih ur dela z nadarjenimi učenci smo se odločile, ker smo po vsakoletnem evalviranju uspešnosti izvedenih ur Kreativnih delavnic od učencev pridobile povratne informacije, ki jih lahko strnem v ugotovitev, kaj je otrokom »najbolj všeč«:

- druženje, sodelovanje, več časa za pogovor in reševanje izzivov, nalog, omogočanje medsebojne pomoči in podpore, možnost razvijanja prijateljskih odnosov in zadovoljevanje čustvenih potreb,
- aktivnosti, ki so nenavadne, drugačne kot pri pouku, možnost ročnega dela, izdelovanja konkretnih, uporabnih, »lepih« stvari,
- možnosti izbire med aktivnostmi, delo na tistem področju, kjer si dober, možnost delanja napak in sproščenega dela, reševanje izzivov, problemov na različne načine reševanja in razmišljanja, neukalupljanje.

V uvodnih urah delavnic učencem ponudimo vprašalnik, na osnovi katerega okvirno in v skladu z zmožnostmi šole oblikujemo program aktivnosti. V tem vprašalniku učenci premislijo in presodijo tudi svoje zmožnosti, močna področja, interese, želje, izpostavijo vse mogoče ideje o tem, kje, kako, s kom, zakaj, s kakšnim namenom bi delali, se učili, ustvarjali.

Tako je nastal tudi letošnji program delavnic, ki smo ga v LDN-ju zastavile tako:

- 13. oktober 2017 – orientacijski pohod in kostanjev piknik,
- november 2017 – delavnice o prometu,
- 12. december 2017 – ustvarjalne delavnice z učenci OŠ PP Ptuj, z drugimi zavodi
- 7. februar 2018 – popoldanska pustna delavnica,
- marec 2018 – delavnica v okviru 60-letnice šole,
- maj 2018 – ogled razstave Dobrote slovenskih kmetij,
- predvidoma 8. – 10. junij 2018 – tabor v ČŠOD Štrk za učence 5. in 6. razreda.

Učenci kreativnih delavnic petega razreda so v okviru projekta Korak k sončku v torek, 12. 12. 2017 obiskali Delovno varstveni center društva Sonček, kjer so spoznali namen in način delovanja društva, se družili ob ustvarjanju in delu z varovanci, spoznavali in sprejemali drugačnost ter odnesli prijetne vtise, izdelke in sladkorčke.

SLIKA 1: Skupinska fotografija varovancev, učencev, mentorjev (avtor posnetka: Vanja Bole)

Obisk Delovno varstvenega centra Društva Sonček je bil dogovorjen in vnaprej načrtovan, da so učenci in varovanci pred obiskom in druženjem dobili pomembne podatke o tem, kam gremo, koga obiščemo, zakaj bomo izvedli druženje, kako bo potekala ena ura sobivanja, kaj lahko pričakujemo, na kaj moramo biti pozorni, česa se lahko naučimo, kaj lahko mi s svojim obiskom dobrega in lepega doprinesemo ljudem v Delovno varstvenem centru.

Učenci so pred vstopom v prostore Delovno varstvenega centra dobili še podrobnejše informacije in napotke, kaj lahko pričakujemo, kaj bomo počeli, kakšne ljudi bomo srečali, katere drugačnosti lahko prepoznamo, zakaj so nam drugačne in kako bodo varovanci prepoznavali in dojemali našo drugačnost.

Učna priprava za izvedbo obiska in druženja:

CILJ	NALOGA/DEJAVNOST	IZVEDBA
Spoznati različne ljudi z omejitvami zaradi bolezni, poškodb, razvojnih napak.	OBISK DELOVNO VARSTVENEGA CENRTA SONČEK	12. 12. 2018 OB 12.00 Dogovor preko telefona. Zveza Sonček, OŠ ljudski vrt
Preverjanje predznanja učencev o ljudeh s posebnimi potrebami ter podajanje dodatnih informacij in znanj	KAJ ŽE VEM? ZAPIS MISELNEGA VZORCA. ISKANJE DODATNIH PODATKOV O OSEBAH V	Pogovor v učilnici. Prijava učencev glede na lasten interes ter s širšim vedenjem in znanjem o

v izogib situacijam čustvenih stisk	DELOVNO-VARSTVENIH CENTRIH.	ljudih s posebnimi potrebami. Nagovor pred vrati centra.
Preko skupnih dejavnosti v njihovem okolju spoznati njihove značilnosti.	POSLUŠATI NAVODILA ZA IZDELAVO GLINENEGA OBESKA, ŠKATLE, PAKETA... OGLEDE IZDELKOV OSKRBOVANECV	G. Bole – vodja centra razkaže prostore, predstavi delo, varovance, poda navodila za izdelovanje ter predstavi izdelke centra, ki jih prodajajo.
Sodelovati pri izvedbi predstavljenega dela.	IZDELAVA GLINENIH OBESKOV, DARILNIH ŠKATLIC IN ZAVIJANJE PAKETOV V TANDEMIH (UČENEC+OSKRBOVANEK)	Spremljanje dela, pomoč pri usklajevanju, komunikaciji, spodbude, ideje.
Sprejeti različnost in pestrost ljudi ter uvideti možen prispevek prav vsakega.	MEDSEBOJNA KOMUNIKACIJA, POSNEMANJE, PRIBLIŽEVANJE, SPREJEMANJE.	Pomoč pri »kratkih stikih«, razreševanje morebitnih nesporazumov, usmerjanje pozornosti iz manjkov na vrline.
Vrednotiti in sprejemati različnost kot pot in temelj za družbo sobivanja in součenja.	POGOVOR PO PRIHODU V ŠOLO IN ZAPIS MISLI O RAZLIČNOSTI, DOBROBITI RAZLIČNOSTI.	Mentorica: Vodenje razgovora in spodbuda za zapis ovrednotenega dela, vtisov, spoznanj.

SLIKA 2: Fotografija varovancev, učencev, mentorjev (avtor posnetka: Matej Sužnik)

Vodja centra g. Vanja Bole nas je prijazno sprejel, najavil skupini naš prihod, povedal nekaj podatkov o namenu in načinu delovanja centra ter spodbudil varovance in učence, da vzamejo v roke delo ter se družijo in spoznavajo. Še posebej je poudaril, da so varovanci zelo radovedni, se radi pogovarjajo, sprašujejo, družijo. Vse to počnejo na svoj način in učenci so zelo hitro poprijeli drugačne vrste komunikacije ter druženja.

Na povratku v šolo so spraševali o vzrokih za drugačne odzive, načine govora. Vsem pa je bil obisk prijeten, drugačno poučen. Ura druženja je minila kot bi mignil in slovo je izzvenelo z željo, da varovanci obiščejo ob posebni priložnosti našo šolo, naše prostore in zaposlene ter učence.

ZAKLJUČEK

Učenje skozi izkustva, doživetja, situacije, ki zahtevajo uporabo znanj, sposobnosti, zbudijo in izzovejo določena čustva ter zahtevajo določene odzive je tisto učenje, ki omogoča, da ljudje resnično izgrajujemo, spreminjamo, dopolnjujemo svoja prepričanja, pridobivamo nove vpoglede, pretresamo svoj sistem vrednot, razdiramo določene predsodke, ko ob doživetem in prijetno preživetem dogodku izpuhtevajo strahovi pred drugačnostjo.

Skozi različne že izpeljane akcije namenjene odkrivanju in sprejemanju drugačnosti se mi vedno znova potrjuje prepričanje, da je drugačnost bistvo učenja, napredka, razvoja in da tega procesa tudi zaradi takšnih projektov (v dobro vseh nas) ni več moč zaustaviti.

Učence ob koncu vsake dejavnosti spodbudim, da presodijo in ovrednotijo opravljeno delo, usvojeno znanje, pridobljene izkušnje, preživete situacije na temelju jasnih in relevantnih kriterijev.

Tokrat smo presojali uspešnost izpeljane dejavnosti po naslednjih kriterijih z opredelitvami:

- Z varovanci centra sem izdelal izdelek od začetne do zaključne faze.
- Spoznal sem različna šibka in močna področja varovancev.
- Imam izkušnjo, da vsi ljudje z nekim znanjem, večšino, spretnostjo, delom doprinesemo za dobro vseh.

Vsi učenci so skupaj z varovanci uspešno izdelali izdelke.

Izpostavili so in spraševali o opaženih šibkih področjih (tudi svojih): slabo razumevanje govora, nezmožnost povedat na način, da bi varovanec razumel, slabše ročne spretnosti, več porabljenega časa. Večji vloženi trud učencev in varovancev, da so eni drugim blažili primanjkljaje.

Učenci so preko lastnega doživetja in s pomočjo vživljanja dobili izkušnjo, da vsi doprinašamo k boljšemu izidu dneva, centra, šole, družbe.

Učenci so zapisali svoje vtise:

- Spoznali smo, da so ljudje čisto v redu, četudi so bolni.
- Rad bi se vrnil med te ljudi, da bi izvedel še več o vzrokih njihovih težav.
- Videl sem, da si lahko srečen in zadovoljen, četudi nimaš vsega.
- Naučil sem se sestavljati škatle, si izdelal podkev iz gline. Vse za srečo.
- Spoznal sem, da so tudi bolni ljudje prijazni.
- Tudi ti ljudje se zabavajo, delajo, so radovedni, podobno kot mi, le da hitro pozabljajo.
- Zanimivo se je bilo pogovarjati in spoznavati ljudi, ki jih nikoli v svojem življenju ne srečam.
- Na Sončku mi je bilo všeč. Prijazno osebje, ki pomaga. Varovanci so pridni in delovni. Prijetno.

VIR:

Letni delovni načrt šole 2017-18.

LITERATURA:

1. Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole; priročnik, Bezić, T. (et al.), Zavod republike za šolstvo, Ljubljana, 2012.
2. Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole; T. Bezić, M. Brinar Huš, M. Marovt, B. Maleševič, Kričak Korelc, S. Bragato, Zavod republike Slovenije, Ljubljana, 2001.

Franja Šmon Drevenšek: Delo z nadarjenimi učenci pri matematiki nekoč in danes

OŠ Neznanih talcev Dravograd
franja.smon-drevensek@os-dravograd.si

Izvleček:

Dobra tri desetletja poučevanja so za mano. V času naših začetkov smo z veseljem, odgovorno in predano prihajali na delo v šole, kjer so nas pričakovali z odprtimi rokami, saj je bilo učiteljev matematike sorazmerno malo. Na predmet smo gledali s spoštovanjem in s ponosom predajali mladim rodovom matematično znanje. Ob urah obveznega programa poučevanja matematike smo se kmalu srečali še z razširjenim delom, pri katerem smo pridobili ure za dopolnilni in dodatni pouk. Pri poučevanju matematike si se moral znajti sam s pomočjo učbenika in učnega načrta. Težave so se pojavile pri izvajanju dodatnega pouka, saj je bilo na razpolago zelo malo dodatnih nalog. V razredu so bili učenci, ki so bili željni dodatnega znanja iz matematike. Takrat smo jim preprosto rekli bistrejši, hitrejši, talentirani, pridni, dosledni, natančni in vedno pripravljeni na izzive. Le-te so pričakovali v novih nalogah, ki smo jih učiteljice pridobile v starih Presekih, v tujih matematičnih učbenikih, pri starejših sodelavcih. To iskanje nas je povezal, združilo v kakovostne učitelje, ki smo sestavljali dobre strokovne aktivne matematikov. Danes je precej drugače. Nalog je povsod na tisoče, obstaja na stotine zbirk in spletnih strani, vsega je preprosto preveč. Učenci pa so tu, še vedno, tudi danes so malo drugačni. Še vedno prihajajo k uram dodatnega pouka. Skupaj rešujemo naloge v zvezke, na listih, na tablicah, delamo matematične in empirične preiskave, se igramo matematične igre, gremo v računalniško učilnico in se trudimo, da usvojimo čim več znanja.

Ključne besede: nadarjeni učenci, dodatni pouk, reševanje nalog, matematične igre, preiskave pri matematiki.

Abstract:

A good three decades of teaching are behind me. At the time of our beginnings, we were coming to work happily, responsibly, we were committed to our work and in schools we were expected with open arms because at the time there were relatively no teachers of mathematics. We had respect to the subject and we have given mathematical knowledge to young generations with pride. With the regular hours of teaching mathematics, we have soon met with the extended work, in which we have got some extra hours for additional and supplementary classes. In teaching mathematics, you had to fend yourself alone with the help of the book and the curriculum. Problems have arisen in teaching of the supplementary classes because there were very few additional tasks available. In the classroom there were pupils that were seeking additional knowledge in mathematics. At the time we simply said that they were smarter, faster, talented, hardworking, consistent, accurate and always ready for challenges. Those challenges were expected in new tasks that we teachers have usually found in old school books Preseki, in the foreign mathematical books, in older colleagues. This kind of searching pulled us together, united us in high-quality teachers who have formed a good professional assets of mathematicians. Today is quite different. There are thousands of tasks everywhere, there are hundreds of databases and web pages, simply too much of everything. The students are still here, even today they are a bit different. They are still coming to additional classes. Together we are solving the tasks in notebooks or on sheets, on the tablets, we do mathematical and empirical investigations, we play math games, go into a computer classroom and we try to get as much knowledge as possible.

Keywords: gifted students, additional classes, solving tasks, mathematical games, investigations in mathematics.

Uvod

Nadarjeni otroci so del našega šolskega vsakdana. Imajo svoje želje, potrebe, zahteve in učitelji ter pedagoški delavci jim moramo biti ob prepoznavi teh pripravljeni čustveno, strokovno in moralno pomagati ter jim stati ob strani. Nadarjeni učenci imajo po navadi večje in bolj specifične potrebe kot ostali otroci, a največkrat ostanejo te želje in potrebe prezrte in neuresničene, nekako postavljene na stranski tir ob kopici dejavnosti in zahtev, ki jih pred vse nas postavlja današnji šolski prostor. Šolo moramo dojemati kot prostor, kjer se počne zanimive stvari, kot okolje, v katerem se lahko opazuje, raziskuje in razmišlja. V spodbudnem šolskem okolju in z bogatim izobraževanjem lahko učence navajamo na sistematično in pametno delo, ki pripomore k njihovem razvoju in napredku. Šole morajo učencem omogočiti dovolj svobode in samostojnosti ter jim nuditi podporo, v kateri bodo našli motivacijo za svoje delo. Vsak otrok ima v sebi potencialne sposobnosti, ki jih lahko z ustreznim delom in pogoji razvije (Bezić, 2006).

Matematika in delo z nadarjenimi nekoč

Že kar krepka tri desetletja poučevanja so za mano. V času naših začetkov smo z veseljem, odgovorno in predano prihajali na delo v šole, kjer so nas pričakovali z odprtimi rokami, saj nas je bilo učiteljev matematike sorazmerno malo. Na matematiko smo gledali s spoštovanjem in tedaj poučevati matematiko nam je pomenilo ponos in spoštovanje do naravoslovnega področja nasploh. Ob vseh urah obveznega programa poučevanja matematike, kot so nas na začetku šolskega leta razporedili, smo se kar hitro srečali tudi s tistim razširjenim delom, kjer smo bili deležni še nekaj ur dopolnilnih in dodatnih poukov. Srečali smo se z učenci s posebnimi potrebami, a takrat jih še nismo tako imenovali. To so bili otroci kot vsi ostali. Nekoliko drugačni od drugih, kar si spoznal sam po določenem času, ki si ga preživel z njimi. S poučevanjem matematike si se moral spopasti sam z učbenikom in učnim načrtom na par straneh ter s kopicico nadobudnežev, ki so bili še željni znanja in novosti v obliki nalog ali drugih oblik učenja. Z dopolnilnim poukom je še kar šlo. Učencev, ki so potrebovali dopolnilno razlago in dopolnitev snovi, je bilo malo, radi so prihajali k pouku, skupaj z njimi smo se trudili in počasi nam je tudi uspevalo. Vse skupaj se je ustavilo z izvajanjem dodatnega pouka, saj je bilo na razpolago zelo malo nalog. Tudi tu so bili učenci, ki so bili malo drugačni. Za takratne nadarjene nismo poznali posebnih definicij, imenovali smo jih preprosto inteligentnejši. To so bili učenci, ki so bili preprosto bistrejši, hitrejši, talentirani, pridni, dosledni, natančni in vedno pripravljeni na izzive. Nekateri učenci so takrat zelo radi pomagali drugim pri delu in učenju. Bili so pravi mali učitelji v razredu, pregledovali rešitve nalog, preverjali

pravilnost domačih nalog, razlagali snov učencem, ki so manjkali, pomagali in organizirali samopomoč, prevzemali naloge vodij skupin, bili ustvarjalni in odgovorni. Nekateri so bili bolj zadržani, tihi, sanjali so z odprtimi očmi, a vedno so razmišljali o problemu. Večkrat so se izogibali družbi otrok in odraslih. Spet drugi so bili že zelo samostojni, znanje pridobivali iz knjig, enciklopedij, neradi so iskali pomoč pri odraslih, saj so bili sami že zelo odrasli. Vedno nove izzive so pričakovali v novih nalogah, ki smo jih učiteljice prinašale vsak teden v razred in jih iskale v starih Presekih, v tujih matematičnih učbenikih, pri starejših učiteljih in učiteljicah. Vso to iskanje nas je učitelje povezalo, združilo v dobre in kakovostne učitelje, ki smo sestavljali dobre strokovne aktivne matematikov, ki jih danes pogrešamo, a jih ponekod še vzdržujemo. Lepi spomini ostajajo na takratna druženja v strokovnih, občinskih in regijskih aktivih ter na plodno, aktivno delo, ki je takrat nastajalo med nami in je ohranjeno še do današnjih dni. Pomembno strokovno delo za učitelja začetnika je bilo takrat narejeno in izvedeno v obliki hospitacij, nastopov, izdelave letnih priprav, priprave preizkusov znanja. V razredih smo se prvič srečali z računalniki, lotili smo se sestavljanja in zbiranja nalog za dodatni pouk ter vsega novega. Vse to smo preizkusili praktično v razredih. Naloge za dodatni pouk pri matematiki so bile takrat precej bolj usmerjene na utrjevanje, poglobljanje in urjenje določene obravnavane snovi. Največkrat so se pričele z navodilom izračunaj, nariši, dopolni, koliko, kolikokrat, za koliko, reši in podobno. Učenci, ki so tekmovali v znanju matematike so na tekmovanjih reševali povprečno pet nalog v času devetdesetih minut. Bili so dobri in potrpežljivi reševalci z matematičnim občutkom in z natančnostjo matematičnega razmišljanja in reševanja tekmovalnih nalog.

Matematika in delo z nadarjenimi danes

Današnje stanje pri matematiki je drugačno. Nalog je ogromno, obstaja na stotine zbirk in spletnih strani, priporočajo te in one metode, vsega je dovolj in preveč. Učenci pa so tu, še vedno tako kot nekoč so malo drugačni - so »nadarjeni«. Danes so definirani, evidentirani, identificirani, izbrani tako ali drugače. Odkrivanje nadarjenih otrok danes je kar kompleksen proces, pri katerem sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši ter drugi strokovnjaki. Še vedno prihajajo na ure dodatnega pouka, nekoliko manj redno, ker se istočasno izvaja še nekaj dejavnosti na šoli, za katere se ne najde pravega prostora na urniku, prenatrpanem z obveznim, razširjenim, obveznim izbirnim in neobveznim izbirnim programom. Mi še vedno rešujemo naloge v zvezke, na liste, s tablicami, z žepnimi računalni, delamo matematične in empirične preiskave, gremo v računalniško učilnico in se trudimo, da je delo pri matematiki pestro, raznoliko, tudi zabavno ter drugačno. Naloge so nekoliko drugačne, hitrejši učenci jih rešujejo že pri pouku, ko končajo z obvezno snovjo, da poglobijo in utrdijo pridobljeno in naučeno. Brez notranje diferenciacije danes nekako ne gre več. Vedno bolj se

posvečamo tudi fleksibilni diferenciaciji v drugi triadi ter uvajamo v ure matematike, ki jih izvajamo enkrat tedensko, dodatne naloge z uporabo preiskovalnih metod in kritičnega mišljenja. Danes so tekmovalne naloge na šolskih tekmovanjih izbirnega tipa, kjer lahko učenci hitro ugotovijo rešitev, če ne drugače z reševanjem nazaj ali s poskušanjem. Nalog je na reševalni poli kar štiriindvajset, čas je še vedno omejen na devetdeset minut. Učenci morajo biti hitrejši in spretnejši ali to zmorejo, se nekako ne sprašujemo. Način razmišljanja učenca vodi v drugo smer in sicer v uporabo znanja v novi življenjski situaciji, kar je tudi prav in potrebno v času, v katerem živimo. Vedno več je tudi nalog, kjer je dodanih več vprašanj in zahtevajo razmislek ali odločitev (npr. utemelji, razloži, pokaži, zakaj, od kod, kako in zakaj). Učenci si prizadevajo, da bi naloge reševali natančno, do konca, a so vedno bolj nepotrpežljivi, če ne pridejo takoj do rešitve. Rutinskih nalog nimajo radi, so jim dolgočasne in nezanimive. Pri reševanju problemov so sicer ustvarjalni, vedno hočejo in čakajo na dodatne razlage, slabo berejo, zato veliko sprašujejo. Velike spremembe, ni kaj. Vse te spremembe zahtevajo od učitelja veliko organizacijskih ter splošno komunikacijskih kompetenc in kar veliko strokovno usposobljenost na področju dela z nadarjenimi. Učitelji danes opažamo in opozarjamo kar na nekaj pomanjkljivosti in težav, s katerimi se srečujemo pri našem delu in si želimo, da bi bile rešene sistemsko in pravično. Delo z nadarjenimi je neustrezno vrednoteno, glede na to, da je evidentiranih vedno več učencev, posledično tudi vedno več identificiranih, kar za seboj potegne vedno več administrativnega dela. Velika težava, ki jo opažamo, se nanaša na motivacijo učencev. Nadarjeni se po odkritju njihove nadarjenosti kar lepo umaknejo ali zaspijo na lovorikah in se opravičujejo s svojo preobremenjenostjo. Zaskrbljujoča je nizka motivacija pri odkritih nadarjenih učencih, ki kažejo zaradi preobremenjenosti učno in vedenjsko problematičnost (Jurišević idr., 2015).

Sodobni učitelj v primežu zunanjih preverjanj

Čas je tekkel, prinesel spremembe v državni ureditvi in ker so spremembe gonilo razvoja, se je pričelo dogajati. Na prelomu tisočletja smo pričeli z devetletko. Veliko je bilo izobraževanj, veliko novih znanj, tudi učitelji naj bi razvijali novo prakso, širili možnosti in odločali ter vplivali na novosti v izobraževalni politiki. A se je z leti z učiteljevo avtonomijo in kompetentnostjo pri vzgojno-izobraževalnem delu nekaj zgodilo. Učitelji kar naenkrat nismo več znali sami izbirati metod poučevanja, nismo bili dovolj usposobljeni, da bi dosegali cilje, ki so se postavljali v okviru zakonodaje, nismo več poznali zvez med kategorijami ciljev in učnimi metodami. Ves razvoj prenove šolstva se ni usmeril v večje zaupanje v učiteljevo strokovnost, v smer večanja prostora za njegovo strokovno avtonomijo, temveč v omejevanje in zmanjševanje avtonomije učitelja. Pričelo se je s postavljanjem točno določenih ciljev poučevanja, določeno vsebino, z zelo natančno določenimi didaktičnimi priporočili, s poplavo učbenikov in delovnih zvezkov, s katalogi znanj, z

zunanjsimi preverjanji znanja. Pri prenovah so bili učitelji vključeni v razne razprave, strokovne skupine, študijske skupine in z neskončnimi predlogi glede sprememb vsebin učnih načrtov, z izražanjem lastnih mnenj smo bili prepričani, da v prenovah tudi sodelujemo. Vse dogajanje je prineslo zgolj ugotovitev, da vsa prenova s smernicami in vzpodbudami poteka s strani države, učitelji smo na tem področju brez moči (Peček, 1998).

Ali se je v dvajsetih letih kaj spremenilo? Niti ne, učitelj postaja navaden javni uslužbenec, ki upošteva pravila in se drži strogih zakonov. Najpomembnejša je birokracija. Vse to je zelo slabo za delo v razredu. Vsak poskus uvajanja rutinskega dela v razred je za učiteljevanje škodljiv. Tudi tipični tehnični strokovnjaki učitelji ne morejo biti, kjer pomeni, da je bistvo za dobrega tehnika doseganje dobrih rezultatov, učitelj pa mora upoštevati še veliko drugih zahtev v povezavi s šolskim delom in prostorom. Dejstvo je, da brez navdušenega in predanega učitelja, ki je sposoben in pripravljen sprejemati in zagovarjati svoje samostojne strokovne odločitve, šola in učenci ne morejo biti uspešni. Takšni učitelji so ključ za uspeh šole, zato morajo imeti prostor, možnosti za uveljavljanje svoje strokovnosti ter neomejeno avtonomnost, povezano z odgovornostjo. Vse kaže, da danes ni tako. Učitelji so kontrolirani, vse jim je določeno ali priporočeno od nacionalnih preizkusov znanja, učnih načrtov, učnih ciljev, učnih vsebin in metod, učbenikov in vse do učnih procesov. Nadzorovanje učiteljev je torej temeljito, predvsem nadzirajo, kaj v šoli učiti in kaj v šoli naučiti. Takšno določanje in nadzor učiteljevega dela vodi do razvrednotenja njegovega strokovnega dela ter znanja, s tem se povečuje le njihova odgovornost za rezultate, ne pa tudi možnosti za samostojne strokovne odločitve, ki so nujni pogoj za njihovo zavzetost za delo in predvsem za boljše rezultate. Nekako nam je razumljivo, da je država tista, ki določa in mora opredeliti formalno-pravne okvirje delovanja šol. Mora zagotoviti pravico do izobrazbe, uresničevati določene izobrazbene standarde, ki naj bi jih dosegali učenci. Lahko pa bi se na področju mehanizmov delovanja šol samih precej stvari spremenilo in uredilo. Prav v šolah samih bi se lahko zagotavljalo načelo strokovne avtonomije, samostojno bi se urejala notranja organizacija in delovanje šole, oblikovale bi se vsebine pouka in metode dela. Učitelji bi naj samostojno odločali o tem, kako bodo učili, kako si bodo organizirali svoje delo in tudi o tem, kaj in koliko bodo učili. Pa nam res puščajo svobodne roke in prosto odločanje o tem? Seveda ni tako. Postavlja se tudi vprašanje, ali si učitelji želijo več strokovne avtonomije ali so mogoče kar zadovoljni z natančno določenim učnim procesom od zunaj (Peček, 1998).

Pa vendar je jasno, da brez učitelja, ki je pripravljen razmišljati o pogojih svojega dela in o tem, kako narediti učni proces kvalitetnejši, ki je pripravljen zagovarjati svoje mnenje in se boriti zanj, šola in učenci res ne morejo biti uspešni. Mogoče na papirju glede rezultatov, bistvo pa je očem zakrito (nezadovoljstvo, nespoštovanje, pasivnost učencev...).

Zaključek

Dogajanje v naših šolah se kaže kot zgodba brez konca in kraja. Jasno je, da mora biti šola stabilna, trdna, da lahko izvaja svoje poslanstvo, da morajo biti spremembe skrbno načrtovane, oblikovan mora biti sistem, ki se ne bo spreminjal ob zamenjavi vlad in strank na vodilnih pozicijah. Rešitev so kvalitetne šole, usklajene s sodobnim pojmovanjem medčloveških razmerij, ki slonijo na spoštovanju človekovih pravic. V teh šolah naj bo usposobljen, avtonomen učitelj, ki v skladu z novostmi poučuje, se izobražuje, a naj ne bo omejen z raznimi smernicami in določili, pravili, ki se pri njegovem delu pojavljajo. Učiteljevo delo je kompleksno, razna omejevanja na njegovo delo škodljivo vplivajo. Učitelji skušajo na podlagi svojega znanja in izkušenj čim bolj kvalitetno izpeljati svoje delo, pri svojem delu naj bi imeli čim bolj odprto pot. Vse dokler učitelji mislijo, da svojo strokovnost izražajo znotraj sistema, ki jim natančno določa, kaj morajo učiti ter kako morajo učiti, učiteljski poklic ne bo cenjen, strokovna avtoriteta učiteljev pa ne bo velika (Peček, 1998). Stopimo skupaj, mogoče nam uspe in izboljšamo naš jutri. Želim si šole, ki bo naše »nadarjene« učence motivirala, ki bo usmerjena v timsko delo in kritično razmišljanje o problematiki. Želim si šole, kjer ne bo v ospredju uspeh na tekmovanjih in preizkusih znanja, kjer bo v ospredju otrok, posameznik, vsak s svojo zgodbo, ki mu jo bo učitelj pomagal uresničevati s pomočjo strpnosti in medsebojnega učenja ter osvajanja znanja.

Viri in literatura:

- Bezić, T., idr. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana, Zavod republike Slovenije za šolstvo.
- Domiter Protner, K. (2015). Različni vidiki nadarjenosti in nadarjeni v slovenskih šolah, *Šolsko svetovalno delo*, letnik XIX, št. 1-2, str. 4-13.
- Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana, Slovenija: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.
- Juriševič, M., idr. (2015). Vloga koordinatorja za delo z nadarjenimi učenci na osnovni šoli: izkušnje in predlogi za zagotavljanje kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela, *Šolsko svetovalno delo*, letnik XIX, št. 1-2, str.14-23.
- Peček, M. (1998). *Avtonomnost učiteljev nekdanj in sedaj*. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče.
- Žagar D., idr. (1999): *Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci*. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (20. 3. 2018)

Vesna Fabjan: Kako učencem/dijakom, ki zmorejo več, olajšati pot do cilja

Srednja šola Črnomelj
vesna.fabjan@guest.arnes.si

IZVLEČEK

Srednja šola Črnomelj (v nadaljevanju SŠ Črnomelj), na kateri poučujem geografijo in zgodovino, je majhna (obiskuje jo 250 dijakov v treh programih: gimnazija, strojni tehnik in oblikovalec kovin), poznana kot ena bolj kakovostnih v Sloveniji. To dokazujejo rezultati dijakov, ki se uvrščajo visoko na državnih tekmovanjih in dosegajo nadpovprečne rezultate na splošni in poklicni maturi. Zaradi oddaljenosti Bele krajine, majhnega števila zainteresiranih učencev/dijakov in s tem povezanih stroškov so raziskovalno delo, tabori, dodatna izobraževanja za nadarjene in celo njihova identifikacija skorajda zamrli.

To opažanje sem se odločila spremeniti in nadarjenim/vedoželjnim belokranjskim učencem/dijakom ponuditi več v okviru Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine kot obliko nevladne organizacije (v nadaljevanju NVO), ki ga pravkar ustanavljam. Ideja se je porodila avgusta 2017, ko sem bila s skupino dijakov tekmovalcev na svetovni geografski olimpijadi v Beogradu, kjer sem spoznala Nikolo Srzentića, direktorja Regionalnega centa za talente Beograd II, ki me je navdušil s svojim načinom dela. Od takrat redno sodelujeva, v oporo pa nama je Daniel Lilek z mariborskega Zavoda za šolstvo. Skupaj z ZOTKS-om smo v Sloveniji vpeljali možnost sodelovanja mladih raziskovalcev na mednarodni naravoslovni in družboslovni konferenci ICYS in ICYSSS.⁴

KLJUČNE BESEDE: VEDOŽELNI, ICYS, ICYSSS, ZOTKS

ABSTRACT

I am Vesna Fabjan, professor of geography and history at the SS Crnomelj. Our school is small (250 students of gymnasium, machine technician and metal designer), known as one of the best in Slovenia. This is evidenced by the results of students who are high classified in state competitions and at matura. Due to the remoteness of Bela krajina, the small number of students and the related costs, research work, camps, additional education for talented people, and even their identification have almost disappeared.

I decided to change this fact and offer more to talented (curious) Youth in Bela Krajina, within the framework of the »Regional institute for the curious youth of Bela Krajina« as a form non-government organization, which I am just starting up. The idea was born in August last year when I was with a team of students at the World Geographic Olympiad in Belgrade, where I met Nikolo Srzentić, director of the Regional Center for Talents, Belgrade II, who impressed me with his work. Since then, we have been regularly involved, and Daniel Lilek from the Maribor Institute for Education supports us. Together with ZOTKS we have introduced the possibility of participating Slovene young researches at the international sciences conference ICYS and ICYSSS.

KEY WORDS: CURIOUS, ICYS, ICYSSS, ZOTKS

⁴ Več o tem si lahko preberete v zadnjem delu mojega prispevka in v knjižici Nikole Srzentića iz leta 2018 z naslovom Smernice za delo z nadarjenimi učenci in dijaki osnovnih in srednjih šol.

BELA KRAJINA IN NADARJENI/VEDOŽELJNI UČENCI/ DIJAKI

Bela krajina (595 km²) leži ob meji s Hrvaško na skrajnem JV Slovenije. V pokrajini živi nekaj več kot 26.000 prebivalcev, razdeljenih v tri občine: Črnomelj, Metlika in Semič. Delež mladega prebivalstva (pod 15 let) znaša manj kot 15 %. V zadnjih nekaj letih je migracijski saldo negativen (-5,8 ‰), prav tako naravni prirastek (-2,3 ‰), čeprav se je rodnost v zadnjih štirinajstih letih rahlo povišala. (Statistični urad RS, 2014) Ti kazalci demografskega stanja naši regiji dolgoročno ne obetajo nič dobrega, najmanj šolstvu, še posebej srednjemu. SŠ Črnomelj kot edina srednja šola v Beli krajini zadnjih deset let beleži upad vpisa z 38 % vpisanih devetošolcev na manj kot 28 %, trend padanja vpisa pa se še nadaljuje. Učitelji in dijaki se trudimo promovirati šolo na različne načine, a v senci Novega mesta, ki ponuja številne programe v privlačnejšem in gospodarsko močnejšem okolju skorajda ni beležiti uspehov. Zato sem se samoiniciativno lotila projekta, ki bi v našo šolo v prihodnosti lahko pripeljal vsaj kakšnega vpisanega devetošolca več. Moj namen je SŠ Črnomelj približati približno dvatisočim belokranjskim osnovnošolcem z ustanovitvijo Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine.

V projekt želim pritegniti predvsem vedoželjne učence in dijake, za katere menim, da je v lokalnem okolju premalo dostopnih možnosti. Vedoželjnih namenoma ne želim imenovati nadarjeni učenci/dijaki, saj so ti praviloma določeni s procesom identifikacije v osnovnih šolah. Na osnovi opazovanja učitelji predlagajo učence petega razreda (skoraj) vseh belokranjskih osnovnih šol, hkrati rešijo pisne preizkuse, na osnovi rezultatov pa lahko pridobijo status nadarjenega na določenem področju. Takih učencev je na osnovnih šolah v Beli krajini okoli dvajset, na voljo pa sta jima dve dodatni uri pouka tedensko za poglobljanje znanja iz določenega predmeta. Omenjeno število učencev je premajhno, da bi lahko načrtovani zavod učinkovito in rentabilno deloval, hkrati pa leta ne bi bistveno spremenil vpisa na SŠ Črnomelj. Zato raje uporabljam pojem vedoželjni dijaki, saj se ti identificirajo sami na osnovi poudarjenih interesov posameznika, zavodu pa pomenijo širšo bazo udeležencev skupaj z nadarjenimi.

POSKUS USTANOVITVE REGIONALNEGA ZAVODA ZA VEDOŽELJNE UČENCE/DIJAKE BELE KRAJINE

Intenziven razvoj znanosti in tehnologije sta nepogrešljiva dejavnika v celotnem družbenem razvoju, zato se povečuje potreba po nenehnem posodabljanju in širjenju znanja. Ob upoštevanju pomena racionalne uporabe razpoložljivih človeških virov je treba posebno pozornost nameniti

razvoju vedoželjnih posameznikov, ki lahko zagotovijo vrhunske rezultate na področjih, s katerimi se ukvarjajo.

V sodobnem svetu se veliko pozornosti posveča delu z vedoželjnimi otroki. Visokokakovostne oblike dela s to populacijo se izvajajo v različnih pogojih tako v formalnih izobraževalnih institucijah kot v neinstitucionalnih organizacijah, ki omogočajo razvoj ustvarjalnih potencialov vedoželjnih otrok in posledično hitrejši gospodarski in družbeni razvoj.

Za delo z vedoželjnimi učenci/dijaki je pogoj imeti potrebno razumevanje in podporo lokalne skupnosti in drugih ustreznih institucij. Ustvariti je treba pogoje, da bi bili mladi motivirani in pripravljeni uresničiti ideje, ustvarjalnost in pokazati svoje znanje in sposobnosti.

Za Belo krajino, odmaknjeno pokrajino na JV Slovenije, je še posebej pomembno, da nudi mladim kar se da enake možnosti za uspeh, kot so jih deležni vrstniki iz večjih mestnih središč, gospodarsko boljše razvitih in prometno dostopnejših regij. Zato je pomembno, da skupaj stopimo vse tri belokranjske občine in mladim olajšamo pogoje za napredovanje in izkazovanje nadpovprečnih sposobnosti, ki bi sicer lahko ostale neizkoriščene.

Zato sem najprej izdelala belokranjskemu okolju prilagojen elaborat – dokument, ki zajema pomen, namen, cilje in izzive Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine – ki, mi služi kot temelj pri ustanovitvenih pogajanjih. Idejo sem predstavila črnomaljski županiji, ki jo je podprla in me povabila na srečanje vseh treh belokranjskih županov, načrtovanem za začetek maja. Zaradi lažje uresničitve financiranja in delovanja sem se odločila ustanoviti NVO. Ker v Črnomlju že obstaja podobna študentska organizacija, tj. mladinski center – MC BIT, sem se odločila za sodelovanje z njimi ter se tako izognila pretirani administraciji, v korist pa mi bodo tudi njihove izkušnje. MC BIT ima že trinajstletno tradicijo, je uspešen v pridobivanju projektov, pod njihovim imenom bom prepoznavna, skrajšan pa bo tudi postopek pridobivanja projektov in stalen priliv finančnih sredstev iz belokranjskih občin ter drugih organizacij. Prav tako ima MC BIT tudi svoje prostore: predavalnico, učilnico, prenočišča, večnamensko jedilnico, ki jih lahko po potrebi souporabljam. Ponudili so mi tudi brezplačno vodenje dokumentov in finančno poslovanje. V zameno bom njihove projekte razširila med osnovnošolce in srednješolce. Medsebojni odnos smo uredili s pogodbo, po kateri imam kot predstavnica Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine popolno avtonomijo v pridobivanju in porabi financ ter odločanju o projektih. Veliko dejavnosti zavoda se naj bi odvijalo na SŠ Črnomelj, ki naj bi postala stičišče belokranjske mladine.

Kratkoročna načrtovana programska dejavnost Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine:

- Omogočanje mladim druženje in učenje z vedoželjnimi vrstniki ob organizaciji taborov, izobraževanj, tekmovanj itn.
- Sodelovanje z lokalno samoupravo (opravljanje raziskav v interesu treh belokranjskih občin).
- Podpora mladim pri tekmovanjih, olimpijadah, pri raziskovalnih nalogah z različnih predmetnih področij na regijskem, državnem in mednarodnem nivoju).
- Zagotavljanje dodatnih ur za učenje srednješolcem za višji nivo pri maturi.
- Ustvaritev varnega mostu med ustreznimi evropskimi in svetovnimi organizacijami (izmenjava dijakov, Balkanska asociacija).
- Organizacija konferenc, simpozijev, letnih srečanj, strokovnih ekskurzij, delavnic in drugih oblik komunikacije ali izobraževanja za učitelje, starše in vedoželjne.
- Posvetovanje in pomoč pri izdelavi raziskovalnih nalog tako z naravoslovnega kot družboslovnega področja (namen je pomagati mlademu raziskovalcu opredeliti problem za raziskovalni projekt, kar vključuje tudi izobraževanje glede metod in tehnik pisanja raziskovalnih projektov).
- Izboljšanje sodelovanja med mladimi in institucijami (Regionalni zavod za vedoželjno mladino Bele krajine lahko uredi sodelovanje z uglednimi strokovnjaki z univerz, inštitutov, znanstvenih in drugih institucij, omogoča jim tudi delo v inštitutih, laboratorijih in drugih znanstvenih ustanovah, športnih in umetniških društvih).

Naštete dejavnosti ne predstavljajo zaprtega/obvezujočega sistema, ampak ga je vedno mogoče dopolniti glede na interes posameznika oz. skupine. Dolgoročni program dejavnosti zavoda bi lahko zajemal postopek identifikacije nadarjenih in talentiranih (preizkušanje področij nadarjenosti s preizkusi, psihološko analizo in testiranjem vsakega posameznika, psihološkim svetovanjem za otroke in starše).

Cilji Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine:

- spodbujanje raziskovalnega dela med nadarjenimi,
- motivacija mladih za dejavnosti ohranjanja okolja in trajnostnega razvoja,
- podpora umetniški in kulturni ustvarjalnosti mladih,
- razvoj mednarodnega sodelovanja na področju znanosti, kulture in umetnosti,
- ustvaritev edinstvene baze vedoželjnih ljudi,
- izvedba sistematičnega spremljanja in vrednotenja dosežkov posameznega udeleženca,
- vključevanje v organizacije državnih in mednarodnih tekmovanj,
- povečanje interesa za projekte, poletne in zimske šole, taborne in podobno,

- izvajanje založniške dejavnosti s tiskanjem publikacij, sporočil za javnost, revij, objavljanje člankov v medijih in obveščanje javnosti o delu Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine, tj. pripravljanje in objavljanje pisnih in elektronskih publikacij po potrebi za izvajanje programskih aktivnosti,
- sodelovanje z drugimi društvi, organizacijami in združenji, ki imajo enake ali podobne cilje,
- zbiranje znanstvene in druge literature o delu ter potrebah svojih članov.

Izzivi Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine:

- večja promocija rezultatov (V tiskanih, avdiovizualnih in elektronskih medijih se najpogosteje pojavljajo teme nasilja, malomarnosti in drugi negativni pojavi med mladimi. Prav tako se na roditeljskih sestankih, predavanjih za starše in okroglih mizah najpogosteje obravnava tovrstna tematika. Zakaj ne bi več govorili o uspehih mladih in s tem motivirali mlade k raziskovanju in ustvarjanju?);
- oblikovanje baze podatkov (Oblikovanje enotne baze podatkov na ravni regije/države bi omogočal lažji pregled nad dosežki vsakega posameznika. Ta sistem je učinkovit pri kreiranju vlog za štipendije, podeljevanju nagrad, oblikovanju življenjepisov in prošenj. Zakaj ne bi bila baza podatkov eno od meril – kazalnikov razvoja skupnosti in vrednotenja dela v njih?);
- širitev ideje (Formiranje mreže zavodov za nadarjeno mladino najprej v Beli krajini in nato v Sloveniji. Zakaj se tovrstne organizacije ne bi med seboj dopolnjevale, sodelovale in izmenjavale izkušnje?)

V Beli krajini ni organizacije, ki bi se prednostno ukvarjala z vedoželjno mladino. Ustanovitev skupne tovrstne organizacije bi pripomogla k intelektualnem razvoju vedoželjnih posameznikov in jih povezala z lokalnim okoljem. Marsikateri mladostnik ima zaradi odmaknjenosti domače regije omejene možnosti za intelektualni razvoj. Le-tega je mogoče spremljati in vrednotiti v daljšem obdobju in ne na podlagi enega šolskega leta, da bi lahko pridobili pravo sliko o napredku posameznika.

Pomembno je, da izobraževalni načrt in program Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine nista preslikava šolskega kurikula, ki ga učenci/dijaki usvajajo pri pouku, ampak je v funkciji širjenja in povečevanja ravni znanja. Regionalnega zavoda za vedoželjno mladino Bele krajine mora biti sposoben pravočasno odkrivati nadarjene in talentirane otroke, osnovnošolce in srednješolce, motivirati in podpirati mlade, nuditi sodobne pogoje za delo in biti pripravljen sprejemati nove napredne ideje, ki se pojavljajo v znanosti in umetnosti.

Zavedam se, da je moja ideja na kratki rok utopija, a če mi bo uspelo uresničiti vsaj delček navedenega programa, ciljev in izzivov, potem bo moj trud poplačan. Z idejo bi pridobili v prvi

vrsti belokranjski osnovnošolci in srednješolci, lokalna skupnost ter SŠ Črnomelj, ki bi postala središče srečevanja mladih iz vseh koncev Bele krajine, ki bi se tako navajali na šolo in se morebiti tudi odločili za nadaljnje izobraževanje na naši ustanovi.

MEDNARODNA KONFERENCA MLADIH ZNANSTVENIKOV ICYS IN ICYSSS

Mednarodna tekmovanja in natečaji imajo na področju raziskovalnega dela že več kot 25-letno tradicijo. Številnih se udeležujejo tudi slovenski učenci in dijaki. Ob koncu mojega prispevka bom kratko predstavila IYCS-a (International Conference of Young Scientists) in IYCSSS-a (International Conference of Young Scientists Social Science). Več informacij glede obeh tekmovanj je na voljo v tretjem delu prejete knjižice avtorja Nikole Srzentića iz leta 2018 z naslovom Smernice za delo z nadarjenimi učenci in dijaki osnovnih in srednjih šol.

Mednarodna konferenca mladih znanstvenikov – ICYS je posebna vrsta individualnih tekmovanj v predstavitvah raziskovalnih nalog z naravoslovnega področja in po navadi poteka konec aprila. Zajema predmetna področja: FIZIKA, MATEMATIKA, INFORMATIKA, ENVIROMENTAL SCIENCE, INŽENIRING, LIFE SCIENCE.

Mednarodna konferenca mladih znanstvenikov „Social Studies“ – ICYSSS je posebna vrsta individualnih tekmovanj v predstavitvah raziskovalnih nalog iz družboslovnega področja, ki običajno poteka konec avgusta. Zajema naslednja predmetna področja: ZGODOVINA, SOCIOLOGIJA, PSIHOLOGIJA, EKONOMIJA in GEOGRAFIJA.

Namenjeni sta dijakom/učencem v starostni skupini od 14 do 18/19 let. Posamezna država lahko na tekmovanju sodeluje z najmanj dvema in največ šestimi kandidati (organizator lahko to število prilagodi glede na utemeljene razloge). Raziskovalno delo področja ima lahko največ enega/dva avtorja, vendar delo na mednarodnem tekmovanju zagovarja le eden od njiju. Temo si mlad raziskovalec izbere sam (izjema je področje ekonomije, kjer se tema razpiše letno). Mlademu raziskovalcu pomagata, ga usmerjata in vzpodbujata mentor, lahko tudi somentor; oba strokovnjaka z določenega znanstvenega področja.

Tekmovanji je pod svoje okrilje sprejela Zveza za tehnično kulturo Slovenije – ZOTKS, nevladna organizacija, ki deluje v javnem interesu. ZOTKS bo na podlagi uvrstitev na srečanju mladih raziskovalcev Slovenije v Murski Soboti določila primerne kandidate za mednarodni tekmovanji. Sama pa sem postala koordinatorica obeh mednarodnih tekmovanj.

Mednarodna tekmovanja imajo pomembno vlogo pri izobraževanju nadarjenih otrok (srednješolcev, tudi osnovnošolcev) in odpirajo vrata novim načinom širjenja znanja. Mladim

omogočajo, da se že pred študijem seznanijo z raziskovalnim delom, zato so pozneje uspešnejši in samostojnejši. Tovrstna tekmovanja so tudi nepozabno doživetje ob druženju z vrstniki iz vsega sveta, spoznavanju različnih kultur ter države gostiteljice. Podobno lahko na podlagi svoje izkušnje trdim tudi za mentorje, saj vsega tega, o čemur berete, ne bilo, če ne bi poleti preživela nepozabne izkušnje na geografski olimpijadi v Beogradu.

VIRI IN LITERATURA:

STATISTIČNI URAD RS SLOVENIJE, Občine v Regiji, Demografski podatki po občinah za leto 2014 (<http://www.stat.si/obcine/sl/2014/Municip/Index/24>)

Srzentić N., 2018: Smernice za delo z nadarjenimi učenci in dijaki osnovnih in srednjih šol. Beograd.

Izvleček:

Ena od bistvenih razločevalnih karakteristik med razvitim in nerazvitim svetom je specifičen fenomen kraje možganov (brain drain). To je poseben, za revne države izrazit fenomen s katerim se strokovnjaki in talenti iz revnih dežel gibljejo proti bogatejšim deželam. Zato živijo revnejše dežele še naprej v primerjalni absolutni revščini. Zaradi tega je vrednostno izzivalno gledati fenomen kot moralni problem sam po sebi. Tako kot je tudi moralni imperativ zaključiti to krivico in razrešiti problem revščine. Nikakor pa ni popolnoma razumljivo, zakaj bi moralo biti tako. Obstaja torej moralni razlog za zaježitev odtoka strokovnjakov in talentov pri iskanju višje osebne blaginje. V naši študiji bomo preučili tri razlage domnevnega moralnega vidika kraje možganov.

Ključne besede:

Kraja možganov, pravičnost, izobraževanje talentov, revščina, politična obliacija.

Title of paper:

Brain drain in moral perspectives

Abstract:

One of the characteristic of the relationship between the developed and undeveloped worlds is the » brain drain », the phenomom by which expertise and talent moves towards richer countries, thereby condemning poor countries to continued comparative and absolute poverty. It is tempting to see the phenomenon as a moral problem in its own right, such that there is a moral imperative to end it, that is separate from any moral imperative to relieve the burden of poverty. However, it is not clear why this should be so, why that is, there is a moral reason to stem the flow of expertise and talents in addition to seeking to improve welfare. In this paper we examine three explanations of the putative moral aspect of the brain drain.

Key words:

Brain drain, education of talents, justice, political obligation, poverty.

1. Kraja možganov in moralnost

Ena izmed oblik neenakosti v bogastvu in blaginji med razvitim severom in manj razvitim jugom (termin sever se samo tukaj pomensko nanaša na razvitejšo, enako termin jug pa na manj razvite države) je kraja možganov. To je fenomen pri katerem večina strokovnjakov in talentov iz ene ekonomije odpotuje (emigrira) delati in živeti v drugi ekonomiji, kjer so bolj poudarjene vrednote višji standard, karierni razvoj in osebne možnosti. To je racionalno ekonomsko vedenje, toda ima nenamerne konsekvence v prikrajšanosti domače ekonomije na enoto bruto družbenega proizvoda.

V primeru, če se odseli v razvitejšo deželo večje število strokovnjakov in talentov iz neke države, bo razvoj le te pomembno prikrajšan ali celo zaustavljen. Tako kot sever na eni strani neprekinjeno napreduje, jug vse bolj pristaja v okoliščinah nezmožnih nadomestiti vrzeli blaginje, kar ima za posledico nadaljnjo krajo možganov, odhajanja strokovnjakov in talentov.

Toda kako naj bi se gledalo na krajo možganov iz moralne perspektive. Na videz bi utegnili to klasificirati kot moralno nedoločen socialno ekonomski fenomen z nesrečnimi posledicami. Vendarle je v moralnem pogledu revščina ocenjena kot resen moralni problem. V naši študiji izhajamo iz delovne hipoteze, da je kraja možganov tesno povezana z revščino in torej moralno nezaželena.

Iz razloga poenostavljanja zadeve bomo obravnavali krajo možganov kot gibanje, od manj razvite ekonomije na jugu, k bolj razviti ekonomiji na severu. Morda bo več poudarka na migraciji medicinskih strokovnjakov, četudi se tem približujejo migracije učiteljev in inženirjev.

2. Kraja možganov in razvoj

Kakor sta opazila avtorja Dumont in Lemaitre (Dumont, lemaitre; 2005). Nekatere najmanjše države, posebno tiste s področja Karibov in Afrike, se soočajo s visokimi emigrantskimi odstotki njihovih poklicnih elit in talentov. Avtorja sta mnenja, da so med prvimi v okviru OECD državnice Guajana, Jamaica in Haiti in sicer gre za izgubo kadrov na fakultetni stopnji v procentih 77%, 73% in 68%. Mozambik po njunem mnenju zapusti 52% visoko šolanih kadrov in talentov. Razmerje doktorjev do pacientov je v Pod Saharski Afriki okoli 20 na 100.000 prebivalcev. V razvitem svetu je to razmerje 225 na 100.000 prebivalcev. V skladu z nekim poročilom na BBC je več doktorjev v Manchestru, Anglija, kot v celotni državi Malavi.

Najbrž bi bilo težko točno identificirati ceno izgube teh doktorjev. Kadar se zdravstveni strokovnjaki soočajo z ekonomsko pobudo emigrirati, so posledice v tem, da je doma opravljenega manj tega dela in da zdravstveni problemi s težavami ostajajo nedotaknjeni. V prvi zadregi to pomeni, da življenja, ki bi lahko bila ohranjena ne bodo ohranjena in manj bo ozdravljenih ljudi. Na osnovi tega je moralni vidik fenomena kraje možganov dokaj jasen.

Od doslej povedanega obstaja še širša razsežnost problema. Kraja možganov postaja polagoma veliko oviro za prihodnji razvoj dežele. V primeru, če so ljudje pogosto bolni zaradi različnih bolezni, niso maksimalno ekonomsko aktivni. Če otroci pogosto umirajo, se ženske soočajo s pritiski imeti več otrok, kar povzroča, da postajajo ekonomsko neaktivne. V primeru da država omejuje družbeni bruto proizvod za zdravljenje bolnih, bo na primer manj investirala v infrastrukturo izobraževanja. V Zambiji je poprečno pričakovana starost 45 let. To pomeni izgubljena desetletja ekonomske aktivnosti.

Na osnovi povedanega bi mi mogli reči, da ima nizek standard zdravja svoj delež v stalni revščini in še nadalje bolnem prebivalstvu. Negativne posledice so lahko še hujše. V neki raziskavi iz leta 2010 pod naslovom Protokol kraljeve družbe je bilo dokazano, da ima lahko zdravje svoj delež na intelektualne kapacitete prebivalstva. Negativni odnos med infekcijskimi boleznimi in višino IQ je bil statistično pomemben. Vse te analize so pokazale, da so infekcijske bolezni signifikantni napovedovalec poprečnega nacionalnega IQ-ja. S tem ko strokovne elite in talenti odhajajo iz revnejših dežel, zagotavlja nastajajoči srednji razred gorivo za vsesplošen politični in ekonomski razvoj. Kot posledica, če odhajajo najbolj izobraženi in sposobni kadri je, da bo v državi manjša motivacija še nadalje oskrbeti kakršno koli izobrazbo za vse.

Celoten negativni učinek je lahko preprost in dvojen. Prvič, resni problemi blaginje s katerimi se sooča jug ostajajo nenaslovljeni. Ti problemi postajajo vse slabši, ker postaja jug vse bolj prikrajšan v primerjavi z razvitim severom po formuli padajočega življenjskega kroga. Iz tega ni težko ugledati spoznanje, da je to pomemben moralni vidik kraje možganov.

3. Ublažitev kraje možganov

Obstajajo presoje znotraj katerih lahko razmišljamo o ublažitvi fenomena kraje možganov. Ni potrebe za posebnimi delovnimi napori na tem področju, toda poštena diskusija zahteva da gre problematika v ponovni pretres.

Prva vrsta obrambe mobilnosti strokovnjakov pomeni pozornost na potencialno želene rezultate migracije. Denar, ki se pošilja domov prinaša določeno večjo ali manjšo blaginjo v južno ekonomijo. Na primer država Tajikistan je prejela leta 2007 domov poslanega denarja v količini 45,5 procenta bruto družbenega proizvoda. Omenjena finančna sredstva bi bila brez emigracije izgubljena. Istočasno optika emigracije daje ljudem neko motivacijsko pobudo, da si prizadevajo za visoko izobrazbo. In ker ne bodo vsi z doseženo visoko izobrazbo emigrirali bo to za državo neka posredna korist.

Kakor koli že, pozitivna konotacija pošiljanja denarja nazaj v domovino temelji na domnevi, da gre za dovolj visoke vsote, ki lahko razvojne vrzeli zmanjšujejo. Pošiljanje denarja družinam v domovino lahko tem pomaga, da si na primer plačujejo medicinsko oskrbo. Toda pri tem je težava z medicinskimi kadri, ki jih primanjkuje, saj se prav tako na veliko selijo na sever, v bogatejše države. V pogledu izobraževalne sfere gre bolj za slučajno razvrščanje kart iz juga na sever. Severne vlade ohranjajo kvote in preizkuse zelenih spretnosti. Zato je pričakovati, da bodo ljudje izbirali svojo izobraževanje v skladu z možno paleto delovnih dovoljenj in se trudijo pridobivati izobrazbo kot sredstvo za emigriranje. Zato je pri tistih ljudeh z majhnimi možnostmi emigrirati

srečati manjšo samopobudo za povečanje svoje vrednosti kot človeški kapital. (UNDP, 2009). Zares, pride lahko do upada vseh spodbud, če je to cena za doseganje kratkoročnih možnosti. Druga vrsta obrambe mobilnosti medicinskih strokovnjakov je, da zdravniki, ki niso na voljo na jugu, v svoji domovini, da bodo na razpolago na severu. In med tem ko je pomanjkanje medicinskih strokovnjakov v njihovi domovini slabo za nekatere ljudi, to ne pomeni, da je stanje na tem področju slabo v celoti. In če se je dovolj let varčevalo na severu so lahko tovrstne migracije tudi dobra pot. Izguba juga na strani medicinske emigracije je lahko uravnotežena s pridobitvami severa na področju medicinskih strokovnjakov. V realnosti je celo mogoče, da se emigrantski medicinski strokovnjaki na severu usmerjajo v neko donosno kozmetično kirurgijo, med tem ko bodo svoje strokovne izkušnje in znanja usmerjali za varovanje zdravja bolnih na jugu. In med tem ko je lahko kozmetična kirurgija nekaj koristno dobrodošlega, pa je reševanje življenj moralno etično višje vrednosti. Bistveno je, če si predstavljamo, da se bodo vsi medicinski strokovnjaki usmerjali izključno na reševanje življenj, da bo marginalna korist na severu pomenila dodatek enega strokovnjaka od stotih, pa pretehta izguba bolnice na jugu za enega medicinskega strokovnjaka, ki pomeni zelo veliko.

Naslednja obramba gibanja strokovnjakov in talentov po vsem svetu omogoča sorazmerno razpršitev, na primer tehničnih strokovnjakov, enakomerno po vsem svetu. Sicer bi prišlo do škodljivega kopičenja tehničnih talentov na enem mestu ali geografskem področju. Medicinski strokovnjaki, ki ostajajo v svojih izvornih državah bodo zmogli obravnavati samo omejeno število ljudi. Toda z gibanjem na sever lahko osvobodijo svoje talente za inovativno raziskovanje na primer malarije in s tem v prihodnosti pomagajo neomejenemu številu ljudi v tretjem svetu. Tovrstne migracije bodo bolj prepričljivo prinesle večje možne prihodnje koristi merjene v terminih ohranjanja življenj in izogibanja trpljenja, kar pa pomeni višjo moralno oceno. Ali pa je mogoče razumeti tako, da se žrtvuje trpljenje človeštva konkretno na oltar humanosti abstraktno. Torej kraja možganov ohranja tudi elemente pozitivnih premislekov.

4. Razlaga krivičnosti kraje možganov; reševanje

Vendar preprost klic o ubogem, neprijetnem stanju tistih, ki živijo na jugu ne ponuja argumentov za polno prepričanje o moralnem problemu kraje možganov. Če je nekaj slabo, ne pomeni, da je napačno. In tisti, ki emigrirajo imajo očitno obrambne ekonomske in moralne razloge za te korake. Oni so poskušali zagotoviti najboljše možne posledice zase in za svoje družine.

Najpreprostejši način za premostitev vzeli med slabostjo in nezakonitostjo je domnevno točka, ko pojmujeemo situacijo na jugu ne samo kot slabo, temveč tudi življenjsko privlačno, kot poziv dolžnosti, da imajo družbene ustanove dolžnost, da izboljšajo razmere na jugu. Mi bi morda lahko primerjali migracijo, ki ignorira potapljajočega se otroka kot potrditev njenega ignoriranja.

Dolžnosti izboljševati nevarnosti povezane z revščino se lahko razrešujejo na številne načine. Domnevno imajo severni in južni družbeni dejavniki primerljivo enako dolžnost pomagati v teh protislovnih okoliščinah. Medicinski strokovnjaki na severu lahko to dilemo rešujejo tako, da se za kratko delovno dobo selijo na jug ali pa da ostanejo na severu in del svojih dohodkov darujejo za dobrodelne namene na jugu med tem ko uživajo visoko kvalitetno življenje na severu. Če je to sprejemljivo za severne strokovnjake da privzamejo zadnjo strategijo, zakaj bi bilo nedopustno za južne strokovnjake da napravijo isto. Alternativa, da imajo severni strokovnjaki in talenti neko obveznost, da delajo na jugu in si z temi kratek čas delijo njihovo stisko običajno ni zaželena in izterljiva.

Poskušajmo to razložiti z neko poenostavitvijo analogije. Z analogijo imamo lahko moralno dolžnost, da povlečemo utapljučega otroka iz vode ali morda dolžnost da kličemo neko ambulanto. Toda mi nimamo dolžnosti da opravimo neke ukrepe v jezercu ali v ribniku v smislu postavitve reševalnih pripomočkov. Niti ne smemo peljati otroka na lekcije plavanja. Ko je enkrat neposredna nevarnost minila je dolžnost opravljena. V pogledu potreb juga velja ista implementacija.

Tako ni docela jasno, da ima dolžnost pomagati karkoli skupnega z upočasenjem kraje možganov. Naša dolžnost je pomagati vzdrževati isti nivo migracije, zadosten nivo dobrodelnih donacij za oskrbo zadovoljivega standarda. Toda še vedno bo to pomenilo da bo manj razviti jug ostal ranljiv in bo samo stabiliziral razvojno vrzel.

V primeru če ni ničesar napačnega v našem uživanju dobre sreče, pa se poraja moralni dvom, če je omenjena blaginja na drugi strani istočasno soočena z revščino in smrtjo. Ali v tem primeru ni naša skupna dolžnost, da pomagamo, da imajo strokovnjaki in eksperti z juga dostop do ustreznih virov na severu. Toda če je to res, se poraja potreba, da se porazdeli preobilje virov, ki je povezana z moralnimi konotacijami na osnovi katerih se talenti in strokovnjaki gibljejo proti razvitem severu. Premisa je, da nimamo pravice prikrajšati kadrovske vire juga, ki so potrebni za ohranjanje minimalnega življenjskega standarda.

Ker gre za prenizek prispevek proračuna je možna neka primerjava odkloniti izsušenemu človeku dostop do vode, ki je imamo več kot je potrebujemo. In ker je njihova dežela gričevnata in blizu naše dežele, njihova polja namakajo naša polja bolj kot njihova. Torej s tem da uporabljamo vire, ki imajo svoj izvor na njihovem zemljišču, dejansko na nek način njih prikrajšamo. To je surovo dejstvo geografije, ki ga tukaj problematiziramo. V nekem smislu je naša dolžnost, da s to vodo umno gospodarimo. Analogno torej ni obvezna dolžnost severa da zavrne strokovne spretnosti strokovnjakov, ki prihajajo kot migranti iz juga.

Vendarle nimamo pravice nasprotovati našim sosedom, da si umestijo sistem, ki omogoča pridobivanje vsaj nekaj vode, ki bi jo lahko pametno uporabili tudi sami. Dokler teče voda navzdol

v teh okoliščinah ne bodo na jugu imeli pravice do večjega dostopa do vode. Ta analogija spremeni prilagoditev primera kot je kraja možganov. Dovoljuje nam reči, da sever ne bo imel razlogov za pritoževanje, če jug uvaja merila za emigriranje njegovih strokovnjakov tako dolgo dokler sever ni v tej zvezi nak način ogrožen. In dokler sever ne trpi pomanjkanja strokovnjakov, saj ima dovolj lastnih kadrovske ekspertnih virov je verjetnost, da bi ustavljali migracije strokovnjakov iz juga majhna. Zares obstajajo moralni razlogi, da lahko rečemo, da imamo neko obveznost poskrbeti za finančna sredstva za južne vlade, da ponudijo finančne pakete njihovim strokovnjakom, da delujejo kot zid ali jez. Sicer pa ta obveznost govori več o slabostih kot o domnevnih zmotah.

Omenjen pristop k argumentu, ki razlaga moralni vidik kraje možganov ni posebej trden. Moralna dilema, da ni nič narobe v uporabi vode iz našega sosodstva, zbiranja vode, vračanje vode na sever, če se pojavljajo na jugu poplave, ne implicira obveznosti da se ne zaposluje strokovnjakov iz juga če oni emigrirajo na sever. Iz tega razloga ima pobuda za selitve južnih strokovnjakov na sever še vedno svojo utemeljitev ne glede na morebitne ovire in odzive družbenih agencij na jugu. Južne vlade lahko postavljajo določene omejitve ali ublažijo dinamiko pobud za redkejšo emigriranje strokovnjakov, toda to ne bo nagovorilo moralnih vidikov kraje možganov. Načeloma, kakor na eni strani ni ničesar narobe z pobudami južnih strokovnjakov za emigriranje, tudi ni ničesar narobe s pobudami severa, da te strokovnjake sprejme za lastne potrebe. Obravnavanje strokovnjakov ki emigrirajo bo nenazadnje zahtevalo upoštevanje moralnega pomena svoje svobode, da živijo kar najbolj izpolnjena svoja življenja. Če gre za južne strokovnjake, ki so se odločili raje preseliti na sever kot ostati doma, pomeni postavljanje ovir na tej poti kršitev omenjene svobode.

5. Razlaga krivičnosti kraje možganov

Linija premišljevanja kapitalizirano stoji na trditvi o prekomorski izgubi kadrovske virov. Toda s takim pojmovanjem spreminjamo žarišče. Osnovna ideja je široko občestvena. Zdravstvenim strokovnjakom, ki prihajajo od nekod iz juga je omogočen širok obseg javnih dobrin, določen nivo varnosti, zadostna zdravstvena zaščita, določen nivo izobrazbe, itd., jim omogoča bivanje na severu. Glede tega dogajanja obstaja nekaj predhodnih problemov, ki jih moramo vzeti v presojo. Najprej obstaja neka neodločnost glede skupnosti (države), katere radodarnosti se bo migrant okoristil. Nekatere elemente ugodnosti bo vzel od svoje družine, druge pa od države. Ali je to skupnost katere viri mu koristijo, koristijo njegovi družini, njegovemu rodu, njegovi deželi, skupnosti znanstvenikov ali vsemu človeštvu? Globalno gledano in ne glede na to kje strokovnjak migrant na koncu pristane, njegov talent tako ali drugače ostane v skupnosti, ki ga je vzgajala.

Ne glede na to, če nimamo za sabo mnogo od te svetovne zgodovine emigriranja, obstaja obsežna lestvica določenih ugodnosti in koristi. Četudi so štipendije velikih univerz nujne, da strokovnjak

odkrije zdravljenje malarije je prav tako res, da imajo te štipendije majhen pomen, če današnji eksperti ne bodo imeli koristi od osnovnega šolanja. In čeprav napravi strokovnjaka za eksperta nedoločno število dejavnikov smo navajeni izpostavljati samo nekaj malega dejavnikov, ki so bistveni za oblikovanje ekspertov. Obravnavani eksperti sami dolgujejo hvaležnost dejstvu, da imajo zasluge, da so uspešno realizirali kariere mnogo širši identifikacijski rang vplivov.

Naša trditev je, če je kraja možganov v nekem smislu napačna ali slaba, je to vrsta računa, ki ga moramo oceniti. To je račun z dvema različnima povodcema. Najprej emigranški strokovnjaki in eksperti so se vsaj do neke mere okoristili javnih dobrin kot obliko privatizirane koristi. Na prvi pogled na migracijo strokovnjakov lahko navidezno gledamo kot na nepošteno prisvojitve javnega dobrega. Na jugu kjer so redki viri je javna izguba zaradi izseljenih strokovnjakov migrantov lahko zelo pomembna. Na drugi strani pa kraja možganov omogoča severu izrabo njihovega potenciala, čeprav njihovemu nastanku sploh niso ničesar prispevali. Ker je nepretrgana prilastitev teh človeških dobrin nepoštena, oziroma nepravična je mogoče, da se pojavijo v antropološkem smislu določene kritike. Vendar problem ni samo v gibanju strokovnjakov iz juga na sever sam po sebi, temveč tudi vprašljivi so stroški doktorskega treninga v javnih ustanovah, ki povečini hitro zaključijo v privatnih praksah na severu.

Južne države so tiste, kjer je potreba za strokovnjaki in zdravniki mnogo večja kot na severu ter je cena njihovega usposabljanja mnogo večja. Zato je proporcionalna kraja možganov cenovno usodnejša in pomeni na jugu resnejšo izgubo denarja in časa. Nasprotno pa na severu ljudje ne čutijo toliko negativnih posledic, če doktorji prej zaključijo svoje usposabljanje in se odločijo, da ne bodo uporabili svojih pridobljenih spretnosti za pospeševanja zdravja naroda. Četudi moralni ugovor zoper krajo možganov temelji argumentih posamezne privatizacije javnih dobrin, enako velja za vsako tako koristnost, ki temelji na kraji.

6. Problem s poročilom

Glede končne presoje se kaj hitro pokaže kritičen odnos med posameznikom in skupnostjo, kjer prevladujejo interesi prvega. Če je to problematična privatizacija javnih dobrin to ne vključuje, da so eksperti na jugu obligirani podrediti svoje interese javnim do točke, ki ne omogočajo privatne koristi iz njihovega strokovnega delovanja. In ne samo da je končni račun nepriljubljen, temveč je prav tako samouničujoč, ki uniči posameznikovo pobudo, da kot ekspert prične z delom.

Takšne skrbi nas lahko vodijo k razumevanju rivalskega odnosa narodom in posameznikom, kjer je vloga prejšnjega da zagotovi kasnejši uspeh. Z vidika samouresničevanja je nujno, da uresničijo vse svoje potenciale. Za tem stojijo, ne le posameznikovi, ampak tudi državno politični argumenti. To nas lahko vodi k sklepanju, da moralni problem kraje možganov ni tako problematičen.

Po analogiji imajo starši določene dolžnosti glede oskrbe svojih otrok. Toda po navadi je omenjen odnos enosmeren. Tako se starši ne morejo pritoževati, če so se vse življenje razdajali za svoje otroke in za povračilo ne dobijo ničesar. Seveda bi bilo lepo od otrok da v zameno izrazijo simbolno hvaležnost, vendar to ni nikjer obligirano. Torej imajo otroci neko dolžnost, da pazijo na svoje starše v pozni starosti. Toda to ne more biti nadomestilo za denar, ki so ga desetletja nudili za vzgojo, izobraževanje in oskrbo. Analogno temu je mogoče peljati misel o emigrantskih strokovnjakih, da bodo prepoznali svoje obveznosti do države in naroda, ki mu je omogočil vzgojo in izobraževanje.

V primeru migracij iz juga na sever je cena izgubljenih kadrovskih virov razmeroma visoka in izgubljene domače možnosti v ekonomiji bodo verjetno šle za hrano. Prav zaradi tega predstavlja migracija iz juga na sever katastrofalen teleološki neuspeh na jugu. Primeren odnos med strokovnjakom posameznikom in državo bo tisti, kjer se posameznik lahko maksimalno uresničuje, celo ob delni privatizaciji javnih dobrin, toda zagotavlja tudi delno bogatitev domače ekonomije. Razmišljanje lahko tudi v povratni smeri. Preden emigrirajo bi morali biti pripravljeni določen omejen čas strokovno delati za svojo domačo ekonomijo ali pa plačati neka finančna sredstva. Prav tako bo v primeru strokovnih migracij imel sever določene obligacije do juga, da prispevajo vsaj nekaj nazaj kot izgubljeni kadrovski viri domače ekonomije. Razmere na jugu zaradi migracij strokovnjakov ostajajo težke, a hkrati dražijo ceno ustvarjalnih ekspertov. Na severu pa se zaradi tega večja akumulacija. In kot zaključek, ki je skladen z domnevo na začetku študije, da so problemi s katerimi se sooča jug povezani, toda ne identični fenomenu kraje možganov. Vrhu tega, je trening ekspertov, če so dobro vodeni lahko v funkciji izvoznih uslug, ki bodo koristili južni ekonomiji.

7. Zaključek

Kaj je narobe s krajo možganov? Naša hipoteza je, da če je to moralni problem, je ta povezan s privatizacijo javnih dobrin in razlašanje koristi, ki se rojevajo preko sprejemljivega nivoja. Kaj je sprejemljivo, pa je določeno preudarno skladu s posebnimi okoliščinami.

8. Literatura

Allen, K. (2009)

Maternal mortality across the World. London, UK, British Broadcasting Corporation. E.M.

<http://newsvote.bbc.co.uk/1/hi/worldafrica/8320781.stm>.

Dumont, J.; Lemaitre, G. (2005)

New Evidence on the Brain Drain, *Revue Economique*, Vol. 56, str. 1259-1296.

Epigg, C., Fincher, C.; Thornhill, R. (2010)

Parasite Prevalence and the Worldwide Distribution of Cognitive Ability. *Proc R Soc B* 2010.

Doi: 10.1098/rspb.2010.0973

Hooper, C. (2008)

Adding Insult to Injury, *J. Med. Ethics, Viol.* 34, str. 684-687.

Kapur, D.; McHale, J. (2005)

Give us your Best and Brightest. Washington, DC: Center for Global Development, 85.

Pogge, T. (2008)

World Poverty and Human Rights, Cambridge, UK, Polity

Singer, P. (1972)

Famine Affluence and Morality. *Philos Public Aff* 1972; Vol. 1, str. 229.

UNDP; United Nations Development Program (2009)

Human Development Report 2009; Human Development Index 2007 and its Components.

New York, N.Y.: UNDP.

UNDP (2009)

Human Development Report 2009. International Financial Flow- Remittances. Official

Development Assistance and a Foreign Direct Investment, New York, NY: UNDP.

Andreja Vavpetič in Barbara Fale: Črka, nota, gib = glasbeno-gledališka predstava

Osnovna šola Jurija Vege, Moravče

andreja.vavpetic@guest.arnes.si, barbara.fale1@gmail.com

Izvleček

Na naši šoli smo v preteklem šolskem letu praznovali 50. obletnice šolske stavbe in 240. letnice obstoja šolstva na Moravškem, ki se je odvijalo v septembru 2017. Ena izmed idej je bila, da na oder postavimo glasbeno-gledališko predstavo Maček Muri. V tem projektu smo tri učiteljice videle idealno priložnost, da povežemo igralske in glasbene talente, ki jih na šoli prepoznavamo oz. so prepoznani kot nadarjeni učenci.

Že v oktobru leta 2016 so se učenci, ki obiskujejo izbirni predmet glasbeni projekt, odpravili na glasbeni tabor, kjer so za predstavo pripravili deset pesmi. Vsaka pesem je vsebovala glasbeno podlago, solistične vložke in zborovsko petje. Februarja 2017 je začel z vajami gledališki krožek. Po izbrani dramski predlogi so vadili enkrat tedensko, nato se je intenzivnost vaj stopnjevala. Pri glasbenem projektu in gledališkem krožku so sodelovali učenci, ki so bili prepoznani kot nadarjeni. Sledile so skupne vaje, združila se je glasbena in igralska nadarjenost. Pri tem so nekateri učenci imeli vlogo tako na glasbenem kot na igralskem delu predstave.

Temelj predstave se je gradili na učencih, ki so bili identificirani kot nadarjeni. V predstavi pa so sodelovali tudi učenci, ki že kažejo svojo nadarjenost, a še niso evidentirani. To so bili plesalci folklorne skupine, plesne šole in mladi pevci malega zborčka, torej učenci od 1. do 5. razreda. V celotnem ansamblu je sodelovalo 84 učencev in učenk.

Ta predstava je bila izziv tako za učence kot za nas, učitelje. Našli smo priložnost za delo z nadarjenimi na področju umetnosti, torej področja, ki zahteva ogromno energije, truda, inovativnosti, predvsem pa znanja, da s takšnimi učenci lahko delamo.

Abstract

Last year we celebrated our school's 50th anniversary and the 240th anniversary of education in Moravče that took place in September 2017. One of the ideas that had emerged was preparing a musical theatre show called *Muri the cat*. Three of us teachers saw an opportunity to join both musical and acting talent, which had been recognized in our students, and use it in this project.

As early as in October 2016, the students who attended an optional class called *the music project*, went to a music camp where they prepared ten songs for their final show. Each and every song was based on solo parts and choir singing. In February 2017, the theatre class started practising. After the screenplay had been selected, the practice took place once a week. Later on though, the sessions intensified. The whole project was attended by pupils, who had been recognized as talented. Separated practice sessions were followed by joint meetings – musical and acting talents were finally combined. Some of the students played parts in both musical and acting parts of the show.

The main participants of the show pupils, identified as talented. However, students who had already shown talent but had not been registered yet also participated in the show. These students were the folklore dancers, dancers from a dancing school and the children of the children choir – pupils from first to fifth class. The whole assembly involved 84 students.

The show was a challenge for both students and teachers. It gave us an opportunity to work with young talents in the field of art – the field which requires a great amount of energy, effort, imagination and especially knowledge how to work with such students.

Ključne besede: nadarjeni, glasba, gledališka igra, ples, glasbeno-gledališka predstava.

Key words: talent, music, theater, dance, musical and theater performance.

UVOD

Kako združiti glasbenike, igralce, plesalce in njihove talente v eni sami zgodbi? Nadarjeni? Vsekakor.

Nadarjeni učenci so po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.

Leta 1999 je strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel Koncept: NADARJENI – ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI V OSNOVNI ŠOLI. Po tem konceptu poteka odkrivanje nadarjenih v treh stopnjah:

1. evidentiranje,
2. identifikacija,
3. seznanitev in mnenje staršev.

JEDRO

Na naši šoli smo v preteklem šolskem letu postavili smernice, ki so vodile k praznovanju 50. obletnice šolske stavbe in 240. letnice obstoja šolstva na Moravškem, ki se je odvijalo v septembru 2017. Ena izmed idej je bila, da na oder postavimo glasbeno-gledališko predstavo Maček Muri. V tem projektu smo tri učiteljice videle idealno priložnost, da povežemo igralske in glasbene talente, ki jih na šoli prepoznavamo oz. so prepoznani kot nadarjeni učenci na umetniškem področju.

Kdaj govorimo o glasbeno nadarjenih učencih?

M. Sutherland našteva naslednje značilnosti otrok, ki kažejo sposobnosti na področju glasbene nadarjenosti:

- imajo absoluten posluš,
- zapomnijo si melodijo,
- lepo pojejo,
- držijo metrum,
- znajo posnemati glas drugih in
- igrajo glasbilo (Korelec 2016, str. 19).

Značilnosti nadarjenih otrok so tesno povezane s tremi področji glasbene umetnosti, ki so zapisna v Učnem načrtu za glasbeno vzgojo, področje poslušanja (rad poslušá glasbo, dobro pomni ritem in melodijo), področje izvajanja (lepo poje, zlahka izvaja ritmične in melodične vzorce, se odziva s telesnimi gibi, posnema glasove, ima melodični in ritmični posluš, igra glasbilo) in področje ustvarjanja (poustvarjalna interpretacija, izvirnost). (UN 2011)

Prvi koraki so bili narejeni že v mesecu oktobru 2016. Naredili so ga učenci in učenke izbirnega predmeta glasbeni projekt.

Glasbeni projekti so sinteza različnih dejavnosti, kjer učenci na različnih ravneh uresničujejo svojo ustvarjalnost. Zajemajo glasbeno produkcijo, poustvarjalnost in ustvarjalno raziskovanje ter vrednotenje. Poudarjene so medpredmetne povezave. So vzorec odprtosti učnega načrta in rastejo iz potreb posameznih kulturnih okolij ter časa. (UN 2004, str. 9)

Ta izbirni predmet obiskujejo nadarjeni glasbeniki. Na taboru za nadarjene (3 dni), ki ga naša šola organizira vsako leto, so se na intenzivnih vajah spopadli z desetimi pesmimi. Vsaka pesem je vsebovala glasbeno podlago, solistične vložke in zborovsko petje.

Drugi korak so naredili učenci in učenke gledališkega kluba.

Izbirni predmet gledališki klub literarno zasnovano pouka dramatike, ki prevladuje pri slovenščini, nadgrajuje z teatrološkim pristopom k dramatiki. Predmet zato združuje naslednje dejavnosti:

- recepcijske (branje besedil in gledanje predstav, izražanje doživljanja govora, oseb, scene, glasbe, gledališkega doživetja kot celote);
- ustvarjalne (ustvarjanje značilnih dramskih situacij in zgodb, pisanje dramskih besedil in oblikovanje gledališke predstave ali njenih prvin) ter
- razlagalno-raziskovalne oz. analitične dejavnosti (izražanje lastnega vrednotenja gledališke predstave, režije, igre, spoznavanje zgodovine dramatike in gledališča) (UN 2003, str. 14).

Klub so obiskovali učenci od 6. do 9. razreda. V mesecu februarju 2017 so po dramski predlogi Romane Ercegovič začeli z vajami. Vaje so v začetku potekale enkrat tedensko, nato pa se je njihova

intenzivnost stopnjevala. Tudi tukaj so sodelovali tisti, ki so bili prepoznani kot nadarjeni. Kdaj govorimo o igralsko nadarjenih učencih?

Takrat, ko:

- se vživlja v vloge živali, predmetov, rastlin, ljudi ...
- komunicira z mimiko obraza, gibi in celim telesom,
- spreminja glas glede na vlogo, ki jo igra,
- v vlogo vdihne svojo osebno noto,
- rad/a sodeluje v gledaliških predstavah (Calvert et al., 2009).

Tretji korak pa se je zgodil, ko so se prvič na skupni vaji srečali vsi nastopajoči: člani glasbenega projekta in gledališkega kluba. V tistem trenutku sta se združili igra in glasba, srečali in prepletli sta se glasbena in igralska nadarjenost. Pri tem so nekateri učenci imeli vlogo tako na glasbenem kot na igralskem delu predstave.

Temelj predstave se je gradili na učencih, ki so bili identificirani kot nadarjeni. V predstavi pa so sodelovali tudi učenci, ki že kažejo svojo nadarjenost, a še niso evidentirani. To so bili plesalci folklorne skupine, plesne šole in mladi pevci malega zborčka, torej učenci od 1. do 5. razreda.

V celotnem ansamblu je torej sodelovalo 84 učencev in učenk. Imeli smo priložnost združiti res veliko glasbenih in igralskih talentov. Mlajši so imeli priložnost učiti se in dobiti izkušnje od starejših učencev. Pri nekaterih je bilo že zaznati značilnosti nadarjenosti, kar bo olajšalo delo pri evidentiranju le-teh. Značilnosti splošne nadarjenosti, ki sva jih opazili, so:

- originalnost (soustvarjanje lika, glasbenega vložka),
- vztrajnost pri delu,
- domišljija,
- zadovoljstvo po zaključenem delu,
- visoka stopnja motivacije.

ZAKLJUČEK

Delo z nadarjenimi je velikokrat usmerjeno na posameznika. V naši glasbeno-gledališki predstavi pa so se na odru združili talenti, ko so soustvarjali in ustvarili, po mnenju mnogih, nekaj res nepozabnega, edinstvenega.

Delo z nadarjenimi je velikokrat zahtevno, ker učenci potrebujejo nekaj več, nekaj drugačnega, nekaj, kar jim predstavlja izziv. Ta predstava je bila izziv tako za njih kot nas, učitelje. V tem smo

našli priložnost za delo z nadarjenimi na področju umetnosti, torej področja, ki v večini primerov ni podprt s tekmovanji, ravno tako pa zahteva ogromno energije, truda, inovativnosti, predvsem pa znanja, da s takšnimi učenci lahko delamo.

VIRI:

<http://pefprints.pef.uni-lj.si/4281/> (dostopno 12. 3. 2018)

<https://education.ohio.gov/getattachment/Topics/Other-Resources/Gifted-Education/Gifted-Screening-and-Identification/Visual-and-Performing-Arts-Identification/DramaTheatre-Identification-Handbook.pdf.aspx> (dostopno, 12. 3. 2018)

UČNI načrt. Program osnovna šola. Glasbena vzgoja [Elektronski vir] / predmetna komisija Ada Holcar ... [et al.]. - El. knjiga. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2011.

UČNI načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Glasba: ansambelska igra, glasbena dela, glasbeni projekt / [pripravila Predmetna kurikularna komisija za glasbeno vzgojo Breda Oblak ... et al.]. – 2. natis. – Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2004.

UČNI načrt. Izbirni predmet: program osnovnošolskega izobraževanja. Slovenščina: gledališki klub, literarni klub, šolsko novinarstvo / [avtorji besedila Miha Mohor, Igor Saksida]. - 1. natis. - Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo, 2003.

Denis Fras: Dvojno izjemni dijaki pri pouku grafičnega oblikovanja

Srednja šola za oblikovanje Maribor
denis.fras@ssom.si

POVZETEK

Otroci so nadarjeni, kadar so njihove sposobnosti visoko nad pričakovanji. Biološko gledano to pomeni, da imajo povečano proizvodnjo celic, kar posledično poveča sinaptično aktivnost. Približno tri do pet procentov otrok ima visoke intelektualne sposobnosti, hkrati pa druge primanjkljaje. Takšne dijake imenujemo dvojno izjemni. V svojem prispevku bom izpostavil predvsem dijake z Aspergerjevim sindromom. Po navadi jih opazimo, ko otrok stopi v šolski proces in težave se začnejo. Kljub vsemu imamo danes dobre mehanizme, ki te primanjkljaje zaznajo in tako so dijaki ustrezno usmerjeni. Dvojno izjemni dijaki s katerimi delam so kreativni, imajo močan vizualni spomin, abstraktno sklepanje, imajo pa težave pri pomnjenju, pozornostjo, organizacijo, slabo samopodobo, pomanjkanje socialnih veščin... Pri pouku s takšnimi dijaki se poslužujem dodatnih razlag, ponavljanja, dodatnih spodbud, ustvarjam okolje, ki takšne dijake podpira. Poudariti je potrebno, da so vsi ti dijaki na likovnem področju zelo močni, zato večjih težav z njimi ni, se pa pojavijo predvsem pri predmetih, kjer se dela s števili; pri matematiki, fiziki, tudi zgodovini... Negativnih lastnosti dvojno izjemnih otrok ne moremo odpraviti, ob pravočasnem ukrepanju, pa lahko simptome omilimo. Naloga učitelja je, da nudi možnosti za razvoj potenciala takšnega dijaka ter ga usmeri in vodi skozi njegova močna področja in mu obenem nudi podporo pri področjih, ki so slabše razvita.

Ključne besede: Dvojno izjemni učenci, Aspergerjev sindrom, kreativnost, nadarjeni, prilagoditve

ABSTRACT

Children are labeled as gifted when their abilities are high above expectations. From a biological aspect this means when their cell production is high, it also means there is a synaptic activity going on. Three to five percent of the children have high intellectual abilities at the same time they are lacking others. We call such students twice exceptional. In my article, I will mostly focus on children with Asperger Syndrome. We usually notice them when they are entering the elementary school and then the problems begin. Nevertheless, today we have quality methods to sense such deficits and the students get the help which they need. Twice exceptional students are creative, have strong visual memory, and abstract thinking. However, they have problems with memorizing, focus, organizing, low self-esteem, and lack of social interaction. To be able to help in the classroom, I am using additional explanations, repetitive encouragement that supports such students. I would like to emphasize that almost all of the students with AP that I am teaching have strong skills in visual art. That is why I don't have much problems with them. However, when they operate with numbers, for example at Physics, Maths or History lessons they are having problems. We can't fully remove the negative characteristics but we can lessen the symptoms. The teachers task is to offer the foundations for development of potential for such students, guiding them through the strong fields and offering them support on fields which aren't developed as good.

Keywords: Twice exceptional students, Asperger Syndrome, Creativity, Gifted, Adjustments

UVOD

Kljub temu da so dvojno izjemni učenci precejšnja neznanka, imam občutek, da jih je vedno več. V lanskem letu sem se prvič srečal z dijakom, ki je nenehno postavljajl vprašanja in vsak prosti trenutek izkoristil za risanje domišljjskih likov. Deloval je odtujeno, vendar ko sem ga vprašal kaj o snovi, je vse vedel, ne samo to, vedno znova je postavljajl zanimiva vprašanja. Dijak je bil opredeljen z Aspergerjevim sindromom. Tudi letos sem kot razrednik dobil v razred otroka s podobnimi motnjami, zato me je področje začelo zanimati. V svojem prispevku bom navedel, kako takšne dijake odkriti in jim nuditi pomoč.

DEFINICIJA NADARJENOSTI

Izpostavil bom definicijo, ki je zapisana v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978, ki pravi, da so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Travers, Elliot in Kratochwill: Educational Psychology, str. 447).

Ta definicija dalje poudarja, da med nadarjene štejemo tako tiste z dejanskimi visokimi dosežki, kot tudi tiste s potencialom za take dosežke, in sicer na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
- specifična akademska (šolska) zmožnost,
- kreativno ali produktivno mišljenje,
- sposobnost vodenja,
- sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske (performing) umetnosti.

(Online: MIZŠ, 1999)

ASPERGERJEV SINDROM

Pediater Hans Asperger je v svoji doktorski disertaciji opazoval in opisoval otroke, ki so kazali milejše oblike avtizma. Pojem Aspergerjev sindrom je vpeljala Lora Wing, ki je opazila, da nekateri

otroci, ki v zgodnji mladosti kažejo znake avtizma kasneje razvijejo zadovoljive govorne sposobnosti in željo po socialnem stiku z drugimi. Kot glavne značilnosti je opisovala (Bourgoine, Wing, v Attwood 1998):

- pomanjkanje empatije,
- naivna, neprimerna, enostranska interakcija,
- nezmožnost ali majhna sposobnost sklepanja prijateljstev,
- pedanten, nenatančen, ponavljajoč se govor,
- slaba sposobnost neverbalne komunikacije,
- izrazita zatopljenost v določene teme,
- nerodno, slabo koordinirano premikanje in nenaravna drža.

Attwod (1998) tudi ugotavlja, da so otroci z Aspergerjevim sindromom izrazito sposobni na področju pomnjenja informacij in definiciji besed. Relativno manj pa so sposobni pri reševanju problemov. Zelo dober imajo dolgoročni spomin, težave pa imajo s kognitivno prilagodljivostjo.

NADARJENI DIJAKI Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM

Neihart (2000) pravi, da so nadarjeni posamezniki z Aspergerjevim sindromom še bolj zanimivi in zmedeni od posameznikov z Aspergerjevim sindromom. Ti učenci se dobro verbalno izražajo, razvijejo lahko obsesiven interes za določene hobije, imajo izjemen spomin, po navadi imajo nadpovprečen IQ, težave s senzorno občutljivostjo in socialno interakcijo.

Tirash, Candy (1993) ugotavljata, da imajo otroci z Aspergerjevim sindromom visoko sposobnost prepoznavanja besed, sočasno pa zelo slabo razumevanje besed in zgodbe (Attwood, 1998). Prav tako imajo dobro razvite sposobnosti razvrščanja, razmišljanja, povezovanja in uvida, torej aktivnosti, ki vključujejo abstrakcijo (Magajna, 2010).

Tako kot nadarjeni učenci z motnjo pozornosti in koncentracije imajo tudi nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom težave z izvršilnimi funkcijami, kot so kontrola pozornosti, delovno pomnjenje, internalizacija govora, aktiviranje in vzdrževanje navora ter simultano in zaporedno predelovanje informacij (Magajna, 2010).

Nadarjeni posamezniki z Aspergerjevim sindromom imajo izjemen spomin za podatke in izrazito zatopljenost v določene teme. Velikokrat so tiho in miselno odsotni, pa čeprav so po razmišljanju v marsičem daleč pred vrstniki. Niso sposobni dvostranskega pogovora, se težko čustveno izražajo, zato so pogosto socialno izolirani. Nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom zaostajajo za

sovrstniki v čustvenem in socialnem razvoju ter se ne znajo vživeti v svoja čustva in čustva ostalih. Največje težave (zaskrbljenost, jeza) nastanejo, kadar se spopadejo z nepričakovanimi spremembami v njihovem okolju oziroma se spremenijo njihovi načrti (Widyorini, 2012).

Ena glavnih razlik med učenci z Aspergerjevim sindromom in nadarjenimi učenci z Aspergerjevim sindromom je, da se slednji zavedajo, kako njihovo obnašanje vpliva na druge (Little, 2002, v Lupart, Toy 2009).

PREPOZNAVANJE DIJAKOV Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM

Tako kot pri ostalih nadarjenih učencih s posebnimi potrebam je tudi pri nadarjenih učencih z Aspergerjevim sindromom mogoče, da njihove specifične značilnosti otežujejo indentifikacijo. Testiranje inteligentnosti otrok z Aspergerjevim sindromom s standardnimi testi zelo težavno. Otroke je težko motivirati za sodelovanje, njihova pozornost je kratkotrajna. Velikokrat se zgodi, da otroci ne razumejo vprašanj in se nenavadno izražajo, kar pa vpliva na rezultate. Psiholog mora biti seznanjen s specifičnimi deficiti in kliničnimi manifestacijami avtizma, da lahko pri interpretaciji nameni poudarek na razvitosti posameznih sposobnosti in ne na količniku inteligentnosti.

Na drugi strani pa lahko značilnosti nadarjenosti prekrijejo primanjkljaje, ki jih imajo nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom. Neihart (2000) je opisal sedem značilnosti, ki so skupne nadarjenim učencem in učencem z Aspergerjevim sindromom:

- dobre verbalne sposobnosti in odličen spomin,
- zainteresiranost za črke in številke,
- zanimanje za določeno temo, pomnjenje ogromnih količin informacij,
- zainteresiranost za določene teme,
- postavljanje vprašanj in dolgotrajne diskurze v odgovorih na vprašanja,
- preobčutljivost za senzorično stimulacijo,
- izredna spretnost v posebnem prostoru in povprečja v drugih - neenakomeren vzorec.

Reis, Neu in McGuire (1995) poudarjajo, da imajo nadarjeni učenci z učnimi težavami naslednje značilnosti:

- frustracija ob nezmožnosti obvladovanja šolskih veščin,
- perfekcionizem in nerealistična pričakovanja glede lastnega izvajanja,

- prekomerna občutljivost za neuspeh,
- nizko samospoštovanje in slaba samopodoba,
- pomanjkanje motivacije,
- pomanjkanje organizacijskih veščin,
- naučena nebogljenost,
- pomanjkanje socialnih veščin,
- moteče vedenje v razredu (Magajna, 2012)

POMOČ DIJAKOM Z ASPERGERJEVIM SINDROMOM

Nadarjenim učencem z Aspergerjevim sindromom je pomembno nuditi možnosti za razvoj njihovih potencialov. Pomoč in podporo usmerimo v možnost učenčeve izbire uporabe svojih darov.

Neihart (2000) ugotavlja, da nadarjeni učenci z Aspergerjevim sindromom potrebujejo drugačne strategije od nadarjenih oz. nenadarjenih učencev (Bianco, Carothers, Smiley, 2009).

Starši in vzgojitelji morajo razumeti naravo nadarjenih učencev z Aspergerjevim sindromom, da zagotovijo ustrezne ukrepe (Gallagher S. A., Galagher J. J., 2002). Attwood (1998) opozarja, da je učencem zaradi težav pri reševanju problemov potrebno prilagoditi teste in delo pri pouku. Priporoča, da se tekst, ki ga bo učenec bral, poudari, sedež naj se namesti na mesto s čim manj zvočnimi in vizualnimi motnjami, upoštevajo pa se naj tudi učenčeve težave s pisavo in časom.

Zagotoviti jim je potrebno spodbudno okolje s poudarkom na razvijanju abstraktnega mišljenja in ustvarjalnosti. Kadar pomoč in podpora temeljita na učenčevih močnih področjih, so učenci bolj motivirani za delo, aktivneje sodelujejo pri pouku in lažje pokažejo svoje znanje. Messiers (2007) dodaja, da si učenci želijo, da se njihova interesna področja vključijo v program dela. Ugotovljeno je tudi, da se učencem ob upoštevanju interesov izboljšajo njihove socialne in komunikacijske sposobnosti ter fina motorika (Bianco, Carothers, Smiley, 2009).

PRILAGODITVE, KI JIH IZVAJAM

Kot rečeno, sem ob opažanju teh otrok v posvetovanju s šolsko svetovalno delavko vnesel določene prilagoditve, za katere menim, da so se obnesli:

- rutina: dvojno izjemnim dijakom nudim dodatno razlago in opazujem njihovo vedenje;
- opažanja: spremljanje zapiskov in preverjanje razumevanja;
- neposrednost in doslednost: brez sarkazma, metafor, stalnih besednih zvez;

- sodelovanje s sošolci in dijaki, ki imajo Aspergerjev sindrom: razlaga dijakom, kaj pomeni, da imajo nekateri sošolci AP in spodbujanje ostalih dijakov, da se socializirajo s takšnimi dijaki;
- delo v skupini: vključevanje dijakov z AP v interakcijo z drugimi sošolci;
- dijakom z AP dajem možnost odločanja. Primer: Ali boš delal v Photoshopu ali Illustratorju. Dijaka spodbujam k argumentaciji, zakaj je izbral določen način dela;
- pogovor: z dijakom redno komuniciram, kako se počuti, kaj ga moti ... Tako lažje najdemo strategijo za nadaljnje delo;
- prostor, kamor se lahko dijak z AP zateče v primeru težav: dijak z AP lahko v primeru stiske postane jezen, zato ima možnost pisanja kontrolne naloge v ločenem prostoru, kjer se lahko vstane, razgiba, hodi;
- nerazumevanje pomena: čeprav se je dijak sposoben izražati, mogoče ne razume, kaj pove;
- ponavljanje vprašanj: dijak pogosto ponavlja enako vprašanje. Ko sem prvič komuniciral s takšnim dijakom, sem imel občutek, da se dela norca, zato sem povzdignil glas in poudaril, da sem na to vprašanje že odgovoril. Pravilen pristop bi bil, da poskušam odgovoriti na vprašanje drugače;
- spodbuda: dijaki z AP so pogosto brez energije in sposobnosti, da bi se pripravili za stimulacijo, zato je pomembno, da se z njimi pogovorimo in jih spodbujamo;
- učni proces: vključevanje vsebin, ki dijaka zanimajo;
- stik s starši: pomembno je, da imamo stalen stik s starši in z njimi komuniciramo o dijakovi situaciji. Mogoče uporabljamo pristope, ki so se v preteklosti izkazali za neuspešne, zato nam tukaj lahko pomagajo starši;
- vizualna reprezentacija: uporabljamo grafe, slike, video;
- konfrontacija z dijaki: dijaki z AS včasih ne priznavajo avtoritete in lahko delujejo arogantno. Namesto tega, da iščemo konflikt, se umaknemo in počakamo, da se dijak umiri;
- perspektiva: dijaki z AS po navadi ne morejo vživeti v drugo osebo in na določeno situacijo gledajo s svoje perspektive.

ZAKLJUČEK

Učitelj igra ključno vlogo pri tem, kako dijak z Aspergerjevim sindromom gleda in se povezuje z zunanjim okoljem. Ker so takšni dijaki pogosto nezmožni izražati svoje skrbi in strahove, je pomembno, da s pomočjo odraslih zapustijo svojo varno območje udobja in se pripravijo na življenje v negotovem svetu. Ljudje, ki delajo s takšnimi dijaki, morajo zagotoviti zunanjo strukturo, organizacijo in stabilnost, česar takšnim dijakom primanjkuje. Uporaba kreativnih strategij učenja je izjemnega pomena, ne samo da spodbudimo akademski uspeh, ampak tudi zato, da pripravimo takšne dijake k lažjemu soočenju z izzivi vsakdanjega življenja. Kot učitelj, ki se sooča z vedno več primeri dijakov z Aspergerjevim sindrom, čutim dolžnost in nujno, da se prilagodim izzivom sodelovanja s takšnimi dijaki ter jim na svoj način nuditi smernice in oporo za lažje in znosnejše bivanje tako v šolskem kot v domačem okolju. Verjamem, da lahko s pravimi pristopi omilimo težave in dosežemo, da se dijake z Aspergerjevim sindromom dojema kot »normalne«.

LITERATURA

Spletni viri

Indiana University of Bloomington [online]. [Citirano 12. mar. 2018; 09:14]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.iidc.indiana.edu/pages/Supporting-Students-with-Aspergers-Syndrome>

MIZŠ [online]. 1999. [Citirano 2. mar. 2018; 14:14]. Dostopno na spletnem naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

University of Delaware [online]. 2013. [Citirano 28. feb. 2018; 18:14]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.education.udel.edu/wp-content/uploads/2013/01/AspergerSyndrome1.pdf>

Lorbek, T. [online]. 2014. Nadarjeni učenci s posebnimi potrebami (diplomsko delo, Univerza v Ljubljani). Dostopno na spletnem naslovu: http://pefprints.pef.unilj.si/2110/1/TONJA_LORBЕК_DIPLOMA.pdf

Knjižni viri

Attwood, T. (1998). Aspergerjev sindrom; priročnik za starše in strokovne delavce. Radomlje:

Megaton.

Travers, J. F., Elliot, S. N., Kratochwill, T. R. (1993). Educational Psychology. Effective Teaching, Effective Learning. Madison: Brown Benchmark, str. 447 - 464.

Besnoy, K. D., Manni Neihart ng, S., Karnes, F. A. (2005). Screening student whit visual impairments for intelectual giftedness. *Fall. Volumen 37*, št. 3, 134

Magajna, L. (2010). Kognitivni in metakognitivni vidiki funkcioniranja nadarjenih učencev s specifičnimi motnjami učenja. V I. Andolšek, M. Hudoklin (ur.), *Izzivi in pasti otroštva in adolescence, sodobni pristopi k varovanju duševnega zdravja otrok in mladostnikov*. (str. 7-21). Ljubljana: Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše.

Widyorini, E. (2012). *Gifted children with Asperger syndrom: Emotional and social Implications*. Indonesia: Soegijapranata Catholic Univerity.

Lupart J. L., Toy, R. E. (2009). Twice Exceptional: Multiple Pathways to Success. V L.V. Shavinina (ur.), *International Handbook of Giftedness*. (str. 507-522). Canada: Springer Science+Business Media B.V.

Lep, B. (2012). Dvojno izjemni otroci - nadarjeni učenci s specifičnimi učnimi težavami. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. (str. 67- 80). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Little, C. (2001). A closer look at gifted children with disabilities. *Gifted Child Today. Volumen 24*, št. 3, 46-64.

Ruben, L. M., Reis, S. M. (2005). Identification and assessment of gifted students with learning disabilities. *Theory into Practice, Spring. Volumen 44*, št. 2, 115-124.

Bianco, M., Carothers, D. E., Smiley L. R. (2009). Gifted students with Asperger syndrome: Strategies for strength-based programming. *Intervention in school and clinic, Volumen 44*, št. 4, 206-215.

Gallagher S. A., Galagher J. J. (2002). Giftedness and Asperger's syndrome: A New Agenda for education. *Understanding our gifted, Volumen 14*, št. 2.

Vesna Jelen Godunc: Nadarjeni učenci – izziv za mentorje interesnih dejavnosti

OŠ Miklavž na Dravskem polju
vesna.jelen-godunc@guest.arnes.si

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v osnovni šoli temelji na definiciji, da so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so v času šolanja pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti. Šola nadarjenim učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagaja vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoča vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči. Kakovosten pouk je sicer temelj za pospeševanje razvoja nadarjenih, ni pa vse, kar jim lahko ponujajo učitelji. Interesne dejavnosti, izbirni predmeti, kreativne delavnice, raziskovalni tabori, raziskovalne naloge in priprave na tekmovanja so dodatne možnosti za razvoj sposobnosti in talentov. Že v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se lahko učenci udeležijo tekmovanj iz znanja, sodelujejo na likovnih natečajih ter nastopajo na kulturnih in športnih prireditvah. V drugem in tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju je ta ponudba še pestrejša, delo z nadarjenimi, ki so večinoma že odkriti, pa bolj sistematično, intenzivno in poglobljeno. Znanje lahko nadarjeni učenci poglobljajo z izdelavo raziskovalnih nalog in se vključujejo v različne projekte. Učenci, ki imajo voditeljske sposobnosti, se vključujejo v delo šolske skupnosti, vodijo otroški parlament, organizirajo humanitarne akcije in so aktivni pri pripravi in izvedbi različnih prireditev. Delo z nadarjenimi učenci je za učitelje in mentorje velik izziv, zahteva veliko priprav, stalno spremljanje razvoja stroke in poznavanje problematike nadarjenih učencev. Ključne besede: nadarjeni učenci, osnovna šola, izobraževanje, pouk, razvoj.

Gifted students – challenge for mentors of extracurricular activities

The concept of working with gifted students in elementary school rests on a fundamental definition that gifted/talented children are the ones who, during the period of their education prove high potential on an intellectual, creative, “specified-academic” area, greater skills in management or have a higher artistic tendency.

School provides specified academic conditions with adapting the curriculum with the possibility of attending additional lessons or other methods of individual or group counseling. Quality lesson is a fundamental pillar for the rapid advance and intellectual growth of gifted children, but there is more to offer. Extracurricular activities, selective classes, creative workshops, research camps and papers are just a few extra methods.

In the first three years in primary school students may attend competitions in arts, science and sports but the work in the second and third three-year period intensifies, becomes more systematic and in-depth whilst the majority of the gifted children are already identified.

Students with higher managing capabilities are integrated in school community, run the student parliament, organize charities and events. Working with gifted children poses major challenges for the teachers and demands higher preparation, constant observation of the child and possession of additional knowledge needed for prosperous work with gifted children.

Keywords: Gifted children, primary school, education, lessons, intellectual growth.

Nadarjeni učenci so po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne

in skupinske pomoči ter druge oblike dela. Aktivnosti vodi svetovalna služba v sodelovanju z učenci, starši, razredniki in učitelji. Leta 1999 je strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel Koncept odkrivanja in delo z nadarjenimi učenci.

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli temelji na eni najpogosteje uporabljenih definicij v svetu, ki je zapisana tudi v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 in iz leta 1988. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Bezić 2006).

Nadarjeni niso homogena skupina otrok, vsak otrok je edinstven. Da bo nadarjen otrok razvijal svoj potencial, potrebuje poleg notranje motivacije in ustvarjalnosti tudi spodbudno okolje. S čim zgodnejšim odkrivanjem nadarjenosti in z načrtovanjem vzgojno-izobraževalnega programa, ki vsebuje metode, vsebine in strategije dela, si učitelji prizadevamo za čim bolj optimalno uresničevanje potreb nadarjenih učencev, v prid njihove šolske in vseživljenjske uspešnosti. Da bi v času osnovnega šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za čim boljši in čim bolj raznolik razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše sistematično odkrivanje in delo z nadarjenimi. Zgodnje odkrivanje nadarjenih učencev je ključnega pomena za pripravo učinkovitejšega programa vodenja in pomoči, z realno zastavljenimi in uresničljivimi cilji, ter ustreznimi prilagoditvami. Odkrivanje in prepoznavanje nadarjenih učencev je dolgotrajen, sistematičen in nameren proces, ki zahteva od učenca, staršev, učiteljev in drugih strokovnih delavcev veliko napora, volje in medsebojnega sodelovanja. Od učiteljev in mentorjev zahteva tudi veliko občutljivost za drugačnost in interese nadarjenih učencev, na drugi strani tudi prevzemanje velike odgovornosti za delo z njimi.

Značilnosti nadarjenih učencev

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Nanašajo se na različna področja:

- miselno-spoznavno področje (razvito divergentno mišljenje, logično mišljenje, nenavadna domišljija, natančnost opazovanja, dober spomin, smisel za humor),
- učno-storilnostno področje (široka razgledanost, visoka učna uspešnost, bogato besedišče, hitro branje, spretnost pri umetniških dejavnostih, motorična spretnost in vzdržljivost),

- motivacija (visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti, radovednost, raznoliki in močno izraženi interesi, vztrajnost pri reševanju nalog, visoka storilnostna motivacija, uživanje v dosežkih) in

- socialno-čustveno področje (nekonformizem, močno razvit občutek za pravičnost, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, izrazit smisel za organizacijo, empatičnost).

Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz naslednjih temeljnih načel:

- širitev in poglobljanje temeljnega znanja,
- hitrejše napredovanje v procesu učenja,
- razvijanje ustvarjalnosti,
- uporaba višjih oblik učenja,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov,
- upoštevanje individualnosti,
- spodbujanje samostojnosti in odgovornosti,
- skrb za celostni osebni razvoj,
- raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem,
- uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji,
- ustvarjanje možnosti za občasno druženje.

Kakovosten pouk je sicer temelj za pospeševanje razvoja nadarjenih, ni pa vse, kar jim lahko ponujajo učitelji. Upoštevati je treba tudi učenčeve interese. Že v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju se lahko učenci udeležijo tekmovanj iz znanja, sodelujejo na likovnih natečajih ter nastopajo na kulturnih in športnih prireditvah. V višjih razredih je ta ponudba še pestrejša, delo z nadarjenimi, ki so večinoma že odkriti, pa bolj sistematično, intenzivno in poglobljeno. Znanje lahko poglobljajo z izdelavo raziskovalnih nalog iz naravoslovja in družboslovja. Učenci, ki imajo voditeljske sposobnosti, se vključujejo v delo skupnosti učencev šole, vodijo otroški parlament, organizirajo dobrodelne akcije ter so aktivni pri pripravi in izvedbi različnih prireditev in razstav v šoli in v lokalni skupnosti.

Vloga učiteljev pri delu z nadarjenimi učenci

Nadarjeni učenci so za učitelje lahko velik izziv, zato jim morajo omogočiti takšne učne okoliščine, ki spodbujajo k aktivnemu učenju in sooblikovanju pouka. Učitelji bi morali pri svojem vsakdanjem delu izhajati iz dejstva, da je ustvarjalnost učencev v šoli premalo spodbujana. Mnogokrat se starši in učitelji čudijo, kam je izginilo otroško navdušenje, radovednost in veselje do spoznavanja

novega. V izogib navedenemu mora učitelj dobro poznati učenca, da mu lahko pristopi v oporo ne samo v okviru rednih učnih vsebin, ampak predvsem kot mentor pri interesnih dejavnostih, različnih tekmovanjih, pripravi projektov, raziskovalnih nalogah, taborih in mladinskih delavnicah. S svojim vsakodnevnim angažiranjem učitelj oz. mentor zagotavlja nadarjenim učencem trajen in skladen duševni in telesni razvoj, kakovostno izobrazbo, razgledanost, ustvarjalnost, sposobnost za vseživljenjsko učenje, spodbujanje odličnosti pri učencih, ki so nadarjeni na splošnem intelektualnem, ustvarjalnem, učnem, umetniškem in telesno-gibalnem področju. Zavedamo se, da bodo nadarjeni učenci izjemne rezultate dejansko tudi dosegali, če bodo ustvarjalni, motivirani in bo njihovo okolje spodbudno. Sicer veliko nadarjenih učencev ostane samo na potencialih, neopaženih in z nizko samopodobo. Izobrazba staršev, možnosti v okolju in socialno ekonomski status družine močno vplivajo na celostni razvoj nadarjenih, zato je zelo pomembno, da otrokom ponudimo čim več možnosti in pomagamo uresničiti njihove potenciale. Pogosto pa se tudi učitelji pri svojem delu znajdejo v položaju, ko se ne čutijo dovolj kompetentne za delo z nadarjenimi učenci. Takrat je dobrodošla timska podpora učitelju, kooperativno sodelovanje s svetovalno službo in podpora vodstva.

Namen in cilji interesnih dejavnosti

Nadarjeni učenci se v interesne dejavnosti na šoli vključujejo prostovoljno, na osnovi lastnih interesov in v smislu preizkušanja različnih možnosti. Omogočanje svobodne izbire je tudi eno od temeljnih načel dela z nadarjenimi učenci. Pomembno je, da se učenci počutijo varno, sprejeto, da je povsem sprejemljivo, če se ne odločijo za nobeno od ponujenih dejavnosti. Učenci praviloma izbirajo dejavnosti, kjer so uspešni in ki predstavljajo njihova močna področja. Mentorstvo pri dejavnostih nadarjenim učencem je izziv za učitelje, saj imajo nadarjeni učenci nekatere posebne učne potrebe na kognitivnem, čustvenem, socialnem in estetskem področju. V praksi so se za najuspešnejše izkazali pristopi, ki omogočajo obogatitev in razširitev učnih izkušenj ter pospešeno in poglobljeno učenje (Bezič, 2006, str. 40).

Hitri družbeni, znanstveni, ekonomski in tehnološki razvoj zahteva od človeka, da se v vseh življenjskih obdobjih učinkovito odziva na spremembe. Pri interesnih dejavnostih je poudarjen razvoj na učnem in socialnem področju, pri čemer učenci razvijajo produktivno mišljenje in so celostno, miselno in čustveno aktivni. Izpostavljena je svetovalna vloga mentorjev, ki s sodobnimi pristopi učenja in poučevanja omogočajo učencem soustvarjanje programov posameznih interesnih dejavnosti in posledično pridobivanje novih znanj. V okviru interesnih dejavnosti učenci poglobljajo in utrjujejo vsebine šolskega programa in spoznavajo vsebine, ki formalno niso predpisane. Učenci pri interesnih dejavnostih zadovoljujejo lastne potrebe, izbirajo in se odločajo za aktivnosti po lastnih nagibih in lastni presoji, se moralno, intelektualno in osebnostno razvijajo, medsebojno komunicirajo in razvijajo socialno-komunikacijske spretnosti in veščine, presegajo

meje med obveznim in razširjenim programom, povezujejo teorijo s prakso, spoznavajo karierne interese in se udeležujejo tekmovanj v znanju. Sodelujejo na različnih kvizih, z raziskovalnimi nalogami sodelujejo na srečanjih mladih raziskovalcev in mladih tehnikov, vključujejo se v raziskovalne tabore, projekte in ustvarjalne delavnice. Spodbudno in dinamično učno okolje, ki ga na šoli utvarjamo, je izziv in dodana vrednost vsem učencem na šoli.

Mentorstvo mladinskih delavnic

V okviru interesnih dejavnosti izvajamo na šoli mladinske delavnice, ki so namenjene izmenjavi mnenj in stališč o problemih vsakdanjega življenja, s katerimi se srečujejo nadarjeni učenci in dvojno izjemni učenci. Uspešno premagovanje osebnih, učnih in vrstniških problemov prispeva k boljši samopodobi učenca. Na oblikovanje boljše samopodobe učencev vplivajo razvojni dejavniki, izkušnja s samim seboj in z okoljem ter predvsem ocena, kako ga vidijo in vrednotijo drugi, njihovi vrstniki in pomembni odrasli. Skrb za pozitivno in realno samopodobo učencev je ena od temeljnih nalog sodobne šole, ki ji tudi na OŠ Miklavž na Dravskem polju posvečamo veliko pozornost. Z uvajanjem socialnih iger na mladinskih delavnicah, se učenci učijo različnih socialnih spretnosti, ki jim pomagajo reševati probleme, se spopadati s stresom, uravnavati svoje čustveno doživljanje in izražanje in sodelovati z vrstniki. S strategijami izkustvenega učenja na nivoju posameznika, učenci razvijajo občutek lastne zmožnosti, učinkovitosti in zadovoljstva s seboj, na nivoju skupine pa utrjujejo občutek pripadnosti skupini, pridobivajo spretnosti dogovarjanja, medsebojnega spoštovanja in sprejemanja kompromisov.

Mentorstvo otroškega parlamenta

Otroški parlament je projekt, ki se že od leta 1990 odvija pod okriljem Zveze prijateljev mladine Slovenije. Gre za javno tribuno otrok na temo, ki jo vsako leto izberejo osnovnošolci na državnem otroškem parlamentu. Program se kot oblika demokratičnega dialoga med osnovnošolci izvaja v večini osnovnih šol in poteka na več ravneh, in sicer na razredni, šolski, občinski in nacionalni ravni.

Na šolski ravni učenci z razrednikom okvirno opredelijo določene podteme, o katerih želijo razpravljati, in izberejo predstavnike, ki na šoli nadaljujejo z razpravljanji. Izbrani predstavniki razredov so največkrat tudi nadarjeni učenci. Srečanja predstavnikov razredov z mentorico potekajo najmanj enkrat mesečno.

Teme otroških parlamentov so največkrat povezane z aktualnimi pojavi v družbi, s pravili skupnega bivanja in težavami odraščanja. Mentor mora dobro poznati temo razprave ter metode in načine obravnave tem (Strehar, 2011). Mentor otroškega parlamenta lahko usposobi in opremi učence z znanji in veščinami :

- za javno nastopanje na razrednih urah, na okroglih mizah; da učenci predstavljajo sebe in delo svoje skupine izven razreda;
- s komunikacijskimi spretnostmi; da učenci poslušajo, argumentirajo, razpravljajo, diskutirajo. Učenci se učijo poslušati, argumentirati svoja stališča in kulturno razpravljati o temah;
- s spretnostmi sodelovanja, timskega dela, kjer učenci vodijo okroglo mizo, pripravijo predstavitev in razna srečanja;
- s spretnostmi mirnega reševanja konfliktov, z osnovami mediacije, ki jih lahko uporabljajo v vsakdanjem življenju;
- s spretnostmi pogajanja in demokratičnega vodenja ter kritičnega in argumentiranega razmišljanja.

Mentorstvo šolskega otroškega parlamenta mi vsako leto znova predstavlja izziv. Združuje različne interese učencev in starostno heterogeno skupino učencev, ki razpravlja na isto temo. Vključuje pripravo delavnic, plakatov, predstavitev, zloženk, objav v občinskem in šolskem časopisu, objav na oglasni deski in šolskem radiu, razstave, zbiranje fotografskega gradiva, predavanja na različne teme, okrogle mize, medgeneracijsko povezovanje idr.

Po mnogih letih mentorstva otroškemu parlamentu vedno znova ugotavljam dodano vrednost tega projekta, ki omogoča, da tudi otrok javno spregovori, da izrazi svoje mnenje in dileme o vprašanjih, ki so pomembna v obdobju odraščanja. Učenci se na neformalen način učijo iskanja pozitivnih rešitev in medsebojnega dogovarjanja. Veseli me, da komaj čakajo na naslednje srečanje, saj vedo, da bodo vsi vključeni, da se bodo kaj novega naučili na bolj nevsakdanji način in da bodo imeli možnost, da sami pridejo do pomembnih spoznanj o določeni temi ter o dogajanju poročajo v svojih razredih.

Viri in literatura:

- Bezić, T. idr. (2006). Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Bezić, T. idr. (2006). Operacionalizacija Koncepta odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Jurišević, M (2012). Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Kolar, M. (2008). Interesne dejavnosti za 9-letno osnovno šolo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Strehar, K. (2011). Skupnost učencev, šola in šolski parlament med idejo in prakso. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- E-priročnik za mentorje in koordinatorje otroških parlamentov (2012). Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije.
- Otroški parlament. Dostopno na <http://www.zpms.si/programi/otroški-parlament>.

Nina Ličen Goričan: Znanost na dlani

OŠ in vrtec Sveta Trojica
Orka2000@ostrojica.si

Izvleček

Otroci in mladostniki so po naravi radovedni, vendar moramo to radovednost dodatno vzpodbujati, usmerjati, razvijati in poskrbeti za "prostor," kjer se lahko izraža. Znanost sama po sebi vzpodbuja radovednost, zato je le stvar povabila učitelja, da pritegne v ta svet tudi nadarjenega učenca. Na naši šoli izvajamo znanstveno bralno značko ter dodatno populariziramo sodobno znanost s pripovedovanjem zanimivih novosti v svetu znanosti iz vidika učenca.

Znanstvena bralna značka se sestoji iz nabora različnih knjig naravoslovne tematike in je prirejena po naravoslovnih področjih. Po principu je podobna klasični bralni znački, kjer si učenci iz nabora dane literature izberejo 4 knjige in jih ob predhodnem dogovoru pripovedujejo učitelju ali knjižničarju izven razreda. Ob pripovedovanju se razvija debata o prebranem in razmišljanje o znanstvenih principih, dejstvih ali splošnih zanimivostih.

Pripovedovanje novosti v svetu znanosti poteka 1x tedensko v sklopu pouka kemije ali biologije, kjer učenec poišče oziroma deli tiste informacije na znanstvenem področju, ki so ga pritegnile in smatra, da bi bile zanimive tudi drugim. Na takšen način učenec samoiniciativno išče njemu zanimive informacije, s tem, ko jih deli s preostalimi učenci razreda pa poskrbi, da vsi izvedo nekaj novega. S tovrstnim pristopom dosežemo popularizacijo znanosti na zanimiv in ne invaziven način.

Abstract

Children and adolescents are naturally curious, but this curiosity needs to be further promoted, directed and developed. We, the teachers have to provide a safe space where it can be expressed. Science itself promotes curiosity, so it is only a matter of inviting and attracting students to this scientific world. At our school we carry out a scientific reading badge and additionally popularize modern science by telling interesting novelties in the world of science from the perspective of the student.

The scientific reading badge consists of a set of different books of natural science and is adapted according to classes of biology or chemistry. The principle is similar to the slovenian classic reading badge, where students choose from a set of given literature 4 books and make arrangement to discuss it with a teacher or librarian. In the course of narration, a debate about a chosen book in its scientific principles, facts or general points of interest develops.

Telling the novelty in the world of science takes place once a week in a course of chemistry or biology, where the student finds or shares the information in a scientific field that has attracted him and considers it interesting to others. In this way, the student is looking for information, sharing the information, and educating the rest. In the end, we achieve the popularization of science in an interesting and non-invasive way.

Ključne besede: popularizacija znanosti, znanstvena bralna značka, nadarjeni učenci, strategije dela z nadarjenimi

Key words: popularization of science, scientific reading badge, gifted students, strategies for working with gifted students

Uvod: "Kako se rodi naravoslovna radovednost?"

Narava kot taka predstavlja največjo umetnost, a hkrati tudi največjo skrivnost tega planeta, ki buri um človeka. Da lažje sestavljamo in ponovno razstavljamo sestavljanke njenih zakonitosti, principov in pojavov ter za to navdušimo tudi mlade, se moramo poslužiti vsega, kar nas obdaja. Ko so otroci majhni, knjige navdušujejo prav vsakega, velike pisane slike in razlage najrazličnejših pojavov okoli njih z zanimanjem prebirajo, z odraščanjem pa to navdušenje pojenja. Kako ponovno vzpodbuditi to zanimanje? Kako vključiti nadarjene učence kot zgled in voz, ki vleče vagone znanja? Kako iskati drugačne poti do trajnejšega znanja na naravoslovnem področju? Kako prižigati to iskro naravoslovne radovednosti? To je le nekaj vprašanj, ki smo si jih na šoli venomer zastavljali.

Jedro: "Kako zraste naravoslovni projekt?"

Ideja o znanstveni bralni znački se je porodila nekega dne pri opazovanju vseh odličnih knjig naravoslovnih tematik, ki so v knjižnici bolj ali manj samevale. V istem obdobju je bila naša šola vključena v projekt bralne pismenosti in smo vsi učitelji na svojih področjih razmišljali, kako bi lahko dodatno popestrili delo z učenci tako, da bi obenem kar najbolje razvijali njihovo bralno pismenost.

Prvo leto izvajanja znanstvene bralne značke smo pregledali nabor obstoječih knjig naravoslovne tematike. Ugotovili smo, da jih je smiselno ločiti po področjih in tako smo izbrali dva področja, posebej področje biologije in področje kemije. Pri področju kemije smo ponudili znanstveno bralno značko v 8. razredu. To je prvo leto, ko učenci vzpostavijo poglobljen stik s predmetom kemije, z raziskovanjem snovi, njihovih lastnosti in sprememb. Nekateri učenci, predvsem nadarjeni učenci, s poglobljenim zanimanjem za naravoslovno področje imajo že nekaj znanja v sebi povezanega s temi vsebinami, predvsem pa imajo veliko vprašanj in nepovezanih koncev. Za te lahko učitelj uspešno poskrbi tako, da mu preprosto ponudi odgovore, lahko pa učencu pokaže poti, kako se do teh odgovorov dokoplje sam. Ena izmed takšnih poti vsekakor vodi preko knjig. Knjige niso samo skupek besed, stavkov in slik, knjige omogočajo, da sodeluje domišljija, da se naučimo gledati na življenje iz druge perspektive in se v tem svetu takojšnje zadovoljitve in kratkih tekstov potrudimo, da pridemo do konca in ob zaključku poberemo nagrado širokega vedenja, ki vodi v znanje.

Na področju biologije smo znanstveno bralno značko ponudili nadarjenim učencem v 9. razredu, saj je učni načrt vsebinsko naravnano tako, da se dotakne vedno bolj atraktivne genetike in misterijev evolucije. Ker se nekatere knjige ukvarjajo z bolj abstraktnimi pojmi (geni, dnk, bioetika, forenzika...) je smiselno upoštevati starost in zrelost učencev v 9. razredu.

Princip izvajanja znanstvene bralne značke je pri obeh predmetih enak in podoben klasični bralni znački. Učenec si iz nabora ponujenih knjig izbere štiri in se za vsako posamezno z učiteljem dogovori o času pripovedovanja njene vsebine. Pogovori in razprava o prebranem vedno potekajo

izven razreda v sproščenem okolju knjižnice ali kotičku za sproščanje na hodniku. Čas pripovedovanja ni časovno omejen, prav tako pa je možno pripovedovati knjige od začetka do konca šolskega leta. Za nekatere knjige veljajo posebna navodila, saj se prebere in predela le nekaj poglavji, ker so podobne enciklopedijam znanja in ni smiselno, da učence silimo k prebiranju celotne knjige, saj bi lahko tako dosegli le nasproten učinek. Seznam knjig razdelimo nadarjenim učencem na začetku šolskega leta, prav tako pa sezname izobesimo v učilnici naravoslovnih predmetov ter v knjižnici.

Nabor knjig za področje kemije obsega naslednje naslove:

- Gray Theodore, Elementi, slikovni pregled vseh znanih elementov v vesolju, Ljubljana, TZS, 2013,
- Dinwiddie Robert, Drobcji znanosti, Vse, kar morate vedeti o znanosti v majhnih prebavljivih porcijah, Ljubljana, TZS, 2013,
- Dawkins Richard, Čudoviti svet, Od magije do resničnosti, Ljubljana, Modrijan, 2012,
- Fortey Jaqueline, Veliki znanstveniki, Murska Sobota, Pomurska založba, 2009,
- Goldsmith Mike, Znanost v 30 sekundah, Ljubljana, Družina, 2014,
- Meidenbauer Jorg, Odkritja in izumi, Od prazgodovine do sodobnih časov, Ljubljana, Mladinska knjiga, 2011,
- Balchin Jon, 100 znanstvenikov, ki so spremenili svet, Ljubljana, TZS, 2016,
- Dolenc Sašo, Kratke zgodbe o skoraj vsem, Ljubljana, Kvarakadabra, društvo za tolmačenje, 2010.

Ideja torej ni, da preberejo vse, saj širok nabor knjig omogoča nekaj za vsakega. Tako izbira štirih knjig ne predstavlja večjih težav, temveč izziv in spodbudo za pridobitev nekega še neosvojenega znanja. Postavljena pa so pravila oziroma priporočila branja, na primer pri knjigi Elementi učenci izberejo 5 atomov elementov, ki jih predstavijo, pri knjigi Veliki znanstveniki ali 100 znanstvenikov, ki so spremenili svet izberejo 5 znanstvenikov in opišejo tako njihova življenja, kot največja odkritja in področja raziskovanja, pri knjigi Odkritja in izumi pa izberejo 5 izumov, ki jih predstavijo. Knjige s sorodno tematiko se izključujejo. Tako v primeru, da izberejo knjigo Veliki znanstveniki, ne morejo kot naslednje izbrati 100 znanstvenikov, ki so spremenili svet.

Nabor knjig za področje biologije obsega naslednje naslove:

- Walker Richard, Geni in DNK, Murska Sobota, Pomurska založba, 2005,
- Watson James, Berry Andrew, DNK – skrivnost življenja, Ljubljana, Modrijan 2007,
- Loxton Daniel, Evolucija, Ljubljana, TZS, 2010,

- Spilsbury Louise, Kaj je evolucija? Kako so se živali in rastline spremenile v milijardah let, Preserje, Založba Morfemplus, 2016,
- Dolenc Sašo, Od genov do zvezd, Ljubljana, Cankarjeva založba, 2016,
- Walker Richard, Epidemije, Murska Sobota, Pomurska založba, 2006,
- Platt Richard, Forenzika, Murska Sobota, Pomurska založba, 2006,
- Gilbert Scott, Tyler Anna, Zackin Emily, Bioetika in sodobna embriologija, Izhodišča za razpravo, Ljubljana, Pipinova založba, 2014,
- Gaughan Richard, Naključni genij: Največja svetovna naključna odkritja, Ljubljana, TZS, 2013.

V tem naboru je nekaj težje razumljivih knjig, zato se tam dogovorimo le za izbrana poglavja. Med takšne sodita DNK – skrivnost življenja ter Bioetika in sodobna embriologija. Vsekakor pa menim, da je dobro in potrebno, da učencem ponudimo tudi knjige s težje razumljivimi koncepti - delno kot izziv, delno pa kot odpiranje možnosti, da zmorejo doseči več in tako podirati lastne meje znanja. Tudi pri znanstveni bralni znački na področju biologije velja enako pravilo kot na področju kemije in sicer, da učenci ne morejo izbirati 2 knjig s podobno tematiko (npr. Evolucija in Kaj je evolucija? Kako so se živali in rastline spremenile v milijardah let). Po uspešno zaključeni znanstveno bralni znački, učenci ob koncu šolskega leta pri prejemu spričeval, prejmejo kot spodbudo tudi pohvalo o opravljeni znanstveni bralni znački.

Pripovedovanje novosti v znanosti poteka drugače kot znanstvena bralna značka, učence spodbujamo, da svoje naravoslovne interese in spoznanja delijo z ostalimi učenci. Veliko otrok, ne glede na usmerjenost nadarjenosti gleda naravoslovne oddaje na televizijskih kanalih kot so National geographic, BBC earth, Discovery channel idr. Nekateri berejo naravoslovne revije za mlade, nekateri pa zgolj uspešno brskajo po internetu. Dobro je izkoristiti ta skriti potencial znanja in ga unovčiti v razredu. Tako lahko 1x tedensko poslušamo o možnostih tiskanja organov, o tem, da so astronomi zaznali svetlobo, ki so jo oddale prve zvezde, da lahko uho zraste tudi iz roke ipd. Pet minut, ki jih vnovčimo pri pouku tako, da vajeti prevzamejo učenci, se dolgoročno zelo obrestuje. Učenci, ki pripovedujejo zanimive novosti dobijo občutek večje lastne vrednosti in zaupanja vase, postanejo bolj opolnomočeni, da so sposobni nekaj naučiti tudi druge. Učenci, ki poslušajo pridobijo kakšno novo informacijo in znanje, nemalokrat pa spoznajo, da je lahko znanost tudi razumljiva in zanimiva. Tako jih spodbudimo, da pričnejo raziskovati tudi sami in na ne invaziven način populariziramo znanost med vse učence.

Zaključek: "Kakšne ugotovitve prinaša opisano delo z nadarjenimi?"

Učenci radi sodelujejo v drugačnih projektih, po njihovih pripovedovanjih je najtežji del pri znanstveni bralni znački razprava z učiteljem. Vendar s pravilnim vodenjem učitelja ima ravno ta

del največjo dobrobit za učenca. Učenec tako uri zmožnosti kritičnega presojanja in argumentiranja, uri se v odgovarjanju problemskih vprašanj, uri svoje najvišje kognitivne procese, sposobnost analize in sinteze. Ravno to pa iščemo in spodbujamo pri nadarjenih učencih.

Pri pripovedovanju novosti v znanosti nam lahko predstavljene informacije služijo kot uvodna motivacija, kot iztočnica za vzpodbujanje nadaljnje radovednosti ali pa kot povezava na temo, ki nas v prihodnosti čaka. Nemalokrat se razvije razprava tudi med učenci in tako nimamo več samo odnosa govorec in poslušalec, ampak aktivni radovednež in nabiralec znanja. Tako pomagamo posvetiti z lučjo na različna znanstvena področja, ki so onkraj učnih načrtov in odpremo vrata temu obsežnemu znanju, ki čaka na mlade nekje zunaj v svetu.

Nikoli ne vemo, katerega bodočega strokovnjaka lahko motivira prav naše delo in prav je, da jim v razredu omogočimo ta prostor neskončnih možnosti.

Literatura

- Balchin, J., (2016), *100 znanstvenikov, ki so spremenili svet*, Ljubljana: TZS
- Dawkins, R., (2012), *Čudoviti svet, Od magije do resničnosti*, Ljubljana: Modrijan
- Dinwiddie, R., (2013), *Drobci znanosti, Vse, kar morate vedeti o znanosti v majhnih prebavljivih porcijah*, Ljubljana: TZS
- Dolenc, S., (2010), *Kratke zgodbe o skoraj vsem*, Ljubljana: Kvardakabra, društvo za tolmačenje
- Dolenc, S., (2016), *Od genov do zvezd*, Ljubljana: Cankarjeva založba
- Fortey, J., (2009), *Veliki znanstveniki*, Murska Sobota: Pomurska založba
- Gaughan, R., (2013), *Naključni genij: Največja svetovna naključna odkritja*, Ljubljana: TZS
- Gilbert, S., Tyler, A., Zackin, E., (2014), *Bioetika in sodobna embriologija, Izhodišča za razpravo*, Ljubljana: Pipinova založba
- Goldsmith, M., (2014), *Znanost v 30 sekundah*, Ljubljana: Družina
- Gray, T., (2013), *Elementi, slikovni pregled vseh znanih elementov v vesolju*, Ljubljana: TZS
- Loxto, D., (2010), *Evolucija*, Ljubljana: TZS
- Meidenbauer, J., (2011), *Odkritja in izumi, Od prazgodovine do sodobnih časov*, Ljubljana: Mladinska knjiga
- Platt, R., (2006), *Forenzika*, Murska Sobota: Pomurska založba
- Spilsbury, L., (2016), *Kaj je evolucija? Kako so se živali in rastline spremenile v milijardah let*, Preserje: Založba Morfemplus
- Walker, R., (2005), *Geni in DNK*, Murska Sobota: Pomurska založba
- Walker, R., (2006), *Epidemije*, Murska Sobota: Pomurska založba
- Watson, J., Berry, A., (2007), *DNK – skrivnost življenja*, Ljubljana: Modrijan

Simona Glavič: Nadarjeni učenci na mednarodni javni prireditvi

OŠ Dobrova

Simona.glavic2@gmail.com

Izvleček

Nadarjeni učenci so izjemni otroci. Nemalokrat jih umeščamo v šablone šolskega sistema, kjer jim ne damo priložnosti za izraz njihove nadarjenosti in s tem potrditve, da so kot dragulji ter da na svetu nista niti dva povsem enaka.

To je bilo moje izhodišče ob pripravi večje javne prireditve, kjer sem iz vseh razredov šole izbrala nadarjene učence, ki so bili samoiniciativno pripravljene nastopati na javni prireditvi, v tujem jeziku. Presenetil me je odziv učencev, saj so mi povedali, da so nadarjeni z vseh področij, s čimer so izzvali tudi mene, da spišem scenarij, ki bo zajemal vse smeri nadarjenosti, kjer bi se učenci lahko izkazali.

Scenarij sem zasnovala tako, da je zajemal vsa področja, ki jih ocenjujemo v ocenjevalnih lestvicah za nadarjene učence.

Rdečo nit prireditve je pokrilo učno področje, saj je prireditev potekala v tujem jeziku – angleščini in so jo obvladali vsi nastopajoči nadarjeni učenci. Z izborom dveh učencev povezovalcev prireditve sem zajela voditeljsko področje, nato sem z uvodnim zapletom prireditve vključila dramske igralce in pokrila dramsko področje, z izborom posameznih točk prireditve (npr. skupina bobnarjev, pevski zbor, nastop flautista in violončelistke ter pevskega zbora) vključila glasbeno področje, s pripravo ozvočenja tehniško področje in za vrhunec prireditve še športno področje (nastop šolske akrobatske skupine). S pripravo in oblikovanjem scene sem zaobjela likovno področje.

Prireditev je odlično uspela, kar dokazuje, da imamo vsi posamezniki v sebi še več potenciala, kot si ga znanost lahko predstavlja, zato ga moramo pri otrocih še naprej skrbno razvijati.

Ključne besede: mednarodna prireditev v tujem jeziku, področja nadarjenosti, samoiniciativnost učencev, »Knjiga talentov«

Simona Glavič: Gifted and talented pupils at international public event

Gifted and talented pupils are exceptional children. Often they are placed in the framework of the school system where they are not given enough opportunities to express their gifts and talents and the recognition that they are like jewels and not the two of the children are the same.

This idea was as well my starting point when preparing a major public event at the primary school. A group of gifted and talented pupils from all classes of the school who were self-motivated to perform at the public event in the foreign language has been chosen for the event.

The pupils' response was surprising. The pupils told me their gifts and talents include all areas. Therefore, I was challenged to create a script that would equally include all the areas of giftedness and talents and would give the performing pupils the opportunity to express themselves fully.

All the areas which are assessed in the scales for the gifted and talented pupils were included in the script design.

The fil rouge of the event was covered by the learning field. The event was held in a foreign language –English and all the participating gifted and talented pupils have been fluent in it.

By choosing two pupils to conduct the event the leadership area was introduced. The event has started with short drama actors' performance with which drama area was successfully introduced. Further, by different music performances (e.g. a group of drummers, choir, flutist and cello performance together with the choir) music area was introduced. By including pupils in technical support of the event (sound system) technical area was introduced and finally, sport area was introduced by school acrobatic group performance. A group of pupils was involved in the stage design and creation - art talent area was introduced as well.

The performance of the event was successful. It has also proved that all individuals have more potential as one can imagine. Therefore, talents in children should be further carefully developed.

Uvod

Vizija naše šole in strokovnih delavcev je, da spodbuja sodelovanje in ustvarjalnost, gradi znanje, veščine in vrednote in je šola, ki ni le dolžnost ampak tudi pravica.

Za uresničitev vizije smo soodgovorni skupaj s starši, zato je naloga vseh nas, da razvoj vsakega otroka skrbno spremljamo in beležimo. Skozi dobro poznavanje posameznikovih močnih področij lahko izstopajočim na posameznih področjih ponujamo udeležbo v obogatitvenih dejavnostih, ki so v skladu z njihovim poudarjenim interesom. Gre za nabor mnogih dejavnosti z različnih področij, ki jih lahko umeščamo v posamezne smeri in nam pri tem služijo za identifikacijo nadarjenih učencev. Nadarjenost je kompleksen, razvojno-dinamičen in kontekstno pogojen fenomen, ki je rezultat interaktivnega delovanja, bioloških, psiholoških, pedagoških in psihosocialnih dejavnikov ter v najširšem pomenu predstavlja izjemne človeške potenciale oziroma dosežke (Juriševič, V., 2012). Ta področja so: učno, voditeljsko, tehnično, telesno-gibalno, glasbeno, likovno, literarno in dramsko področje. K obravnavanju nadarjenih nas še posebej nagovarja citat: »Kjer so talenti, tam so naše naloge« (Ferbežer, I., 2002). V ta namen smo na šoli že pred nekaj leti ustvarili »Knjigo talentov«, kamor vsako leto zapišemo imena najbolj talentiranih učencev s posameznih področij. Žal pa se nemalokrat srečamo tudi s problematiko, ko se nadarjeni otroci ne želijo izpostavljati zaradi socialnih razlik ali morda prihajajo iz kulturno različnih okolij, ki jim ne dopuščajo sodelovanja na vseh ravneh.

Kot razlagata avtorja (Terman, L., Oden, M., 1947) so strokovnjaki že izvajali različne študije, ki so segale najdlje do telesno šibkejših otrok, niso pa se dotaknile kulturno različnih skupin ali skupin kulturno prikrajšanih okolij. Kljub temu, da se je več avtorjev lotilo številnih raziskav – Bernal (1974) in Brunch (1971), Renzulli (1971) – je bila njihova skupna ugotovitev ta, da so poskušali nadarjene otroke izolirati pred vplivom njihovega kulturnega okolja. Bezić (2012) navaja, da so lahko nadarjeni učenci socialno nezreli.

Moja vizija šolske mednarodne prireditve je bila, da nastopajoči učenci pristopijo k prireditvi samoiniciativno in pomagajo pri sooblikovanju programa, v katerem sem želela ponazoriti različnost vseh gostujočih držav v primerjavi z našo – skozi razlike v jeziku, navadah, podnebjju, veri in hrani ter z našimi nastopajočimi zaobjeti vsa področja, po katerih identificiramo nadarjene učence v slovenskem prostoru. Po ugotovitvah strokovnjakov imajo

nadarjeni otroci veliko potrebo po kreativnem samoizražanju. Potrebujejo psihološko svobodo in pogosto želijo organizirati, kontrolirati, voditi ali popravljati druge otroke. To je tudi ena izmed značilnosti, ki jim povzroča stres in ranljivost (Ferbežer, Težak, Kores, 2008).

Zame kot mentorico je bil izziv pripraviti prireditev z značilnostmi kreativnega in celovitega pristopa, namen pa je bil spodbujanje ustvarjalnosti nastopajočih, notranje motivacije učencev in seveda zadovoljitev vseh osnovnih in specifičnih potreb udeležencev in gledalcev prireditve. Podoben model zastavitve ciljev navaja tudi Nagy, M. v Modelu vodenja kreativnih delavnic (2006).

Za učence sem si prav tako zastavila nekaj izzivov, ki sem jih po končani prireditvi evalvirala s pomočjo anketnega vprašalnika nastopajočih. Zanimalo me je, koliko več časa so se zaradi scenarija v angleščini pripravljali za prireditev, koliko časa so potrebovali za učenje vlog v jezikih gostujočih držav (španščina, italijanščina, turščina in grščina), kako velik izziv jim je predstavljala prireditev (saj pred prireditvijo nismo imeli skupne generalke) in kaj predlagajo ali sporočajo mentorju. Zanimalo me je tudi, če se bodo prireditvi pridružili nadarjeni učenci, ki se do sedaj še niso želeli izpostavljati na javnih prireditvah – zaradi osebnih zadržkov ali pa ker morda prihajajo iz tujih ali celo socialno šibkejših okolij – in ali bodo morda v prihodnje še sodelovali na podobnih javnih prireditvah. V sklepnem delu sem od učencev pričakovala zapis predlogov in želja za naprej.

Od načrta, realizacije prireditve do evalvacije

Od vodstva šole sem dobila navodilo, naj bo prireditev zasnovana tako, da bomo gostom iz tujine skozi prireditev prikazali Slovenijo in vse najuspešnejše aktivnosti, ki jih izvajamo na šoli, vendar ne v okviru pouka, temveč kot spremljevalne dejavnosti. Na voljo smo imeli le tri tedne, kar je pomenilo tudi določen časovni pritisk zame in vse nastopajoče. Najbolj me je skrbelo, ker sem že od začetka vedela, da zaradi časovnega pritiska ne bomo uspeli izpeljati skupne generalke, da bi že vnaprej ocenila, kako bo prireditev sploh izgledala.

Preden sem zapisala scenarij prireditve, sem v Knjigi talentov poiskala imena učencev, ki so že kdaj vodili javno prireditev na šoli, nato sem obiskala trening šolskih akrobatov, glasbene vaje učencev, ki igrajo na posamezne inštrumente, vajo folklorne in plesne skupine in poiskala nadarjene na likovnem in tehničnem področju. Vse nadarjene učence od petega do devetega razreda sem povabila na kratek sestanek, ki so se ga udeležili le tisti, ki so želeli sodelovati na prireditvi. Nekaj jih je odstopilo, takoj ko so izvedeli, da bo prireditev v tujem jeziku, ker so se ustrašili novega izziva. Nekaj posameznic ni želelo govoriti pred velikim številom ljudi, tisti pa, ki so vendarle ostali, so bili pripravljene sodelovati na vseh ravneh, tudi pri sooblikovanju scenarija. Začeli smo z »nevihto možganov« na temo Slovenija, kjer smo dobili številne ideje o tem, katere pokrajine in mesta bomo predstavili. Zbrali smo več različnih idej za scenarij in se skupaj odločili, da bo osrednji – dramski del prireditve ponazarjal zaodrje treninga naše tako slavne šolske akrobatske skupine, ki bi se ji bi v nadaljevanju pridružili tujci iz vseh štirih gostujočih držav. Ti bi na kratko predstavili tudi svojo deželo, nato bi te tujce skozi besedo in pesem popeljali po naši Sloveniji, nato pa bi prireditev zaključili s spektakularnim nastopom šolskih akrobatov. Težave so se pojavile, ker se vodje različnih skupin (folklorne in plesne skupine) niso mogle odločiti, ali bi na prireditvi sodelovali ali ne, saj so menili, da imajo za pripravo točk premalo časa. Njihove odločitve smo čakali kar nekaj dni, vendar so se ob številnih dodatnih vzpodbudah in prošnjah omehčali in privolili. S tem sem preizkušala tudi svoje sposobnosti sodelovanja med sodelavci in timskega dela med učitelji in učenci.

Scenarij sem zapisala po sledečem vrstnem redu:

PODROČJA NADARJENOSTI (telesno-gibalno področje in dramsko področje)

V prvem delu je sodelovalo 18 učencev, ki so ponazarjali ozadje treninga šolske akrobatske skupine. Med njimi je potekal pogovor o prihajajočem nastopu, pripravi orodij in pripomočkov, o novih dresih, o novih postavitvah nastopa in podobno. Učenci, ki so v šolski akrobatski skupini, so nadarjeni predvsem na telesno-gibalnem področju. Nekateri med njimi so nadarjeni tudi na učnem področju in tistim pogovor v angleščini ni delal težav, medtem ko je ostalim učencem to predstavljalo velik izziv. Vsi posamezniki so dobro telesno razviti in v odlični telesni kondiciji, z lahkoto se učijo novih zahtevnih telesnih gibov in kompozicij, zelo dobro imajo razvito tudi psihomotorično kondicijo, kar je potrebno za natančno usklajevanje različnih zahtevnih kombinacij gibov. Značilno za njih je, da so vsi telesno vzdržljivi in radi tekmujejo, se izkazujejo ter dosegajo odlične rezultate na tem področju. Težave pri posameznikih so se pojavljale ob igranju na odru in pri izgovorjavi posameznih besed v angleščini.

- Po uvodnem zapletu na odru so na obisk in ogled treninga prišli štirje učenci, ki so ponazarjali tujce iz gostujočih držav Erasmus+ projekta iz Španije, Grčije, Turčije in Italije, in so igralce na odru pozdravili ter se predstavili v štirih različnih jezikih gostujočih držav. Naše igralce – akrobate so poprosili, če se jim lahko pridružijo na treningu, saj so tudi v svojih državah uspešni športniki. Slednji štirje učenci so dramski igralci in so nadarjeni na več področjih.

PODROČJA NADARJENOSTI (učno, voditeljsko in dramsko področje)

Učenci, ki so imeli na prireditvi samostojne vloge, so nadarjeni na več področjih. Posebej izstopajo učno, voditeljsko in dramsko področje. Zanima jih širše področje sveta, zato so radovedni in raziskovalno usmerjeni. Pri učenju in raziskovanju z zanimanjem uporabljajo številne raznolike vire (enciklopedije, leksikone, svetovni splet) in različne učne pripomočke, hkrati pa iščejo mentorje, ki imajo širši pogled na svet. Samoiniciativno se poglobljajo v različne zahtevnejše vsebine s področja naravoslovja, družboslovja, literature, nemalokrat namenjene starejšim vrstnikom, saj si zelo hitro zapomnijo veliko podatkov in smiselnega gradiva, pri tem pa opazijo številne podrobnosti, ki jih drugi ne opazijo. Vedno so vedoželjni, zanjo ločiti bistveno od nebistvenega in so selektivni pri novih podatkih. Na voditeljskem področju kažejo velik smisel za organizacijo, zato radi sodelujejo pri raznovrstnih prireditvah s svojimi predlogi. Z lahkoto uveljavljajo mnenja in poglede ter brez težav pridobivajo somišljenike, v skupini pa prevzemajo odgovornost in preudarne odločitve. So odločni, samozavestni in imajo pozitivno samopodobo. Radi imajo humor, vendar le na svoj način, sošolcem pa so vzgled, zato jim ti radi sledijo. Na dramskem področju znajo opazovati vedenje drugih in ga posnemati, zato improvizirajo, imitirajo in se znajo vživeti v določene vloge. Zanimajo jih vse vrste dramskih dejavnosti, radi sodelujejo v igratih, skečih in podobnem, saj odlično obvladujejo kretnje in obrazno mimiko s tem pa znajo pri gledalcih izzvati napetost in čustvene odzive. Taki učenci vedno radi nastopajo.

- Medtem ko so se športniki akrobati in tujci na odru spoznavali, sta se pridružila voditelja prireditve, ki sta obiskovalce preko besed, slik in glasbenih točk popeljala skozi prelepe pokrajine Slovenije. Voditelja sta se izkazala predvsem v brezhibni angleščini. Bila sta samozavestna, odločna, izžarevala sta pozitivno samopodobo.
- V skladu s scenarijem so prireditev popestrile posamezne glasbene točke – skupina bobnarjev, nastop violončelistke in flavtista, otroškega pevskega zborčka ter folklorne skupine z najmlajšimi učenci in šolske plesne skupine.

PODROČJE NADARJENOSTI (glasbeno področje)

Učenci, ki nastopajo v glasbenih točkah, se zanimajo za glasbo, jo zelo radi poslušajo in se izkazujejo na glasbenih nastopih ali javnih prireditvah. Igrajo na različne inštrumente in radi pojejo. Po posluhu reproducirajo glasbo, zlahka si zapomnijo melodične in ritmične vzorce ter imajo izostren občutek za ritem in melodijo. Na glasbo se odzivajo z različnimi spremembami razpoloženja, zlahka pa si izmišljajo tudi izvirne nove melodije.

- Hkrati z dogajanjem na odru, med posameznimi voditeljskimi vložki in glasbenimi točkami, se je na velikem platnu vrtela predstavitev Slovenije. Učenec je samostojno pripravil predstavitev najlepših krajev Slovenije skozi slike in videoposnetke in dodal tudi podnapise značilnosti posameznih krajev v angleškem in slovenskem jeziku. Dva učenca devetega razreda sta poskrbela za ozvočenje prireditve in za pripravo ter predvajanje glasbe ob posameznih glasbenih in plesnih točkah.

PODROČJE NADARJENOSTI (tehnično področje)

Učenci izkazujejo nadarjenost na tehničnem področju. Zanje je značilno, da imajo odlično razvito prostorsko predstavljalnost o tem, kako potuje zvok, poznajo posebne pripomočke za ozvočenje prostorov, kot so mešalne mize, mikrofoni, in jih znajo usklajevati z računalniki. Pri delu so pozorni na podrobnosti in so spretni pri popravilih različnih tehničnih naprav ali izdelovanju zvokov in modelov. Nadarjenost teh učencev se je izkazala že v nižjih razredih, kjer so kazali zanimanje za konstrukcijske igre, za različne tehnične aparate in podobne izdelke. Brez težav znajo narediti tehniški izdelek po načrtu, ga skicirati, narisati in izdelati.

- Prireditev se je skozi nabor različnih točk in dejavnosti odvila do težko pričakovane točke šolskih akrobatov, ki nas vedno znova presenečajo z novimi postavitvami in še bolj drznimi, nevarnimi in dah jemajočimi skoki, ki jih povežejo v vrhunsko predstavo.
- Za okrasitev odra so poskrbeli nadarjeni učenci nižjih razredov, saj so iz različnih vrst papirja pod vodstvom mentorjev izrezovali pozdrave in zvezdice. Učenec, ki je pripravil predstavitev Slovenije, se je skupaj z menoj udeležil obiska v dizajnerskem studiu, kjer so nama priznani strokovnjaki pomagali pri oblikovanju 3 metre velikega logotipa našega mednarodnega projekta, ki je v času prireditve krasil oder, danes pa zavzema vidno mesto ob obiskovalčevem vstopu v našo šolo.

PODROČJE NADARJENOSTI (likovno področje)

Učenci, ki so nadarjeni na likovnem področju, lahko zelo dolgo vztrajajo pri opazovanju slik, znakov in ostalih umetnin. Brez težav vztrajajo pri raznovrstnih likovnih dejavnostih. Skladno z mentorjevimi navodili načrtujejo lastne likovne kompozicije in uživajo v preizkušanju različnih likovnih materialov, tehnik in sredstev. Učenci te dejavnosti jemljejo resno in jih navdajajo z velikim zadovoljstvom, saj imajo dober spomin za likovne podrobnosti in celotne strukture, posebej pa imajo razvit estetski čut.

Nekaj dni po končani prireditvi smo se z učenci ponovno sestali in poskusili evalvirati naše delo. V ta namen so učenci izpolnjevali anketni vprašalnik, ki je zajemal pet vprašanj izbirnega tipa, v zadnjem vprašanju pa so kot nadarjeni učenci imeli priložnost izraziti svoje ideje, želje in pričakovanja za naprej.

Najprej me je zanimalo, kako so bili nastopajoči zadovoljni s svojim nastopom na prireditvi. Presenetilo me je, saj so vsi učenci zapisali, da so bili z nastopom zelo zadovoljni. V drugem vprašanju me je zanimalo, koliko več časa so porabili za pripravo, ker je bila prireditev v angleškem jeziku. Zapisali so, da so porabili enkrat več časa, kot če bi bila v slovenščini in dopisali, da so imeli največ dela z učenjem in ponavljanjem pravilne izgovorjave besed. Na vprašanje »Koliko več časa si porabil/a za učenje ostalih jezikov?« so zapisali, da časovno enako veliko kot za angleščino, vendar je bilo tega teksta neprimerno manj. Na vprašanje »Kaj ti je predstavljalo največji izziv?« se jih je večina opredelila, da jih je skrbel nastop brez predhodne generalke. Nato me je zanimalo tudi, če si v bodoče želijo kakšnega izziva, ki se ne nanaša na njihovo najmočnejše področje. V tem odgovoru so povsem odkrito odgovorili, da si tega ne želijo. Pri zadnjem vprašanju, kjer so lahko

izražali svojo kreativnost s predlogi za nadaljnje delo, so predlagali še več podobnih izzivov, morda tudi v nemškem jeziku. Kar nekaj se mi jih je zahvalilo za vložen trud.

Zaključek

Mednarodna javna prireditev je bila kljub neizpeljani generalki in zapletom z nekakovostnim ozvočenjem uspešno izpeljana, kar je potrdilo mojo začetno vizijo, da lahko z zahtevnim, raznolikim scenarijem in ustrezno motivacijo nadarjene učence z različnih področij nadarjenosti povežem v skupen projekt. Nadarjeni učenci so se pričakovano odlično izkazali na svojih področjih, ob tem pa so se soočili s številnimi novimi izzivi (sodelovalno učenje, razvijanje socialnih veščin, javno nastopanje v tujem jeziku ...). Nedvomno je vsak od njih doprinesel k skupnemu uspehu. Prav tako se v analizi evalvacijskih vprašalnikov odraža zadovoljstvo nastopajočih in pripravljenost na ponovno sodelovanje, kar dokazuje, da imajo nadarjeni učenci v sebi veliko potenciala, ki ga moramo prav učitelji skrbno opaziti, razvijati in postavljati pred nove izzive.

Viri in literatura:

BRUNCH, C., 1971: *Modification of procedures for identification of the disadvantaged, Gifted Child Quarterly*, št. 5, stran 267–272.

RENZULLI, J. S., HARTMAN, R. K., 1971: *Scale for rating behavioural characteristics of superior students, Exceptional children*, št.38, str. 243–248.

BEZIĆ, T., BLAŽIČ, T., BOBEN, D., BRINAR HUŠ, M., MAROVT, M., NAGY, M., ŽAGAR, D.: *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2006.

BEZIĆ, T., RUPNIK, VEC, T., JURIŠEVIČ, M., ROSTOHAR, G., LEP, B., NOMINAL, F., HANŽIČ, A.: *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Ljubljana: Zavod za šolstvo, 2012.

FERBEŽER I.,: *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa, 2002.

FERBEŽER, I., TEŽAK, S., KOREZ, I.,: *Samopodoba nadarjenih otrok*. Radovljica: Didakta d. o. o., 2008.

Mateja Hočevar: LEGO – animacija in KARIKATURE

OŠ Stopiče, OŠ Dolenjske Toplice
mateja.hocevar@osstopice.si

Kot učiteljica likovne umetnosti se veliko ukvarjam z učenci, ki so evidentirani kot nadarjeni, pa tudi s tistimi, ki niso, vendar pokažejo nekaj več, predvsem na likovnem področju.

Na obeh šolah sodelujem z učenci od 4. razreda dalje, kar mi še posebej predstavlja izziv. Učenci se med sabo razlikujejo in starost velikokrat ni merilo za določitev njihovih zmožnosti.

Tako sem z učenci 4. in 5. razreda OŠ Stopiče izvedla lego delavnice z različnimi temami, ki so temeljile na arhitekturi. Učenci so v skupinah sestavljali lego kocke, ki so se z njihovo pomočjo spremenile v sceno za animacijo, oblikovali zgodbe, premike fotografirali in sličice na koncu sestavili v animacije.

Primer: <http://www.osstopice.si/index.php/vsi-prispevki/310-lego-delavnica>

Karikature smo izvedli z učenci OŠ Dolenjske Toplice (4.–9. razred). Pred začetkom risanja smo si ogledali zanimive slovenske in tuje karikature ter se pogovorili o njihovem pomenu in izvedbi. Učenci so se razdelili v pare in narisali portret svojega sošolca oziroma prijatelja, pri čemer sem jih usmerjala k praviim proporcem, nato smo risbe fotokopirali in jim dodali karikaturne značilnosti. Z delavnico karikature sem želela, da učenci spoznajo, da karikature nikakor ne smejo biti žaljive, temveč zabavne in smešne, tudi in predvsem osebi, za katero je karikatura narejena.

As an art teacher I constantly work with children who have been recognised as gifted, and also with those who have not, but nonetheless show extra effort, especially in the art field.

At both schools where I teach, I work with students in class 4 and older, which is especially challenging. Students are diverse, and age is not always the criterion on which to presume their abilities.

I organized a LEGO workshop for the students of classes 4 and 5 of Primary School Stopiče. Students worked in different themes, based on architecture. In groups they played with blocks and designed a scene for animation, created stories, photographed movements and made animations in the end.

Example: <http://www.osstopice.si/index.php/vsi-prispevki/310-lego-delavnica>

Caricatures were created with students of Primary School Dolenjske Toplice (classes 4 to 9). Before we started drawing we took a look at some interesting Slovenian and foreign caricatures. We discussed their meaning and technique. Students then worked in pairs and drew each others portrait. During the process I encouraged them to use correct proportions. Drawings were then photocopied and added caricature features. With this workshop I wanted my students to realize that caricatures should never be offensive, but funny and amusing, especially to it's subject.

Ključne besede: lego – animacija, karikatura, nadarjeni, samopodoba

Ob pripravi letnega načrta za delo z nadarjenimi učenci sem velikokrat v dilemi, kaj bo otrokom pravzaprav predstavljalo izziv.

Pojavlja se vprašanje, ali bodo otroci kos izzivu oziroma ali jim bodo naloge dovolj zanimive, toda delavnice, ki jih pripravljam za nadarjene, so se, tudi z najosnovnejšimi motivi in tehnikami, izkazale za visoko motivacijske in uspešne. Učitelji namreč iščemo različne pristope in ovire se pojavijo pri sami izvedbi zaradi določenega pomanjkanja bodisi opreme bodisi organizacije. (Ferbežer, 2008)

Toda pri večini stvari je dovolj le malce improvizacije in prilagoditev. Seveda pa to pomeni, da mora učitelj področje in način dela preizkusiti, predvsem pa skoraj odlično poznati.

Nadarjeni otroci so velikokrat s strani učiteljev bolj usmerjeni v tekmovanja iz znanja, saj se od njih (nezavedno) pričakuje, da bodo dosegali visoke rezultate, medtem pa pri nekaterih pozabljamo na njihove višje sposobnosti na umetniškem področju, predvsem pa na to, da so kljub njihovi nadarjenosti še vedno le otroci.

Ko je učenec evidentiran oz. predlagan za testiranje, se vključi v skupino tako imenovanih nadarjenih otrok, ki so jim ponujene različne oblike tako delavnic kot priprav za tekmovanja ipd. Včasih učitelji pozabljam(o), da so ti učenci kljub vsemu še vedno otroci in s tem lahko pri otrocih zaradi preobremenjenosti povzročimo odpor do dodatnega dela, ki ga s sabo prinese naziv nadarjenost. Sama poskušam otroke v sklopu rednih ur in interesne dejavnosti usmerjati k nadgradnji likovnega dela na način, da otroku ne nalagam dodatnega dela. Pomembno se mi zdi zlasti to, da učenci čutijo likovno umetnost kot del sprostitvene dejavnosti. Pri delavnicah pa izvajamo tehnike in se seznanjamo s področji, ki jih pri rednem pouku ni mogoče izvesti, predvsem zaradi časovnih okvirjev.

Z delom na dveh lokacijah sem veliko pridobila na področju dela z nadarjenimi, saj sem imela že na začetku priložnost spoznati različne koncepte dela, ki sem jih preizkusila tudi v praksi. V OŠ Dolenjske Toplice smo izvajali sobotne šole, na katerih so učenci lahko sodelovali v različnih delavnicah. Večinoma so bile ciljno osredotočene na določen razred, zadnja v šolskem letu pa je bila izbirna, kjer so se ustvarile heterogene skupine učencev. V OŠ Stopiče sem se z učenci kontinuirano srečevala celo leto (1x tedensko), pri nekaterih delavnicah smo ure združili, da so potekale bolj zgoščeno in konstruirano.

Poleg delavnic, za kateri sem se odločila, da ju podrobneje predstavim, sem izvedla tudi kar nekaj klasično likovnih delavnic (Abstraktna slika, Reprodukcijske, Ilustracijske, Abstraktno kiparstvo ipd.) z najosnovnejšimi motivi in zahtevnejšimi tehnikami ali najosnovnejšimi tehnikami ter za otroke zahtevnejšimi motivi (abstrakcija je namreč za učence devetih kot učence petih razredov zahtevnejša po motiviki). Likovne delavnice so bile vedno polne, čemur pripisujem tudi zmanjšanje ur samega pouka likovne umetnosti v devetletki.

Vse izdelke smo vedno razstavili, čeprav bi jih želeli učenci takoj odnesti domov. Ponos, ki so ga čutili ob svojem dokončanem delu, je zagotovo odličen kazalnik uspešnega dela z nadarjenimi.

LEGO – animacija

Animacija je eno izmed področij, s katerim se učenci srečajo v devetem razredu, kar je po mojem mnenju prepozno, saj je dandanes računalniška pismenost otrok mnogo višja. In prav zaradi zavedanja tega bi lahko bile naloge v zadnjih letih osnovne šole na bistveno višjem nivoju. Tu se sicer poraja vprašanje, kako bi take naloge lahko izvedli, saj smo z devetletko učitelji likovne umetnosti izgubili določeno število ur, ki so jih sicer »nadomestili« ure izbirnih predmetov, toda dejstvo je, da imajo učenci na splošno premalo ur, posvečenih drugačnemu, sproščenemu načinu učenju, kar likovna umetnost zagotovo je. Odločitev, da bom delavnico izvedla z učenci 4. in 5. razreda, je bila zato kar preprosta. Skozi igro do končnega izdelka.

Delavnico smo izvedli v treh delih, tako da so v prvem delu v skupinah sestavljali lego kocke, kjer je bil poudarek na likovnem področju arhitektura (gradovi, kulturna dediščina), v drugem so se spoznavali s fotografijo, v tretjem pa sestavljali animacijo ter tako končni izdelek. Sestavljanje lego kock je bilo s socialnega vidika zelo produktivno, saj so morali med sabo sodelovati, sestavljati zgodbo in se dogovoriti o določenih premikih. Pri fotografiranju vsakega najmanjšega premika figuric so skrbeli, da je scena ostala čim bolj statična, dodajali podrobnosti ter se dogovarjali o spremljajoči glasbi. Ko smo fotografije naložili na računalnik, so jih učenci v skupinah in po natančnih navodilih v programu Monkeyjam sestavili v animacijo, nato pa v programu Movie Maker dokončali video, kjer smo dodali glasbo, uvodno in odjavno špico ter naslov. Nastale animacije smo objavili na spletni strani in tako poskrbeli za njihov ogled.

Delavnica lego – animacija je vsebovala tri vsebinsko in po zahtevnosti različne sklope, pri katerih so se učenci srečevali z različnimi ovirami, ki so jih s sodelovanjem reševali brez večjih težav. Čeprav sem bila v precepu, ali bodo posneli dovolj fotografij, da bodo animacije zares uspele, sem bila po prvi delavnici prijetno presenečena. Ne le, da so bile animacije odlične, učenci so preseгли vsa moja pričakovanja pri sodelovalnem delu.

KARIKATURE

Nekateri nadarjeni učenci imajo zaradi svojega, velikokrat drugačnega, razmišljanja in posledično nesprejetja s strani okolice nizko samopodobo, kar se kaže v neprimernem odzivanju ob provokacijah oziroma v konfliktih postopajo drugače, kot se od njih pričakuje. Na nas, učiteljih, je, da poskrbimo in otroku pomagamo pri vključevanju v okolje. Če otroka bolj zanima naravoslovje

kot šport, še ne pomeni, da je čudak, tako kot velja, da (še) ni umetnik, če mu je likovna umetnost bližje kot matematika. V vsakem, ne glede na to ali je nadarjen ali ne, lahko najdemo nekaj dobrega in pozitivnega, kar je smiselno izpostaviti v namen spodbujanja pozitivne samopodobe. Delavnica karikatur se mi je s tega vidika zdela še posebej zahtevna, saj sem se bala odziva posameznikov, ki bi lahko vodil v negativizem. Priprava na delavnico je tako terjala malce več časa in razmišljanja, saj se zavedam, da dobro pripravljen učitelj lažje vodi in spelje svoje delo.

Na delavnici, ki je trajala zgoščeno 4 šolske ure, je sodelovalo 20 učencev od 4. – 9. razreda. Učenci so sprva narisali realistično (proporcionalno pravilno), nato pa še karikirano podobo sošolca, prijatelja, pri kateri so predvsem razmišljali o človeških lastnostnih, navadah, značajih, konjičkih in jih poskušali vnesti v svoje likovno delo. Na začetku, pa tudi med samim individualnim delom otrok sem kar nekaj časa posvetila pogovoru o sporočilnosti njihovih portretov. Nekateri učenci so potrebovali več individualnega svetovanja v zvezi s tem, saj so želeli, da bi njihova karikatura res predstavljala dobre lastnosti in ne bi bila zgolj norčava. Predvsem starejši so imeli pri določanju te meje več težav tudi zato, ker so si želeli ustvariti odlično karikaturu, obenem pa niso hoteli prizadeti svojega prijatelja. Mlajši učenci, četrtošolci, so svoje karikature izpeljali na drugačen način, saj je zanje pustovanje tisto, kar predstavlja nekaj norčavega, vendar so kljub vsemu njihove podobe ostale spoštljive do portretiranca. Komunikacija med pari je bil ključnega pomena, da so se prepričali, ali se zdi posamezniku določena upodobljena podrobnost sprejemljiva ali morda žaljiva. Vsem je veliko pomenilo to, da smo si ogledali različne karikature slovenskih in tujih ustvarjalcev ter tako spoznali različne pristope (le portretna karikatura in karikatura, kjer je pomemben del tudi ozadje).

V medijih namreč vse pre pogosto srečamo karikature, ki so žaljive in nerealne zaradi nepoznavanja osebe, ki jo upodobijo. Učencem je bilo po delavnici vseč spoznanje, da karikature nimajo le namena norčevanja iz nekoga zaradi dolgega nosu ali kakšne druge poudarjene telesne značilnosti, temveč je potrebno upoštevati posameznika takega, kot zares je in ga dobro poznati. Tako je mogoče izdelati karikaturu, ki je najbolj zanimiva in zabavna tudi in predvsem za portretiranca.

Včasih se pojavi primer, da otrok že s samim nazivom dobi višjo (včasih neustrezno) samopodobo, kar opažam predvsem v zadnjih letih, ko je evidentirano nadarjenih otrok manj. Na nekatere delavnice prihajajo tudi otroci, ki niso evidentirani, vendar imajo željo oziroma jim je vseč likovno ustvarjanje. Zgodilo se je že, da je otrok svojemu sošolcu rekel "Jaz sem nadarjen, ti pa nisi." V takih primerih je težko za oba. Prvemu je potrebno dopovedati, da pomeni biti evidentiran nekaj, konkreten izkoristek te nadarjenosti pa nekaj popolnoma drugega, medtem ko je drugemu še toliko težje pojasniti, da imata lahko oba smisel za neko področje, v mojem primeru likovno.

Za konec naj omenim še primer deklice, s katero sem se prvič srečala, ko je obiskovala 5. razred. Udeležila se je vseh delavnic, ker so se zdele resnično zanimive, čeprav ni bila evidentirana kot nadarjena. Ni bila napotena na testiranje, saj so učitelji, ki so jo poučevali v nižjih razredih, menili, da je deklica le vestna in delavna. V sedmem razredu sem svetovalni delavki predlagala, da bi jo kljub temu napotili na testiranje in po testiranju se je izkazalo, da deklica spada v zgornjih 10 % na področju besedne ustvarjalnosti in splošne intelektualne sposobnosti. Deklica se je v zadnjem letu odprla in je bolj dostopna tudi za svoje sošolce, za katere je prej, ne glede na to, da ni bila evidentirana kot nadarjena, veljala za precej nedostopno, saj v primerjavi z njimi velikokrat izstopa na intelektualnem področju. Svojo nadarjenost odlično razvija predvsem na besednem in ustvarjalnem področju.

ZAKLJUČEK

Ob izvedbi različnih delavnic sem vedno znova presenečena nad odzivom, ki ga dobim od sodelujočih otrok. Veliko jim pomeni končni izdelek, seveda pa tudi pohvala ob nastalem delu. Ne glede na to, da vlada prepričanje o nadarjenih otrocih, ki naj ne bi bili esteti, verjamem, da je tudi sam estetski videz odvisen od motiviranosti in vloženega dela.

Samopodoba nadarjenih otrok raste z njihovimi uspehi, vendar je treba razumeti, da so otroci občasno ravno zaradi tega pod pritiskom. Ker poučujem likovno umetnost, je narava mojega dela drugačna in bolj sproščena. Tako pri pouku kot tudi pri delavnicah se imam možnost z učenci veliko pogovarjati in včasih so ravno te delavnice tiste, ko lahko učitelj določenega učenca spozna bolje. V višjih razredih osnovne šole, predvsem ob pojavu prvih znakov pubertete, se lahko zgodi, da se nadarjeni namreč znajdejo v precepu. Poraja se jim vprašanje - ustrezati okolici ali ostati tak, kot sem? S spretnim vodenjem učiteljev in učiteljevo odprtostjo za njihove težave lahko imajo oboje.

LITERATURA:

- Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). Nadarjeni otroci. Didakta, Radovljica
- Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). Samopodoba nadarjenih otrok. Didakta, Radovljica

Darko Hederih: KVIZ IN NADARJENI? DA, A S PRIDRŽKOM

OŠ BRATOV POLANČIČEV MARIBOR

darko@osbp.si

Kvizi spadajo med bolj priljubljene oblike dela v šoli. Učitelji se jih poslužujejo v različnih fazah pouka, še najpogosteje kot uvodna motivacija ali ponavljanje in utrjevanje učne snovi, vendar je uporabnost kvizov v šoli mnogo širša.

V prispevku se bom osredotočil na oblike in načine izvedbe kviza v šoli, ki presega namen kvizov, ki jih spremljamo v medijih. Ko gre za uporabo kvizov pri delu z nadarjenimi učenci, moramo upoštevati vrste nadarjenosti in tem učencem prilagoditi izvedbo, namen ali celo njihovo vlogo pri kvizu. Tako je lahko nadarjen učenec sestavljavec kviza, njegov izvajalec, učiteljev pomočnik, morda tisti, ki preverja in potrjuje pravilnost odgovorov ali pa enakovreden član ekipe. Predvsem ko je v zadnji vlogi, ima učitelj veliko možnosti, da upošteva specifičnosti nadarjenih otrok, od vodstvenih sposobnosti do razvijanja socialnih veščin.

Ključne besede: kviz, nadarjeni učenci, motivacija, pouk, preverjanje znanja.

Quizzes are among the most popular forms of learning activities. Teachers use them at different stages of the lesson, mostly as a motivation or for repetition and revision of a specific learning content. However, the usefulness of quizzes in education is much broader. The article focuses on the forms and ways of introducing a quiz in school activities. Obviously, this form of a school activity upgrades the simple entertaining purpose of quizzes that appear in the media. When it comes to using quizzes in a group of gifted pupils, we have to consider many different types of pupils' abilities and accordingly adjust the quiz activity itself, its purpose or even the pupils' roles in the quiz. Thus, a gifted pupil can be the author of a quiz, he can be the one carrying it out, he may play the role of a teacher's assistant or even be the one who confirms the correctness of the answers. Finally, he can simply be a team member. In this case, the teacher has many opportunities to consider and develop the competences, such as leadership and social skills, of the gifted and talented children.

Keywords: quiz, gifted pupils, motivation, lessons, knowledge assessment.

UPORABNOST KVIZOV

Kvize običajno povezujemo s pisnimi in elektronskimi mediji. Vsi poznamo privlačnost televizijskih kvizov in z veseljem preizkusimo svoje znanje na spletnem kvizu. Res je, da mnogi besedo kviz zlorabijo in jo uporabijo tudi takrat, ko gre zgolj za anketo ali morda kakšno drugo uganko. V pričujočem prispevku nas bo zanimalo, kako lahko kviz uporabimo v šoli in ali se uporaba kaj spremeni, ko gre za nadarjene učence.

V šoli lahko učitelj uporablja kviz v funkciji motivacije, pridobivanja, utrjevanja, razširjanja in preverjanja znanja, prav tako pa lahko s pomočjo kvizov spodbuja ustvarjalnost učencev in dosega še druge, nestorilnostne cilje.

Ena od možnih uporab kvizov je uporaba za uvodno motivacijo pred obravnavo širšega učnega sklopa. Tudi med različnimi oblikami pridobivanja znanja imajo kvizi vidno mesto. Njihova prednost v kontekstu pridobivanja znanja je doseganje večje motivacije pri učencih, možnost takojšnje povratne informacije o predznanju in možnost izkazovanja individualnih razlik.

Večjo motivacijo pri učencih v primeru kviza lahko pojasnimo s teorijami radovednosti in teorijami tekmovanja, še najbolj pa jo seveda potrjuje praksa. Različna uspešnost pri reševanju kvizov omogoča učitelju, da individualizira in diferencira pouk že v fazi pridobivanja znanja, čeprav je to običajno domena kasnejših faz pouka.

Kviz kot izrazito motivirajoča oblika učenja nam daje možnost vnaprejšnje napovedi, kar motivacijo za pridobivanje znanja še poveča. Izkušnje kažejo, da so učenci visoko motivirani prav v situaciji, ko učitelj napove temo in obliko kviza, vire in literaturo, sestavo ekip in način tekmovanja za nekaj dni naprej.

Najpogosteje se učitelji odločajo, da kviz izvedejo v fazi preverjanja znanja. Da kvizu ne bi odvzeli bistva, to je igrivost, je nujno ostati na nivoju preverjanja brez ocenjevanja. Če ostane učitelj v okviru preverjanja (ne ocenjevanja), je kviz eden od redkih (če ne edini) nestresni način preverjanja znanja, pri tem pa sploh ni nujno, da izgubi prednosti klasičnih metod preverjanja znanja. Pri tem ne smemo zanemariti še enega vidika. Uspešnost reševanja kviza namreč sestavlja vca, v našem primeru učitelja, pogosto preseneti. Včasih negativno, bolj pogosto pa pozitivno. Učenci, ki pri klasičnih metodah preverjanja znanja zatajijo, se neredko dobro odrežejo pri kvizih. Še posebej, če vsebina le-teh ni strogo šolsko znanje. To dejstvo dvigne učenčevo samozavest, hkrati pa je koristna povratna informacija učitelju. Ne le o znanju učencev, ampak tudi o lastnih, pogosto zmotnih predvidevanjih o njihovem znanju.

Na prvi pogled je odgovarjanje na vprašanja v kvizu dejavnost, ki ji ne moremo pripisati elementov ustvarjalnosti. Kritiki bi se lahko sklicevali na zgolj eno možno pravilno rešitev. Drži, da je pravilni odgovor praviloma le en, vendar so različne poti, ki vodijo do njega. Pri nekaterih kvizih mora

reševalec uporabljati različne miselne strategije in pokazati veliko fleksibilnost mišljenja. Če dodamo še možnost, da so sestavljalci kvizov učenci sami, potem lahko očitek o dušenju ustvarjalnosti več kot zavrremo. Seveda pa, po drugi strani, drži, da različne oblike kvizov dopuščajo in omogočajo različno stopnjo ustvarjalnosti in da nekatere oblike ne sežejo prav visoko na lestvici ustvarjalnosti. Razlog je lahko v njihovi neustrezni obliki, namenu ali načinu izvedbe. Izkušnje kažejo, da je uspešnost pri kvizih vsaj v tolikšni meri kot od znanja, odvisna od sodelovanja med člani ekipe, pozornega poslušanja, strpnosti pri odgovarjanju, usklajenosti ekipe. Kvizi dajejo odlično možnost za razvijanje omenjenih kompetenc.

KVIZI IN NADARJENI

Vse doslej povedano velja za vse in ne zgolj nadarjene učence. Res je, da lahko iz večine, če že ne iz vseh možnih uporab kvizov nadarjeni učenci izvedejo več kot drugi, a s tem se ne moremo zadovoljiti. Kaj je torej tisto, kar lahko v kontekstu uporabe kvizov nadarjenim učencem ponudimo več?

Nadarjen učenec je lahko učiteljev pomočnik. Več je razlogov, zakaj bi nadarjenemu učencu ponudili asistenco pri organizaciji kviza. Morda je njegovo znanje teme neprimerljivo večje in bi porušil ravnotežje pri oblikovanju ekip. Bolje bo, da pomaga pri organizaciji izvedbi kviza. S tem pridobiva na samozavesti in razvija organizacijske in besedne spretnosti. Ker imajo nadarjeni učenci običajno smisel za objektivnost in pravičnost, smo s tem, ko mu zaupamo organizacijo kviza, zagotovili večjo objektivnost le-tega.

Seveda lahko nadarjen učenec prevzame celotno izvedbo kviza – od izbora tematike, oblike kviza, sestave vprašanj, razdelitev ekip in sistema točkovanja. Ali mu bomo to zaupali, je odvisno od njegovih sposobnosti za izpeljavo vseh naštetih faz. Lahko pa skupina nadarjenih učencev prevzame izvedbo kviza, pri tem pa si razdelijo delo glede na osebne preference, spretnosti in smisel za posamezne faze izvedbe.

Nekateri nadarjeni učenci imajo dobro razvite vodstvene sposobnosti. Ker naj bo kviz praviloma ekipni, jim daje možnosti razvijanja teh sposobnosti, hkrati pa jih vendarle sili tudi k prilagajanju, strpnosti, kooperativnosti in sklepanju kompromisov.

Nekatere nadarjene učence označuje samosvojost in trma. Ekipni način tekmovanja jih prisili v sodelovanje, upoštevanje mnenj vseh članov ekipe. Ker so praviloma teme v kvizih raznolike, se pogosto zgodi, da različni člani skupine prispevajo pomemben delež odgovorov, kar nadarjenega učenca še enkrat uči kooperativnosti in spoštovanja vseh članov ekipe.

Nekateri nadarjeni učenci so rajši kot v vlogi tekmovalcev v vlogi komisije, ki presoja pravilnost odgovorov. Če jim damo ustrezne zadolžitve že vnaprej, bodo praviloma delo opravili skrbno in

odgovorno, pri tem pa s pomočjo virov še poglobili svoje znanje – nemara celo bolj, kot bi ga v primeru, če bi bili enakovredni člani ekipe.

DILEME PRED IZVEDBO

Pri kvizu je pomembno, da so njegova vsebina, oblika, predvsem pa težavnost naravnane na starost učencev. Priložnostni sestavljavci pogosto grešijo, ko sestavljajo prelahke kvize misleč, da bodo tako zadovoljili reševalce. Reševalci so, nasprotno, najbolj zadovoljni, kadar predstavlja uganka za njih 'optimalen intelektualni izziv', po domače, če ni ne prelahka, ne pretežka. In kaj pomeni optimalna težavnost v primeru kvizov? Sestavljavec vprašanj je dosegel svoj namen, če je končna analiza pokazala, da so učenci pravilno odgovorili na dve tretjini do tri četrtine vprašanj.

V uvodu smo spoznali, da preverjanje znanja le eden, ne nujno prvotni namen kviza. Pri spretnem načrtovanju kviza bo izvajalec pozoren na razvijanje socialnih veščin, sodelovanja, prilagajanja, tu in tam pa bo dopuščal tudi ustvarjalnost učencev.

Pozorni moramo biti na vsebinsko ustreznost kviza, kot tudi na namen, ki ga želimo doseči. Pri izboru vsebine bodimo pozorni, da med šolske teme spretno vnašamo vsebine, ki se šolskega znanja dotikajo le posredno. Prav to loči kviz od preizkusa znanja. Različne oblike kvizov omogočajo realizacijo različnih ciljev, a o tem več v nadaljevanju.

Pri izvedbi kviza je pomembno tudi navodilo, ki ga podamo tekmovalcem in način izvedbe. Navodilo je sestavni del vsakega kviza. Lahko je le ustno, vendar je bolje, če je tudi zapisano – že zato, ker pripadajo učenci različnim kognitivnim tipom.

NAČELA IZVEDBE KVIZA

Na prvi pogled se kviz bistveno ne razlikuje od drugih načinov preverjanja znanja, Tisto, kar kviz loči od klasičnih načinov preverjanja znanja je 'set igrivosti'. Set igrivosti ni oblika, še manj vsebina vprašanj, čeprav ga lahko ena in druga vsaj omogočita, če že ne ustvarita. Set igrivosti je okvir mišljenja, pripravljenost, ki jo z navodili, uvodno motivacijo in pristopom pri reševalcih ustvari izvajalec kviza. Ugovor, da je predvsem odsotnost ocenjevanja ključnega pomena, drži le delno. Prav tako drži, da zgolj primerno vzdušje še ne zagotavlja dobrega kviza. Toliko prej, če naj le-ta, poleg tega, da zabava, tudi kaj nauči.

Praviloma naj bo kviz tekmovanje med ekipami. Za to je več razlogov. Delo in odgovornost se v skupini porazdeli, poleg storilnostnih momentov pa stopi v ospredje sodelovanje, kooperativnost. Optimalno število članov ekipe je tri, optimalno število ekip pa dve do pet. Skupine morajo biti

izenačene glede na dejavnike, ki vplivajo na rezultat. Najpogosteje so to sposobnosti in znanje, včasih tudi spol, če je kviz ozko tematski. V šolski situaciji lahko imamo stalne skupine. Sčasoma se razvije zanimiva ekipna dinamika, hkrati pa poraz za ekipo pomeni motivacijsko sredstvo za bodoče kvize. Če ekipe sestavljamo sproti, je zaradi občutka pravičnosti in zagotavljanja uravnoteženosti najboljše, da ekipe žrebamo. Lahko pa postavimo tudi tako imenovane nosilce, učence, ki se na temo najbolj spoznajo in jih postavimo kot vodje posameznih skupin.

Izvajalec kviza mora spodbujati sodelovanje in ustrezno reagirati, kadar se kviz obrača v nezdravo tekmovanje. V praksi to pomeni, da se naj ekipe veselijo predvsem svojih pravičnih odgovorov, ne, kot se rado dogaja, napačnih odgovorov sosednje ekipe. Nezdrava tekmovalnost je ena najnevarnejših pasti prirejanja kviza v oddelku. Popolnoma se ji ne moremo izogniti, omilimo pa jo z korektnostjo izvedbe, izenačenostjo ekip in ne pretiranim povzdigovanjem zmagovalcev.

Najbolj enostavno za izvedbo se zdi, da vodja zastavlja vprašanja po nekem svojem ključu, na primer po vrstnem redu, kot jih ima zapisana. Druga možnost je, da ekipe vprašanja žrebajo, s čimer izvajalec zagotovi večjo objektivnost, v očeh reševalcev pa pravičnost tekmovanja. Najvišji nivo je izbira vprašanj s strani reševalcev po nekem, vnaprej poznanem kriteriju. Ne toliko zaradi vsebine kot zaradi občutka, da so sami krojili svojo usodo. Poleg tega predstavlja za ekipo izbira vprašanj določen obred, hkrati pa zahteva usklajevanje mnenj posameznih članov ekipe.

Težavnost vprašanj je poglavje zase. Pri tem je, kot kaže praksa, večja nevarnost, da bodo vprašanja prelahka. Z vidika objektivnosti, napetosti in ustrezne motiviranosti bomo ravnali prav, če bomo kot sestavljavci zagotovili vprašanja, na katere bodo ekipe pravilno odgovorile v dveh tretjinah do treh četrtinah primerov. Če smo zagotovili žreb ali izbiro vprašanj in če je teh dovolj, potem različna težavnost posameznih vprašanj ni preveč moteča.

Kot sestavljavci se najpogosteje odločamo za tematske kvize in prav je tako. V množici vprašanj na določeno temo ni nujno, da so vsa vprašanja neposredno vezana na tematiko. Določen delež vprašanj naj bo takšnih, ki se le posredno dotika dane tematike, sicer pa so bližja interesnim področjem tekmovalcev. Tudi ugankarsko in humorno obarvanih vprašanj se ne smemo izogibati, pa tudi pretiravati ne smemo z njimi.

Poleg različne težavnosti in vsebinske heterogenosti vprašanj bomo predvsem v šolski situaciji pazili tudi na to, da bodo vprašanja na različnih nivojih znanja. Včasih to zagotovimo že z različno obliko vprašanj, bolj pogosto pa je za to potrebno nekoliko več truda.

Sestavni del vsakega kviza so nagrade zmagovalcem. Pri tem pa ni nujno, da gre vedno za materialno nagrado. Učitelji se domislijo mnogih možnosti pri nagrajevanju, vsak sam pa najbolj ve, kaj njihovim učencem veliko pomeni.

OBLIKE KVIZOV

Raznolikost oblik kvizov omogoča, da sledimo različnim ciljem. Ker bi natančnejši opisi zahtevali več prostora, naj omenim samo tiste oblike, ki jih najpogosteje uporabljам, za natančnejše napotke pri sestavi pa uporabnike usmerim k virom, navedenim ob koncu.

DRŽI ALI NE DRŽI

Vprašanja tipa drži/ne drži so primerna kot uvod v širši sklop vprašanj, ne pa kot samostojni kviz. Dopuščajo veliko mero ugibanja, sestavljavca pa omejujejo pri vsebinah tem. Kljub temu so vprašanja primerna kot uvodni del kviza, neke vrste segrevanje in temu primerno naj bodo ustrezno lahka.

IZBERI TEMATIKO

S pomočjo vprašanj tega tipa lahko dosegamo taksonomsko višje cilje. To velja še posebej za različico igre 'vprašanje po izbiri'. Prednost te igre je v izbirnosti vprašanj.

IZBERI TEŽAVNOST

Če pri igri 'Izberi tematiko' učenci izbirajo vsebino vprašanj, pri igri 'Izberi težavnost' izbirajo zahtevnost le-teh. Prav zato zahteva ta igra pravo razmerje med tveganjem in sigurnostjo in zato od tekmovalcev terja usklajevanje mnenj in prevzemanje odgovornosti.

OD PET PROTI NIČ

Igra je pri učencih najbolj priljubljena, za sestavljavce pa najzahtevnejša. Da bi dosegli višje cilje, je nujna analiza po sami izvedbi.

ABECEDA

Pri igri Abeceda pride bolj kot znanje v ospredje hitrost tvorjenja asociacij, hkrati pa igra razvija pravo mero balansiranja med tveganjem in previdnostjo.

VIRI

Hederih D., Škvorc M.: Kvizi in uganke v šoli, Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport, Ljubljana, 1994.

Hederih D., Škvorc M.: Z ugankami do znanja, Zavod republike Slovenije za šolstvo in šport, Ljubljana, 1999.

Simona Hajnal: Delo v ustvarjalnih delavnicah

OŠ Ljudski vrt Ptuj

simona.hajnal@os-ljudskivrtptuj.si

Izveček

Ena izmed nalog osnovne šole je tudi odkrivanje nadarjenih učencev in njihovih talentov. Veliko takšnih otrok je prisotnih v razredih in cilj sodobne šole je tem učencem omogočiti, da se optimalno razvijajo in da uresničujejo svoje potenciale. Na podlagi tega je potrebno pouk in obšolske dejavnosti organizirati tako, da spodbujamo kreativnost, ustvarjalnost, razvoj višjih oblik mišljenja, raziskovalno delo, reševanje problemov, uporabo različnih virov informacij in tehnologij, izvajanje projektov in hkrati s tem vključevati tudi socialne in emocionalne dejavnike.

Na naši šoli kreativnost in ustvarjalnost razvijamo z ustreznimi pristopi pri samem pouku, v okviru ustvarjalnih delavnic in obšolskih dejavnosti. Za učence druge triade, ki so prepoznani kot nadarjeni in tudi za ostale, ki si želijo razširiti svoje obzorje, organiziramo t. i. Ustvarjalne delavnice. Te potekajo skozi vso šolsko leto in zajemajo različna področja nadarjenosti.

Kot vodja delavnic sem velikokrat postavljena pred izziv izbrati vsebine in metode ter organizirati delavnice, ki bodo pri učencih vzbudile domišljijo in kreativnost, hkrati pa omogočile socialni stik z drugimi. Tako sodelujemo na različnih natečajih, z vrstniki iz drugih in pobratenih šol, organiziramo tematske delavnice in projekte v povezavi z lokalnim okoljem, podjetji in starši.

Ideje, izdelki in dosežki otrok so unikatni, inovativni, predvsem pa odraz učenčevega razmišljanja in razvoja.

Ključne besede: nadarjeni učenci, kreativnost, ustvarjalnost, delavnice, učenčev razvoj.

Abstract

One of the tasks of the primary school is also discovering gifted pupils and their talents. Many such children are present in classes, and the aim of a modern school is to enable these pupils to develop optimally and to realize their potential. Based on this, it is necessary to organize regular lessons and extra-curricular activities by encouraging creativity, ingenuity, the development of higher forms of thinking, research work, problem solving, the use of different sources of information and technologies, the implementation of projects, and at the same time to include social and emotional factors as well.

At our school, we develop creativity and ingenuity with appropriate approaches to the lesson itself, in the context of creative workshops and extra-curricular activities. For pupils of the second triad, who are recognized as talented and as well for others who want to expand their horizons, we organize so-called Creative workshops. These take place throughout the school year and cover different areas of talent.

As a Head of workshops, I have often faced the challenge of choosing the content and methods, and organizing workshops that will give pupils a sense of imagination and creativity, and will enable social contact with others at the

same time. Therefore, we participate in various competitions with peers from other schools and twin schools; we organize thematic workshops and projects in connection with the local environment, companies and parents.

Ideas, products and achievements of our children are unique, innovative, and above all a reflection of a pupil's thinking and development.

Key words: talented pupils, creativity, ingenuity, workshops, a pupil's development.

UVOD

Zakon o OŠ v 11. členu pravi, da so nadarjeni učenci tisti, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela [1].

Pri delu z nadarjenimi učenci na naši šoli upoštevamo Koncept za Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v OŠ, ki ga je oblikoval Nacionalni kurikularni svet in je bil sprejet na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, v februarju 1999 [2].

Kot navaja Baskar (2011), je nadarjenost prirojena sposobnost oz. nagnjenje, s katero je pojasnjen vzrok, zakaj nek učenec na določenem področju – znanstvenem, tehničnem, praktičnem, umetniškem, besednem, voditeljskem, doseže nadpovprečne rezultate [3].

JEDRO

Nadarjene učence prepoznajo že vzgojitelji v vrtcih in učitelji. Daleč najboljši pripomoček za odkrivanje nadarjenih otrok so t. i. standardizirani vprašalniki in preizkusi inteligentnosti. S pomočjo le-teh je mogoče prepoznati določena področja inteligentnosti, kot so logično mišljenje, prostorska predstavljalnost, jezikovne sposobnosti. Tako med nadarjene štejemo učence z visokimi dosežki kot tudi tiste, ki imajo potencialne zmožnosti za visoke dosežke na naslednjih področjih:

- splošna intelektualna sposobnost,
- specifična šolska (akademska) zmožnost,

- sposobnost vodenja,
- kreativno ali produktivno mišljenje,
- sposobost na umetniškem področju.

Nadarjeni učenci imajo določene lastnosti, po katerih jih lahko prepoznamo. Te lastnosti so opazne na različnih področjih delovanja:

- na miselno-spoznavnem področju, nadarjene lahko prepoznamo po razvitem divergentnem in logičnem mišljenju, po nenavadni domišljiji, po posebnem smislu za humor, po natančnem opazovanju in po dobrem spominu;
- na učno-storilnostnem področju je za njih značilna široka razgledanost, bogato besedišče, hitro branje, učna uspešni, motorična spretnost in vzdržljivost ter spretnost pri športu ali plesu ali drmatizaciji ali risanju;
- na socialno-čustvenem področju, kjer izkazujejo samostojnost, nekonformiranost, empatijo, neodvisnost, sposobnost vodenja, organiziranja;
- na področju motivacije izkazujejo visoko motiviranost za doseganje odličnosti, radovednost, so vztrajni pri reševanju, imajo močne interese, uživajo v dosežkih.

Kot je navedeno v Konceptu (1999), je odkrivanje nadarjenih učencev zelo strokovno zahtevno opravilo, pri katerem sodelujejo učitelji, šolska svetovalna služba, starši, zunanji sodelavci.

Sodobna pojmovanja nadarjenosti pravijo, da stopnjo nadarjenosti določa kombinacija intelektualnih sposobnosti, motivacije in ustvarjalnosti. Medtem ko je v Konceptu (1999) zapisano, da je ustvarjalnost posebno področje nadarjenosti. Učenec je lahko prepoznan za nadarjenega tudi takrat, če je dosegel ustrezen rezultat na testih stvarjalnosti.

Ustvarjalni učenci so tisti, ki se zavedajo lastnih sposobnosti, so neodvisni, imajo samozaupanje, so pripravljeni tvegati, imajo smisel za humor, so radovedni, reševanje problema se lotijo na igriv način z vnemo, potrebujejo zasebnost, zmožni so sodelovati z mlajšimi in starejšimi, so tolerantni do nejasnosti in drugačnosti, imajo razvit entuziazem, so idealisti, so občutljivi za probleme-jih zaznajo, novosti jih navdušujejo, so sposobni refleksivnih in impulzivnih smiselnih reakcij [4].

Ker pa se ustvarjalni učenci razlikujejo od drugih po nekaterih osebnostnih lastnostih, je potrebno pri teh učencih ustvarjalnost ohranjati, pri drugih pa spodbujati in razvijati. Tako je potrebno učence navajati na: odprtost za novosti, sposobnost tveganja, strpnost za nejasnosti, avtonomnost,

usmerjenost v kompleksnost, samozavest, pozitivno samopodobo, sprejemanje sebe - tudi svojih kontradiktornih značilnosti [5].

Za ločitev od standardov se odločijo tisti, ki so drugačni, ki si prizadevajo biti takšni kot so, ki si želijo doseči nekaj edinstvenega, ki imajo kreativne, nenavadne ideje in so pri delu ustvarjalni.

Veliko takšnih otrok je prisotnih v razredih in cilj sodobne šole je tem učencem omogočiti, da se optimalno razvijajo in da uresničujejo svoje potenciale.

Prav zaradi tega, imamo na naši šoli organizirane t. i. Ustvarjalne delavnice. V delavnice se lahko vključijo učenci od 4. do 6. razreda, ki so bili prepoznani kot nadarjeni in tudi vsi ostali, ki jih tovrstno delo zanima ter imajo željo po nečem novem, drugačnem. Potekajo v strnjeni obliki skozi vse leto in združujejo učence posameznih razredov ali vse tri starostne skupine.

Na delavnicah spodbujamo kreativnost in ustvarjalnost, razvijamo višje oblike mišljenja, raziskovalno delo, divergentno razmišljanje in reševanje problemov iz različnih zornih kotov, vključujemo se v različne šolske, lokalne in državne projekte ter pri delu upoštevamo razvoj učenčevih socialnih in emocionalnih dejavnikov.

Cilji in načela, ki jih razvijamo pri učencih so:

- spoznavanje svojih močnih področij in interesov,
- krepitev samopodobe,
- razvijanje veščin prilagajanja drugim,
- spoznavanje vrednot in reševanje moralnih dilem,
- spodbujati samoiniciativnost,
- svobodna izbira učencev za sodelovanje,
- razvijanje ustvarjalnosti, vedoželjnosti, kreativnosti,
- razvijati podjetnost, inovativnost,
- uporaba sodelovalnih oblik učenja,
- spodbujanje odgovornosti,
- razvijanje sposobnosti za samostojno učenje,
- ustvarjanje možnosti za druženje.

Kot vodja ustvarjalnih delavnic za drugo triado sem velikokrat postavljena pred izziv, kako izbrati vsebine in metode ter organizirati delavnice, ki bodo pri učencih vzbudile domišljijo in kreativnost, hkrati pa omogočile socialni stik z drugimi. Tako sodelujemo na različnih natečajih, z vrstniki iz drugih in pobratenih šol, organiziramo tematske delavnice in projekte v povezavi z lokalnim

okoljem, podjetji in starši. Za vsebinsko opredelitev za novo šolsko leto, se učiteljice-vodje teh delavnic odločimo že ob koncu prejšnjega leta s pomočjo anonimne ankete za učence. Ti zapišejo svoje želje, področja, stvari, ki jih zanimajo tako, da učiteljice upoštevamo želje in interesna področja otrok in naredimo načrt in program dela za novo šolsko leto. Ta je pripravljen za dejavnosti od septembra do avgusta in je usklajen z Letnim delovnim načrtom šole.

V okviru Ustvarjalnih delavnic potekajo tudi druženja s starši, ki se začnejo v 3. razredu, kjer šolska svetovalna služba predstavi koncept za ugotavljanje nadarjenosti. V 4. razredu poteka uvodno srečanje staršev in učencev, ki so prepoznani kot nadarjeni in takrat jim je predstavljen pojem nadarjenosti, področja in predstavljeno jim je delo z nadarjenimi v okviru pouka in pri Ustvarjalnih delavnicah. Razredničarke pripravijo individualizirane programe, ki jih učenci in starši tudi pregledajo in podpišejo. Druženja s starši potekajo vsaj enkrat letno, ko so starši vabljeni na športno, likovno ali kulinarčno druženje (Slika 1).

Slika 1: Modna revija – obleke iz papirja.

Program dela zajema razporeditev dogajanja skozi vse leto. Tako si ogledamo različne razstave in izrazimo svoja razmišljanja v obliki okroglih miz, prespimo v šoli in ob tem ustvarjamo na različne teme: novo leto, noč čarovnic, strip (Slika 2), imamo popoldanske športne, kulinarčne, tehnične delavnice, orientacijski pohod v okolici šole, delavnice na temo pust, sestavljanje poliedrov, spoznajmo iluzije, nenavadne igrače, matematične zanke, eksperimenti, likovno ustvarjanje, obisk in ogled obrtniških delavnic in vodenje razgovora s povabljenimi gosti.

Slika 2: Izdelava stripa s pomočjo računalnika.

V delo vključimo tudi podjetniške vsebine, saj smo vključeni v projekt UPI-ustvarjalnost, inovativnost, podjetnost, kjer nastajajo izdelki in podjetniški načrti. Vsako drugo leto je za učence organiziran tridnevni tabor, kjer so učenci nastanjeni v CŠOD in spoznajo različne veščine in razvijajo socialne stike in druženja. Preizkusijo se tudi v organizaciji in vodenju dogodkov kot so kosanjev piknik, druženja s starši, modne revije, potopisni večer (Slika 3)...

Slika 3: Slika prikazuje učenko, ki je sodelovala na potopisnem večeru in se je preizkusila kot prevajalka.

Na vseh omenjenih druženjih in aktivnostih nastanejo številni izdelki, ideje, rešitve, dosežki, raziskovalne naloge, ki so unikatni, inovativni, predvsem pa odraz učenčevega kreativnega razmišljanja in razvoja (Sliki 4 in 5).

Slika 4: Delo v tehnični učilnici.

Slika 5: Magnetki iz lesa za promocijo Ptuja.

ZAKLJUČEK

Učencem, ki so prepoznani kot nadarjeni, je potrebno prilagoditi metode in oblike dela, prav tako jih je potrebno vključiti v vse faze načrtovanja in izvajanja pouka. Potrebno pa jim je ponuditi dodatne spretnosti, veščine in znanja s pomočjo katerih bodo razvijali svoja močna področja in nadarjenost. Zaradi tega jim je potrebno ponuditi izzive, naloge in dejavnosti, kjer jim bo ta razvoj omogočen. Zato je potrebno pouk in obšolske dejavnosti organizirati tako, da spodbujamo kreativnost, ustvarjalnost, razvoj višjih oblik mišljenja, raziskovalno delo, reševanje problemov, uporabo različnih virov informacij in tehnologij ter izvajanje projektov. Hkrati pa je pri tem pomembno tudi to, da se ti učenci razvijajo na socialnem in čustvenem področju.

Duško Radovič je zapisal [6]: »Nihče ne zavida vašim sposobnostim, temveč samo vašim uspehom. Ko delate, vas imajo za norega, a ko nekaj dosežete, za srečneža.«

LITERATURA

- [1] Zakon o OŠ. Dostop na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448> (16. 3. 2018).
- [2] Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. (1999). Dostop na: http://www2.arnes.si/~osljkk1s/06a_svetovalna_sluzba/gradiva_1415/spletna_stran/nadar/7_konc_nadarjeni.pdf (15. 3. 2018).
- [3] Baskar, N. (2010). Zbornik: Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih. Ljubljana: MiB.
- [4] Bezić, T., Strmčnik, F., Ferbežer, I., Jaušovec, N. (1998). Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [5] I. Bezić, T. (2012). Priročnik: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- [6] Ferbežer, I. (2002). Celovitost nadarjenosti. Nova Gorica: Educa.

Petra Jesih: Motivacija nadarjenih učencev

Osnovna šola Sava Kladnika Sevnica

petra.jesih@gmail.com

Izvleček

Na naši šoli, OŠ Sava Kladnika Sevnica, namenimo poseben čas vsem učencem, tudi nadarjenim. Učence spodbujamo, da pokažejo svojo ustvarjalnost ter bogatijo svoje ideje in izkušnje z ostalimi učenci v skupini, oddelku. Večina oblik in metod dela poteka med samim poukom in tudi izven pouka. Z obogatitvenim programom želimo spodbuditi učenčevo ustvarjalnost, obenem pa v njem razviti strpnost. Ni lahko ocenjevati ustvarjalnosti posameznika, saj se ta pojavi nenačrtno in temelji na delu v sproščenem ozračju brez časovne stiske. Kot učiteljica organiziram učni proces, kjer spodbujam, usmerjam, spremljam, svetujem učencem, da razvijejo svoj optimalni razvoj.

Na šoli poučujem štirinajsto leto. V obdobju 2007 - 2010 sva s kolegico izvedli tabor za nadarjene, ki je potekal v obliki delavnic. Odšli smo na podružnično šolo, kjer smo izvedli ustvarjalne, športne delavnice, se družili, prespali na šoli. Sedaj poučujem v 5. razredu, praktične izpeljave bogatim znotraj oddelka. Učence ves čas spremljam med poukom, navajam na samovrednotenje. Sodelujemo v natečajih, sestavljamo svoje uganke, pesmice, predstavljamo seminarske naloge. Učencem podam sprotno informacijo, ki se mi zdi pomembna, saj tako skrbim za njihovo osebno rast in spodbujam, da bo lastno inovacijo uporabil v svojem življenju.

Ključne besede: nadarjeni, motivacija nadarjenih učencev, ustvarjalnost, spodbuda, svetovanje

Abstract:

Motivation of gifted pupils

At the Savo Kladnik Elementary School Sevnica we devote extra time to every student, including the gifted ones. We encourage children to show their creativity and to enrich their ideas and experience with the other pupils in class. Most methods of work extend during, but also after class. We want to encourage the pupil's creativity and invoke tolerance with the enrichment program. It is not easy to evaluate an individual's creativity, since it emerges without prior planning and is based on working in a calm environment and without any time constraints. As a teacher I organize a learning process where I encourage, direct, accompany and advise pupils in order to develop them optimally.

This is my fourteenth year of teaching at this school. From 2007 to 2010, my colleague and I have organized a camp for gifted pupils, which was conducted in the form of workshops. We went to a subsidiary school where we had creative and sports workshops. We spent time together and spent the night at school. I am currently teaching the 5th grade and I execute practical programs during class. I constantly accompany the pupils during class and accustom them to self-evaluation. We take part in competitions; write our own riddles, poems and seminar papers. I give the pupils immediate information that I find useful in the particular instantly, since that is how I take care of their personal growth and encourage them to use their self-innovation in life.

Main terms: gifted, motivation of gifted pupils, creativity, encouragement, assistance

UVOD

Opredelitev pojma nadarjenih

Nadarjenost lahko razumemo kot izjemno visoko razvitost neke sposobnosti, ki se pokaže šele tedaj, ko postane produkcija nečesa novega. Za nadarjene otroke velja, da so že v zgodnjem otroštvu vedoželjni, radovedni, postavljajo staršem nenehna vprašanja, na katere pa hočejo dobiti jasne in takojšnje odgovore. (Nagel, 1987, str. 18)

Pri odkrivanju in identifikaciji nadarjenih učencev otrokovo okolje pomembno soodloča o tem, ali se bosta nadarjenost in ustvarjalnost uveljavili. »Do trenutka, ko začne otrok hoditi v šolo, so v glavnem starši odgovorni za to, da bodo odkrili njegove posebne sposobnosti.« (Nagel, 1987, str. 18).

Pomembno je, da že vzgojitelji v vrtcu otrokovo vedoželjnost spodbujajo, mu pomagajo, da s svojo storilnostjo lažje nadaljuje ob vstopu v šolo. Otrok potrebuje veliko pozitivnih spodbud, priznanja za svoje dosežke. Starši so tisti, ki jim dajo v prvih letih največ priznanj. Blažičeva pravi, da otrok odrašča, čustveno in socialno dozoreva ter razvija svojo nadarjenost v treh pomembnih socialnih sferah: v družini, v učnem okolju in v družbi vrstnikov (Blažič, 1994, str. 107).

Ugotavljanju, načrtnemu spodbujanju in razvijanju nadarjenosti učencev v šoli posvečamo mnogo pozornosti in prav učitelj je tisti, ki opozori na učenca, ki ga preseneti z njegovimi rešitvami ter izjemnimi dosežki na različnih področjih.

JEDRO

Značilnosti nadarjenih

Pomembni pokazatelji nadarjenosti so naslednje značilnosti (Webb, Jones, 1985; Turk, 1996):

- Učenci imajo, glede na svojo starost, zelo razvit besedni zaklad.
- Berejo prej kot večina drugih sošolcev, pogosto že pred vstopom v šolo.
- Bolj dojemajo jezikovne zveze.
- Hitreje si pridobijo osnovne spretnosti in za to potrebujejo manj časa.
- So zelo radovedni in so neizčrpni s svojimi vprašanji.
- Radi eksperimentirajo, iščejo svoje poti reševanja problemov.
- Lahko medsebojno povezujejo ideje, razmišljajo divergentno.
- Lahko sprejemajo veliko informacij.

- Imajo nenavaden smisel za humor.
- Nadarjeni učenci imajo nenavaden pogled na svet, njihovo divergentno mišljenje je povezano z veliko intenziteto čutenja, vedenja in nazorov.

Učitelji za lažji pregled in evidentiranje nadarjenih učencev v razredu večinoma izpolnjujejo tabele.

Meni najpomembnejši način razvoja nadarjenih učencev ali nenadarjenih je kvaliteten pouk, ki zagotavlja učencu optimalen napredek. Aktivnost učencev pri pouku je predpogoj, da učitelj sploh opazi nadarjenost pri učencu in jo smiselno spodbuja. Zame je takšen pouk sestavljen iz problemskih situacij, razvijanja ustvarjalnosti in spodbujanja individualnih značilnosti pri učencih.

Kako motivirati nadarjene učence?

Raznovrstne teorije, načini dela omogočajo učitelju ustvarjalno in uspešno delo z nadarjenimi učenci. Upoštevanje vseh teh in spretno vnašanje le-teh v sam proces pouka rodi zadovoljstvo pri učencih, učiteljih in starših. »V učno motivacijo štejemo vse, kar spodbuja učenje, ga usmerja in mu določa intenzivnost in trajanje. Učna motivacija je produkt medsebojnega delovanja razmeroma trajnih osebnostnih potez učenca samega in značilnosti učne situacije: učiteljevega poučevanja in spodbujanja, zanimivosti snovi.« (Marentič Požarnik, 1980, str. 83)

Učitelj mora učence spoznati in poznati vsakega posebej individualno, če želi, da bo lahko spodbudil njegovo notranjo motivacijo, da se bo učenec izražal in pokazal vse svoje sposobnosti. Za dobre učne uspehe je potrebno imeti primerne sposobnosti ali predznanje, treba se je znati učiti, hkrati pa moramo biti motivirani. Motivacija je tisto, kar človek hoče, si želi in izziva učenčevo pozornost, ki aktivira njegove sposobnosti in predznanje.

Moja refleksija

Na Osnovni šoli Sava Kladnika Sevnica poučujem že štirinajsto leto in že nekaj let čutim potrebo po drugačnem pristopu do posameznega učenca, tudi do nadarjenega. Vsak od nas je nekaj posebnega, drugačnega od drugih. Poučevala sem še v 4. razredu osemletne OŠ, v 1., 2. razredu devetletne OŠ, sedaj pa sem že enajsto leto v 5. razredu. Praktične izpeljave pouka ves čas bogatim z idejami, ki jih pridobim na različnih seminarjih, z izmenjavo izkušenj, hospitacij znotraj šole ter s prebiranjem literature.

Ugotavljam, da je poglobljen, sistematičen pristop do poučevanja, posluš učencem, predvsem pa analiza lastnega dela tisto pravo, kar učitelj potrebuje za ustvarjalen in kreativen način dela.

Vodijo me vprašanja: »Kako motivirati vsakega, tudi nadarjenega učenca? Kako ga spodbujati? Kako mu dati možnost, da bo pokazal vse svoje sposobnosti, jih združil s predznanjem in uporabil v novi situaciji?«

V nadaljevanju predstavljam način dela, ki pomaga pri motiviranju, spodbujanju nadarjenih učencev, bodisi pri slovenščini, matematiki, družbi.

Tabor nadarjenih učencev

9 učencev 5. razreda in učiteljici Jožica Mlakar ter Petra Jesih smo obiskali podružnično šolo Loko pri Zidanem Mostu. Učenci so ustvarjali, si ogledali likovni atelje g. Mirka Bogoviča, odšli na gozdno učno pot v spremstvu gozdarja, g. Šeška, in lovca, g. Krivca.

V okviru projekta Medgeneracijsko sožitje je g. Mirko Bogovič, upokojeni učitelj Osnovne šole Sava Kladnika Sevnica, učencem predstavil likovni atelje. Učencem je prikazal likovni motiv tihožitja, slikanje pokrajin. Nekateri učenci so prvič slišali za slikanje z oljnimi barvami: »Kaj pa so to oljne barve? Kako Vam uspe naslikati tako podobno pokrajino?« so spraševali učenci in bili začudeni ter navdušeni nad izdelki. Kasneje so v delavnicah črpali ideje g. Bogoviča in jih uporabili pri svojem slikanju tihožitja.

Učenci so pomagali pri pripravi kostanja, ki smo ga spekli zvečer, pripravljali malico, zajtrk, večerjo in tako dokazali, da so že zelo samostojni in vedo veliko o zdravi prehrani. Učenci so bili pridni, pomivali so posodo, pospravljali, pometali. Vedno znova so spraševali: »Učiteljica, a je potrebno še pomagati? Jaz bi pometal! Jaz bi pri večerji pomival!«

Prespali smo kot taborniki na blazinah v šolski telovadnici skupaj s šestimi učenci iz Loke ter učiteljicama Julijano Majerič in Karmen Škapin.

Zjutraj nas je obiskala ga. ravnateljica in nam zaželela prijetno pot na gozdno učno pot. Vodil nas je lokalni gozdar g. Šeško. Ustavili smo se ob mlinu, si ga поблиže pogledali in se pogovorili o njegovi uporabi nekoč in danes. Z bližajočim se dnevom reformacije smo obudili spomin na Primoža Trubarja, njegov pomen za slovenski jezik. Veliko vedo o Sloveniji, pomembnih ljudeh, ki so bili v preteklosti znani. Spoznali so različna drevesa, ugotavljali njihovo starost, pridobili vpogled v pomen gozdov za planet in tako poglobili svoje znanje v ekologiji. Pri lovski koči nas je pričakal lovec g. Krivec. Tam so nas prijazno pogostili s čajem. G. Krivec nam je pokazal trofeje, nas poučil o divjadi, o lovljenju, zaščitenih vrstah. Učenci so reševali učni list in se počasi odpravili nazaj proti šoli.

V šoli nas je čakalo dobro kosilo, ki ga je pripravila tamkajšnja kuharica s pomočjo učencev, nato pa so sledile delavnice. Učenci so delali v skupinah po pet. V likovni delavnici so učenci slikali

tihožitje, vodila sta jo ga. Jožica Mlakar in g. Bogovič, ki je pomagal pri vrednotenju izdelkov. V literarni delavnici so učenci poustvarjali svoja doživetja, vtise. Pisali so zgodbice, kvize, pesmice pod vodstvom ga. Petre Jesih. V športni delavnici je ga. Karmen Škapin učence naučila ljudske plese.

Vlak nas je popeljal nazaj v Sevnico, kjer smo skupaj ugotovili, da je prehitro minilo in bilo nam je vsem lepo, drugače, posebno. Zabavali smo se, sprostiti, bolje spoznali, naučili nekaj novega ter poglobili staro znanje.

Aktivne oblike dela pri pouku

V nadaljevanju predstavljam način dela, ki pomaga pri motiviranju in spodbujanju nadarjenih učencev pri pouku.

Kadar obravnavam učno snov, izberem učne vsebine, ki odsevajo naravno stvarnost in spodbujajo učenca h kritičnemu mišljenju. Večkrat v uvodni motivaciji sestavljajo miselni vzorec (brainstorming), rešujejo rebus, križanko, sestavijo sestavljanke. Vse to vodi k poti, da kot učiteljica vidim, kakšno je predznanje vsakega posameznega učenca. Moj namen je spodbujati učenčevo nadarjenost, gojiti njegovo individualnost in celovitost. Poleg tega, da posegam po različnih učnih metodah in oblikah dela, skušam povezati pouk tudi s pomočjo estetske vzgoje.

V začetku šolskega leta se z učenci spoznamo ob predstavitvi svojega kroga, kjer napišejo svoje cilje, želje, interese za šolsko leto. V igri vlog rešujemo različne problemske situacije, kjer se snemamo, si pogledamo posnetek, diskutiramo. Večkrat uporabim tutorske pare, kjer so nadarjeni učenci z učenci, ki imajo primanjkljaj na določenem področju. Navajam jih na medsebojno sodelovanje, omogočim verbalizacijo njihovih idej, rešitev. Učenec se uči iskati in zbirati informacije, opazovati, diskutirati, iskati izboljšave. V ospredje postavljam interese posameznika.

Pri glasbeni umetnosti učenci poustvarjajo določene ritmične vzorce, sestavijo ples, koreografijo na določeno glasbo. Ko pri učencu opazim glasbeno nadarjenost, mu dam posebno zadolžitev, ki je v skladu z njegovimi glasbenimi možnostmi:

- izmisli si svoj gib na svoje ime, na dano besedilo, melodijo ali oboje
- pripravi glasbeni nastop, zaključno prireditev za starše
- svoja glasbena doživetja pretvori v druga umetniška izrazna področja (pantomima, plesno-gibalna, likovna).

Opažam, da je pri tovrstnih dejavnostih večkrat prisotna notranja motivacija ter izbirnost, svoboda.

Pisanje pesmi oddelka, svoje himne, pisanje svojih pesmi, ugank učence spodbuja k svobodnemu ustvarjanju. Pri takšnem ustvarjanju se učenci med seboj povežejo, vsaka ideja je dobrodošla. Med učiteljem in učenci vladajo sodelovalni odnosi, vsak je na pravi poti, kakršnokoli pesem, uganko je sestavil. Moja zunanja motivacija preko različnih iger, zamenjave učnega okolja navduši učence, da samostojno razmišljajo in ustvarijo nekaj novega.

Že dve leti poučujem matematično-logični krožek, kjer opažam, da je zanimanje za krožek vsako leto večje. Kljub temu da se udeležujemo tekmovanj, na sproščen, igriv način rešujemo matematične probleme. Pri prostorski predstavljenosti najprej na konkreten način rešujemo probleme, nato opuščamo konkretno in prehajamo na vizualizacijo. Učenci si zastavljajo problemske situacije in se učijo z razlago, kako oni rešujejo problem. Pri delu uporabljam zunanjo motivacijo, zastavitev problemske situacije.

Pri naravoslovju in tehniki sem pri obravnavi tematskega sklopa Voda izhajala iz zunanje motivacije, učenčevega predznanja in možnosti izbire. Učenci so na svoj način, glede na njihove sposobnosti in interese, ustvarili izdelek od načrta do končnega izdelka ali naredili seminarsko nalogo.

Pri družbi smo obravnavali sklop Naravne enote Slovenije. Možnost izbire predstavitve naučenega je nadarjene učence še posebej motiviral za nastop. Pri likovni umetnosti smo izdelali domišljjsko kokoš ter pri glasbeni umetnosti potovali z vlakom po Sloveniji. Medpredmetno povezovanje vsebin je ustvarjalen način razmišljanja učitelja ter spodbujanje učenčeve ustvarjalnosti.

Pri likovni umetnosti so izdelali svoje robote prihodnosti, medsebojno ustvarjali, sodelovali in si pri delu pomagali. Sodelujemo na natečajih Igraj se z mano, Evropa v šoli in vsako leto dosegamo lepe rezultate.

Za tako načrtovan pouk potrebujemo veliko časa. Veliko materiala izdelajo učenci sami, pripravijo učne liste, besedilne naloge, predvsem pa je pouk potrebno organizirati tako, da se nihče ne bi dolgočasil.

Pri poučevanju moram biti kot učiteljica zelo fleksibilna, saj je predvsem pomembno, da sem dobra opazovalka. Pri uvodni motivaciji uporabljam različna sredstva in pripomočke: slike, fotografije, glasbo ...

Ko sem vprašala nadarjene učence in ostale, zakaj so radi z menoj v razredu, so odgovorili:

- Aktivni smo pri pouku, najprej nas vedno preko igre spodbudite, da laže osvojimo snov.

- Ste zabavni, prepustite nam svojo pot, da izberemo, kako bi stvar predstavili (miselni vzorec, seminarska naloga, zamenjava učnega okolja).

Ali vas kot učiteljica spodbujam pri delu? Kako?

- Vedno nas spodbujate s podvprašanji, nikoli ne poveste, kako naj naredimo, ampak moramo mi razmišljati.
- Tudi tam, kjer mi ne gre, pri matematiki, ste mi vedno na voljo, pred poukom, po pouku in imate svetovalne ure z nami.

ZAKLJUČEK

Pomembno mi je, da učenci razvijajo lastno ustvarjalnost, osebnost v pravi meri. Imajo potrebo po aktivnih oblikah dela, v šoli želijo nekaj ustvariti, da so zadovoljni sami s seboj.

Na današnji način dela vpliva hiter razvoj znanosti, tehnologije in družbene spremembe. Izzivi prihodnosti nas kot učitelje spodbujajo k lastnemu ustvarjalnemu razmišljanju. Učitelj bo osebnostno rasel in znal vnašati inovacije v pedagoški proces le ob svoji strokovni usposobljenosti ter pripravljenosti za spremembe. Zavedati se moramo, da šola raste z učiteljem, njegovo pozitivno in fleksibilno osebnostjo. Dober učitelj razume stiske in posebnosti nadarjenih učencev, se zna pošaliti, narediti učenje zabavno in sproščeno, razume dobre in slabe strani ter si ne domišlja, da ve vse.

LITERATURA

Nagel, W.: Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok, DZS, Ljubljana, 1987.

Blažič, A.: Nadarjeni, Vpliv socialnega okolja na razvoj nadarjenih, Društvo pedagoških delavcev Dolenjske, Pedagoška fakulteta, Ljubljana, 1994.

Marentič Požarnik, B.: Dejavniki in metode uspešnega učenja, Univerzum, Ljubljana, 1980.

Tadeja Jurkovič: ZGOŠČEVANJE UČNEGA NAČRTA

OŠ Stročja vas
tadeja.jurkovic@gmail.com

Izvleček

Pred petimi leti smo na šoli začutili, da je potrebno nadarjenim učencem dati nekaj več. Pa to ne pomeni, da jih še dodatno obremenimo, ampak da dvignemo njihovo motivacijo, zagnanost in miselne procese že med samim poukom. Tako smo si v LDN kot prednostno nalogo zadali dvig ravni znanja + delo z nadarjenimi v okviru pouka. Ker smo želeli tudi strokovno podporo, smo se vključili najprej v projekt ZRSŠ DRZNA, kar smo nadgradili še z delom v projektni skupini RAZSODNA. Tako smo se sistematsko lotili dela z nadarjenimi v okviru pouka.

Pokazali so se že prvi učinki strokovnega dela. Prepoznali smo potrebe posameznih učencev ter načrtovali zgoščevanje učnega načrta pri urah matematike. Namen takega dela je, da »učenec lahko bistveno hitreje kot večina in/ali bolj poglobljeno pridobi določena znanja«¹.

Ključne besede:

zgoščeni učni načrt, obrnjeno učenje, hitrejše napredovanje, kritično mišljenje, matematika

Abstract

Five years ago, we came to knowledge that gifted pupils need to be given something more in school. This does not mean that we burden them even more, but that we raise their motivation, enthusiasm and thought processes during the lessons. Therefore, as a priority goal, our LDN (School-year plan), includes raising the level of knowledge + working with gifted pupils within the lessons. Since we wanted professional support, we joined the ZRSŠ DRZNA project, which has later been upgraded with work in the project group RAZSODNA. We systematically began to work with gifted pupils in class.

The first effects of professional work are already noticeable. We recognized the needs of individual students and planned to thicken the curriculum in Mathematics. The purpose of such a work is that a learner can gain certain skills significantly faster and / or more professionally (quote).

Key words:

concentrated curriculum, reverse learning, faster progression, critical thinking, Mathematics

UVOD

Učenec 9. razreda, M. Z., ves čas osnovnošolskega izobraževanja izstopa na naravoslovnem področju. Samo v lanskem šolskem letu je na tekmovanjih iz znanja matematike, fizike, astronomije, razvedrilne matematike in logične pošasti osvojil srebrna priznanja na tekmovanjih na državni ravni. To so izjemni rezultati, ampak vprašali smo se, kje pa so razlogi, da učenec na nobenem področju ne izstopa še bolj. Spodbujeni, ohrabreni in obogateni z idejami, ki smo jih dobili s sodelovanjem v projektni skupini RAZSODNA, smo želeli učencu nuditi nekaj več. Tako smo zanj načrtovali obliko predmetne akceleracije – zgoščevanje učnega načrta pri pouku matematike. K

temu nas je spodbudilo tudi zavedanje, da je naše prvotno poslanstvo to, da z različnimi oblikami in metodami dela podpiramo razvoj kritičnega mišljenja učenca.

ZGOŠČEVANJE UČNEGA NAČRTA

Kaj je zgoščevanje učnega načrta?

ZGOŠČEVANJE kurikula (UN) je oblika individualizacije in notranje diferenciacije (zamenjava učnih vsebin, hitreje učenje, obogatitev, razširitev, poglobitev), lahko pa tudi posebna oblika predmetne akceleracije (doseganje standardov znanja višjega razreda). Učitelj predmeta prilagodi vsebine in metode učenja za učenca, ki vsebinske ali procesne cilje že dosega ali pa oceni, da bi se določeno poglavje, sklop ipd. lahko hitreje naučil.

Raziskave kažejo, da lahko učitelji na razredni stopnji za določene učence brez škode za znanje izločijo 24–70 % ciljev učnega načrta, izbrane naloge pa zastavijo na višji ravni. Take naloge nadarjene učence bolj motivirajo, saj predstavljajo višji intelektualni izziv.

Zaznati je, da se večina naših nadarjenih učencev v šoli dolgočasi, želijo si zahtevnejših nalog iz vsakdanjega življenja.

Zakaj ravno ta način hitrejšega napredovanja?

S pomočjo 18 vprašanj, ki smo jih dobili v sodelovanju v nalogi DRZNA, smo želeli narediti prve korake v smeri hitrejšega napredovanja za izbranega učenca. Pretehtali smo odgovore, ki govorijo v prid razredni akceleraciji, ter odgovore, ki so proti. V prid razredni akceleraciji je:

- da je učenec visoko motiviran, ima zelo pozitiven odnos do učenja (predvsem do pravih problemskih nalog); ima visoko akademsko samopodobo, hkrati pa ni zaznati motečega vedenja ne pri pouku ne pri ostalih spremljajočih dejavnostih. Je zelo aktiven v izvenšolskih dejavnostih (glasbena šola ipd.), kar pa ga ne ovira pri dodatnih zadolžitvah v šoli.

Proti razredni akceleraciji pa je naslednje:

- iz strahu in nevednosti smo zamudili primeren čas za preskok razreda, saj je osmi razred neprimeren za preskok.
- učenec je v tem obdobju pretirano občutljiv, zelo čustveno reagira in ne zmore obvladati stresnih situacij, ki jih prinašajo večje zahteve.
- za razvoj ustvarjalnosti je pomemben celovit pristop, spodbudno učno okolje (zaupanje v oddelčno skupnost) ter ustrezna raven miselnih izzivov. Kar pa razred, v katerega bi učenec prišel, vsekakor ni predstavljal.

- v začetku sodelovanja v nalogi je bilo kar nekaj strokovnih delavcev skeptičnih glede hitrejšega napredovanja – predvsem zaradi nepoznavanja različnih oblik ter možnosti hitrejšega napredovanja.

Tako smo se odločili, da razredna akceleracija, za izbranega učenca, ni primerna. Smo pa zanj predvideli zgoščevanje učnega načrta pri izbranih sklopih matematike.

Kako smo pristopili k delu?

1. Pregledala sem cilje ter standarde znanja za sklopa Izrazi in Enačbe, pozneje pa še Geometrijska telesa ter predvidela cilje in standarde znanja, ki bi jih učenec že lahko dosegal (npr. se snov ponovi/nadgradi iz prejšnjega razreda).
2. S pomočjo 18 vprašanj in osnovnih opazovanj je oddelčni učiteljski zbor potrdil kandidate za ZUN, pridobil njihovo soglasje in soglasje staršev.
3. Z nalogami NPZ sem dobila potrditev, da bi izbrani učenci lahko hitreje napredovali, saj so na testu dosegli več kot 80 % točk.
4. Priprava ZUN po predlogi, ki sem jo dobila v sklopu izobraževanja Zavoda RS za šolstvo.

Po opravljenih korakih sem v začetku šolskega leta načrtovala dva sklopa za ZUN, in sicer sklopa Izrazi in Enačbe. Po opravljeni analizi in razgovoru z učencem sem dobila potrditev in spodbudo in tako še načrtovala projektni dan.

PRIMER IZ PRAKSE

Učenec: XY

Razred: 9.

Predmet: MAT

Enota (tematski sklop, poglavje, predmet): GEOMETRIJSKA TELESA

1. korak: Pregled doseganja ciljev in standardov po UN (minimalni standardi morajo biti doseženi)

- dosega v celoti (npr. z A, obkroži, podčrtaj itd.)
- dosega delno, manjkajoča znanja (npr. z B, dobro, označi z zvezdico)
- ne dosega (npr. s C; ne dosega minimalnih standardov – še ne dosega temeljnih ciljev, minimalnih standardov)

A: opiše ob modelu kocko, kvader in tristrano prizmo

A: prepozna lastnosti pravilne prizme

A: prepozna mreže geometrijskih teles

A: izračuna plašč, površino in prostornino prizme

A: skicira geometrijska telesa in nariše mreže geometrijskih teles (prizma, valj, piramida, stožec)

A: reši direktne in preproste indirektne naloge v povezavi z geometrijskimi telesi

B: v telesih prepozna preseke in reši preproste naloge

A: glede na dane podatke naloge samostojno izpelje obrazce in nalogo reši

2. korak: Načrtovanje OPR ali P-akceleracije za cilje A ter prilagoditve strategij, oblik, metod dela in tempa učenja za cilje B in C

Nivo A <ul style="list-style-type: none"> – dokazi – preverjanje znanja – pisno – NPZ 2017 – opažanja učitelja – dosežki na tekmovanju 	Nivo B	Nivo C
<p>OPR ali akceleracija – opis vsebin, dejavnosti, strategij, metod, oblik dela, ki bodo zagotavljale višje nivoje učenja in znanja:</p> <ul style="list-style-type: none"> – obrnjeno učenje (sestavljeno geometrijsko telo) – sklepanje in dokazovanje – smiselna uporaba pridobljenih informacij v novih situacijah – razvrščanje – sklepanje z indukcijo – reševanje problemov – ustvarjanje nečesa novega – odločanje – kritično vrednotenje lastnega dela 	<p>Opis strategij, oblik in metod, načinov učenja za doseganje vseh standardov za določeno enoto (manjkajoča znanja – nivo B):</p> <ul style="list-style-type: none"> – samostojno raziskovanje s pomočjo pripravljene literature – pomoč učitelja – iz znanih primerov sklepanje na neznane – uporaba pridobljenega znanja v konkretnih situacijah 	<p>Opis strategij, oblik in metod, načinov učenja za doseganje ciljev oz. temeljnih znanj in spretnosti:</p> <p>/</p>

<ul style="list-style-type: none"> – izbira »tipa« nalog – nadgradnja vsebin z nalogami, ki zadoščajo višji stopnji izobraževanja – samostojno delo, s tem prilagajanje tempa učenja lastnim sposobnostim ter izzivom 		
--	--	--

* V pomoč – Bloom, Marker, Tomlinson

** Primer ZUN Bezić

SKLOP	TEMA			
GEOMETRIJSKA TELES – PRIZME, VALJ, PIRAMIDA	GEOMETRIJA IN MERJENJE	<ul style="list-style-type: none"> • skicira geometrijska telesa in nariše mreže geometrijskih teles (prizma, valj, piramida, stožec) • reši direktne in preproste indirektne naloge v povezavi z geometrijskimi telesi • v telesih prepozna preseke in reši preproste naloge • glede na dane podatke naloge samostojno izpelje obrazce in nalogo reši • pozna valj in stožec kot vrtenini ter s tem povezane naloge z vrteninami <p>OBRNJENO UČENJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podano sestavljeno telo, za katerega je potrebno izračunati stroške izdelave (zajeto je poznavanje in opis teles, smiselna uporaba površine in prostornine brez uporabe obrazca) <p>Pripomočki: učbenik, IKT (tablica), literatura iz knjižnice</p>		

Učenec je v sodelovanju s še eno učenko 5 ur samostojno (z elementi formativnega spremljanja) raziskoval in pridobival znanje s pomočjo učnega lista, spletnih strani ter pripravljene literature in modelov.

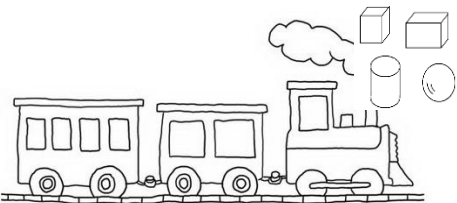
Vsebinski cilji dneva so bili, da učenec:

- v telesih prepozna preseke in *reši preproste naloge*
- glede na dane podatke razčleni, poišče ter ugotovi značilnosti, primerja, poišče podobnosti in razlike, načrtuje ter samostojno reši problemsko nalogo

Kognitivni in psihomotorični cilji pa so bili, da učenec:

- razvija bralne sposobnosti (bralno spretnost uporabi v funkciji učenja in pridobivanja novega znanja)
- uri veščine (branje in razumevanje navodil, sprejemanje in oddajanje sporočil, sodelovanje, povzemanje in oblikovanje zaključkov, sprejemanje odločitev, analiziranje, utemeljevanje, reševanje problemov, odločanje, analiziranje napak ...)
- razvija sposobnost uporabe pridobljenega znanja v konkretnih situacijah
- razvija odgovornost do učenja
- razvija elemente problemskega znanja
- razvija sposobnost iskanja bistvenih podatkov
- se izraža v knjižnem jeziku

Primer učnega lista, ki ga je učenec reševal:

Geometrijska telesa

Datum: _____

Matematični sprehod

V šoli je veliko matematike. Sprehodi se po spodnjem hodniku šole (proti učilnici geografije). Zapiši, kje vse najdeš »matematiko«. Svoja »odkritja« utemelji.

1. Na mizi so različna telesa. Zapiši, katera telesa poznaš.

Telesa razdeli v smiselne skupine. Zapiši, kaj imajo telesa skupnega in v čem se razlikujejo. Svojo razvrstitev utemelji.

2. Otroci iz vrtca bi radi imeli grad, ki ga vidiš na sliki. Pripravi stroškovnik za izdelavo lesenega gradu, ki ga bodo naredili učenci pri pouku tehnike. Zapiši, kaj vse moraš pred izračunom poznati, da boš to lahko naredil-a. Ne pozabi, da je potrebno les tudi ustrezno zaščititi. Kje boš pridobil-a podatke? Kaj meniš, bo igralo za otroke pretežko? Utemelji!

STROŠKOVNIK (Kaj moram poznati?):

Razmisli:

Kako se boš lotil-a problema?

Katere načine/poti lahko izbereš, da dosežeš cilj?

Ali vidiš možne ovire? Če da, kako jih boš premagal-a?

Uspelo ti je!

ZAKLJUČEK

Po opravljeni analizi ter razgovoru z učencem sem dobila potrditev svojega dela. Res je, da so učenci bistveno bolj zainteresirani za svoje delo, če zaznajo dosledno usklajenost med dejanji in dosežki, ko jim je jasen cilj in namen naloge, če je naloga iz realnega življenja. Tak način dela učencem pušča »svobodo, da sami uravnajo tempo učenja ter tako sami uravnajo svoje potenciale in se znajo učinkoviti spopadati z ovirami«².

Literatura:

¹ Prosojnice iz izobraževanja RAZSODNA.

² O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse / uredil Hanna Dumont, David Instance in Francisco Benavides, Zavod RS za šolstvo, 2013.

Tanja Bezić ... [et al.]: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik, Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 2012.

Revija Vzgoja in izobraževanje, veščine kritičnega mišljenja - večni izziv učenja in poučevanja.

Šolsko svetovalno delo: Nadarjeni v slovenskih šolah.

mag. Irena Jeseničnik: Nadarjeni učenci pri naravoslovju in tehniki

OŠ Neznanih talcev Dravograd
irena.jesenicnik@os-dravograd.si

Izveček

V četrtem razredu so nadarjeni učenci že evidentirani in testirani in zanje pripravimo individualizirani program dela. Vedno več otrok na timskih sestankih izrazi željo, da bi želeli bolj aktivno sodelovati pri naravoslovnih vsebinah. V četrtem razredu je pri naravoslovju in tehniki za to veliko priložnosti. Z nadarjenimi učenci smo izpeljali nekaj samostojnih projektov, pri določenih vsebinah pa so se še posebej potrudili in sodelovali v obliki medvrstniške pomoči in pri pripravi različnih praktičnih primerov, ki so potem nadgradili aktualno učno snov.

V prispevku želim osvetliti nekaj takšnih primerov.

Tematiko ekologije v luči ponovne uporabe tekstilnih izdelkov smo medpredmetno povezali s poukom naravoslovja, družbe, slovenščine, matematike in likovne umetnosti.

Pri obravnavi snovi o gibanju smo sodelovali s srednješolci in izdelali voziček na notranji in zunanji pogon.

V sklopu elektrike smo raziskali zgodovinski razvoj HE Dravograd, na obisku spoznali njeno delovanje in s pomočjo preprostega električnega kroga izdelali svetilnik. Nadarjeni učenci dejavno sodelujejo tudi pri šolskem vrtu, kjer spremljajo rast in razvoj biološko pridelanih rastlin. Vsako leto obiščemo turistično kmetijo, kjer se ukvarjajo s pridelavo mleka in mlečnih izdelkov.

Ob dnevu slovenske hrane na šoli pripravimo tradicionalni slovenski zajtrk. Z učenci smo naredili kratko anketo o pomenu zajtrka in prehranjevalnih navadah četrtošolcev.

Nadarjeni učenci vsako leto sodelujejo tudi na posebnih naravoslovnih delavnicah, ki jih pripravimo v popoldanskem času ob dnevu brez multimedije.

Ključne besede:

nadarjeni učenci, naravoslovje, ekologija, elektrika, prehrana.

Extract

In the fourth grade, gifted pupils have already been registered and tested and have prepared an individualized work program for them. More and more children at team meetings express their desire to want to participate more actively in natural science. In the fourth grade, there are many opportunities for NIT. With gifted pupils, we carried out some independent projects, and for specific contents they made a special effort and took part in the form of peer help and in the preparation of various practical examples, which then upgraded the current learning material.

In the article, I want to highlight some of these examples.

The theme of ecology in the light of the re-use of textile products has been interdisciplinary with the teaching of natural science, society, Slovene, mathematics and fine arts.

In dealing with the substance on the movement, we worked with high school students and built a trolley on both internal and external drives.

Within the scope of electricity, we studied the historical development of the HPP Dravograd, got to know its operation and built a lighthouse with a simple electric circuit. The talented pupils actively participate in the school garden, where they monitor the growth and development of biologically produced plants. Every year we visit a tourist farm where they are engaged in the production of milk and dairy products.

On the day of Slovenian food at the school we prepare a traditional Slovenian breakfast. We made a short survey on the importance of breakfast and dietary habits of fourth-grade students.

Gifted pupils each year also participate in special science workshops, which are prepared in the afternoon on a day without multimedia.

Key words:

gifted students, science, ecology, electricity, nutrition.

Uvod

Poučujem v četrtem razredu osnovne šole in v tem obdobju je v razredu vsako leto nekaj učencev, ki so evidentirani kot nadarjeni, saj izpolnjujejo vsaj enega od kriterijev po katerih se nadarjeni učenci prepoznavajo.

Zasledovani kriteriji so:

- učni uspeh,
- dosežki učenca,
- udeležba in dobri rezultati na tekmovanjih,
- nadpovprečni rezultati v okviru otrokovih hobijev,
- mnenje učiteljev in svetovalne službe.

V četrtem razredu šolska psihologinja izpelje postopek identifikacije nadarjenih učencev, ki zajema podrobnejšo obravnavo evidentiranih učencev in vključuje naslednja merila:

- ocenjevalna lestvica učiteljev (razumevanje in pomnjenje snovi, sposobnost sklepanja, ustvarjalnost, motiviranost, vodstvene sposobnosti, telesno-gibalne sposobnosti, izjemni dosežki na različnih področjih;
- test sposobnosti,
- test ustvarjalnosti.

Testa sposobnosti in ustvarjalnosti izvede in ovrednoti šolski psiholog. Kot nadarjeni oziroma talentirani so identificirani tisti učenci, ki so vsaj na enem od kriterijev dosegli nadpovprečen rezultat.

Na timskem sestanku, kjer so prisotni starši skupaj z nadarjenim učencem, razrednik in šolski psiholog, se nato naredi individualni program s smernicami za nadaljnje delo nadarjenega učenca.

Vedno več otrok na timskih sestankih izrazi željo, da bi bolj aktivno sodelovali pri naravoslovnih vsebinah. V četrtem razredu je pri NIT za to veliko priložnosti.

Z nadarjenimi učenci smo izpeljali nekaj samostojnih projektov, pri določenih vsebinah pa so se še posebej potrudili in sodelovali v obliki medvrstniške pomoči in pri pripravi različnih praktičnih primerov, ki so potem nadgradili aktualno učno snov.

Skrb za okolje

Tematiko ekologije v luči ponovne uporabe tekstilnih izdelkov smo medpredmetno povezali s poukom naravoslovja, družbe, slovenščine, matematike in likovne umetnosti. K temu nas je spodbudila večja količina oblačil, ki jih učenci pozabljajo v učilnicah in na šolskih hodnikih.

Pogosto ta oblačila in copati več dni ležijo v garderobah, nato pa jih čistilke spravijo v posebne škatle pozabljenih reči. Skozi šolsko leto se škatle kar prehitro polnijo in zato smo pred časom v šolski avli pripravili posebno razstavo teh pozabljenih otroških oblačil, da bi jih otroci vendarle prepoznali kot svoje, ter odnesli domov. Kljub mnogim spodbudam, obvestilom staršem, ... se šolska zbirka oblačil ni bistveno zmanjšala. Po tednu dni razstave smo ves tekstil oddali v zabojnik Zadruga dobrote, ki stoji v neposredni bližini naše šole.

S skupino nadarjenih učencev smo navezali stik s sodelavci Zadruga dobrote, ki so predstavili pomen zbiranja oblačil, predstavili so postopke, kako zbrana oblačila predelajo in ponovno uporabijo. V učilnici smo pripravili razstavo izdelkov, ki nastajajo v okviru projekta Tekstilnica.

Pri uri matematike smo s tabelo in grafom prikazali kako zelo narašča količina odpadnega tekstila v zadnjih nekaj letih in tortni prikaz kaj se zgodi z odpadnim tekstilom.

Pri tej temi smo osvetlili problem izkoriščanja cenene delovne sile, predvsem zastonjskega dela otrok, ki jih v ihti za čim večjim dobičkom lastniki podjetij silijo, da delajo kot odrasli in s tem grobo kršijo Konvencijo o otrokovih pravicah. Tu smo se navezali na vsebine iz DRU.

Ogledali smo si tudi video projekcijo, se seznanili z dokumentom Konvencija o otrokovih pravicah in se o tej temi tudi likovno izražali.

Z učenci smo ob koncu projekta sprejeli naslednje sklepe, ki nam bodo pomagali k zmanjševanju količin odpadnega tekstila:

Nakupovali bomo bolj premišljeno, ob nakupu nas bo zanimalo tudi, kje in v kakšnih pogojih je bil izdelek narejen.

Skušali se bomo večkrat spomniti, da pretirana potrošnja in eko drža ne gresta z roko v roki.

Če je tekstilni izdelek v dobrem stanju, mu bomo dali priložnost, da ponovno zaživi:

- podarili ga bomo prijatelju ali znancu,
- oddali ga bomo v humanitarne namene,
- občasno bomo organizirali oblačilno menjalnico, kjer bomo s prijatelji zamenjali oblačila, ki jih ne potrebujemo več,
- izdelke, ki jih ne potrebujemo, bomo ponudili trgovinam, ki prodajajo rabljena oblačila

Skrbno bomo pazili, da neuporabnih izdelkov ne bomo metali med komunalne odpadke. Odnegli jih bomo v zbirni center komunalnega podjetja ali jih oddali na eni izmed številnih zbirnih točk po Sloveniji. Tam jih bodo predali v humanitarni namen oz. jih predelali v druge vrste tekstilnih izdelkov.

Gibanje

Pri obravnavi snovi o gibanju smo skušali kar najbolj nazorno razložiti gibanje na zunanji in gibanje na notranji pogon. V šolski telovadnici smo opazovali in preizkusili različne oblike gibanja otrok in merili čas. Ugotavljali smo, katere skupine mišic so bile pri določeni vrsti gibanja najbolj obremenjene. Učenci so bili pri delu zelo motivirani in so ustvarjalno predlagali več vaj, da bi svoje telo čim boljje razgibali. Pri nekaterih elementarnih oblikah gibanja smo tudi merili čas. Merjenje smo ustavili, ko je ves razred določeno vajo izvedel. Rezultate smo predstavili v stolpčnem prikazu in jih v razredu skupaj evalvirali.

Učenci so v šolo prinesli igrače na notranji pogon. Skupaj smo jih klasificirali glede na način gibanja: vztrajnik, vzmet, baterija. Fantje so pred šolo pripravili poligon za tekmo avtomobilčkov na daljinsko upravljanje. Nadarjeni učenci so zbrali rezultate v preprosti tabeli in jih predstavili. Na to temo smo izvedli še tehniški dan in izdelali lesen voziček na notranji in na zunanji pogon.

S skupino nadarjenih otrok smo posadili rastlino amarilis in s pomočjo fotoaparata fotografirali njegovo rast in razvoj. Pri tem so se učenci seznanili s postopkom intervalne

fotografije in njene uporabe pri procesih, ki potekajo tako počasi, da niso zaznavni s prostim očesom. Nastale posnetke smo nato s pomočjo učitelja računalništva obdelali in s pomočjo programa za izdelavo in obdelavo video posnetkov, združili v kratek filmski zapis, ki je pokazal učencem, da se tudi rastline gibljejo na notranji pogon. Tako so učenci lahko opazovali rast rastline ter odpiranje in zapiranje cvetov. Učenci, ki so sodelovali so svoj projekt nato z veseljem tudi predstavili ostalim sošolkam in sošolcem.

Elektrika

V sklopu elektrike smo raziskali zgodovinski razvoj HE Dravograd. Na ogledu elektrarne smo spoznali njeno delovanje. Učenci so si ogledali turbino, ki jo žene padajoča voda, generator, ki proizvaja električni tok, transformator, ki električnemu toku zviša ali zniža napetost in daljnovode po katerih proizvedena elektrika potuje do uporabnikov. Uslužbenci elektrarne so učencem z računalniško simulacijo nazorno pokazali delovanje elektrarne in njeno daljinsko upravljanje. Učenci so se ob ogledu zavedali tudi nevarnosti elektrike in se poučili o njeni varni rabi.

V okviru sodelovanja s Srednjo elektro šolo na Ravnah na Koroškem smo na naravoslovnem dnevu izdelali svetilnik, katerega vir električne energije je bila ploščata baterija 4, 5 V. Nadarjeni učenci so nato, s pomočjo učnega kompleta za spoznavanje elektrike in osnovnih vezij, izdelali različna vezja. Oblikovali so preprosta slikovna navodila za oblikovanje električnih krogov. V okviru naravoslovnih delavnic, ki so bile odprte za vse učence, so vodili delavnico o elektriki. Učenci, ki so delavnice udeležili, so z njihovo pomočjo in s pomočjo pripravljenih navodil sestavljali različna električna vezja, kot so električni zvonec, električni mlinček, zvonec ter svetilka.

Šolski vrt

Nadarjeni učenci dejavno sodelujejo tudi pri šolskem vrtu, kjer spremljajo rast in razvoj biološko pridelanih rastlin. Ob mentorstvu učiteljice biologije in ob sodelovanju društva Ajda so na šolskem vrtu uredili gomilne grede in vanje posadili sadike zelenjave in dišavnic. Učenci so sami naredili urnik zalivanja, ki je tekel tudi ob koncih tedna in v času počitnic. Ob delu na vrtu so se veliko novega naučili, saj mnogi doma nimajo več pristinega

stika z naravo. Ob delu so se sprostili, družili s starejšimi učenci, ki so urejali ribnik, visoke grede, sadovnjak,... Ob skrbi za rastline so se učili odgovornosti, ob nasvetih babic in staršev pa so tudi medgeneracijsko sodelovali.

Zdrava prehrana

Danes veliko govorimo o zdravem načinu življenja, katerega sestavni del je tudi zdrava prehrana. Pomembno je, da dobre prehranjevalne navade otrokom privzgojimo že v zgodnjem otroštvu, saj je otrokov način razmišljanja in obnašanja takrat še zelo podvržen zunanjim vplivom, hitro se spreminja in je nenazadnje odvisen tudi od otrokovega osebnošnega razvoja.

Starši in vzgojitelji morajo otroka spodbujati k osvojitvi zdravih prehranskih navad, tudi zato, ker se prehranske navade pridobljene v otroštvu praviloma nadaljujejo tudi v odrasli dobi in lahko pomembno prispevajo k človekovemu zdravju ali bolezni.

Tako v prehrani odraslih kot pri prehrani otrok je zajtrk najpomembnejši obrok dneva. Uživanje zajtrka obnovi del glikogenskih rezerv, ki so se ponoči porabile in zagotovi energijo potrebno za jutranje aktivnosti. Opuščanje zajtrka lahko zmanjša otrokovo pozornost in zbranost v šoli, celo pri igri ali športnih aktivnostih.

Starši morajo vedeti, da ni nujno, da je zajtrk sestavljen iz žit ali jajc, ampak je potrebno otrokom povedati, da lahko sami izbirajo med zdravimi živili, ki bi jih radi zjutraj jedli.

Ob dnevu slovenske hrane na šoli pripravimo tradicionalni slovenski zajtrk. Z nadarjenimi učenci smo oblikovali kratko anketo o pomenu zajtrka in prehranjevalnih navadah osnovnošolskih otrok.

V empiričnem delu naloge smo želeli ugotoviti:

- kako pogosto otroci v osnovni šoli zajtrkujejo,
- kaj najraje jedo in pijejo za zajtrk,
- kdo jim zajtrk pripravi,
- kakšen je njihov odnos do zajtrka nasploh,
- ali so med dečki in deklicami opazne razlike glede prehranskih navad,
- ali to, kdo otrokom pripravlja zajtrk vpliva na pogostost zajtrkovanja in

- ali otroci, katerih starši redno zajtrkujejo tudi sami pogosteje zajtrkujejo;

V raziskavo je bilo vključenih 115 učencev OŠ Neznanih talcev Dravograd.

Ugotovili smo, da imajo mlajši otroci boljše prehranske navade, saj jih velika večina redno zajtrkuje. S starostjo pa začne delež le-teh padati. Deloma k temu prispevajo zgledi doma, saj v družinah kjer starši redno zajtrkujejo tudi otroci pogosteje redno zajtrkujejo.

Vsako leto obiščemo turistično kmetijo, kjer se ukvarjajo s pridelavo mleka in mlečnih izdelkov. Nadarjeni učenci so nato v razredu vodili skupine in pripravili zdravo mlečno malico.

Drevesne in grmovne vrste v naši okolici

V bližini šole poteka gozdna učna pot, ki je opremljena tudi s posebnimi izobraževalnimi tablami. S skupino nadarjenih učencev smo v popoldanskem času prehodili pot in fotografirali vse učne table. Oblikovali smo delovne liste za skupinsko delo. Pri obravnavi drevesnih in grmovnih vrst smo nato s celim razredom še enkrat skupaj prehodili gozdno učno pot in reševali dane naloge. Rešitve smo sproti evalvirali.

Zaključek

Vsi ti primeri vsebin pri naravoslovju in tehniki so bili nadgradnja našega rednega dela. Ker je naša šola vključena tudi v projekt Fit4Kid smo največkrat pri utrjevanju, včasih pa tudi pri obravnavi nove snovi vključevali tudi učenje ob gibanju.

Pri pouku smo zasledovali tudi kriterije formativnega spremljanja. Takšen pouk od učencev zahteva aktiven pristop, saj pouk dejavno sooblikujejo. Delo je tako pestrejše, rešitve pa bolj kreativne in znanje kvalitetnejše. Učenci so bili motivirani za delo in sčasoma so postali bolj samozavestni, ko so se dnevno dokazovali in samostojno osvajali nove vsebine. Ugotavljali so kaj vse že znajo, ob iskanju rešitev pa spoznavali, da so sposobni sami narediti več kot si mislijo. Ob sodelovalnem učenju so se učili medsebojne komunikacije in do informacij prihajali vedno bolj individualno. Učitelj pri formativnem spremljanju učenčevega napredka pozorno opazuje proces učenja, učenčeve aktivnosti in spremlja njegove dosežke. Z učencem ustvarja pedagoški dialog, da bi mu lahko individualno svetoval in ga usmerjal, preden bi nastopile težave. Zelo pomembno vlogo pri spremljanju

napredka ima seveda dobra povratna informacija, jasno zastavljeni cilji in kriteriji ocenjevanja.

Pri svojem delu vedno znova ugotavljam, da učenci radi delajo tisto, pri čemer mislijo, da so lahko uspešni. Menim, da bi z aktivnejšim pristopom do pridobivanja znanja in z znanjem veščin, ki gradijo tudi prijetne medsebojne odnose, lahko osnovnošolske otroke optimalno pripravili na njihovo nadaljnjo življenjsko pot.

VIRI IN LITERATURA:

- Cvahte, S. in Pokorn, D. 1976. Medicinski vidiki zdrave prehrane. V: 2. živilski dnevi. Zdravje in hrana, Ljubljana, dec., 1976, s. 9-15.
- Detel, J. (2015). Rabljena oblačila kot poslovna priložnost. Maribor: Večer.
- Fitzsimons, C. (1998). O hrani. Tehniška založba, Ljubljana. 128 s.
- Fefer, J. (2003). Nejc obišče center za ravnanje z odpadki. Vrhnika: FIF.
- Humar, Z. (1976). Medicinski vidiki otroške prehrane. V: 2. živilski dnevi. Zdravje in hrana, Ljubljana, dec. 1976, s. 17-25.
- Kennedy, E. in Goldberg, J.(1995). What are American children eating? Implications for public policy. Nutrition Reviews, 53,5,s.111-126.
- Kodele, M. Hranoslovje. Ljubljana, DZS, (1989), s. 75.
- Kretchmer, N. in Zimmermann, M. (1997). Developmental nutrition. Boston, Ally and Bacon, s. 385-456.
- NAS. National Academy of Sciens. (1989). cit. po Kretchmer, N. in Zimmermann, M., 1997. Developmental nutrition. Boston, Ally and Bacon, s.404, s. 407-408.
- Nussdorfer, V. (2014). Otrokove pravice. Ljubljana: Ministrstvo za javno upravo.
- Pokorn, D. (1976). Osnove splošne dietetike. Ljubljana, Založba Centralnega zavoda za napredek gospodinjstva, 126 s.
- Pokorn, D. (1997). Gastronomija. Ljubljana Debora, 157 s.
- Pokorn, D. (2001). Oris zdrave prehrane-Priporočena prehrana. Zdravstveno varstvo, Suplement. Inštitut za varovanje zdravja R Slovenije, Ljubljana. 68 s.

Irena Kašman: Nadarjeni učenci – vez med šolo in krajem tudi na literarnem in kulturnem področju

OŠ Neznanih talcev Dravograd
irena.kasman@os-dravograd.si

Izvleček

Nadarjeni učenci obvladajo izbrano območje, v katerem želijo biti aktivni, so zanj motivirani in se mu zato z lahkoto posvečajo, zato je delo z njimi mnogo lažje kot z ostalimi učenci. Vse naredijo hitreje in z lahkoto, znajo se učiti samostojno, iskati možnosti in rešitve Njihova dejavnost se jim zdi zanimiva, zato zanjo kažejo in izražajo nadpovprečen interes. Od učitelja oziroma mentorja pa pričakujejo le vodenje oziroma usmerjanje dejavnosti. Tako je tudi na literarnem področju. Učenci nimajo težav z nastopanjem, saj imajo dober spomin, hitro pomnjenje, višje sposobnosti na verbalnem področju, bogat besedni zaklad, zmožnost razumevanja in uporabe manj znanih besed in večstavčnih povedi, zmožnost dramatizacije ... Zato ne preseneča dejstvo, da takšni učenci največkrat povezujejo šolo s krajem. V svoji predstavitvi bi želela poudariti povezovanje osnovnošolcev s krajem, predvsem na kulturnem področju, kjer sodelujejo z različnimi društvi, na literarnih natečajih, delavnicah, proslavah, v projektih ... Zagotovo pa s to povezanostjo pridobimo vsi, tako učenci, učitelji oziroma šola kot tudi krajan. Učenci dodatno razvijajo svoje sposobnosti in znanje, na šoli smo nanje ponosni, krajan pa uživajo na njihovih nastopih. Toda kaj, ko to sodelovanje poteka večinoma le na stopnji učencev osnovne šole, kasneje pa se vez prekine.

Ključne besede: literarno področje, kultura, šola, kraj, vez, sodelovanje

Abstract

Talented pupils – a link between the school and the local community in the literary and cultural fields

Talented pupils are proficient in areas where they want to be active themselves, they are self-motivated and eager to spend their time in those activities, so it is much easier to work with them than with other pupils. They perform everything faster and easier, they can learn independently, they search for new options and solutions ... Their activity seems interesting to them and the interest they show for it is above-average. From the teacher mentor they expect nothing but guidance in their activities. This is true for the literary field as well. Pupils have no problem with speaking because they have a good memory and remember things easily, their speaking skills are on higher levels, their vocabulary is rich, they have good reading comprehension skills, abilities to understand and use less-known words in compound sentences, performance skills in drama ... Therefore, it is not surprising that such pupils are most often the link between the school and their local

community. In my presentation I would like to emphasize the bond between primary school pupils with their hometown, especially in the cultural fields, where they take part in activities with different associations, in literary competitions, workshops, performances, projects ... There is no doubt that everyone, pupils, teachers, the school as well as the town residents win through those relationships. Pupils develop their skills and knowledge through additional extra-curricular opportunities, teachers at school are proud of them and the residents enjoy their performances. Unfortunately, that relationship stops when pupils leave primary school.

Key words: literary field, culture, school, local community, link, cooperation

UVOD

Švicarski psiholog Jean Piaget je nekoč izjavil: »Osnovni cilj izobraževanja je vzgojiti posameznike, ki bodo zmogli delati nove stvari, in ne le ponavljati tega, kar so delale prejšnje generacije – kreativne, inovativne in raziskujoče ljudi.«

V svoji razpravi bi želela predstaviti povezovanje šole s krajem, pri čemer v največji meri predstavljajo trdno vez med njima prav nadarjeni učenci, ki so vključeni v večino dogajanja in prireditvev v kraju. Sodelujejo tako z različnimi društvi, na literarnih natečajih, delavnicah, proslavah, pri projektih ...

Z nadarjenimi učenci se v Sloveniji ukvarjamo sistematično in v skladu s pravili šole od leta 1996 z uveljavitvijo nove šolske zakonodaje, v kateri so tudi nadarjeni učenci pridobili pravico do individualne oziroma skupinske učne pomoči (12. člen ZOsn). Nova zakonodaja je poimenovala nadarjene učence učence s posebnimi potrebami. Hkrati s tem pa je naložila šolam in učiteljem, naj jim prilagodijo metode in oblike dela, jim omogočijo vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči.

Kdo so nadarjeni učenci in kako jih lahko odkrijemo?

Z lahkoto lahko trdimo, da je pojem nadarjenosti v bistvu star toliko kot človeštvo. Prvotno je bil nadarjen tisti, ki je bil dober lovec, kasneje v času vojn, dober bojevnik, v stari Grčiji dober govornik, umetnik, športnik itd. Strokovnjaki pa si glede definicije o nadarjenih še danes niso povsem enotni, kajti izpostavljajo le določene oziroma posamezne vidike nadarjenosti. Sama se nagibam k poenostavljeni razlagi, ki pravi, da so nadarjeni učenci tisti, pri katerih se kaže intelektualna, umetniška in športna nadarjenost oziroma učenci z različnimi sposobnostmi in talenti na različnih področjih in da zato delo z njimi nikakor ne

sme biti uniformirano. Vsak mladostnik ima namreč svojo osebnost in mu mora biti dano razviti svoja močna področja.

Na nadarjenega učenca bi morali pravzaprav gledati kot na potencial, v katerega je dobro investirati, zato nikakor ni dovolj, če mu ponudimo na šoli le nekaj krožkov in interesnih dejavnosti, pač pa mu moramo omogočiti čim več projektnega in samostojnega učenja oziroma raziskovanja, tudi izven učilnice, npr. v laboratorijih, knjižnicah, računalniških prostorih, reševal naj bi naloge, uporabne v vsakdanjem življenju, in takšne, ki zahtevajo razmišljanje, motivirale pa naj bi ga tudi priprave na tekmovanja v znanju, medpredmetna povezovanja itd.

Nadarjenost se odkriva na različne načine, ki tudi niso enotni, največkrat pa s testiranjem, prepoznavanjem na osnovi visokega učnega uspeha in dosežkov oziroma nadpovprečnih rezultatov vsaj na enem od naslednjih področij: intelektualnem, ustvarjalnem, učnem, voditeljskem, umetniškem ali psihomotoričnem. Hkrati se odkrivajo nadarjeni učenci tudi glede na mnenja in predloge učiteljev, staršev in redkeje vrstnikov.

Nadarjeni učenci so ustvarjalni učenci

Za ustvarjalnost je merilo izvirnost, edinstvenost in redkost. Ustvarjalni proces se dogaja na miselni in čustveni ravni, ob spodbudnem okolju in ga je običajno možno prepoznati v dinamičnosti, živahnosti, igrivosti, samostojnosti, duhovitosti, tolerantnosti, v sodelovanju, odkrivanju, preizkušanju, zaupanju, razpravljanju, svobodi in novih izzivih. V sodobnem svetu pa je vse bolj pomembna osebna ustvarjalnost posameznika, za kar je potreben šolski sistem, ki učencem omogoča čim večjo ustvarjalnost, hkrati pa naj bi obdržal svoje osnovno poslanstvo – vzgojo in izobraževanje. Torej sistem, ki bo učence pripravil na življenje, polno sprememb in prilagajanj, kajti osebna ustvarjalnost bo postala prednost tako pri zaposlitvi kot tudi ohranjanju le-te. Veliko šol se ravna po vzoru filozofa Seneke, ki je izjavil, da se ne učimo za šolo, ampak za življenje. Potemtakem je nujno, da učenec svoje možgane razvija kot celoto, torej ne uri le splošnih predmetov, in sicer ne le računanja, pisanja in branja, temveč tudi druga, umetniška in intelektualna področja, kot so ples, kiparstvo, fotografija, retorika itd. Zanimiv primer so športniki, saj morajo poleg svoje osnovne discipline opraviti vsakodnevno še kondicijski trening. Tako mora smučar tudi teči, kolesariti, plavati itd. Žal pa učenci še vedno nekatere svoje talente, kot so posamezne športne discipline, ples, fotografija, slikarstvo, glasba, tuji jeziki in druge sposobnosti težko

razvijajo znotraj pouka, zato morajo poiskati ustrezne ustanove izven šole. Tako pridejo njihove sposobnosti do izraza šele mnogo kasneje in so šele takrat tudi ovrednotene, saj roko na srce še vedno največ pomenijo ocene, ki so v naši družbi tako rekoč še vedno edino merilo uspeha, kakovosti in napredovanja.

Ustvarjalnost torej ni zmeraj ovrednotena tako, kot bi si želeli, saj vemo, da se večina napak v šoli kaznuje s slabo oceno, in če dodamo k temu še posmehovanje sošolcev, se bo nadalje takšen učenec odločil, da je bolje molčati, biti povprečen in se "skriti" v množici. Kaznovanje napak je namreč najbolj učinkovit način zatiranja ustvarjalnosti. V znanosti in umetnosti pa je ravno nasprotno. Le če naredimo zares vse možne preizkuse, med katerimi jih velika večina tudi spodleti, se lahko nadejamo napredka. Že star pregovor pravi, da se na napakah učimo. Včasih je potrebno ogromno poizkusov, da nam potem na rešetu ostane tudi kakšen biser. Napake so namreč tlakovci na poti do uspeha. Ena najbolj ustvarjalnih dejavnosti pa je zagotovo igra, med katero je človek popolnoma sproščen, porodi se mu ogromno idej in med njo marsikaj poskusi kljub "napakam". Srečo pa imajo tisti, ki lahko svojo priljubljeno dejavnost spremenijo v profesionalno kariero. Vedeti moramo še, da je pot do uspeha vselej pot trdega garanja, odrekanja in tudi pot mnogih razočaranj.

Učiteljem pomenijo nadarjeni učenci dodaten izziv

Delo z nadarjenimi učenci predstavlja tako za šolo kot tudi učitelje velik izziv. S temi učenci je veliko lažje delati, saj vse naredijo hitreje in se učno snov naučijo z lahkoto. Ker se jim njihova dejavnost zdi zanimiva, zanjo kažejo in izražajo nadpovprečen interes, so torej notranje motivirani, od učitelja oz. mentorja pa pričakujejo le vodenje dejavnosti.

Učitelj ima pri delu z nadarjenimi izjemno odgovorno delo, saj mora znati vzbuditi radovednost pri učencih, narediti učenje uporabno in smiselno, imeti z njimi sproščen odnos ter jih nenehno spodbujati in biti tudi sam ustvarjalen, saj bo le-tako lahko pripomogel k njihovi uspešnosti. Učenci prihajajo v šolo po znanje in moramo poskrbeti, da se v šoli dobro počutijo. Med učiteljem in učencem se mora vzpostaviti obojestranski občutek zaupanja in spoštovanja. Učitelj mora upoštevati različna mnenja učencev, učenca pa ne sme biti strah, da bo povedal kaj napačno. Zelo je pomembna tudi učiteljeva pohvala. Frontalni oz. linearni način razlage je danes dolgočasen in ne pomeni nobenega izziva. Veliko boljša je metoda demonstracije, ko učenec poskusi ponavljati za učiteljem in je pri tem veliko manj možnosti za napake in strah pred njimi. Ne pozabimo, da teorija vedno

izhaja iz prakse, torej se plavanja ne bomo naučili, pa če bomo tri leta ali več samo mahali z rokami po zraku.

Učitelja, ki se ukvarja z nadarjenimi učenci, pa čaka še usklajevanje nalog na šolski, lokalni ter nacionalni ravni, pa tudi administrativna dela, raziskovalno delo, evalvacije, koordinacije, priprava individualiziranega programa za nadarjene, sodelovanje z lokalno skupnostjo, s starši, z drugimi učitelji ter strokovnjaki, in nenazadnje tudi izobraževanje ter permanentno strokovno izpopolnjevanje.

Kaj pa literarna nadarjenost oziroma ustvarjalnost?

Sama se ukvarjam največ z nadarjenimi učenci na literarnem področju. Skozi celotno šolsko leto se na šoli ter na nivoju občine oz. regije zvrsti veliko kulturnih dogodkov in prireditev, pri katerih skoraj praviloma sodelujejo nadarjeni učenci.

Literarna nadarjenost se kaže v besedni fleksibilnosti in originalnosti oziroma poglobljenosti literarno-estetskega doživetja, kar učenci dokazujejo v pisanju nadaljevanja in preoblikovanja zgodb, likovnih pesmi, dnevnikov, esejev, anket, ocen, pisem, recitacij, dramatizacij itd., kar predvideva tudi učni načrt (UN, Slovenščina, 2011). Literarno nadarjeni učenci pa imajo višjo zmožnost tudi na verbalnem področju, bogat besedni zaklad, ustvarjajo predstave, primerjajo književna besedila, razumejo sporočilo besedila, manj znane besede in jih znajo uporabiti v novih situacijah, izražajo se z zapletenejšimi večstavčnimi povedmi, se vživljajo v različne književne osebe, ločijo bistvo od nebistvenega, berejo tekoče in zahtevnejše knjige, imajo natančen spomin, hitro pomnjenje... Nadarjeni tako izboljšajo in nadgradijo lastno dožemanje in pogled na umetnostno besedilo.

Tudi za udejstvovanje na literarnem področju mora imeti učenec poleg zunanje še notranjo motivacijo. Saksida (2014) pa trdi, da se nadarjenost pri književnosti kaže v dosežkih in ne le v motivaciji, ki jo ima učenec do predmeta.

K recitacijam, deklamacijam in dramatizacijam vsekakor veliko pripomorejo tudi govorni nastopi, ki so predvideni po učnem načrtu (UN, Slovenščina, 2011). Pri učencih se takoj zazna razlika med interpretacijami govornih nastopov. Vsako učenje književnega besedila se prične z interpretativnim branjem, pri čemer učenci z glasnim branjem izražajo doživljanje in razumevanje književnega besedila. Z glasom, torej z barvo glasu, intonacijo,

registrom, poudarjanjem, glasnostjo in jakostjo, premori in hitrostjo oblikujejo besedilno stvarnost oziroma razpoloženje in dogajanje (UN, Slovenščina, 2011).

Nadarjeni učenci na literarnem področju nimajo težav z javnim nastopanjem na prireditvah ali pa jih nemalokrat celo pripravijo sami oz. v sodelovanju z mentorjem, tudi vezno besedilo ter prireditve celo vodijo, kar pomeni, da tako rekoč soustvarjajo kulturne prireditve, tako na šoli kot v kraju. Tako predstavljajo ti učenci nevidno, pa vendarle zelo trdno vez med šolo in krajem. Poleg nastopanja na kulturnih prireditvah, sodelujejo tudi na literarnih natečajih, delavnicah in pri projektih, ki jih organizirajo društva in drugi, največkrat z recitacijami in deklamacijami ali pa s pisnimi izdelki, npr. s sestavki pri izdaji občinskega glasila Informator.

Že nekaj let poteka v povezavi z lokalno kabelsko televizijo Dravograd projekt pod naslovom Šola, da se ti zrola, v katerem učenci snemajo in tako predstavijo krajanom svojo šolo ter številne šolske dejavnosti. Pri tem morajo biti zelo spretni, da prikažejo bistvene šolske dogodke ter seveda verbalno dobro podkovani.

Ker imamo v občini tudi Dom starejših občanov, redno in z veseljem sodelujemo z njimi, predvsem z recitacijami in glasbenimi točkami v okviru njihovih prireditev.

Soustvarjamo in sodelujemo še pri dobrodelnih koncertih, npr. v okviru Karitasa, v decembru pripravimo praznično tržnico, na katero široko odpremo šolska vrata itd.

Kar se tiče natečajev, nadarjeni učenci redno sodelujejo s svojimi literarnimi sestavki z invalidi v naši občini, pri projektih Moja domovina in Pišem z roko, v okviru projekta Mlada pesniška olimpijada, ki je tekmovalnega značaja, pa pesnijo v okviru predlagane teme. Ob koncu natečaja na literarnem večeru v dvorcu Bukovje svojo poezijo predstavijo širši javnosti.

V okviru projekta Turizmu pomaga lastna glava naši učenci vsako leto pripravijo dramatisacijo predstavitve svojega kraja oziroma, kar je v povezavi s krajem. Letošnje šolsko leto so pripravili predstavitev na temo kulturne dediščine o dvorcu Bukovje.

Redno poteka sodelovanje tudi s Knjižnico Dravograd s projektoma Knjižne mišice in Zlati bralci ter z Javnim zavodom Dravit Dravograd (Zavod za šport, turizem, kulturo in mladinske dejavnosti) ter Literarnim kulturnim društvom "Beseda" Dravograd.

Učenci nadalje pripravijo še recitacije in dramatizacije za druge dogodke in prireditve, kot npr. za komemoracijo ob dnevu spomina na mrtve, za prireditve ob dnevu samostojnosti in enotnosti, Prešernovem dnevu, dnevu žena, dnevu upora proti okupatorju, ob dnevu šole in na zadnji šolski dan, kamor povabimo tudi vse občane in občanke.

Takšnih in podobnih dogodkov se v kraju v šolskem letu pripeti še mnogo.

ZAKLJUČEK

Glede na to, da smo se učitelji in mentorji dolga leta posvečali predvsem učencem s posebnimi potrebami, torej učno slabim učencem, se je v zadnjih letih to spremenilo. Upoštevamo namreč tudi nadarjene učence, in sicer učence kot posameznike in jim poskušamo prilagajati vsaj metode in načine učenja, če smo pri učni snovi vendarle še vedno omejeni z učnim načrtom. Pa tudi učitelji se iz leta v leto bolj strokovno izobražujemo v smeri, kako poučevati nadarjene učence. Zagotovo pa nas čaka v prihodnje v zvezi s tem še ogromno dela.

Na šolah se trudimo, da bi se čim bolj vključevali v dogajanje v kraju, kar nam najbolje uspeva prav na kulturnem področju s pomočjo nadarjenih učencev, saj s to povezanostjo pridobimo vsi, tako učenci, učitelji in šola kot tudi naši krajani. Učenci v okviru sodelovanj dodatno razvijajo svoje sposobnosti in znanje, pridobivajo različne izkušnje tudi izven šolskega okolja, na šoli smo nanje ponosni, krajani pa uživajo na njihovih nastopih in so jim hkrati hvaležni za druženje.

Žal pa to sodelovanje poteka bolj ali manj le na stopnji učencev osnovne šole, kasneje pa se vez med srednješolci in krajani razrahlja oziroma celo prekine. Z mirno vestjo lahko trdim, da je nedvomno osnovna šola ena od najpomembnejših ustanov v kraju.

Ker pa učni načrt za slovenščino (UN, Slovenščina, 2011) navaja tudi vlogo zavesti o jeziku, narodu in državi, se učitelji trudimo, da s svojim zgledom do domovine, lastnega naroda in jezika spodbujamo učence, naj se tudi še nadalje vključujejo v življenje svojega kraja in naj utrjujejo še dalje medkulturno vez.

Viri in literatura:

- ŠD šolsko svetovalno delo, revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih. Letnik XV. Številka ½. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana 2011.
- ŠD šolsko svetovalno delo, revija za svetovalne delavce v vrtcih, šolah in domovih. Letnik XIX. Številka ½. Zavod RS za šolstvo. Ljubljana 2015.
- Erženičnik Pačnik, M. (1994). Vzgojitelj – pobudnik otrokove kreativnosti. V M. Blažič (ur.) Nadarjeni: stanje, problematika, razvojne možnosti: zbornik (str. 129 – 132). Novo mesto: Pedagoška obzorja.
- Saksida I. (2014) Nadarjeni (kritični) bralci in njihovi (ambiciozni) mentorji pri bralnem dogodku. V M. Juriševič (ur.), Spodbudno učno okolje: ideja za delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
- Učni načrt (2011). Program osnovna šola. Slovenščina. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf.
- Dr. Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.
- Uradni list RS, št. 81/2006 z dne 31.7.2006: 12. člen ZOsn. Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3535?sop=2006-01-3535>.

Sabina Kaplan: Domišljija ne pozna meja

OŠ Cvetka Golarja, Škofja Loka
sabina.kaplan@guest.arnes.si

Izvleček

Kot učiteljica matematike ter tehnike in tehnologije se vsakodnevno srečujem z nadarjenimi učenci. Pri svojem delu se trudim delati z učenci predvsem na področju ustvarjalnosti in spodbujanju samostojnosti in odgovornosti. Pri samem pouku matematike dajem velik poudarek upoštevanju individualnosti, a hkrati vse več tudi skupinskemu delu.

S prispevkom pa bi želela predstaviti delo z nadarjenimi učenci pri neobveznem izbirnem predmetu tehnika. Ta predmet poučujem že četrto leto zapored in lahko rečem, da sem si nabrala kar nekaj izkušenj. Pa bom pustila svoje mnenje o tem, zakaj je sploh potrebno izvajati neobvezne izbirne predmete. Mislim, da bi bilo mnogo bolje, da bi pouk tehnike omogočili v višjih razredih. Bodisi bi imeli več ur, lahko bi bil predmet tudi v 9. razredu. Starejši učenci so zagotovo sposobnejši, vsekakor pa vedno znova ugotavljam, da so učenci že v 4. razredu zelo vedoželjni, predvsem so pripravljeni delati in z določeno mero pomoči lahko dosežejo res odlične rezultate – to se bolj kot ne kaže v odličnih izdelkih. In najbolj so srečni, če kakšno uro nanese, da lahko delajo po svoje. Tu domišljija ne pozna meja, kar je tudi moje vodilo pri delu.

S pomočjo pouka tehnike učenci ne samo, da razvijajo ustvarjalnost, učijo se biti natančni, spretni in navsezadnje poglobljajo svoje temeljno znanje s praktičnim delom. Delo je vsekakor zanimivo, zato je še toliko bolj pomembno, da izkušnje delim s tistimi, ki vas mogoče kdaj v prihodnosti čaka poučevanje neobveznega predmeta, še veliko bolj pa je včasih pomembna menjava ali delitev izkušenj.

Ključne besede: ustvarjalnost, skupinsko delo, neobvezni izbirni predmet tehnika, domišljija, praktično delo

Abstract

As a Mathematics teacher and a teacher of Technical Science and Technology I am in daily contact with gifted pupils. In my work, I try to do my best to work with pupils especially in the field of creativity, encouragement of independence and responsibility. In Mathematics classes I put a lot of emphasis both on considering individuality as well as at the same time increasingly on team work.

With this article I would like to focus on presenting work with gifted pupils in non-obligatory subject Technical Science. I have been teaching this subject for the fourth year in a row now and I can say that I have already gained quite some experience. I will leave my opinion about why it is necessary to carry out non-obligatory subjects aside. To my mind, it would be much better if the classes of Technical Science were on timetable of the higher forms. More hours of the classes could be available for the subject may be one of the reasons; the subject could also be introduced in the 9th form. Older students are definitely more capable, however I have realized very often now that the 4th form pupils are very eager for knowledge,

what is more, they are willing to work and with a certain degree of help they truly achieve great results – which is most evident in their outstanding products. They are most happy when the curriculum allows them to work freely. This is when imagination knows no limits, which is also my motto in my work.

By means of Technical Science pupils not only develop their creativity, they learn to be meticulous, enhance their work skills and last but not least deepen their basic knowledge with practical work. The work is by all means interesting, therefore it is even more important that I share my experience with those who might teach a non-obligatory subject in future and to my mind, sometimes the exchange and sharing of experience is even of greater importance.

Key words: creativity, team work, non-obligatory subject Technical Science, imagination, work skills

1 Uvod

»V življenju imamo dve možnosti: lahko sledimo splošnim tokovom, ali se ločimo in gremo svoja pota. Kdor se odloči za ločitev, mora biti drugačen. Biti drugačen pomeni, prizadevati si biti takšen, kot si lahko le ti in nihče drug« (Alan Ashley Pitt).

V zadnjih recimo dveh desetletjih se pogosteje govori o nadarjenih učencih, njihovih značilnostih in potrebah. V pedagoškem polju so v ospredju predvsem organizacijska in didaktično-metodična vprašanja o tem, kako ustvariti ustrezno učno okolje, ki bo zadovoljevalo učenčeve potenciale.

Pri svojem delu zadnja leta opažam, da imajo visoka pričakovanja predvsem starši. Ti bi namreč za svojega otroka radi naredili kar največ. Pa to ne pomeni, da bi se ukvarjali z otrokom doma sami, ampak večino nalog prepustijo šoli. Te razpisujejo raznorazne interesne dejavnosti in krožke, ki so dobro obiskani. Že štiri leta pa se izvaja tudi neobvezne izbire predmete iz različnih področij. Na naši šoli sem učiteljica neobveznega izbirnega predmeta tehnika in tehnologija od samega začetka, zato bi vam rada v nadaljevanju predstavila delo z učenci pri tem predmetu.

2 Nadarjeni učenci

2.1 Definicija nadarjenosti

»Zanimanje za nadarjene otroke je zelo staro. Francis Galton je že leta 1869 objavil prvo znanstveno študijo o izvoru in razvoju genialnosti. In vendar se strokovnjaki do danes niso uspeli poenotiti niti glede definicije nadarjenosti niti glede metodologije odkrivanja

nadarjenih. Razhajanja izhajajo iz različnih pogledov na naravo nadarjenosti, njeno genezo in izražanje« (Žagar, 2012, str. 157).

Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode ali oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela (Zosn-H, 2016; 11. člen).

Visoke zmožnosti ali potencialne kažejo nadarjeni učenci na področjih:

- splošnih intelektualnih sposobnosti,
- specifičnih učnih zmožnosti ali sposobnosti (šolskih zmožnosti),
- ustvarjalnega ali produktivnega mišljenja,
- voditeljskih sposobnosti,
- umetniških sposobnosti,
- psihomotoričnih sposobnosti (Ferbežar, 2002; Kukanja Gabrijelčič, 2015).

Nadarjeni učenci imajo svojevrstne značilnosti, interese in potrebe, ki jih ločujejo od vrstnikov. Na kognitivnem področju se od svojih vrstnikov razlikujejo predvsem v stopnji kognitivnih procesov, ki je pri nadarjenih višja (Juriševič, 2012).

2.2 Delo z nadarjenimi učenci na tehničnem področju

»Lažje je odkriti nadarjenost na tehničnem področju, če poznamo učenčeva interesna področja in izvajamo pouk, ki omogoča ustvarjalnost. To je še posebej mogoče, kadar pri izdelavi nekega izdelka uporabimo projektno metodo dela. Učencu pustimo, da svojo idejo sam razvija in ga omejimo le, če je nujno potrebno (izbira gradivo, način obdelave, oprema učilnice, čas, varnost pri delu). Pri razvijanju ideje mu le pomagamo. Z opazovanjem učenčevega ravnanja v različnih situacijah oz. v različnih etapah projektne dela lažje prepoznamo tudi učence, ki so posebej nadarjeni na tehničnem področju« (Bezić, 2012, str. 250).

»Učenci danes prihajajo v šolo pretežno nemotivirani za šolsko delo. Imajo pa svoja interesna področja, kjer se dobro počutijo in delajo. Pomembno je, da odkrijemo njihova "močna" področja ter le-te uporabimo za motivacijsko sredstvo za šolsko delo. Ko učenci zaživijo na svojih interesnih področjih, postanejo zelo motivirani in so zelo dejavni. Še

zlasti to velja za nadarjene učence. Ti se običajno obnašajo racionalno v tem smislu, da ne delajo ničesar, ker nima smisla in če v tem ne vidijo česa novega. Ravno to področje je ključno za motivacijo in aktivacijo posameznika za vstop v proces učenja. Projektna naloga omogoča sistematično vključevanje posameznikov v učni proces. Motivacija je pogosto na tako visoki ravni, da postane učenje spontano, nezavedajoče, učni uspehi so na zelo visoki ravni. V tem primeru rečemo, da smo "speljali vodo na mlin".« (Bezič, 2012, str. 261)

2.3 Socialna inteligenca učitelja nadarjenega učenca

Vsi vemo, da lahko že na začetku osnovne šole opazimo učence, ki kažejo večje sposobnosti na določenih razvojnih področjih. S pravilno obravnavo in s poslušom za njihove želje in potrebe jih lahko motiviramo, da uspešno razvijejo svoje potenciale ter uspešno napredujejo.

Pri njihovem optimalnem napredku ima veliko vlogo učitelj. S svojim znanjem, sposobnostmi in izkušnjami lahko vodi nadarjenega učenca, da skladno s njegovimi sposobnostmi napreduje in se razvija tako na kognitivnem kot tudi na konativnem področju.

»Nadarjen učenec potrebuje veliko več kot samo učitelja ... nadarjen otrok potrebuje Učitelja! Tako kot drugod, tudi v slovenskem šolskem prostoru velja, da imamo veliko dobrih, a kljub temu še vedno (pre)malo odličnih Učiteljev. Pri tem se seveda ne osredotočamo zgolj in samo na njihovo strokovno usposobljenost, saj imamo ogromno strokovnjakov na različnih področjih, temveč na osebne lastnosti, ki so v tem poklicu izrednega pomena. Izhajamo iz predpostavke, da samo socialno-čustveno zrel učitelj lahko utre pot h kakovostnejšemu poučevanju, saj so pri učitelju kot tudi pri učencih socialno-emocionalne spretnosti temeljno povezane s kognitivnimi. Temeljni pogoj za to ni samo dobra strokovna usposobljenost v metodah in tehnikah vzgojno-izobraževalnega dela, temveč tudi bogate izkušnje, pozitivne moralne lastnosti, bogata pedagoška praksa, življenjska socialno-emocionalna zrelost ter uravnoteženost« (Seničar Železnjov, 2010, str. 404).

»Prednosti čustvene inteligence posameznika so, da dosega uspehe na podlagi visokega samozavedanja, pozitivne samopodobe, obvladovanja čustev, notranje motivacije, sposobnosti vodenja in obvladovanja stresa« (Ryback, 1998, str. 34).

3 Neobvezni izbirni predmet tehnika in tehnologija

Izbirni predmet tehnika pogloblja, razširja in nadgrajuje predmeta naravoslovje in tehnika v četrtem in petem ter tehnika in tehnologija v šestem razredu. Predmet omogoča učencem poglobitev in sintezo nekaterih temeljnih znanj s tehničnega področja in povezavo z drugimi predmetnimi področji. Predstavlja načine, sredstva in organizacijske oblike spreminjanja narave ter učinke nanjo, kar v ustvarjalnem delovnem procesu pomeni preoblikovanje in oblikovanje naravnih in umetnih gradiv v novo obliko (Učni načrt, 2013, str. 4).

Predmet v okviru procesno zasnovanega pouka spodbuja celovit razvoj umskih, senzoričnih in psihomotoričnih sposobnosti ter oblikovanje socialnih vrednot. Oblikuje pozitiven odnos do tehnike. Pri delu v skupini razvija sposobnosti sodelovanja in vodenja (Učni načrt, 2013, str. 4).

3. 1 Kako poteka delo pri neobveznem izbirnem predmetu tehnika

Neobvezni izbirni predmet poučujem že četrto leto. Lahko rečem, da mi je poučevanje tega predmeta kljub dolgoletnemu poučevanju tehnike in tehnologije velik izziv. Ne bom rekla, da je razlogov več. Zagotovo pa velja dejstvo, da so učenci mlajši in da izkušenj s poučevanjem mlajših učencev do sedaj nisem imela.

Še kako drži tudi dejstvo, ki sem ga navedla zgoraj. Učenci potrebujejo socialno-čustveno zrelega učitelja. Lahko se pohvalim, da imam že dve leti zapored štiri skupine. Prvo leto so začeli samo četrtošolci in začeli smo z dvema skupinama. To pomeni, da je bilo prijavljenih otrok več kot 21, zato so se delili v dve skupini. Letos poučujem štiri skupine. Dve skupini sem poučevala prvo polletje, dve skupini pa poučujem drugo polletje.

Omenila bi, da je poučevanje predmeta zanimivo tudi z vidika organizacije. Namreč vpišejo se k predmetu učenci 4., 5. in 6. razreda. Kako sestaviti skupine, se sprašujem že dve leti zapored. Nekateri učenci so že lansko leto obiskovali ta predmet. Nekateri ga letos prvič. Tudi imeti predmet samo eno šolsko uro je popolnoma neprimerno. Zato pouk izvajamo dve uri zapored, to sta 6. in 7. ura pouka. Učenci so utrujeni. Zato je pomembno, kaj delati in kako.

Ko sem začela s poučevanjem tega predmeta, se niti nisem zavedala njegove pomembnosti. Predvsem tu mislim na to, da sem morala podaljšano bivanje, ki bi ga sicer obiskovali ti

učenci, »spremeniti« v pouk. In to ne navaden pouk. Namreč zavedati se je treba, da klasičnega pouka pri tem predmetu ni. Zelo pa veseli dejstvo, da so se tega zavedli tudi tisti, ki so pripravili program. Izbrali so posamezne teme, ki jih moramo obravnavati med letom. To so papir, les, umetne snovi ter konstrukcije. Teorije ni potrebno obravnavati veliko. Bolj med samim procesom izdelave izdelka. In to je tisto, kar ta predmet dela poseben. Da lahko ustvarjamo. Da lahko delamo v skupini. In tu domišljija res ne pozna meja.

Danes sem izredno vesela, ker ta predmet obiskujejo tako dekleta kot fantje. Vsako leto imam več deklet. In to je odlično. Dekleta so izredno prilagodljiva in vedno pripravljena delati. Ne bojijo se delati s stroji. Namreč, na naši šoli jih kar zgodaj navadimo na delo z vibracijsko žago in vrtnim strojem. In mislim, da je ravno to, da imamo tako pestro delavnico, razlog za veliko število učencev.

3. 2 Nadarjeni učenci pri neobveznem izbirnem predmetu tehnika

Kot učiteljica se trudim biti vzgled iz ure v uro, vsak dan. Sem izredno pozitivna in motivirana. Zadnje čase pa se še dodatno strokovno izobražujem, da bom kos vsem izzivom, ki nas dnevno čakajo med poukom ali izven njega.

Kot je bilo omenjeno, učitelji hitro opazijo »drugačnega« – nadarjenega učenca. Vsako leto se k neobveznem izbirnem predmetu tehnika vpišejo različni učenci. Nekateri pridejo zato, ker so jim tako rekli starši. Taki učenci ponavadi pri samem pouku ne napredujejo tako, kot bi lahko. Nekateri učenci so popolnoma nespretni in bi se radi naučili biti malo bolj spretni. Pridejo pa tudi učenci, ki se že doma veliko ukvarjajo z raznoraznim ustvarjanjem. To so učenci, ki ob pogledu na material kar zaživijo. Ki ob pripravljenem načrtu takoj dobijo idejo, kako bi ga lahko nadgradili.

Moje vodilo pri delu je namreč, da so učenci čim bolj samostojni. In najraje vidim, da sami pridejo do določene ideje. Ker pa so učenci različni, moram pouk prilagajati. Učenci, ki niso nadarjeni imajo najraje preproste načrte. Te enostavno prerišejo na material in izdelek. Bolj ali manj uspešno. Učenci, ki pa so ustvarjalnejši in jih prepoznam, da so sposobnejši, dobijo projektno nalogo.

3.3 Projektno učno delo za nadarjene učence

»Učenci so dejavno vključeni v učni proces in ustvarjajo smiselni produkt. Konstruktivistično zasnovano učenje povezuje tudi kakovost in trajnost znanja, notranjo motivacijo za nadaljnje učenje in ne nazadnje prispeva tudi k pozitivni samopodobi in samozavesti učenca. Kakovostno znanje učencev pa prispeva tudi h krepitvi samozavesti učitelja kot usmerjevalca učnega procesa« (Bezič, 2012, str. 257).

Z napisanim se več kot strinjam. To je vsekakor delo, ki se po mojih izkušnjah najbolj obnese za nadarjene učence. In če združim Freya, Papotnika in Florjančiča, ki so oblikovali sheme projektnih nalog, v eno prilagojeno shemo za neobvezni predmet tehnika, dobimo naslednje. Z učenci opredelimo »problem«. Se pravi, da se odločimo za izdelavo izdelka. Moje vodilo pri tem je, da izberemo uporaben izdelek. Ko imamo idejo, rišejo in skicirajo. Predstavijo mi idejo in naredijo prototip. To jim je včasih odveč, saj bi hitro radi prešli na samo izdelavo. Toda se navadijo. Pripravijo delovno površino, ves potreben material in izdelava se začne. Redkokdaj tem učencem načrtan izdelek ne uspe. Zelo so iznajdljivi in pogumni v svojih idejah.

Naše projektno delo je bilo izdelati stojalo. Za kaj? Za tisto, za kar ga potrebuješ. In kaj je nastalo? Slika 1 kaže, kako je učenec projektno delo stojalo za telefon nadgradil v res zanimiv izdelek. Slika 2 prikazuje stojalo za lepilni trak s kovinskim rezalom, ki ga je učenec sam izdelal z dodatkom za svinčnike.

Slika 1: Stojalo za telefon

Slika 2: Stojalo za lepilni trak

Zelo radi pa izdelujejo kozolce. Kljub njegovi neuporabnosti je to izdelek, ki se ga loti večina učencev. Nadarjeni učenci v njem vidijo predvsem različne priložnosti za obdelavo. Urijo se v natančnosti. Slika 3 prikazuje le manjši primer kozolca, ki ga je učenec naredil popolnoma brez moje pomoči.

Slika 3

Vsi prikazani izdelki so delo nadarjenih četrtošolcev. Učenci pozitivno vplivajo name kot učitelja. Njihova motivacija za delo, njihova energija in to, da komaj čakajo, da se prične pouk tehnike, me res dodatno vzpodbudijo, da jim kot učitelj lahko ponudim kar največ. In jaz jim poskušam dati največ. Včasih je dovolj, da jim samo namenim nekaj uvodnih besed in z zagnanostjo se lotijo dela.

4 Zaključek

Dolžina prispevka je omejena. Upam, da sem vam predstavila njegovo bistvo. Namreč lahko bi vam povedala še toliko stvari. Kot učitelji veste, da je vsaka ura izziv. In prav je tako. Potrebno je delati z veseljem, ker to učenci začitijo. Sicer so pri samem pouku tudi kakšne neprijetne zgodbe, ki pa jih moraš kot profesionalen učitelj čim prej pozabiti.

Želim vam veliko veselja pri delu. In mislim, da bi bilo tako za učence kot za nas najbolje, da iz dneva v dan živimo z mislijo: »Domišljija ne pozna meja!«

5 Literatura

Zakon o osnovni šoli. Pridobljeno 10. 3. 2018 s svetovnega spleta:

<https://zakonodaja.com/zakon/zosn/11-clen-izobrazevanje-nadarjenih-ucencev>.

Ferbežar, I. (2002). Celovitost nadarjenosti. Ljubljana: Založba EDUCA.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci. Med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales.

Žagar, D. (2012). Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Juriševič, M. (2012). Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Seničar Železnjov, M. (2010). Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih: zbornik. Ljubljana: MiB d. o. o.

Ryback, D. (1998). Putting Emotional Intelligence to Work. Successful Leadership is more than IQ. Woburn, MA: Butterorth-Heinemann.

Učni načrt. Program osnovna šola. Tehnika: neobvezni izbirni predmet. Pridobljeno 9. 3. 2018 s svetovnega spleta:

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/Tehnika_izbirni_neobvezni.pdf

Polonca Kačičnik: Mednarodna odprava na Mauricius

Srednja zdravstvena šola Celje
polonca.kacicnik@gmail.com

IZVLEČEK

Posebna oblika interesnih dejavnosti, ki jih izvajamo na Srednji zdravstveni šoli Celje, je MEPI - mednarodno priznanje za mlade, kjer posamezniki razvijajo svoje sposobnosti na štirih različnih področjih: veščine, prostovoljstvo, rekreativni šport in odprave. Mladi, ki so vključeni v ta projekt, imajo neskončno veliko možnosti, da raziščejo in razvijejo svoje potenciale. Na svoji poti lahko osvojijo bronasto, srebrno in zlato priznanje. Naši dijaki so se odločili, da opravijo zlato mednarodno odpravo na Mauricius-u, otoku nepozabnih doživetij, toplih ljudi in gostoljubja. Soočanje z novimi, drugačnimi ovirami na poti, ki so jih vajeni v zahodnem svetu, z novimi in drugačnimi kulturami, ki so nam dala neverjetna spoznanja o življenju in pomembnosti posameznika. Bogatejši smo za nove izkušnje, ki jih človek težko opiše z besedami.

Mauricius je potrebno doživeti, začutiti mir, svobodo in toplino v srcu.

Ključne besede: doživetje, mednarodna odprava, gostoljubje, nova spoznanja, drugačnost

ABSTARCT

A special form of extracurricular activities carried out at the Secondary School of Nursing Celje is MEPI - international recognition for young people, where individuals develop their abilities in four different fields: skills, volunteering, re-creative sports and expeditions. Young people involved in this project have immense opportunities to explore and develop their potential. On their way they can win bronze, silver and gold recognition. Our students decided to make the gold international expedition to Mauricius, the island of unforgettable experiences, warm people and hospitality. Facing new, different obstacles on the way, used in the Western world, with new, different cultures, which gave us incredible insights about the life and importance of the individual. We are richer for new experiences that people can hardly describe in words.

It is necessary to experience Mauricius, feel peace, freedom and warmth in the heart.

Key words: experienced, international expedition, hospitality, new insights, diversity

UVOD

Mepi je mednarodni program, namenjen mladim od 14. do 24. leta, je v celoti netekmovalen program, ki pokriva več področij: prostovoljstvo, veščine, rekreativni šport in odprave. V tem programu lahko vsak najde nekaj zase. Mlade vzpodbuja k ustvarjalnemu in ciljno naravnemu preživljanju prostega časa, katerega način izkoriščanja močno vpliva na to, v kakšno osebo se bo mladostnik razvil. Vse aktivnosti, izzive in cilje, ki jih želijo doseči na posameznem področju si mladi zastavijo in dosežajo sami, odrasli pa jim pri tem nudimo podporo, svetovanje ter specifična znanja, ki jih potrebujejo za dosego svojih ciljev. Mepi mentor mora biti predvsem zelo dober motivator in poslušalec, kar pripomore k ustvarjanju medsebojnega zaupanja. Vsak udeleženec programa MEPI napreduje po lastnih zmožnostih in tekmuje le sam s sabo in s svojimi cilji. Namen programa je spoznavanje samega sebe, osebna rast mladih in uvid, koliko zmoremo na posameznih področjih. Dijaki Srednje zdravstvene šole Celje, ki so v projekta vključeni že od leta 2013 in so uspešno opravili preizkušnjo na bronasti in srebrni stopnji, ter pridobili priznanja, so se odločili, da opravijo mednarodno zlato odpravo na Mauriciusu.

OPIS PRIPRAV ZA IZPELJAVO MEDNARODNE ODPARVE NA MAURICIUS

Aprila 2017 se je naša zgodba začela odvijati s sunkovito hitrostjo. Bilo je vloženega ogromno truda in dela, tako na področju organizacije kot tudi pridobivanju finančnih sredstev. Z dijaki sem imela sestanek in jih vprašala, kam bi želeli iti na zlato odpravo? Na Mauricius seveda, kaj ste pa mislili, so mi odgovorili. Prav, sem dejala in ponovila vprašanje: »Ali ste prepričani?« Vedela sem, da nas čaka ogromno dela, zbiranje finančnih sredstev, kontaktiranje z Nacionalnim uradom tako v Ljubljani kot na Mauriciusu, pošiljanje prošenj, sodelovanje z Ministrstvom za mlade in šport ... Vrstile so se obveznosti, ki jih je bilo potrebno opraviti pred odhodom. Iskala sem podatke o otoku, raziskala klimatske pogoje in poiskala najboljši možen čas potovanja. Zavedala sem se, da je potrebno letalske karte rezervirati veliko prej, da dobimo nižjo ceno in ugoden čas poleta ter vzpostavila kontakt s kolegi, ki so že potovali na Mauricius. Predloge za izpeljavo mednarodne odprave na Mauricius sem predstavila gospe ravnateljici, da nam je dala dovoljenje za izpeljavo odprave. Vrstili so se sestanki z mladimi iz dneva v dan. Pripravila sem vzorce pogodb za donatorje in se dogovarjala o možnostih plačila letalskih kart. Pri zbiranju donatorskih sredstev sem aktivirala tudi mlade, saj je bil velik zalogaj zbrati denar

za nakup vseh letalskih kart. Mladi, ki so bili aktivni pri zbiranju denarja, so spoznali, da je pravilen pristop izredno pomemben, saj so bili tudi mnogokrat zavrženi, včasih so bili potrti in jim je zmanjkovalo energije, vendar je bila volja močnejša, zato smo s skupnimi močmi uspeli. Ta veččina, kako zbrati denar za nakup letalskih kart, je bila bogata izkušnja za življenje. Vrstili so se sestanki z gospo ravnateljico in bila sem v vsakodnevnem stiku z Nacionalnim uradom v Ljubljani. Napočil je čas odhoda. To je bilo izjemno doživetje za mlade, zbrali smo se pred dvorano Zlatorog v Celju. Vsakemu izmed udeležencev sem razdelila sponzorske majice s napisom SLOVENIJA - MEPI ZLATNIKI SZŠ CELJE in slovensko zastavo. Bili smo ponosni nase, saj smo odšli na drugi konec sveta predstavljat domovino in šolo. Šee danes se mi koža naježi ob spominu na ta trenutek. Na odpravo nas je odšlo deset, sedem dijakov Srednje zdravstvene šole Celje, dva profesorja spremljevalca (Igor Uranjek in Polonca Kačičnik) in zunanja ocenjevalka (Bernarda Jug iz I. Gimnazije).

DOŽIVLJANJE ODPRAVE NA MAURICIUSU

Začelo se je potovanje, polet preko Istanbula na Mauricius. Čakal nas je neverjeten sprejem predstavnikov Ministrstva in Nacionalnega urada na Mauriciusu ter dijaka, ki živi na Mauriciusu, sicer pa obiskuje 1. Gimnazijo v Celju. Odpeljali so nas v Flic & Flack, kjer smo bili nastanjeni pred odpravo in po njej. Utrujeni od leta smo prvi dan počivali in se prilagajali na drugo podnebje in visoke temperature, ki jih nismo vajeni pri nas v jesenskem letnem času. Nato smo naredili plan, za naslednje tri dni. Želeli smo doživeti otok, čim več videti in poiskusiti. Drugi dan smo se odpravili na vzhodni del otoka, kjer smo obiskali slovensko družino. Razkazali so nam resort in vulkanske jame, sprehodili smo se skozi nasade sladkornega trsa in se naučili, kako ga uporabljati v primeru hude žeje in lakote.

Obiskali smo čudoviti botanični vrt in zvečer so nas domačini počastili s tipično mauriciansko večerjo. Tretji dan smo si organizirali izlet s čolnom, plavali smo z delfini in snorkljali na koralnem grebenu. Bila je neverjetna izkušnja in spoznali smo, koliko eksotike je v naravnem okolju. Odpeljali so nas na oddaljeni otok, kjer so nam pripravili jedi iz žara, za pokušino smo pili kokosovo vodo, čudovit dan, poln novih doživetij.

Četrty dan nas je čakalo veliko dela in priprav. Že v dopoldanskem času smo imeli načrtovanje za odpravo, ki smo jo izpeljali z mauriciansi. Sledili so team buildingi, spoznavanje in večerno druženje z domačini.

V času večernega druženja se je zgodila tatvina, večini so odtujili denar. Bili smo šokirani, saj smo imeli do konca še 8 dni. Skupaj smo zmogli premagati vse težave. Pred nami je bil nov izziv, ki nas je še bolj povezal med seboj. Bil je veliko slabe volje, saj je bil to večer

pred odpravo in bilo je potrebno odklopiti vse skrbi, ker nas je čakala zelo težka preizkušnja naslednjih pet dni. Poleg tega nas je presenetil njihov način dela. Naključno so nas pomešali v skupine z domačini, kar je predstavljalo še dodaten pritisk, kako funkcionirati s popolnimi neznaci. Prvi dan odprave smo pričeli na jugu otoka in smo hodili proti zahodu. Presenetilo nas je drugačna organizacija in izpeljava odprav, kot je v Evropi. Traso so zaradi nevarnosti na poti vodili domačini, ki naj bi jo poznali, vendar se je kasneje izkazalo, da so se sami popolnoma izgubili. Sicer pa je bila trasa zapeljana po čudoviti poti nad klifno obalo, ki je ponujala prelepe razglede in imeli smo priložnost opazovati moč valov, ki so se odbijali od mogočnih klifov. Barve, ki jih je ponujala narava, so nas prevzele, modro nebo, kristalno čisto smaragdno morje, ogljeno črni klifi in živo zelena travišča, čudoviti kontrasti, kjer si človek lahko odpočije. Pot je po nekaj 10 km zavila v notranjost med nasade sladkornega trsa in polja lubenic. Kar nekaj ur hoje je bilo že za nami. Imeli smo težke nahrbtnike. Bila je visoka vlažnost zraka in pihal je močan veter in nismo imeli občutka, da je zelo vroče, vendar smo izgubljali ogromno telesne tekočine. Vode nam je že primanjkovalo, zato smo si postregli z lubenicami ob poti. Na mestu, kjer smo se ločili od ostalih udeležencev, smo prisluhnili intuiciji in odšli po svoje. Na poti smo videli ogromno čudovitih koticov narave, vendar je nastala težava, ker sta nam v celoti zmanjkali voda in hrana. Začelo se je temniti, izgubili smo pot in se v trdi temi znašli sredi polja. Upali smo, da bomo našli pot, ki pelje do luči, ki smo jih opazovali v daljavi. Prebili smo se čez polja in končno prišli do glavne ceste, kjer smo imeli možnost, da kontaktiramo z domačini in jih prosimo za pomoč, da najdemo zadnjo kontrolno točko tega dneva. Po napornih in dolgih 35 km hoje v poznih večernih urah smo prispeli v tabor. Utrujeni in izmučeni nismo imeli veliko besed, le tekale so solze od sreče, saj smo bili končno na cilju. Dijaki so se odpravili spat, za nas tri pa se dan še ni zaključil. Po naključju smo spoznali domačina, ki nam je pripovedoval o običajih in nas povabil na poroko svoje sestrične.

Bilo je izjemno doživetje in sprejem popolnih tujcev na deklinščino in naslednji dan še na poroko. Oblekli so nas v tradicionalna oblačila, poskrbeli za obutev in nas z velikih ponosom odpeljali na tradicionalno poroko. Sprejeli so nas kot družino. Bil je zelo doživeti večer, ki se je krasno zaključil. Drugi dan odprave je bil za dijake zelo naporen. Pojavljali so se krči, bolečine v mišicah, slabo počutje in spremljal jih je dež. Vendar so uspeli, premagali so vzpone na najvišji vrh otoka, kjer so imeli kamp. Tretji dan je dijake čakal spust do nacionalnega parka in vse ovire na poti so odlično premagali. Povrnili sta se jim samozavest in energija, bili so utrujeni, a nasmejani in zadovoljni. Četrty dan odprave je bila pot speljana po zahodni obali otoka. Preprosta pot, ki je nudila veliko možnosti za počitek in kopanje. Pričakovano in v njihovem slogu so zadnji dan odprave zmagovito počivali, se zabavali in na cilj prišli zadovoljni, srečni in ne preveč utrujeni.

Spanec po prvem dnevu hoje.

Priprava toplega obroka, ki je nujen, da lahko funkcioniramo dalje.

Boleče noge, krči v mišicah in slabo vreme so dodatno ovirali odpravo.

Po končani odpravi nas je čakal zasluženi počitek. Naslednji dan smo plavali v morju in počivali na plaži. Odšli smo v bližnji hindujski tempelj in spoznali njihovo filozofijo verovanja. Pred nami je bil le še zadnji dan, ki smo ga doživeli na otoku v velikem zmagoslavnem stilu. Podelitev priznanj pri ministru za šport in mlade.

ZAKLJUČEK

To je bila neverjetna izkušnja za mlade, saj smo bili na drugem koncu sveta, kjer sta drugačna kultura in podnebje, kjer so se pojavljale ovire na poti, ki so nam dala nova spoznanja in razširila obzorje. Toliko gostoljubja in topline ljudi nismo doživeli še nikjer. Evropejski šlovek je v šoku, saj ne more verjeti, da je to sploh možno. Nova spoznanja, ki jih je težko opisati z besedami, bomo shranili globoko v naših srcih. Mauricius je potrebno doživeti, začutiti ljudi in njihovo gostoljubje. Tudi ko smo ostali brez denarja, smo vedeli, da nas ni potrebno biti strah ničesar, poskrbeli so za nas z velikim srcem in niso pričakovali ničesar v zameno. V projektu MEPI se posameznik oblikuje v zrelo, kritično in odgovorno osebo, ki zna v kritičnih situacijah v življenju odreagirati pravilno. Dijaki so pokazali, da so zelo močne osebnosti in so sposobni premagati vse ovire, ki jim pridejo na pot. Zlato priznanje, osvojeno na drugem koncu sveta, je velik uspeh za vse nas. Projekt smo predstavili profesorskemu zboru in k sodelovanju so nas povabili na RTV Sloveniji, kjer smo posneli oddajo za mlade. V mesecu marcu nas čaka še podelitev zlatih priznanj pri predsedniku države. Sprejem in podelitev bosta potekala na Brdu pri Kranju.

Lidija Kacin: Od kamenčkov do zvezd - Raziskovalni tabor za nadarjene učence II. triade na OŠ Idrija

OŠ Idrija

lidija.kacin@guest.arnes.si

Izveček: Na pobudo koordinatorke dela z nadarjenimi na Osnovni šoli Idrija Marje Šifrer Vehar že šesto leto izvajam raziskovalne taborne za učence 5. in 6. razreda v domu CŠOD na Medvedjem Brdu.

Na tabor vabimo učence omenjene starosti, ki jih zanimajo raznovrstna, specifična znanja. S tem želimo obogatiti vzgojno-izobraževalno delo izven šole in na ustvarjalen, raziskovalen način poglobljati in širiti naravoslovno-tehnično ter družboslovno znanje, predvsem pa prispevati k celostnemu osebnostnemu razvoju učencev.

Raziskovalni tabor je kreativno naravnana. Učenci razvijajo kognitivne sposobnosti in mišljenje. Učenje na terenu oziroma v okviru najrazličnejših delavnic (astronomska, računalniška, likovna, naravoslovna, elektrotehnična, angleška, športna, literarna, fotografska, tekstilna ...) nudi boljše pogoje pridobivanja znanja, spretnosti in praktičnih izkušenj. Celotno vzgojno-izobraževalno delo temelji na aktivnem sodelovalnem učenju po skupinah, kjer je možno na konkretnem, nazornem, predvsem pa na praktičnem nivoju dojemati in usvajati znanja. Poleg ustvarjalnih in raziskovalnih delavnic izvajamo tudi športne in družabne dogodke (predavanja, bralne večere, obiske znanih osebnosti ...). Namen dogodkov je, da učenci ob obiskih znanih in uspešnih ljudi spoznajo, da za uspeh ni dovolj le nadarjenost oz. talent, ampak tudi trdo delo.

Prav tako je pozitiven in pomemben socialni vidik, saj učenci med seboj zelo konstruktivno sodelujejo.

Ob koncu tabora vključimo tudi starše, da predstavimo izdelke in delo, ki je potekalo na aktivnem taboru, pripravimo razstavo ter gradiva dogodkov s tabora.

Ključne besede: raziskovalni tabor, specifična znanja, aktivno učenje, ustvarjalne delavnice, terensko raziskovanje, celostni razvoj

Abstract: Based on the initiative from the coordinator of work with talented students at Osnovna šola Idrija, Marja Šifrer Vehar, I have been organizing research camps for students of the 5th and 6th grade at Medvedje Brdo CŠOD centre.

Students of the above mentioned age group are invited to participate in the camp, especially those interested in diverse, specific fields of knowledge. Our purpose is to enrich the educational work outside of school and in a creative, exploratory manner deepen and expand their knowledge in the fields of (natural) science, and arts. Our main goal is to contribute to wholesome personal development of the students.

The research camp is creatively oriented. Students develop their cognitive abilities and thinking. Field work, or working in various workshops (astronomy, computer technology, art, science, electro technology, English,

sports, literature, photography, textile...) offers better conditions for gaining knowledge, skills and practical experience. The entire educational work is based on collaborative learning in groups, which enable gaining knowledge in a practical, illustrative, and experience-based manner. Alongside the creative and research workshops we also prepare sports and social events (lectures, reading evenings, visits from famous celebrities...) The aim of these events is to give students the chance to meet well-known and successful people and to make them realise that in order to succeed, merely talent is not enough, a lot of hard work is also required.

The social point of view is also important, and very positive, since the students learn to collaborate in a very constructive manner.

At the end of the camp parents are also included. We present the results of our work and activities at the camp, and also prepare an exhibition and presentation of the events and final products of the camp.

Key words: research camp, specific knowledge, active learning, creative workshops, field work, exploration, integrated development

Moje življenje je lepa pravljica, tako razkošna in imenitna. Če bi bil kot fant, ko sem reven in sam odšel v širni svet, srečal dobro vilo in bi mi ta dejala: "Izberi svojo pot in cilj, in potem te bom varovala in vodila, kakor se bo pač razvijal tvoj duh in kakor se na tem svetu po najboljši pameti mora zgoditi!", se moja usoda ne bi mogla zgoditi srečnejše, pametnejše in boljše, kot se je. Zgodba mojega življenja bo svetu povedala, kar je povedala meni: da je nekje ljubi Bog, ki skrbi za to, da je na koncu vse lepo in prav.

(Hans Christian Andersen)

Na Osnovni šoli Idrija se trudimo, da bi bile najzgodnejše izkušnje nadarjenih učencev drugačne kot Andersenova zgodba. Predvsem lažje in bogatejše. Da bi nadarjene učence kot dobre vile v njegovi pravljici vodili in varovali skozi njihove poti in cilje ter jih naredili srečnejše, pametnejše in boljše. In da je bila v njihovem življenju nekoč šola, ki je poskrbela, da je bilo na koncu 'vse lepo in prav', kajti »nič ni bolj neenakega, kot je enaka obravnava neenakih.« *(Paul F. Brandwein, ameriški psiholog)*

Delo in prepoznavanje nadarjenih učencev na OŠ Idrija

Zgodba Osnovne šole Idrija v kontekstu nadarjenih učencev ima globoke korenine že v preteklosti. Nadarjeni učenci nam predstavljajo pomemben del programa šole, njenega načrta in vizije.

Na podlagi uradnih dokumentov, zakonov ter specifične literature smo oblikovali svoj koncept dela z nadarjenimi učenci. Najprej nas je obvezovalo, vodilo in usmerjalo izhodišče dveh pomembnih dokumentov, ki sta opredeljevala nadarjenost, odkrivanje le-te ter ustrezno vzgojno-izobraževalno delo na tem področju, in sicer Zakon o Osnovni šoli (2006) in Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), ki nam je pri prepoznavanju in delu nadarjenih narekoval bolj sistematičen pristop.

Načrtovanje širokega dela tega področja na OŠ Idrija vodi šolska pedagoginja in koordinatorica dela z nadarjenimi Marja Šifrer Vehar. V koncept odkrivanja, vodenja in dela teh učencev so v določenih časovnih terminih in oblikah izvedbe vključeni v različnem obsegu tudi mnogi deležniki, ki vsak na svojem področju prispevajo koristne informacije (ravnateljica, koordinatorica za nadarjene, različni pedagoški strokovni delavci – razredniki, učitelji, svetovalna služba – pedagoginja in psihologinja, notranji in zunanji mentorji dejavnosti, oddelčni učiteljski zbori, zunanji sodelavci, zunanje institucije – predvsem lokalna podjetja Kolektor in Hidria, Gimnazija Jurija Vege ter Občina Idrija, učenci, starši).

Celoten sklop dela je na naši šoli glede na Koncept sistematično razdeljen na številne korake, ki so časovno ter vsebinsko razporejeni, in na tak način omogočajo, da bi nadarjenim učencem nudili optimalen razvoj oz. da ne bi bili spregledani.

Ena izmed alternativnih obogatitvenih dejavnosti, ki se je v preteklih letih izkazala za izjemno aktualno, zanimivo in privlačno obliko, so prav gotovo večdnevni raziskovalni tabori. Na naši šoli trenutno potekata dva, in sicer tabor za nadarjene učence 2. triade, ki se nadgradi na taboru učencev 3. triade.

Raziskovalni tabor 2. triade

Raziskovalni tabor ni namenjen določeni homogeni skupini, saj se nadarjenost med učenci kaže v zelo različnih oblikah in obsejih. Nekateri kažejo izjemne splošne potenciale, motivacijo oz. interes na več področjih, nekateri pa specifične sposobnosti na določenem področju. Ti učenci imajo zagotovo posebne potrebe, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti in potenciale, zato jim ob rednem pouku poleg ostalih oblik prilagojenih dejavnosti nudimo tudi eno izmed alternativnih obogatitvenih dejavnosti, ki se je v preteklih letih izkazala za izjemno aktualno, zanimivo in privlačno obliko - tridnevni raziskovalni tabor izven območja šole. Ankete učencev po taboru namreč vedno pokažejo, da jih izredno motivira

prav raziskovalno, eksperimentalno in terensko delo v 'nešolskem' okolju ter pomemben socialni vidik druženja med njimi.

Osnovni namen tabora torej je, da se ponudi razširjen program v skladu s potrebami nadarjenih učencev.

Vsako leto pri pripravi tabora stremim k temu, da v kratkem času glede na prostorske pogoje in časovno omejenost dejavnosti ponudim širok spekter kreativnih, kakovostnih raziskovalnih delavnic ter dogodkov, ki bi v čim večji meri spodbujale različna področja osebnostnih lastnosti udeležencev (interese oz. področja nadarjenosti), in bi na podlagi tega zagotavljale:

- široko razgledanost, kreativnost in radovednost (atraktivni naslovi delavnic);
- širitev in poglobljanje temeljnega znanja ter nudenje intelektualnih izzivov;
- **možnost aktivnega udejstvovanja in raziskovanja (konstruktivistično učenje);**
- neodvisnost, individualnost in samostojnost raziskovanja z dopuščanjem lastnega tempa (nevsiljivo vodenje mentorjev);
- možnost razprave z mentorji delavnic;
- možnost različnih metod in oblik dela (teoretično, praktično, v organiziranih skupinah ...);
- možnost uporabe različnih didaktičnih sredstev in pripomočkov (omogočanje drugačnega reševanja problemov, preverjanje sklepov, rešitev ...);
- razvijanje višjih miselnih procesov;
- razvijanje divergentnega in logičnega mišljenja (elektrotehnična, fizikalna, kemijska, naravoslovna delavnica ...);
- razvoj določenih spretnosti v umetniških dejavnostih (likovno-umetniška, literarna delavnica ...);
- razvoj motoričnih spretnosti in vzdržljivosti (orientacijski tek, kolektivne športne igre, plezanje ...);
- spodbujanje vztrajnosti, natančnosti, opazovanja (izdelave različnih tehničnih, tekstilnih, računalniških in drugih izdelkov);
- skrb za socialno in čustveno področje (družabni večeri, večeri elementa presenečenja, predavanja s tematskimi pogovori ...);
- skrb za celostni razvoj in pozitivno samopodobo (nastopi, razstave, predstavitve ...).

V svojem diplomskem delu sem raziskovala konstruktivistične oblike učenja in poučevanja, kar mi še vedno predstavlja izziv, zato pri izbiri vsebin delavnic in napotkov mentorjem izpostavljam aktivno vlogo učencev z namenom najučinkovitejšega procesa učenja zanje.

Glavne karakteristike takega učenja je mogoče strniti v naslednje definicije učenja: učenje je konstruktiven, kumulativen, samousmerjajoč, k cilju usmerjen, naložen, sodelujoč in individualno raznolik proces izgradnje znanja ter konstrukcije pomena (Ferbežer, 2006).

Pri učinkovitem učenju na taboru je torej poudarek na aktivnem kognitivnem procesu učenca. To pa zahteva tudi spremembo njegove vloge oz. položaja in tudi vloge učitelja oz. mentorja.

Ta glavna in izstopajoča karakteristika je dokazana s precejšnjo količino empiričnega dela. Gre za to, da učenci niso pasivni sprejemniki informacij, temveč sami izgrajujejo svoje znanje in spretnosti (Ferbežer, 2006).

Pomembna pa se mi zdijo še tri dejstva uspešnosti učinkovitega učenja pri nadarjenih učencih, dokazana v empiričnih raziskavah v različni literaturi in jim poskušam slediti pri izboru vsebin raziskovalnega tabora: možnost izbire lastnih ciljev, sodelovalno učenje ter individualno različno učenje, o katerih prav tako piše Ferbežar (2006).

Učenci si lahko torej v okviru raziskovalnih delavnic postavijo lastne cilje. Ti pripomorejo, da so boljše notranje motivirani, v sodelovalni obliki razpravljajo o idejah in rešitvah, ki so odvisne od njihovih interesov ter predhodnih izkušenj.

Praktična izvedba raziskovalnega tabora 2. triade na OŠ Idrija

Raziskovalni tabor že nekaj let pripravljam v spomladanskih mesecih (april, maj) za učence 5. in 6. razreda. Najpomembnejši del, ki narekuje uspešno izvedbo tabora, je zelo dobra priprava z vseh vidikov. Delo zato načrtujem že v zimskem času: dogovori s koordinatorico dela z nadarjenimi na šoli, z ravnateljico, vodjo Centra šolskih in obšolskih dejavnosti Medvedje Brdo, zunanjim koordinatorjem podjetja Hidria, učenci, s starši, z zunanjimi in notranjimi mentorji delavnic, s skritim gostom, z izvajalci pristočasnih dejavnosti in družabnih dogodkov ... Pred taborom izdelam t. i. izvedbeni načrt, v katerem so vključene

posamezne vsebine, sodelujoči izvajalci delavnic, razporeditev skupin učencev, časovna in prostorska organizacija ter izpolnim ustrezno dokumentacijo.

Pripravo pred taborom bi lahko razdelila na dva dela: vsebinsko in organizacijsko. V vsebinski del sodi organizacija in priprava raziskovalnih in ustvarjalnih delavnic, družabnih dogodkov in športnih aktivnosti. Organizacijski del sestavljajo vsa dogovarjanja z različnimi deležniki ter zastavitev finančne, kadrovske in prostorske sheme.

Pomembnejši del raziskovalnega tabora zagotovo obsegajo delavnice, zato le-tem posvetim še posebno mesto pri načrtovanju. Ker se nadarjeni učenci razlikujejo po osebnostnih lastnostih, jim je v okviru delavnic ponujena različna paleta vsebin: naravoslovno-tehnične in družboslovne. Tako so bile do sedaj izvedene elektro-tehnična, fizikalna, kemijska, likovno-umetniška, tekstilna, angleška, astronomska, eko, naravoslovna, fotografska, športna, literarna ter knjižna delavnica, delavnica sodobne IKT in delavnica znakovnega jezika. V tridnevnem taboru je izvedenih običajno 9–10 delavnic, pri čemer ponekod potekata dve istočasno ter se po določenem času zamenjata. Namen in prednost te oblike je, da se na taboru izvede čim več delavnic z manjšo skupino, pri čemer lahko vsi učenci sodelujejo pri vseh vsebinah glede na njihove interese. Delavnice vodijo izkušeni mentorji z ustrezno izobrazbo posameznega področja. Vsebine so prilagojene starostni stopnji, zastavljene nekoliko nad pragom sposobnosti nadarjenih učencev. Trajajo uro in pol do dve uri, pri čemer je poudarek na učenčevi aktivni vlogi. Rezultat vsake delavnice je nek končni izdelek.

Na socialnem in čustvenem področju nadarjenih učencev na taboru veliko vlogo odigrajo družabni dogodki. Ti so za učence vedno razvedrilne narave. Prvi večer je običajno sestavljen iz potopisnega predavanja ali predstavitve specifične teme (*delo gorske reševalne službe, geologija ...*), ki mu sledi astronomska delavnica na terenu (*Pogled v nočno nebo*). Učence nedvomno vsako leto izjemno motivira obisk skritega gosta, nadarjenega na določenem področju (šport, umetnost, glasba ...). Namen obiska je, da učenci spoznajo, da za uspeh ni dovolj le talent oz. nadarjenost temveč tudi trdo in kontinuirano delo. Gost predstavi svoje področje, delo, uspehe z različnih vidikov na učencem zanimive, aktualne, konkretne načine (z rekviziti in raznovrstno računalniško tehnologijo). Večer poteka v sproščenem vzdušju na ravni enakovrednega pogovora z učenci, ki ga v zaključku podprejo nagrade in avtogrami. Večer se nadaljuje v t. i. bralni večer, kjer si učenci predstavljajo dobre knjige.

Izjemno prednost tabora vidim tudi v tem, da se na njem družijo učenci, ki se med seboj še ne poznajo, tako v delavnicah pri različnih oblikah dela (skupine, pari), kot tudi v prostem času (bivanje v sobah, družabne in športne igre).

Med prostim časom je priložnost tudi za športne aktivnosti glede na prostorske zmožnosti in interese učencev (skupinske igre z žogo na zunanjem igrišču, namizni tenis, plezanje na umetni steni, rolanje na igrišču ...) ter obisk naravoslovne učilnice v domu.

Zadnje dopoldne izvedemo tudi športno delavnico v obliki orientacijskega teka, kjer učenci najprej spoznajo njegove osnove v obliki predavanja in slikovne ter video predstavitve, nato pa se tekmovalno po skupinah odpravijo v bližnjo okolico doma, kjer v naravnem okolju gozda iščejo kontrolne točke (*'Tek za oražno-belo prizmo'*).

Zadnja delavnica je namenjena literarnemu ustvarjanju, saj učenci vodeno razmišljajo o dogodkih, ki so bili del raziskovalnega tabora. Njihove zapise po taboru strnem v krajše glasilo, ki ga po koncu tabora dobi vsak udeleženec.

Starši in drugi zainteresirani lahko pred, med in po taboru vse dogodke spremljajo na posebni spletni strani, ki jo vsako leto ustvarim in oblikujem prav za namen raziskovalnega tabora.

Tabor zadnji dan zaključimo na prijeten in množičen način, saj na zaključni dogodek povabimo starše in sorodnike udeležencev ter ravnateljico ter pokažemo naše delo. Zaključni program oblikujejo učenčeve predstavitve vseh vsebin, podprte z računalniškimi fotografijami, razstavljeni izdelki tabora, podelitve nagrad najboljšim v tekmovanju v orientaciji in pospravljanju sob ter predaja posebnih potrdil učencem za udeležbo na taboru. Program spremljajo glasbene ali plesne točke posameznih učencev.

Po taboru sledi sklepni del v šoli, ki ga sestavlja sledeče:

- predstavitev vsebine dogodkov s plakati in fotografskim materialom ter spremljajočo slikovno predstavitvijo;
- razstava praktičnih izdelkov, ki so nastali v času tabora pri različnih raziskovalnih delavnicah (razstava za javnost);
- oblikovanje priložnostnega glasila Medo utrinki (prejme vsak udeleženec);
- oblikovanje zgoščenke s slikovnim in video materialom vseh dogodkov na taboru (prejme vsak udeleženec);

- zapis članka o taboru v lokalni časopis;
- anketna analiza tabora z učenci udeleženci;
- evalvacija dela s koordinatorico nadarjenih na šoli.

Vsako leto sprejemem na tabor maksimalno število učencev, ki so bili identificirani kot nadarjeni, prednost pa imajo tudi učenci, ki so bili zelo uspešni na posameznih tekmovanjih. Učenci se radi vračajo, kar mi daje motivacijo za organizacijo nadaljnjega dela, kjer se trudim, da ponujam vedno drugačne in privlačne vsebine, celotni načrt pa še izboljšujem in nadgrajujem.

Sama vidim prednosti tovrstnega tabora pred drugimi oblikami na šoli predvsem v sledečem:

- interdisciplinarno zastavljen projekt (naravoslovne in družboslovne vsebine – *'od kamenčkov do zvezd'*);
- večja možnost raziskovalnega dela (spoznavanje različnih metod);
- dinamične oblike medsebojnega komuniciranja (individualno delo, delo v skupinah, parih);
- problemski pristop (učenčeva aktivna vloga).

Prav zato menim, da je raziskovalni tabor odlična nadstandardna oblika dela z nadarjenimi, saj zaradi svoje specifičnosti na številnih področjih, predvsem na polju praktičnih izkušenj, izjemno močno prispeva k učenčevemu celostnemu osebnostnemu razvoju.

VIRI IN LITERATURA:

Andersen, H. C. (2005). *Pravljica mojega življenja*. Ljubljana: Študentska založba.

Bezić, T. (2000). *Operacionalizacija Koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Bezić, T. ... [et al.] (2012). *VZGOJNO-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole : priročnik*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Bezić, T. ... [et al.] (2006). *ODKRIVANJE nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Ferbežer, I. (2006). *Edukacija nadarjenih učencev v luči raziskav pedagoške psihologije*. *Psihološka obzorja*, 15 (3), 79 – 90.

Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999). Dostopno

25.2.2018

s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Zavod RS za šolstvo. (2008). Ocenjevalne lestvice nadarjenosti učenca. Dostopno 25. 2. 2018 s <https://www.zrss.si/strokovne-resitve/ponudba-resitev/nadarjeni-otroci-ucenci-in-dijaki>

Zakon o osnovni šoli (ZOsni). Uradni list RS, št. 81/2006.

Ivanka Korez: Aktivnosti nadarjenih učencev v svetu konj

Osnovna šola Cirkovce
ivanka.korez@os-cirkovce.s

Izvelek:

Osnovna šola Cirkovce je sodelovala v projektu »Popestrimo šolo«, ki ga je razpisal Javni sklad RS za razvoj kadrov in štipendije za izpeljavo projekta »SVET KONJ - UČILNICA V NARAVI ZA DELO IN ŽIVLJENJE«,

Projekt delno sofinancira Evropska unija - Evropski socialni sklad. Javni razpis se je izvajal v okviru operativnega programa: »Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja«

Osnovni namen projekta je:

- zagotoviti čim večjo odzivnost učiteljev in drugih strokovnih delavcev v osnovnih šolah na individualne potrebe nadarjenih učencev,
- okrepiti sposobnost odzivanja šole na spremembe v lokalnem okolju,
- spodbujanje novih pedagoških strategij in oblik dela za nadarjene učence
- razvoj ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje nadarjenih učencev
- posebna pozornost pa je namenjena samopodobi nadarjenih učencev.

Ključne besede: nadarjeni učenci, svet konj, vseživljenjsko učenje

Abstract:

Primary school Cirkovce cooperated with Slovene Human Resources Development and Scholarship Found in the project »Let's Diversify School«. The project was named "The world of horses – Nature's classroom for work and life".

Project is partially co-financed by European Union – European Social Fund. Call for tender was carried out by operative programme: "Human Resource Development and Lifelong Learning.

Project's basic purpose is to:

- to provide high teachers' and other expert workers' responsiveness in primary schools on individual needs of gifted students
- to strengthen ability of school responsiveness on certain changes in local environment,
- to encourage fresh pedagogical strategies and forms of work, for gifted students
- to develop key competences for lifelong learning gifted students
- special treatment is given to self-esteem of gifted students.

Key words: gifted students, the world of horses, lifelong learning

Uvod:

TPK (Aktivnosti in terapije s pomočjo konja) sodijo med sodobne in izrazito inovativne metode pedagoške in psihosocialne obravnave in rehabilitacije različnih ciljnih skupin otrok, mladostnikov in odraslih.

Cilj te podaktivnosti je preko ciljno-usmerjenih aktivnosti s konji omogočiti nadarjenim otrokom celostno obliko podpore, ki ne razvija zgolj tehnik za reševanje problemskih nalog ampak zajema višje kompetence sporazumevanja v materinem in tujem jeziku: obravnava različnih besedil o konjih ter pridobivanje komunikacijske spretnosti; matematične kompetence: zabavna matematika v svetu konj prispeva tudi k celovitemu osebnostnemu in socialnemu razvoju: občutek sprejetosti, varnosti in socialne vključenosti, odkrivanje lastnih interesov, ciljev, vrednot in močnih področij, zmanjševanje anksioznosti in občutij neuspeha, dvig samozavesti, spodbujanje samoiniciativnosti, prepoznavanje in spodbuda k aktivnemu spoprijemanju z lastnimi težavami, učenje strategij ustvarjalnega reševanja problemov, izboljšanje komunikacijskih spretnosti in javnega nastopanja. Projekt popestrimo šolo se je pretežno izvajal na lokaciji Konjenskega parka Starošince, ki je od osnovne šole Cirkovce oddaljen štiri kilometre.

Cilji, ki smo jim sledili v okviru projekta Popestrimo šolo

1. Zagotoviti čim večjo odzivnost učiteljev in drugih strokovnih delavcev v osnovnih šolah na individualne potrebe nadarjenih učencev

Da bi cilji projekta ne ostali na ravni aktivnosti v okviru projekta, ampak bi imeli daljnosežni vpliv na delo z nadarjenimi učenci, je bilo izvedeno tudi izobraževanje za učitelje. Vendar je tudi to izobraževanje bilo inovativno in izkustveno.

Delavnice so bile izvedene po metodi kovčing (delo v timu), ki pridobiva na vlogi in kot relativno nova in hitro razširjujoča metoda uveljavlja nov pristop, ki je za svetovance zanimiv, saj jih vzpodbuja h konkretnemu doseganju ciljev. Kovčing kmalu utegne postati najbolj odmeven svetovalni pristop na področju dela z nadarjenimi učenci, ki ne deli nasvetov, temveč svoj način dela gradi na odnosu s svetovanci v svetovalnem procesu. Cilju spodbujati razvoj svetovalnih dejavnosti z ljudmi in za ljudi.

Področje aktivnosti in terapije s pomočjo konja (A/TPK) torej predstavlja priložnost za strokovno specializacijo različnim poklicnim profilom, ki do svojih uporabnikov, klientov in pacientov želijo delovati po principih celostnega pristopa, vseživljenjske rasti in izobraževanja ter s tem prispevati k višji kvaliteti njihovega življenja.

Delo v timu s konjem in ob konju je zelo zahtevno, saj je potrebno obvladovati široko paleto specialnih znanj: znanja o konjih, strokovna znanja, komunikacijske in socialne spretnosti za delo z ljudmi in sposobnost timskega sodelovanja. Izjemnega pomena je dobra usposobljenost vseh sodelujočih strokovnih delavcev ter njihova naravnost in odprtost do vseživljenjskega izobraževanja.

Naloga strokovnih delavcev je vzpostaviti prostor varnosti, zaupanja in dobrega počutja, saj se le ob teh predpogoji lahko prične proces individualnega razvoja nadarjenega učenca.

2. Okrepiti sposobnost odzivanja šole na spremembe v lokalnem okolju

Vse bolj nam je v interesu, da inovativen projekt, ki povezuje organizacije iz lokalnega okolja Svet konj ponuja nešteto možnosti za učenje in preživljanje prostega časa v naravi, ki je imamo v našem okolju veliko. Konj je zelo posebna žival, ki ljudi običajno močno pritegne. Otroci so običajno močno motivirani in uživajo v aktivnostih, ki vključujejo živali.

Tako smo v projekt vključili edinstveno lokacijo v našem lokalnem okolju, ki nam omogoča aktivnosti ob in na konju, ki so izrazito izkustveno naravnane –nadarjeni učenci so lahko aktivni - nove učne vsebine lahko doživijo, vidijo, slišijo, preizkusijo, o njih razmislijo in s skupino delijo svoje mnenje.

Konjeniški park Starošince se nahaja v vasi Starošince, v objemu prostranih pašnikov in polj, sredi Dravskega polja. Dom za konje je postal že pred dobrimi desetimi leti, do danes pa je v hlevu že 24 konjev, ki jim družbo delajo še nepogrešljivi pes Pablo in štirje mucki, vsak s svojo edinstveno življenjsko zgodbo. Konji so vsakodnevno deležni izpustov na šestih hektarjih pašnikov, kjer preživijo večino svojega prostega časa. V Konjeniškem parku Starošince zraven pedagoško-terapevtskih aktivnosti, izvajamo še vse druge oblike rekreacijsko – sprostitvenih aktivnosti na konju, pa tudi šolo jahanja za otroke in odrasle. Zaradi čudovitega podeželskega okolja s pogledom na zeleno Pohorje, je veliko možnosti za rekreacijo in prekrasne terenske ježe, konjeniški park pa ponuja tudi uporabo velikega zunanega jahališča in pokrito jahalnico, v kateri je mogoče jahati tudi v slabših vremenskih

pogojih. Posebnost Konjeniškega parka Starošince je še park z ogromno, 150-letno lipo, skozi katerega je speljana multisenzorna pot za potrebe vseh aktivnosti.

3. Spodbujanje sodobnih pedagoških oblik dela:

TPK (Aktivnosti in terapije s pomočjo konja) sodijo med sodobne in izrazito inovativne metode pedagoške in psihosocialne obravnave in rehabilitacije različnih ciljnih skupin otrok in mladostnikov, še posebej nadarjenih učencev. Terapevtski učinki ne izhajajo le iz jahanja konja, ampak se veliko terapevtskih ciljev lahko dosega tudi ob konju - z opazovanjem in negovanjem konja, ciljno orientiranih aktivnostih ob konju ter druženjem s konjem. (<https://med.over.net/clanek/terapija-s-pomocjo-konja>, 2012)

Cilj te aktivnosti je vključitev nadarjenih učencev (učenci s težavami v odraščanju ter različnimi osebnimi ali socialnimi stiskami). Preko skupinskih ali individualnih obravnav si bomo prizadevali k doseganju različnih terapevtskih ciljev s senzomotoričnega, čustvenega, psihosocialnega, komunikacijskega in kognitivnega področja v skladu s posebej izdelanimi individualiziranimi programi za nadarjene učence.

Ta aktivnost je potekala pretežno preko dela ob konjih: negovanje konjev in njihovega bivanjskega prostora, vzpostavljanje stika s konji na podlagi neverbalne komunikacije, opazovanje hierarhije in odnosov v čredi, skupno oblikovanje in doseganje ciljev in nalog pri druženju s konji (jahanje, motivacijske igre, izkustveno učenje, pedagoško-doživljajske aktivnosti ...).

Učenci so vključeni v raznovrstne učne situacije, iz katerih so se izkustveno učili komunikacijskih spretnosti, ustvarjalnejšega reševanja problemov, samozavedanja, prilagodljivosti, upoštevanja mej in primerne vedenja in delovanja v skupini, družini, družbi ter prepoznavanja lastne osebnosti, vedenjskih vzorcev, ciljev in vrednot. Cilj programa je, da poleg omenjenih kompetenc učenci pridobijo tudi občutek sprejetosti in socialne vključenosti ter dvignejo svojo samozavest.

Svet konj je odlično otroško igrišče, kjer se popolnoma spontano sklepajo prijateljstva, hkrati pa se gradijo pristni medsebojni odnosi. Otrok in mladostnik se v odnosu do živali uči odgovornosti, upoštevanja pravil, prilagajanja, pripadnosti, zaupanja, spoštovanja in razumevanja drugih živih bitij, hkrati pa spoznava tudi sebe, svoje vrednote in odnos do

sveta. Konjenišтво je zelo zahtevna športna disciplina, ki zahteva usklajevanje in aktiviranje različnih miselnih procesov in spretnosti (motorične spretnosti, vzdržljivost, vztrajnost, odločnost). <https://med.over.net/clanek/terapija-s-pomocjo-konja>, 2012)

Nadarjeni učenci, vključeni v to interesno dejavnost, so svet konj spoznavali skozi naslednje aktivnosti: ogled posestva in spoznavanje hlevskih opravil, učenje o konjih preko različnih besedil v materinem in tujem jeziku, vključno z digitalnimi viri (leposlovje, priročniki, delovno gradivo itd.), učenje jahanja in sprostivni pedagoško-doživljajski program ob konjih, ustvarjalne delavnice na temo »konj«.

Interesna dejavnost bo potekala v prostorih OŠ Cirkovce in v Konjeniškem parku.

4. Razvoj ključnih kompetenc za vseživljenjski učenje:

Razvili in izvedli smo inovativni program usposabljanja nadarjenih učencev za prostovoljno delo. Po uspešnem zaključku usposabljanja so se prostovoljci vključevali v dejavnosti Konjeniškega parka (urejanje okolja, skrb za konje, pomoč pri izvedbi dejavnosti, npr. sodelovanje pri prireditvah, pomoč pri izvedbi programov A/TPK za otroke s posebnimi potrebami, pomoč pri delu z mlajšimi skupinami učencev v šoli jahanja itd.). Cilj te podaktivnosti je, da učenci pridobijo osnovne kompetence za vključevanje v dejavnosti, preko katerih bodo:

- Razvijali občutek za skupinsko delo in pomoč drugim
- Razvijali socialno-čustveno področje (spoznavanje sebe in drugih, učenje empatije, odgovornosti, samostojnosti, dajanja in sprejemanja pomoči, razvijanje socialne občutljivosti in zrelosti)
- Razvijali motivacijo, samoiniciativnost, potencialne, ustvarjalnost, podjetnost
- Razvijali komunikacijske spretnosti
- Razvijali občutek družbene koristnosti in samoaktualizacije

V okviru te podaktivnosti smo izvedli tečaj digitalnega fotografiranja in snemanja z videokamero. Teoretske osnove so predstavljene pretežno preko digitalnih vsebin (v slovenskem in angleškem jeziku), ki so jih morali učenci osvojiti samostojno oziroma z medsebojno pomočjo članov skupine (delili si bodo dobre prakse učenja). Nato bodo izdelali praktično projektno nalogo: pripravili bodo fotografsko razstavo in kratek dokumentarni film, ki je zajemal utrinke aktivnosti, ki so se odvijale v okviru programa

Popostrimo šolo Na zaključni konferenci, ki je potekala v septembru so učenci pripravili razstavo fotografij, ki so jih ustvarili v okviru projekta.

Cilj te podaktivnosti je bil : krepiti digitalno pismenost preko lastne samoiniciativne dejavnosti, učenje medsebojne pomoči in podpore ter projektnega sodelovanja, učenje učenja ter samostojne obravnave besedil v materinem in tujem jeziku.

5. Razvijanje samopodobe nadarjenih otrok

Otroku so že v zibelko položena pričakovanja, predstave, upanja in želje staršev. Postopno vstopajo v njegov svet sorodniki, vzgojitelji, učitelji in vrstniki, ki pomembno vplivajo na oblikovanje njegove samopodobe - samospoštovanja. Samopodoba, rojena na takšnih ali drugačnih stezah, ob takšnih ali drugačnih sopotnikih, pove, koliko imamo radi sami sebe. (Ferbežer, Korez, Težak, 2008)

Samopodoba je pojav, ki ga pod različnimi oznakami poznamo že dobro stoletje, z vidika nadarjenih pa ga šele odkrivamo. V programih za nadarjene, je to področje premalo zastopano je pa z vidika osebnostne dinamike zelo pomembno. Kakovost vzgoje in izobraževanja vidimo v sposobnosti izpolnjevanja potreb in pričakovanj nadarjenih učencev v procesu vzgoje in izobraževanja.

Skrb za zrelo samopodobo spada med temeljne vzgojne in izobraževalne cilje, saj je proces oblikovanja samopodobe je nedokončana zgodba. Kdor raste, se razvija in spreminja skladno s časom in doseženo zrelostjo, lahko dosega preobrazbo z opuščanjem starega in prilagajanjem novemu. Gre za neprekinjeno gibanje med realnim in idealnim jazom. (Lea Wood, S.S., Clunies Ross G, 1995)

S terapijo želimo nadarjenim učencem približati konje, jim omogočiti stik z njimi in izkoristiti vsestranski terapevtski učinek, ki ga ta žival ima. Krepitev samozavesti, samozaupanja in samopodobe, navajanje na sodelovanje, primerno komunikacijo, uboganje navodil, vzpostavljanje primernih odnosov, zavedanje in sprejemanje lastnega telesa, izražanje čustev, občutkov, želja... je le nekaj učinkov, ki jih želimo učencem omogočiti.

Konji so odlična spodbuda nadarjenim učencem. Ponujajo možnost novih, pozitivnih izkušenj, omogočajo preizkušanje njegovih sposobnosti in krepijo samozavest. S pomočjo

konj želimo nadarjenemu otroku pomagati okrepiti njegove dobre lastnosti in ga spodbujamo k zdravemu odraščanju.

Če nadarjen učenec želi premagati samega sebe in konju ponuditi potrebno nego in oskrbo, lahko v pristnem obojestranskem stiku pridobi pozitivne izkušnje ter razvijaš zdravo in pozitivno samopodobo. (Sagadin, 2009)

Terapija s pomočjo konja je primerna za izboljšanje podobe o samem sebi. Otrok s konjem naveže globlji stik, v njem najde prijatelja, zaupnika. (Sagadin, 2009)

Nadarjen otrok se počuti pomembnega in odgovornega, saj je skrb za konja odgovorna dejavnost, ki je zaupana prav njemu. S skrbjo za konja nadarjen otrok doživlja potrditev in ob tem začuti konjevo naklonjenost. Na konju se sprosti in pozabi na zunanji svet, na težave, ki ga pestijo. Z vsem tem otrok pridobiva pozitivno samopodobo in jo izboljšuje.

ZAKLJUČEK:

Menim, da je terapija s pomočjo konja idealna terapija za nadarjene otroke.

Nadarjen otrok ob senzomotoričnem in kognitivnem napredku spozna še iskrenega prijatelja, ob katerem je lahko takšen, kakršen je, brez pretvarjanja, brez obremenjenosti z mislijo, da mora nekomu ugajati ali izpolnjevati njegova pričakovanja.

Literatura:

1. Ferbežer I, Korez I., Težak S., Samopodoba nadarjenih otrok, Didakta, Ljubljana, 2008
2. Lea Wood, S.S., Clunies Ross G. Self-esteem of gifted adolescent girl in Australian schools, Roeper Review, 1995
3. Sagadin M., Pozitivni učinki terapije s pomočjo konja na samopodobo otrok s posebnimi potrebami, Diplomsko delo, Ljubljana 2009
4. Terapija s pomočjo konja, Med.Over.Net, Ljubljana, 2012
Dostopno na: <https://med.over.net/clanek/terapija-s-pomocjo-konja/>

Matej Kraner: Ekскурzija kot oblika dela z nadarjenimi učenci

Osnovna šola dr. Antona Trstenjaka Negova
matej.kraner@os-negova.si

Izvleček

V prispevku predstavljam šolsko ekskurzijo kot eno izmed aktivnosti za nadarjene učence, ki jo izvajamo na šoli. Pred dvema letoma smo se tri manjše osnovne šole iz Pomurja (OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, OŠ Kapela in OŠ Radenci, danes OŠ Kajetana Koviča Radenci) povezale in skupaj načrtovale del aktivnosti za nadarjene. Ugotavljali smo, da na majhnih šolah pogosto manjka zdrava medvrstniška tekmovalnost, ki je velikokrat potrebna, da nadarjeni učenci izkoristijo ves svoj potencial. Ob tem smo želeli učencem omogočiti tudi druženje z vrstniki ter možnost primerjave svojih znanj, veščin in sposobnosti. V lanskem šolskem letu smo kot eno izmed skupnih aktivnosti za nadarjene učence vseh treh šol načrtovali in organizirali medpredmetno šolsko ekskurzijo na Ptuj, Slovensko Bistrico in v Bistriški vintgar. Ekскурzije se je udeležilo 15 učencev iz vsake šole. Ekскурzijo smo načrtovali kot organizirano in načrtovano delovno potovanje s ciljem osvajanja novih znanj, predvsem iz zgodovine in geografije, pridobivanja izkušenj ter krepitvi socialnih ter komunikacijskih veščin med učenci treh šol. Obenem smo se učencem na ta način zahvalili za sodelovanje na številnih tekmovanjih, projektih in natečajih, kjer so odlično zastopali ter promovirali vse tri osnovne šole.

Excursion as a form of work with gifted pupils

In this paper, I present a school excursion as one of the activities for gifted pupils, which we performed at school. Two years ago, three smaller primary schools from Pomurje (OŠ Dr. Antona Trstenjaka Negova, OŠ Kapela and OŠ Radenci) jointly planned an activity for gifted pupils.

Namely, we had come to the conclusion that there is often a lack of healthy peer competition at small schools, which is often necessary for gifted pupils to take full advantage of their potential. At the same time, we wanted to enable pupils to socialize with their peers and to compare their knowledge, skills and abilities.

In the previous school year, we planned and organized a cross-curricular school excursion to Ptuj, Slovenska Bistrica and Bistriški vintgar as one of the joint activities for talented pupils from all three schools. There were 15 students from each school participating at the excursion. We planned the excursion as an organized school trip with the goal of acquiring new knowledge, especially historic and geographical. Furthermore, our goal for the pupils was to acquire experience and strengthen social and communication skills among them. At the same time, it was a way of thanking the pupils for participating in numerous competitions and projects, where they represented and promoted all three primary schools with excellence.

Ključne besede: ekskurzija, sodelovanje med šolami, nadarjeni učenci, dejavnosti za nadarjene učence, itinerarij

UVOD

Sem učitelj zgodovine in geografije na OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova. Izvajam tudi individualno in skupinsko pomoč za nadarjene učence (ISP). Zastavil sem si cilj, da bom učencem ponudil aktivnosti, ki bodo presegale klasične aktivnosti namenjene nadarjenim učencem. Klasične aktivnosti, ki smo jih ponujali učencem so bile priprave na tekmovanje, pomoč pri pripravi raziskovalnih nalog in podobno. V Beli knjigi o izobraževanju in vzgoji je med drugim navedeno, da je potrebno nadarjenim učencem omogočiti celostni osebni razvoj, ki jim bo omogočal optimalno razvijanje njihovih potencialov (Bela knjiga 2011, str. 338). Naša šola ima malo število učencev in s tem posledično majhno število nadarjenih učencev. Iskal sem načine, kako bi se povezali s sosednjimi šolami. Predvideval sem, da se s podobnimi vprašanji, kot sem se ukvarjal jaz, ukvarjajo tudi na sosednjih šolah. Za sodelovanje smo se na neformalni ravni dogovorili trije učitelji treh sosednjih šol, OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, OŠ Kajetana Koviča Radenci (takrat še OŠ Radenci) in OŠ Kapela. Okvirno smo dorekli obliko sodelovanja in zapisali cilje, ki jih s tem želimo uresničiti. Idejo smo predstavili ravnateljicam, ki so nas podprle.

Cilji našega sodelovanja so bili naslednji:

- ponuditi pestrejše dejavnosti za nadarjene učence,
- izkoristiti potenciale posameznih šol in učiteljev,
- zmanjšati stroške prevozov,
- omogočiti primerjavo med učenci s spodbujanjem zdrave tekmovalnosti,
- pridobivanje komunikacijskih in socializacijskih veščin,
- medsebojno druženje in izgradnja socialne mreže.

Sodelovanje med šolami smo dorekli v šolskem letu 2015/16. Prve skupne aktivnosti so bile obiski delavnic, ki jih je organizirala Gimnazija Murska Sobota, Gimnazija Ljutomer in Srednja elektro in računalniška šola Maribor (SERŠ). Na aktivnosti, ki so jih pripravljale zgoraj omenjene šole, smo se prijavljali skupaj in tako omogočili, da so se učenci sosednjih šol med seboj družili in vzpostavili neformalne odnose. S skupno prijavo smo zmanjšali stroške prevozov in s tem sploh omogočili udeležbo naših učencev na teh delavnicah. Prva skupna aktivnost, ki smo jo izvedli, je bil sobotni orientacijski pohod, ki smo ga pripravili na osnovni šoli v Negovi.

O EKSKURZIJAH

Oblike dela z nadarjenimi učenci so po svetu zelo različne. Največ izkušenj na tem področju imajo v ZDA, kjer nadarjenim posvečajo pozornost že celo stoletje. V ZDA med drugim nudijo posebne programe za izobraževanje učiteljev, ki delajo z nadarjenimi učenci. Veliko skrb nadarjenim učencem izkazujejo tudi razne nešolske agencije in ustanove, ki omogočajo dodatno in vzporedno delo z nadarjenimi učenci. Za Nemčijo je značilno, da obstajajo združenja staršev nadarjenih otrok, ki poleg izobraževalnih ustanov, organizirajo razne aktivnosti za svoje otroke (Žagar, 1999, str. 51). V Sloveniji program za nadarjene učence izvajamo v skladu s Konceptom odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci iz leta 1999.

Obsežna raziskava iz leta 2011 z naslovom »Vzgoja in izobraževanje nadarjenih« je vključevala 450 identificiranih nadarjenih učencev iz 123 slovenskih šol. V raziskavi so med drugim, učence spraševali, katere so njihove najljubše aktivnosti, ki jih za nadarjene učence ponuja šola. Učenci so za najljubšo dejavnost izbrali ekskurzijo. Tudi med predlaganimi aktivnostmi s strani učencev so prednjačile ekskurzije, izleti, potovanja in terensko delo (Juriševič, 2013 str. 39 in 84).

Ekskurzija izvira iz latinske besede *excursio*, kar pomeni »izlet s strokovnim vodstvom«. (Bezjak, 1999, str. 5) Cilj ekskurzije je raziskovanje predmetov in pojavov, ki jih učenci v učilnici spoznajo teoretično, nato pa jih s pomočjo ekskurzije tudi raziskujejo. Učenci si posamezne pojave pravilno razlagajo komaj takrat, ko jih vidijo v dejanski obliki na terenu in se z njimi praktično spoznajo. Dobro pripravljene ekskurzije tako ne more nadomestiti noben učni pripomoček. Ekskurzije pomembno vplivajo tudi na vzgojo učencev, saj je zaradi varnosti zelo pomembno, da se učenci držijo dogovorov (Bezjak, 1999, str. 15–21). Različni avtorji različno delijo vrste ekskurzij. Mljač tako loči tri vrste ekskurzij.

Učne sprehode:

- zajemajo ožjo okolico;
- trajajo do dve uri;
- omejujejo se na točno določeno snov enega predmeta;
- so najpogosteje zastopani v 1. triletju.

Učne ekskurzije:

- zgodovinske, zemljepisne, naravoslovne;
- zajemajo več predmetov;
- trajajo ves šolski dan.

Zaključne ekskurzije:

- kombinacija ekskurzije in izleta;
- lahko so večdnevne (Mljač, 2006, str. 7).

Tako kot pri pouku, moramo tudi pri ekskurziji upoštevati določena didaktična načela, ki se morajo med seboj prepletati in dopolnjevati. Tri osnovna načela, ki jih moramo upoštevati so:

- načelo primernosti,
- načelo nazornosti,
- načelo aktivnosti.

Če upoštevamo ta načela, bo pridobljeno znanje učencev kvalitetnejše in trajnejše.

Izvajalci vsebin za nadarjene učence iz vseh treh šol smo se sestali na vsakoletnem septembrskem srečanju, ki je bilo leta 2016 v Radencih. Na sestanku smo dorekli skupne aktivnosti za šolsko leto 2016/17. Med drugim smo se dogovorili, da bomo nadarjene učence in ostale prizadevne učence peljali na Ptuj in v Slovensko Bistrico. Sklenili smo, da bomo iz vsake šole peljali 15 učencev. Datuma še nismo dorekli, saj smo morali uskladiti termine po posameznih šolah. Razdelili smo si posamezne naloge. Učiteljica iz OŠ Kapela je že pripravljala dejavnost za učence vseh treh šol, zato sva se s kolegom iz OŠ Radenci odločila, da bova ekskurzijo pripravila sama. Moja naloga je bila priprava programa, vsa dogovarjanja in organizacija prevoza. Naloga kolega je bila priprava varnostnega načrta, oblikovanje obvestil za učence in starše ter priprava gradiva za vodenje. Vse dogovore smo zapisali v zapisnik. Sam sem vsebino zapisnika predstavil na šolski konferenci. Ravnateljica je našo načrtovano vsebino vključila v LDN šole.

Sama ekskurzija je pripravljena iz treh poglobitvenih faz:

- priprava na ekskurzijo;
- izvedba ekskurzije;
- evalvacija ekskurzije.

PRIPRAVA

Najpomembnejši del ekskurzije je njeno načrtovanje in priprava. Na ekskurzijo morajo biti dobro pripravljene tako učitelji kot tudi učenci. Po zahtevnih usklajevanjih smo za termin določili 13. junij 2017. Dogovorili smo se, da bomo za učence organizirali vodenje po mestu Ptuj ter obisk I. mitreja na Hajdini. V Slovenski Bistrici smo načrtovali voden ogled gradu z učno uro. V nadaljevanju smo načrtovali ogled Bistriškega vintgarja do rimskega

kamnoloma. Ob vrnitvi smo načrtovali obisk restavracije s hitro prehrano na avtocestnem počivališču. Poiskal sem si vse potrebne kontakte in v začetku aprila začel z dogovarjanji. Rezultat dela je bil itinerarij poti.

Itinerarij (13. 6. 2017)				
Dogajanje	trajanje (minute)	ura	cena na učenca	kontakt
odhod iz Radencev	15	7.45		02 56 69 650
odhod iz Kapele	15	8.00		02 56 69 060
odhod iz Negove	15	8.15		02 560 10 04
voden ogled mesta Ptuj	90	9.00–10.30	2 €	02 77 96 011
malica	15	10.30–10.45		
voden ogled I. mitreja	30	11.00–11.30	1,5 €	02 74 80 360
grad Slovenska Bistrica (ogled z učno uro)	90	12.00–13.30	3 €	02 80 55 350
Bistriški vintgar	60	14.00–15.00		
Obisk McDonaldsa	30	15.30–16.00		
Prihod domov		okoli 17.00		

Storitve smo plačali preko naročilnic, ki jih je vsaka šola izdala za svoje učence. Tudi stroške prevoza so si šole enakomerno porazdelile. Za učence je bila ekskurzija brezplačna.

Za ekskurzijo je bila pripravljena učna priprava, ki je vsebovala naslednje cilje:

- spoznati, videti in doživeti naravne, kulturne in zgodovinske značilnosti mesta Ptuj in okolice;
- spoznati pokrajino, njeno značilnost in arhitekturno raznolikost;
- razvijanje pozitivnih čustev do domovine, občutka pripadnosti svojemu narodu in državi ter ljubezni do njene naravne in kulturne dediščine;
- spoznati značilnosti kamninske zgradbe Pohorja;
- razvijati sposobnost za zaznavanje, opazovanje, logično sklepanje in posploševanje;
- razvijati sposobnost za uporabo pridobljenih znanj;
- krepiti lastno vzdržljivost;
- paziti na lastno varnost, varnost sošolcev in upoštevati navodila spremljevalcev in vodičev.

V pripravo je bil vključen še itinerarij, varnostni načrt in seznam učencev iz posamezne šole. Ekskurzije so se udeležili učenci od 6. do 9. razreda. Med petnajstimi negovskimi učenci jih je bilo devet evidentiranih kot nadarjenih učencev, ostali so bili prizadevni učenci, ki so si povabilo zaslužili s svojimi rezultati na področju športa, znanja in medvrstniške solidarnosti. O teh učencih je odločal učiteljski zbor na konferenci. Vsi povabljeni učenci so se ekskurzije udeležili.

Dan pred ekskurzijo sem izvedel sestanek z udeleženci, kjer sem jim podrobno predstavil varnostni načrt ekskurzije. Učence sem opozoril na ustrezno opremo ter na dosledno upoštevanje varnostnih protokolov.

IZVEDBA

Ekskurzija se je izvedla v torek, 13. 6. 2017. Vlogo vodnika med potekom ekskurzije sva prevzela s kolegom iz Radencev. Med vožnjo sva učencem predstavila geografske, zgodovinske in kulturne značilnosti Podravja s Pohorjem. Na Ptuju nas je sprejela lokalna turistična vodnica, ki nas je popeljala skozi mesto. Učencem je predstavila zgodovino mesta Ptuj od predrimskih časov do sodobnosti. Svojo pot smo pričeli na desnem bregu Drave, ob mostu za pešce ter jo zaključili na gradu. Samega gradu si učenci niso ogledali. Vodnici je uspelo učence animirati, saj jim je po poti skozi mesto nenehno postavljala vprašanja in uganke.

Nadaljevali smo do Hajdine, kjer nas je sprejel arheolog iz Pokrajinskega muzeja Ptuj Ormož. Učenci so se seznanili s perzijsko religijo – mitraizmom, ki so ga na območje današnjega Ptuja prinesli rimski vojaki. Spoznali so arheologijo kot vedo ter arheologijo Podravja.

V bistrškem gradu so si učenci ogledali viteško dvorano ter prisluhnili kratki zgodovini gradu, potem so se razdelili v dve skupini. Medtem ko si je prva skupina ogledovala stalne razstave, se je druga skupina udeležila učne ure, s pomočjo katere so spoznali potek pouka v obdobju Kraljevine SHS in življenje ter delo pisatelja Antona Ingoliča. Po menjavi skupin je sledil kratek sprehod skozi grajski drevored in krajši odmor.

Pot smo nadaljevali proti bližnjemu vintgarju. Učence smo znova opozorili na varnost ter se organizirano odpravili ob soteski potoka Bistrica proti rimskemu kamnolomu. Potok Bistrica v svojem toku prečka zelo različne geološke plasti, ob poti lahko najdemo različne kamnine kot so: granodiorit, gnajs, blestnik, serpentinit, applit ter eklogit. Učenci so med potjo in ob rimskem kamnolomu nabirali kamnine. S pomočjo razredčene HCL kisline so

ugotavljali ali gre za karbonatne ali silikatne kamnine. Kamnine so s kamninskim ključem tudi poimenovali.

Zadnje dejanje naše ekskurzije je bil postanek v restavraciji s hitro prehrano, sledila je vrnitev proti domu.

EVALVACIJA

Ekskurzijo smo evalvirali izvajalci in učenci. Z učenci sem po koncu ekskurzije opravil razgovor. Vtisi z ekskurzije so bili pozitivni. Nekateri učenci so izpostavili, da so bili zaradi visokih temperatur utrujeni. Predvsem so bili presenečeni, koliko zanimivosti ponuja naša bližnja okolica. Učitelji izvajalci smo prišli do sklepa, da je ekskurzija v celoti izpolnila naša pričakovanja. Predvsem smo bili zadovoljni z odnosom učencev, ki so pokazali interes in pripravljenost za sodelovanje ter so dosledno upoštevali pravila.

ZAKLJUČEK

Ekskurzija se je izkazala za zelo uspešen način dela z nadarjenimi učenci. Ekskurzija, ki smo jo pripravili, je poleg izobraževalnega in socialnega vidika bila tudi nagrada za vso dodatno delo, ki ga nadarjeni in prizadevni učenci opravijo. Ugotovili smo, da je za dobro izpeljano ekskurzijo ključna dobra organizacija ter priprava tako izvajalcev kot učencev. Ker so bili tudi odzivi vodstev šol pozitivni, smo se odločili, da bomo »piflarski izlet«, tako so ekskurzijo namreč poimenovali učenci, organizirali tudi v prihodnje.

LITERATURA

Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf (pridobljeno 15. 3. 2018).

Žagar, D. (1999). Nadarjeni učenci v devetletni osnovni šoli. Psihološka obzorja, letnik 8, številka 4. Ljubljana: Društvo psihologov Slovenije.

Juriševič, M. (2012). Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.

Bezjak, J. (1999). Didaktični model strokovne ekskurzije na naravoslovje in tehniko. Obvezne izbirne vsebine in interesne dejavnosti. Ljubljana: DZS.

Mljač, T. (2006). Primeri ekskurzij na učni poti Škocijan. Diplomsko delo. Maribor: Univerza v Mariboru, Pedagoška Fakulteta.

Simona Kocbek : Prepoznavanje nadarjenosti pri učencih 1. VIO

OŠ Miklavž na Dravskem polju
simona.kocbek@guest.arnes.si

Povzetek

Naša družba potrebuje nadarjene ljudi. Različni talenti in nadarjenost nas popeljejo naprej v razvoju. Vsak človek v sebi nosi vsaj kanček nadarjenosti. Ta se pri ljudeh različno razvija in pokaže. Že od najzgodnejših let razvijamo in kažemo svoje sposobnosti, seveda na različnih področjih. Vsaka generacija v svojih potomcih občuduje njihove sposobnosti. Otroci se ob vključitvi v družbo srečajo s sebi enakimi in različnimi. Začnejo se kazati razlike med njimi, med njihovimi veščinami. Naloga učiteljev, kot sooblikovalcev mladih osebnosti, s katerimi delamo, je, da v vsakem otroku prepoznamo, kje nas otrok v svojem razvoju potrebuje. Nekateri potrebujejo, da se prebijejo skozi minimalna znanja. Nekateri otroci nas potrebujejo, da jim pomagamo seči po višjih znanjih. Želijo, da jim postavimo izzive in jih s tem motiviramo. Umetnost učitelja je, da v svojem razredu prepozna, kaj posameznik potrebuje. Najlažje je prepoznati tiste, ki potrebujejo učno pomoč pri osnovnih znanjih. Veliko težje je prepoznati talente in nadarjene. Zato nam je učiteljem to izziv, istočasno pa skrb, da ne bomo katerega otroka spregledali. Pri mlajših otrocih v 1. vzgojno-izobraževalnem obdobju uporabimo veliko različnih metod dela, strategij, formativnega spremljanja, da v pravi meri ponudimo otrokom optimalno. Pomembno je tudi sodelovanje med strokovnimi delavci, izmenjavi idej in mnenj. Vsaka generacija nam da nova spoznanja.

Ključne besede: nadarjenost, talent, izziv, veščine, strategije, interests

Identification of gifted and talented learners in the first educational period

Abstract

Talented people are needed by our society. Different talents advance our progress. Each person has a piece of a talent in oneself. The talent is developed and shown in different ways. Since our early childhood we show our abilities in various fields. Each generation admires one's offspring's capacities. When integrated into society, children meet the other of similar and different interests. Soon the differences in their abilities are shown. The task of each teacher, who is also one of the co-designers of child's personality, is to identify the need of each child. Some need help to achieve minimal knowledge. Some need us to seize higher goals. They want challenge and motivation. The teacher should identify the needs of each individual in the class. The easiest way is to recognize who needs additional help with basic skills. It is more difficult to identify the talented and gifted children. We have the challenge and concern at the same time, to recognize the talented and gifted children and not to leave anybody out of our identification. In the first educational period, different strategies, methods, formative assessment are used to achieve the optimum result. It is important that all the teachers cooperate, exchange views and experience. Each generation is a source of a new discovery.

Key words: talent, challenge, skills, strategies,

1. UVOD

Že leta razpravljamo o problematiki nadarjenih otrok. Problematika nadarjenosti v svetu zahteva poglobljeno pozornost. Ustanovljena so različna združenja za nadarjene, v katera se vključujejo starši, učitelji, otroci, psihologi, pedagogi in ostali, ki se zavzemajo za spodbujanje nadarjenosti. Države v svetu poskrbijo za ustanavljanje specialnih strokovnih služb in centrov, ki razvojno, raziskovalno in strokovno skrbijo in pomagajo za razvoj programov za nadarjene. Nadarjeni so na vsaki šoli in vsaka nadarjenost potrebuje spodbujanje in priznanje. Pri nas že vrsto let razvijamo metodiko in strategije odkrivanja ter dela z nadarjenimi in talentiranimi. Pa kljub temu mnogi talenti ostanejo skriti ali premalo spodbujani. Uspešni znanstveniki, športniki in umetniki zraven izjemne nadarjenosti nujno potrebujejo spodbudno okolje, kjer se razvijajo, izjemnega pomena je spodbuda družine.

2. NEKOLIKO TEORIJE

O veliki nadarjenosti govorimo takrat, kadar otrok na določenih področjih svojega razvoja občutno prekaša vrstnike. Otrokova dispozicija za poseben dosežek (nadarjenost) se lahko izraža na različnih področjih:

- splošna intelektualna nadarjenost zajema hitro dojetanje, dobro sposobnost učenja, v večini primerov zajema več učnih področij;
- umetnostna nadarjenost zajema področje umetniške ustvarjalnosti;
- psihomotorična nadarjenost se razvija na področjih telesnih sposobnosti, spretnosti pri športnikih, plesalcih, mojstrih fino motorike;
- socialna nadarjenost označuje človekovo sposobnost, da zna dobro komunicirati z ljudmi, jim pomagati, se vživljati, jih voditi.

Nadarjenost se največkrat ne kaže le na enem področju, pač pa se prepleta z različnimi področji. Inteligenca je ključnega pomena. Ena izmed razlag inteligence je: sposobnost znati se v novih položajih. Pomembni so: razvit spomin, logično mišljenje, sposobnost prostorskih predstav. Inteligenčni testi, kot instrument za merjenje inteligence, niso povsem zanesljivi. Rezultati testiranja precej zavisijo od stanja otroka na dan testiranja, v kakšnem odnosu je izvajalec testa z otrokom, kje poteka testiranje, kakšna so pričakovanja otroka.

Da se nadarjenost lahko razvija naprej, so zraven inteligence nujni motivacija in okolje ter ustvarjalnost. Pri ustvarjalnosti opazujemo divergentnost mišljenja, izvirnost, fleksibilnost in domiselnost. Pri motivaciji in okolju pa opazujemo marljivost, vztrajnost, ambicioznost, emocionalno trdnost, priznanje okolja in optimalno spodbujanje.

Kako prepoznati nadarjene?

Nadarjenost ni enostavno merljiva in prepoznavna. O nadarjenosti pričnemo razmišljati šele, ko se ponavljajo neke spretnosti na višjih nivojih, ko se pokažejo vrhunski dosežki v intelektualnih merilih, športu, umetnosti. Takrat postanemo pozorni in pričnemo spremljati otroka na različnih nivojih.

Nadarjeni otroci so velikokrat odlični učenci, ni pa vedno tako. Zato ocene niso merilo nadarjenosti. Za odlično oceno nekateri učenci morajo veliko narediti, nadarjenim pa ni treba vložiti posebnega truda.

V pomoč so nam lahko sledeči pokazatelji:

a) učne značilnosti:

- imajo veliko znanja o različnih stvareh iz raznolikih področij,
- besedni zaklad je za njihovo starost nenavaden, zrelejši,
- hitro si zapomnijo dejstva, hitro uvidijo vzročno-posledične odnose,
- hitro razumejo načela, na katerih temeljijo stvari,
- hitro znajo ustvariti veljavne posplošitve,
- dobro opazujejo in povezujejo znanja,
- neznanja so jim izziv,
- so notranje motivirani za branje in berejo literaturo za starejše od sebe;

b) motivacija:

- določenim problemom se povsem predajo,
- vztrajajo na dokončno rešitev nalog,
- enostavne naloge jih dolgočasijo,
- težijo k popolnosti,
- so samokritični,
- ne zadovoljijo se prehitro s svojim tempom ali rezultatom,
- zanimajo jih mnoge teme za odrasle: politika, religija, znanost ...;

c) ustvarjalnost:

- stalno postavljajo vprašanja o različnih rečeh,
- porodi se jim veliko idej in problemskih rešitev,
- pogosto dajejo nenavadne, redke odgovore,
- z lahkoto izražajo svoje mnenje,
- v idejah ali rešitvah radi tvegajo,
- velikokrat kažejo čut za humor,
- izrazito se zanimajo za literaturo, glasbo, likovno umetnost;

d) socialne lastnosti:

- ne bojijo se biti drugačni,
- so pogosto individualisti,
- veliko se ukvarjajo s pojmi pravica – krivica,
- prevzemajo odgovornost in so pri načrtovanju in organizaciji zanesljivi,
- največkrat si poiščejo prijateljstvo med enako sposobnimi, čeprav shajajo tudi z drugačnimi od njih.

Spodbujanje nadarjenosti in skrb za njihov optimalni razvoj

Najpogosteje so starši tisti, ki prepoznavajo talentiranost svojega otroka. Tisti starši, ki to hitro zaznajo, poskrbijo, da otroku že zelo hitro ponudijo podporo v razvoju z različnimi dejavnostmi. Otroku nudijo spodbudno okolje, mu priskrbijo različne predmete za raziskovanje (literaturo, računalniške programe, komplete za eksperimentiranje ...), vključujejo ga v dejavnosti izven doma, kjer razvija svoje talente. Ob vstopu v šolo je tak otrok opremljen že z vrsto spretnosti in znanjem. Učitelj, ki otroke spozna kot individuum, bo čez čas zlahka prepoznal znake pri otroku, ki kaže neki talent oz. nadarjenost. V sodelovanju s starši učitelj pridobi informacije o otroku izven šolskega prostora. Te poveže s svojimi opazovanji. Tako se prične že v 1. razredu spremljanje učenca kot posameznika. Delo pri pouku se individualizira, spremlja in dokumentira napredek, dejavnosti se diferencirajo tako, da vsi učenci, ki potrebujejo izziv, to dobijo in jim ni dolgčas pri pouku.

Kot učiteljica 3. razreda identificiram učence, za katere menim, da so nadarjeni. To naredi tudi učiteljica 4. razreda. Največkrat se zgodi, da prepozna enake učence. Da lažje

prepoznam učence, ki so zmožni zahtevnejših nalog in veščin, vsebine pouka predstavljam na različnih zahtevnostnih stopnjah in učencem ponudim dejavnosti, za katere menim, da jim bodo izziv in jih bodo zanimale.

3. V PRAKSI

Pokazatelji, ki mi pomagajo prepoznati nadarjenega ali talentiranega otroka

V 3. razredu se učenci prvič v osnovnošolskem šolanju srečajo s številčno oceno. Nekako enakovredno so pozitivno vznemirjeni in prestrašeni glede tega.

Ocene

Nekateri učenci dosegajo odlične ocene z lahkoto. Te spremljam že med samim delom, saj največkrat sodelujejo med poukom, radi delajo v skupinskem delu, imajo bogat besedni zaklad, logične naloge jim ne delajo težav, pokažejo enciklopedično znanje ... Nekateri od teh so individualisti, ne marajo dela z drugimi učenci.

Tekmovanja

Učenci, ki sem jih zgoraj opisala, se največkrat sami radi udeležijo vseh tekmovanj, ki jih ponujamo v 3. razredu. Nekateri pa potrebujejo spodbude učiteljice, ker so nekoliko nesigurni vase. Ob dobrih uspehih postopoma pridobivajo na samozavesti. Največkrat se je izkazalo, da so bili nadarjeni učenci uspešni na več tekmovanjih.

Aktivnosti pri pouku

Prvi koraki mediacije

Motivirani učenci so bili navdušeni nad predstavitvijo, kaj je to mediacija, kako rešujemo spore na drugačen način. Nekaj učenk, ki je kazalo izredne socialne spretnosti in spretnosti vodenja, so samoiniciativno pripravile predstavitev za sošolce, kako bodo v razredu na drugačen način reševali spore. Vključile so sošolce, da so igrali vloge in z igro vlog prikazovale, kako se rešujejo medsebojni konflikti.

Vodenje pouka

Učencem, ki pokažejo talente na posameznih področjih, dam možnost, da vodijo del pouka. Povedo, katero temo bi želeli predstaviti. Pripravijo se največkrat s pomočjo plakata, pripravijo zanimivosti o temi, naloge za učence, preverijo, v koliki meri so sošolci

spremljali njihovo predstavitev. Posamezniki se že predstavijo s pomočjo elektronskih prosojnic, ki jih izdelajo samostojno.

Izdelava družabnih iger

Učencem ponudim možnost izdelave igre, kjer sami določijo pravila. Učenec dela sam ali v paru. Izdelajo celotno igro, navadno iz papirja, ilustrirajo, določijo figurice, simbole, legendo. Igro se igrajo med odmori, v podaljšanem bivanju, skrbijo za upoštevanje pravil.

Animacija zgodbe

Pekarno Mišmaš so učenci spremenili v animirano zgodbico v angleščini. Ob spodbudah in sodelovanju s starejšimi učenci je nastala animacija. Učenci so ilustrirali posamezne dele zgodbe. Literarno spretnejši so zapisali krajše besedilo k ilustracijam. Nato so v 8. razredu učenci besedilo prevedli v angleščino in ga posneli. Ob sodelovanju z računalničarjem je nastala animacija v angleščini.

To je nekaj pokazateljev, ki mi pomagajo pozorneje spremljati posameznike v identificiranju nadarjenih, zraven vsakodnevnega spremljanja pri dejavnostih pouka. Velikokrat pa uporabim tudi nenavadne ideje in rešitve učencev, ki mi pokažejo nove smeri razmišljanja.

4. ZAKLJUČEK

Delo z učenci v 3. razredu je samo po sebi izziv. Vsak učenec zase se mi zdi zanimiv in poseben, vsaka generacija pusti svoj pečat. Učenci, ki sami po sebi želijo in kričijo po znanju, po drugačnih rešitvah in razmišljanju, obogatijo dinamiko dela v razredu. Pri odločanju, katerega učenca bom predlagala za nadarjenega, za nadaljnja testiranja, mi vsi opisani pokazatelji (in še kaj več) pomagajo pri odločitvi. Pa vendar obstaja večna skrb, da ne bi koga spregledala. Na srečo na naši šoli svetovalna služba vsa leta šolanja spremlja učence, če kdo svoje talente pokaže malo kasneje.

Literatura:

Armstrong, T. (1999). *Prebudite genija v svojem otroku*. Tržič: Učila.

Bezić, T., Brinar, Huš, M., Marovt, M., Malešević, T., Kričaj Korelc, B., Bragato, S. (2001). *Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev snovne šole. Modeli delovanja. Spodbudno vzgojno-učno okolje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Nagel, W. (1987). *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih otrok. Svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

Rajović, R. (2015). *Kako z igro spodbujati miselni razvoj otroka*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Zdenka Keuc: Pomen nadarjenih dijakov za razvoj varovanih območij narave

II. gimnazija Maribor

zdenka.keuc@druga.si

Izvleček

V avgustu 2018 smo direktno iz evropske komisije (EACEA) dobili odobritev za sofinanciranje projekta Erasmus+ (*Youth capacity*) z naslovom »Never Lose Your Soul« v katerem smo se kot partnerji povezali: Srednja šola v Romuniji (Stefan cel Mare, Hiralu), Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije (DOPPS), CEZAM Ruše, srednja šola iz Ugande – Lake Bunyonyi Seconadary School in II. gimnazija Maribor. Projekt, ki bo trajal dve leti, se sooča z dejstvom, da mladi, praviloma najbolj talentirani mladostniki v Sloveniji, Romuniji in Ugandi zapuščajo območja varovane narave, ker v teh področjih zase ne vidijo perspektivnih/ustreznih zaposlitvenih možnosti. Območja varovane narave so specifična v svojem gospodarskem razvoju in zahtevajo premišljen razvoj. Posledično območja, ki bi zahtevala najbolj skrbno razvojno načrtovanje ostajajo brez svojega izjemno dragocenega človeškega potenciala. Cilj projekta je oblikovati nabor razvojnih priložnosti, ki bi mladostnike zadržali na območjih varovane narave in obenem dvigniti raven trajnostno naravnega razvoja teh območjih. V prispevku so predstavljene aktivnosti in rezultati mednarodnega projekta.

Ključne besede: mladi talentirani, območja varovane narave

Abstract

In August 2018 a project titled "Never Lose Your Soul" was approved by the European Commission (EACEA) for co-financing as an Erasmus+ Youth capacity activity. The project associates the following partners: high school in Romania (Stefan cel Mare, Hiralu), Birdlife Slovenia (DOPPS), CEZAM Ruše, the high school from Uganda – Lake Bunyonyi Secondary School and II. gimnazija Maribor. The project, which will last for two years, is facing with the problem that the most talented young people from Slovenia, Romania, and Uganda are leaving the area of the protected nature because they don't see the perspective/relevant employment opportunities for themselves. Protected nature areas are very specific in their economic development and require a thoughtful approach. As a consequence, the area that would require the most careful development planning remain without they extremely precious human potential. The aim of the project is to create a set of development opportunities that would keep young people in the nature protected areas and at the same time raise the level of sustainable natural development. This paper presents the activities and first results of the project.

Key words: talented Youth, nature protected areas

Prispevek

Ideje o varovanju narave so se pojavile, ko so se začeli kazati prvi resni negativni pojavi in znaki neprimerne človekovega ravnanja, ki so bili povezani s hitrim ekonomskim razvojem, zlasti z intenzivno industrializacijo po 2. svetovni vojni. K temu so veliko pripomogli hitra rast prebivalstva, rastoča poraba fosilnih goriv, uničevanje gozdov, tanjšanje ozonske plasti, povečevanje toplogrednih plinov in številni drugi vzroki, ki so pripeljali tudi do nepredvidljive podnebne spremembe. Od leta 1804, ko smo zabeležili prvo milijardo prebivalcev na Zemlji, do danes, ko nas je skoraj 8 milijard, se negativni trendi le še stopnjujejo. Zato je bilo nujno, da se tista območja narave, ki so posebnega družbenega pomena, z ustrezno zakonodajo zaščitijo. Varstvo narave in ohranjanje biotske raznovrstnosti je Evropska unija uzakonila z vzpostavitvijo mreže posebnih varstvenih območij imenovana Natura 2000. Slovenija tukaj ni izključena, saj je leta 2004, na podlagi Uredbe o posebnih varstvenih območjih Natura 2000 (Ur. l. RS št. 49/2004), razglasila kar 286 posebnih varstvenih območij Nature 2000, in sicer od tega 260 območij na podlagi Direktive o habitatih in 26 na podlagi Direktive o pticah, kar skupaj znaša kar 35,5 % površine ozemlja Slovenije. Temu so takoj sledile omejitve dejavnosti oziroma prilagojena raba naravnih dobrin, s katerimi se dosegajo varstveni cilji na Natura 2000 območjih. Slednje pomeni, da so vse aktivnosti vsakdanjega življenja na teh območjih precej strožje regulirane kot izven njih. Enako velja za zavarovana območja (parki) narave. Vprašanje, ki se takoj zastavi je, ali ta območja s svojimi potenciali res zagotavljajo (najbolj) kakovostna bivalna okolja in razvojne priložnosti za njihove prebivalce? Ali so to tudi območja trajnostnega razvoja za mlade talentirane ljudi?

Da ima Slovenija kar 35,5 % površine ozemlja zavarovane narave je posledica zmožnosti človekovega sobivanja v teh okoljih v preteklosti. Način ravnanja v preteklosti se prenaša na sedanost in prihodnost, kar vključuje aktivnosti, kot so paša živine na prostem, pravilna košnja suhih in vlažnih travnikov po cvetenju trav in gnezdenju ptic, nadaljevanju s trajnostnim gospodarjenjem v gozdovih, ohranjanju vodotokov z obrežno vegetacijo, ohranjanju mokrišč itd. Gre za aktivnosti, ki omogočajo ohranjanje biotske raznovrstnosti in upoštevanje načel trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri. Izhajajoč iz teh dejstev, ta območja narekujejo razvoj ekoturizma, ekološkega kmetijstva, manjših podjetniških dejavnosti, ki vključujejo zlasti storitvene dejavnosti in tradicionalne obrti, vendar zahtevajo tudi stalne monitoringe stanja okolja, nadzor in informiranje javnosti itd.

(Mikluš, 2007) ter razvoj inovativnih in okolju prijaznih podjetniških dejavnosti, ki odražajo duh sodobnega časa (npr. vključitev informacijsko-komunikacijskih tehnologij). Izjemno pomembna komponento v tem razvoju predstavlja povezanost naravnih, kulturnih, izobraževalnih in raziskovalnih potencialov. Vse to potrebuje zavzete in sposobne posameznike ter skupnost, ki to podpira. Žal je realnost v večini primerov daleč od teh predpostavk. Če varstvo narave razumemo kot prizadevanje za ohranjanje narave v najširšem smislu, to vključuje tudi človeka

Za Slovenijo, kot tudi za ostale partnerske države vključene v projekt, velja, da je demografska slika v območjih varovane narave izrazito negativna. Mladi se izseljujejo v mesta, kmetijska zemljišča spreminjajo svoj namembnost ali pa se zaraščajo. Območja varovane narave so za mlade ljudi nezanimiva in redki so, ki v njih vidijo svoje zaposlitve in razvojne priložnosti. Še bolj redki tisti mladi, ki smo jih v osnovni ali srednji šoli prepoznali kot talentirane. V Sloveniji smo v zadnjih 50 letih priča izjemno negativnemu demografskemu trendu na območjih varovane narave. Rodnost strmo pada, število prebivalcev se zmanjšuje. Če je npr. v Logarski dolini ali v Trenti okoli leta 1950 bilo še med 40 in 50 rojstev letno, je danes ta številka od 5-10 (SURs, 2018). V Trenti osnovne šole že dolgo ni več. Skrb zbujačoče je tudi dejstvo, da mladi, visoko izobraženi posamezniki praviloma ne ostajajo v teh okoljih. Dejavnike, ki vplivajo na t.i. beg možganov bi lahko razdelili v dve skupini: slabi življenjski in delovni pogoji v domačem okolju in dobri ali pa vsaj nevtralni pogoji življenja in delovanja izven tega okolja (praviloma v mestih). Mobilnost in odprtost 'možganov' je lahko koristna, beg oz. odtegnitev pa je problem, saj najbolj ranljiva naravna okolja obenem pa tudi okolja z največ naravnega potenciala ostajajo brez svojih najbolj perspektivnih in razvojno zmožnih posameznikov. Visoko izobraženi kadri so del bogastva lokalnega in širšega okolja, enako kot naravni viri ali infrastruktura. Izguba vrhunskih kadrov za območja varovane narave pomeni podobno, kot če bi na primer pitno vodo začeli zastonj prečrpavati v tujino. To spoznanje še ni prešlo v zavest lokalnih/regionalnih skupnosti. Zato je izobraževanje na ravni osnovne in srednje šole še toliko bolj pomembno. In temu problemu v projektu namenimo veliko pozornosti, saj oblikujemo strategije, ki bi lahko pomagale reševati opisano problemsko situacijo. Aktivnosti v projektu izhajajo iz predpostavke, da najboljši čuvaji narave lokalni prebivalci in zato je njihov odnos do naravnih vrednot izjemno pomemben. V projektu mlade spodbujamo, da razmišljajo o pilotnih projektih razvoja na

območjih varovane narave, ki bi bili atraktivni predvsem za mlade, istočasno pa sonaravno naravnani. Delo v mešanih, kulturno raznolikih skupinah je izziv in obenem najbolj avtentična možna oblika učenja. Pri tem uporabljamo orodje, ki je bilo razvito za potrebe Erasmus+ projektov, Impact+, predstavljeno v preglednici 1.

Preglednica 1. Preglednica za načrtovanje aktivnosti (Cmepisus, 2018)

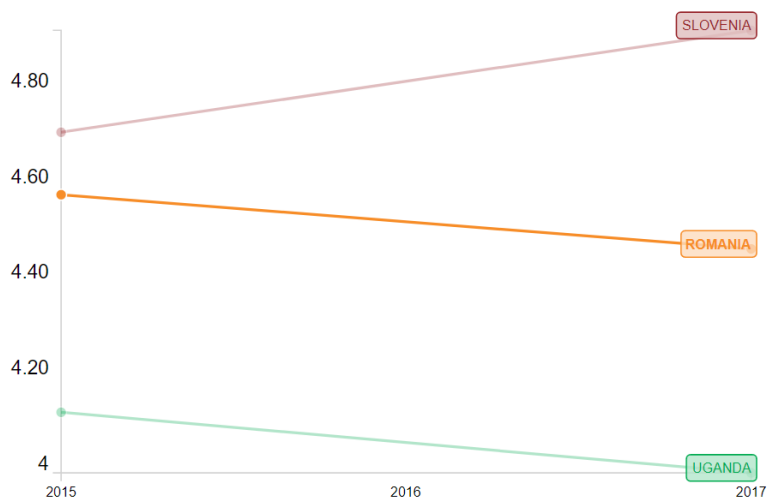
Ciljna skupina Učenci/dijaki/učitelji/javni zavodi/...	Učinki na posamezno ciljno skupino	Pomembnost učinka (1-najbolj pomemben, 5-najmanj pomemben)	Kazalniki (s katerim merilom bomo zaznali/merili uresničevanje učinka)	Viri podatkov (kje bomo našli podatke?)

Izjemnega pomena za ohranjanje narave je izobraževanje mladih ljudi ter s tem celotne lokalne in širše skupnosti. To lahko zagotovijo le dobri izobraževalni programi na osnovnošolski in srednješolski ravni, ki vključujejo ustrezne naravoslovne cilje, povezane z trajnostno rabo naravnih virov in sonaravnim razvojem. Šolski sistem na deklarativni ravni (splošni cilji učnih načrtov) vključuje besedne zveze trajnostni razvoj, število šolskih projektov, raziskovalnih nalog ali drugih aktivnosti, ki bi izkazovale (povečano) zanimanje mladih za tovrstna prizadevanja, pa ni opaziti. Tudi samoiniciativnost mladih na tem področju je na zelo nizki ravni. V projektu želimo na osnovi konkretnih primerov, ki jih bodo mladi izdelali in predstavili lokalni skupnosti ter političnim odločevalcev, povečati delež mladih (talentiranih) posameznikov, ki so vključeni v razvojne načrte na območjih varovane narave in s tem posredno tudi o razvoju Natura 2000 območij v Sloveniji.

Ker je projekt usmerjen na zmanjšanje bega 'možganov' iz območja Natura 2000, v projektu pripravljamo nabor poklicev, ki ne bi vključevali le obrtne in storitvene dejavnosti, ampak tudi visoko izobražen kader. Sprašujemo se kateri poklici so na območjih varovane narave (lahko) zelo dobro plačani? Ali so na območju Nature 2000 v Sloveniji sploh na voljo dobro plačana delovna mesta za sposobne ljudi z visoko izobrazbo? So to menedžerji, ki vodijo turistične dejavnosti? So to finančniki, ki sedijo v pisarnah velikih mest in upravljajo območja varovane narave? Ali so to kadri s področja naravoslovja, ki s svojim znanjem in prizadevanji ne samo ohranjajo varovano naravo ampak aktivno delajo v smeri izboljšav

oz. ustvarjanja novih priložnosti? So to morda strokovnjaki s področja humanistike? Jezikoslovci? Tehniki? Na osnovi evidence ARRS (stanje konec leta 2016) vidimo, da je največji delež mladih visoko izobraženih naravoslovcev zaposlen v javni upravi. Vendar predstavljajo le 4% vseh zaposlenih. Ob tem je potrebno omeniti, da zelo pomanjkljive evidence močno otežujejo analizo v skupini mladih talentiranih in visoko izobraženih posameznikov na tem področju.

V projektu ugotavljamo, da so zelo zgovorni tudi statistični podatki, ki se zbirajo na ravni evropske unije, kjer človeške potenciale naše države ocenjujejo visoko. Na lestvici 1 do 7 se naša ocena približuje petici. Našim partnerjev v projektu gre mnogo slabše (Romunija 4.5 in Uganda 4.0) (Graf 1)

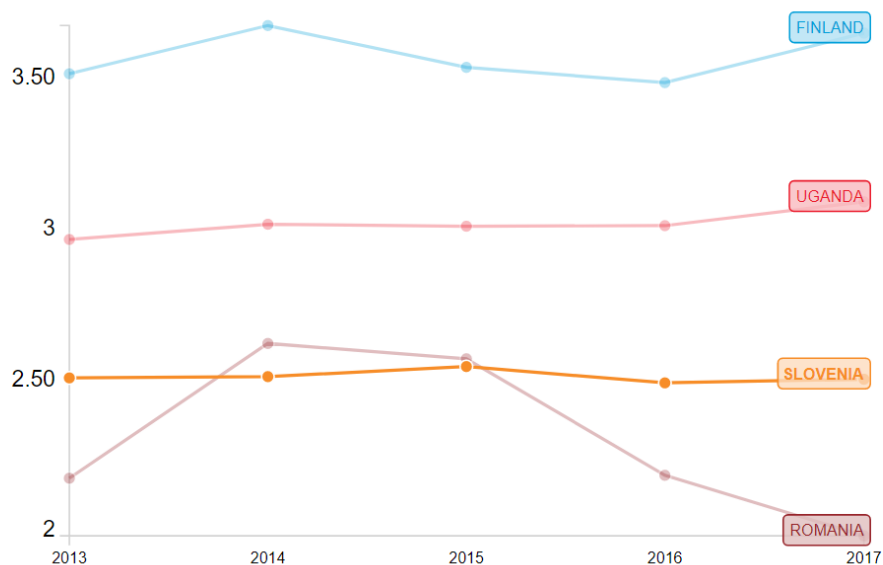

Graf 1. Ocena človeškega potenciala za razvoj države ((Svetovna banka TCdata360, 2018))

In kakšno oceno smo si pridobili glede na sposobnost naše države, da najbolj zadržati talentirane mlade ljudi zadrži v domačem okolju? Tukaj je ocena za Slovenjo nižja kot za Ugando (graf 2), kar se na prvi pogled zdi malo verjetno vendar izsledki prvih analiz, ki smo jih naredili na II. gimnaziji Maribor, to potrjujejo. Delež mladih talentiranih ljudi, ki po srednji šoli odide na študij v tujino, je vsako leto večji in v tem šol. letu predstavlja 17%. Delež tistih, ki se vrnejo je manj kot 1%.

Analiza za varovana območja Nature 2000 še ni zaključena, vendar že negativen demografski trend v teh območjih kaže, da je se mladi, visoko izobraženi ne vračajo v ruralna območja, naše krajinske parke ali edini nacionalni park, to je Triglavski narodni park.

Iz katerih držav se odseli najmanj mladih talentiranih ljudi oz. katere države so tiste, ki jim uspe mlade talente zadržati doma ali celo pridobiti najbolj talentirane od drugod? To so Švica, Združeni arabski emirati in Norveške (Statista porta, 2018). Slovenija se nahaja na 107. mestu (Preglednica 2), Romunija 138., Ugande na tem seznamu ni. Se slabše se nam godi, če pogledamo statistiko, koliko je naša država zanimiva za talentirane mlade iz drugih držav. .Smo na 120. mestu in Romunija na 132. mestu.

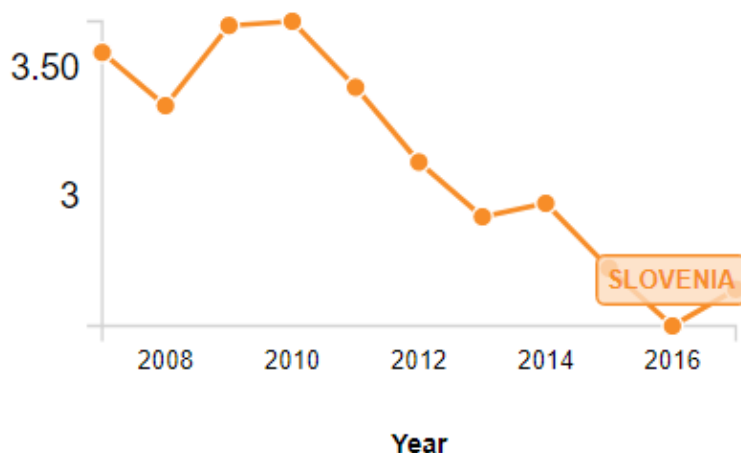
Graf 2. Zmožnost držav, da zadržijo mlade talentirane ljudi doma na lestvici od 1-7. (Svetovna banka TCdata360, 2018)

Preglednica 2. Zmožnost držav, da zadržijo mlade talentirane ljudi oziroma jih pritegnejo.

Country	Country capacity to retain talent Rank	Country	Country capacity to attract talent Rank
Finland	2	Switzerland	1
Switzerland	3	United Kingdom	4
Norway	5	Norway	11
Germany	9	Netherlands	18
Sweden	10	Germany	20
United Kingdom	13	Sweden	25
Netherlands	14	Austria	30
Austria	23	France	44
Belgium	26	Belgium	46
Denmark	43	Denmark	52
France	57	Finland	68
Greece	86	Czech Republic	87
Slovenia	107	Portugal	88
Spain	108	Spain	102
Czech Republic	109	Hungary	115
Portugal	111	Slovakia	119
Italy	117	Slovenia	120
Poland	119	Poland	121
Hungary	126	Italy	126
Slovakia	130	Greece	127
Romania	138	Romania	132
Bulgaria	142	Bulgaria	144

Source: Global Competitiveness Report for 2013-2014

Da so spremembe v razmišljanju potrebne ne le na lokalni ravni, ampak tudi nacionalni (sistemski ravni) govori tudi dejstvo, da je ocena, v kolikšni meri je politika usmerjena v podporo in karierno orientacijo mladih talentiranih ljudi, ki bi bili sposobni ustvarjati visoko kakovostne produkte, v zadnjih 10 letih strmo padala in na lestvici od 1 do sedem v letu 2016 dosegla oceno 2.4 (graf 3) oziroma najnižjo oceno, od kar se ta kazalnik meri.

Graf 3. V kolikšni meri vlada s svojimi odločitvami podpira razvoj visoko kakovostnih produktov(Svetovna banka TCdata360, 2018)

Aktivnosti v projektu potekajo preko transnacionalnih srečanj (februar 2018 v Sloveniji) in izmenjave mladih. Načrtovane sta dve; prva se bo odvijala konec maja v Sloveniji in sicer v TNP v Trenti, kjer bodo mladi predstavili svojo vizijo razvoja izbranega območja varovane narave s perspektive Romunije, Slovenije in Ugande ter se soočili z nalogo izboljšanja trenutnega stanja v našem edinem nacionalnem parku. Sledila bo mladinska izmenjava v Ugandi, kjer bodo vse ekipe delale na podobni nalogi, vendar tokrat na primeru Lake Bunyonyija. Projekt se zaključi leta 2019 v Romuniji, kjer bomo izkušnje in spoznanja strnili v nabor kazalcev in statistično ovrednotenih podatkov, ki bo lahko služili kot osnova za načrtovanje razvoja tako naravovarstveni, kot tudi šolski in gospodarski sferi v posameznih državah oz. lokalnih skupnostih.

Uporabljeni viri

CMEPIUS, 2018. <https://www.erasmusplus.org.uk/impact-assessment-resources>; Impact+ Tool (text version) SI.

Mikuš T., 2007: Stanje in perspektive krajinskih parkov v Sloveniji. Magistrsko delo, Oddelek za biologijo Biotehniške fakultete. Ljubljana

Ograjenšek I s sod., 2011. Podatkovne osnove za sistematično spremljanje bega možganov: primer mladih raziskovalcev v Sloveniji. Dostopno na: http://www.stat.si/StatisticniDnevi/Docs/Radenci2011/Ograjensek%20et%20al_Beg%20mozganov-prispevek.pdf (citirano 1.2. 2018)

SURS, 2018. Dostopno na: <http://www.stat.si/statweb>

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Nature 2000), Ur. l. št. 49/2004

World Bank open data. Dostopno na http://www.stat.si/StatisticniDnevi/Docs/Radenci2011/Ograjensek%20et%20al_Beg%20mozganov-prispevek.pdf. (citirano 2.2. 2018).

Mateja Kelner: Prazgodovina

OŠ Ljudski vrt Ptuj

mateja.kelner@os-ljudskivrtptuj.si

Povzetek

V vsakogar so ob rojstvu položeni prav posebni darovi. Nadarjenost, je eden redkih darov.

V razredu s 25 učenci se zagotovo najde pisana paleta nadarjenih otrok. Nekateri so ponosni na to, da so bili prepoznani kot nadarjeni, nekateri to prepoznavnost zavračajo in seveda tisti, ki niso bili prepoznani kot nadarjeni so užaljeni.

Zato sem se odločila, da pripravim projektno učno delo tako, da bodo lahko vsi učenci pri delu razvijali svoja močna področja, talent in pri tem tudi uživali. Pri oblikovanju skupin sem upoštevala učenčevo nadarjenost na določenem področju.

Tako smo se v petem razredu lotili raziskovanja prazgodovine. Naša učilnica se je za nekaj časa preimenovala v *jamo*. Pri družbi smo obravnavali dogodke iz zgodovine. Pri slovenščini pa opisovali prazgodovinske živali. Pri likovni umetnosti smo naredili jamske slike z ogljem in barvo gline, izdelali smo tudi kolišče in glinene posode. Glasbeno umetnost smo obogatili z igranjem na cajone in tako ustvarili jamsko glasbo in ples. Pri matematiki smo pisali besedilne naloge vezane na prazgodovino. Šport smo imeli kar v gozdu, kjer smo izdelali bivake.

Učenci so pri delu uživali, saj so sodelovali že pri načrtovanju dela. Pri delu so razvijali svoja močna področja in socialne veščine. V evalvaciji so zapisali, da si želijo več takšnega načina dela.

Ključne besede: nadarjenost, projektno učno delo, prazgodovina

Prehistory

AN ABSTRACT

Everybody gets special gifts bestowed at birth. Talent is one of the rare gifts.

In a class of 25 pupils, there is certainly a colourful palette of talented children. Some are proud of being recognized as talented, some reject this recognition, and of course, those who have not been recognized as talented are offended.

Therefore, I decided to prepare project lessons so that all pupils could develop their strong areas and talents at work, and enjoy at the same time as well. When forming groups, I took into account the pupil's talent in a particular field.

Thus in the fifth class of the primary school we started researching prehistoric times. Our classroom was renamed as *a cave* for some time. At Social Education lessons, we were discussing history events. At Slovene lessons, we were describing prehistoric animals. At Art lessons, we made cave paintings with charcoal and the colour of clay, we created a pile dwelling and clay pots. We enriched our Music lessons by using Cajon percussions; thereby cave music and dancing were created in this way. At Maths, we wrote textual tasks related to the prehistory. We carried out our Physical Education lessons in the woods where we set up bivouacs.

The pupils enjoyed their assignments, as they participated already at the planning of our work. During all the activities, they developed their strong areas and social skills. In the evaluation, they noted that they would like to perform more work of this kind.

Key words: talent, project lessons, prehistory.

I. UVOD

»Dejstvo, da se učenci razlikujejo, je morda neprijetno, a neizogibno.« (*Grant Wiggins*)[1]
Že vrsto let poučujem v petem razredu. Vsaka generacija ima zelo različne učence. Tako je potrebno vsako leto, vsako uro, znova odkrivati metode in poti, ki jih bodo prehodili učenci, da bodo uspešnejši.

V vsakem razredu so tudi učenci, ki so prepoznani kot nadarjeni. Bodisi na splošno intelektualnem področju, učnem področju, ustvarjalnem področju, voditeljskem področju, umetniškem ali psihomotoričnem področju.

Zato delo v razredu organiziram tako, da je učencem zanimivo, da sodelujejo pri načrtovanju, in sami izvedbi ter poučujejo drug drugega. Individualizacija in diferenciacija sta pri takem delu neizogibni.

Učence tudi formativno spremljam, tako se učijo načrtovati, organizirati, sodelovati, kritično presojati, vrednotiti.

Herbert Spencer je dejal, da vsak drobec znanja, ki ga učenec pridobi sam – vsak problem, ki ga sam reši – postane mnogo bolj njegov, kot bi bil sicer. Dejavnost uma, ki je spodbudila učenčev uspeh, koncentracija misli, potrebnih zanj, in vznemirjenje, ki sledi zmagoslavju, prispevajo k temu, da se dejstva vtisnejo v spomin, kot se ne bi mogla nobena informacija, ki jo je slišal od učitelja ali prebral v učbeniku.

Snov zgodovine, je v petem razredu precej na abstraktni ravni. Tako sem poskusila zastaviti to kot projekt in učence vključila v vse faze procesa.

II. JEDRO

Priprava in načrt izvedbe

a) Izbor teme

Najprej smo skupaj izbrali temo, ki jim je bila najzanimivejša. Odločili so se za prazgodovino. Tako smo razširili in poglobili temeljno znanje ter pri tem upoštevali učenčeve sposobnosti in interese, individualne osebne značilnosti, ustvarjalnost, mentorske odnose...

Naša učilnica se je za nekaj časa preimenovala v *jamo*. Pri družbi smo obravnavali dogodke iz zgodovine. Pri slovenščini pa opisovali prazgodovinske živali. Pri likovni umetnosti smo naredili jamske slike z ogljem in barvo gline, izdelali smo tudi kolišče in glinene posode. Glasbeno umetnost smo obogatili z igranjem na cajone in tako ustvarili jamsko glasbo in ples. Pri matematiki smo pisali besedilne naloge vezane na prazgodovino. Šport smo imeli kar v gozdu, kjer smo izdelali bivake.

b) Izbor ciljev

Iz učnega načrta smo izbrali cilje, katerim smo sledili.

Tabela 1: Cilji iz učnega načrta.

DRUŽBA	<ul style="list-style-type: none">- spoznavajo razdeljenost preteklosti na zgodovinska obdobja in se orientirajo v času z uporabo časovnega traku,- raziskujejo preteklost z uporabo različnih virov in dejavnosti (terensko delo),- spoznavajo načine življenja danes in v preteklosti,- poznajo temeljna zgodovinska obdobja (prazgodovina, stari, srednji in novi vek),- poznajo nekatera temeljna obdobja in dogajanja iz slovenske preteklosti,- uporabljajo različne zgodovinske vire v raziskovanju preteklosti.
SLOVENŠČINA	<ul style="list-style-type: none">- tvorijo besedilo – opis,- razumljivo in doživeto glasno berejo opise.
GLASBA	<ul style="list-style-type: none">- gibalno-plesno in besedno izražajo glasbena in zunajglasbena doživetja ter predstave,- predstavijo, izvedejo in vrednotijo lastne dosežke. Izkazujejo osebno angažiranost za glasbo ter glasbeno izražanje.
MATEMATIKA	<ul style="list-style-type: none">- samostojno oblikujejo vprašanja in cilje raziskovanja, izpisujejo bistvene trditve,- razpravljajo o potrebnih in zadostnih podatkih v nalogi, analizirajo,- izpisujejo podatke ter povezujejo podatke v besedilu,- sestavljajo besedilni problem.
NARAVOSLOVJE IN TEHNIKA	<ul style="list-style-type: none">- razumejo pomen varovanja narave,- oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce (vztrajnost, samozavest, medsebojno sodelovanje in pomoč, strpnost, sprejemanje drugačnosti).

LIKOVNA UMETNOST	<ul style="list-style-type: none"> - razvijajo motorično spretnost in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki za izražanje v tridimenzionalnem prostoru, - oblikujejo maketo, sestavijo v celoto – koliščarsko naselje.
---------------------	---

c) Sama izvedba

Pri družbi smo snov obravnavali s pomočjo Paukove strategije. Tisti učenci, ki so obvladali to strategijo, so se usedli k učencu, ki še tega ni obvladal in tako sta skupaj prišla do cilja. Učenci, ki so radi raziskovali zgodovino, so v naslednjih urah obiskali knjižnico in znanje o prazgodovini še poglobili in nam predstavili zanimivosti. Ogledali smo si tudi film o prazgodovini in ga nato presodili in kritično vrednotili.

Po vsem predelanem smo snov povezali tudi s slovenščino, kjer so učenci s pomočjo računalnika in spleta sami raziskali živali, ki so živele v času prazgodovine. Odločili so se za eno žival in jo po postopku, ki smo ga spoznali pri prejšnjih urah slovenščine, opisali ter predstavili.

Pri urah matematike, smo si zagrnili žaluzije in prižgali svečke na klopeh ter tako ustvarili vzdušje jame. Delo je potekalo v heterogenih skupinah. Učenci so si na takrat dano snov izmislili besedilne naloge vezane na prazgodovino. Pri tem so uporabili tabelo vprašanj po Bloomovi taksonomiji. Nato so si izmenjali naloge med skupinami in jih tudi reševali. Pangerčičeva je zapisala, da so učenci najbolj motivirani za delo takrat, ko je pristen humor med poukom... To uro bi lahko poimenovali tudi Smeh v šolskih klopeh, saj so bile naloge zelo zanimive in smešne.

Slika 1: »Jama.«

Ure glasbe smo obogatili z igranjem na cajone, s petjem in plesom. Učenci so se razdelili v dve skupini glede na spol. Vsi so dobili enako nalogo – predstaviti jamsko glasbo in ples. Tukaj so v ospredje prišli učenci, ki so bili prepoznani kot nadarjeni oz. jih glasba veseli. Deklice so pripravile zelo nežno glasbo, z vilinskim plesom. Dečki so pripravili zelo glasno, bučno predstavo. Cajoni so od takrat naprej ostali v razredu in v vsakem odmoru so jih s pridom uporabljali.

Naravoslovje in tehniko ter likovno umetnost smo združili in izdelali več stvari. Za koliščarsko naselje so nekateri izdelovali hiše, drugi posodo iz gline, tretji so risali z ogljem, četrti so izdelovali most, peti so izdelovali izdelke iz kože, šesti so narisali naravo in vse skupaj smo združili v koliščarsko naselje. Izdelali smo tudi »skale« in jih poslikali tako, kot so bile naslikane jamske slike.

Slika 2: Jamske poslikave.

Slika 3 : Koliščarsko naselje.

Platon je zapisal: »Ne učite otrok s strogostjo, raje poskrbite, da se bodo na poti k znanju zabavali. Tako boste morda pri vsakem odkrili sled genialnosti na nekem posebnem področju.«

In res. Izvedli smo tehniški dan kar v bližnjem gozdu. Učenci so že v šoli oblikovali skupine za delo, ter se dogovorili, kaj in kako bodo izdelali bivak. V naprej so bili opozorjen, da morajo zadoščati kriterijem. Le te so si učenci zadali sami. Bivak mora biti velik za vse člane skupine, neopazen iz ene strani, imeti mora prostor za kurjenje ognja. Tako so se lotili dela. Tudi komunikacija med njimi je bila izvrstna. Nobenega prepiranja. Se je pa pojavil problem pri dveh učencih, ki nista nikoli dobro sodelovala v skupini. Popolna individualista. A, ker je bila zadeva zanimiva, sta se dogovorila, ter skupaj pripravila bivak. Ob končanih bivakih smo se sprehodili in vrednotili njihove izdelke. Bili so izvrstni. Uspelo je prav vsem.

Slika 4: Bivak.

III. ZAKLJUČEK

S tem projektnim učnim delom smo razvijali kritično in ustvarjano mišljenje, motivacijo, emocionalni razvoj, socialni razvoj, upoštevali individualne značilnosti, širili in poglobljali temeljno znanje, razvijali ustvarjalnost, uporabili sodelovalne oblike učenja, mentorske odnose.

Učenci so pri delu uživali, saj so prisostvovali že pri načrtovanju dela. Izkazali so svoja močna področja in razvijali šibkejša. Želja po uspehu jim je bila vodilo. Končne izdelke

smo tudi predstavili staršem in širšemu učiteljskemu zboru. V evalvaciji so zapisali, da si želijo več takšnega načina dela.

LITERATURA

- [1] Grant Wiggins, Misli o učencih. Dostop na: <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/ogled/citati%203%20-%20u%20ucencih.html> (12. 3. 2018)
- Misli o učencih. Dostop na: <http://www.ipsos.si/web-content/VIZ-portal/ogled/citati%203%20-%20u%20ucencih.html> (12. 3. 2018)
- Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole, Ljubljana, 2012
- Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. (1999). Dostop na: http://www2.arnes.si/~osljk1s/06a_svetovalna_sluzba/gradiva_1415/spletna_stran/nadar/7_konc_nadarjeni.pdf (12. 3. 2018).
- Spodbujanje razvoja nadarjenih učencev osnovne šole, Ljubljana, 2001
- Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. Dostop na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (12. 3. 2018)

Petra Krivc: Nadarjeni raziskujejo

OŠ Lovrenc na Pohorju

pkrivc@oslovrenc.si

Izveček

Zavedati se moramo, da je, kadarkoli delamo z učenci – sploh nadarjenimi – pomembno, da je učenje, ki poteka na sproščen način, kvalitetnejše. S tem si krepijo svoje socialne spretnosti in se medgeneracijsko povezujejo. Vsak učenec je poseben, razlikujejo se tako po starosti kot po interesih. Nadarjenost moramo negovati tako, da vzpodbudimo učence, da svoje talente izpopolnijo.

Delo z nadarjenimi mi je vedno izziv. Kot vodja nadarjenih na naši šoli pripravljam program aktivnosti. Vsako leto je drugačen in prilagojen učencem, ki ga soustvarjajo ter izrazijo želje, kam bi šli in kaj bi delali oz. ustvarjali. V prispevku bom predstavila aktivnosti, ki so potekale na naravoslovno-eksperimentalnem področju. Učenci radi eksperimentirajo, raziskujejo ter iščejo nove ideje, ki jih kasneje uporabijo pri delu v razredu, v različnih delavnicah ali pri učenju. Izdelali smo pripomoček, ki smo ga spoznali na Evropski noči raziskovalcev. Izvedli smo delavnice, kjer so sodelovali vsi zainteresirani učenci, ukvarjali smo se z reševanjem Rubikove kocke ter sestavili različna telesa iz gradnikov Polydron in Zometool, ki smo jih uporabili pri urah matematike.

Odločili smo se za obisk dogodkov, kar bom opisala v prispevku, prav tako pa bom podrobneje opisala oz. predstavila zgoraj omenjene aktivnosti in izdelke.

The research of talented students

We must be aware that, whenever we work with pupils – especially talented students, it is important, that learning which is carried out in a relaxed way, is a better quality. By doing so, students strengthen their social skills and intergenerational connectivity. Every student is special, they differ in both age and interest. We must nurture talent by encouraging students to improve their talents.

Working with talented students is always a challenge for me. I prepare a programme of activities, as a leader of talented students at our school. It is different every year and adapted to the students who co-create and express their wishes, where they would go and what they would create or do. In my contribution, I will present the activities that took place in the natural science experimental area. The students love to experiment, explore and look for new ideas that they use afterwards during working in the classroom, in various workshops or by learning. We have created a gadget that we met on the European Nights of Researchers. We conducted workshops where all interested students participated: how to solve the Rubik's cube and how to assemble different bodies from the building blocks Polydron and Zometool, which we used in mathematic lessons.

We decided to visit events, which I will describe in my contribution. I will also describe and present precisely the above mentioned activities and products.

1 Nadarjeni učenci

V razredu imamo veliko različnih učencev. Nekateri so bolj, drugi manj uspešni. Kadar opazujemo uspešnejše učence, lahko ločimo tri tipe: učno uspešni učenci, talentirani učenci in nadarjeni učenci. Razlike med njimi so tako majhne, da jih moramo natančno opazovati. V Zakonu o osnovni šoli je zapisano, da so nadarjeni učenci tisti učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela. (Zakon o osnovni šoli, 2011) Imajo splošno sposobnost, ki jim omogoča izjemne rezultate na več področjih hkrati. Nadarjeni učenci potrebujejo stalne izzive. Imajo izredno raznovrstne interese in nenavadno radovednost, fleksibilnost v razmišljanju, naloge se lotijo na drugačen način, sposobni so ustvarjati izvirne zamisli in rešitve, imajo sposobnost abstraktnega mišljenja in razumevanja posledic, sposobnost vrednotenja in presojanja, vztrajnost pri doseganju zastavljenih ciljev. (Heacox, 2009)

2 Program nadarjenih učencev

Na koncu šolskega leta se z učitelji pogovorimo, kdo bo v naslednjem letu sodeloval z nadarjenimi učenci. V mesecu juniju, ob evalvaciji dela, povprašamo o idejah in željah za naslednje šolsko leto tudi učence. V mesecu juliju pregledamo, kako so učenci nadarjeni, na katerem področju jih je največ in nato poskušamo oblikovati program. Pri sestavi programa upoštevamo, da učencem z obogatitvenim programom ponudimo vsebine, ki so manj zajete v rednem programu osnovne šole ali pa v njem sploh niso prisotne. Prav tako moramo upoštevati sposobnosti in potrebe vsakega posameznika.

Učenci, ki so učno uspešni, se vsako leto udeležijo tekmovanj različnih predmetov, vendar pa niso vsi nadarjeni učenci tudi učno uspešni. Pri sestavi programa se trudimo vsakemu učencu zagotoviti zanimive vsebine in dejavnosti, ki omogočajo razvoj nadarjenosti v različnih interesnih spektrih.

V letošnjem šolskem letu smo v naravoslovnem delu pripravili:

1. Ogled Centra eksperimentov Maribor

2. Ogled Evropske noči raziskovalcev
3. Sestavljanje Rubikove kocke
4. Sestavljanje geometrijskih teles Polydron in Zometool
5. Izdelavo didaktičnega pripomočka

Ponudili smo tudi druge dejavnosti: Ogled muzikala Sen kresne noči, ustvarjalne delavnice, raziskovalne naloge, programiranje, ustvarjanje z besedami, uporaba in delo s 3D-tiskalnikom idr.

V nadaljevanju bom opisala vsako izmed naravoslovnih aktivnosti.

2.1 Center eksperimentov Maribor

Učenci, ki so izbrali ogled Centra eksperimentov Maribor, so bili zelo navdušeni, in sicer tako nad potjo kot tudi nad ogledom. Možnost izvajanja preizkusov in raziskovanja jih je močno motivirala. Nekatere eksperimente, ki so jih izvedli v Centru eksperimentov Maribor, so spoznali že pri urah fizike ali naravoslovja, vendar samo v opisni obliki. Zaradi zahtevnosti eksperimenta nismo mogli izvesti v razredu. Učenci so zato pri eksperimentiranju še toliko bolj uživali, ker so razumeli, kaj se dogaja.

Spoznali so, kako s pomočjo vložene energije pridobivajo elektriko. Z vsako vklopljeno žarnico je bilo težje poganjati kolo.

V zrcalni sobi so ugotavljali, kako se odbijajo svetlobni žarki. Trik z zrcali v trgovinah, kjer z obliko zrcala prikažejo vitkejšo postavo, so raziskovali z upogibanjem zrcala.

Učenci so se pri raziskovanju v Centru eksperimentov Maribor naučili medsebojnega sodelovanja in pomoči ter poslušanja navodil. Osmislili so, da moramo biti pri izvajanju poskusov potrpežljivi in natančni. Vsakega poskusa ne izvedemo vedno uspešno. Lahko se zgodi, da moramo kakšen poskus večkrat ponoviti, da je potem pravilno izveden. Na določene poskuse je potrebno paziti, saj na njihovo izvedbo vplivajo že zelo majhne napake, na primer nenatančno napet balon.

V Centru eksperimentov Maribor so se učenci preizkusili v delavnici o meteorologiji ter izdelali barometer.

Za izdelavo barometra smo potrebovali steklen kozarec, palčke, balon in tristrano prizmo. Učenci so zgornji del balona odrezali, spodnjega pa napeli čez kozarec. Balon je moral biti

zelo napet, saj drugače barometer ni deloval. Barometra ne moremo uporabiti, če ga ne umerimo, zato smo dodali še tristrano prizmo, ki smo jo izdelali in umerili. Delovanje smo preizkusili tako, da smo kozarec segreli, s tem se je balon izbočil, palčka pa uklonila navzdol. Kasneje smo kozarec ohladili in se je palčka uklonila navzgor.

Barometer, ki so ga izdelali, smo uporabili tudi za razlago pri pouku fizike. Pokazali smo, da če je lepše vreme – toplo, je zračni tlak nižji. Kadar pa je slabo vreme, je zračni tlak višji. Primerjavo smo naredili tudi pri pohodu v gore. Višje kot smo, nižji je zračni tlak, nižje kot smo, višji je zračni tlak.

2.2 Evropska noč raziskovalcev

Evropska noč raziskovalcev se je odvijala v Europarku v Mariboru, pričela se je v petek popoldan in potekala vse do noči, ko se je začelo nočno opazovanje neba. Učenci so spoznavali poklice. Na stojnicah so predstavili fakultete in študije, ki omogočijo pot do izbranega poklica. Ob vsaki predstavitvi so imeli tudi različne naloge. Zanimivo je bilo to, da so učenci uživali v poskusih, ki so jih sami sestavljali ter v poskusih, v katerih so sodelovali, saj so bili del ugotavljanja psihološkega odzivanja na dogodke.

Ob vseh navedenih dejavnostih je bilo mogoče opaziti njihove interese. Razvidno je bilo, kateri učenec je bolj usmerjen v družboslovne vede in kateri v naravoslovne.

Starejši učenci so lahko na tem dogodku spraševali, ugotavljali, raziskovali in s tem nadgrajevali svojo nadarjenost. Mlajši učenci pa so začeli odkrivati svojo nadarjenost. Vsi učenci so bili nad predstavitvami in delavnicami navdušeni.

2.3 Sestavljanje Rubikove kocke

Rubikovo kocko je iznašel madžarski arhitekt Rubik, in sicer leta 1974. Rubikova kocka z dimenzijo $3 \times 3 \times 3$ ima $43 \cdot 10^{18}$ možnih stanj. Reševanje Rubikove kocke ne moremo prepustiti naključju in nesistematčnosti, za to potrebujemo algoritem. (Duh, 2018)

Sestavljanje Rubikove kocke med odmori je običajen, pogost način sproščanja učencev. Nadarjeni učenci, ki so jo naštudirali, so bili pripravljene izvesti delavnico za nadarjene, prav tako pa so povabili še ostale učence, ki jih je to zanimalo. Učenci so na delavnici zelo uživali in napredovali v sestavljanju kocke. V času delavnice smo se dogovorili, da bomo za spretnejše učence pripravili tekmovanje v hitrostnem sestavljanju Rubikove kocke.

Učenci so z reševanjem Rubikove kocke spoznali, da jo lahko rešimo s točno določenim postopkom. Naučili so se, kaj je algoritem in da je za reševanje problemov pomembno, da končno zaporedje ukazov sestavimo tako, da nas pripelje do cilja.

Pri sestavljanju Rubikove kocke učenci krepijo finomotoriko, vztrajnost, ustvarjalnost, izvirnost in še marsikatero drugo lastnost.

S pogovorom o algoritmih in dogajanjih v vsakdanjem življenju pa so spoznali, da je možno principe algoritmov prenesti tudi na druga področja.

2.4 Geometrijska telesa Polydron in Zometool

Geometrija je v matematiki zelo priljubljena. Učenci imajo veliko možnosti, da si telo sestavijo in s tem rešujejo naloge s konkretnimi primeri. Pri pouku se največkrat odločimo za risanje na trši papir, saj lahko izdelek nalepimo v zvezek. Pri prehodu iz enostavnih prizem in piramid se posvetimo delu s sestavljenimi telesi. Takrat si pomagamo z različnimi pripomočki in matematičnimi kompleti – konstruktorskimi sistemi.

Letos smo z nadarjenimi pred poglavjem o geometrijskih telesih sestavljali telesa iz Polydrona in Zometoola. Nekaj zapletenejših teles smo raziskali z nadarjenimi, nato pa jih pokazali in razložili še v razredu pri učni uri. Učenci so lahko na praktičnih primerih ugotavljali zakonitosti posameznih teles – prizem in piramid. Ugotavljali so, koliko je diagonal v telesu ter kako dolge so. Sestavljenim telesom so računali površino in prostornino.

Pri primerjavi didaktičnih pripomočkov smo ugotovili, da je za predstavitev telesa boljše, da uporabljamo pripomoček Polydron. Z njim si učenci lažje predstavljajo ploskve teles in določijo površino telesa. Zometool pa omogoča oblikovanje teles s palčkami in lažjo predstavitev oglišč ter robov. Prav tako lahko pri Zometool pripomočku vstavimo diagonalo in si nato pomagamo pri določanju trikotnika za uporabo Pitagorovega izreka v telesu.

2.5 Izdelava didaktičnega pripomočka

Leonardo da Vinci je leta 1502 pripravil načrt za 240 m dolg most, ki pa takrat ni bil izveden. Na Evropski noči raziskovalcev so učenci sestavljali maketo da Vincijevega mostu.

(Mellgren, 2001)

Za izdelavo mostu ne potrebujemo vijakov, žebeljev ali vrvi, sestavljen je tako, da drži sam sebe. Most jim je bil tako všeč, da so ga želeli izdelati tudi sami – ves material in postopke so si ogledali, poslikali ter pripravili načrt izdelave. Ker so bili pri fotografiranju nepozorni na mere deščic, so potem sami določili dolžino deščice in globino ter širino vdolbine. Mere so prenesli na leseno desko, ki so jo izrezali z vibracijsko žago.

Za pravilno obliko loka mostu so ključna razmerja, ki določajo ustrezno ukrivljenost loka za doseganje nosilnosti.

Preizkusili so sestavo mostu. Na začetku so imeli malo težav, saj so se morali spomniti, kako začeti z zlaganjem deščic, a jim je z nekaj vaje uspelo. Kasneje so ga predstavili tudi sošolcem v razredu, pri pouku fizike.

Ob sestavi mostu so prikazali sile, ki delujejo na deščice. Pokazali so, kakšna je njegova nosilnost. Dodali smo stresni test, ki smo ga izvedli tako, da smo na most postavljali vedno težje predmete in preizkušali, ali zdrži težo. Niso bili zadovoljni samo z eno izvedbo postavitve mostu, temveč so preizkušali, kako bi naredili višji most, daljši most, idr.

Učenci so pripravili celotno pot od ideje do izdelka.

Izdelali so osnutek izdelka in mere deščic, pripravili so material. Spoznali so varnost pri delu, zaščitno opremo pri delu z vibracijsko žago ter njeno delovanje.

Izdelek pa se ni končal pri izrezu deščic, ampak pri pravilni sestavi mostu. Če so bile deščice krivo zložene, se je most nagibal v levo ali desno, če so bile preblizu skupaj, pa ni imel trdnosti.

3 Evalvacija programa

Učenci so s ponujenim programom zelo zadovoljni. Radi se udeležijo delavnic in komaj čakajo na naslednjo. Poleg zgoraj naštetih obiskanih dogodkov in naravoslovno-matematičnih delavnic smo učencem ponudili in z njimi izvedli tudi druge dejavnosti. Nadarjeni učenci radi raziskujejo in odkrivajo nove stvari.

Sem učiteljica, ki sledi novim strategijam, oblikam in metodam motiviranja in poučevanja v vzgojno izobraževalnem procesu. Vedno znova iščem poti, kako zadovoljiti potrebe nadarjenih učencev, saj so ti ciljna skupina učencev, ki potrebujejo več. So nagnjeni k premišljevanju, imajo radi svojo neodvisnost. Znajo si zastaviti cilje, katerim z delom

sledijo. Najbolje se učijo, kadar jim je dovoljeno, da premislijo, vidijo, občutijo in hkrati delijo svoja mnenja, delajo sami ali v skupini sebi enakih. Radi rešujejo probleme in logično sklepajo.

Tudi v prihodnje se bom potrudila, da tem učencem ponudimo raznolik nabor aktivnosti in dejavnosti v obliki delavnic ali v strnjeni obliki kot projektno učno delo. Še več poudarka bom dala na gibalno-motorične dejavnosti v povezavi z logičnim mišljenjem.

VIRI in LITERATURA

Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o osnovni šoli. Uradni list RS, št. 87/2011 (2.11.2011). Pridobljeno s

<https://zakonodaja.com/zakon/zosn/11-clen-izobrazevanje-nadarjenih-ucencev>

Duh, D. Adutova rešitev za Rubikovo kocko. (21. 3. 2018). Pridobljeno s

<http://www.rubik.si/adut/>

Mellgren, D. (1. 11. 2001). The guardian. Pridobljeno s:

<https://www.theguardian.com/world/2001/nov/01/engineering.internationaleducationnews>

Heacox, D. (2009). Diferenciacija pouka za nadarjene in sposobnejše učence. *Diferenciacija za uspeh vseh* (108 - 110). Ljubljana: Založba Rokus Klett.

Boris Kojc in Venčeslava Rakovnik: Tridimenzionalno modeliranje

OŠ LOVRENC NA POHORJU

boris.kojc@oslovrenc.si, srakovnik@oslovrenc.si

Izvelek

V prispevku bova predstavila primer dobre prakse in sicer uvajanje nadarjenih učencev v svet oblikovanja predmetov v navideznem (virtualnem) prostoru z uporabo računalniškega grafičnega orodja. Učenci pri projektne delu spoznajo in uporabijo orodja prosto dostopnega spletnega programa za tridimenzionalno modeliranje Tinkercad.

Učenci s projektne delom, ki poteka po pouku, nadgradijo svoje znanje o umetnih masah, ki ga dobijo pri predmetu Tehnika in tehnologija. Pri tem uporabljajo sodobno IKT tehnologijo. Najprej se naučijo modelirati in načrtovati preprosta, kasneje tudi bolj zapletena geometrijska telesa ter homogene predmete. Spoznajo in se naučijo preverjati ukaze v G-kodi s pomočjo računalniškega programa 3D Slic3r. Po načrtovanju sledi tiskanje 3D predmeta iz PLA plastike, ki so ga predhodno načrtovali. Njihova ideja dobi konkretno obliko.

Nadarjeni učenci so tako zasnovali in s pomočjo 3D tiskalnika natisnili obeske za ključce, silhuete stavb, igrače...

Nadarjene učence s tem projektne delom aktivno vključimo v proces učenja. Omogočimo jim, da svojemu znanju dodajo praktično vrednost. Naučijo se kritičnega, inovativnega in ustvarjalnega razmišljanja.

Ključne besede:

- modeliranje, nadarjeni, praktično delo, računalniško grafično orodje, Tinkercad, 3D Slic3r, G koda.

Abstract

In the contribution, we are going to present an example of good practice. Introducing talented students into the world of shaping objects in a apparently (virtual) space using a computer graphic tool. During the project, students learn and use the tools of a freely accessible web program for three-dimensional modeling Tinkercad. The students doing the project during the Technique and Technology course are upgrading their knowledge of the artificial masses. They use the modern ICT technology. Firstly, they learn to model and plan simple and later even more complex geometric bodies and homogeneous objects. They learn and learn to check commands in the G-code using the 3D Slic3r computer program. Followed by previously planned printing of 3D objects from PLA plastic. Finally, their idea gets a concrete shape.

Talented students have designed and printed keyrings, silhouettes of buildings, toys, ... with the help of a 3D printer.

We involve talented students actively with this project in the learning process. We enable them to add practical value to their knowledge. They learn critical, innovative and creative thinking.

Uvod

Kako pridobiti nadarjene učence za dodatno delo? Učitelji o tem vprašanju razmišljamo in iščemo nove načine, pristope za delo z njimi. Delo z učenci se namreč ves čas spreminja. Vsaka generacija ima svoje interese. V interese trenutnih generacij prav gotovo spada uporaba najnovejših tehnologij – računalnik, telefon, tablice, pametne tablice... Tehnologija jim je blizu in z njo radi rokujejo. Prav nova tehnologija in digitalni mediji pa so tisti, ki bodo v prihodnosti ustvarjali nove poklice in nova delovna mesta. Zato želimo za učence ustvariti problemsko učno okolje, ki jih bo, zaradi uporabe digitalnih medijev in nove tehnologije, pritegnilo.

S pomočjo Šolskega sklada smo nabavili 3D tiskalnik in se lotili projektne dela z nadarjenimi. Zlasti nadarjeni učenci namreč pri »klasičnem« pouku nimajo dovolj priložnosti izkazati svojih sposobnosti in znanj. V okolju sodobne IKT tehnologije se ti učenci počutijo domače, hkrati pa jim delo s tehnologijo predstavlja izziv.

Delo z nadarjenimi, v okolju sodobne IKT tehnologije, poteka drugo leto zapored. Poteka po pouku in pri njem nadarjeni učenci nadgradijo svoje znanje o umetnih masah, ki ga dobijo pri predmetu Tehnika in tehnologija v 7. razredu.

Učenci, namesto klasične razlage, samostojno delajo na sodobnih IKT napravah. Najprej se naučijo modelirati in načrtovati preprosta, kasneje tudi bolj zapletena geometrijska telesa ter homogene predmete. Učenci spoznajo in uporabijo orodja prosto dostopnega spletnega programa za tridimenzionalno modeliranje Tinkercad. Spoznajo in se naučijo preverjati ukaze v G-kodi s pomočjo računalniškega programa 3D Slic3r. Po načrtovanju sledi tiskanje 3D predmeta iz PLA plastike, ki so ga predhodno načrtovali. Njihova ideja dobi konkretno obliko.

Poleg konkretnega izdelka so učenci postavljeni v učno okolje, kjer morajo timsko sodelovati, kritično razmišljati in ustvarjati nove izdelke. Pred seboj morajo imeti sliko konkretnega proizvoda, ki ga želijo ustvariti. Nastali so različni predmeti, ki so bolj ali manj uporabni, vsi pa so plod njihovega dela.

Teoretični del

Dnevno računalnike uporabljamo za različne naloge. Za pošiljanje elektronske pošte, obdelavo fotografij, pisanje besedil, igranje iger in še marsičesa. Naši učenci odraščajo in se razvijajo v svetu medijev. Dnevno so vpeti v novosti na tehnološkem področju, ki jih hitro in brez premišljanja sprejmejo in že so njihov vsakdanji spremljevalec. Starši težko

ocenijo, koliko časa in kakšne medije uporablja njihov otrok. Ob gledanju televizijskega programa velikokrat igrajo igrico, hkrati pa brskajo po svetovnem spletu.

V osnovi je računalnik samo stroj, na katerem tečejo programi, ki so abstrakten zapis postopkov ali algoritmov v strojnem jeziku. Programi, ki jih namestimo, dajo računalniku vsebino. Danes otrok ne moremo izolirati pred informacijsko tehnologijo. Ugotoviti moramo, kje, kdaj in kako jo bo naš otrok uporabljal, da bo njena uporaba koristna. Razvoj systemske programske opreme, ki na »prijazen« način komunicira z uporabnikom, je močno pospešil razvoj in uporabo računalnikov in jih približal otrokom. (Geministyle, 2018)

IKT sredstva omogočajo pridobivanje novih informacij, boljšo predstavljalivost, raziskovanje, utrjevanje, ponavljanje in spodbujajo uporabo višjih taksonomskih stopenj otrokovega mišljenja. V prvi vrsti pa spodbuja ustvarjalnost, kreativnost in omogoča spremljanje otrokovega razvoja in napredka. Ob upoštevanju vsega naštetega smo se na naši šoli odločili, da našim nadarjenim učencem z nakupom 3D tiskalnika omogočimo povezavo med teoretičnim in praktičnim znanjem.

Na računalniku uporabljamo programe, ki smo jih napisali sami ali pa smo jih kupili. Programe, ki jih uporabljamo uporabniki, pogosto imenujemo kar uporabniška programska oprema. Na svetovnem spletu imamo javne uporabniške programe, ki so povsem brezplačni. Izdelani so bili z namenom, da bi bili dostopni kar najširšemu krogu uporabnikov, zato za njihovo uporabo ni potrebno plačati nobenega nadomestila. Tinkercad je spletno dostopen javni uporabniški program, ki smo ga izbrali in z njegovo pomočjo so naši nadarjenimi učenci modelirali. S pomočjo računalniškega programa Tinkercad, ki ga po vsem svetu množično uporabljajo oblikovalci, študentje, učitelji, otroci itd., lahko hitro svojo idejo spremenimo v 3D realnost. V osnovi gre za računalniško podprto načrtovanje, v angleščini se uporablja kratica CAD, ki pomeni Computer Aided Design ali Computer Aided Drafting in opisuje metodo oziroma postopke uporabe računalnika kot pripomočka pri inženirskem delu. Proces za izdelavo prostorskih trdnih predmetov (3D predmetov) imenujemo tri-dimenzionalni tisk, ki poteka na podlagi digitalnih načrtov. (Tinkercad, 2018)

Cene 3D tiskalnikov, ki jih lahko uporabljamo kar doma, so v zadnjem času zelo padle in tako so tiskalniki postali dostopni slehernemu potrošniku, ustvarjalcu in vzgojno izobraževalnim zavodom. Z njihovo pomočjo lahko tiskamo miniaturne modele stavb, obeske za ključke, različna darila, nakit, igrače... (Tinkercad, 2018)

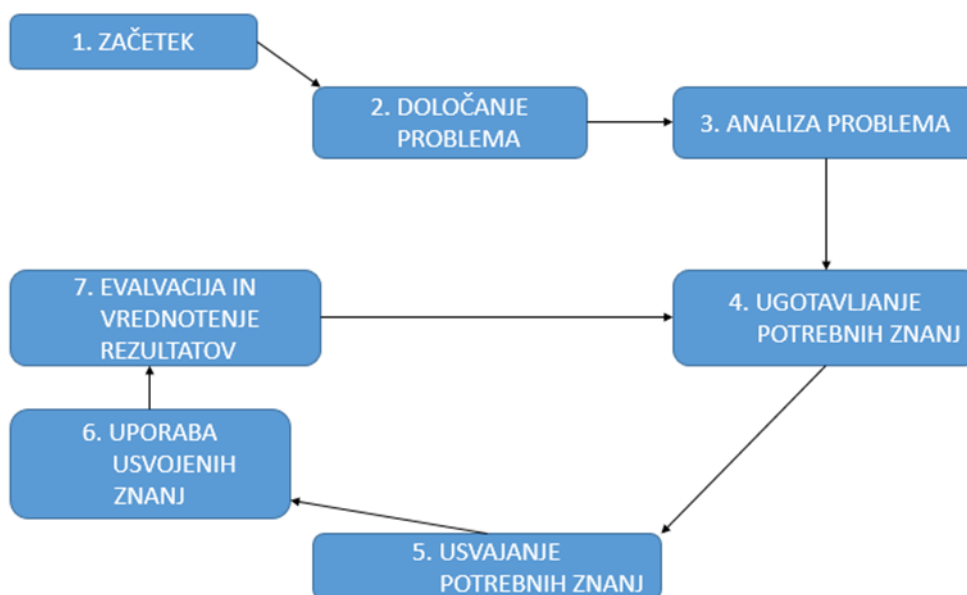
Sam koncept 3D tiskanja obstaja že od sredine 80-ih let 20. stoletja. Strokovno se postopek imenuje stereolitografija. Tehnologija 3D tiska je napredovala vzporedno z razvojem računalnikov in še napreduje, vključno s samo velikostjo tiskalnikov in materiali, ki jih uporabljajo.

Načrtovanje in delo s 3D tiskalnikom

Nadarjene učence je najbolj zanimalo, kako 3D tiskalnik pravzaprav deluje. Kako lahko s pomočjo naprave, ki po obliki spominja na tiskalnik za papir, v nekaj urah ustvarimo trdne predmete?

Odgovor na zastavljeno vprašanje so nadarjeni učenci iskali s pomočjo metode problemskega pouka. Soočeni so bili s problemom in za njegovo razrešitev so poleg obstoječega znanja potrebovali tudi novo znanje. Sam problem usmerja učenje in ni problem samo vsebina, ampak tudi pot do rešitve problema. Metoda problemskega pouka je pri njih vzpodbujala oziroma razvijala divergentno učenje (Aberšek, 2012).

Pri problemskem pouku je zelo pomembno učiteljevo poznavanje učencev oziroma njihovega predznanja. Problem, ki ga predstavi pred učenci, mora biti prilagojen njihovi razvojni stopnji in njihovemu predznanju. Pri reševanju popolnoma novega problema se učenci opirajo na že usvojeno znanje. Ustvarjalno in aktivno pridobivajo nove izkušnje, znanje in ustvarjajo popolnoma nove rešitve problema (Aberšek, 2012).

Cikel problemskega pouka (Aberšek, 2012)

Naše delo z nadarjenimi učenci se je začelo z modeliranjem v računalniški učilnici. Potrebovali smo 3D modelirni program (CAD – Computer Aided Design). Mi smo si izbrali Tinkercad. Ne glede na to, kateri program bi izbrali, je osnova nadaljnjemu delu izdelava virtualnega načrta predmeta, ki ga želimo natisniti. Modele posameznih predmetov lahko kupimo ali naložimo tudi s spleta preko različnih knjižnic.

Naš virtualni model smo v nadaljevanju s pomočjo programa, ki bo znal naš predmet razrezati na sloje (ang. slicer), pripravili za 3D tiskanje. Samo tako lahko naš 3D tiskalnik izbrani predmet natisne plast za plastjo. (3D tisk, 2018)

Digitalno 3D obliko predmeta, ki smo ga zmodelirali s pomočjo računalniškega programa Tinkercad, smo izvozili v datoteko s končnico .STL (ang. Standard Tessellation Language). STL datoteka vsebuje poseben zapis, ki trirazsežen objekt ponazarja z množico trikotnih ploskev, postavljenih nanj. Od zahtevane natančnosti STL zapisa je odvisna tudi natančnost izdelka. Pred izvozom v STL zapis, se je moral naš virtualni predmet v celoti nahajati v pozitivnem oktantu koordinatnega sistema. Tu se nam je velikokrat zalomilo, saj sprva nismo bili dovolj natančni in smo potem stikali glave in se čudili, kje se je zalomilo. (3D tisk, 2018)

Da smo naredili napako, nas je opozoril računalniški program, ki naš digitalni model predmeta, ki smo ga izvozili v STL datoteko, spremeni v G-kodo, ki jo potem naš 3D tiskalnik prebere.

Nestrpno smo pričakovali tiskanje. 3D tisk je uradno definiran kot izdelava z nanosi, kar pomeni, da je 3-dimenzionalni predmet sestavljen z dodajanjem materiala v plasteh. Nasprotni proces je tehnologija struženja in CNC obdelave z odstranjevanjem materiala (ang. machining) – torej izdelave manjšega predmeta iz večjega. (3D tisk, 2018)

Različni materiali, kot so guma, plastika, papir, poliuretanski materiali, kovine in podobno, se po plasteh nanašajo na različne načine. V našem tiskalniku se je topljen polimer z ugodnimi lastnostmi za topljenje in hlajenje, preko majhne šobe nanašal na nastajajoči 3D predmet. Uporabili smo PLA oziroma polilaktično kislino, ki jo sestavlja dekstroza (sladkor) in je pridobljena iz bio materialov. Je najpopularnejša bioplastika oziroma biopolimer in se množično uporablja v proizvodnji. PLA najlažje primerjamo s PET-A in se lahko procesira na istih linijah. (3D tisk, 2018)

Izbrani bio polimer pri segrevanju postane tekoč polimer. Aktivno hlajenje nam je pri 3D tiskanju omogočilo izdelavo oziroma printanje bistveno bolj natančnih detajlov in s tem zmanjšalo tveganje za deformacijo materiala in pojave razpok. Material je ob izstisku

popolnoma tekoč, zato je tudi spajanje plasti med seboj močnejše – kar privede do tršega materiala. (3D tisk, 2018)

Naš bio polimer je v obliki filamenta navit na kolut in se nahaja v bližini 3D tiskalnika. 3D tiskalnik filament med 3D tiskanjem vleče v ogrevano glavo (ang. extruder), kjer se filament stopi in skozi majhno luknjico (premer naše šobe 0.6 mm) nanese na tiskalno posteljo.

Tiskalnik plast za plastjo stopljen filament nanaša na posteljo in gradi 3D predmet. 3D tiskalnik, ki ga uporabljamo, ima gibljivo glavo in gibljivo posteljo. Glede na zahtevnost 3D predmeta tiskanja traja od nekaj minut do več ur. Debelina nanosa ene plasti 3D printerja znaša 0.1 milimetra.

Za 3D tiskanje mora biti šoba sposobna premikanja po delovnem prostoru 3D tiskalnika v treh oseh – torej treh dimenzijah. Vsako os poganja svoj koračni motor. Kvaliteta tiska je zato odvisna od natančnosti in kvalitete pogonskih in transportnih komponent, predvsem pa tudi od krmiljenja motorjev. 3D tiskanje preprosto ponuja možnost, da neko stvar oziroma predmet, ki smo ga oblikovali na računalniku, ter prilagodili trenutnim potrebam, potem pa na licu mesta s pomočjo 3D tiskalnika takoj natisnili, da nas popelje v neko novo dobo oziroma nam odpre pot v svet in prihodnost. Naša naloga pa je v prvi vrsti pripraviti nadarjene učence na to prihodnost.

Zaključek

Svet postaja globalna vas. Učence v šolah pripravljamo na poklice, ki še sploh ne obstajajo. Znanje uporabe sodobne IKT tehnologije postaja nuja in ne izbira vsakega posameznika. Brez znanj uporabe tehnologije tudi nadarjeni učenci ne bodo opremljeni s kompetencami, ki jih bodo potrebovali v nadaljnjem življenju in ki bodo nujne za pridobitev delovnega mesta.

S projektom smo ustvarili problemsko učno okolje, ki učence spodbuja k smiselni uporabi IKT tehnologije. Učenci svoje znanje nadgradijo in spoznajo, da na svetovnem spletu najdemo številne brezplačne programe, ki jim omogočajo oblikovanje uporabnih predmetov. Obenem pridobivajo dragocene izkušnje s programiranjem. V projektu je tako zajeto znanje računalništva, tehnike, angleščine in matematike. Njihovo učenje je tako sodelovalno in hkrati družabno. Učenci načrtujejo in oblikujejo nove izdelke in samostojno

izvedejo njihovo izdelavo. Delajo v skupinah in prevzemajo v njih različne vloge. Skupina se med seboj spodbuja in nadgrajuje svoje ideje, znanje in izkušnje posameznikov se kombinirajo v celoto, ki da končni izdelek. Ob delu v skupini se naučijo kritičnega, inovativnega in ustvarjalnega razmišljanja. Nadarjeni učenci so tako zasnovali in s pomočjo 3D tiskalnika natisnili obeske za ključe, silhuete stavb, igrače...

Najpomembnejše, kar smo dosegli z drugačnim pristopom, pa je, da so pri procesu učenja aktivno soudeleženi.

Literatura in viri

1. Aberšek, B. (2012). *Didaktika tehniškega izobraževanja med teorijo in prakso*, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana.
2. 3D tisk,
<https://www.3dtisk.si/kaj-je-3d-tiskanje-in-kako-deluje-3d-tiskalnik-za-domaco-rabo/>,
stran nazadnje obiskana 21. 3. 2018.
3. Tinkercad,
<https://www.tinkercad.com/>,
stran nazadnje obiskana 21. 3. 2018.
4. Geministyle,
<http://www.geministyle.si/print/racunalnistvo/splosno/zgradba-racunalnika.html>,
stran nazadnje obiskana 21. 3. 2018.
5. Slicer,
<https://www.slicer.org/>,
stran nazadnje obiskana 21. 3. 2018.

Peter Korošec: Matematična tekmovanja kot obogatitvene dejavnosti za nadarjene učence

OŠ Sv. Jurij ob Ščavnici
korošecp100@gmail.com

Izvleček

O nadarjenih učencih se zadnjem času govori vse pogosteje. Po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) so nadarjeni učenci tisti, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. V Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011) pa je zapisano, da so nadarjeni otroci po določenih nacionalnih kriterijih visoko nadpovprečni učenci in jih je v populaciji do 10 %.

V času šolanja imajo nadarjeni učenci možnost napredovanja, šolanja v tujini, učenja tujih jezikov, sodelovanja na različnih tekmovanjih, sodelovanje na raziskovalnih taborih ... Sam bi v svojem prispevku želel predstaviti namen tekmovanj pri matematiki, ki jih izvajamo na naši šoli: tekmovanje za Vegova priznanja, tekmovanje v razvedrilni matematiki, tekmovanje Matemček, tekmovanje Logična pošast, tekmovanje iz logike. Z udeležbo na tekmovanjih učenci nadgrajujejo in dopolnjujejo svoje znanje, s tem utrdijo zaupanje vase in v svoje sposobnosti. V prispevku bom predstavil mnenja nadarjenih učencev, ki se udeležujejo tekmovanj in se dotaknil nekaterih nalog s primeri reševanj.

Ključne besede: nadarjeni učenci, matematična tekmovanja, matematika, osnovna šola.

Extract

Lately we are more and more talking about talented students. According to Primary School Act (Article 11), talented students are students showing high above thinking skills or outstanding achievements in individual learning areas, in art or sport. In the White Paper on Education and training of the Republic of Slovenia (2011) or Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (2011), there is stated according to national criteria, talented children are highly above average pupils and are up to 10 % in the population.

During school, talented pupils have the opportunity to progress, to study abroad, to learn foreign languages, to participate in various competitions, to participate in research camps etc.

In my article I would like to present the purpose of competitions in mathematic we are implementing in our school: the competition for Vega's awards, the competition in entertainment mathematics, Matemček competition, Logical Monster competition and competition in Logic thinking.

By attending competitions pupils upgrade and complement their knowledge, thereby consolidate their self-confidence and confidence in their abilities. In the Article I will present opinions of talented pupils who take part in competitions and I will present certain tasks with examples on solutions.

Keywords: talented pupils, mathematical competitions, mathematics, elementary school

Uvod

Tekmovanje iz znanja na vseh predmetnih področjih je lepa priložnost, da lahko učenci poglobijo, utrdijo in razširijo znanja na določenem predmetnem področju.

Za matematiko velja, da najbolj razvija logično mišljenje, vztrajnost, povezovanje različnih informacij. Tekmovanja iz matematičnega področja, ki bodo na kratko predstavljena v prispevku, so: tekmovanje v znanju matematike za Vegova priznanja, tekmovanje v razvedrilni matematiki, tekmovanji Matemček in Logična pošast ter tekmovanje iz logike. Obstajajo pa tudi druga tekmovanja, kot so tekmovanje Hitro in zanesljivo računanje in Genius logicus.

Naloge pri vseh tekmovanjih niso neposredno vezane na obravnavano učno snov, večina nalog je sestavljenih tako, da reševalcu predstavljajo izziv pri reševanju. Zato so tekmovanja zanimiva tudi učencem, ki jim matematika ni najljubši predmet in ne samo matematično nadarjenim učencem, katere Magajna (2014) opisuje takole:

- »Matematično nadarjene učence praviloma fascinira že sama matematika kot taka. Torej svet števil in oblik, odnosi in zakonitosti, ki veljajo v njem. V tem svetu abstrakcij se radi in zlahka gibljejo in ugotavljajo pravilnosti (vzorec).
- Matematične ideje nasploh dojemajo hitro in zlahka, tudi zahtevnejše ideje dojemajo veliko hitreje kot njihovi vrstniki; pridobljena spoznanja znajo uporabiti tudi v novih situacijah in v neobičajnih okoliščinah.
- Pri reševanju matematičnih problemov jih ne zanima le rešitev. Ukvarjajo se z bistvom problema in njegovim ozadjem, na primer s pomeni pogojev in podatkov v problemu. Iščejo raznolike rešitve, pri dani rešitvi jim veliko pomeni matematična eleganca rešitve.
- V primerjavi z vrstniki učinkoviteje uporabljajo zahtevnejše miselne procese, kot so analitično, deduktivno in induktivno mišljenje« (Magajna 2014, str. 129-130).

Opis tekmovanj

Tekmovanju v znanju matematike za Vegova priznanje, tekmovanju v razvedrilni matematiki, tekmovanjema Matemček in Logična pošast ter tekmovanju iz logike je skupno to, da so vsa tekmovanja dvostopenjska. Tekmovanje poteka na šolski in državni ravni. Na šolskih tekmovanjih najboljši učenci prejmejo bronasta priznanja, na državnih pa srebrna

in zlata priznanja. Na tekmovanju Matemček in Logična pošast lahko učenci prejmejo tudi šolsko srebrno priznanje. Vsa tekmovanja so namenjena vsem učencem devetletne osnovne šole od 1. do 9. razreda.

Tekmovanje osnovnošolcev v znanju matematike za Vegova priznanja

Tekmovanje osnovnošolcev v znanju matematike je eno najstarejših, saj poteka že od šolskega leta 1964/1965. Organizator tekmovanja je DMFA Slovenije. Tega tekmovanja se udeleži največ učencev, v letu 2017 se ga je udeležijo 79026 tekmovalcev (DMFA).

Cilji tekmovanja, ki so zapisani v Pravilniku o tekmovanju osnovnošolcev v znanju matematike za Vegova priznanja, so:

- širjenje znanja in poglobljanje že usvojenih znanj tudi nad zahtevnostjo rednega programa na področju matematike za OŠ,
- primerjanje znanja med učenci na področju matematike,
- popularizacija matematike,
- odkrivanje in spodbujanje za matematiko nadarjenih učencev,
- motivacija za nadaljnje poglobljanje znanja s področja matematike,
- spodbujanje druženja mladih iz različnih šol in okolij.

Tekmovanje v razvedrilni matematiki

Tekmovanje organizira DMFA Slovenije. Prvo tekmovanje je potekalo v šolskem letu 1989/1990. V letu 2017 se je tekmovanja udeležilo 10356 tekmovalcev (DMFA).

Cilji tekmovanja, ki so zapisani v Pravilniku o tekmovanju iz razvedrilne matematike, so:

- širjenje in poglobljanje znanja matematike,
- utrjevanja algoritmičnega mišljenja, logičnega sklepanja, računskih spretnosti in prostorske predstavljalnosti,
- primerjanje znanja matematike med dijaki,
- popularizacija matematike,
- odkrivanje za matematiko nadarjenih dijakov,
- spodbujanje druženja mladih iz različnih šol in okolij,
- uvajanje mladih k samostojnemu raziskovalnemu delu in uporabi literature s področja matematike,
- priprava dijakov na sodelovanje v mednarodnih tekmovanjih in mednarodnih letnih šolah.

Matemčėk

Matemčėk je tekmovanje iz prostorske predstavljalivosti. Prostorska predstavljalivost je veščina, ki ni pomembna le npr. na potovanjih. Prisotna je pri reševanju mnogih problemov pri matematiki, arhitekturi, kemiji, arheologiji in še in še. Za učence je pomembno, da se z nalogami, ki razvijajo prostorsko predstavljalivost, srečajo že v zgodnjih letih.

Prvo tekmovanje je potekalo v šolskem letu 2009/2010, od šolskega leta 2011/2012 tudi na osnovnih šolah. Tekmovanje je dvostopenjsko (šolsko in državno). Organizator tekmovanja je Zavod Mathema. V letu 2017 se je tekmovanja udeležilo približno 6700 tekmovalcev (Mathema).

Cilja tekmovanja, ki sta zapisana v Pravilniku tekmovanja Matemčėk, sta:

- razvijanje prostorske predstavljalivosti,
- popularizacija matematike.

Logična pošast

Logična pošast je tekmovanje, katerega namen je razvijanje logičnega mišljenja preko razvedrilnih nalog in zabavnih izzivov, s poudarkom na matematični logiki. Začetek tekmovanja sega v leto 2002, od šolskega leta 2011/2012 poteka tudi na osnovnih šolah. Organizator tekmovanja je Zavod Mathema. V letu 2017 se je tekmovanja udeležilo okrog 7800 tekmovalcev (Mathema).

Cilja tekmovanja, ki sta zapisana v Pravilniku tekmovanja Logična pošast, sta:

- razvijanje logičnega mišljenja,
- popularizacija matematike.

Tekmovanje iz znanja logike

V šolskem letu 2017/2018 je potekalo že 32. tekmovanje iz logike. Začetek tekmovanja je bil torej v letu 1985. Organizator tekmovanja je ZOTKS.

Cilji tekmovanja, ki so zapisani v Pravilniku o tekmovanju v znanju logike, so:

- širjenje znanja in poglobljanje že usvojenega znanja na področju logike in lingvistike,
- spodbujanje mladih pri nadgrajevanju znanja s področja logike in lingvistike nad zahtevnostjo šolskega programa,
- primerjanje znanja med učenci na področju logike in lingvistike,

- popularizacija logike in lingvistike ter izbirnega predmeta logika,
- odkrivanje in razvijanje sposobnosti povezovanja drugih znanj in logike,
- odkrivanje in spodbujanje nadarjenih za logično mišljenje in lingvistiko,
- motivacija za nadaljnje poglobljanje znanja s področja logike in lingvistike,
- spodbujanje mladih k logičnemu razmišljanju in odločanju.

Primeri reševanja nalog

GOBELIN

Gobelin je razpredelnica, v kateri moraš pobarvati kvadratke tako, da bo zaporedje pobarvanih polj v vrstici ustrezalo zaporedju števil ob vrstici in da bo zaporedje pobarvanih polj v stolpcu ustrezalo zaporedju števil nad njim.

Rešujemo po pravilih:

- Če je število ob vrstici oz. nad stolpcem (v nadaljevanju vrstici) enako številu kvadratkov, pomeni, da pobarvamo celo vrstico.
- Če je število ob vrstici večje od polovice kvadratkov v vrstici, potem je na sredini nekaj kvadratkov pobarvanih. Z obeh strani vrstice preštejemo ustrezno število kvadratkov in jih označimo s pikami, kjer imamo dvojno piko, vemo, da je kvadrataček pobarvan.
- Če imamo pobarvanih toliko kvadratov v vrstici, kot je število ob vrstici, potem številko obkrožimo, kar pomeni, da smo z barvanjem v tej vrstici končali.
- Kvadratke za katere vemo, da niso pobarvani, označimo s križcem.

MREŽA ENOSTAVNIH POLIEDROV

Pri dani mreži enostavnega poliedra je potrebno določiti število mejnih ploskev, robov in oglišč.

Reševanje naloge postopoma:

- Število mejnih ploskev (P) preštejemo.
- Število robov (R) določimo tako, da vsoto produktov delimo z dva, pri čemer produkte dobimo tako, da število enakih mejnih ploskem množimo s številom robov mejne ploskve.
- Število oglišč (O) določimo z Eulerjevo poliedersko formulo: $O = R - P + 2$.

LOGIČNE RAZPREDELNICE

Pri logičnih razpredelnicah je potrebno več podatkov razvrstiti v razpredelnico. Pri tem je potrebno upoštevati dane izjave.

	A	B	C	D	i	ii	iii	iv
a								
b								
c								
d								
i								
ii								
iii								
iv								

Pravila za reševanje:

- Če imamo nekje zapisano DA, potem zapišemo NE na vseh mestih, ki imajo z DA eno skupno koordinato. (npr. DA zapišemo pri (B, b), potem zapišemo NE pri (B, a), (B, c), (B, d), (A, b), (C, b) in (D, b).)
- Če imamo nekje zapisano NE - pri eni lastnosti na vseh mestih, razen na enem mestu, potem tam zapišemo DA. (npr. NE zapišemo pri (A, b), (B, b) in (C, b), potem zapišemo DA pri (D, b).)
- Če imamo pri dveh lastnostih zapisano DA s tretjo lastnostjo, potem se ujemata tudi med seboj. (npr. DA zapišemo pri (A, a) in (A, i), potem zapišemo DA tudi pri (i, a).)
- Če imamo pri vrednosti ene lastnosti z drugo zapisano DA, s tretjo pa NE, potem imamo pri drugih dveh lastnostih zapisano NE. (npr. DA zapišemo pri (A, a) in NE pri (A, i), potem zapišemo NE tudi pri (i, a).)
- Če se vrednosti se med seboj izključujeta, (npr. NE zapišemo pri (A, a), (B, a), (C, i), (D, i)), potem zapišemo NE tudi pri (i, a).)

Mnenja učencev

In zakaj tekmujejo? Nekateri tekmujejo zaradi doseženih rezultatov, potem drugi iz radovednosti, kakšno tekmovanje sploh je, kakšne so naloge na tekmovanju. Nekaterim predstavljajo takšne naloge izziv in zadovoljstvo ob uspešno rešeni nalogi. Nekateri tekmujejo že od vsega začetka; vztrajajo, ker želijo izboljšati rezultate s preteklih tekmovanj, nadgraditi svoje znanje. Nekaterim reševanje takšnih nalog pomaga tako pri pouku, pa ne le pri matematiki, ampak tudi pri drugih predmetih, kot tudi v vsakdanjem življenju.

Zaključek

Menim, da predstavljena tekmovanja, kot tudi tekmovanja na ostalih predmetnih področjih, pozitivno vplivajo na učence, ki se udeležujejo tekmovanj, saj spoznajo matematiko tudi na zabavnejši način ter tako lahko spremenijo negativen pogled na njo. Z reševanjem logičnih nalog in matematičnih problemov prav tako izboljšajo svoje logično mišljenje, s tem pa lahko dosežejo boljše rezultate tudi na drugih predmetnih področjih in v življenju na sploh. Tudi iz socialnega vidika tekmovanja lahko zblížajo učence, ki imajo podobne interese. Na ta način se izboljšajo odnosi med učenci in učitelji. Doseženi uspehi pa pozitivno vplivajo na učence.

Viri in literatura

DMFA Slovenije, Pravilnik o tekmovanju osnovnošolcev v znanju matematike za Vegova priznanja. Pridobljeno s <https://www.dmfa.si/Tekmovanja/MaOS/Pravilnik.aspx>

DMFA Slovenije, Pravilnik o tekmovanju iz razvedrilne matematike. Pridobljeno s <https://www.dmfa.si/Tekmovanja/RM/Pravilnik.aspx>

Juriševič, M. (2011). Vzgoja in izobraževanje nadarjenih. V J. Krek in M. Metljak (Ur.), *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (329–345). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.belaknjiga2011.si/pdf/bela_knjiga_2011.pdf

Magajna, Z. (2014) Vsakdan matematično nadarjenega učenca. V M. Juriševič (Ur.): *Spodbudno učno okolje* (129-139). Ljubljana: Pedagoška Fakulteta v Ljubljani.

Mathema, Zavod za popularizacijo matematike, Pravilnik tekmovanja Matemček. Pridobljeno s <https://sites.google.com/site/matemcek201314si/PRAVILNIK-IN-RAZPIS>

Mathema, Zavod za popularizacijo matematike, Pravilnik tekmovanja Logična pošast. Pridobljeno s <https://sites.google.com/site/logicnaposast/pravilnik-in-razpis-1>

Zakon o osnovni šoli s spremembami in dopolnitvami /ZOsH) (2011). Uradni list RS, št. 87 (2. 11. 2011). Pridobljeno s <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlid=201187&stevilka=3727>

ZOTKS, Pravilnik o tekmovanju v znanju logike. Pridobljeno s <https://www.zotks.si/logika/pravila>.

Bojana Kronvogel: USTVARJANJE NADARJENIH OTROK

Osnovna šola Sv. Jurij ob Ščavnici
bojana.kronvogel@guest.arnes.si

POVZETEK

V času tempiranega učenja za odlične ocene, dosežke na tekmovanjih, uspehe v glasbenih šolah, medalje na športnem področju, se le redko kateremu nadarjenemu učencu ustavi čas za ustvarjanje. Pokazala bi rada primer, kjer se je na učenkinu pobudo, pisanje knjižice razvilo v ustvarjalno zakladnico. Učenka je ob prvih osnutkih knjižice razvijala sposobnosti ustvarjalnega pisanja. S fluentnostjo in izvirnostjo je obogatila svoje glavne like, dogajanje ter povezala zanimivo zgodbo od uvodnega zapleta do srečnega razpleta. S svojim ustvarjanjem je nadaljevala na likovnem področju, kjer ni bila pomembna le izbira ustreznih tehnik risanja, temveč pretvorba besed, glavnih likov, zgodbe in njenih čustev v ilustracijo. Sledilo je prevajanje v tuji jezik nemščino. Učenka je, ob uporabi slovarja ter smiselnem prevodu besed glede na celotno besedilo, razvijala svoj besedni zaklad v tujem jeziku nemščine. Končno je zgodba nastala tudi v tiskani obliki. Učenka je razvijala svoje spretnosti dela z računalniškimi programi. Poleg besed v tiskani obliki je še posnela svojo pripoved zgodbe, skenirala ilustracije ter združila vso ustvarjanje v klasično in zvočno knjigo. Pri tem dolgem ustvarjalnem podvigu je imela učenka podporo pri štirih učiteljih, ki so ji vsak na svojem strokovnem področju svetovali, eden pa je bil glavni koordinator celotnega ustvarjalnega dogajanja.

KLJUČNE BESEDE: ustvarjanje, pisanje, ilustriranje, prevod, knjižica.

CREATING GIFTED CHILDREN

ABSTRACT

At a time of stormy learning for excellent school marks, achievements in competitions, successes in music schools, sports medals, seldom does a gifted student stop the time to create. I would like to show an example, where the student's initiative to write a booklet developed into a creative treasure trove. At the first draft, the student developed the skills of creative writing. With fluency and originality, she enriched her main characters, events and brought together an interesting story from an initial complication to a happy ending. With her creation, she continued in the artistic field, where she illustrated not only the choice of appropriate drawing techniques, but the implementation of words, main characters, stories and their emotions. It was followed by the translation of foreign languages into German. The student developed her vocabulary and a meaningful translation throughout the whole text. Finally, the story also appeared in print. The student developed her skills in working with computer programs. In addition to printed words, she recorded her story, scanned the illustrations, and combined the entire creation into a classical book and an audio book. With this long creative undertaking, the student had the support of four teachers who were advised by everyone in their professional field, and one was the main coordinator of the entire creative event.

KEYWORDS: creation, writing, illustration, translation, booklet.

1. UVOD

Redko se učitelju zgodi prijeten trenutek, ko ga učenec ali učenka preseneti z izdelkom, ki ga je iz lastne želje po svojih idejah napisal, narisal, oblikoval v knjižico, ki jo je učitelju izročil poln upanja na pohvalo in navdušenje. Takšno priložnost učenca, ki želi ustvarjati, ki ima obilo domišljije in vztrajnosti, je potrebno izkoristiti. Ko mi je učenka pokazala svoj izdelek, knjižico s skromno zgodbico in ličnimi slikami, sem takoj sprejela ustvarjalni izziv. Ponosno je čakala na moj odziv, ko sem knjižico brala. Seveda ji nisem naštel napak ali pomanjkljivosti zgodbice ali slik, temveč sem njeno delo pohvalila ter previdno nadaljevala pogovor z njo. Najprej sem preverila, ali ima željo knjižico prevesti v tuji jezik, ker sem sama učiteljica nemščine. Po njenem pozitivnem, navdušenem odzivu, kjer je z radovednostjo takoj pokazala motivacijo, ki je gonilna sila za ustvarjanje in hkrati dejavnik razvoja divergentnega mišljenja, sva z lahkoto naredili načrt nadaljnjega dela, ki je vključeval razvijanje sposobnosti ustvarjalnega pisanja. (M. M. Balažić, 2003)

2. NAČRT DELA

Na vrsti je bilo razširjanje problema, ko so z učenko sledili pogovori, kaj želi ustvariti, koliko dela je pripravljena vložiti v izdelek, ki ga na koncu pričakuje. Ko sva to dorekli, sva pričeli z deljenjem problema na manjše probleme. (M. M. Balažić, 2003) Pričeli sva po korakih podrobno načrtovati pot ustvarjanja od začetka do konca:

- glavni liki,
- glavna zgodba in delitev na dogodke,
- tvorjenje smiselnega besedila,
- ilustracije,
- prevod v nemščino,
- računalniška obdelava,
- izdelek.

3. GLAVNI LIKI

Učenka se je zavedala, da mora najprej natančno opisati svoje glavne like v zgodbi, da šele, ko jih sama dovolj pozna, z njimi lahko ustvari zanimivo zgodbo. Že ko jih je sama prvič opisovala, je začutila, da je njihov opis preskromen. Glavne like iz prvotne knjižice je nekoliko spremenila ter jih obširneje opisala. Ko sva jih skupaj prebirali, sem jo spodbudila k razmišljanju o raznolikosti in izvirnosti njenih glavnih junakov. Navdušeno je pričela naštevati več možnih opisov za glavne like. Fluentnost svojih idej je učenka prikazala tudi z ilustracijami, ki so nastajale sproti, ko se je rodila nova ideja. Hkrati ko je odkrivala razsežnosti svojih glavnih junakov, pa je neprimerne tudi takoj izločila, saj so vsi glavni liki skupaj tvorili družino. (M. M. Balazić, 2003)

4. GLAVNA ZGODBA IN DELITEV NA DOGODKE

Zamisel glavne zgodbe, ki je rdeča nit celotne knjižice, je imela učenka trdno določeno. Sledila je delitev zgodbe na posamezne dogodke. Učenka je sama ugotovila, da se njeni dogodki v prvotni knjižici niso vsi popolnoma ujemali z bistvom zgodbe in da si nekateri niso smiselno sledili. Nekaj dogodkov je zato zamenjala ali na novo dodala. Predlagala sem ji zgolj kratek zapis čim večjega števila idej raznovrstnih dogodkov, v katerem je odgovarjala na vprašanja, kje, s kom, zakaj in kako glavni lik spozna svet. Naslednjič je prikazala fluentnost svojih idej s petnajstimi popisanimi in porisanimi stranmi, ki so bile predstavljene le s ključnimi besedami ter ilustracijami, ki so prikazovale njeno vživeto in čustveno ustvarjanje. (M. M. Balazić, 2003)

5. PISANJE ZGODBE V SLOVENŠČINI

Pogovarjali sva se o več možnih načinih potovanja glavnega lika po teh krajih, o prijateljih, ki jih tam spozna, dogodivščini, ki jo doživi na vsakem kraju ter kako in zakaj se odvija naprej. Obe sva ob pogovorih uživali. Marsikateri začetek pripovedi se je nekje vmes zataknil, prikazal nesmiseln in sva začeli znova. Ko je učenki uspelo smiselno povezati vse posamezne dogodke v sklenjeno, kvalitetno besedilo, je dokazala sposobnost adaptivne fleksibilnosti. Sledilo je njeno samostojno pisanje zgodbe, ob katerem je upoštevala svoj načrt posameznih dogodkov, bistvo glavne zgodbe ter izvirnost glavnih junakov ter dodala

svojo sposobnost besedilotvorne izvirnosti. Zgodbo je nato pregledala njena učiteljica slovenščine. Označila ji je besede ali povedi, ki bi jih naj zamenjala z ustrežnejšimi, izvirnejšimi oziroma preprosto z bolj poetičnimi. Deklica je redkost in primernost besed, povedno izvirnost dosegla z uporabo Slovarja slovenskega knjižnega jezika. Določenim besedam je iskala sopomenke, nadpomenke ali besedne zveze ter si zapisala več možnosti, tudi njej neznane. Z učiteljico sta nato skupaj naredili končni izbor. Besedilo zgodbe sta nato še večkrat prebrali, da sta preverili povezanost besedila, dinamiko ter poudarke posameznih odlomkov. (M. M. Balažić, 2003)

6. RISANJE ZGODBE

Učenka je ustvarjanje nadaljevala na likovnem področju, kjer je že imela pripravljenih veliko ilustracij, ki so nastajale sproti, ko je opisovala in obogatila svoje glavne like in ko je glavno zgodbo delila na posamezne smiselne dogodke. Te ilustracije je pokazala učiteljici likovne umetnosti, hkrati ji je predstavila tudi zgodbo knjižice ter svoje zamisli in pričakovanja o izgledu ilustracij. Učiteljica ji je svetovala, naj posamezne glavne in stranske like nariše z različnimi suhimi risarskimi tehnikami in materiali, nato pa jih bo med seboj primerjala. Tako je učenka risala z barvicami, svinčnikom, ogljem, voščenkami, flomastri in pasteli. Uporabljala je tudi elemente svetlobe in sence, da bi njeni liki izgledali tridimenzionalno in življenjsko, za kar je ugotovila, da ji je bolje uspelo pri risanju s svinčnikom in ogljem, vendar se vseeno ni odločila zanj, saj je želela barve. Predvsem tople in manj hladne barve so prav tista posebnost, ki jo v knjižici želi predstaviti, ne samo z ilustracijami, temveč tudi z zgodbo. Tako sta z učiteljico veliko časa namenili pogovoru o simboliki barv, izbiri ustreznih barv, kompoziciji barv na ilustraciji. (A. Adams, et. al., 2006) Dva glavna lika sta ata, ki je rumene barve, ki simbolizira življenje, ustvarjalnost in optimizem, in mama, ki je modre barve in simbolizira modrost, umirjenost in čistost. Najpomembnejši glavni lik pa je otrok, ki je najprej v več odtenkih sive barve, ki pa simbolizira skromnost in trdnost, kot sekundarna barva črne in bele, pa hkrati žalost in čistost. (B. Lisjak, 2013) Med zgodbo glavni lik doživlja lepote življenja in prijateljstva ter dobiva druge barve, tople barve življenja. Pri vsakem posameznem dogodku je v ospredju ena izmed barv:

- zelena barva, ki simbolizira naravo, mladost in neizkušnost,

- roza barva, ki simbolizira ljubezen, skrbnost in nežnost,
- rumena barva, ki simbolizira življenje, ustvarjalnost in optimizem,
- oranžna barva, ki simbolizira energijo, ravnotežje in živahnost,
- rdeča barva, ki simbolizira ljubezen, strast in moč,
- vijolična barva, ki simbolizira duhovnost, skrivnostnost in modrost,
- in modra barva, ki simbolizira modrost, umirjenost in čistost. (B. Lisjak, 2013)

Ko so nastajale ilustracije celotnih strani knjige, so vključevale pripravljene glavne in stranske like, poudarke izbranih barv, hkrati pa skromna ozadja in ravnovesja vseh elementov na eni sliki. (A. Adams, et. al., 2006)

7. PREVAJANJE ZGODBE V NEMŠČINO

Učenka se je prevajanja v nemščino malo ustrašila kljub njenemu dobremu znanju tega tujega jezika, zato sem jo najprej usmerila v prevajanje posameznih besed, glavnih in stranskih likov, živali, barv in besed, ki opisujejo naravo in kar ji je najljubše. Prevajala ni s spletnim prevajalnikom, temveč s slovarjem. Pri tem je dobila veselje do prevajanja in sva lahkotneje nadaljevali z delom. Pričela je s prevajanjem celih povedi posameznih dogodkov zgodbe. Svetovala sem ji, naj prevede najprej glagol, doda že prevedene besede glavnih in stranskih likov, živali, barv ali druge ter jih smiselno poveže v stavek. Seveda je pri tem še potrebovala prevod določenih pridevnikov, predlogov ali drugih besed. Ko je prevedla opis posameznega dogodka, ga je prinesla pokazat. Podčrtala sem ji besede, ki bi jih bilo treba zamenjati z ustrežnejšimi. Pokazala sem ji, kako naj s pomočjo slovarja izbere drugo ustrežnejšo besedo. Kot drugo možnost sva pogledali spletni brskalnik, ki za določeno nemško besedo prikaže več vsebin, v katerih je uporabljena. S tem, ko je učenka brala uporabo besede v različnih vsebinah, čeprav seveda vseh ni razumela, nekaj od teh pa zagotovo je, je hkrati tudi bogatila svoj besedni zaklad. Pregled prevedenih sklopov je sledil po vsakem odstavku ali posameznem dogodku. Če sem opazila, da učenka pri katerem delu prevoda vedno naredi napake, sem ta del prevajanja izvedla z njo ter jo opozorila, kako naj drugače izbira. Prav tako sva zgodbo po delih tudi skupaj brali,

poslušali dinamiko stavkov ter včasih še katero izmed besed zamenjali. Branje končnega prevoda pa je bilo zgolj še vaja izgovorjave in tekočnosti.

8. RAČUNALNIŠKA OBDELAVA

Z željo po končnem izdelku je učenka z veliko vnemo pričela še zadnji korak v svojem ustvarjalnem procesu, namreč računalniško obdelavo. Učitelj računalništva je želel, da najprej samostojno prepíše zgodbo v računalniški zapis ter skenira svoje ilustracije. Besedilo zgodbe je v slovenskem in nemškem jeziku prepisala v računalniški program Word ter uredila razporeditev na posameznih straneh. Svoje ilustracije je skenirala ter jih dodala ustreznemu besedilu. Uvodno in končno stran sta uredila z učiteljem.

Sledila je priprava zvočne knjižice. Učenka se je najprej pri predmetu računalništvo naučila osnovnih korakov dela predstavitve oziroma diaproyekcije. Nato je po učiteljevih navodilih najprej skenirala vse glavne, stranske like svoje zgodbe v različnih situacijah ali čustvenih stanjih, ki jih je potrebovala za potek zgodbe. Ozadja, ki jih je skenirala, je morala pripraviti na novo, saj so morala biti v celoti vidna, da so se pozneje liki po njej premikali. Nato je sledila priprava več diapozitivov za posamezen dogodek zgodbe. S prvim je želela prikazati prihod glavnega lika v določeno okolje, z naslednjim spoznavanje tamkajšnjih živali in prepoznavanje njihove nesreče. Na naslednjem diapozitivu je glavni lik nesebično pomagal tem živalim, za kar so mu bile hvaležne ter mu izrekle ljubezen in spoštovanje. Ob tem je glavni lik doživel pozitivno spremembo, kar je prikazano na zadnjem diapozitivu vsakega dogodka. Tako podrobno je predstavila sedem dogodkov, pred tem pa še uvodni dogodek z zapletom zgodbe ter zaključnega z razpletom. Pri vsakem diapozitivu je premikanje likov časovno uskladila z branjem zgodbe, kar je zahtevalo ogromno zbranega dela in potrpljenja. Na koncu je po več poskusih posnela tudi zvok zgodbe oziroma govorjeno pripoved v obeh jezikih, slovenščini in nemščini. Oboje sta z učiteljem združila v zvočno knjižico in kljub nekaterim majhnim neskladnostim slike in zvoka ter ponovnim in ponovnim popravkom časovnih nastavitvev v diaproyekciji, je končno slika diaproyekcij zaživela ob zvoku učenkinoga glasu.

9. IZDELEK

Sledilo je tiskanje učenkinine knjižice. Začetna in končna stran sta se tiskali na trši papir, ostale strani pa na navaden bel papir. Vsak sklop listov je učenka skrbno pregledala in preložila od prve do zadnje strani. Tako je na koncu še ročno vezala svoje knjižice s spiralno vezavo. Ponosno je štiri izvode nesla svojim učiteljem mentorjem, ki so jo pri delu usmerjali, pet izvodov v knjižnico, kjer so dobili posebno mesto na sprednji knjižni polici, nekaj pa jih je nesla domov za svojce in prijatelje. Nato se je vrstilo branje zgodbe v obeh jezikih v učenkinem razredu, v drugih razredih, predstavitev prijateljem in sorodnikom ter bralne urice v knjižnici z mlajšimi otroki. Zvočna knjižica pa je dostopna učencem naše šole na računalniku v knjižnici.

10. ZAKLJUČEK

Učenka je kljub dolgotrajnemu in ponavljajočemu se delu ves čas ohranila svojo motivacijo ter dosegla izdelek, ki ga je želela. Pa vendar je dosegla veliko več. Razvijala je svoje sposobnosti ustvarjalnega pisanja in risanja, besedni zaklad v maternem in tujem jeziku ter svojo računalniško pismenost. Učitelji smo bili z njenim vztrajnim in odgovornim delom zelo zadovoljni. Prepričani smo, če se bo še kdaj ponudila priložnost takšnega dela z učencem, jo bomo privoščili otroku in sebi, saj ni lepšega kot motiviran, delaven in ustvarjalen otrok.

VIRI IN LITERATURA

Balažić, M. M. (2003). Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja. Ljubljana. Pridobljeno s <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-JVCICZSA/ac2ffc9-7409-41d9-a294-a54adff7cba9/PDF>

Adams, A., Bramley, C., Huang, X., Jordan D., Martin, C., McCaughrean, I., Petterson, M., Rake M., Robb, T., Rodwell, J., Sanders, M., Sidaway, I., Smith, A., Taylor, A., Taylor, G., Warr, M., Wiseman, A., Wood, S. (2006). Risanje in slikanje. Tehnike korak za korakom.

Lisjak, B. (2013). Vse o barvah: Simbolika barv. Pridobljeno s <https://bojanlisjak.wixsite.com/vse-o-barvah/simbolika-barv>

Simona Lozinšek: Nadarjeni potrebujejo diferenciacijo

OŠ Ljudski vrt Ptuj

simona.lozinsek@os-ljudskivrtptuj.si

Izvleček

V šoli se športna nadarjenost kaže v gibalni spretnosti, vzdržljivosti, visoki uspešnosti v gibanju, uživanju v dosežkih, zelo hitrem napredovanju. Učitelj bi naj tem učencem zagotavljal ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da bi jim prilagodil vsebine, metode in oblike dela. Največkrat uporabljena oblika dela je notranja diferenciacija.

V prispevku je opisan primer ure odbojke v petem razredu, kjer eno uro tedensko poučujeva dve učiteljici. Pri tej uri smo utrjevali zgornji odboj. Kot učno metodo smo uporabili formativno spremljanje.

V glavnem delu ure smo samo še ponovili kaj je tisto kar moramo dobro opazovati. Po metodi formativnega spremljanja sva učence razdelili v tri vadbene postaje za izboljšanje primanjkljaja. Na prvi so delali vaje za pravilno postavitev rok in gibanje med odbojem, na drugi so odbijali z lažjo žogo. Ker sva že v prejšnjih urah videli, da nekateri učenci zelo hitro napredujejo, obvladajo odboje in uživajo v dosežkih so na eni postaji igrali prilagojeno odbojko, kjer so lahko uporabljali tudi druge odboje, servis... Učenci so delali samostojno.

Takšen način dela je bil učencem zelo všeč, saj bi se ti učenci ob običajnem urjenju odbojev dolgočasili. Učiteljica se je lahko posvetila tistim, ki so bolj potrebovali pomoč. Najbolj spretni sem povabila v šolski krožek.

Ključne besede: nadarjeni, diferenciacija, šport, formativno spremljanje

Talented pupils need differentiation

Abstract

Sports talent can be seen in school in various forms, such as movement flexibility, endurance, enjoying own achievements and fast progression. Teachers shall provide students with good conditions for education by adjusting content, methods and forms of work. The most commonly used form of work is differentiation.

The article describes an example of a volleyball lesson in fifth grade that was taught by two teachers. The goal of the lesson was to learn set. Formative assessment was used as a form of work.

In the main part of the lesson we only repeated what we need to observe. We divided the students into three training stations to reduce the deficit. Students did exercises for correct hand alignment and movement on the first station, and sets with a lighter ball. We previously observed that some students progressed faster. Those students played adjusted volleyball where they could use passes, serves, etc. All students worked independently.

Students really liked this form of work, because some students would be bored learning basic moves. Because of this, teachers could offer more help to students that needed it the most. The most skilled students were invited to school's volleyball circle.

KEY WORDS: talented children, differentiation, sport, formative assessment

Prispevek

Uvod

Pred dobrimi sto leti so nadarjenost začeli znanstveno raziskovati. Nastalo je ogromno definicij... Nadarjenost je posebna značilnost osebnosti, ki se pojavlja le pri redkih posameznikih, vendar jih v celoti ločuje od drugih (Benjamin Jurman, Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost, str. 268). Današnje definicije pravijo, da so nadarjeni tisti otroci in mladostniki, ki imajo izredne potenciale in sposobnosti na raznih področjih. Tudi pri športu. V šoli se športna nadarjenost kaže v gibalni spretnosti, vzdržljivosti, visoki uspešnosti v gibanju, uživanju v dosežkih, zelo hitrem napredovanju. Učitelj bi naj tem učencem zagotavljal ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da bi jim prilagodil vsebine, metode in oblike dela.

Jedro

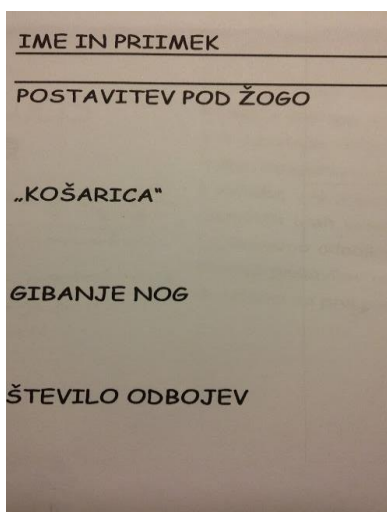
Na naši šoli nadarjenim učencem posvečamo posebno skrb. Ko so učenci prepoznani kot nadarjeni, razrednik skupaj s svetovalno službo, učencem in starši pripravi individualizirane programe za posameznika. Nato se te učence vključuje v razne oblike dela (ustvarjalne delavnice, sobotne šole, sodelovanje v projektih, noč v muzeju, mednarodno sedelovanje, raziskovalne naloge, itd...). V prispevku sem želela predstaviti kako nadarjenim prilagoditi oz. popestriti redne ure pouka v oddelku.

Utrjevanje nekega elementa zna biti za učence, ki hitreje usvojijo zahtevano, zelo monotono. Posledično začno, zaradi dolgočasja, nagajat drugim, počet nekaj drugega, sitnarit kako je brez veze.... To velja verjetno pri vseh predmetih. Zato je tem učencem potrebno najti dodatno zaposlitev, ali pa drugačno zaposlitev.

V prispevku je opisan primer diferenciacije pri uri športa v petem razredu, kjer eno uro tedensko poučujeva dve učiteljici, razredničarka in športna pedagoginja. Delo zaradi tega veliko lažje organizirava. Tako se pred vsakim sklopom ur dogovoriva kaj bo počela razredničarka sama in kaj takrat, ko bom z njimi tudi jaz. Lahko se lotiva zahtevnejših ur. Učenci imajo od takega pouka veliko več. Lahko se posvetiva različno sposobnim učencem, tako nadarjenim, kot tistim s primanjkljajem ali odločbo.

V sklopu odbojka sva si z razredničarko v 5. razredu zadali cilj odbiti 10 zgornjih in 5 spodnjih odbojev. Že na prvi uri sva ugotovili, da bo nekaj učencev zelo hitro prišlo do cilja, nekateri pa ga ne bodo dosegli. Kako pripraviti uro, da bodo vsi kar najbolj aktivni? Predstavljena ura je ura utrjevanja zgornjega odboja. Kot učno metodo sva uporabili formativno spremljanje. Na uri sva si, poleg cilja sestaviti 10 zgornjih odbojev, zadali še naslednje cilje: koordinirano izvajati gibanje telesa, uskladiti gibanje rok in nog, razvijati orientacijo v prostoru in navajati na samostojno delo..

Po uvodnem ogrevanju smo ponovili kaj je tisto kar morajo učenci dobro opazovati. Opazovali so pravilno postavitev pod žogo, pravilno postavitev in gibanje rok, delo nog. Nato je vsak dobil svoj kartonček na katerega je napisal ime in priimek. Učenci so se razdelili v pare. Vsak par je vzel eno žogo. Pari so se postavili vzdolž telovadnice. Pričeli smo z delom. Najprej je prvi poskušal sestaviti 10 zgornjih odbojev, drugi ga je opazoval in preverjal pravilnost izvedbe. Vsak je imel tri poskuse. Nato sta izpolnila kartonček z modro barvo. Opazovalec je vrisal smeške za posamezni del naloge, tisti, ki je delal, pa si je vpisal število odbojev. Vlogi sta še zamenjala.

IME IN PRIIMEK

POSTAVITEV POD ŽOGO

„KOŠARICA“

GIBANJE NOG

ŠTEVILO ODBOJEV

Slika 1: Osebni kartonček za formativno spremljanje.

Glede na „smeške“ na kartončkih oz. glede na primanjkljaj sva za nadaljevanje ure pripravili tri vadbene postaje za izboljšanje primankljaja.

1. SKUPINA – učenci, ki so imeli samo 1 “smešek” in manj kot 5 odbojev

Na tej postaji sva pripravili švedsko klop na kateri so izvajali vaje za pravilno postavitev rok in gibanje med odbojem.

Slika 2: Vadba v 1. skupini.

Učenci, ki so imeli nepravilno postavitev rok (za tiste brez smeška), še mehke prste, so delali vajo Košarica s prsti. Učenec je sedel na klopi in odbijal podano žogo. Pozorna sem bila na pravilno držo rok.). Učenci, ki so še stali pri miru (za tiste s samo enim smeškom) ob odboju, so delali vajo Gibanje telesa pri odboju s prsti. Učenec je pri tem sedel na klopi, po podani žogi je vstal in poskusil pravilno odbiti žogo).

2. SKUPINA – učenci, ki so imeli 2 smeška in do 8 odbojev

Učenci na tej postaji so se pravilno postavljali pod žogo, vendar jim je bila navadna žoga prehitra. Zato smo jo zamenjali z napihljivo.

Slika 3: Vadba v 2. skupini.

Najprej so sami odbijali žogo tako dolgo, da sva z učiteljico podali navodila drugima dvema skupinama. Nato so si žogo podajali v krogu tako, da je en učenec bil v sredini. Vsak je moral žogo podati le temu, srednji pa jo je usmerjal k naslednjemu.

3. SKUPINA – učenci, ki so imeli vse tri smeške in vsaj 9 odbojev

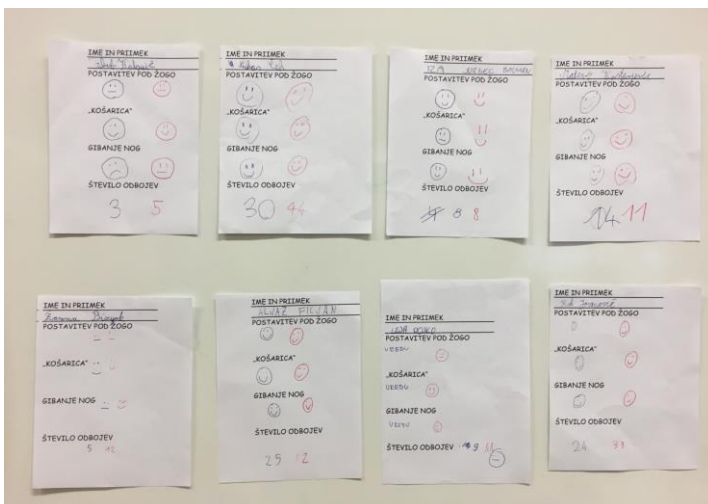
Igrali so prilagojeno odbojko, kjer so lahko uporabljali tudi spodnji odboj, servis, sprejem servisa.

Slika 4: Vadba v 3. skupini.

Omejili smo polje in določili pravila; Igro je začel igralec s podajo v nasprotno polje. Igralec se je žoge lahko dotaknil s katerikoli delom telesa, vendar je moral biti dotik žoge kratkotrajen. Žoge isti igralec ni smel odbiti dvakrat zapored. Prav tako je morala ekipa žogo v največ treh odbojih usmeriti čez mrežo v nasprotnikovo polje. Ekipa je morla preprečiti, da bi žoga padla v njeno polje ali izven njega, potem ko se je eden izmed igralcev že dotaknil. NISMO TOČKOVALI! Šteli smo število odbojev! Po začetnem navodilu, ki je vzelo malo več časa, so učenci nalogo opravljali samostojno.

V zaključnem delu ure smo učence zopet razdelili v pare in ponovili preverjanje zgornjega odboja. Ugotovitve oz. smeške smo tokrat zapisali z rdečo barvo.

Slika 5: Končno formativno spremljanje.

Čisto na koncu ure sva učence vprašali kaj jim je bilo na uri posebej všeč. Odgovori 3 skupine:

- da sem na kartončku imel same smeškote,
- igrali smo že skoraj pravo odbojko,

- sami smo šteli odboje,
- vseč mi je bilo, da nismo rabili več vadit,
- žogo smo odbili 18 x preko mreže,
- na koncu ure sem odbil še večkrat kot na začetku.

Zaključek

Nadarjeni učenci imajo v odnosu do šolskega dela svoje potrebe. Zadovoljevanje le-teh lahko vznemirja učitelje, saj nenehno postavljajo vprašanja, dvomijo v odgovore, se razlikujejo od predpisanega vedenja. Če se učitelj trudi prepoznati le-te, lahko primerno načrtuje delo. Priprava na pouk je ključna za izvedbo. Kadar so v razredu nadarjeni učenci, je pouk potrebno diferencirati.

Vsi učenci na uri odbojke so bili aktivni. Vsi, ne le nadarjeni, so delali na primerni stopnji vadbenega procesa. Nadarjeni učenci in učenci, ki so znanje izkazali že na začetku ure, so igrali prilagojeno odbojko. Ura jim je bila zanimiva. Vseč jim je bilo samostojno delo. Učence se je pri delu le nadzorovalo.

Da bi našli visoko nadarjene otroke, zadošča, da vanje verujemo in jih hočemo iskati.

(M. D. Jenkins, ameriški raziskovalec nadarjenosti).

Literatura

1. Jurman, B. (2004). Inteligentnost, ustvarjalnost, nadarjenost. Ljubljana: Center za psihodiagnostična sredstva,
2. Ferbežer, I., Korez, I., Težak, S. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta,
3. Ferbežer, I. (2005). Celovitost nadarjenosti (2. dopolnjena izdaja). Nova Gorica: Educa,

Lucija Levart: Duhovitopisje za nadarjene na OŠ Zreče

Osnovna šola Zreče

lucija.levart@oszrece.si

Izveček

Kakovosten pouk je temeljni, skoraj nenadomestljiv dejavnik optimalnega razvoja nadarjenih učencev, a ne glede na vse predpise oz. zakone, ki šole in zaposlene obvezujejo k delu z nadarjenimi, so nadarjeni učenci v okviru rednega pouka pogosto prezrti ali vsaj zapostavljeni. V redni pouk je mogoče umestiti različne oblike, metode in sodobne pristope poučevanja, ki pa včasih niso zadosten izziv za nadarjenega otroka. Zaradi različnih dejavnikov (različno predznanje, različne zmožnosti in pričakovanja, interesi, stopnja socializacije, zrelosti ...) so nekateri cilji uresničljivi le zunaj šolskega razreda.

Strokovni delavci na šolah oz. mentorji nadarjenih v različnih delavnicah moramo k nadarjenim učencem pristopati premišljeno. Ponuditi jim je treba kakovostne in privlačne učne vsebine, vsebinsko bogate in inovativne delavnice, v okviru katerih spodbujamo divergentne učne dejavnosti, zagotavljamo široke možnosti za ustvarjalno delo, pri tem pa ne zanemarimo skrbi za celostni osebni razvoj.

Tudi na OŠ Zreče organiziramo za nadarjene različne dejavnosti zunaj rednega pouka, največji in najodmevnejši projekt pa je zagotovo dvodnevni tabor za nadarjene, na katerem sama kot profesorica slovenščine sodelujem že drugo leto. Namen ustvarjalne delavnice, imenovane Duhovitopisje, je spodbujanje literarne nadarjenosti, aktiviranje višjih miselnih procesov, razvijanje divergentnega mišljenja in zmožnosti ustvarjalnega pisanja. Zasnovana je po korakih, ki vodijo od vaj za fluentnost in fleksibilnost do izvirmih besed(il)nih tvorb.

Ključne besede: nadarjeni učenci, ustvarjalnost, divergentno mišljenje, izvornost, ustvarjalno pisanje

Abstract

High-quality teaching is a fundamental, almost irreplaceable factor of optimal development of the gifted students, however, regardless of all regulations and laws which oblige schools and the employed to work with gifted students, these students are often overlooked or at any rate neglected during their educational course. Regular classes may comprise various teaching forms, methods and modern approaches, but they are sometimes not challenging enough for a gifted child. Due to several factors (different background knowledge, different abilities and expectations, interests, the degree of socialization, maturity etc.) some goals may be realized only outside the classroom.

Professionals in schools and mentors of the gifted in various workshops have to approach the gifted students in a thoughtful way. The students have to be offered high-quality and attractive learning contents, and content-rich and innovative workshops, which encourage divergent learning activities, and ensure wide possibilities of creative work, without neglecting the care of integrated personal development.

Primary School Zreče organises various activities for the gifted outside the classroom. The biggest and the most resounding project is certainly a two-day camp for the gifted, in which I have been participating as a teacher of Slovene for the second year. The purpose of the creative workshop called "Duhovitopisje" (Witty Story Writing) is to encourage the students' literary gift, activate higher cognitive processes, develop divergent thinking and the ability of creative writing. The workshop is designed on steps leading from tasks for fluency and flexibility to original word/text formations.

Key words: gifted children, creativity, divergent thinking, originality, creative writing

UVOD

Cilj slehernega učitelja je, da svojim učencem zagotovi kakovosten in hkrati privlačen pouk, ki bi učence motiviral, da bodo postali navdušeni samostojni iskalci znanja za vse življenje. Pri pouku slovenščine se vse prepogosto zgodi, da smo učitelji preveč ciljno naravnani, kar niti ne preseneča, saj nas k temu zavezuje predpisani učni načrt. Pri podajanju snovi smo še vedno preveč togi, tradicionalni, usmerjeni predvsem k podajanju izobraževalnih, vzgojnih in osnovnih funkcionalnih ciljev, kljub temu da vsi prav dobro poznamo sodobne didaktične pristope k učenju književnosti. Učitelji znamo povedati, da za odkrivanje literarne nadarjenosti pri rednih urah skoraj ni časa, žal pa ga je bistveno premalo tudi za spodbujanje in razvijanje literarne ustvarjalnosti. Delu z umetnostnim besedilom je namreč pri pouku slovenščine v tretjem triletju osnovne šole namenjenih le 40 odstotkov vseh ur. Najpogostejša metoda dela z umetnostnim besedilom je šolska interpretacija umetnostnega besedila, ki zajema naslednje dejavnosti: uvodno motivacijo, napoved besedila, umestitev in interpretativno branje, premor po branju, izražanje doživetij ter analizo, sintezo in vrednotenje, ponovno branje in nove naloge. Naloga učitelja slovenščine, da v priporočeno predpisano strukturo šolske ure preišljeno in nevsiljivo vključi tudi elemente, ki spodbujajo ustvarjalnost in divergentne zmožnosti, je vse prej kot lahka. Govorimo o sodobnem pristopu k pouku književnosti, kjer je učenec aktiven iskalec znanja, kjer pride do izraza njegova ustvarjalnost, izvirnost, doživljajska občutljivost, argumentirana kritičnost. Pozabiti pa ne smemo, da se pri šolskih urah srečujejo učenci z

različnim predznanjem, z različnimi zanimanji, interesi, pričakovanji, celo z različno stopnjo socializacije, zrelosti. Individualne prilagoditve vsakemu posamezniku s ciljem, da uresničimo učenčeva pričakovanja, da nadgradimo njegovo znanje in se hkrati približamo njegovim zmožnostim, so vsekakor nujno potrebne, a jih je mnogokrat nemogoče za vse ustrezno izvesti. Tako lahko trdim, da so v okviru rednega pouka nadarjeni učenci pogosto prezrti ali vsaj zapostavljeni.

O USTVARJALNOSTI

Blažičeva (2003) opozarja, da je najustreznejše, če gledamo na ustvarjalnost kot na proces, pri katerem gre za razvijanje in produciranje izvirnih idej, ki so osnova za izražanje ustvarjalnih sposobnosti in s tem razvijanje ustvarjalnega procesa. Za razvijanje ustvarjalnih sposobnosti je najpomembnejše divergentno ali odprto mišljenje, pri katerem se porajajo številne možne rešitve, med katerimi pa so le redke izvirne, kakovostne in primerne. Odprt način mišljenja torej dopušča več različnih in hkrati pravilnih rešitev. Predpogoj za literarno ustvarjalnost je po mnenju Blažičeve (1992) literarna nadarjenost, ki jo lahko odkrivamo, spodbujamo in razvijamo, žal pa lahko ob neustreznem ravnanju tudi zakrni. Nadarjenost pojmuje kot potencialno sposobnost, ustvarjalnost pa kot izraženo sposobnost. »Literarna nadarjenost je imaginativna in inventivna miselna dejavnost, v katero so vključeni spomin, reprodukcija, inteligentnost in še drugi dejavniki. V sebi združuje kombinacijo drugih vrst nadarjenosti, najmanj kar mora biti, sta umetniška senzibilnost in socialna nadarjenost.« (Blažič, 1992, str. 14) Ustvarjalnost lahko po mnenju Blažičeve (2003) uspešneje spodbujamo in razvijamo v sproščenem ozračju brez ocenjevanja, kjer se producirajo in izražajo ideje ter razvija divergentno in konvergentno (za vsako vprašanje je le en pravilni odgovor) mišljenje. Sposobnost divergentnega mišljenja lahko razvijamo na več načinov. Guilford (1986, v Blažič, 2003) je divergentno mišljenje definiral kot večsmerno mišljenje, sestavljeno iz:

- fluentnosti,
kjer ločimo: besedno fluentnost (tj. sposobnost naštevanja besed, spretnost izražanja, vaje za bogatitev besedišča), fluentnost idej (tj. sposobnost odkrivanja več zamisli za rešitev zastavljenega problema, npr. vaje v slogu, naštevanje pomanjševalnic, stalnih besednih zvez z neko besedo, dodajanje zgodbam čim več naslovov, pisanje zgodb z različnimi konci, čim več stavkov s petimi besedami ...),
fluentnost asociacij (tj. sposobnost naštevanja besed z enakim ali podobnim

- pomenom, npr. naštevanje sopomenk, primerjav, protipomenk, nadpomenk, asociacij ...) in fluentnost izražanja (tj. sposobnost odkrivanja primerne oblike izražanja za zamišljene rešitve, npr. napiši besedilo in vanj smiselno vključi določene besede, napiši čim več povedi z določenimi začetnicami)
- prilagodljivosti oz. fleksibilnosti,
ki je zmožnost odkrivanja različnih, a smiselnih idej, pri čemer je pomembno merilo kvaliteta in ne kvantiteta kot pri fluentnosti (npr. vaje v poustvarjalnem in izvirnem pisanju)
 - izvirnosti,
ki je sposobnost odkrivanja in produciranja novih, nenavadnih in domiselnih idej ali rešitev, ki so redke, a duhovite in asociativno oddaljene
 - sposobnosti izdelave oz. elaboracije,
tj. izpopolnjevanje načrta dela ali ubeseditev s podrobnostmi.

SVINČNIK IN PAPIR PROTI ZASLONU

Tudi sama sem sprejela izziv in pripravila ustvarjalno delavnico za nadarjene z naslovom Duhovitopisje, ki sem jo izvedla v okviru že tradicionalnega tabora za nadarjene učence tretjega triletja. Tabora na ČŠOD na Gorenju se vsako leto udeleži največ 30 učencev. Za njih pripravimo delavnice, ki pokrivajo različna spoznavna področja in skozi katere razvijamo različne sposobnosti. Kot pozitivna izkušnja se je izkazala izbira kraja izvedbe tabora, torej na ČŠOD Gorenje, zunaj zidov centralne šole, ki jo obiskujejo, kjer mentorji poskrbimo za sproščeno in delovno spodbudno vzdušje. Izvajalci delavnic smo najpogosteje učitelji, ki sicer poučujemo na OŠ Zreče, zgodi pa se tudi, da medse povabimo strokovnjake z različnih področij. Ugotavljam, da so učencem predvsem blizu in jih navdušujejo naravoslovne vsebine, kjer je v ospredju raziskovanje, eksperimentiranje, uporaba informacijske tehnologije. Prazen list papirja in svinčnik težko konkurirata vsemu temu. Prepričana sem, da se to dogaja predvsem zaradi tega, ker današnji otroci preveč časa preživijo z različnimi tablicami in pred televizorji, kar jim gotovo ne pomaga, da bi razvijali svojo domišljijo in ustvarjalnost. Ravno nasprotno. Ob gledanju televizije in všečkanju na Facebooku jim ni treba niti razmišljati, kaj šele uporabljati domišljije. Tako se vse pogosteje dogaja, da učenci, tudi tisti, ki so spoznani za literarno nadarjene, povedo, da

neradi berejo oz. da raje posežejo po skušnjavah sodobne tehnologije. Branje knjig je namreč proces, ki od bralca zahteva, da vklopi možgane, domišljijo, si stvari predstavlja in o njih razmišlja. Opažam, da ko že morajo poseči po knjigi, učenci najprej pogledajo, kako velika je pisava, koliko ima knjiga strani in koliko je v njej slik. Prepričani smo lahko, da si na ta način v knjižnici ne morejo sposoditi kakovostne knjige, ki bi bila primerna zanje in ob kateri bi rasli, se razvijali v zahtevnejšega bralca z izoblikovanim literarnoestetskim okusom. Zaradi vsega naštetega se mi je zdelo nujno, da učencem na literarni delavnici ponudim pozitivno izkušnjo, ki bo vsaj koga med njimi navdušila in pritegnila k samostojni literarni ustvarjalnosti, četudi preko vsebin, za katere sem sicer vedela, da načeloma nad njimi vihajo nosove in jim niso všeč. Največji izziv zame je bil oblikovati in izvesti dovolj zanimivo delavnico tudi za tiste, ki jim literarna ustvarjalnost ni blizu. Dejstvo, ki izvajalcem delavnic v okviru tabora za nadarjene na naši šoli ni ravno v prid, je, da se prav vsi udeleženci tabora udeležijo vseh delavnic, ne glede na to, kaj je njihovo močno področje, na katerem so bili spoznani za nadarjene, oz. kakšne interese izkazujejo.

O DUHOVITOPISJU NA OŠ ZREČE

V nadaljevanju bom predstavila potek ustvarjalne delavnice Duhovitopisje, ki je v učencih aktivirala višje miselne procese in bila zasnovana po korakih, ki vodijo od vaj za fluentnost in fleksibilnost vse do končnega cilja, do tvorbe izvirne kratke zgodbe.

Ker je dobro počutje in sproščeno ozračje bistveno za dober začetek ustvarjalnega dela, smo druženje začeli s skupinskim reševanjem rebusa (z rebusom sem zapisala svoje ime in priimek) in nato individualnim oblikovanjem zapisa imena udeležencev, prav tako v obliki rebusa. To je bilo primerno izhodišče za delno napoved mojega cilja: prav vse lahko izrazimo, predstavimo na različne načine: zelo preprosto, enoznačno ali pa tudi bolj domiselno, kreativno. Sledile so vaje za razvijanje fluentnosti. Učenci so morali biti pri sicer na prvi pogled preprostih nalogah vseskozi zelo dejavni. Morali so razmišljati, povezovati in nato svoje misli tudi ubesediti, kar je danes za večino otrok precejšnja težava, saj imajo slab besedni zaklad, na žalost tudi najboljši učenci. Naloga z naslovom Povej drugače je od učencev zahtevala, da naštejejo čim več sopomenskih besed oz. besednih zvez pridevnikom pameten, pogumen, lep in velik. Ob navajanju sopomenskih izrazov in

besednih zvez so se čudili, koliko možnosti izražanja nam nudi materinščina, pa je kljub temu naš vsakodnevni nabor besed precej siromašen, enoličen. V nalogi z naslovom Govorica telesa so naštevati, kako se razpoloženje človeka kaže na telesu, obrazu (npr. živčnost, prestrašenost, sreča, žalost, jeza). Ob tej nalogi so spoznali, da razpoloženja oseb v besedilih ni treba vedno točno poimenovati (npr. Postal je zelo jezen.), dober bralec lahko razpoloženje razbere iz različnih informacij v besedilu (nekdo, ki je jezen, je rdeč v obraz, razbija, treska z vrati, stiska pesti, ima rahlo priprte oči, preklinja, se nenadzorovano obnaša ...). V nalogi 50 odtenkov glagola ... so glagolom govoriti/povedati, smejati, teči pripisali čim več po pomenu sorodnih glagolov (namesto govoriti lahko zapišemo šepetati, kričati, jezicati, obvestiti, besedovati, moledovati, naznanjati ...). Jaz tako, ti drugače je bila naslovljena naloga, v kateri so na čim več načinom povedali naslednje: Strinjam se.; Ne vem.; Šalim se.; Hvala. Strinjam se so npr. izrazili z: Ja.; Dobro.; Aha.; Popolnoma enakih misli sem.; Jap.; Ok.; Prav imaš.; Drži.; Res je.; To je to. ... V nadaljevanju so se ukvarjali z metaforami, torej besedami s prenesenim pomenom, kjer so iskali različna poimenovanja za besede deklica, ljubezen, šola (npr. hram učenosti, hiša modrosti, pekel, napor, zapor, mučilnica, drugi dom, izobraževalna ustanova ...). Ob vseh teh nalogah smo tudi ugotavljali, ali je vse besede, besedne zveze mogoče uporabiti prav v vseh okoliščinah, vrstah besedil oz. govornih položajih. Sledile so vaje v slogu; učenci so si izmislili dogodek s štirimi ključnimi dogajalnimi enotami in ga opisali na različne načine: hektično, veselo, vznemirjeno, jezno, na dolgo, na kratko ... Tako smo se počasi približali k zadnji nalogi z naslovom Zavrtimo zgodbo, k izvirnemu ustvarjalnemu pisanju. Najprej smo v skupini določili šest različnih realnih literarnih oseb (čistilka, frizer, policaj, nogometaš ...), prav tako tudi šest različnih krajev dogajanja (igrišče v blokovskem naselju, živalski vrt, gostilna na vasi ...) in časov (popoldan, med zimskimi počitnicami ...) ter šest problemov (izguba spomina, glavna nagrada na srečelovu, prometna nesreča ...). Predloge smo zapisali v razpredelnico. Izbiro literarne osebe, dogajalnega časa in kraja ter problema je določil met igralne kocke. Te štiri enote so bile torej za vse udeležence delavnice enake, preostale elemente kratke zgodbe (trenutek preobrata, iskanje rešitve, neuspešno reševanje problema, v razpletu ponovno iskanje rešitve – uspešno ali neuspešno, presenetljiv konec – pozitiven ali negativen) pa so lahko oblikovali po svoje.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Učenci so skozi potek delavnice spoznali, da se je na ustvarjalno pisanje treba pripraviti in si zanj predvsem vzeti čas. Od tistega, ki želi ustvariti kakovostno delo, načeloma zahteva precej napora. Ni pa to početje ves čas mukotrpno, zna biti tudi precej zabavno in osrečujoče. Še posebno, kadar smo z izdelkom, ki nastane, zadovoljni oz. kadar besedilo navduši bralce, poslušalce. V sklepnem delu srečanja so učenci svoje izvirne kratke zgodbe predstavili drugim udeležencem delavnice in prav vsem je bilo v zadovoljstvo, ko so ugotovili, da je bilo njihovo delo dobro sprejeto, všečno. Kot učiteljica slovenščine v tretjem triletju se zavedam, da bi morali učence večkrat povabiti na pot ustvarjalnega pisanja, ki sicer ni enostavna in kratka, če želimo, da nas pripelje do kakovostnega izdelka. Ko dobijo učenci pri pouku slovenščine nalogo, da nekaj napišejo, literarno (po)ustvarjajo, navadno sedejo pred list papirja in tarnajo, da ne vedo, kaj in kako naj napišejo. Manjka jim idej in domišljije, o čemer sem že pisala, na drugi strani pa imajo težavo, ker se na pisanje ne znajo pripraviti. Z vsemi nalogami sem udeležencem delavnice skušala pokazati, kakšni so načini, ki povprečnega pisca izurijo v kreativnega, in kolikšno moč imajo lahko besede, da bralca/poslušalca pritegnejo, morda celo navdušijo, da stopi na pot »duhovitopisja«.

Literatura:

Blažič, M. (1992). *Kreativno pisanje: priročnik vesele znanosti od besede do besedila*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo in šport.

Blažič, M. (2003). *Kreativno pisanje: vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. Ljubljana: GV Izobraževanje.

Irena Lukić: Nadarjeni učenci in razvoj njihovih socialnih ter osebnostnih veščin

OŠ Spodnja Šiška
irena.lukic@guest.arnes.si

Delo z nadarjenimi učenci izhaja tudi iz sledečih treh načelih: 1. skrb za celostni osebni razvoj, 2. skrb, da so nadarjeni učenci v svojem okolju primerno sprejeti ter na 3. ustvarjanju možnosti za občasno druženje glede na njihove potrebe in interese. Tudi s tem v mislih smo učencem devetega razreda ponudili dvodnevni trening socialnih in osebnostnih veščin. Prostovoljno se je delavnic udeležilo 13 učencev, med njimi 6 nadarjenih. Urili smo naslednje veščine: kritično mišljenje, reševanje problemov, kreativno mišljenje, učinkovita komunikacija, veščine v odnosih, sprejemanje odločitev, prepoznavna in obvladovanje čustev, samozavedanje, empatija.

Šolska psihologinja in socialna pedagoginja sta izvedli osem delavnic in vmesne zdrave, sladke ali aktivne odmore. Delavnice, odmore in noč smo preživeli skupaj. Pri izvajanju delavnic sta izvajalki upoštevali načela mladinskih delavnic: prostovoljnost v sodelovanju, izogibanje vsem vrstam posmeha, motiviranje sodelujočih ter občutek varnosti za vse sodelujoče. Na koncu so učenci poročali, da jim je bilo všeč: da so lahko povedali svoje mnenje, da so se veliko naučili, da so bolje spoznali sebe ter da so se zblížali z ljudmi, ki jih prej niso tako dobro poznali. Veliko jim je pomenilo, da so lahko sodelovali / govorili / nastopali vsi oziroma, da nihče ni izstopal.

The work with gifted pupils also originates from the following three principles: 1. concern for integrated personal development; 2. concern that gifted pupils are appropriately accepted in their environment and 3. creating opportunities for occasional socializing according to their needs and interests. With this in mind, we offered a two-day training of social and personal skills to students of the ninth grade. 13 pupils voluntarily attended workshops, among them 6 talented/gifted students. We mastered/trained the following skills: critical thinking, problem solving, creative thinking, effective communication, skills in relationships, decision - making, recognition and control of emotions, self-awareness, empathy. The school psychologist and a social pedagogue performed eight workshops. In between there were healthy, sweet or active breaks. We spent the workshops, breaks and night together. The performers followed/considered the principles of youth workshops: voluntary participation, avoiding all kinds of ridicule, motivating participants and a sense of safety for all participants. In the end, the students reported that they liked: that they could tell their opinion, that they had learned a lot, that they were better acquainted with themselves and that they had come closer to people who they did not know so well before. Many of them liked that everyone could participate / speak / perform, as well as that nobody stood out.

Ključne besede: nadarjeni učenci, socialno opismenjevanje, čustveno opismenjevanje

Uvod

Zakon o osnovni šoli pravi, da so cilji osnovnošolskega izobraževanja tudi:

- zagotavljanje kakovostne splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu,
- spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti,
- omogočanje osebostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe.

Izkušnje šolske svetovalne službe kažejo, da se učitelji osredotočajo v največji meri prvi alineji, torej splošni izobrazbi s svojega učnega področja. Razlogi so bodisi v veliki storilnosti naravnosti (in obsežnih učnih načrtih) ali zaradi ustaljenih kulturnih vzorcev. Kljub temu, da se formalno zavedamo pomena skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega in socialnega razvoja, se šolsko delo v praksi osredotoča predvsem na spoznavni in telesni vidik posameznikovega razvoja.

Tudi po mnenju Zavoda za šolstvo (po Rutar Ilc, Rogič Ožek, Gramc, 2017) bi morala šola postati/ostati vzgojni in zaščitni dejavnik za psihično dobrobit otroka. Avtorice nadalje pravijo, da ima pri tem nenadomestljivo vlogo socialno in čustveno opismenjevanje. Raziskave kažejo, da je socialna vključenost učenca eden ključnih varovalnih dejavnikov duševnega zdravja in temelj zadovoljstva z življenjem in v njem. Tudi avtorici Peklaj in Pečjak (2015) govorita o pomembnosti socialne kompetentnosti. Pravita, da se le ta kaže kot prosocialno vedenje, kar vključuje pomoč drugim, skrb za druge in sodelovanje z drugimi, in kot odgovorno vedenje, kar vključuje sledenje pravilom ter ohranjanje socialne pripadnosti. Da bi bil posameznik socialno uspešen in posledično uspešen v medosebnih odnosih ter širše, mora biti socialno in čustveno opismenjen. Obe pismenosti sta tesno povezani. Pri socialni pismenosti gre za odgovorno vedenje, dobro razvite socialne spretnosti, komunikacijske veščine ter za zmožnost reševanja konfliktov. Pri čustveni pismenosti pa za zmožnost prepoznavanja čustev pri sebi in drugih ter za ustrezno uravnavanje le teh.

Socialna pismenost

Socialno pismenost tvorijo naslednje socialne spretnosti (Peklaj, Pečjak, 2015):

- spretnosti uravnavanja vedenja: zmožnost ostati miren ob težavah, sprejeti kompromise, nadzorovati impulze kot je jeza, slediti pravilom, sprejeti kritiko, sodelovati,

- asertivnost: postaviti se zase na spoštljiv in odkrit način, čutiti samozaupanje, sprejeti pohvalo, zmožnost izražati občutke, vključevanje v dejavnosti,
- spretnosti v odnosih z vrstniki: empatija, sodelovanje, dajanje medsebojne podpore, povabil, pomoči,
- sodelovalne spretnosti: sklepati kompromise, iskati skupne rešitve, deliti z drugimi, slediti dogovorom, pravilom,
- učne spretnosti: slediti navodilom, se organizirati, zaprositi za pomoč, samostojno izpeljati učne dejavnosti.

Med učenci so velike razlike v razvitosti socialnih spretnosti. In nekateri učenci potrebujejo pomoč na posameznih področjih.

Avtorice Rutar Ilc, Rogič Ožek in Gramc priporočajo, da učitelji pri načrtovanju svoje učne ure posvetijo pozornost spodbujanju socialnega vključevanja in posameznim področjem socialne pismenosti vseh učencev. Obstaja možnost, da izvedejo svetovalne službe delavnice za krepitev socialnih veščin. A avtorice pravijo tudi, da je vsaka šolska ura pri vsakem predmetu priložnost, da učenci razvijajo svojo odgovornost, prepoznavajo in razvijajo svoje potenciale, sodelujejo, sprejemajo in dajejo povratne informacije. Kako? Tako, da učitelji v pouk vključijo take oblike dela, ki gradijo na sodelovanju. Transakcijska analiza (Newell in Jeffery, 2002) poudarja da je potrebno opaziti vse učence, prepoznati njihova močna področja in jim omogočiti, da z njimi prispevajo v skupini. In da učitelji učencem pri pouku jasno sporočijo, da so zelo pomembni dobri odnosi med vsemi in dobro počutje vseh (tako vseh učencev kot tudi učitelja). S tem zadovoljimo potrebo vseh po pozornosti, varnosti in omogočimo dobre pogoje za lažje učenje akademskih znanj.

Čustveno opismenjevanje

Čustva so tesno povezana s posameznikovim vedenjem. Milivojević (1999) pravi, da so čustva reakcija osebe na to, kako je posameznik ocenil določeno situacijo. Če želimo razumeti vedenje posameznika, moramo razumeti njegove miselne procese pred vedenjem. S čustvenim opismenjevanjem učence učimo, da so za čustva odgovorni sami, saj so sami pripisali situaciji določen pomen. Posledično ima vsakdo tudi možnost svoja čustva in vedenje spremeniti. S čustvenim opismenjevanjem učence opolnomočimo in naučimo, da je potrebno pred vedenjem razmisliti in nato izbrati primerno vedenje.

S čustvenim opismenjevanjem učence krepimo na naslednjih področjih: poznavanje palete čustev, prepoznavanje in razumevanje čustev pri sebi in drugih, sprejemanje odgovornosti za lastna čustva, odpornost proti stresu, nenasilno izražanje čustev, osebnostna prožnost, zmožnost konstruktivnega zavzemanja zase, zmožnost za konstruktivno sprejemanje kritike.

Socialno in čustveno opismenjevanje v praksi in kot primarna prevencija

Socialno in čustveno opismenjevanje lahko poteka sistematično preko socialnih iger, delavnic,... ali spontano preko vsakodnevnih socialnih situacij. Poteka lahko preko pouka (npr. sodelovalno, izkustveno učenje, pouk na prostem, igre vlog, gibalno izražanje, socialne igre), preko načrtnega dela s posameznimi učenci ali s ciljnim skupinami (npr. delavnice za obvladovanje jeze, delavnice za čustveno opismenjevanje), preko medpredmetnih dejavnosti (npr. ustvarjanje predstav, tabori, izmenjave učencev), preko vsakodnevne komunikacije z učenci (npr. spodbuden in spoštljiv način komunikacije, jasna sporočila učencem pomembnosti dobrih odnosov) ali preko kulture nenasilne skupnosti na ravni šole (npr. dobrodelne akcije, prostovoljstvo, delavnice za učence in učitelje in ostale zaposlene na šoli, socialne igre na razrednih urah, sodelovanje namesto izključevanja, solidarnost namesto konfliktnosti, podpora namesto ignoriranja).

Maksimović (1991) pravi, da je primarna prevencija preko socialnega in čustvenega opismenjevanja eden od pomembnejših »izhodov iz slepe ulice, v kateri se je znašla psihiatrija«. Avtor priporoča, da se delavnice izvedejo v malih skupinah in s prostovoljno udeležbo mladih. Zelo pomembno je, da skupino vodi nekdo, ki v skupini prispeva na eni strani k sproščenosti in zabavi in na drugi strani razvija socialno podporo znotraj skupine (medsebojno sprejemanje ter dopuščanje različnosti).

Socialna delavnica

Z igro je mogoče simulirati konfliktno situacijo in preko igre lahko mladostniki iščejo rešitve, ki so lahko v realnem življenju uporabne. Nadalje lahko preko socialnih iger mladostniki preverjajo sebe, svoje ideje, vrednote in cilje ter preizkušajo različne oblike komunikacij.

Nadarjeni učenci

Nadarjeni učenci si med seboj niso enaki. Gre za raznoliko skupino z nekaterimi izrazitimi lastnostmi. Na miselno spoznavnem področju so to: izrazita divergentno in logično mišljenje, nenavadna domišljija, na učno storilnostnem področju: široka razgledanost, bogato besedišče in hitro branje, na motivacijskem področju: radovednost, visoka storilnostna motivacija, vztrajnost ter na socialno čustvenem področju: močno razvit občutek za pravičnost, neodvisnost ter sposobnost vodenja. Pri skupini nadarjenih učencev, ki so učno neuspešni, pa večkrat najdemo naslednje značilnosti: nizka samopodoba, nesposobnost sodelovanja, nezainteresiranost za šolo, strah pred spraševanjem.

Delo z nadarjenimi učenci izhaja tudi iz sledečih treh načel : 1. skrb za celostni osebni razvoj, 2. skrb, da so nadarjeni učenci v svojem okolju primerno sprejeti ter na 3. ustvarjanju možnosti za občasno druženje glede na njihove potrebe in interese. Po Konceptu dela z nadarjenimi učenci (Žagar, 1999) potrebujejo nadarjeni učenci poleg običajnih učnih programov tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti, da bi lahko razvijali svoje sposobnosti. Le tako bodo lahko izrazili svoje ideje, bili ustvarjalni in osebno zreli.

Nekateri avtorji (Rostohar, 2012) celo poročajo, da je veliko nadarjenih učencev izoliranih, socialno frustriranih in depresivnih. Če nimajo razvitih socialnih veščin, jih drugi vrstniki, ki ne razumejo njihovih sposobnosti in interesov pogosto izločijo iz družbe.

Jedro

S tem v mislih in z zavedanjem, kako pomembna je za duševno zdravje čustvena in socialna opismenjenost, smo tako nadarjenim kot ostalim učencem 9. razreda na naši šoli ponudili dvodnevni trening socialnih in osebniostnih veščin. Prostovoljno se je delavnic udeležilo 13 učencev, med njimi 6 evidentiranih nadarjenih.

Pri sestavi in izboru delavnic smo se naslonili na šolski preventivni program »Izštekaniki«. Gre za Program EU-DAP, Evropski program za preprečevanje zasvojenosti z drogami. Projekt je sofinancirala Evropska komisija in je bil razvit, vpeljan in ocenjen v sklopu študije, ki je potekala v sedmih evropskih državah. Slovenski nacionalni center programa EU-Dap je Inštitut za raziskave in razvoj Utrip. Na njihovi spletni strani je gradivo tudi brezplačno dostopno.

Program »Izštekan« temelji na celostnem pristopu in uri življenjske veščine (socialne in emocionalne). Cilj programa je razvoj posameznika na naslednjih področjih: upoštevanje in spoštovanje drugih, ustvarjanje pozitivnih odnosov, veščina poslušanja in učinkovitega komuniciranja, zmožnost zaupanja drugim in prevzemanja odgovornosti.

Program razvija mladostnikove socialne in emocionalne veščine, kar služi kot preventiva, v smislu preprečevanja zasvojenosti z drogami.

Z učenci smo urili naslednje veščine: kritično mišljenje, reševanje problemov, kreativno mišljenje, učinkovita komunikacija, veščine v odnosih, sprejemanje odločitev, prepoznavanje in obvladovanje čustev, samozavedanje, empatija.

Šolska psihologinja in socialna pedagoginja sta izvedli osem prilagojeni delavnic »Izštekan« in vmesne zdrave, sladke ali aktivne odmore. Delavnice, odmore in noč smo preživeli skupaj. Pri izvajanju delavnic sta izvajalki upoštevali načela mladinskih delavnic: prostovoljnost v sodelovanju, izogibanje vsem vrstam posmeha, motiviranje sodelujočih ter občutek varnosti za vse sodelujoče.

Izvedli smo osem delavnic: 1. Skupine in njihova pravila, 2. Kaj nas varuje in kaj povzroča tveganja, 3. Naša prepričanja, 4. Kako slediti svojim prepričanjem, 5. Pokazati svoja čustva, 6. Povezati se, 7. Spopadanje s problemi, 8. Sprejemanje odločitev in postavljanje ciljev.

Vsaka delavnica vključuje teoretični del (npr. informacije o psiholoških značilnostih ljudi), sprostitevno dejavnost, ki je motivacijskega namena in služi k fizični aktivnosti in spodbujanju sodelovanja (in je lahko tudi igra vlog ali druga socialna igrice) in del, ki je namenjen razvoju socialnih in osebnostnih veščin (kar je lahko tudi prepleteno s sprostitevno dejavnostjo).

Zaključek

Poudarimo še enkrat:

- udeležba učencev je bila prostovoljna (učenci so se prostovoljno prijavili na delavnice IN med delavnicami so imeli vsi jasno dovoljenje, da se smejo umaknit ali pa ne izrazit svojega mnenja),
- dejavnosti so bile naravnane tako, da so bili učenci ves čas aktivni (miselno ali fizično ter neprestano izzvani, radovedni ali prijazno izpostavljeni),

- vsi sodelujoči smo spoštovali vsa mnenja in vse posebnosti,
- vse omenjeno je bilo možno tudi zaradi male skupine (=13 učencev).

Učenci se več čas delavnic aktivno sodelovali pri vseh zastavljenih aktivnostih. Bili so veseli, nasmejani in pozitivni. Pri zaključni evalvaciji so poročali, da jim je bilo všeč: da so se veliko naučili, da ni šlo samo za učenje, temveč tudi za pogovarjanje, da so lahko izrazili svoje mnenje, igranje družabnih igrice, da so se zblížali z ljudmi, ki jih prej niso tako dobro poznali, da so vsi sodelujoči lahko prišli do izraza (kar se pri pouku pogosto ne zgodi) in nihče ni izstopal, dober prikaz realnega življenja...

Glede na odzive učencev (na koncu in med samimi dejavnostmi) zaključujemo, kar so povedali tudi učenci. In to je: dejavnosti s socialnimi igrami bi morale biti del obveznega učnega procesa. Učenci potrebujejo vsebine socialnega in čustvenega opismenjevanje, da bodo lažje in bolj kakovostno živeli danes in tudi jutri.

Literatura

- Košir, M. (2007). »Izštekan«. Priročnik za učitelje. Ljubljana: Utrip.
- Maksimović, Z. (1991). Mladinska delavnica: psihološki primarno preventivni program, namenjen mladostnikom zgodnjega obdobja. Ljubljana: Sekcija za preventivno delo pri Društvu psihologov Slovenije.
- Milivojević, Z. (1999). Emocije, psihoterapija i razumevanje emocija. Novi Sad: Psihopolis.
- Newell, S., Jeffery, D. (2002). Behavioral Management in the Classroom – A transactional analysis approach. London: David Fulton Publishers Ltd.
- Pekljaj, C., Pečjak, S. (2015). Psihosocialni odnosi v šoli. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- Rostohar, G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bežič (ur.) Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci OŠ. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Rutar Ilc, Z., Rogič Ožek, S., Gramc, J. (2017). Socialno in čustveno opismenjevanje za dobro vključenost – 4. zvezek. V Vključujoča šola. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Zakon o osnovni šoli - <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>
- Žagar, D., Artač, J., Bežič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci na spletni strani: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

mag. Natalija Sevnik Leber: Ne zapravljajmo več talentov!

Osnovna šola Petrovče
natalija.leber@guest.arnes.si

Izveček

Nadarjeni učenci so elitna in heterogena skupina otrok. Imajo prirojene sposobnosti, ki jim potencialno omogočajo, da na enem ali več področjih dosegajo nadpovprečne rezultate. Prvi korak je, da so opaženi. Za razvoj talentov je vselej pomemben nekdo drug, ki si močno prizadeva za njihov napredek. Bodisi starši, stari starši, sorodniki, redkeje pa žal učitelji. Največkrat imajo nadarjeni učenci posebne učne potrebe in hkrati visoko razvito spontano željo po znanju, so splošno poučeni, vestni, zagrizeni in radi dopolnjujejo učitelja. Če ti otroci živijo v okolju polnem impulzov in spodbud, se lahko celostno razvijajo, sicer počasi propadajo. Celotna družba pa se premalo zaveda, da so ti izjemni otroci, učenci in dijaki naši bodoči družbeni, intelektualni, kulturni oz. ekonomski voditelji. Ti genialni mladi ljudje so temeljni pogoj hitrejšega družbeno-gospodarskega razvoja. Na žalost pa niso vselej deležni ustreznega ravnanja. Še vedno se dogaja, da učitelji otopelo čakajo, nadarjeni pa gredo mimo njih.

Na OŠ Petrovče skušamo biti čim bolj napredni, s širokim pristopom se trudimo, da ne prezremo nikogar. Zavedamo se, da samo fleksibilen in predan učitelj ne bo zaviral bistrih in nenavadnih idej. Sposoben bo širiti znanja izven obsega učnega načrta. Skozi prispevek bom skušala ozavestiti skrb za nadarjene, psiho-socialne ovire na poti, predstavila bom mnoge primere dobre prakse svojega in timskega dela z njimi ter odprla možnosti za obogatitev tovrstnih dejavnosti v prihodnosti.

Ključne besede: nadarjeni učenci, učitelji, družbeni potencial, posebne vzgojno-izobraževalne potrebe, metode in oblike dela z nadarjenimi, osebnostni in družbeni vidik

Abstract

Gifted pupils are elite and heterogeneous group of children. They have inborn abilities which potentially allow them to achieve above average results in one or more fields. The first step is to be noticed. For the talents' development there is always somebody else important, who strongly strives for their achievement. These could be parents, grandparents, relatives, but unfortunately rarely teachers. In most cases gifted pupils have special learning needs and at the same time highly developed spontaneous wish for knowledge. They are generally educative, thorough, determined and they love to supplement a teacher. If they live in surroundings full of impulses and encouragements they develop entirely, on the other hand they slowly vanish.

The whole society isn't aware of the fact that these exceptional children, pupils and students are our future social, intellectual, cultural or economic leaders. These ingenious young people are the fundamental condition

of faster national economic interest. Unfortunately gifted pupils aren't always appropriately treated. It still happens that teachers just stand and wait when gifted pupils go past them.

In our Primary School Petrovče we are trying to be ahead of time, with our wide approach we also struggle not to miss anybody. We are aware that only a flexible and devoted teacher will not slow down clever and unusual ideas. S/He will be able to expand knowledge out of range of a curriculum. Through the article I lighten up the concern about all the gifted pupils, I talk about their psychosocial obstacles, I present my own and my team's examples of good teacher's practice and give many possibilities of enriching these activities in the future.

Key words: gifted pupils, devoted teachers, social potential, special educational needs, learning methods and activities, personal and social aspect

1. Uvod

Nadarjeni učenci se dnevno pojavljajo okoli nas. Ne verjamem, da jih vsi opazimo. Morda jih vidimo, ampak ali naredimo kaj za njih? Ti otroci so bolj talentirani od večine. Zahtevnejši so v svojih željah, pričakovanjih, v uveljavljanju lastnih interesov in so hkrati ranljivejši, če njihove potrebe niso zadovoljene. Potrebujejo veliko mero pozornosti in različnih učnih metod ter oblik dela, ki razvijajo kreativnost. Ker so drugačni in kompleksnejši od običajnih otrok, si marsikateri učitelj zanje ne vzame časa in tako se ustvarja škoda, tako osebna kot osebna in dolgoročno tudi družbena.

Vsak nadarjen učenec ima unikatni profil osebnosti in le en del tega profila je inteligentnost kot taka, ostalo so njegova močna področja in specifične sposobnosti. Po Georgu (2003, 38) mora učitelj prepoznati vrsto učnega pristopa, ki ustreza določenemu učencu. Nadarjeni so lahko entuziasti, misleci, logiki ali praktiki. Strinjam se z Žagarjem (2012, 48), ki pravi, da nadarjeni niso homogena skupina, zato jih razdeli na: uspešne nadarjene, kreativne nadarjene, neuspešne nadarjene, nadarjene pripravljene tvegati, dvojno/večkrat izjemne in avtonomno nadarjene.

Večji del intelektualnih in ustvarjalnih sposobnosti naroda bomo v šoli razkrili, bolj ko bomo angažirali ter ustrezno usmerjali mlade, hitrejši in naprednejši razvoj skupnosti bomo gradili. Brez vključevanja nadarjenih ne bo napredka, zato nikakor ne spreglejmo obetavnih potencialov na naši učiteljski poklicni poti.

2. Psiho-socialne ovire pri delu z nadarjenimi

Ko slišimo besede nadarjen, talentiran, izjemen, nadpovprečen, se nam sprva zdi, da tak otrok že ne more imeti kakšnih posebnih težav. Rekli bi celo, da je tak učenec srečnež, ker je tako pameten. Vendar temu vedno ni tako, tudi nadarjeni se spopadajo s problemi. Učitelj se mora zavedati, da imajo ti otroci posebne učne potrebe na kognitivnem, emocionalnem, socialnem in estetskem področju. Četudi je učitelj optimističen, zabaven, če je dober sogovornik, poslušalec, spodbujevalec, če ima veliko čustvene inteligence, ni nujno, da se bo z nadarjenimi dobro ujel.

Ena od težav pri delu z njimi je, da jim hitro postane dolgčas pri rutinskih nalogah, zato med uro začnejo delati tisoč in eno stvar, da se zamotijo. Če bi jim učitelj zastavil kompleksnejše, globlje, abstraktnejše izzive, se prav gotovo ne bi dolgočasili. Potrebujemo originalnejši pristop in zgodi se, da se mimogrede domislijo česa boljšega od učitelja.

Nekateri nadarjeni so zelo okupirani in si zadajo preveč ciljev na različnih področjih šolanja. Naporno je, ker so povsod ali skoraj povsod nadpovprečno ali visoko nadpovprečno sposobni, in je možno tudi, da pregorijo. Dogaja se, da iste učence potrebujemo vsi učitelji. To pomeni, da so nekateri razpeti v premnoge dodatne dejavnosti, veliko manjkajo pri pouku in na koncu težko nadoknadijo zamujeno učno snov.

Redkeje so nadarjeni lahko okarakterizirani kot učno moteči ali vzgojno problematični otroci. A problem največkrat ne tiči v njih, ampak v tradicionalnem, suhoparnem pouku. Pogosto imajo visoko razvito tudi logično mišljenje, abstraktno razmišljanje, zato se morajo spopadati z izzivi višjih taksonomskih ravni (analiza, sinteza, vrednotenje). Bojim pa se, da jih pri marsikaterem učitelju ne dobijo. Tudi učitelj se mora za takšnega otroka posebej pripraviti.

Naslednja ovira, ki pedagoga doleti je, da lahko otrokov "dar" postane tudi ovira razvoja in vzrok za njegovo nesrečno življenje. Zato smo dolžni posebno skrb nameniti tudi učno neuspešnim nadarjenim, emocionalno in socialno ogroženim nadarjenim, nadarjenim s posebnimi razvojnimi in osebnostnimi težavami, kulturno prikrajšanim, otrokom migrantom, nadarjenim deklicam. Tem posameznikom je potrebno svetovati v zvezi z učenjem, s poklicnim svetovanjem, s svetovanjem na socialnem področju (osamljenost, izoliranost, odtujenost, izrinjenost, razočaranje ...), na osebnostnem področju (nizka samopodoba, čustvene težave, nihanje razpoloženja ...).

Neredko pa smo učitelji priča tudi namernemu prikrivanju nadarjenosti. To pomeni, da nekateri učenci iz ležernosti ne želijo opravljati dodatnih nalog, pa jih lahko učitelj na vse

pretege motivira, a zaman. Spet drugi nadarjeni pa si ne želijo izgubiti položaja v skupini vrstnikov, ne želijo biti stigmatizirani kot "piflarji", ampak bi bili radi "frajerji". To opažam predvsem v osmih in devetih razredih, torej ob razcvetu adolescence. Pri marsikaterem učitelju je učencu veliko lažje biti konformist in mu kimati, kot pa se z izvirnimi rešitvami upirati tradicionalnemu šolskemu toku.

3. Moje delo z nadarjenimi na OŠ Petrovče

V nadarjene učence je treba verjeti in si jih želeli odkrivati. Na naši osnovni šoli smo z željo in ozaveščanjem delo z nadarjenimi pripeljali na zelo visoko raven.

Vsako leto imam pod okriljem vsaj sedem identificiranih nadarjenih učencev, zelo veliko pa jih ima za tuj jezik posluh in izreden talent. Z mnogimi, bodisi v prvi ali drugi kategoriji, izvajam raznolike in atraktivne dejavnosti v sklopu samega pouka, kjer naloge diferenciram, poleg tega pa se ukvarjam z dodatno dejavnostjo Nadarjeni, ki poteka izven rednega pouka. Delam individualno, v tandemu ali skupinsko. Učenci prihajajo po dodatna gradiva, zahtevnejše naloge, prebirajo angleške članke, angleške knjige, ki jih predstavljajo sošolcem, mlajšim učencem, starejšim učencem oz. meni pišejo literarna dela (spise, pesmi, uganke ...), prevajajo, poučujejo, berejo mlajšim, načrtno pomagajo učno šibkim, nastopajo v gledaliških igrah, samostojno pišejo scenarije, sodelujejo na natečajih, razstavah idr. Nadarjeni radi prihajajo k dejavnosti, ker lahko globalno raziščejo določena predmetna področja, določena lahko izpuščajo. Ker je njihovo predznanje izjemno, razmišljam, da bodo nekateri "genialni" učenci najbrž v bodoče potrebovali individualni učni načrt. Ostaja pa dilema, katere dele kurikulumu obogatiti v smislu kvalitete dela in katere skrčiti v smislu že obvladane snovi. Kakor pravi Kukanja Gabrijelčičeva (2015, 1): "Zakaj bi jih učili hoditi, ko lahko letijo?" Trudim se, da sem pristna, da jih maksimalno spodbujam in ne prevladam. Pomembno je, da se na tej poti trudim biti čim bolj iznajdljiva, da mi ni izpod časti, če se včasih učim skupaj z otroki ali celo od njih. Poskušam jim privzgojiti poseben čut, da bodo sposobni sprejeti odgovornost za lastno učenje, znanje in sposobnosti tako za osebno kot širšo družbeno korist. Namenjam jim vso pozornost, a ne na račun drugih učencev. Nadarjeni so moja dodatna naloga in odgovornost. Na naši skupni poti nastajajo mentalni in materialni dosežki, izdelki, scenariji, predstave, članki, pesmi, prozna dela, prevodi idr., ki so večkrat nadpovprečni glede na otrokovo starost. Visoki

tovrstni dosežki kažejo na realno nadarjenost otrok. Kot taki so lokalno in javno prepoznavni.

3. 1. Male sive celice

Izvrstna izobraževalna oddaja, ki se mi je do leta 2013 zdela nedostopna. Takrat pa smo poskusili in nasmehnila se nam je sreča. Malo je manjkalo pa bi se z dvema ekipama prebili na državni nivo. Eni je bleščeč preboj uspel. Potem so se resne priprave začele. Učenci so bili nadpovprečno nadarjeni, nekateri tudi visoko nadpovprečno nadarjeni. Delo je zahtevalo veliko moje angažiranosti, splošne razgledanosti in izvirnosti. Učenci so bili dojemljivi, dejavni, radovedni, vedoželjni, abstraktni, inovativni, zahtevni do sebe in samokritični. Njihova močna področja so bila različna, kar je bilo za naše delo idealno. Vsebine splošne razgledanosti smo poglobljali skupaj, šlo je za t. i. krepitev univerzalne nadarjenosti. Parcialno učenje je potekalo samoiniciativno, samostojno in seveda doma. Po osmih mesecih trdega študija in šestih nastopih na televiziji smo prejeli titulo Državnih prvakov v nacionalni oddaji Male sive celice. To je bila odlična promocija za šolo in kar je zame pomembnejše - neponovljiva izkušnja za vsakega nadarjenega učenca.

3. 2 Strokovne ekskurzije, angleški muzikali, projekti, tekmovanja

Že vrsto let v sklopu nadstandardnega programa šole organiziramo Strokovno ekskurzijo v London in Strokovno ekskurzijo v Nemčijo. Doslej sem bila glavna povezovalka med turistično agencijo in šolo za 3 oz. 4 dnevna potovanja v Veliko Britanijo. Letos v marcu smo ponovno zaključili potovanje 40 učencev po Angliji (Cambridge, London, Brighton). Izkušnja, ki jo nadarjen učenec z organiziranim vodenjem v tujino pridobi, je nepojmljiva. Že pred potovanjem imamo priprave. Učenci načrtujejo, raziskujejo teren na daljavo, pripravijo razlage kulturnih znamenitosti in ogledov, ustvarjajo izvirne zamisli, predelujejo podatke, dajejo pobude, ustvarjajo na temo angleške kulture. Pomembno je, da se ukvarjamo tudi z njihovimi čustvi, željami, pričakovanji. Med samo strokovno ekskurzijo so ti učenci maksimalno motivirani, doživljajsko zreli, angažirani, skratka navdušeni. Tuj jezik tekoče uporabljajo in pomagajo komunicirati manj spretnim. Zanimanje za lastno kulturo z lahkoto povezujejo in primerjajo s tujo. Po ekskurziji ne pozabimo na evalvacijo in na obeleženje vtisov, fotografij, doživljajskih zgodb, smešnih prigod, zanimivosti, posebnosti, naj dogodka, dodelanih literarnih in likovnih del.

Nadarjene učence z jezikovnega, literarnega, dramskega in glasbenega področja vodimo na angleške muzikale (Jungle Boy, Showtime, Alice in Wonderland ...) v Ljubljano ali Maribor. Verjamemo, da je dobro, da se tem otrokom pogosto ponujajo priložnosti za še optimalnejši razvoj tako doživljajskih kot socialnih spretnosti. To je edinstvena priložnost za druženje s sebi enakimi in za samopotrditvev.

Nepozabni so naši izvrstni angleški projekti: muzikal "Mamma Mia" ali pa gledališka igra "Beauty and the Beast", ki ju je izvajala šolska dramska skupina Page 2 Stage. Trudili smo se tudi okoli projekta "The giving tree", ki žal ni bil izveden po načrtu, je bil pa predstavljen šestošolcem na delavnicah.

Dober način poglobljanja znanja je tudi dodatni pouk, v sklopu katerega potekajo priprave na tekmovanja v znanju angleškega jezika. Učenci se večinoma radi prijavljajo, ker konkurenca motivira in se nadvse radi lotevajo izzivov, ki ne temeljijo zgolj na drilu. Všeč jim je, ker gredo čez meje učne snovi in ker dosti delajo sodelovalno in skupinsko. V 9. razredu regijsko in državno tekmovanje temeljita na prebrani knjigi, o kateri tečejo številne diskusije, okrogle mize in vrednostne debate. V 8. razredu je podana tema, ki se do potankosti razišče. V 7. razredu pa se posname video z določenim naslovom. Izvirne ideje se množično rojevajo.

3. 3 Nadarjeni "geniji"

Skrb za nadarjene mora obsegati celotni življenjski prostor otroka, od družine, vrtca, do šole in zunajšolskega okolja. Redko, a meni se je na srečo zgodilo, v učiteljski praksi naletimo na "genialnega" otroka, katerega najpomembnejši varuh sta družina in šola. Na posebno nadarjene učence se pogosto gleda, kot da so mešanica po eni strani vredni občudovanja in po drugi strani zavračanja. Glavna vzroka sta lahko nevoščljivost ali nevednost. Učenec iz moje učiteljske prakse obiskuje 7. razred, obvlada večino tekoče učne snovi, ne da bi jo sploh slišal. V angleščini komunicira tekoče, uporablja zahtevno srednješolsko in fakultetno besedišče. Postavlja si zelo visoke cilje, ki jih dnevno uresničuje, redno vodi dele učnih ur, poučuje tudi dve leti starejše učence in je pravi knjižni molj. V lanskem šolskem letu si je iz kabineta tujih jezikov izposodil najmanj 2000 strani angleških knjig (za odrasle), jih prebral, predelal in vodil odprte razprave za okvirno 20 angleških člankov. Je intelektualno zrel, kritično opazuje, miselno analizira in redno

potrebuje diferencirane, izkustvene, problemske učne možnosti in situacije. Piše pesmi, uganke, domišljajske zgodbe. Obilo zadolžitev dobiva dnevno, ker jih samoiniciativno išče in jih marljivo opravlja. Njegovo angažiranje se je začelo zgodaj in ker je močna tudi skrb družine, je njegova nadarjenost že na tej točki izredno intenzivna. Na enem od spletnih seminarjev sem izvedela, da obstajajo tudi t. i. učne pogodbe, ki bi jih bilo pri takšnih učencih vredno sporazumno skleniti.

3. 4 Jezikovno-glasbeno-literarna delavnica "Hlodko"

V letošnjem šolskem letu smo na šoli delo z nadarjenimi še nadgradili. Tokrat smo se medpredmetno timsko povezali in ustvarili štiri delavnice za nadarjene. "S Hlodkom v božič" je bila vezana na naše področje in je temeljila na otroški knjigi Stickman. Popoldanske delavnice se je udeležilo 24 učencev in z zanimivim pristopom smo pritegnili prav vsakega izmed njih. Za ogrevanje smo se poigrali Activity v slovenščini, učenci so tekmovali v dveh skupinah, iskane besede pa so risali, jih ustno predstavljali ali kazali. Besede so bile vezane na omenjeno knjigo. Nato so iz ključnih besed napisali svojo zgodbo, v slovenščini, angleščini oz. nemščini. Nastale so neverjetne pripovedi, ki so bile popolnoma drugačne od izvirnika. Nato smo jim ponudili knjižne ilustracije, ki so jih po logičnem zaporedju skušali razporediti, smiselno so dodali tudi angleško besedilo v oblačkih. Sledil je čas za kino. Ogledali so si slovensko verzijo risanke. Nazadnje so še poustvarjali v štirih delavnicah: v slovenski, glasbeni, angleški in nemški. V velikem finalu so predstavili, kar so počeli, in nastala je spontana improvizacija. Z angleško skupino smo pripravili del gledališke igre, nemška intervjuje in SMS sporočila, imeli smo dva slovenska napovedovalca, naš "genialni" sedmošolec si je v angleščini prosto izmišljeval pismo, ki bi ga Hlodko pisal svoji družini. Ob vsem tem pa so glasbeniki pripravili še glasbeno ozadje, ki je dalo zaključni predstavitvi slavnostni pečat. Še enkrat smo dokazali, da z doslednim in tehtnim timskim načrtovanjem učiteljev ter z aktivno vlogo nadarjenih, nastanejo fenomenalni in neprecenljivi izdelki.

4. Predlog obogatitvenih dejavnosti za nadarjene

Bodimo novodobni, ne stojmo togo in ne pustimo, da bi mladi šli brez naše vednosti mimo nas. Lahko jim ponudimo obogaten nabor dejavnosti: več individualnega dela v kabinetih,

usposabljanje za rabo slovarjev, priročnikov, več pisanja scenarijev in javnega nastopanja, raziskovanje in pisanje raziskovalnih nalog, govornih nastopov, vodenje delavnic ob dnevih dejavnosti, sodelovalno učenje v manjših skupinah za točno določen cilj, branje mlajšim med glavnimi odmori, sestavljanje preverjanj znanj, samostojno načrtovanje za poučevanje učnih ur, ko-vodenje interesne dejavnosti, ko-vodenje debatnega krožka, medsebojno učno pomoč, tabore in poletne šole kot intenzivne oblike dela. Nadarjenim učencem lahko ponudimo delni pouk v višjih razredih, to sem pri svojem sedmošolcu že lani prakticirala. Nadarjeni lahko postanejo tudi mentorji (npr. dodatni pouk za zdomce) ali pa jih na srednješolski ravni vključimo v programe izmenjave učencev ter že zgodaj sprejmejo tujino kot izziv. Zelo bogata jezikovna in kulturna izkušnja je lahko mednarodno sodelovanje v projektu Comenius ali dopisovanje z vrstniki s tujih dežel. Učenci lahko delajo tudi na terenu, se poskusijo v prostovoljstvu. Seznanimo jih s problemskim učenjem, ko jim ponudimo nestrukturiran problem z odprtim koncem. Lahko pripravimo literarne večere, razstave, popoldanske tečaje, nadarjene vpeljemo v razvojne in inovacijske projekte. Delo nikakor ni preprosto, da pa je učinkovito, je potrebno usposobiti kreativne in predane učitelje ter omogočiti bogat vzgojno-izobraževalni standard šole.

5. Zaključek

Dr. Ferbežer (1987, 74) je že davno ugotovil, da ima gornjih 10 – 15 % otrok potencialne možnosti, da končajo OŠ in SŠ v krajšem času ter se vpišejo na univerzo v mlajših, ustvarjalnejših in produktivnejših letih. Preskok razreda pri večini otrok nima škodljivih posledic za osebni razvoj, čeprav se ga v praksi zelo redko poslužujemo. Na žalost vse prevečkrat ugotavljamo, da se z nadarjenimi ne ravna ustrezno, medtem ko so manj nadarjeni in učno prizadeti večinoma spodbujani in se do njih izraža sočutje. Nagel (1987, 48) navaja, da živimo v svetu, ki hoče preprečiti "favoriziranje favoriziranih", v resnici pa se preprečuje ukrep za popoln razvoj osebnosti. Talenti se na veliko zapravljajo, tako v osebno škodo posameznika kot tudi skupnosti. Šole in učitelji, ki se z nadarjenimi ukvarjamo, se moramo z njimi ukvarjati še več. Nadarjenim je potrebno njihovo intelektualno in emocionalno radovednost potešiti vedno z nečim novim. Zajčeva (2008, 87) se sprašuje, če učitelji res sledimo pestrosti ob vseh strokovnih spoznanjih ali smo se skozi čas naučili samo modro čakati in ubirati najbolj varne in uhojene poti. Če se vaš odgovor skriva v drugem delu povedi, potem ste nadarjene žal obsodili na propad. Sama

odkrito priznam, da se trudim in veselim, ko vidim zadovoljne in izpolnjene otroke, kako pospešeno rastejo v znanju pred mojimi očmi.

6. Viri in literatura

1. Bezić, T. Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2006.
2. Ferbežar, I., Korez, I. in Težak, S. Ali je ta otrok nadarjen? Cirkovce: OŠ Kidričevo: OŠ Borisa Kidriča. 2006.
3. NADARJENI, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 1998. Str. 143.
4. George, B. Authentic Leadership. San Francisco: Jossey-Bass. 2003.
5. Goleman, D. Čustvena inteligenca. Ljubljana: Mladinska knjiga. 1997.
6. Juričevič, M. Nadarjeni učenci v slovenski šoli. Ljubljana: Pedagoška fakulteta. 2012.
7. Kukanja Gabrijelčič, M. Nadarjeni in talentirani učenci. Koper: Univerzitetna založba Annales. 2015.
8. Praprotnik, N. Delo z nadarjenimi učenci naj bo učitelju v izziv. Vzgoja in izobraževanje. 2017, št. 1-2. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Str. 45-52.
9. Prause, G., Geniji v šoli. Ljubljana: Državna založba Slovenije. 1977.
10. Žagar, D. Drugačni učenci. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 2012.

Jerneja Lisjak: Razvijanje mišljenja na višjih taksonomskih stopnjah ob tvorjenju besedila k ilustracijam v slikanici

Osnovna šola Selnica ob Dravi
jerneja.lisjak@os-selnica.si

Izvleček

Čeprav v predšolskem obdobju ni popolnoma zanesljive metode za prepoznavanje nadarjenosti, lahko potencialno nadarjenega predšolskega otroka prepoznamo po tem, da na določenem področju ali več področjih hkrati izkazuje višje sposobnosti od vrstnikov v skupini. Iz študij o razvoju in delovanju možganov izvemo, da je za posameznikov učni razvoj še posebej pomembno učenje v otroštvu. Za razumevanje zgodnjega učenja je koristno upoštevati tudi raziskovalno spoznanje, da se otroci učijo z uporabo govora. S spodbujanjem govora otroke spodbujamo k učenju; pogovarjanje, pojasnjevanje, opisovanje, pripovedovanje, spraševanje, razglabljanje in podobne dejavnosti sprožajo miselne procese razumevanja, posploševanja, razlikovanja in povezovanja učnih vsebin, kar predstavlja učenje z razumevanjem in vodi h kakovostnemu znanju. Tudi sama sem želela z načrtovanimi aktivnostmi omogočiti vsem otrokom v skupini dobre temelje za poznejše uspešno učenje v šoli in izven, prepoznane potencialno nadarjene otroke pa spodbuditi k še dodatnemu napredku.

V uvodu prispevka bom na kratko predstavila značilnosti potencialno nadarjenih predšolskih otrok in različne načine, kako spodbujati njihovo učenje in na sploh mišljenje. V praktičnem delu bom opisala primer dela s potencialno nadarjenim predšolskim otrokom, ki je pri tvorjenju zgodbe ob ilustracijah v slikanici brez besedila presenečal z izvirnimi ustvarjalnimi idejami, predlogi, načrti, rešitvami ..., pri čemer se je bistveno razlikoval od sovrstnikov v skupini. Z načinom tvorjenja besedila ob slikanici sem načrtno spodbujala govorno-jezikovne sposobnosti in mišljenje vseh otrok. Otroci so ob ilustracijah tvorili svojo zgodbo ter pri tem razvijali kognitivno in kritično mišljenje. S pomočjo kakovostnih vprašanj, ki sem jih postavljala otrokom ali jih spodbujala k temu, da so jih tvorili sami, pa sem še dodatno stimulirala njihov miselni in govorni razvoj.

Ključne besede: predšolsko obdobje, nadarjenost, zgodnje učenje, govor, mišljenje, učenje.

The abstract

There aren't any absolutely reliable methods for gifted children recognition during pre-school period, so we can identify a potentially gifted pre-school child according to his/her specific outcomes which differ from other peers. The studies about brain development and functioning show us the importance of person's learning in his childhood on his/her learning development.

In order to understand early learning it is useful to consider the research knowledge about the children's studying while talking. When we encourage children to talk, we also stimulate them to learn; talking, explaining, descriptioning, narration, asking questions, discussing and other similar activities trigger the

processes of understanding, generalizing, distinguishing and linking learning content – this represents learning with understanding and leads to knowledge quality.

With all the activities planned I wanted to provide a strong foundation for later progress in learning at school and at home for all the children in the group. I also wanted to encourage the potentially gifted children to make their further progress.

In the introduction of my presentation I will briefly present the characteristics of potentially gifted pre-school children and various ways to promote their learning and thinking in general. In my practical part I will describe working with a potentially gifted pre-school child who surprised me with his original creative ideas, suggestions, plans, solutions ... while making the story up just using the illustrations in the book. He differed significantly from the other peers in his group.

I intentionally promoted oral language abilities and thinking of all the children with the use of the method where children make up the story while looking at a picture book. By doing this they were developing their cognitive and critical thinking. By using the appropriate questions asked by me or the children I also stimulated their mental and oral development.

Key words: pre-school period, giftedness, early learning, speech, thinking, learning

UVOD

NADARJENI OTROCI IN NJIHOVE ZNAČILNOSTI

Čeprav v predšolskem obdobju ni popolnoma zanesljive metode za prepoznavanje nadarjenosti, lahko potencialno nadarjenega predšolskega otroka prepoznamo po tem, da na določenem področju ali več področjih hkrati izkazuje višje sposobnosti od vrstnikov v skupini.

V Konceptu: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) najdemo definicijo, po kateri so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju. Žagar (2001) poudarja, da so nadarjeni otroci tisti, ki v določenem pogledu prekašajo primerjalno skupino enako starih otrok.

Po Bezič idr. (1998) je danes na splošno sprejeta in priznana »dinamična« teorija, ki razlaga nadarjenost kot odprt sistem medsebojnega učinkovanja dednosti, vzgoje in okolja, pri čemer ima odločilno vlogo subjektova lastna aktivnost. Z odkrivanjem in spodbujanjem nadarjenosti pa je potrebno začeti čim prej. Na podlagi izkušenj avtorji pojasnjujejo, da je

zgodnje predšolsko obdobje primerno predvsem za odkrivanje nadarjenosti ter zelo preudarno spodbujanje.

Kot ugotavljata Glogovec in Žagar (1990), so pri otrocih od 2. do 6. leta starosti najboljši pokazatelji njihove nadarjenosti zelo razvite jezikovne sposobnosti – da znajo brati že pred vstopom v šolo, veliko vedo o različnih stvareh, dojemajo odnose vzrok-posledica in uvidijo bistvo, so dobri in hitri opazovalci, pomembne značilnosti so tudi radovednost, dober spomin, samostojnost in smisel za humor.

Iz velikega števila empiričnih raziskav, ki so bile v zadnjih dvajsetih letih narejene na področju govora in pismenosti otrok, je moč prepoznati, da so visoki in pomembni napovedniki zgodnje in akademske pismenosti otrok predvsem besednjak malčkov/otrok, pragmatična zmožnost otrokovega pripovedovanja zgodbe in njihove metajezikovne zmožnosti. Besednjak se po obsegu in kakovosti hitro razvija predvsem v obdobju malčka. Pripovedovanje zgodbe je pragmatična jezikovna zmožnost, ki je ključnega pomena predvsem v razvojnih obdobjih, v katerih gre za prepoznaven razvoj otrok na ravni povezanosti govora in mišljenja oziroma rabe notranjega govora na eni strani ter na drugi strani razvoja na področjih skladnje, metajezika (rabe jezika za opisovanje predstavnosti; zavedanje strukture jezika) in rabe govora. Razvoj poteka od enostavnih zgodb, v katerih malčki opisujejo preproste dogodke (praviloma iz njihovega resničnega življenja), do konvencionalnih (koherentnih in kohezivnih) zgodb, ki jih, ob upoštevanju zgradbe zgodbe (začetek, vrhunec, konec), z opisovanjem časovnih in vzročnih povezav, motivov in čustev junakov ter odnosov med njimi, pripovedujejo otroci v zgodnjem in srednjem otroštvu. Povezanost med otrokovim govornim razvojem (zlasti besednjakom) in spretnostmi porajajoče se pismenosti ter poznejšim učenjem branja potrjujejo tudi izsledki drugih empiričnih raziskav. Tako npr. Muter in sodelavci navajajo, da je otrokova govorna kompetentnost ob vstopu v šolo pomemben napovednik njegove uspešnosti pri učenju branja v prvih dveh letih šolanja (Marjanovič Umek, 2011, str. 17–18).

Ker je govorna kompetentnost otrok dejavnik razvoja zgodnje in kasnejše pismenosti, ki ga ne moremo spregledati, se zdi ključnega pomena ocenjevanje in spremljanje govora otrok v različnih (predvsem tudi zgodnjih) razvojnih obdobjih.

SPODBUDNO UČNO OKOLJE

Jurišević, Rajović in Drgan (2010) pišejo, da se v predšolskem obdobju v človeških možganih razvije več kot 70 % povezav med možganskimi celicami. Te povezave imenujemo sinapse. Ker je število sinaps pomembno povezano z ravniyo miselnih zmožnosti, je smiselno in koristno spodbujati razvoj sinaps v t. i. kritičnem razvojnem obdobju po rojstvu oziroma takrat, ko se poleg že obstoječih sinaps tvorijo nove. Natančneje, do petega leta starosti se vzpostavi približno 50 %, do sedmega leta 75 % ter do 12 leta starosti 95 % sinaps. Seveda so možgani organ, ki je zmožen prilagajanja vse življenje, vendar se v otroštvu oblikujejo temelji za vse nadaljnje učenje oziroma uresničevanje bioloških potencialov.

Kot navaja Vonta idr. (2009), spodbudno učno okolje vpliva na kognitivni, socialni, emocionalni in gibalni razvoj otrok. Spodbudno okolje mora predstavljati tudi vrtec. Vzgojitelj mora otroke spremljati, spodbujati, po potrebi tudi usmerjati. Pomembno je, da pravočasno opazimo in upoštevamo vse tisto, kar otroka zanima, pritegne njegovo pozornost, pa tudi kaj ga ovira ali celo odvrača od učenja v različnih učnih situacijah – denimo pri hranjenju, oblačenju, igri ali ob soočanju z ovirami.

Marjanovič Umek in Zupančič (2004) na podlagi raziskav ugotavljata, da ima govor aktivno vlogo v procesu miselnega razvoja predšolskih otrok in da obstaja določena povezava med mišljenjem in govorom, ki pa tudi znotraj določene stopnje mišljenja ni stalna in ne imuna na vpliv vrste drugih dejavnikov (npr. zgodnja komunikacija v družini, jezikovni program v vrtcu).

V praksi se tako postavlja vprašanje, na kakšen način pri otrocih spodbujati razvijanje mišljenja na višjih taksonomskih stopnjah.

Po mnenju Kompare in Rupnik Vec (2016) kritično in hkrati kognitivno mišljenje razvijamo tako, da učence z različnimi vprašanji in nalogami neprestano spodbujamo k aktivnosti. Če želimo razvijati kritično mišljenje, mora učitelj postavljati kakovostna vprašanja, ki odpirajo prostor mišljenju, hkrati pa spodbuditi k postavljanju dobrih vprašanj (ne samo k odgovarjanju) tudi učence.

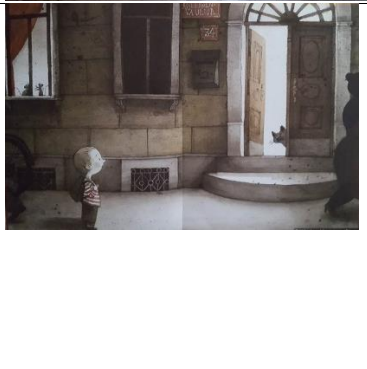
JEDRO

Praktično delo v skupini: opazovanje, poslušanje, usmerjanje, beleženje.

Kot vzgojiteljici mi je bil pri delu z otroki vselej cilj omogočiti vsem otrokom v skupini dobre temelje za poznejše uspešno učenje v šoli in izven. V ta namen sem skrbno načrtovala raznolike dnevne aktivnosti. Ker je bil v skupino vključen tudi potencialno nadarjen predšolski otrok, ki se je bistveno razlikoval od sovrstnikov v skupini, sem želela le-tega spodbuditi k dodatnemu napredku z uporabo spodaj opisane dejavnosti. V njej so seveda sodelovali tudi drugi otroci iz skupine.

Ob študiju literature in ugotovitvah različnih raziskav, da ima govor aktivno vlogo v procesu miselnega razvoja predšolskih otrok, sem za spodbujanje mišljenja otrok izbrala slikanico Deček in hiša, v kateri ni besedila, so le ilustracije. Otroci so ob ilustracijah tvorili svojo zgodbo, pri tem razvijali kognitivno in kritično mišljenje ter govorno-jezikovne sposobnosti. Njihov miselni in govorni razvoj sem še dodatno stimulirala s pomočjo kakovostnih vprašanj, ki sem jih postavljala otrokom ali jih spodbujala k temu, da so jih tvorili sami. Pripovedovanje otrok ob slikanici sem sproti ves čas zapisovala.

Primer iz prakse: Ob slikanici Deček in hiša je pripovedoval deček, star 5 let in pol. V kolikor je bilo potrebno, sem njegovo pripovedovanje oz. miselni razvoj spodbujala z zastavljanjem kakovostnih vprašanj.

	<p>Nekega večera, ko je bilo zunaj mirno in tiho, se je deček skupaj z mamo odpravil v gledališče. Mama ga je klicala, naj že pride, on pa je pritekel zadnji trenutek, saj si je moral v nahrbtnik zložiti neke stvari.</p>
	<p>Ko je tekel za mamo, je srečal gospoda in bilo mu je zelo neprijetno, ker nekateri ljudje kradejo otroke. Ugotovil je, da je zavil v napačno ulico, saj mame ni bilo nikjer. Bilo ga je strah, ker se je izgubil. Kaj bi lahko še naredil? Stekel do punčke, ki ga je gledala, hitro zaprl vrata in poklical policijo na 113.</p>
	<p>Prišel je do nekakšne hiše. Skozi odprta vrata je kukala muca. In blizu dečka sta na oknu sedeli dve miški. Kakšna se ti zdi hiša? Hiša je zelo stara, mogoče je kdaj tukaj živel kakšen pesnik, pa je že umrl. Opazil je muco, ki ga je gledala, ali bo vstopil v hišo. Kaj misliš, da ga je muca vprašala? »Se mi samo zdi, ali si se res izgubil? Vstopi v mojo hišo, pokazala ti bom, kako izgleda od znotraj.« Kako je muca vedela, da se je deček izgubil? Videla je na njegovem obrazu, da je prestrašen in se cel trese.</p>

	<p>Deček je vstopil, ampak mu je pobegnila po stopnicah. Opazil je, da je bilo na stenah polno listov. Kaj misliš, da je bilo na listih? Risbice, ki so jih nalepili otroci, samo ene so padle dol, ker selotejp ni držal. Bilo je zelo umazano, ker je bilo na tleh polno smeti in risbic. Odšel je po stopnicah navzgor. Ko je prišel gor, so s stene padale risbice. Mucin rep je šel še dalje gor. Vrata so bila odprta in zadaj je bila še ena risbica na tleh.</p>
	<p>Deček je odšel še dalje gor po stopnicah in v rokah je imel risbico. Opazil je mucu. Stopnice so bile lesene, stopnišče pa polno slik. Muca ga je vabila v sobo. Kako si to odkril, kako to veš? »Ker je prijazno mahala z repom in on je vedel, da mora naprej.«</p>
	<p>Deček je šel do odprtih vrat do sobe, ki je bila zraven omare. In za omaro je bilo tudi ogledalo. Deček je lahko videl sam sebe in še cel kup knjig. In za knjigami je bila muca in na knjigah tudi ura. Zraven je bilo še eno okno in odprta vrata. Dečka je zanimalo, kam vodijo.</p>
	<p>Ko je muca odšla skozi odprta vrata, je deček za stolom kukal, da bi izvedel, kam gre muca. V tej zanimivi sobi je bilo na policah polno knjig o abecedi. Kaj misliš, čigave so bile te knjige? »Knjige so bile od mucinih lastnikov. Mogoče jih je kdo pisal.«</p>
	<p>Spet je našel stopnice. Vijugaste, kot bi risal kroge. Našel je mucu in ji sledil. Bil je radoveden, kaj mu bo pokazala. Sledil ji je, ker je mislil, da mu kaže, kam je šla mama. Bil je žalosten, ker ni bilo mame, želel si je, da bi jo našel. Kaj bi se zgodilo, če ne bi šel naprej? »Ne bi izvedel, kaj je zgoraj.«</p>
	<p>Znašel se je na hodniku, kjer je bilo polno slik in ura kot v pravljici Volk in sedem kozličkov. Na tleh je zagledal senco muce in stekel naprej. Kaj misliš, kako to, da je v tej hiši toliko slik? »Če so knjige, so tudi slike. Eni ljudje pišejo knjige, eni jim rišejo ilustracije.«</p>
	<p>Prišel je do dnevne sobe, kjer so imeli starinski stol in igro Človek ne jezi se. To verjetno pomeni, da se ne sme jeziti, ker je izgubil mamo. Zato je šel naprej po stopnicah in vso pot pobiral risbice.</p>

	<p>Ko je gledal risbice, je bil prepričan, da jih ne riše mama. Čudil se je, da je v tej hiši toliko stopnic. Našel je muco in ji sledil. Muci je zaupal.</p>
	<p>Prišel je na podstrešje in našel sestrico. Ponoči je pobegnila iz svoje postelje.</p> <p>Zakaj tako misliš? »Tudi mojo sestro včasih nosi luna.«</p> <p>Deček je bil vesel, da jo je našel.</p>
	<p>Z balkona sta opazovala mesto in sta skupaj delala letala. Na letalih so bila sporočila za mamo, da bi našla dečka in sestrico.</p> <p>Kaj je pisalo na letalih? »Mama, s sestrico sva v nekakšni stari hiši št. 34, kjer živi črni muc. Vodil te bo na podstrešje. Čakava te.«</p> <p>Kako vi se zgodba po tvojem mnenju lahko nadaljevala? »Črn muc bi tekkel po mamo. Mama bi naju našla. Vesela bi bila in naju bi odpeljala domov.«</p> <p>Kateri del dneva je bil? »Bilo je že jutro, celo noč je hodil po stopnicah.«</p>

ZAKLJUČEK

Pomembno vlogo pri otrocih igra genski zapis, spodbudno okolje pa sestavljamo vzgojitelji, učitelji in starši. Ker vsi otroci s strani staršev niso deležni spodbudnega učnega okolja, je vključitev v vrtec še toliko pomembnejša, saj predstavlja varovalni dejavnik. Ob dobrih genskih predispozicijah pa je lahko napredek potencialno nadarjenega otroka v vrtcu še toliko večji. Dejstvo, da se v predšolskem obdobju v človeških možganih razvije več kot 70 % sinaps med možganskimi celicami ter da je število sinaps pomembno povezano z ravniho otrokovih miselnih zmožnosti, bi moralo vplivati na vzgojiteljevo premišljeno izbiro dejavnosti in postavljanje kakovostnih vprašanj, s katerimi bi spodbujal miselni razvoj vseh otrok v skupini in ne samo potencialno nadarjenih.

LITERATURA

Bezič, T., Strmčnik, F., Ferbežer, N., Jaušovec, N., Dobnik, B., Artač, J., in Skrt Leban, N. (1998). *Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Glogovec, Z. in Žagar, D. (1990). *Nadarjeni otroci v vrtcu*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Juriševič, M., Rajović, R. in Drgan, L. (2010). *Ntč učenje: spodbujanje razvoja učnih potencialov otrok v predšolskem obdobju*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno 11. 3. 2018 iz: https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/NTC/NTC_seminarsko_gradivo.pdf.

Kompare, A. in Rupnik Vec, T. (2016). *Kako spodbujati razvoj mišljenja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2004). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni inštitut Filozofske fakultete.

Marjanovič Umek, L. (2011). Vloga jezika in socialnih kontekstov za razvoj predbralnih in prednapisovalnih zmožnosti. V Nolimaj, F. (ur.). *KONFERENCA Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Str. 15–27.

Vonta, T. idr. (2009). *Primeri dejavnosti za malčke in dojenčke*. Ljubljana: Pedagoški inštitut. Pridobljeno 11. 3. 2018 iz <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-C6EC7CDP/a29e859f-aea9-4c75-a935-ac9a6f54b4a1/PDF>.

Žagar, D. (2001). Kdo so nadarjeni učenci? V *Vzgoja in izobraževanje*, let 32, (2), str. 4–7. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Tatjana Lukovnjak: Književnost pri dodatnem pouku angleščine

OŠ Hajdina

tatjana.lukovnjak@triera.net

IZVLEČEK

V članku bom predstavila dejavnosti pri dodatnem pouku, namenjenem učencem tretje triade, ki pri angleščini presegajo temeljne standarde znanja. S poglobljenimi in razširjenimi vsebinami ter z različnimi metodami dela, kot so samostojno učenje, sodelovalno učenje, problemski pouk, oblikovanje pojmovnih map in kritična uporaba slovarjev, dodatni pouk podpira doseganje višjih učnih ciljev.

Glede na to da je angleška književnost premalo prisotna pri rednem pouku, je vsebinski poudarek dodatnega pouka na obravnavanju angleške in ameriške književnosti; učni načrt za predmet angleščina v osnovni šoli predvideva, da učenci pri pouku angleščine pridobivajo in nadgrajujejo kompetence vseživljenjskega učenja – med njimi je tudi kompetenca kulturne zavesti in izražanja.

Osnovna dejavnost je bralna značka, ki jo izvajam podobno kot slovensko; učenci ne berejo več skrajšanih in prirejenih literarnih del, ampak izvorna besedila, o katerih se pogovarjajo, izmenjujejo mnenja, poslušajo predstavitev ipd. Za vsako prebrano knjigo tudi izpolnijo bralni dnevnik.

Vsako literarno delo obravnavamo po določenem postopku – učenci najprej spoznajo avtorja in obdobje, v katerem je deloval, nato na podlagi ključnih besed napovedujejo vsebino. Ko preberejo celotno besedilo (dodatni pouk je na urniku vsak drugi teden), v skupinah zapišejo povzetek, analizirajo literarne osebe in prepoznavajo literarne elemente. Ob koncu obravnave določenega literarnega dela napišejo še esej.

Ključne besede: angleščina, vseživljenjsko učenje, dodatni pouk, književnost, bralna značka

SUMMARY

In this article, I will present activities for extra lessons intended for students of the third triad, who exceed the basic standards of knowledge in English. With in-depth and widespread content and with various methods of work such as self-learning, collaborative learning, problem lessons, conceptual map designs and critical use of dictionaries, extra lessons support the achievement of higher learning objectives. Considering the fact that English literature is not present in regular classes, the emphasis of extra lessons is on studying English and American literature; The curriculum for the elementary school envisages that pupils acquire and upgrade the competences of lifelong learning in English classes - including the competence of cultural awareness and expression. The basic activity is the Reading Badge, which I perform similarly to the Slovene one; instead of abbreviated and adapted literary works, students read original texts which they talk about, exchange opinions, listen to presentations, etc. They also complete a reading log for each book they have read. Every literary work is dealt with in the same way - the pupils first get to know the author and the period in which he or she worked, then they predict the content on the basis of keywords. After having read the full text (extra lessons are on the schedule every other week), they write a summary, analyze literary characters, and identify literary elements in groups. At the end of reading a certain literary work they also write an essay.

Key words: English, life-long learning, extra classes, literature, Reading Badge

POMEN ANGLEŠČINE

V članku bom predstavila vlogo učitelja angleščine pri odkrivanju in delu z nadarjenimi učenci ter izvajanju dodatnega pouka, ki nadarjenim učencem omogoča, da razvijejo svoje potencialne.

Učni načrt za angleščino v osnovnih šolah iz leta 2016 opredeljuje angleščino kot zelo razširjen mednarodni jezik, ki se uporablja pri sporazumevanju na področju znanosti, tehnologije, pri meddržavnih dogovarjanjih itn. ter omogoča najširši dostop do podatkov. Znanje angleščine je pomembno in potrebno iz več razlogov: prvič, omogoča boljše razumevanje sveta, saj je večina poljudnih, književnih in znanstvenih besedil, naj gre za pisna ali slušna besedila, prav v angleščini, drugič, to je jezik, ki omogoča mobilnost na osebni, poklicni in geografski ravni, in tretjič, angleščina je jezik najhitreje razvijajočih se komunikacijskih orodij, kot sta svetovni splet in elektronska pošta.

Učni načrt 2016 nadalje govori o splošnoizobraževalnem in posebnem pomenu angleščine kot šolskega predmeta. Z učenjem angleščine učenci pridobivajo jezikovna znanja in spretnosti, ki jih potrebujejo za nadaljnje učenje in izobraževanje, hkrati pa se povečujejo tudi njihove komunikacijske sposobnosti v vsakdanjem življenju, kar posledično vpliva na razvoj učenčeve identitete, njihovo kulturno zavedanje ter razvoj njihovih socialnih veščin.

Učni načrt za predmet angleščina v osnovni šoli iz leta 2011 predvideva, da učenci pri pouku angleščine pridobivajo in nadgrajujejo kompetence vseživljenjskega učenja – med njimi je tudi kompetenca kulturne zavesti in izražanja, pri kateri učenci:

- poznajo pomembnejše kulturne dosežke z različnih področij kulture – glasbe, likovne in gledališke umetnosti, plesa, filma, dediščine in **književnosti**;
- se zavedajo evropske in svetovne kulturne dediščine in kulturne raznovrstnosti Evrope in sveta;
- cenijo umetniška dela in kulturne dogodke;
- razvijajo ustvarjalnost, potrebo po izražanju in občutek za estetske vrednote.

Zaradi vseh omenjenih lastnosti predmeta ima učitelj angleščine široko polje za uresničevanje ciljev predmeta na ustvarjalen in inovativen način. V poseben izziv pa so mu prav gotovo lahko nadarjeni učenci, saj delo z njimi prinaša visoke zahteve tudi zanj,

vendar hkrati to pomeni, da lahko učitelj realizira tudi svoje osebne cilje ter interese pri obravnavanju različnih vsebin.

DODATNI POUK

Učitelj angleščine izven rednega pouka prevzame vlogo mentorja nadarjenega učenca, mu svetuje in ga usmerja k različnim dejavnostim, kjer bo lahko učenec doživljal dodatne izzive pa tudi uspehe. Učenci, ki presegajo temeljne standarde znanja, imajo možnost, da se poleg rednega pouka udeležujejo tudi dodatnega pouka jezika, ki s poglobljenimi in razširjenimi vsebinami ter z različnimi metodami dela, kot so: samostojno učenje, sodelovalno učenje, problemski pouk in priprave na tekmovanja, podpira doseganje višjih učnih ciljev.

Eden izmed učinkovitih, a premalo uporabljenih načinov za doseganje ciljev pouka angleščine je gotovo obravnava umetnostnih besedil, pri kateri učenci ponovijo in utrdijo znanje slovničnih struktur, hkrati pa spoznavajo širši svet in samega sebe. Umetnostna besedila so avtentična gradiva; njihova obravnava motivira učence, razvija njihove jezikovne in interpretativne zmožnosti, poleg tega pa spodbuja razvoj domišljije in literarnoestetska doživetja. Mateja Pezdirc v svoji diplomski nalogi *Umetnostna besedila pri pouku slovenščine kot drugega/tujega jezika* na podlagi ugotovitev številnih teoretikov pravi, da umetnostna besedila ponujajo nov kontekst, v katerem lahko ponovimo in utrdimo znanje slovničnih pravil, hkrati pa se soočimo s kreativno rabo jezika, ki vpliva na naše razumevanje sveta, v katerem živimo. Prav tako med branjem umetnostnih besedil raste razumevanje tuje kulture, kar vodi k večji strpnosti. Umetnostna besedila bolj kot katera koli druga besedila razvijajo kritično mišljenje ter sposobnost sklepanja.

Razloge, ki govorijo v prid uporabi literature pri pouku angleščine, lahko strnemo v naslednje kategorije:

- odnosni vidik: razvijanje pozitivnega odnosa do učenja jezikov, različnih kultur, do sebe in drugih;
- jezikovni vidik: naravna izpostavljenost tujemu jeziku v kontekstu;
- kulturni in medkulturni vidik: zavedanje in razumevanje drugih kultur;
- družbeni in moralni vidik: čustveni razvoj/zavest, empatija, skupne izkušnje;

- kognitivni in ustvarjalni vidik: uporaba domišljije in miselnih procesov, razvoj akademskih veščin za podporo učenju.

Horner (1983) dejavnike, ki podpirajo uvajanje literarnih besedil v jezikovni kurikulum, organizira v tri velike skupine: estetsko, psiholingvistično in družbeno-moralno. Podobno Duff in Maley (1990: 6) poudarjata jezikovni, metodološki in motivacijski pomen uporabe literature v razredu. Collie in Slater (1987) pa govorita o pomenu kulturnega merila kot pomembnem dejavniku, ki zagovarja uporabo literarnih besedil v razredu.

- Jezikovno merilo se nanaša na literaturo kot na vir pristnih verodostojnih besedil, ki učencu ponujajo avtentične primere široke palete slogov in vrst besedil. Pri delu z literarnimi besedili so učenci izpostavljeni »resničnemu« jeziku, prvotno namenjenemu izvornim govorcem, kar jim omogoča, da se seznanijo s ciljnim jezikovnimi oblikami in komunikacijskimi funkcijami.
- Metodološko merilo se nanaša na možnost večkratnih interpretacij in različnih mnenj, ki jih pogosto ustvarjajo literarna besedila. Brumfit (1986: 15) opozarja, da je prav tako treba upoštevati, da je "bralec postavljen v aktivno interakcijsko vlogo, kjer se ukvarja z občutljivim (literarnim) jezikom". Učenec se torej mora vključiti v "vsebinski namenski učni pogovor v angleščini" (Brumfit, 1986: 15) in tako biti aktiven. Medtem učitelj deluje kot spodbujevalec učnega procesa, katerega cilj je pomagati učencu, da odkrije pomen besedila. Literatura je lahko primeren vir številnih dejavnosti za razvoj branja, pisanja, govora in poslušanja (Erkaya, 2005).
- Motivacijski kriterij se nanaša na ustreznost literarnih besedil za raziskovanje čustev učencev in povečanje njihove motivacije, ki jo zagotavljajo pristnost in smiselni konteksti. Literarna besedila "spodbujajo domišljijo študentov, razvijajo kritične sposobnosti in povečajo njihovo čustveno zavedanje" (Lazar, 1993: 19), prav tako kot njihovo zadovoljstvo pri branju.

Maley (1989) na podlagi navedenih meril določi nekatere posebne prednosti učenja angleščine s pomočjo literature. Najpomembnejši so:

- univerzalnost – brez ustne ali pisne literature ni jezika; literatura vključuje globalne teme, kot so: ljubezen, smrt, ponos itd., ki si jih delijo vse kulture;
- netrivialnost – literatura ne uvaja jezika v umetnih kontekstih; bralcu ponuja avtentičen, pristen »input«;

- osebni pomen – literarna besedila običajno obravnavajo dogodke, ideje in čustva, ki se lahko ujemajo z resničnim ali domišljijским svetom bralcev. Zaradi tega je lažje povezati branje z njihovim predhodnim znanjem, kar olajša učni proces;
- raznolikost – literarna besedila pokrivajo številne teme in vključujejo vse zvrsti jezika;
- zanimanje – ker so teme, obravnavane v literarnih delih, del svetovne človeške izkušnje, so za bralce zanimive;
- ekonomičnost in sugestivna moč – literatura ima izjemno sugestivno moč, kar omogoča razredne razprave;
- dvoumnost, nejasnost – doživljanje literarnega dela je izrazito subjektivno, kar odpira široko polje za razprave.

Moramo pa se zavedati, da umetnostna besedila niso napisana z namenom, da se ob njih učimo jezika – pogosto je v njih veliko neznanih besed, včasih je kršena jezikovna norma. Zato moramo biti pri izboru umetnostnih besedil pazljivi – biti morajo starosti primerna in jezikovno ustrezna.

Dodatni pouk iz angleščine na OŠ Hajdina je namenjen učencem 3. triade, ki pri angleščini presegajo temeljne standarde znanja.

Vsebinski poudarek dodatnega pouka je na obravnavanju angleške in ameriške književnosti; v učbenikih, ki jih uporabljamo pri rednem pouku (Touchstone), so literarna besedila sicer prisotna, vendar je njihova obravnava bolj namenjena popestritvi pouka. Prav tako pri rednem pouku težko beremo daljša (neskrajšana) literarna besedila.

Pred obravnavo literarnega dela se učenci najprej seznanijo z avtorjem in obdobjem, v katerem je živel (ali še živi); učence motiviram na različne načine:

- s predvajanjem kratkega dokumentarnega filma o avtorju,
- s slikovnim gradivom – učenci opišejo slike,
- s ključnimi besedami – učenci napovedujejo naslov ali temo literarnega besedila,
- z metodo VŽN.

Sledi branje literarnega besedila – najprej tiho, nato glasno. V parih ali skupinah si izmenjajo prve vtise in čustva, nato s pomočjo vprašanj govorijo o besedilu – izrazijo svoje

občutke, pomisleke; svoje trditve tudi utemeljijo. Če se v besedilu pojavijo neznane besede, učenci uporabijo slovarje, tudi enojezične.

Po branju najpogosteje uporabljam naslednje aktivnosti:

- analizo – učenci analizirajo jezik literarnega besedila,
- primerjavo – učenci primerjajo dva literarna teksta,
- poustvarjanje – učenci literarnemu besedilu dodajo določene elemente, npr. napišejo nadaljevanje zgodbe,
- povezovanje,
- spremembo medija – učenci poezijo spremenijo v prozno besedilo ipd.,
- prevajanje – učenci besedilo prevedejo v slovenščino, nato pa svoj prevod primerjajo z »uradnim«,
- pisanje eseja (250–300 besed) – poudarek je na zgradbi in načrtovanju eseja.

Literarna besedila, o katerih govorimo pri dodatnem pouku, so originalna, neprirejena; v glavnem se odločam za krajša besedila (pesmi in črtice), kot so npr.: *The Selfish Giant*, *Happy Prince*, *The Hound of Baskerville*.

Pri izbiri besedil upoštevam naslednje kriterije:

- kulturno ozadje učencev; učenci npr. težko razumejo romane Jane Austin, če ne poznajo razrednega sistema in družbenih vrednot Velike Britanije v 19. stoletju. Po drugi strani pa je tudi res, da lahko starejša besedila učencem zbudijo zanimanje;
- jezikovne spretnosti učencev; vprašanje, ki si ga moramo pri tem zastaviti, je, ali bodo učenci menili, da je kljub težjemu jeziku koristno in prijetno preučiti besedilo ali pa bodo zaradi težav z jezikom izgubili zanimanje za branje;
- literarno znanje učencev;
- razpoložljivost besedila;
- dolžina besedila;
- možnosti za delo z besedilom, ki izvirajo iz besedila samega;
- predlogi učencev.

Del dodatnega pouka je tudi angleška bralna značka, ki je organizirana podobno kot slovenska. Učenci berejo izvirna besedila, izpolnijo bralni dnevnik in pripravijo predstavitev.

Seznam knjig za angleško bralno značko sem oblikovala skupaj z učenci – na podlagi strokovnih priporočil in njihovih želja je nastal priporočilni seznam s kratkimi opisi 31 literarnih del. Učenci lahko izberejo knjigo s seznama, lahko pa preberejo knjigo po svoji izbiri. Učenci 7. razreda morajo za osvojeno bralno značko prebrati vsaj tri knjige, učenci 8. in 9. razreda pa štiri. Ko knjigo preberejo, izpolnijo bralni dnevnik in pripravijo predstavitev. Če vsi učenci preberejo isto knjigo, organiziram okroglo mizo – pomagajo si s seznamom vprašanj.

ZAKLJUČEK

Uspeh pri pridobivanju jezika pogosto določajo interesi učencev in navdušenje nad gradivom, ki se uporablja v učilnici, stopnjo njihove vztrajnosti pri učni nalogi in raven njihove koncentracije. V članku sem poskušala pokazati, da je literatura lahko učinkovito orodje za razvijanje jezikovnih spretnosti angleščine kot prvega tujega jezika. Obstajajo dokazi, da literatura prav zaradi svojih značilnosti motivira učence bolj kot druga besedila.

Iz tega sledi, da je literarna besedila potrebno obravnavati ne le z jezikovnega, temveč tudi z družbenega, kulturnega in literarnega vidika. Je pa treba reči, da ne obstaja samo en pravi način uporabe literature v razredu; učitelj se lahko odloči za različne pristope, odvisno od potreb učencev.

VIRI IN LITERATURA:

- Andrin, A. idr. (2016). *Program osnovna šola. Angleščina. Učni načrt*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljen_i_UN/UN_angleščina.pdf (1. 2. 2018)
- Lima, C. (2010). Selecting Literary Texts for Language Learning. V *Journal of NELTA*, Vol. 1, No. 1-2. Dostopno na: <https://www.nepjol.info/index.php/NELTA/article/viewFile/4616/3827> (9. 3. 2018)
- Waring, R. (2008). *Why extensive reading should be an indispensable part of all language programmes*. Extensive Reading Foundation. Dostopno na: <http://erfoundation.org/node/18> (12. 3. 2018)
- Bobkina, J. (2014). *The Use of Literature and Literary Texts in the EFL Classroom; Between Consensus and Controversy*. Dostopno na: <http://www.journals.aiac.org.au/index.php/IJALEL/article/view/1108> (7. 3. 2018)
- Brumfit, C. J. in Carter, R. A. (1986). *Literature and Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Collie, J. in Slater, S. (1987). *Literature in the Language Classroom: a Resource Book of Ideas and Activities*. Cambridge: CUP.

- Duff, A. in Maley, A. (1990). *Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Erkaya, O. R. (2005). Benefits of using short stories in the EFL Context. *Asian EFL Journal* (8), 1-13.
- Eržen, V. idr. (2011). *Program osnovna šola. Angleščina. Učni načrt*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf (1. 2. 2018)
- Horner, S. (1983). *Best Laid Plans: English Teachers at Work for School Council*. York: Longman.
- Lazar, G. (1993). *Literature and Language Teaching*. Cambridge: CUP.
- Pezdirc, M. (1998). Umetnostna besedila pri pouku slovenščine kot drugega/tujega jezika. *Jezik in slovstvo*, let. 43.

Janja Ledinek: Nadarjeni učenci, soustvarjalci dneva dejavnosti – Arhitektura

OŠ Starše

janja.ledinek@os-starse.si

Izveček

Kot učiteljica tehnike in tehnologije zelo rada praktično ustvarjam z učenci, še posebej z nadarjenimi, saj so ti drugačni. Potrebno jim je zagotoviti problemske situacije, ki so prilagojene njihovim individualnim značilnostim in sposobnostim. Že nekaj let organiziram in izvajam delavnice za nadarjene učence. Vsako leto skupaj z njimi planiramo dejavnosti in aktivnosti, ki bodo potekale skozi šolsko leto. Tako se prilagodimo različnim potrebam učencev, da bodo svoje potenciale čim bolj razvili. Učitelji se vsakodnevno soočamo s težavo, kako motivirati učence za delo, zato smo si letos načrtali poseben način, kako bodo nadarjeni učenci kot soustvarjalci dneva dejavnosti vnesli v pouk spremembe - novosti, ki bodo vplivale na večjo motiviranost in ustvarjalnost vseh učencev pri praktičnem delu. Znano je, da učenci radi delajo tisto, kar jim je trenutno aktualno.

Predstavila bom potek našega dela prvega tehniškega dne z naslovom Arhitektura, kjer so si nadarjeni učenci razdelili delovne naloge glede na njihovo nadarjenost in osebne interese. Učenci so dan planirali od ideje do izdelka. Sami so poiskali različne ideje za uvodno motivacijo, z našo pomočjo pripravili zelo raznolik nabor materiala za izdelovanje izdelkov, ob času izvedbe tudi sami podajali navodila ostalim učencem, in na koncu dneva pripravili razstavo kot evalvacijo delovno-učnega procesa.

Abstract

As a teacher of technology I like creating practically with students, especially with the gifted students, who need problem-solving situations, adjusted to their individual characteristics and skills. I have been carrying out workshops for gifted students for a few years. Every year we plan activities for the following year together so that I can adjust to the different needs of students, who can develop their potentials to the best of their ability. Teachers have problems motivating students for work. This year I chose a special way of how to involve gifted students as co-creators of activity days so that they will bring changes into the lessons – novelties which will bring higher motivation and creativity for all students at practical work. It is a known fact that students prefer to do what is actual at the moment.

I'm going to present our first activity day in technology which was about architecture. On that day students divided their tasks according to their talent and personal interests. Students cooperated from the very beginning – planning the day from the idea to the product, they chose different ways of motivation for the beginning of the day, prepared a various collection of materials the products, they gave instructions about the work process to other students and at the end of the day they prepared an exhibition (evaluation of the learning – working process).

Ključne besede: nadarjeni učenci, tehniški dan, medpredmetno povezovanje, dnevi dejavnosti

Uvod

Šolski sistem se je skozi čas nenehno spreminjal in razvijal. Razvoj družbe, gospodarstva, umetnosti, tehnike in tehnologije je privedel do sprememb v načinih in metodah poučevanja in organiziranosti pouka v sodobni osnovni šoli. V ospredje prihajajo inovativne metode poučevanja in motivacije. Vedno večji pomen dajejo strokovnjaki timskega delu in medpredmetnemu povezovanju, saj z obema dosežemo povezanost znanj in sledimo ciljem znotraj enega predmeta v povezanosti z drugimi predmeti. Sodoben način poučevanja je prilagojen sodobnemu načinu mišljenja učencev, saj znanje učenci dojemajo bolj poglobljeno in celostno.

Pred začetkom šolskega leta se učitelji na šoli dogovarjamo o načrtovanju dejavnosti nadarjenih učencev. Letos se je porodila ideja, da nadarjene učence aktivno vključimo v načrtovanje in organizacijo dni dejavnosti kot soustvarjalce učno-delovnega procesa. Nadarjeni učenci so idejo zelo dobro sprejeli in pokazali zanimanje za drugačen, bolj kreativen način dela. Učenci hrepenijo po spremembah, nadarjeni pa še toliko bolj. Zelo radi soustvarjajo in vplivajo na učni proces z lastno ustvarjalnostjo, pri čemer jim ni zmanjkovalo novih zamisli. Odločili smo se, da bomo tako izpeljali prvi tehniški dan. Temo tega dne smo določili skupaj, saj je zelo pomembno, da zajamemo tematske sklope in učne cilje, ki izhajajo iz predmeta tehnika in tehnologija. Ker je področje povezano tudi z likovno umetnostjo in zgodovino likovne umetnosti, smo tehniški dan zasnovali in oblikovali medpredmetno. Ob skrbnem načrtovanju je tako nastal zelo razgiban dan dejavnosti, poimenovan Arhitektura, namenjen učencem od šestega do devetega razreda.

Nadarjeni učenci

Nadarjeni učenci predstavljajo raznoliko skupino z nadpovprečnimi sposobnostmi na različnih področjih, hkrati pa imajo različne učne, vzgojne, socialne in osebne potrebe (Juriševič, 2012).

Lahko so nadarjeni na splošnem intelektualnem področju, na posameznem učnem področju (naravoslovje, jeziki, družboslovje), na ustvarjalnem, voditeljskem, umetniškem ali psihomotoričnem področju, nadarjenost pa se lahko kaže tudi na več področjih hkrati. Taki

učenci potrebujejo bogat, vsebinsko in metodično raznolik program učenja in poučevanja (prim. Blažič, 1996; Bezić, 2012; Škufca, 2005).

Zagotoviti jim je potrebno problemske naloge, ki so prilagojene njihovim individualnim značilnostim in sposobnostim. Med seboj pa se razlikujejo po stopnji motiviranosti za sodelovanje pri pouku in šolskim delom. Učence spodbujamo k divergentnemu razmišljanju. Zaradi visokih sposobnosti, kreativnosti in novih ustvarjalnih idej v veliki meri presegajo sposobnosti njihovih vrstnikov, zato so tudi slabše vključeni mednje. Nadarjeni učenci morajo imeti zagotovljene možnosti in priložnosti za medsebojno druženje in potrjevanje (Jurišević, 2014).

Z izpeljavo tovrstnega dneva dejavnosti smo poskušali doseči več ciljev:

- nadarjene učence naučiti sprejemati svoje sposobnosti in jih preko lastne dejavnosti še dodatno razvijati,
- krepiti samozavest in samopodobo,
- povezati nadarjene učence z vrstniki in
- vse učence pozitivno motivirati za praktično delo.

Potek tehniškega dneva in dejavnosti nadarjenih učencev

Dan je bil organiziran kot projektno učno delo od ideje do izdelka. Temeljlil je na izkustvenem učenju in spodbujal aktivnost učencev. Ves dan dejavnosti sta se prepletali individualna in skupinska oblika dela. Zaradi dovolj različnih delovnih pozicij znotraj heterogenih skupin se je delo lahko diferenciralo in individualiziralo. Vsak nadarjeni oziroma talentirani učenec si je svojo zadolžitev na tehniškem dnevu izbral sam; glede na njegove osebne interese, znanja in ročne spretnosti.

Tehniški dan se je začel s skupnim uvodom, s predstavitvijo stavb različnih arhitekturnih slogov, ki izvirajo iz različnih obdobj. Predstavitev ni potekala na klasičen način, pač pa v obliki vprašanj ostalih učencev (Kaj vidiš na sliki?; Kakšen material so uporabili za gradnjo?, itd.), in njihovih odgovorov, tako da so bili vsi ves čas predstavitve aktivni. Nadaljeval se je z uvodno motivacijo učencev po razredih, ki so jo pripravili nadarjeni učenci – inovativni ustvarjalci. Z miselno-ustvarjalnimi didaktičnimi igrami so spodbujali abstraktno in ustvarjalno mišljenje. Sledilo je usvajanje nove učne snovi v heterogenih skupinah po metodi sodelovalnega učenja s pomočjo bralno-učnih strategij. Zelo pomembno je, da vsak učenec doseže napredek pri učenju in pomaga drugim, zato je vsak odgovoren zase in za skupino, kar je tudi cilj sodelovalnega učenja. Skupine so vodili

nadarjeni učenci na področju psihomotorike, intelektualnega mišljenja in vodenja. Spoznali so, da je arhitektura umetnost in veda o oblikovanju zgradb, in da obsega oblikovanje grajenega okolja; od urbanističnega načrtovanja, oblikovanja in krajinske arhitekture do pohištva in oblikovanja izdelkov. Spoznali so osnovne arhitekturne elemente. To so detajli in sestavni deli, ki tvorijo arhitekturni slog hiš, stavb in zgradb. Dognali so, da so arhitekti s svojimi deli pripomogli k razvoju naše družbe, kulture in načina življenja nasploh.

Po osvojenem teoretičnem znanju iz učnega načrta tehnike in tehnologije ter likovne umetnosti so se učenci posameznih razredov razdelili v nove in manjše heterogene skupine, saj so nadarjeni učenci skozi proces dela prišli do spoznanja, da bodo skupine delovale uspešneje, če imajo člani skupine različne vrste sposobnosti. Nadarjeni učenci so predstavili cilje, kriterije uspešnosti in delovne naloge posamezne skupine. Glede na sposobnosti in talente učencev so si praktično delo enakomerno porazdelili. Izdelovali so različne izdelke na temo Arhitektura. Nadarjeni učenci so praktično delo ves čas spremljali, usmerjali in nudili pomoč z dodatnimi navodili. Rezultat ustvarjenega dela skozi celotno projektno delo so bili izdelki, ki so jih učenci razstavili na šolskem razstavišču. Razstavo so pripravili in vodili nadarjeni učenci, ki imajo nadpovprečne sposobnosti na področju organizacije in vodenja.

Podrobnejša predstavitev dela po razredih

Razred	6., 7.
Sklop	Arhitektura – Oblikovanje v 3D-prostoru, konstrukcije
Gradivo	Papir, karton, lepenka, odpadna embalaža, lepilo za papir, vroče lepilo, voščenke, kapa plošče.
Orodja	Škarje, ravnila, tapetniški nož, modeli za frotaž.
Tema	Notranja oprema učilnice nekoč in v prihodnosti, tekstura in barva, fasada; izdelava učilnic in osnovnih oblikovalnih elementov.
Cilji	Učenci znajo: <ul style="list-style-type: none"> - natančno preoblikovati papir v različne profile (u, v, l, o), - uporabiti ustrezna lepila za spajanje papirnih gradiv, umetnih snovi in sestaviti nosilno konstrukcijo, skicirati izdelek po vnaprej določenem merilu in ga izdelati, - uporabiti postopke in orodja za obdelavo papirnih gradiv in umetnih snovi ter odpadne embalaže, - razvijati izrazne zmožnosti pri oblikovanju v tridimenzionalnem prostoru,

	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati motorične spretnosti in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki, - oblikovati maketo in so pozorni na povezavo med različnimi arhitekturnimi prostori.
Uvodna motivacija	<p>Miselne igre:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Premetanke – sestavijo besede, tvorijo premetanke. - Kako lahko še drugače uporabimo predmete iz vsakdanjega življenja (žebelj, kladivo, opeka)?
Teoretični del	Učni listi – sodelovalno učenje (heterogene skupine)
Izdelava izdelkov v heterogenih skupinah	<p>6. razred:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sklop: Učenci so oblikovali površine za maketo učilnice v tehniki frotaž (fasada, stene, tla). Vzorec in barvo so izbrali sami in glede na učilnico (klasična ali sodobna). 2. sklop: V skupinah so izdelali notranjo opremo učilnic iz papirnih profilov sestavljenih v nosilne konstrukcije (stoli, mize, omare in ostalo pohištvo). <p>7. razred:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. sklop: Učenci so izdelali maketo učilnice iz umetnih materialov. Velikost učilnice je bila določena z merilom. Učilnicam so izrezali okna in vrata na dva načina (klasična in sodobna učilnica). 2. sklop: Učenci so iz odpadne embalaže izdelali osnovne arhitekturne elemente (steber, obok, kupola ...).

Tabela 1: Prikaz priprave in poteka tehniškega dneva v 6. in 7. razredu

Razred	8., 9.
Sklop	Arhitektura – Oblikovanje v 3D prostoru, konstrukcija, urbanizem.
Gradivo	Karton, lepenka, les, kapa plošče, odpadna embalaža, lepilo za papir, vroče lepilo, Zometool zbirka.
Orodja	Škarje, ravnila, tapetniški nož.
Tema	Nosilne konstrukcije z zbirko Zometool in maketa dela občine Starše.
Cilji	<p>Učenci znajo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uporabiti ustrezna lepila za spajanje papirnih gradiv in sestaviti konstrukcijo, skicirati izdelek po vnaprej določenem merilu in ga izdelati, - uporabiti postopke in orodja za obdelavo papirnih in lesnih gradiv, - razvijati izrazne zmožnosti pri oblikovanju v tridimenzionalnem prostoru,

	<ul style="list-style-type: none"> - razvijati motorične spretnosti in občutek pri delu z različnimi materiali in pripomočki, - oblikovati konstrukcije in pri tem paziti na stabilnost, - oblikovati maketo in so pozorni na povezavo med različnimi arhitekturnimi prostori.
Uvodna motivacija	<p>Miselne igre:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Premetanke – sestavijo besede, tvorijo premetanke. - Kako lahko še drugače uporabimo predmete iz vsakdanjega življenja (žebej, kladio, opeka)?
Teoretični del	Učni listi – sodelovalno učenje (heterogene skupine)
Izdelava izdelkov v heterogenih skupinah	<p style="text-align: center;">8. razred:</p> <p>1. sklop: Učenci so s pomočjo zbirke sestavili preproste konstrukcije po navodilu nadarjenih učencev.</p> <p>2. sklop: Učenci so z zbirko samostojno ustvarjali bolj zahtevne konstrukcije.</p> <p style="text-align: center;">9. razred:</p> <p>9. a: Učenci so izdelali maketo dela občine Starše iz kapa plošč v določenem merilu.</p> <p>9. b: Učenci so izdelali maketo dela občine Starše iz kapa plošč, lesa in ostale odpadne embalaže v prihodnosti.</p>

Tabela 2: Prikaz priprave in poteka tehniškega dneva v 8. in 9. razredu

Evalvacija tehniškega dneva

Tehniški dan se je končal z zaključno evalvacijo učencev po skupinah in razstavo izdelkov. Evalvacija je bila zasnovana v obliki vprašalnika, ki so ga oblikovali nadarjeni učenci ob pomoči učiteljev. Vseboval je vprašanja o počutju, sodelovanju, disciplini, izvirnosti in delu v skupini. Služil je kot povratna informacija nadarjenim učencem in učiteljem, ki smo skupaj organizirali in izpeljali dan dejavnosti. Evalvacija je pokazala, da so se učenci pozitivno odzvali na projektno delo kot celoto, kritično so ocenili svoje močne strani, kot tudi področja, ki jim morajo nameniti več pozornosti. Učenci so posebej pohvalili sošolce, ki so bili pripravljene pomagati pri izpeljavi projekta. Omenili so tudi, da bi pri naslednjih dnevih dejavnosti potrebovali več časa za izdelavo izdelkov, saj so bili tokrat časovno omejeni. Nekateri so napisali, da bi želeli še več miselnih iger in svobode pri ustvarjanju, drugi pa delo brez učnih listov.

Po končanih praktičnih dejavnostih so nadarjeni učenci organizirali razstavo, kjer so vse skupine učencev, iz vseh razredov, drug drugemu predstavili svoje izdelke. Učenci so bili

ob predstavitvi prijetno presenečeni nad raznolikostjo razstavljenih izdelkov, nastalih v izjemno kratkem času.

Zaključek

Učitelji smo prevzeli vlogo moderatorjev, nadarjenim učencem smo dajali navodila, jih pri delu in načrtovanju dejavnosti opazovali in jim sproti podajali povratno informacijo o njihovem napredku.

Zastavljene cilje na začetku projektnega dela smo uresničili. Učitelji smo ugotovili, da so bili nadarjeni učenci uspešni soustvarjalci dneva dejavnosti, kar nam daje zagon za naslednje tovrstne projekte. Nadarjeni učenci so prepoznali svoje sposobnosti, se potrjevali z aktivnostmi in hkrati skrbeli za razvoj lastnih talentov. Ker so bili prepričani v svoje znanje in sposobnosti, se jim je posledično krepila samopodoba in samozavest. Ostali učenci so predstavljeno snov in aktivnosti, glede na način predstavitve, vzeli kot igro, nadarjene učence pa sprejeli kot vodje igre. Tako so bili nadarjeni učenci sprejeti med ostale učence, saj se je ustvaril timski duh, ki je vplival na odlično počutje soudeležencev procesa. S pozitivno energijo so vplivali tudi na počutje in motiviranost ostalih učencev, ki so bili zaradi tega še bolj angažirani za ustvarjalno praktično delo, nam, učiteljem, pa nakazali nove izzive v prihodnosti.

Odločila sem se, da bomo tudi v prihodnje na podoben način organizirali dneve dejavnosti, saj predstavljena oblika dela pozitivno vpliva na vse; na učence in učitelje.

Naše delo je naše poslanstvo, nadarjeni učenci pa naš izziv.

Literatura

- Arh, S. (2007). Delo z nadarjenimi učenci pri rednem pouku. V F. Prosnik (ur.), *Različni učenci – različni pristopi*. Ljubljana: Supra.
- Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci po desetih letih uvajanja novega Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v 9-letni OŠ; Kje smo in kam hočemo? V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno-delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 7–25). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Blažič, M. (1996). Didaktični vidiki dela z nadarjenimi. *Pedagoška obzorja*, 11(1–2), 3–10.
- George, D. (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Juriševič, M. (2012). Učna motivacija nadarjenih učencev. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 38–51). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Juriševič, M. (2014). Kaj nadarjene učence motivira za šolsko učenje? V M. Juriševič (ur.), *Spodbudno učno okolje* (str. 29–34). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Krump, T. (2016). *Fleksibilni pouk pri naravoslovju s poudarkom na tehniki in tehnologiji na osnovni šoli Vuzenica* (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor.
- Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok*. Ljubljana: DZS.
- Rostohar, G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 52 – 66). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Škufca, M. (2005). Didaktični vidiki dela z nadarjenimi učenci v osnovni šoli. *Didactica Slovenica*, 20(3–4), 68–79.

Alenka Košak Mencin: Delo z učenci po metodi Edwarda de Bona

OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
alenka.kosak-mencin@guest.arnes.si

Izvleček

V prvem triletju poteka delo z nadarjenimi učenci predvsem v okviru matičnega razreda v oblikah notranje diferenciacije pouka. Občasno se izvajajo tudi krajše dejavnosti, kjer so učenci ločeni od razreda, primer (samostojno delo dodatnih nalog). Učenci, ki so vedoželjni in pokažejo interes se običajno vključijo k uram dodatnega pouka, se pripravljajo na šolska tekmovanja in sodelujejo pri različnih interesnih dejavnostih.

Da bi v času osnovnega šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za čim boljši in čim bolj raznolik razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše odkrivanje in delo z nadarjenimi. Na šoli je oblikovan stalni tim, ki pripravlja program dela z nadarjenimi učenci. Vsako leto, ob koncu šolskega leta, se z vsemi vključenimi učenci naredi evalvacija dela tekočega leta. Učenci aktivno sodelujejo pri oblikovanju novih predlogov za naslednje šolsko leto. V delo z nadarjenimi učenci oz. z vedoželjnimi se lahko vključijo učitelji različnih predmetnih področjih tudi učitelji razrednega pouka. Tako v letošnjem šolskem letu sodelujem pri izvedbi delavnic s filmskim večerom, kjer so učenci prenočili v šoli. Vodim tudi interesno dejavnost oz. Klub za razmišljanje, kjer četrtošolci in petošolci razvijajo spretnosti razmišljanja po metodi Edwarda de Bona.

V prvih letih učenja je pomembno, da učitelj ponudi čim večji nabor različnih dejavnosti. Tako imajo učenci možnost se preizkušati v različnih aktivnostih. Spoznavajo svoja močna področja in razvijajo potencialne. Ključnega pomena je sprotna povratna informacija, ki jo učitelj poda učencu. Pohvala in vzpodbudne besede imajo veliko moč. Učence je potrebno navajati tudi na samovrednotenje lastnega dela.

Izkušnje, ki jih pridobivam pri delu s starejšimi učenci prenašam v delo z najmlajšimi. V poučevanje vnašam metode dela, ki so primerne za prvošolce, hkrati pa so priprava za sistematično razvijanje razmišljanja.

Ključne besede: nadarjeni učenci, zgodnje odkrivanje, močno področje, interesna dejavnost, razvijanje razmišljanja

Extract

In the first triad, the work with the gifted individuals is carried out primarily in classes in the form of internal lesson differentiation. Occasionally, shorter activities are performed where gifted pupils are separated from the class (pupils do additional tasks independently). Those who show interest and curiosity are usually

involved in the curriculum with additional lessons, as preparing for the school competitions and participating in various interest activities.

In order to identify every single gifted individual during the primary school and to offer them the best possible and diverse development of their abilities, it is necessary to identify them early and start working with them as soon as possible. At school, a permanent team of experts prepares a program to work with the talented pupils. At the end of every school year, the evaluation is performed involving all pupils. They actively participate in the creation of the new proposals for the next school year.

Work with gifted or curious individuals, can include teachers of different subjects, as well as their class teachers. This school year, I participated in the workshop of movie evening where pupils spent one night at school. I also run "The thinking club", where the fourth- and fifth-graders develop their thinking skills based on the Edward de Bono method.

During first years of teaching it is important that the teacher offers as many different activities as possible. Consequently, the pupils have opportunity to test themselves in various activities, recognizing their strong areas and start developing their potentials. Regular feedback from the teacher to the pupil is vital as well as the supportive and encouraging approach. Pupils should be also encouraged to self-evaluate their own work.

The gained experience of working with older pupils is transferred and used with the younger ones. When I teach, I introduce the methods that are suitable for the youngest, and are the basis for the systematical development of their thinking.

Keywords: gifted pupils, early detection, strong area, additional activities, developing thinking

Prispevek

Pred leti sem se udeležila predavanja dr. Edwarda de Bona, ki je svetovna avtoriteta na področju ustvarjalnega razmišljanja in velja za enega od največjih mislecev na svetu. Da ga v Sloveniji bolje poznamo, je zaslužna ga. Nastja Mulej, ki je tudi edina licencirana trenerka njegovih metod. Radovednost in želja po nečem novem me je pripeljala do tega, da sem se odločila za letoletni trening pri mag. Nastji Mulej. Na tedenskih srečanjih smo se spoznali slušatelji iz različnih področjih, od učiteljev v osnovni šoli do učiteljev srednjih šol. Delavnice pa so namenjene tudi vsem tistim, ki se ukvarjajo z otroki, ki obiskujejo raznovrstne popoldanske aktivnosti. Sedaj pridobljeno znanje preizkušam z učenci, ki obiskujejo interesno dejavnost Klub za razmišljanje in tudi pri pouku s prvošolci. Pri krožku učenci spoznavajo orodja, ki so usmerjena v jasno, osredotočeno in ustvarjalno razmišljanje. Imenuje se CoRT 1, kar pomeni *Cognitive Research Trust* (Sklad za raziskave razmišljanja).

V družbi je pogosto uveljavljeno napačno prepričanje, da je inteligentnost in razmišljanje eno in isto. To je v izobraževanju privedlo do nepravih zaključkov, da za visoko inteligentne učence ni potrebno storiti ničesar, saj bodo avtomatično postali dobri misleci. Za manj inteligentne učence pa ni možno storiti ničesar, saj nikoli ne morejo postati dobri misleci. De Bono pa poudarja, da je inteligentnost le potencial uma, ki ga ima posameznik. Da posameznik postane dober razmišljevalec, je odvisno od tega, kako bo izkoristil svoj potencial. Razmišljanje je torej spretnost, ki jo lahko razvijemo. Odnos med inteligenco in razmišljanjem de Bono slikovito ponazarja s primerjavo med odnosom med avtomobilom in voznikom tega avtomobila. Moč je potencial tega avtomobila, ravno tako kot je inteligentnost potencial človeškega uma. Toda kako se bo avto obnesel med vožnjo, ni odvisno samo od vozila, ampak predvsem od voznika. Torej je razmišljanje naša veščina, ki uporablja potencial naše inteligence. (de Bono, 2014)

V našem vrednostnem sistemu, v šoli, na testih, povsod se poudarja bistrost. Temu namenimo tudi več pozornosti kot pa modrosti. To se dogaja zato, ker pri nas velja miselnost, da modrost pride z leti in izkušnjami in da se je ne da naučiti. Kar pa de Bono zanika in pravi, da se tudi modrosti lahko naučimo. V veliki meri je modrost odvisna od zaznavanja. Torej gre za učenje zaznavanja in ne samo uporabe logike.

Tradicija zahodnega načina razmišljanja zelo poudarja kritično razmišljanje, razpravljanje, analiziranje in logiko. Vendar je kritično razmišljanje dragoceno samo, če je prisotno tudi razmišljanje, ki je konstruktivno in ustvarjalno. Kritično razmišljanje je torej samo del razmišljanja. Poleg argumentiranja, prerekanja in dokazovanja potrebujemo tudi raziskovanje zadeve. Poleg analiziranja potrebujemo tudi spretnosti snovanja rešitev in novosti. In poleg logike potrebujemo zaznavo. Šole večinoma ne namenjajo veliko časa in energije konstruktivnim in kreativnim vidikom razmišljanja, ker menijo, da že poučujejo »razmišljanje«. De Bono pa pravi, da večšina kritičnega razmišljanja brez ustrezno večšega kreativnega in konstruktivnega razmišljanja otežuje nastajanje potrebnih novih idej. Kadar pa oseba razmišlja izven obstoječih okvirov, torej izven ustaljenih okvirov, govorimo o lateralnem razmišljanju. Gre za ustvarjalno razmišljanje, razmišljanje od strani, izven običajnih, rutinskih poti. To je razmišljanje o novih idejah in konceptih, tudi kadar nimamo nobenih problemov in na prvi pogled ne potrebujemo nobenih rešitev ali izboljšav. (de Bono, 2014)

Tudi ustvarjalnost de Bono opisuje kot veščino, ki se jo lahko naučimo, jo vadimo in uporabljamo. Vsakdo se lahko nauči določenih veščin. Zagotovo pa ne bodo vsi enako

dobri pri izvajanju veščin. Nekateri bolje kuhajo kot drugi ali bolje smučajo kot drugi. Toda vsak se lahko nauči veščin ter s trdom in vajo postaja boljši. Skozi de Bonove oči na ustvarjalnost gledamo kot na postopek. Rezultat lahko občudujemo – postopek pa vadimo in uporabljamo. (de Bono, 2016)

Namen pouka CoRT1 je razširiti zaznavo, tako da lahko v vsaki situaciji razmišljanja vidimo preko samoumevnega, bližnjega in samoljubnega. Izkušnje so pokazale, da se je pri učencih, ki so spoznali te učne ure, razvil veliko širši pogled na situacije.

Klub za razmišljanje

Ure pri krožku za razmišljanje potekajo tako, da učenci dobijo učne liste, kjer spoznavajo različna orodja oz. strategije razmišljanja. Vsa orodja imajo svojo kratico. Svoja razmišljanja učenci usmerjajo v cilje, dejstva, posledice, stališča drugih, ter razmišljajo o odločitvah in načrtovanju. Delo poteka v skupinah. Pogosto obravnavajo situacije, ki so manj običajne in niso klasični šolski primeri. Primeri so tudi smešni, izmišljeni, zanimivi, kar učence še bolj pritegne. Vživljajo se v različne situacije in niso obremenjeni ali so odgovori pravilni oz. napačni. Njihove izjave so lahko le zanimive. Tako se učenci učijo sodelovanja in spoznavajo, da je možno več različnih odgovorov. Urijo se v poslušanju drug drugega in na tak način dopolnjujejo svoje lastne poglede. Naloge so zasnovane tako, da se učijo razmišljati v omejenem času, zato da zadeva ni debaterska, ampak da pridejo v določenem času do nekega rezultata, oblikujejo povzetek in ga v nastopu predstavijo drugim. Običajno namenimo dve srečanja spoznavanju novega orodja. Pogosto pa so srečanja namenjena tudi sproščenemu pogovarjanju, humorju in razreševanju vsakodnevnih šolskih izzivov.

Orodja razmišljanja, ki smo jih spoznavali na interesni dejavnosti.

PNZ: Pozitivno, Negativno, Zanimivo

PNZ je orodje, ki usmerja pozornost in razširja zaznave. Namesto da preprosto rečemo, da nam je ideja všeč ali nam ni všeč, lahko uporabimo PNZ. Pri tem najprej navedemo prednosti, potem navedemo slabosti in nato stvari, ki niso niti dobre niti slabe, ampak so zanimive. PNZ uporabljamo kot obravnavo idej, predlogov in pobud. **Primer** obravnavane ideje: Avtobusi bi vozili brez sedežev. **P:** Na vsak avtobus bi lahko šlo več ljudi. Vstop in izhod bi bila olajšana. Proizvodnja in popravila avtobusov bi bila cenejša. **N:** Če bi se

avtobus nenadoma ustavil, bi potniki popadali. Starejši ljudje in ljudje s posebnimi potrebami avtobusov ne bi mogli uporabljati. Težko bi bilo nositi nakupovalne vrečke ali imeti dojenčka s seboj. **Z:** Zanimiva ideja, lahko vodi do dveh vrst avtobusov, tistih s sedeži in tistih brez njih. Zanimiva ideja je, da udobje pri avtobusu ni najpomembnejše.

UVD: Upoštevanje Vse Dejavnike

Upoštevanje različnih dejavnikov je orodje za usmerjanje pozornosti. Ta postopek razmišljanja je povezan z akcijo, odločitvijo, načrtovanjem, ocenjevanjem in zaključevanjem. Ko se o nečem odločamo, je vedno veliko dejavnikov, ki jih je potrebno vključiti v svoje razmišljanje. Če izpustimo nekatere dejavnike, se bo morda prvotna izbira na začetku zdela pravilna, toda kasneje se to izkaže kot napačna. **Primer:** Mož in žena kupujeta rabljen avtomobil za svojo družino. Upoštevatata čim več dejavnikov za ugoden nakup: ceno avtomobila, tip avtomobila in barvo, moč motorja in hitrost avtomobila, da je dovolj velik za družino, da vsi mehanski deli popolnoma delujejo, da imajo ustrezno parkirno mesto,

P&N: Posledice in Nadaljevanje

Tehnika razmišljanja, P&N je usmerjana v prihodnost. Vsaka naša odločitev, izbira, načrt imajo svoje posledice v prihodnost. Razmišljati je potrebno o kratkoročnih, srednjeročnih in dolgoročnih posledicah aktualnih dogodkov. **Primer:** Predlagali so zakon, ki šolskim otrokom omogoča, da pustijo šolo in začnejo služiti denar za preživetje takoj, ko dopolnijo 12 let. Primer rešimo z vidika šole, z vidika posameznika, ki hitro zapusti šolanje ter z vidika družbe na splošno.

AMI – Alternative, Možnosti, Izbire

AMI je razjasnitev postopka zavestnega truda, da bi našli čim več alternativ. Kadar se moramo za nekaj odločiti ali ko moramo nekaj narediti, se nam najprej zdi, da imamo le malo možnosti na razpolago. Toda če jih poiščemo, lahko najdemo več alternativ, kot bi si mislili. **Primer:** V šoli tik pred poukom ugotoviš, da nimaš narejene domače naloge. Kaj narediš?

NCD: Namen, Cilj, Dosežki

NCD je način, pri katerem se učenci osredotočijo na namen, ki je za dejanjem. Nekaj lahko delamo iz navade, ker to delajo vsi, ali pa se odzivamo na določeno situacijo. To so razlogi

'zato'. Toda včasih nekaj delamo, da bi... dosegel/-la nek namen ali cilj. Ko o nečem razmišljamo, nam lahko pomaga, da točno vemo, kaj se trudimo doseči. **Primer:** Zakaj hodiš v knjižnico? Kaj je tvoj cilj, ko prižgeš televizor?

PPP: Prve Pomembne Prioritete

Orodje PPP se uporablja, kadar se moramo osredotočiti in izbrati prioriteto, preden sprejmemo odločitev. Običajno najprej uporabimo prej naštetá orodja in se nato odločamo o tistem, kar je za nas najpomembnejše. **Primer:** Vaša družina prodaja hišo, v kateri živite, skupaj z vsemi stvarí, ki so v njej. Preselili se boste v novo hišo. Dovoljeno ti je, da s sabo vzameš tri stvari. Vse ostalo bo prodano skupaj s hišo. Katere tri stvari se ti zdijo najbolj pomembne?

SDL: Stališča Drugih Ljudi

SDL je orodje, s katerim učencem pomagamo namerno raziskati poglede drugih ljudi. Zelo pomemben del razmišljanja je, da smo sposobni povedati, kako razmišljajo ljudje okoli nas. **Primer:** Prodajalec avtomobilov se trudi prodati rabljeni avtomobil. Z njegovega stališča je pomembno pokazati, kako fantastičen je, kako močan motor ima, nove gume, primernost za kupca, dober nakup. Vi pa razmišljate, ali je bil udeležen v prometni nesreči, koliko stanejo rabljene gume, kako rabljeni so deli, koliko bencina porabi, kakšen je v primerjavi z ostalimi avtomobili, ki ste jih videli.

Zaključek

Namen interesne dejavnosti, ki ga imenujemo Klub za razmišljanje je, da se učenci načrtno učijo in razvijajo veščine razmišljanja. Večina tem je na urah dejavnosti načrtno izbranih in je povod za razmišljanje, ter daje učencem možnost za sodelovanje in druženje z vrstniki. Učenci na krožku dobijo učne liste, ki jih shranjujejo in ob koncu šolskega leta imajo celotni zbirnik. V povratni informaciji so mi učenci sporočili, da so jim bila naša srečanja zanimiva, smešna, zabavna, da so se naučili nekaj novega, ter da bodo lahko to uporabljali v vsakodnevem življenju.

Pri delu z najmlajšimi pa je pomembno, da se stvari poenostavijo. Učenci ne spoznajo določene strategije razmišljanja s točnim poimenovanjem, temveč jih s pogovorom in z vprašanji usmerjam k iskanju novih rešitev. Zelo pogosto uporabljám strategijo razmišljanja, kjer iščejo različne možnosti (AMI). Kako bi lahko to še drugače naredil, uporabil? Koristno je tudi orodje, kjer se učenci vživljajo v stališča sošolcev (SDL). Tako lažje rešujejo medsebojna nesoglasja in jih na takšen način navajám na obzirnost. Kadar

učenec ne dela redno domačih nalog, je koristno orodje o posledicah (P&N). Z vprašanji ga usmerim na to, da razmišlja o kratkoročnih in dolgoročnih posledicah svojih dejanj. Pri pouku poleg besed *prav* ali *narobe* uporabljam besedo *mogoče*, poleg *ja* in *ne* pa *zanimivo*. S tem učencem ne dajem občutka, da je njihovo razmišljanje napačno, temveč jih spodbujam, da si upajo razmišljati tudi drugače in to znajo tudi naglas povedati. Učence pogosto vprašam kako se počutijo. Nekateri zelo radi naglas ubesedijo svoja občutja, drugi pa le s simboli na *hišici počutja* označijo svoja občutenja. Ker redno izvajamo to nalogo, sem opazila, da učenci bolje besedno izražajo svoje počutje, se o tem radi pogovarjajo in na tak način širijo svoje besedišče. Učence vzpodbujam, da sporočila pokažejo nebesedno; z gibom ali risbo. Iz tega nato sledijo zanimivi razgovori, kjer učenci izražajo nove zamisli in tako razvijajo ustvarjalno razmišljanje.

Z uvajanjem orodij oz. tehnik razmišljanja je poučevanje zanimivejše. Učenci so bolj aktivni in prav vsak posameznik ima možnost, da napreduje.

Literatura:

de Bono E. (2014). Naučite svojega otroka razmišljati. Maribor: Rotis.

de Bono E. (2014). Enostavnost v razmišljanju. Maribor: Rotis.

de Bono E. (2015). Priročnik za pozitivno revolucijo v razmišljanju. Maribor: Rotis.

de Bono E. (2016). Kako imeti ustvarjalne ideje. Ljubljana: založba Nastja Mulej, s. p.

Branka Mestnik: Raziskovalna dejavnost v osnovni šoli

OŠ Gorica Velenje
mestnik42@gmail.com

Povzetek

Raziskovalno delo v osnovni šoli je posebna priložnost, da se mladi spoznajo z dejavnostjo, ki jih vodi od problema do rezultata. Ob tem pa je pomembno tudi vsebinsko in računalniško oblikovanje raziskovalne naloge. Gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline spodbuja mlade k ustvarjalnosti – pod vodstvom mentorjev.

Predstavila bom izkušnje šestindvajsetletnega mentorstva raziskovalnih nalog.

V raziskovalno dejavnost se usmerijo osmošolci in devetošolci, ki želijo napredovati, doseči nov cilj, spoznati metode raziskovanja, uspešno predstaviti izbrano naravoslovno, družboslovno temo ali tehnološke postopke. Radovednost postane motivacija za ustvarjalnost. Raziskovalno nalogo lahko učenec izdela individualno ali skupinsko (dva, trije). Mentor/-ica je profesor ali zunanji/-a sodelavec/-ka. Ko se lotimo raziskovanja, lahko na samem začetku predvidimo možnosti, kako načrtovati in usmerjati raziskavo.

Pri tem je pomembna je vztrajnost. Zbiramo podatke, merimo, tehtamo, štejemo, opazujemo, sprašujemo, zapisujemo, primerjamo, izdelujemo. Z raziskovalnimi metodami pridemo do rezultatov. Predstavimo jih v tabelah oz. grafih.

Mladi raziskovalci in mentorji vsako leto dobijo navodila za izdelavo naloge, ki jih morajo upoštevati. V skladu z navodili so raziskovalne naloge tudi ocenjene. Ocena je sestavljena iz vsebinskega dela in govornega nastopa. V zadnjih letih se je sistem ocenjevanja izboljšal. Recenzenti najprej prepoznajo pozitivne vsebine, nato podajo strokovna priporočila za odpravo pomanjkljivosti v nalogi. Uspeh na regijskem tekmovanju je odskočna deska za državno tekmovanje, ki ga organizira Zveza za tehnično kulturo Slovenije.

Rezultati raziskave prinašajo spoznanja in rešitve. Iskanje rešitev je kot trenje orehov. Vsaka strta lupina odkrije jedrce, možnost za novo rast.

Abstract

Research work in primary school is the first opportunity for young people to get to know the activity that leads them from the problem to the result. The important parts of a research project are also its content and design. The movement Young researchers for the development of the Šaleška valley under the guidance of mentors enhance the creativity of young people. I would like to present the experiences gained during the twenty-five year period of being a mentor of research projects.

Eight- and nine-graders who want to advance, achieve a new goal, learn about methods of research and successfully present selected themes of natural science, social science or technological processes, focus on research. Curiosity becomes a motivation for creativity. The research project can be made individually or in a group of two, three. The mentor is a professor or an external co-worker. When we start with the research, we can predict the possibilities of planning and guiding.

Perseverance is important. We collect data, we measure, weigh, count, observe, question, write, compare, make ... We use the research methods to get the results. We are proud of them when we edit them in tables and graphs.

Annually all young researchers and mentors receive requirements on how to make a research project and they must take them into consideration. Research projects are also rated in accordance with given instructions. The assessment consists of content and oral presentation. In recent years, the evaluation system has improved. The evaluators recognize the positive content, and then give the expert recommendations for remedying the deficiencies in the project. Success in the regional competition is a stepping stone for the national competition organized by the Slovenian Technical Culture Association.

The results of the research provide insights and solutions. Finding solutions is like cracking nuts. Each cracked shell shows kernel, which is a good starting point and possibility for growth.

Ključne besede: mladi raziskovalci / raziskovalna naloga / osnovna šola / mentor / motivacija / raziskovalne metode / rezultati / predstavitev

Uvod

Gibanje

Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline (35 let) je postalo na velenjskih šolah zelo prepoznavno in se je v zadnjem desetletju precej razširilo, saj pri raziskovalni dejavnosti sodelujejo tudi šole Savinjske regije. Na osnovni šoli Gorica Velenje se z raziskovalno dejavnostjo ukvarjamo že skoraj tri desetletja.

Moje mentorsko delo se je začelo leta 1989 (*Graščina Gorica*), v času, ko pravila raziskovalnega dela še niso bila natančno določena. Sledil je premor, potem pa sem nadaljevala z mentorskim delom. Od leta 1996 vsako leto spremljam mlade pri raziskovalnih procesih. Tudi mene motivira njihova vedoželjnost, ustvarjalnost, ideje. Teme, ki smo jih skupaj odkrivali, razvijali, o njih pripovedovali, so bile raznolike in zanimive. (*Konjeniški turizem v Velenju, Kraški pojavi Tisnika, Čudežna beseda – pohvala, Učilnica v naravi, Odnos mladih do gornišstva, Kako hitra je reka Paka, Velenje zanimivo meni in mojemu prijatelju, Vinska Gora – turistični biser, Pridelano, ampak kako, Vpliv Kožlja na življenje Velenjčanov, Elektronska redovalnica – da ali ne, Oglaševati – kupovati čokolado Milka, Od kod zelenjava, ki »raste« na trgovinskih policah, Vi vozite..., Energijske pijače (ne)zdrave za otroke in mladostnike, Vpliv okolja na razvoj žabe sekulje, Smo debeli in pozabljivi, ker premalo spimo? ... Tako smo se vsake naloge drugače lotili – teoretično, praktično, empirično ali na terenu. Iz leta v leto novi izzivi, začetki, rezultati, zaključki, predstavitve. Zaradi vztrajnosti sem v šolskem letu 2003 postala koordinatorka raziskovalne dejavnosti naše šole. V Velenju so osnovnošolski mladi raziskovalci vsako*

leto nagrajeni s strokovno ekskurzijo, ki je čudovita pohvala za njihovo ustvarjalnost. Najbolj uspešne naloge se uvrstijo na državno srečanje v Murski Soboti. Organizira ga Zveza za tehniško kulturo Slovenije.

Jedro

Na

začetku šolskega leta osmošolcem in devetošolcem predstavimo razpis Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline in možnost prijave raziskovalne naloge. Ta dejavnost privlači približno 3 % - 5 % učencev, to so mladi, ki želijo drugače pridobivati znanje, so bolj samozavestni, razmišljajo kritično, znajo oblikovati svoja stališča – nadarjeni. Pri izboru teme lahko upoštevamo učenčeve želje ali poskušamo najti privlačno temo. Skupaj opredelimo problem, ki je lahko omejen na domači kraj, šolo, bližnjo okolico in predstavlja »rdečo nit« raziskovalne dejavnosti. Oblikujemo naslov, izberemo tematsko področje, načrtujemo raziskovalne cilje, hipoteze. Tema raziskovalne naloge je manj pomembna kot izkušnja, ki jo raziskovalci z izdelavo raziskovalne naloge pridobijo. Mlade raziskovalce je potrebno motivirati, da se potrudijo in zaznajo možnost pridobivanja znanja na širšem področju (vsebinsko, praktično, računalniško, oblikovno). Določimo tudi načine zbiranja informacij o raziskovalnem problemu – metode dela in izberemo ustrezne materiale. Pri delu je zelo pomembna učenčeva samostojnost, ki je ključna za raziskovalno delo.

Sledi zbiranje literature in virov, potrebnih za razlago in predstavitev raziskovalnega problema – pregled dosedanjih objav. Mentor opozori učence na doslednost pri citiranju in navajanju literature. V zadnjih letih nam je pri tem v veliko pomoč priročnik Raziskovalčev praktikum. Mladi raziskovalci ga dobijo na uvodnem seminarju, ki ga organizira gibanje Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline – kot navodilo za izdelavo naloge. Do te faze raziskovalnega dela še sodelujejo vsi prijavljeni učenci. V naslednjih korakih samostojnega zbiranja, zapisovanja pa nekateri že opustijo raziskovalno dejavnost.

Metodologija je temeljni način načrtovanja: kako doseči realne raziskovalne cilje. Včasih se pojavi problem, kje dobiti ustrezne pripomočke, da lahko izvedemo raziskavo. Pri nalogi *Svetlobno onesnaževanje nočnega neba nad Velenjem*, smo potrebovali Sky Quality Meter – napravo za merjenje svetlosti nočnega neba, ki smo si jo izposodili od društva Temno nebo Slovenije iz Ljubljane. Metodologija je več kot le izbira metod. V tem poglavju mladi raziskovalec natančno opiše načine zbiranja informacij, materiale, ki jih je uporabil, pridobijo pripomočke, načrtujejo vrstni red dela – postopek in čas raziskovanja.

Raziskovalna naloga dobi svoj pomen, ko učenci napredujejo: pridobivajo, urejajo, predstavljajo rezultate. Glede na predvidene metode dela in tematsko področje

raziskovalne naloge je pot do rezultatov različna. Ugotovitve zapišejo v tabele, oblikujejo grafe, prilepijo fotografije, zapišejo razlage. Dobijo prvo potrditev svojega raziskovalnega dela in motivacijo za nadaljnje delo. V sodobnem času učencem grafično oblikovanje ne predstavlja težav, ker večinoma obiskujejo izbirni predmet računalništvo (multimedija in omrežja). Tudi fotografiranje z mobitelom je za mladostnike rutina. V preteklosti smo potrebovali šolski oz. družinski fotoaparati, prevladovali so zapisi v tabelah – grafov je bilo manj. Nastali so ob pomoči učitelja za računalništvo.

»Trd oreh« pogosto predstavlja diskusija ali razprava, saj učenci nimajo dovolj izkušenj, da bi besedno dokazovali in prepletali dejstva, ugotovitve, predstavljali svoje razmišljanje, poglede na raziskovalni problem – potrdili ali ovrgli zastavljene hipoteze. Med razpravo je pomembna mentorjeva zavzetost, da usmeri mlade raziskovalce, kako si lahko pomagajo (npr. zapiše ključne besede). Predstavijo hipoteze, ki jih je potrebno na osnovi rezultatov potrditi ali ovreči. Raziskovalna naloga dobi med razpravo »dodano« vrednost, to je preplet pregleda objav, metodologije, rezultatov in lastnega mnenja.

Na osnovi izkušenj lahko rečem, da učenci čutijo zadovoljstvo, saj s pisanjem zaključka povzamejo vsebino v besedilu ali obliki alinej. Svoje delo obvladajo. Mentor jih spodbudi, naj zapišejo tudi vprašanja ali možnosti za drugačen, nov pristop k lastnemu raziskovalnemu delu. Lahko npr. predlagajo, da bi se raziskovana tema razširila z novimi rezultati. Učenci pogosto sami prepoznajo teme, ki bi jih radi nadgradili.

Povzetek je zelo jedrnat zapis bistva raziskovalne naloge. Zapisan je pri ključni dokumentaciji in na koncu raziskovalne naloge. Pri tej vsebini je pomembna mentorjeva vloga, da je zapis res bistven, ključen. Besedilo lektorira učiteljica slovenščine.

Zahvalo učenci samostojno oblikujejo – hvaležni so vsem, ki so jim kakorkoli pomagali pri nastajanju raziskovalne naloge. Ta še ni končana, dokler je celostno računalniško ne oblikujemo: uredimo kazalo vsebine, slik, tabel, grafov. Uredimo priloge (v tem delu priložimo svoje raziskovalno gradivo, npr. slike, obsežne tabele, zemljevide, anketne vprašalnike, zloženko...), jih oštevilčimo, zapišemo naslov vsebine. Na koncu uredimo še literaturo, ki jo razvrstimo po abecednem redu avtorjev. Tudi ustne, elektronske in druge vire navedemo dosledno po navodilih. Zapišemo vso ključno dokumentacijo. Pregledamo še naslovno stran raziskovalne naloge in jo naposled oddamo.

Mlade raziskovalce čaka nov izziv. To je predstavitev raziskovalne teme, naloge. Ob leta 2005 ta poteka v obliki računalniške projekcije. V preteklosti smo oblikovali plakate, risali miselne vzorce na grafoskopske prosojnice, iz fotografij so nam izdelali diapozitive ...

Tudi za predstavitev dobijo učenci navodila: časovno je omejena na 10 minut, približno 10-13 strani (diapozitivov – angl. slides). Učenci morajo upoštevati načela uspešnega govornega nastopanja. Govoriti morajo prosto, razločno in naravno, v zbornem jeziku. Mentorjeva vloga je tudi pri predstavitvi odločilna, saj učence spodbudi, da se nanjo samostojno pripravijo in upoštevajo predpisane standarde. Ovrednoti ali so učenci smiselno pripravili in oblikovali predstavitev, dodali fotografije, tabele, grafe, potrdili/ovrgli hipoteze. Opozori jih tudi na časovno ustreznost. Ko recenzent vrednoti raziskovalno nalogo, upošteva njen pisni in besedni del.

Zaključek

Raziskovalno delo je za učence priložnost, da se naučijo postavljati cilje in jih z vztrajnostjo doseči. Nudi jim nove možnosti učenja, reševanja problemov in uporabo znanja v novih okoliščinah. Mladi raziskovalci radi rečejo, da »te kar pritegne in padeš noter«. Rok Poles, ki je avtor znaka Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline pravi: "Da bi z veseljem iskali in našli ter ustvarjalno strli veliko debelih, zdravih orehov! Da bi bila njihova jedrca v žepu koristna popotnica na razburljivem potepanju skozi življenje!"

Pomemben zaključek mojega mentorstva je spoznanje, da te raziskovalno delo zasvoji. Pri raziskovanju sem se tudi sama veliko naučila. Raznolike teme, ki smo se jih lotili, zahtevajo drugačno okolje, metode, oblikovanje rezultatov. Ko je naloga nagrajena, je mentor zadovoljen, skupaj z mladimi raziskovalci je dosegel cilj, uresničil namen.

Viri in literatura:

Hudournik, K. Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline. Predstavitev.
www.mladiraziskovalci.scv.si/predstavitev (17.3.2018)

Natalija Mihelčič Gradišar: SPODBUJANJE NADARJENOSTI JE ZABAVNO – ključ do uspeha

OŠ Stopiče

natalie.mihelcicgradisar@osstopice.si

IZVLEČEK

Pojem nadarjenosti je danes različno definiran, mnogi strokovnjaki in znanstveniki so neenotni glede natančne opredelitve pojma, zato ne gre kmalu pričakovati, da bo konceptualizacija, temeljoča na izhodišču opredelitve nadarjenosti, ponudila dokončno rešitev. Prav je, da strokovni delavci v različnih vzgojno-izobraževalnih ustanovah stremi(mo)jo k čim večji angažiranosti dela z nadarjenimi, čeprav morda na prvi pogled ne vidi(mo)jo rezultatov ali napredka, vendar se dolgoročno tovrstno delo zelo obrestuje. Danes so nadarjeni učenci pogosto spregledani, delo z njimi pa postavljeni na stranski tir, zato je potrebno, da jim omogočimo/ponudimo priložnosti za njihov nadstandardni razvoj, kar pa zahteva več truda tako s strani učitelja kot učenca, večjo motiviranost, željo po »več znanju«, ne nazadnje tudi podporo in spodbudo.

Na naši šoli imamo učence, ki so po konceptih o nadarjenosti, evidentirani s tovrstno oznako, zato bom v prispevku osvetlila delo in metode z njimi, na primeru pa predstavila, kako je delo z njo/z njim/njimi postalo *zabavno učenje*, ki se je ob zaključku šolskega leta in njihovem nadaljnjem izobraževanju izkazalo za dobrodošlo in hvaležno delo. V naboru tako pestrega učnega procesa in izobraževalnega dela je delo z njimi na naši šoli postalo polno, obogateno in zabavno, četudi gre le za peščico tistih, ki si tovrstnega dela želijo in stremijo k napredku na različnih šolskih in nešolskih področjih. Praksa dela z nadarjenimi je pokazala boljše rezultate na njenem/njegovem/njihovem učnem področju, večjemu osebnostnemu in celostnemu napredku ter razvoju.

Ključne besede: nadarjeni, zabavno učenje, motiviranost, učni proces, napredek.

ABSTRACT

Experts nowadays disagree about the exact definition of aptitude or gift. As a result, it can be defined in different ways, so we cannot expect that the conceptualization based on the definition itself will soon lead to the final solution. However, teaching experts in educational institutions ought to do the best they can when it comes to working with the gifted even though the results or progress might not be visible immediately but only in the long term. Nowadays, gifted students are often overlooked or even neglected. It's therefore necessary to give them opportunity to develop above the standard, which requires more effort on the part of both the teacher and the student involved, greater motivation, affinity for more knowledge as well as support and encouragement.

In our school we have some students nominated and identified as gifted according to adopted principles. In my assignment I am going to present our practices and methods of working with them, and give an example

of how this kind of work became 'fun learning', which had useful and rewarding long term effects. Through diverse teaching practices, working with gifted students has enriched our educational routine making it more enjoyable and entertaining, even though it is only aimed at the few who are willing to do extra work and strive for the highest standards. Such practices have also contributed to better results, greater personal development and overall progress of the students involved.

Keywords: gifted students, fun learning, motivation, teaching process, progress

UVOD

Pogled na nadarjenost in na nadarjene učence se je kot večina družbeno-socialnih razmer in dejavnikov v šolah skozi zgodovino spreminjal. Smisel, pomen in skrb za nadarjenost so se močno spremenili in hkrati razvijali skozi pretekla obdobja. Danes so obstali na stopnji, o kateri je potrebno še veliko doreči, jo natančneje opredeliti ter skrbeti za spodbujanje nadarjenosti, predvsem pri tistih nadarjenih učencev, ki so po slovenski zakonodaji uradno evidentirani kot nadarjeni učenci in katerim je potrebno uradno pripraviti individualizirani program učnega procesa ter nuditi (dodatne) učne dejavnosti. Pri tem je potrebno poudariti, da nadarjenost ni izražena zgolj skozi priznano uradno formo (evidentirana nadarjenost), temveč je lahko ugotovljena tudi neformalno, kar pomeni, da jo (lahko) opazimo pri učencih v razredu, ki svoje sposobnosti izkazujejo nadstandardno, nadpovprečno in po taksonomskih stopnjah na najvišji ravni. Na naših šolah je danes veliko evidentiranih nadarjenih učencev z odločbo o nadarjenost, je pa veliko tudi učencev, ki so nadarjeni, vendar tega uradnega dokumenta nimajo zaradi subjektivnih/objektivnih razlogov.

Pri tem se lahko vprašamo, kaj je sploh nadarjenost, kdo so nadarjeni učenci in kakšno je delo z njimi. Pojem je danes zelo težko poenoteno definirati, še težje pa poenoteno odkrivati. Kot navajajo strokovnjaki, ne gre kmalu pričakovati poenotene opredelitve pojma kot tudi ne poenotene metodologije odkrivanja nadarjenih učencev, saj je le-to zelo kompleksno in zahtevno. Že sama nadarjenost se kaže v različnih oblikah in na različnih področjih. Po slovenskem konceptu nadarjenosti, ki temelji na tuji konceptualizaciji, so nadarjeni učenci tisti, ki *»so bodisi na predšolski stopnji bodisi v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem področju, na akademskem področju, voditeljskem ali umetniškem področju in ki potrebujejo poleg rednega šolskega programa tudi posebej prilagojene programe in aktivnosti«* (povzeto po: Bezić, 2012, 15). Po zapisani definiciji strokovnjaki ugotavljajo nadarjenost s pomočjo empiričnih raziskav. Omenjena opredelitev upošteva tri pomembne značilnosti

nadarjenosti, kot so splošna ali specifična nadarjenost, dejanska ali potencialna nadarjenost ter potreba po posebnih prilagojenih programih za nadarjene učence (Ibidem, 16). Zaradi teh značilnosti je potrebno izpostaviti, da je do sedaj uporabljena definicija nadarjenosti dobra teoretična zasnova za izdelavo koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci.

Pedagoško delo s tovrstnimi učenci predstavlja mnogo izzivov, odrekanih, truda, energije, pestrosti učnega procesa, poglobljanj, potrpljenja in še mnogo več. Oblike in tehnike dela z nadarjenimi učenci se prilagajo, spreminjajo in/ali nadgrajujejo. Po navedbah strokovnjakov delo z njimi temelji na naslednjih načelih: širitvi in poglobljanju temeljnega znanja, hitrejšem napredovanju v procesu učenja, razvijanju ustvarjalnosti, uporabi višjih oblik učenja, uporabi sodelovalnih oblik učenja, upoštevanju posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanju individualnosti, spodbujanju samostojnosti in odgovornosti, skrbi za celostni osebni razvoj, raznovrstnosti ponudbe ter omogočanju svobodne izbire učencev, uveljavljanju mentorskih odnosov med učenci in učitelji oziroma drugimi izvajalci programa, skrbi za to, da so nadarjeni učenci v svojem razrednem in šolskem okolju ustrezno sprejeti in ustvarjanju možnosti za občasno druženje glede na njihove posebne potrebe in interese (URL 1). Glede na potrebe in vrsto nadarjenosti se oblike dela z nadarjenimi določijo po presoji strokovnega delavca in/ali izkazani želji nadarjenega učenca. Učenje in hkrati razvijanje socialnega ter osebnega razvoja pripelje do zabavnega in pestrega učenčevega miselnega, kognitivnega, emocionalnega razvoja, kar pripomore k nadaljnjemu napredku nadarjenega učenca.

UČENJE JE LAHKO ZABAVNO – primer prakse z delom z nadarjenim(i) učencem(i)

Naš svet postaja vedno hitrejši in v vrtincu hitro se spreminjajočih družbenih, socialnih, ekonomskih in političnih sprememb ter dogajanj se v ospredje vse bolj postavlja vzgojno-izobraževalni aspekt človekovega življenja in delovanja. Živimo in delujemo v svetu, ko je (nujno) potrebno razviti in/ali izpopolniti/nadgraditi naše sposobnosti, veščine, spretnosti, pri tem pa ostati kompatibilen in avtentičen pri vsem, kar počnemo, še posebno v okolju, kjer je potrebno poskrbeti za vzgojo in izobraževanje bodočih, mlajših generacij. Skozi vzgojno-izobraževalni proces in učne kanale je mogoče razviti in doseči tiste sposobnosti, veščine in spretnosti, ki jih potrebujemo za življenje in delovanje. Če se hočemo v tem

svetu počutiti dobro in biti konkurenčni, moramo razviti čim več kompetenc in različnih znanj. In kje se nahajajo nadarjeni učenci v tem hitrem tempu našega sveta?

Vzgojno-izobraževalne ustanove in učni proces so pomembni dejavniki, ki danes še posebej nudijo obilico dejavnosti in aktivnosti za svoje deležnike/učence/dijake/štolente. Pri tem pa je poleg učnega procesa deležnikom omogočeno razvijanje vseh kompetenc, ki jih lahko posameznik premore ali/in hoče razviti, spodbujati, nadgraditi. Na zgoraj postavljeno vprašanje o pripadnosti oziroma položaju nadarjenih učencev v današnjem spreminjajočem svetu (lahko) najdemo odgovor ravno v izobraževanju, pri šolskih aktivnostih in znanjih, ki jih učenec/deležnik lahko pridobi in usvoji.

Na naši šoli, ki leži v podeželskem okolišu, je bilo delu z nadarjenimi učenci posvečeno kar nekaj pozornosti in so bile izvedene številne aktivnosti. Dejstvo, da so nadarjeni učenci v večini slovenskih šol po krivici spregledani, drži, toda na naši šoli smo se vedno trudili in se trudimo, da jim omogočimo optimalen razvoj s pomočjo organiziranja številnih dodatnih aktivnosti. Do sedaj smo za nadarjene učence pripravili različne ustvarjalne delavnice, se udeleževali likovnih in drugih tečajev, jih spodbujali k udeležbi na taborih in sobotnih šolah, prav tako delavnicah v organizaciji gimnazijskih strokovnih delavcev, (so)organizirali poučne ekskurzije, v sklopu pouka pa jim nudimo dodatni pouk, interesne in izbirne delavnice ter razna tekmovanja iz različnih znanj. Zadnje čase naši nadarjeni učenci sodelujejo tudi na kvizu Male sive celine in Prvaki znanja, kjer se tudi dobro izkažejo. Poleg omenjenega se je nazadnje izkazalo zanimanje za izdelavo raziskovalnih nalog, nekoliko manj za seminarske naloge. Slednje v sklopu pouka izdelujejo pri različnih predmetih. Vse zgoraj zapisane aktivnosti so dobra spodbuda k napredku učenca, k njegovemu nadaljnjemu učenju in nadgradnji znanja, zlasti pa njegovemu/njenemu zadovoljstvu, o čemer pričajo tudi dobri dosežki in osebno zadovoljstvo.

Izhajajočih iz nabora različnih ponujenih aktivnosti za nadarjene učence, ki zahtevajo različne vrste in stopnje miselnih, kognitivnih in emocionalnih procesov, lahko trdimo, da je učenje skozi izbrane aktivnosti za nadarjene, postalo zabavno, poučno in tudi sproščujoče. Primer prakse, ki ga želim predstaviti, je bilo delo z nadarjeno učenko, ki je izrazila željo po nadgradnji svojega znanja o zgodovinsko-geografski temi, in sicer z izdelavo raziskovalne naloge, ki se je s predstavitvijo uvrstila na regijsko tekmovanje.

Učenka je navdušilo poznavanje lokalne zgodovine, s katero je želela obogatiti svoje znanje ter raziskati temo, ki si jo je sama izbrala. Tema je posegla na zgodovinsko področje, natančneje na kulturno-etnološko zgodovino, ki jo je razširila tudi geografsko. Zanimalo jo je predvsem z osebnega vidika, saj je tudi sama bila aktivna članica delovanje enega izmed folklornega lokalnega društva. Menila je, da je vsebina izredno zanimiva, bila je nekoliko slabše raziskana in morda tudi nepoznana marsikateremu učencu v oddelčni skupnosti, širše pa tudi učencem iz drugih šol. Odločila se je, da bo v sklopu predmeta zgodovine tovrstno temo dodobra raziskala ter s z njo potegovala za priznanje na regijskem tekmovanju.

Vnaprej izbrana tema in vsebina sta bili načrtno konstruirani, potrebno je bilo dodelati potek raziskovalnega dela in osnovati natančne parametre in elemente raziskovalne naloge. Dokončna raziskovalna naloga je vsebovala vse elementi, ki jih tovrstno delo mora imeti, v njej so bile zajete in predstavljene glavne značilnosti in nadaljnje smernice. Naloga je bila dobro uvrščena na regijskem tekmovanju raziskovalnih nalog. In kako je potekalo raziskovalno delo in učenje?

Potrebno je poudariti, da raziskovalno delo na osnovnošolskem nivoju sodi med aktivnosti, ki zajema spekter več dejavnosti na višjem miselnem nivoju ter zahteva trud, vztrajnost ter predanost.

Raziskovalno delo je na naši šoli ustaljeno in ima svojo tradicijo, poteka na vseh ravneh in pri različnih predmetih. Pri zgodovini, kjer si je učenka izbrala temo in jo raziskovala, je njeno delo z mentorico potekalo v več fazah, različnih zahtevnosti. Delo je zajemalo: uporabo literature, spodobnost deduktivnega in induktivnega sklepanja, ustrezno uporabo zgodovinske terminologije, nadgradnjo iskanja virov in njihovo tolmačenje, pridobivanje obsežnega splošnega znanja, izkazovanje občutka za čas, izoblikovanje ustreznega zaporedja raziskovanja, kritično presojanje, povečevanje vrednosti zgodovinskega raziskovanja, iskanje podobnosti in razlik, izkušensko učenje itd. Pri raziskovalnem delu se je učenka poslužila različnih virov, obiskala več kulturnih ustanov/arhivov, društev in drugih organizacij, se poslužila tudi intervjuja in (deloma) terenskega dela.

Ugotovila je, da je tovrstno delo zelo zanimivo, pestro in naposled tudi zabavno, saj se je sama odločala, sprejemala odločitve, organizirala aktivnosti, ki jih bo izvedla, časovno določila posamezne etape raziskovalnega dela ter se poleg načinov in metod dela veliko naučila o izbrani tematiki. Raziskovalno delo ji je postajalo čedalje bolj všeč, spoznavala je njegove značilnosti postopoma in v različnih oblikah, notranja motivacija in veselje do

dela sta rasli, zadovoljstvo z delom in rezultati (uspešno dokončano raziskovalno delo) pa je postalo za učenko neizmerno motivacijsko za nadaljnje in prihodno šolsko delo.

Raziskovalno delo pod mentorstvom je bilo zastavljeno medpredmetno, interdisciplinarno in problemsko. Vanj so bili vnešeni aktivno raziskovanje s pomočjo literature, ustnega pričevanja, iskanja (različnih) virov, obiski kulturnih ustanov in društev, (geografsko) terensko in samostojno delo. Pomembno vlogo pri delu so imeli tudi drugi učitelji, sovaščani in drugi strokovni delavci, pričevalci in znanstveni delavci. Pozitivne izkušnje (izpostavljam le nekatere), ki jih je opisala, so bile sledeče: * samostojnost dela, * sodelovanje z različnimi deležniki, * pestrost dela, * razvijanje kritičnega mišljenja, * spopadanje z različno literaturo in viri, * pridobljeno znanje o izbrani tematiki na različne načine, * spoznavanje novih ljudi za (bodoče) delo, * povečana pozitivna samopodoba, * pohvala in čestitke sošolcev in učiteljev, * zanimivosti novih spoznanj in ugotovitev, * nastop pred množico slušateljev pri predstavitvi in * izmenjava izkušenj preko raziskovalnega dela. Vloga mentorja je bila v tem primeru svetovalna in vodstvena, večji del raziskovalnega dela je opravila učenka sama v sodelovanju z mentorjem in drugimi strokovnimi delavci.

Tematika raziskovalne naloge in dela je bila zelo zanimiva, vsebinska poizvedba in izpeljava samega dela pa sta obrodili pozitivne izkušnje, dobre rezultate in napredek učenke. Učenka je pri svojem delu spoznala, da je kljub samostojnosti pri delu potrebno veliko potrpežljivosti, iznajdljivosti, predvsem pa dobre volje in samoangažiranosti ter spodbude notranjega in zunanjega okolja. Pomembno vlogo ima tudi mentor, saj v sodelovanje z učenko/učenci koordinira raziskovalno delo in vsebino raziskovalne naloge, hkrati pa ima spodbujevalno, sodelovalno in svetovalno vlogo. Dobro izdelana raziskovalna naloga in dobri rezultati na regijskem tekmovanju sta pokazala, da je tovrstno delo z nadarjenimi obrodilo pozitivne sadove, hkrati pa je učenje na tovrstni način postalo zabavno in bližje nadarjeni(m), saj se skozi delo krepijo različne veščine in sposobnosti, samopodoba, izkušnje, socialne veščine in znanje, ki pripomorejo k nadaljnjemu napredku nadarjene(ih) in osebemu zadovoljstvu in celostnemu razvoju posameznika.

ZAKLJUČEK

Nadarjeni učenci so danes nekaj posebnega, njihove sposobnosti in veščine presegajo standardne, za učitelja pa takšni učenci pomenijo izziv, pestrost in veselje, saj delo z njimi poteka drugače. Nadarjeni mladi učenci kažejo večjo sposobnost znanstvenega in kritičnega razmišljanja, imajo zmožnosti različnih strategij učenja ter tudi samoiniciativnega raziskovanja. Najpomembnejši način pospeševanje razvoja nadarjenih učencev je kvaliteten in vsebinsko obogaten pouk, ki le-tem nudi optimalen napredek, hkrati pa spodbuja njihovo radovednost in željo po nadgradnji vsebine in dela.

Na opisanem primeru se je izkazalo, da spodbujanje nadarjenih in njim prilagojenega nadgradnjega dela zagotovo pomeni uspeh in napredek, saj na tovrstni način nadarjeni spoznavajo spekter (raziskovalnega, terenskega, tudi laboratorijskega) dela in širino (splošnega, specifičnega) področja in znanja. Veliko pridobijo na razgledanosti, poglobljenem znanju, veščinah in spodobnosti, pri tem pa delo nadarjenih (lahko) poteka na zabaven in zanimivi način.

VIRI IN LITERATURA

- Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci po desetih letih uvajanja novega Koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v 9-letni OŠ; Kje smo in kam hočemo?. V: Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- URL 1: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci (online) (citirano: 8. 3. 2018). Dostopno na URL naslovu: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf.

Ester Mlaj: Motivacijska komponenta nadarjenih učencev

OŠ Jarenina

ester.mlaj@guest.arnes.si

Povzetek

Izsledki dobre prakse lahko veliko pripomorejo k dobremu modelu vzgojno-izobraževalnega načrtovanja in izvedbi učnega procesa. Odkrivanje nadarjenih in talentiranih otrok se tako začne že z upoštevanjem kurikula v predšolskih skupinah vrtca. S pomočjo dobro izvedenega načrtovanja in evalviranja vzgojno-izobraževalnega procesa, lahko veliko doprinesemo prav k uspešnemu modelu poučevanja in usmerjanja nadarjenih in talentiranih učencev.

Poznavanje razvojnih značilnosti in interesnih področij vsakega posameznika je ključnega pomena za dobro motivacijo. Ta predstavlja osnovo za uspešno izvedbo poučevanja in usmerjanja nadarjenih in talentiranih učencev v celotnem vzgojno-izobraževalnem obdobju osnovne šole.

V prispevku prikazujem, da je ključnega pomena za uspešno poučevanje in usmerjanje nadarjenih in talentiranih učencev prav motivacija. Vprašanje ali se bolje obnese notranja ali zunanja motivacija ter kako in na kak način motivirati nadarjene učence, da bodo vztrajali pri nadgradnji svojih potencialov, bo v prispevku dobilo svoj epilog.

Bistveno za zgodnje poučevanje in usmerjanje nadarjenih in talentiranih učencev je torej dobro načrtovana in zastavljena individualizacija, diferenciacija in personalizacija pouka. Ta naj poteka skozi moderne pristope in metode poučevanja, s poudarkom na motivacijski komponenti posameznika, kar jasno opozarjam v jedru prispevka.

Ključne besede

Nadarjeni učenci, talentirani učenci, motivacija, individualizacija, diferenciacija, personalizacija.

Abstract

The results of good practice can greatly contribute to a good model of educational planning and implementation of the learning process. The discovery of gifted and talented children begins with the curriculum in pre-school groups of the kindergarten. With the help of well-designed planning and evaluation of the educational process, we can greatly contribute to a successful model of teaching and guidance of gifted and talented pupils.

Knowledge of the developmental characteristics and points of interest of each individual is crucial for good motivation. It represents the basis for the successful implementation of teaching and guidance of gifted and talented pupils throughout the whole primary school education period.

Main focus in this article points out, that the key to successful teaching and guidance of gifted and talented pupils is motivation. The question of which kind of motivation (internal or external motivation) is more usable and also how to motivate talented pupils so that they insist on upgrading their own potentials will be given an epilogue in this article.

Essentially for the early teaching and guidance of gifted and talented pupils are well-planned and set individualisation, differentiation and personalization of the lesson course. This should be done through modern approaches and teaching methods, with an emphasis on the motivational component of an individual, to which I clearly point out in the core of this article.

Keywords

Gifted pupils, talented pupils, motivation, individualization, differentiation, personalization.

Uvod – nadarjenost opredelitev in delo z nadarjenimi učenci

Nadarjeni ali talentirani so tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju, in kateri poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti.

Nadarjeni učenci imajo nekatere osebnostne lastnosti, ki jih ne najdemo pri drugih učencih ali pa so pri nadarjenih bolj izrazite. Vendar pa ti učenci niso neka homogena skupina, ampak obstajajo razlike tudi znotraj skupine nadarjenih. Osebnostne lastnosti, ki jih najdemo v skupini nadarjenih, se nanašajo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, motivacijsko, socialno-čustveno. (Koncept, 1999, str. 4-5)

Prepoznavanje in s tem odkrivanje nadarjenih in talentiranih otrok je kompleksen proces, v katerega se vključujejo različne metode in oblike dela. Zaradi velike količine predlaganih metod odkrivanja nadarjenih in talentiranih učencev je razumljivo, da je uporaba vseh nemogoča. Zato je potrebno z veliko mero senzibilnosti in strokovnosti izbrati tiste, ki so primerne za posamezne skupine učencev.

V prvem vzgojno izobraževalnem obdobju so običajne naslednje oblike dela z nadarjenimi učenci: individualne zadolžitve, individualiziran pouk, kooperativno učenje in druge oblike skupinskega dela, posebne domače zadolžitve, dnevi dejavnosti, interesne dejavnosti, hitrejše napredovanje in dodatni pouk. Predvsem bi se naj uporabljala oblika notranje diferenciacije.

V drugem vzgojno izobraževalnem obdobju se delo z nadarjenimi učenci razširi na nekatere dodatne oblike, kot so: individualizirani programi za nadarjene učence in nadstandardni programi, kot so sobotne šole, kreativne delavnice, raziskovalni tabori, priprave za udeležbo na tekmovanjih, programi za razvijanje socialnih spretnosti, programi za osebni in socialni razvoj ter osebno svetovanje učencem in staršem.

V tretjem vzgojno izobraževalnem obdobju se ostalim oblikam poučevanja doda še delna zunanja diferenciacija pri posameznih predmetnih področjih, izbirni predmeti, seminarske naloge, raziskovalne naloge ter poklicna orientacija.

Te oblike dela z nadarjenimi učenci šole organizirajo glede na svoje zmožnosti in potrebe. Priporočljivo je uvajanje drugih oblik in aktivnosti. Predvsem pa je potrebno za sodelovanje

pridobiti starše in zunanje ustvarjalce. Učence je potrebno spodbujati k vključevanju v zunanje institucije, kjer lahko dodatno razvijajo svoj talent in nadarjenost.

Poučevanje in usmerjanje nadarjenih učencev

Osnovne šole obširneje delajo z nadarjenimi učenci šele po njihovi identifikaciji v sklopu koncepta odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci. Specifično delo z nadarjenimi učenci na posameznih področjih se pojavi šele v drugem ali tretjem vzgojno izobraževalnem obdobju, kar je znatno prepozno, če želimo res spodbujati in krepiti posameznikova močna področja.

Prioritetna naloga vsakega učitelja bi morala biti razvijanje učenčevih učnih spretnosti in spodbujanje višjih ravni mišljenja s pomočjo dobre motivacije za sodelovalno učenje in raziskovanje. Osebnostno karakterne lastnosti učencev se najbolj razvijajo in oblikujejo zelo zgodaj, kar je povezano tudi z delovnimi navadami učencev. V zgodnjem obdobju razvoja je namreč senzibilnost za sprejemanje in predelavo novih informacij največja.

Motivacija

Raziskovanje in razvijanje učne motivacije sloni na različnih teorijah. Za današnje pojmovanje so pomembne teorije razvoja in raziskovanja motivacije, kot sledi v nadaljevanju.

V skladu z behavioristično teorijo podkrepitve (Thorndike, Skinner) so za izvršitev nekega dejanja pomembne predvsem njegove posledice - torej podkrepitve, ki so pozitivne ali negativne. Pozitivna podkrepitev pomeni zadovoljitev določene potrebe (nagrada, pohvala), negativna pa stanje, ki ga učenec želi doseči, npr. prekinitev neprijetne situacije. Pomembnost in učinkovitost podkrepitve za učenje daje časovna razporeditev in vrsta podkrepitve, ki čimprej sledi nekemu dejanju. Pozitivna podkrepitev, kot je npr. pohvala, nagrada ali takojšnja pozitivna povratna informacija, je tako zelo dober motivacijski faktor, saj učenca spodbudi, da vztraja pri nalogi in se trudi doseči čim več pravih rešitev.

Psihoanalitična – kognitivna teorija (Freud) je izvor motivacije opredelila v veliki meri iz naših nezavednih potreb in zavestnega odločanja o tehtanju možnih posledic aktivnosti. Pomembni so postali posameznikovi cilji, pričakovanja, razlage in predvidevanja. Pohvala, v skladu s tem pogledom, na posameznika vpliva pozitivno, negativno ali pa ne vpliva, odvisno od tega, ali si jo posameznik razlaga kot spodbudo, ali kot sredstvo kontrole.

Konstruktivistični pogled je poudaril, da je vsak človek motiviran nekoliko drugače, saj si različno predstavljamo in razlagamo vplive in vzroke dejanj.

Humanistično usmerjeni psihologi (Maslow in Rogers) pa menijo, da je za motivacijo pomembna težnja po razvoju lastnih zmožnosti po samouresničevanju, ki jo lahko okolje spodbudi ali zatre. Motivacijska slika izhaja iz zadovoljitve človekovih potreb. Te je Abraham Maslow uvrstil v hierarhično piramido človekovih potreb, pri čemer naj bi bila zadovoljitev nižjih potreb pogoj, da se pojavijo višje.

Tako je Maslow s svojo teorijo spodbudil raziskovanje in razvijanje pomena notranje motivacije. Na pojmovanje razvijanja notranje motivacije pri posamezniku je pomembno vplivala tudi teorija izbire. Njen utemeljitelj je bil William Glasser, ki je menil, da se moramo naučiti prevzeti kontrolo nad svojim življenjem s samostojno izbiro in prevzemanjem odgovornosti. Učence moramo naučiti zavestno izbirati dejavnosti, ki jim omogočijo zadovoljevanje osnovnih potreb, kot so potreba po preživetju, pripadnosti, moči in vplivu, svobodi in zabavi.

Na motivacijo vplivajo različna, ne vedno ozaveščena pojmovanja o bistvu človekove narave, osnovnih potrebah in načinih njihovega zadovoljevanja. Za razumevanje in spodbujanje učne motivacije je najpomembnejše, kako razrešujemo dilemo in odnos med zunanjo in notranjo motivacijo za učenje.

O zunanji motivaciji govorimo, kadar se učimo zaradi zunanjih posledic, ki niso nujen sestavni del posamezne dejavnosti oziroma kadar cilj učenja ni v dejavnosti, ampak zunaj nje, torej je v določeni posledici (npr. v oceni, pohvali, v želji, da nekomu ustrezemo ali se izognemo graji). Dejavnost je le sredstvo za doseganje pozitivnih in izogibanje negativnim posledicam (pozitivna in negativna zunanja motivacija). Zunanja motivacija običajno ni trajna, saj ko vir podkrepitve izgine, dejavnost preneha.

Pri notranji motivaciji pa je cilj delovanja v dejavnosti sami. Vir podkrepitve je v nas, saj želimo razviti svoje sposobnosti, doseči nekaj, kar nas zanima, kadar želimo obvladati določeno spretnost, spoznati nekaj novega in razumeti materijo. Proces je pogosto pomembnejši od rezultata in je že sam po sebi vir zadovoljstva (raziskovanje, branje, muziciranje, eksperimentiranje, ipd.). Prednost notranje motivacije je v zadovoljstvu in v njeni trajnosti, v njeni kakovosti ter boljših rezultatih. Povezana je s spontanostjo, ustvarjalnostjo, užitkom in širjenjem interesov. Notranja motivacija spodbuja občutek samostojnosti, nadzor nad situacijo, prepričanje v svoje sposobnosti in možnost izbire.

Glavna vira notranje motivacije sta radovednost, kot želja po spoznavanju novih vsebin ter interes za določeno področje, kot težnja po uresničevanju svojih potencialov, ustvarjanju ali obvladovanju nekega področja znanja in spretnosti.

Radovednost, kot težnja po spoznavanju nečesa novega in neznanega, se zbudi ob novih, nenavadnih dogodkih. Za predšolskega otroka je najmočnejša notranja motivacija spontana radovednost, ki pa s šolanjem na žalost počasi usahne. Spontana težnja po razumevanju sveta in pojavov se kot vir notranje motivacije umakne in jo prevzame zunanja motivacija šolajočih se otrok. To je težnja po priznanjih in ocenah, ali pa po želji izogniti se negativnim posledicam, graji, slabi oceni. Globlja radovednost nastane ob srečanju s problemsko situacijo, zlasti če gre za realistične probleme, ki se jih ne da drugače rešiti, kot z iskanjem in zbiranjem različnih informacij in podatkov. Tukaj se naveže notranja motivacija v najčistejši obliki, kadar se učenci učijo in raziskujejo zaradi osebne interesa. Osebni interes je pozitivna usmerjenost do posameznih področij. Pri razvijanju posameznikovega interesa je zelo pomembna učiteljeva lastna angažiranost, da predstavi svoj pozitiven osebni odnos do posameznega predmetnega področja ali teme, saj lahko na tak način močno spodbudi interese učencev. Na to, kako se bo učenec lotil posameznih nalog, vplivajo tudi učenčeve osebne vrednote. Te so povezane z vrednotenjem znanja, učenja in izobrazbe v okolju, v katerem učenec živi.

Nadalje so za pozitivno motivacijo pomembni jasno zastavljeni učni cilji. Ti morajo biti zastavljeni v konkretni, oprijemljivi obliki, biti morajo privlačni in realno dosegljivi ter ne preohlapni. Prav tako pa mora biti doseženo primerno ravnotežje med takojšnjimi, vmesnimi in oddaljenimi cilji. Zavedati se moramo, da cilji usmerjeni v učenje in obvladovanje vodijo do kakovostnejšega in vztrajnejšega učenja kot cilji, usmerjeni v dosežke in ocene. Cilji se morajo navezovati na obstoječe učenčeve potrebe, interese in izkušnje, tako da učenec v učenju najde osebni smisel.

Uporabne metode v praksi

Bistveno za poučevanje in usmerjanje nadarjenih in talentiranih otrok je dobro načrtovana in zastavljena individualizacija, diferenciacija in personalizacija pouka, skozi moderne pristope in metode poučevanja.

Kot primer dobre prakse smo na naši šoli uporabili obliko formativnega spremljanja in vključevanje sodelovalnega ter raziskovalnega učenja in medvrstniškega sodelovanja v prvem vzgojno izobraževalnem obdobju, ki je ključnega pomena za pozitivno motivacijsko komponento delovanja oddelka. Hkrati pa je aktivnost učencev pri pouku bistvena za odkrivanje nadarjenih in talentiranih učencev.

Pouk mora biti zastavljen tako, da vsebuje čim več problemskih situacij, ki spodbujajo produkcijo ustvarjalnih idej in vključujejo višje taksonomske stopnje reševanja problemov. S takšnim pristopom razvijamo metakognitivne kompetence vseh učencev v oddelku, še posebej pa nadarjenih in talentiranih učencev.

Zaključek

Poznavanje razvojnih značilnosti ter interesnih področij vsakega posameznika, je ključnega pomena za dobro motivacijo, ki je osnova za uspešno učenje in poučevanje nadarjenih otrok v celotnem vzgojno izobraževalnem obdobju osnovne šole.

Na motivacijo vpliva več spremenljivk. Notranja motivacija bo s pravo izbiro aktivnosti učenca in dobro diferenciacijo nalog bistveno boljša. Aktivnosti in naloge za učence ne smejo biti ne prelahke, niti prezahtevne, vsekakor pa morajo imeti svoj namen. Biti morajo zanimive, ustrezno strukturirane in raznolike ter povezane z izkustvenim učenjem in vsakdanjim življenjem. Diferencirane bi naj bile glede na učenčeve zmožnosti. Sodelovalno učenje in možnost izbire sta spremenljivki, ki sta bistvenega pomena za razvoj avtonomnega delovanja učenca in prevzemanja odgovornosti ter s tem povezana pozitivna notranja motivacija učenca.

Zunanja motivacija bo pri nadarjenih učencih višja, ko bo doseženo dobro prepoznavanje učenčevega dela. Šele kadar učitelj dobro pozna predznanje vsakega učenca, bo lahko s pomočjo individualizirane povratne informacije usmeril učenca v aktiven proces učenja in tako spodbujal dobro učno samopodobo vsakega posameznika. Individualizirana povratna informacija o učenčevem napredku in delu pa je lahko dobra le, kadar so kriteriji za učenčeve dosežke jasno opredeljeni, realni in se nanašajo na točno določeno delo. Na tak način lahko ovrednotimo in primerjamo učenčev osebni napredek, ki temelji na njegovi vztrajnosti, ustvarjalnosti ter reševanju nalog na višjih taksonomskih stopnjah.

Pozitivna storilnostno naravnana učna motivacija, ki je kombinacija notranje in zunanje motivacije, vodita učenca k izboljšanju njegovih dosežkov v celoti, kar je bistvenega pomena za dober napredek in vsestransko pogojen uspeh ter razvoj vsakega posameznika.

Učiteljevo delo bi moralo temeljiti na poučevanju in učenju, ki je usmerjeno v učenca. Za takšno poučevanje pa je potreben personaliziran pristop k učenju. Diferenciacija standardov znanja mora temeljiti na višjih taksonomskih ravneh po posameznih področjih, medtem ko bi se morale učne metode in sredstva podrežati in prepletati z interesi in potrebami učencev. Optimalni napredek dosežemo le s kakovostno zastavljenim poukom in tako pospešimo razvoj nadarjenih učencev.

Viri in literatura

1. Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Sprejel Strokovni svet RS za splošno izobraževanje, dne 11.2.1999.
2. Bezič, T. (2006). Operacionalizacija Koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli.
3. Juriševič, M. (2014). Kaj nadarjene učence motivira za šolsko učenje? Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.
4. Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: univerzitetna založba Annales.
5. Marentič Požarnik, B. (2012). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana: DZS.
6. Bezič, T. (1998). Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
7. Strmčnik, F. (1987). Sodobna šola v luči učne diferenciacije in individualizacije. Ljubljana: Zveza organizacij za tehnično kulturo Slovenije.
8. Cameron, J. in Pierce, W.D. (1994). Reinforcement, Reward and Intrinsic Motivation: A Meta-Analysis. *Review of Educational Research*, Vol. 64 (363-423). Washington: American Educational Research Association.
9. Davis, G.A. in Rimm, S.B. (1989). *Education of the gifted and talented*. New York: Prentice Hall.
10. George, D. (1997). Nadarjeni otrok kot izziv. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
11. Williams, M. in Burden, R.L. (1997). *Psychology for Language Learners*. Cambridge: Cambridge University Press.

Maja Mernik: Skupnost učencev in otroški parlament na Osnovni šoli Ludvika Pliberška Maribor (nadarjeni učenci – primeri prakse)

OŠ Ludvika Pliberška Maribor
maja.mernik66@gmail.com

Izveček

Sem koordinatorica dela z nadarjenimi učenci in mentorica šolski skupnosti ter otroškemu parlamentu od leta 1990. Z učenci smo sodelovali na 26 otroških parlamentih. V teh letih smo skupaj z učenci raziskovali, načrtovali in pridobivali znanja (različne letne teme otroških parlamentov) kot tudi krepili različne veščine. Velikokrat smo z veseljem sodelovali na nacionalnem otroškem parlamentu, ki je učencem predstavljal nov izziv za širjenje znanja, pridobitev izkušenj, komunikacijo, razumevanje, sprejemanje in predloge. Predstavila bom delo z nadarjenimi učenci v šolski skupnosti in na otroškem parlamentu ter primere dobre prakse (okrogle mize, srednješolci – osnovnošolcem, talenti se predstavijo, jedilnik po želji oddelka, pohvalil bi, predlagal bi, prireditve ...). Prav tako bom predstavila, kako v omenjeni povezavi na naši šoli skrbimo za nadarjene učence in njihov kognitivni, socialni in moralni razvoj. Katere so dejavnosti, kjer se učenci lahko izkažejo, so aktivni in uspešni. Kaj jih motivira in kako se lotevamo projektov. Naša skupna usmeritev je, da bi učenci tudi skozi delovanje v šolski skupnosti pridobili veščine zavedanja sebe (sposobnosti, lastne omejitve), veščine zavedanja lastnih možnosti (iskanje informacij, kritično sprejemanje informacij), veščine odločanja in socialne veščine (druženje podobno mislečih, krepitev čustvene inteligence in komunikacije).

Ključne besede: nadarjeni, šolska skupnost, šolska klima, komunikacija, socialne veščine, družbena odgovornost

Abstract:

I have been a coordinator of working with gifted pupils and a mentor of the school community and the children's parliament since 1990. Our pupils have participated in 26 children's parliaments. All these years we have studied, planned and gained knowledge (various annual themes of children's parliaments) as well as strengthened different skills. We were happy to participate in the national children's parliament, which presented a new challenge for widening knowledge, gaining experience, communication, understanding, acceptance and suggestions. I am going to present the work with gifted pupils in the school community and in the children's parliament as well as the examples of good practice (round tables, secondary schools students – primary school pupils, talents present themselves, menu on a request of each department, I would like to praise, events etc.). I will also present how we take care of gifted pupils and their cognitive, social and moral development. Moreover, I will present the activities where pupils can prove themselves, where they can be active and successful and also the things that motivate them and how we deal with projects. Our common orientation is that pupils acquire skills of self-awareness (abilities, own limitations), skills of their own possibilities (search for information, critical acceptance of information), decision-making skills and social skills (socializing with alike-minded, building up emotional intelligence and communication). All those skills should be gained through the participation in the school community.

Key words: gifted pupils, school community, school atmosphere, communication, social skills, social responsibility

Nadarjeni učenci so po Zakonu o osnovni šoli (11. člen) učenci s posebnimi potrebami. Šola jim prilagodi metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči. Celotna družba (še posebej šola) si mora prizadevati, da je skrb za optimalni razvoj vseh učencev pomemben dejavnik razvoja šole, skupnosti in celotne družbe. Kot je zapisano v Zakonu o osnovni šoli, se pri omenjeni temi še posebej osredotočamo na cilje osnovnošolskega izobraževanja. (Zakon o osnovni šoli, 2006).

Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli je nacionalni dokument, na osnovi katerega se ureja obravnava nadarjenih učencev v šoli. Vsem strokovnim delavcem in koordinatorjem dela z nadarjenimi pa je obenem tudi dragocen priročnik, ki nam pomaga k izboljšanju dela. (Bezić, in drugi, 2006).

Kot svetovalna delavka, pedagoginja, koordinatorica dela z nadarjenimi učenci in mentorica skupnosti učencev imam dober pregled nad delom celotne šole. Smo večja šola s 556 učenci.

Šolska skupnost povezuje vse učence šole in je pomembna vez med izvajalci vzgojno-izobraževalnega programa (strokovnimi delavci), učenci in širšo družbo, ki je tako ali drugače povezana s šolo.

Med predstavniki skupnosti učencev je veliko učencev, ki so prepoznani kot nadarjeni učenci z voditeljskimi sposobnostmi. Ti učenci praviloma radi sodelujejo, so aktivni, samoiniciativni, dovolj ambiciozni, fleksibilni, samodisciplinirani, odločni, dobri opazovalci in željni sodelovanja. So pomemben člen pri ustvarjanju pozitivne šolske klime, ki ima velik pomen za osebno in tudi širše doživljanje učencu lastne šole.

»Vsaka šola ima natančno zapisana pravila, cilje, urnike, tabele, hišne rede, zapisnike, šolske izdelke ... Vsaka šola pa ima tudi vse tisto, kar ni zapisano, ne v poročilih in ne v zapisnikih, ima pa pri vsakodnevnem šolskem utripu šole še kako pomembno vlogo. To so odnosi med učitelji, mentorji in učenci, vsa pričakovanja, čustva, pedagoški napor učiteljev, motivacijski naboj učencev, želje in potrebe učencev, razpoloženje in ideje, ki jih slišimo v učilnicah, hodnikih in zbornici. Sem spadajo tudi pogledi, nasmehi, predsodki, stališča,

mnenja in ideje. To je nevidna duša šole, šolsko ozračje – šolska klima«. (Brajša, 1993, str. 3).

Odkrita komunikacija, jasno oblikovana identiteta in pripadnost so temeljni del dobrega sodelovanja. Osebna identiteta se oblikuje tudi kot odgovor na temeljno potrebo po pripadnosti (npr. družini, šoli, klubu, državi ...). (Šinkovec, 2017).

Skupnost učencev zbira pripombe in predloge oddelčnih skupnosti v zvezi z različnimi dejavnostmi, ki se odvijajo na šoli. Na srečanjih se pogovarjamo o delu v tekočem mesecu, pohvalimo in spodbujamo vse, ki so bili uspešni, načrtujemo delo za prihodnji mesec, dajemo pobude za izboljšanje, se urimo v komunikaciji, strpnosti, sodelovanju in družbeni odgovornosti. Timsko delo in načrtovanje, povezanost, skrb za pripadnost in družbeno odgovornost so temelj našega dela. Obenem smo vezni člen za delo uredniškega odbora Ludvik poroča (mesečnik, poročevalec), ki je nastal pred 18 leti v okviru šolske skupnosti.

Mentor mora znati poslušati in slišati. Ne gre samo za besede in govor, pač pa za odnose, ki se spletejo med učenci in učitelji. Učenci morajo imeti možnost govoriti, mentor pa daje oporo za mišljenje in urejanje misli, kako doseči neko razumevanje. (Plut-Pregelj, 2012).

Aktivnosti naše šolske skupnosti so usmerjene na različna področja

Razvijanje šolske klime, ki omogoča kakovostno sožitje vseh posameznikov (varno, strpno okolje z jasno postavljenimi pravili).

- Spodbujanje osebostnega razvoja posameznika (oblikovanje pozitivne samopodobe, univerzalnih etičnih načel, vrednot, razvijanje sposobnosti samostojnega, ustvarjalnega in kritičnega mišljenja ter presojanja ...).
- Razvoj preventivnih dejavnosti s poudarkom na prizadevanju za zdravo življenje.
- Karierna orientacija.
- Spodbujanje učne učinkovitosti posameznikov in oddelka kot celote.
- Obravnavanje in razreševanje aktualnih problemov oddelka in šole.
- Sodelovanje pri načrtovanju življenja in dela v šoli.
- Družbena odgovornost.

Pravila srečanj skupnosti učencev osnovne šole Ludvika Pliberška Maribor

- Na srečanja prihajam pripravljen.
- O oddelku poročamo pozitivno (npr.: na kaj ste v oddelku ponosni, kaj ste doživeli, kaj so uspehi tekočega meseca; v veliko pomoč smo uredniškemu odboru mesečnika Ludvik poročča).
- Bodimo hitri, aktualni in točni, učinkoviti, odgovorni.
- Komuniciramo strpnost, upoštevamo pravila, trudimo se poslušati in slišati!
- Medsebojno sodelovanje za uspešno načrtovanje, pridobivanje idej, organiziranje akcij, prireditvev, zabav, evalvacija dela.

Program dela šolske skupnosti se sproti prilagaja tudi aktualnim dogodkom, ki jih mesečno pregledamo in analiziramo. Program, realizacija in uspehi dela na šoli se beležijo v mesečnik »Ludvik poročča«.

Med predstavniki oddelkov so učenci, ki imajo izrazite sposobnosti na socialno-čustvenem področju (občutek za pravičnost, neodvisnost in samostojnost, sposobnost vodenja in vplivanja na druge, komunikacijske sposobnosti in smisel za organizacijo ter izpeljavo različnih vrst dogodkov).

Aktivnosti skupnosti učencev Osnovne šole Ludvika Pliberška Maribor, primeri dobre prakse

1. Mesečna srečanja skupnosti učencev

V skupnosti učencev šole so vključeni predstavniki oddelkov celotne šole. Srečanj se udeležujeta po dva predstavnika vsakega oddelka, ki jih izberejo učenci med seboj. Učenci prejmejo okrožnico z obvestilom in dnevnim redom srečanja.

Tematska srečanja (1. do 5. in 6. do 9. razred) izvajamo deljeno glede na starost učencev (oblike, metode dela in strokovnost komunikacije). Dve srečanja v šolskem letu pa izpeljemo tudi združeno.

Na srečanju vsi predstavniki oddelkov predstavijo delo tekočega meseca, dogodke, priznanja posameznikov ali skupine. Pregledamo delo prejšnjega meseca, si ogledamo fotografije dogodkov, izpostavimo uspešne učence in jim čestitamo, pregledamo mesečnik Ludvik poročča in podamo komentarje. Načrtujemo za naslednji mesec, razdelimo naloge, predloge, pobude, pričakovanja.

2. Otroški parlament

Od leta 1990 je otroški parlament organiziran s strani Zveze prijateljev mladine Slovenije. (Zveza prijateljev mladine Slovenije, brez datuma).

Otroški parlament je javna tribuna na temo, ki jo vsako leto izberejo osnovnošolci na nacionalnem otroškem parlamentu v Ljubljani. Na otroških parlamentih učenci po vsej Sloveniji pridobivajo vedenja o različnih temah, se urijo in spoznavajo človekove pravice ter pridobivajo znanja o družbenem dogajanju. (Zveza prijateljev mladine Slovenije, brez datuma).

Predstavniki na otroških parlamentih izkazujejo široka znanja iz vsakdanjega življenja, ki jih povezujejo z znanji posameznih predmetov. Na otroških parlamentih lahko učenci izražajo svoja razmišljanja, se urijo v komunikaciji, razmišljanju, povezovanju znanja, timskem delu. Otroški parlament (šolski, regionalni in nacionalni) je odlična priložnost za nadarjene učence, ki želijo in zmorejo prepletati različne znanja (določene teme, ki jo obravnavamo z različnih zornih kotov) obenem pa imajo sposobnosti navduševati druge, stati za svojimi stališči, videti širšo družbeno sliko, se postaviti z argumenti in jih zagovarjati, obenem pa dajati predloge in ideje za izboljšavo določene tematike v ožjem in širšem družbenem okolju.

Prav vsako leto, že 26 let, sodelujemo na regionalnem, pogosto tudi na nacionalnem otroškem parlamentu. Veliko nadarjenih in motiviranih učencev je prav na teh srečanjih dobilo možnost izkazati svoje sposobnosti. Delo z njimi mi je kot mentorju še danes velik pedagoški užitek.

3. Talenti se predstavijo

Vsakoletno božično druženje vseh učencev zadnjega vzgojno-izobraževalnega obdobja, ki imajo željo stopiti na oder ter pokazati svoje pevske, instrumentalne, plesne in druge točke. Povezovalni program pripravijo in izvedejo učenci, ki so člani šolske skupnosti.

4. Mladi župan za en dan

V okviru razrednih ur in skupnosti učencev oblikujemo pohvale, predloge in vprašanja, ki so povezana z življenjem v našem mestu. Predstavniki obišejo mlado županjo/župana

(dijakinjo/dijaka, ki je prevzel župansko mesto za en dan) in mu predajo svoje pobude, pohvale, predloge.

5. Okrogla miza

V goste povabimo osebe, ki so še posebej pomembni za razgrnitev širšega vpogleda v določeno temo, obenem pa dajejo učencem možnost spoznavati kompetentne ljudi določenega področja ter možnost za komunikacijo in širitev lastnega znanja, udejstvovanja (npr. gospo Evo Tomič, vodjo Sektorja za človekove pravice pri Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Slovenije; tema otroškega parlamenta: Razmere v družbi).

6. Srednješolci osnovnošolcem

Bivši »Ludviki«, kasneje srednješolci, obišejo naše devetošolce (dogodek organizira vodstvo skupnosti učencev). V debati (vprašanja – odgovori, komentarji, nasveti, pričakovanja, razmišljanja) negujemo medsebojno druženje, povezanost, komunikacijo in karierno orientacijo.

7. Devetošolci – prvošolcem

Organizatorji so predstavniki 9. razreda (predstavniki šolske skupnosti). S sprejemom prvošolcev negujemo medsebojno povezanost vseh »Ludvikov«, poskrbimo za svečan sprejem novincev, krepimo povezanost, empatijo, organizacijo in komunikacijo. Dragocena je izjava devetošolke, visoko nadarjene učenke, ki je ob zaključku dejala, da je ob sprejemu imela rosne oči in da bi si za svojega otroka želela podoben sprejem.

8. Obiski gostov

Gostili smo takratnega predsednika Republike Slovenije, gospoda dr. Danila Türka, ministre, predstavnike Občine, različnih organizacij, ...

Ob teh priložnostih so učenci spoznavali ne samo vsebinski, komunikacijski in sociološki del dogodkov, ampak tudi sistem delovanja, protokol, bonton.

9. Šolske zabave – plesi

V organizaciji devetošolcev predstavljajo edinstven družabni del delovanje naše šole, saj so za celotni dogodek odgovorni sami. Nadarjeni učenci prevzemajo pobude, vodijo, načrtujejo (opravijo pogovor z vodstvom šole, prosijo učitelje za pridobitev soglasja,

ustvarjalci pripravijo reklamo, plakate, poskrbijo za glasbo, ki jo vrtijo bivši »Ludviki«, zakusko, družabni program). V letošnjem letu smo gostili goste (projekt Erasmus+, Grke, Portugalce, Francoze), ki so bili nad družabnostjo in organizacijo učencev navdušeni.

10. Pohvalil bi, predlagal bi

Vsakoletna junijska akcija vseh učencev, na podlagi katere izpeljemo načrt dela za prihodnje šolsko leto in skušamo uvesti predlagane izboljšave.

11. Jedilnik po izboru učencev

Zelo pričakovana akcija učencev kjer se upoštevajo njihove želje (malica in kosilo po izboru učencev, enkrat na mesec). Akcijo opravijo predstavniki skupnosti učencev.

12. Ludvik hodi

Medgeneracijsko sodelovanje vseh učencev, delavcev šole, staršev, upokojencev in vseh prijateljev naše šole. To je pohod na Pohorje (Trikotna jasa) s programom (športne igre, srečelov, skriti gost, šolski radio, kulinarično ponudbo dobrot kot je Pohorski lonec in »ludvičinke«, poslikava obraza, pikado ...). Predvsem pa gre za sodelovanje vseh »Ludvikov«.

13. Ludvik poroča

Mesečni poročevalec dogodkov naše šole, ki je nastal pred 18. leti v okviru skupnosti učencev in ga negujemo tudi danes. Je šolska kronika in zapis naše zgodovine, ki jo ustvarjajo učenci skupaj z mentorji.

14. Obisk športnikov

Vsako leto gostimo vrhunske slovenske športnike (Filip Flisar, Luka Zahovič, Darko Đurić, Boštjan Kline, Marcos Tavares ...). Prireditev poteka v telovadnici, na kateri so vsi učenci naše šole. Predstavniki učencev vodijo okroglo mizo, na kateri se predstavijo najboljši šolski športniki s svojimi točkami (akrobati, nogometaši, mažoretke, plesalke, telovadci ...).

Celotno delo skupnosti učencev je pomemben člen delovanja šole in predstavlja povezavo med vsemi učenci in strokovnimi delavci. V šolski skupnosti imajo nadarjeni učenci veliko možnosti lastnega razvoja na kognitivnem, kot tudi na socialnem, moralnem, čustvenem in

voditeljskem področju. Idej nam ne zmanjka. Skrb za dobro šolsko klimo je ob vsem zapisanem eden izmed najboljših varovalnih dejavnikov na šoli. V varnem, strokovnem, razumevajočem in spodbudnem okolju bo vsak učenec imel kar največjo možnost lastnega razvoja. Z našim delom skrbimo za razvoj lastne in družbene odgovornosti.

Literatura

- Bezić, T., Blažič, A., Boben, D., Brinar- Huš, M., Marovt, M., Nagy, M., in Žagar, D. (2006). *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno- izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Ljubljana: Glotta Nova.
- Plut-Pregelj, L. (2012). *Poslušanje: način življenja in vir znanja*. Ljubljana: DZS.
- Šinkovec, S. (2017). *Vzgojni načrt v šoli: spodbujanje razvoja osebnosti učencev*. Ljubljana: Jutro: Inštitut Franca Pedička.
- Zakon o osnovni šoli*. (2006). Uradni list RS. Pridobljeno 2. marec 2018 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2006-01-3535?sop=2006-01-3535>
- Zveza prijateljev mladine Slovenije. (brez datuma). *Otroški parlament*. Pridobljeno 2. marec 2018 iz Zveza prijateljev mladine Slovenije: <http://www.zpms.si/programi-in-projekti/otroski-parlament/>

Marija Meklav: Mladi in alkohol – cool tudi brez

OŠ Hajdina, Sp. Hajdina 24
marija.meklav1@gmail.com

IZVLEČEK

S skupino nadarjenih učencev smo se v okviru projekta Zdrave šole lotili raziskave o alkoholu, kjer smo s pomočjo ankete v sedmem razredu želeli izvedeti, kdaj, kje in kako se učenci prvič srečajo z alkoholom, kakšen je njihov odnos in ozaveščenost. Podatki, ki smo jih dobili, so opozarjali na to, da se poleg mnogih dejavnikov največkrat prvič srečajo z alkoholno pijačo na raznih družinskih praznovanjih in zabavah. Na splošno pa se učenci dobro zavedajo nevarnosti pitja alkohola in s tem tudi posledic, ki jih ta pušča na počutju in zdravju. Naša razmišljanja smo predstavili v šoli učencem druge in tretje triade ob svetovnem dnevu zdravja v mesecu aprilu, ter na dveh nacionalnih konferencah o alkoholu na Bledu in v Ljubljani. Glavni namen je bil ozaveščati učence o škodljivosti pitja, iger na spletu, ki spodbujajo opijanje med mladimi in seveda da je lahko brez alkohola tudi super. Ker je letošnja rdeča nit Zdrave šole duševno zdravje, smo se odločili da pripravimo nekaj tem tudi o alkoholu, ki so bile obvezni del razrednih ur. Ciljna skupina so mladostniki, učenci druge in tretje triade. Ne glede na vse ostaja na prvem mestu družina, ki vzgaja s svojim vzgledom in nauči, kako imeti do alkohola zdrav odnos.

Ključne besede: nadarjeni učenci, alkohol, nacionalna konferenca, alkoholna pijača, Zdrava šola

Summary

With a group of talented pupils, we started a research on alcohol in the framework of the Healthy School project, where we, with the help of a survey in the seventh grade, wanted to find out when, where and how the pupils first encounter alcohol, their attitude and awareness. The information we received showed that the pupils, in addition to many factors, first encounter alcoholic beverages at various family celebrations and parties. In general, pupils are well aware of the risks of drinking alcohol and, consequently, the effects on their health and wellbeing. Our reflections were presented to the students of the second and third triads on the World Health Day in April and at two national Conferences in Bled and Ljubljana. The main purpose was to raise awareness among pupils about the harmfulness of drinking and online games that stimulate drinking. The reflections also show that it can be great without alcohol too. Since this year's main theme of the Healthy School is mental health, we decided to prepare some topics on alcohol, which were a compulsory part of regular classes. The target group are adolescents, pupils of the second and third triads. Regardless of everything, a family is still the most important - it educates with its example and learns how to have a healthy relationship with alcohol.

Keywords: gifted students, alcohol, national conference, alcoholic beverages, Healthy school

UVOD

"Močnejši si, kot se zdiš, pogumnejši si, kot verjameš, in bistrejši,

kot misliš." Alan Alexander Miln

Koncept mreže šol, ki promovirajo zdravje, se je razvil že v 80. letih prejšnjega stoletja. K temu so pripomogli strokovnjaki Svetovne zdravstvene organizacije (SZO), Sveta Evrope in Evropske komisije, ki so se zavedali, da lahko načrtno in sistematično zasnovani programi pomembno vplivajo na zadovoljstvo učencev, njihovo samopodobo, vedenje v zvezi z zdravjem, odnos do zdravja in življenja nasploh. Oblikovala se je Evropska mreža zdravih šol, ki se odziva na probleme v zvezi z zdravjem otrok in mladostnikov.

Naša šola je v projekt Zdravih šol vstopila v drugem krogu leta 1998. Odločili smo se, da bomo z različnimi dejavnostmi spodbujali, omogočali in krepili zdravje učencev, učiteljev in staršev na vseh področjih zdravja. Tim zdrave šole, katerega vodja sem, ob koncu šolskega leta skrbno evalvira opravljeno in načrtuje nove naloge. Iščemo možnosti, kako vsebine zdravja posredovati preko učnega načrta, z različnimi projekti in dejavnostmi, ki so usmerjene v zdrav življenjski slog, s spodbujanjem sodelovanja staršev, lokalne skupnosti, zdravstvene službe ter drugih zainteresiranih institucij in posameznikov.

V vseh teh letih je bilo opravljenih veliko uspešnih projektov in drugih vsebin, preko katerih smo promovirali zdravje in razvijali zdrav življenjski slog. Enega takih kot primer dobre prakse, kamor so bili vključeni nadarjeni učenci, bi vam v nadaljevanju želela tudi predstaviti.

DEFINICIJA NADARJENOSTI

Skrb za nadarjene učence je po zakonodaji, ki opredeljuje delo v osnovni šoli, obvezen in zelo pomemben sestavni del vizij osnovne šole, razvojnih načrtov in letnih delovnih načrtov, hkrati pa pomembna naloga vodstev šol. Nadarjeni posamezniki so v različnih kulturah s svojimi izjemnimi sposobnostmi, idejami ali dosežki skozi zgodovino pritegovali pozornost strokovnjakov in širše javnosti; zaradi težnje po posnemanju ali pa zaradi znanstvenega proučevanja izjemnosti na različnih področjih človekovega

udejstvovanja se je skozi stoletja ohranjal, krepil in razvijal interes za natančnejše razumevanje koncepta nadarjenosti (Juriševič, 2012).

Če je v antičnih časih bila skrb dejansko namenjena le vzgoji in izobraževanju družbenih elit, so danes v mnogih državah sveta in tudi v desetini držav Evrope nadarjeni učenci posebej obravnavani tudi v šolsko sistemski zakonodaji. Leta 1944 je Evropska komisija izdala posebna priporočila za vsestransko podporo nadarjenim v vzgoji in izobraževanju v državah EU. V njej so opozorili na pomembnost zgodnjega oziroma pravočasnega odkrivanja nadarjenosti in nadarjenih učencev.

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni šoli se kontinuirano na osnovnih šolah odvija že od leta 2001. Operativni in akcijski načrt natančneje opredeli načrtovanje, delo in evalvacijo z nadarjenimi učenci, opredeli tudi vlogo in strokovne naloge vsakega strokovnega delavca šole v zvezi z uresničevanjem koncepta. Leta 1999 je strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli. Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli temelji na eni najpogosteje uporabljenih definicij v svetu, ki je zapisana tudi v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 in iz leta 1988. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potenciale na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti (Bezić, 2012).

In katere dejavnosti za nadarjene učence ponuja naša šola: notranja diferenciacija, dodatni pouk, obogatitveni programi (sobotne šole, delavnice za nadarjene ...), interesne dejavnosti, kreativne delavnice, raziskovalni tabori, projektno delo, programi za razvijanje socialnih spretnosti, programi za osebni in socialni razvoj, (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice), raziskovalno delo.

Delo z nadarjenimi učenci poteka na več ravneh: v času pouka v razredu, pri dodatnem pouku, pri interesnih dejavnostih, zunaj razreda v socialnih, športnih in umetniških programih, ki so prilagojeni. Učenci lahko v svojo dejavnost vključujejo druge šole (glasbena šola, jezikovni tečaji, športni klubi). Pri mlajših učencih je poudarek na

individualizaciji, vključevanju v razredne aktivnosti in v obogatitvene programe šole. Pri starejših učencih pa spodbujamo njihove interese in postopno razvijamo zahtevnost udejstvovanja. Dejavnosti izbira učenec ob podpori staršev in strokovnih delavcev. Izbrano dokumentiramo v individualiziranem programu dela.

OPIS PROJEKTA

Leta 2014 sem se s skupino nadarjenih učencev sedmošolcev v okviru projekta Zdrava šola lotila raziskave o alkoholu, kjer smo s pomočjo ankete v sedmem razredu želeli izvedeti, kdaj, kje in kako se učenci prvič srečajo z alkoholom, kakšen je njihov odnos in ozaveščenost. In nenazadnje zakaj sploh pijemo? Najpogostejši odgovori so bili: družba te prej sprejme, poleg tega s pijačo izgubimo zadržke, smo bolj sproščeni. Vse okrog nas je prijetno, smešno, izginejo vse težave v šoli, s starši ... Podatki, ki smo jih takrat dobili, so opozarjali na to, da se učenci poleg mnogih dejavnikov največkrat prvič srečajo z alkoholno pijačo na raznih družinskih praznovanjih in zabavah in nemalokrat so prav starši tisti, ki svojemu otroku prvi ponudijo pijačo.

Na splošno se učenci dobro zavedajo nevarnosti pitja alkohola in s tem tudi posledic, ki jih ta pušča na počutju in zdravju. Naša razmišljanja smo predstavili staršem na skupnem roditeljskem sestanku ter na Regijski konferenci v Mariboru z naslovom: »Kako se spoprijeti z zmanjšanjem tveganega in škodljivega pitja alkohola v Podravju?« Predstavitev je bila zelo uspešno posredovana. Naše delo smo na pobudo ge. Nataše Blažko - Ministrstvo za zdravje predstavili tudi na II. Nacionalni konferenci o alkoholni politiki na Bledu in čez dve leti še na nacionalni konferenci v Ljubljani.

Glavni namen je bil ozaveščati učence o škodljivosti pitja, iger na spletu, ki spodbujajo opijanjanje med mladimi ... in seveda, da je lahko brez alkohola tudi super. Glede na rdečo nit Zdrave šole - duševno zdravje, smo se odločili, da pripravimo nekaj tem tudi o alkoholu, ki so bile obvezni del razrednih ur. Seveda nas je zanimalo, kakšno je razmišljanje o alkoholu po dveh letih v devetem razredu. Da bi lahko presodili, koliko smo bili uspešni v doseganju ciljev, smo se ponovno odločili za ponovitev ankete in primerjavo dobljenih odgovorov, s katerimi smo bili zelo zadovoljni. Naše delo smo predstavili na enem izmed roditeljskih sestankov za starše, za vse ostale učence šole pa smo to storili ob Svetovnem dnevu zdravja v mesecu aprilu in ponovno na nacionalni konferenci, tokrat v Ljubljani. Mnogi starši se bojijo, da bodo njihovi otroci preizkusili drogo. Toda ob tem nemalokrat

pozabijo, da je tudi alkohol droga, ki je mnogo bolj razširjena, kot so tako imenovane nedovoljene droge in mlademu človeku lahko povzročijo veliko težav in nepopravljivo škodo. Zato je zelo pomembno, da vzgajajo s svojim vzgledom in naučijo, kako imeti do alkohola zdrav odnos.

CILJ PROJEKTA:

- Prepoznavanje in oblikovanje stališč mladih v odnosu do alkohola
- kako reči **ne** alkoholu (npr. na zabavah, ko si v težavah ali pod pritiskom vrstnikov)
- prepoznavanje vzrokov za (prekomerno) uživanje alkohola, ter razmišljanje o posledicah
- razmišljanje o odgovornosti za svoja dejanja in odločitve o uživanju alkohola
- odnos odraslih (staršev) in družbe do alkohola in njihov vpliv na mlade
- spoznavanje in razmišljanje o pojmu kulturnega pitja alkoholnih pijač
- razmišljanje o načinih zabave brez uživanja alkoholnih pijač
- pridobivanje informacij v zvezi z alkoholom in njegovo problematiko, sprememba stališč in stereotipov
- vloga šole

CILJNA SKUPINA PROJEKTA

- mladostniki, učenci druge in tretje triade

TEMELJNO SPOROČILO PROJEKTA

Zdrav odnos do alkohola, še najbolje brez! Nevarnosti in vzrokov zlorab alkohola je pri mladih lahko zelo veliko. Tu so zabave, vplivi medijev, pritiski vrstnikov ... Ne glede na vse ostaja na prvem mestu družina, ki vzgaja s svojim vzgledom in nauči, kako imeti do alkohola zdrav odnos. Seveda pa bi bilo najbolje brez.

SLOGAN PROJEKTA!

Sem antihol!

EVALVACIJA UČINKOV

Na podlagi začetne raziskave in aktivnosti, ki so bile izvedene v dveh letih, smo projekt uspešno zaključili. Naš največji cilj je bil ozaveščanje učencev o škodljivosti pitja alkohola. Seveda bi bilo najbolje brez, a kot kažejo rezultati anket in tudi pogovori z učenci, se bojimo, da se temu ne da izogniti. Poleg šole, ki ima svoj delež in zagotovo pripomore

k večji odgovornosti, še vedno na prvem mestu ostajajo starši - družina, ki mladostnike vzgaja z vzgledom in nauči, kako imeti do alkohola, če le drugače ne gre, zdrav odnos.

Program je bil v celoti uspešen, upamo, da tudi učinkovit, saj so naše predstavitve tako pri učencih kot starših in drugje vselej naletele na potrditev našega razmišljanja. Tokrat je v obeh raziskavah sodeloval le en razred. Zagotovo pa bi se našlo še veliko drugih načinov in programov za še boljšo izvedbo.

KOMUNIKACIJSKA SREDSTVA

Nalepke, zloženke, plakat stripovski junak Antihol, ki se je pojavil v zloženki tudi kot naša maskota, predstavitev programa učencem druge in tretje triade v okviru Svetovnega dneva zdravja, predstavitev programa staršem na enem izmed skupnih roditeljskih sestankov, nastop na nacionalni konferenci.

MATERIAL, KI SMO GA PREDSTAVILI NA MOSA TRŽNICI

Nalepke, zloženke, plakat, stripovski junak Antihol, ki se bo pojavil v zloženki tudi kot naša maskota

ZAKLJUČEK

Bistvena zahteva šole je torej omogočiti nadarjenemu učencu, da postane v vzgojno izobraževalnem procesu čim bolj aktiven in samostojen: kar pomeni, da mora biti pouk voden tako, da učenec postopoma prevzema vse večji del odgovornosti za svoj proces pridobivanja znanja in osebnega razvoja ob hkratnem pridobivanju metakognitivnih spretnosti, ki pomembno osamosvajajo učenca in ga usposablajo za samostojno učenje, ki je podlaga vseživljenjskega učenja. Težišče moramo prenesti od vprašanja "Kaj se učiti?" na poznavanje načinov "Kako se učiti?" ob spoznavanju samega sebe in razreševanju vprašanja "Čemu se učiti?" (Marentič Požarnik, 1987).

Ob tem postaja vse pomembnejša tudi ozaveščenost o vrednostno-etični razsežnosti znanja, ki jo je pri nadarjenih učencih treba še posebej skrbno razvijati. Učenec potrebuje v svojem razvoju spodbude in pomoč okolja, ki naj bi mu zagotovilo optimalne pogoje za celovit razvoj. Pri tem je izredno pomembna v njegovem razvoju tudi lastna aktivnost in samoaktivnost. Če izhajamo iz teh predpostavk, potem se moramo v vzgojno-izobraževalnem procesu odločiti za strategijo razvijanja mlade osebnosti. Takšen razvojni koncept je še posebno pomemben na stopnji osnovnega šolanja (Novak, 1990).

Projektno učno delo je zagotovo eno izmed tistih znanj, ki omogoča, da so vsi udeleženci, tako učitelj kot učenci, v aktivnem odnosu do vsebine, ki jo obravnavamo. Skupaj iščemo rešitve in prav ustvarjalnost je tista, ki delo naredi zanimivejše in ga bogati. Učiteljevo aktivnost pozitivno vrednotijo učenci in visoko cenijo učiteljevi kolegi. Zagotovo gre za pomembno poklicno kompetenco, vendar pa je pomembno, da si postavimo vprašanje, ali lahko učitelji naredimo za učence "preveč".

VIRI IN LITERATURA

Bezić, T. (2012). Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Juriševič, M. (2012). Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu. V *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Marentič-Požarnik, B. (1987). Nova pota izobraževanja. Ljubljana: DZS.

Novak, H. (1990). Projektno učno delo. Ljubljana: DZS.

Spletni šolski priročnik Evropske mreže zdravih šol. Dostopno na http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/solski_prirocnik_evropske_mreze_zdravih_sol.pdf (pridobljeno 8.3.2018)

mag. Blanka Mlakar: Razvijanje ustvarjalnosti pri nadarjenih učencih skozi Erasmus+ projekt

OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova
blanka.mlakar@guest.arnes.si

Izveček

Projektno delo je ena izmed aktivnosti za nadarjene učence, ki jih predvideva Koncept VIZ dela za nadarjene učence. Takšna oblika učenja vključuje številne pozitivne značilnosti kot so tematsko problemski (interdisciplinarni) pristop, aktivna udeležba učencev, upoštevanje interesov, potreb in sposobnosti učencev, poudarek na izkustvenem učenju in timsko delo. V prispevku bom v prvem delu predstavila teoretična izhodišča o projektne delu in o ustvarjalnosti. V nadaljevanju bom predstavila mednarodni projekt Erasmus+, v katerega je vključena šola in ki nadarjenim učencem prinaša paleto možnosti za razvijanje svojih potencialov. Osnovna tema prvega leta projekta je krepitev ustvarjalnosti s pomočjo gledališke umetnosti. Tako učenci poleg pridobivanja različnega teoretičnega znanja in znanja tujega jezika, razvijajo svojo ustvarjalnost (scenografija, kostumografija, izdelava lutk, fotografija, video), komunikacijske in dramatizacijske sposobnosti (vaje dramatizacije in vaje besedne ustvarjalnosti), gibalne in kinestetične sposobnosti (ustvarjalni gib, ples), domišljijo, koncentracijo, samozavest, IKT veščine idr. Ta način dela združuje motivirane učence iz različnih razredov in spodbuja njihovo sodelovanje in neformalno druženje.

Abstract

Project work is one of the activities for talented students anticipated by the Concept for Gifted Students in Slovenian primary schools. This form of learning includes many positive features such as thematic problem (interdisciplinary) approach, active participation of pupils, considering interests, needs and abilities of students, with an emphasis on experiential learning and teamwork. In the paper, I will first present the theoretical starting points on the project work and creativity. Afterwards, I will present an international project in our school, Erasmus +, which enables the talented pupils to develop their potentials in various ways. The main topic of the first year of the project is to strengthen pupils' creativity with the help of performing arts. Thus, pupils in addition to acquisition of different theoretical knowledge and foreign language skills, develop their creativity (scenography, costumes, puppet making, photography, video), communications and drama skills (exercises in dramatization and exercises in verbal creativity), physical and kinesthetic skills (creative movement, dance), imagination, concentration, self-confidence, ICT skills, etc. This way of working brings together motivated pupils from different classes and encourages their participation and informal socializing.

Ključne besede: nadarjeni učenci, obogatitveni program, projektno delo, ustvarjalnost, Erasmus+, gledališka umetnost

Uvod

Učiteljica Marija Mahne, dobitnica državne nagrade za življenjsko delo na področju šolstva leta 2013 je povedala: »Naša šola skrbi skoraj samo za nalaganje znanja, ustvarjalnost in intuicija pa sta obubožani. To nikogar ne skrbi. Umetnost je v splošnem izobraževanju skoraj izrinjena iz predmetnika. Slišala sem strokovnjake, da v šoli razvijamo samo levo polovico možganov, desna, kjer naj bi bili centri za umetnost, pa ostaja mrtva.« (Kontler Salomon, 2013).

Današnji otroci so preveč vodeni doma s strani staršev v organizaciji svojega časa, še bolj pa jim »režemo peruti« učitelji in jim prepogosto ne pustimo, da bi »razcveteli«. Učenci imajo veliko ustvarjalnega potenciala, ponuditi jim je potrebno priložnosti, kjer bodo pokazali svojo originalnost, izvirnost, domišljijo in pestro znanje s številnih področij. S sodelovanjem v mednarodnem projektu so učenci na šoli OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova dobili možnosti razvoja ustvarjalnosti na kulturno-umetniškem področju.

Nadarjeni in ustvarjalni učenci

Mnogi učitelji se prej ali slej srečajo z dilemo kako delati in kaj narediti za nadarjenega učenca oziroma za uveljavitev njegovih posebnih sposobnosti in talentov. Učinki različnih oblik podpore nadarjenim učencem so pokazali, da idealne rešitve ni. Nekatere oblike podpore imajo v določenih primerih dobre učinke, vendar pa negativne na drugih področjih nadarjenosti, doživljanju samega sebe in odnosa z okolico (Cvetković Lay, 2002). Nadarjeni učenci so radovedni spraševalci z netipičnimi rešitvami, bogatim in vsebinsko pestrim znanjem s številnih področij ter dobrim spominom in besediščem. Sposobni so hitrega vzročno posledičnega sklepanja in natančnega opazovanja. Cenijo pestrost in raznolikost, sovražijo pa monotonost in rutino (Berčeljnik, 2003).

Kakšne pa so lastnosti ustvarjalnih ljudi? To so neprilagodljivost, povečana emocionalna občutljivost, izvirnost, radovednost, močna samozavest ter velika notranja potreba po spoznavanju in raziskovanju okolja. Ustvarjalnost se najbolj izraža pri umetnikih, znanstvenikih in iznajditeljih. Faktor ustvarjalnosti je neločljivo povezan z okoljem, v katerem posameznik biva, saj je okolje podlaga za razvoj motivacije in ustvarjalnega mišljenja. Dejavniki motivacije in okolja so marljivost in vztrajnost, ambicioznost, čustvena stabilnost, priznanje v okolju in optimalna zahtevnost (Duh in Lep, 2008).

Ustvarjalnost je opredeljena z divergentnim mišljenjem, ki se odraža z originalnostjo, domišljijo, fleksibilnostjo ter bogastvom domislic (Trstenjak, 1981). Beseda divergentno pomeni, da se misli razhajajo, gredo narazen, proč od običajnih ciljev. Divergentno mišljenje je v bistvu ustvarjalno. Pri tem ne gre za eno rešitev, ampak jih poskuša ustvarjalec odkriti čim več. Število rešitev je neskončno, meje pa postavljata samo razpoložljiv čas in domišljija (Pečjak, 1987). Torej je ustvarjalen učenec tudi nadarjen učenec, o čemer govori tudi Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), ki se naslanja na Renzullijev teoretski model in Marlandovo opredelitvijo nadarjenosti, ki predpostavlja, da so »nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji bodisi v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali skrite potenciale na intelektualnem področju, na področju ustvarjalnosti, na specifičnih šolskih področjih, v vodenju ali v vizualnih ali izvajalskih umetnostih (vključno s psihomotoričnih področjem) in ki potrebujejo poleg rednega učnega programa tudi posebej prilagojene programe in aktivnosti« (Marland, 1972, po Žagar, 2006, str. 72).

Projektno delo

Projektno delo je metodični postopek. Je način dela, s katerim se udeleženci učijo razmišljati in delati projektno ter pridobivajo spretnosti, potrebne za tovrstno delo. Z izvajanjem projektne dela se udeleženci učijo strategij za uspešno izpeljavo projekta in različnih strategij učenja, s katerimi bogatijo znanje in izkušnje, odkrivajo in razvijajo svoje sposobnosti, spretnosti in domišljijo ter rešujejo različne problemske situacije. Osnova pri vodenju in izvajanju projektne dela je učenje. To lahko pri udeležencih poteka zavestno, ciljno naravnano in načrtno ali pa spontano – zlasti pri igrah in svobodnih dejavnostih. Ker temelji pri projektne delu vsaka dejavnost na spodbudi in samoaktivnosti udeležencev, je za večino udeležencev medsebojno sodelovanje v projektu privlačen način dela. Mogoče ga je izvajati v okviru rednega pouka in drugih oblik, pri samostojnem učenju, med podaljšanim bivanjem v šoli, pri interesnih dejavnostih oziroma pri igri, ki je osnovna oblika aktivnosti zlasti otrok na predšolski vzgoji. Kot učni model je lahko projektno delo uspešno in učinkovito v okviru skavtskih in taborniških dejavnosti, pri izvajanju raziskovalnih nalog, pri organiziranju prireditev, proslav in drugih aktivnosti (Novak, Žužej, Zmaga Glogovec, 2009).

Pomen projektnega dela kot učnega modela je v omogočanju udeležencem, da s svojim aktivnim udejstvovanjem v projektu razvijajo svoje potenciale in »notranje možnosti«. Njihovo udejstvovanje temelji na spodbujanju optimalnega osebnostnega razvoja vsakega posameznika. Ker udeleženci skupaj izvajajo dogovorjene naloge se učijo tudi komuniciranja in sodelovanja, medsebojnega upoštevanja in spoštovanja, osebne odgovornosti, samostojnega in kritičnega presojanja ter izvirnega in ustvarjalnega reševanja nalog.

Pri projektne delu sta vloga vodje projekta in položaj udeležencev drugačna kot pri tradicionalnem pouku. Ta razlika pomembno vpliva tudi na medosebne odnose in počutje vseh sodelujočih. Pri projektne delu nastopa vodja projekta predvsem v vlogi pobudnika, usmerjevalca in spodbujevalca aktivnosti udeležencev, ki so aktivni izvajalci vseh dejavnosti. Pri vodenju in izvajanju projektne delu ni težišče na poučevanju niti na ocenjevanju in razvrščanju posameznikov po določenih kriterijih na manj in bolj uspešne, ampak na spodbujanju ustvarjalnega mišljenja, na usmerjanju k inventivnosti, razumevanju in kritični presoji informacij, na doživljanju in občutenju lepega, na medsebojnem spoštovanju in sodelovanju (Novak, Žužej, Zmaga Glogovec, 2009).

Tipi projektov

Obstajajo različni tipi projektov. Kilpatrick je ločil štiri tipe glede na namenskost določene aktivnosti:

- Konstrukcijski tip, za katerega je značilno, da je aktivnost udeležencev usmerjena k različnim ustvarjalnim dejavnostim. Gre za oblikovanje, sestavljanje, urejanje oziroma ustvarjanje nečesa novega. Pri tem tipu je težišče na spodbujanju ustvarjalnosti udeležencev.
- Raziskovalni tip, katerega namen je raziskati nov ali še neznan pojav in ugotoviti dejavnike njihove pojavnosti. Gre tudi za sistematično opazovanje in spremljanje nekega pojava, da bi odkrili vzroke in načine njegovega delovanja. Za ta tip projekta je značilno, da se njegovi izvajalci znajdejo pred problemom, ki ga morajo rešiti. Zato nekateri uvrščajo v to skupino tudi problemski tip projekta.
- Projekt usvajanja in vrednotenja, pri katerem se izvajalci najprej seznanijo z nekim predmetom, dogodkom ali pojavom, ki ga nato podrobneje obdelajo, obravnavajo in ovrednotijo. Namen projekta je kritična presoja vsebine (z npr. estetskega, moralnega, zdravstvenega, socialnega vidika), s katero se seznanijo.

- Tip učenja, katerega namen je čim bolj učinkovito pridobivanje in usvajanje znanja ob uporabi različnih oblik, metod in tehnik učenja ter učnih pripomočkov, s katerimi se izvajalci ob pomoči vodje projekta seznanjajo med izvajanjem projekta. Težišče je na izkustvenem učenju (prir. Novak, Žužej, Zmaga Glogovec, 2009, po Dewey in Kilpatrick, 1935).

Projekt Erasmus+

Na majhni, ruralni šoli OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova, ki se v zadnjem desetletju sooča z močnim upadom števila učencev, se vodstvo šole skupaj z učitelji trudimo, da šolo popestrimo s čim več obogatitvenih dejavnosti za vse učence. Šola je odmaknjena od urbanih središč, kjer so kulturne ustanove, razni centri znanja, društva in klubi, ki ponujajo raznoliko ponudbo športnih, kulturnih, jezikovnih in prostočasnih aktivnosti. Zato na šoli vpeljujemo v program dela različne projekte na lokalnem, regijskem, nacionalnem in tudi na mednarodnem nivoju.

Po uspešno zaključenem dvoletnem projektu v okviru programa Comenius med letoma 2012 in 2013 s partnerji iz 5 evropskih držav, smo želeli mednarodno sodelovanje ponoviti. Namreč izkušnje, pridobljene v okviru projekta Comenius, so jasno pokazale, da si učenci želijo projektne dela, ki poteka na sproščen, neformalen način in preoblikuje odnose med vrstniki in tudi odnose učencev z učitelji. Še posebej pa so med učenci zaželeno mednarodne izmenjave, kjer si razširijo znanja o državah, šolstvu in kulturi drugod, pridobijo prijatelje, napredujejo na področju tujega jezika, informacijsko-komunikacijskih veščin in osebnostnih lastnosti.

Zaključna evalvacija takratnega projekta je pokazala, da so aktivnosti v takšnem projektu zelo zanimive predvsem za nadarjene učence, saj so ti imeli priložnost pokazati svoja močna področja in na tak način razvijali svoj potencial. Zaradi predhodnih pozitivnih izkušenj in za dodatno ponudbo obogatitvenega programa za nadarjene učence smo ponovno kandidirali za sredstva Evropske komisije, tokrat v programu Erasmus+, Strateška partnerstva. V letu 2017 smo tako pričeli izvajati projekt s še štirimi evropskimi državami z naslovom »Upaj si! Ostani v ravnovesju! Pojdi naprej!« (orig. »Take chances. Keep your balance. Move on«).

Projekt »Upaj si! Ostani v ravnovesju! Pojdi naprej!« se bo na naši šoli izvajal tri šolska leta. V njem bodo učenci bogatili znanje iz matematike, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, tujih jezikov, logičnega in ustvarjalnega mišljenja, podjetništva ter krepili ustvarjalnost in različne veščine skozi izdelavo videoposnetkov, fotografiranje, gledališke dejavnosti in izdelovanja raznih izdelkov. Ob tem bodo imeli možnost spoznati nove kulture, tradicije, jezikovne, zgodovinske in geografske značilnosti drugih držav preko izvajanja dejavnosti pri pouku in v Erasmus+ klubu ter v izmenjavah učencev med šolami. Glavni cilji našega projekta so:

- razviti in vpeljati program »Izboljšanje osnovnih veščin z igro« v učne načrte vsake partnerske šole,
- razviti in vpeljati program »IKT orodja za ustvarjalno in logično mišljenje« v učne načrte vsake partnerske šole,
- razviti nove inovativne oblike učenja in poučevanja angleškega jezika,
- spodbujati in aktivirati učence z manj priložnostmi z dostopom do kakovostnih dejavnosti,
- okrepiti skupinsko delo, osredotočeno na sodelovanje med učenci,
- povečati število priložnosti za razvoj strokovnega osebja.

Poleg teh obstaja še nekaj posebnih ciljev:

- izmenjati izkušnje in dobre prakse partnerjev,
- krepiti sodelovalno učenje,
- spoznati kulture, tradicije, jezike, geografske značilnosti drugih držav,
- izmenjati in vpeljati metode učenja in poučevanja ter pedagoške pristope, ki zagotavljajo ključne kompetence in osnovne spretnosti, znanje jezikov in se osredotočajo na uporabo IKT,
- krepiti podjetništvo za večjo zaposljivost,
- izboljšati logično in ustvarjalno mišljenje, IKT veščine, učenje in poučevanje tujih jezikov, plesne spretnosti, gledališko igro, fotografijo, ročne spretnosti, izdelavo videoposnetkov, reševanje problemov,
- okrepiti odgovornost učencev za lastno izobraževanje,
- povečati motivacijo in samozavest učencev in učiteljev.

Projekt spada med konstrukcijske tipe projektov, kar pomeni, da ima težišče na spodbujanju ustvarjalnosti učencev. Umetniško izražanje je človekova potreba, vezana na področji ustvarjalnosti in inovativnosti. Pri učencih tako želimo krepiti ustvarjalnost, preko ustvarjanja kulturno-umetniških del, kot so fotografske in likovne razstave, lutkovne in gledališke predstave, glasbeni dogodki, ples in film. Učenci z ustvarjanjem izražajo in spoznavajo sebe v odnosu do okolja ter pri tem osebno rastejo (razvoj učenčeve samozavesti, samopodobe, osebnostne in nacionalne identitete). Na tej tezi smo osnovali program aktivnosti prvega leta projekta, ki se izvaja v manjši meri kot del pouka (pri slovenščini, angleščini in izbirnem predmetu), v večji meri pa pri interesnih dejavnostih, podaljšanem bivanju, Erasmus+ klubu in v drugih oblikah, kot so tečaji, popoldanske delavnice in ekskurzije.

Identificirani nadarjeni in tudi ostali vedoželjni in motivirani učenci iz različnih razredov si sami izbirajo aktivnosti, kjer želijo sodelovati in se tako družijo po interesih. Tako so se nekateri udeležili tečaja fotografije, ki ga je izvajal gostujoči strokovnjak in ti urejajo za konec šolskega leta razstavo svojih fotografij ter koledar za leto 2019. Učenci nadarjeni na področju jezikov so se lotili prevajanja dramskih besedil partnerskih šol ter pisanja scenarijev za lutkovne igre. Učenci so po svojih zamislih izdelali lutke in jih animirali skozi predstavo učencem v nižjih razredih. Po lutkovnih predstavah so sami didaktično izpeljali učne ure, se z učenci pogovarjali o vsebini in z njimi likovno poustvarjali. Osrednji izdelek v prvem letu projekta je gledališka predstava, odigrana v angleškem jeziku. Učenci imajo tako priložnost doživljati in sooblikovati gledališko igro. Sproščeno improvizirajo ter se udeležujejo skupinskih vaj. Spoznavajo osnove dihalne tehnike, vadijo sproščeno govorno nastopanje, vadijo angleško izgovorjavo, razvijajo domišljijo in iznajdljivost. Skupaj z mentorji se pogovarjajo in izmenjujejo v vlogi igralcev, režiserja, scenografa, kostumografa, rekviziterja, odrskega mojstra, šepetalca. Spoznavajo izrazna sredstva gledališča (govor, mimika, kretnje, gibanje, luč in glasba) in v delavnicah iščejo rešitve za sceno, rekvizite, kostume, frizure, šminko. S pomočjo mentorja izdelujejo spremna besedila, kot so vabilo, plakat in gledališki list. Učenci bodo imeli na strokovni ekskurziji priložnost ogleda notranjosti in zakulisja gledališča in gledališke predstave v SNG Drama Ljubljana. Učenci, ki jih zanima izdelovanje videa, so posneli predstavitev šole in jo s pomočjo učitelja zmontirali v video s časovnim zamikom. Ti učenci bodo gledališko predstavo tudi posneli.

Učenci radi prihajajo k tem dejavnostim, predvsem zaradi sproščenega, neformalnega načina dela. Odnos učitelj/mentor in učenec je zrahljan. Nadarjeni učenci namreč pogosto nimajo sogovornika in so zaprti vase. V takšni sproščeni delovni klimi se ob delu in med odmori razvijajo pogovori o različnih temah, ki pestijo te učence in na tak način tudi osebnostno rastejo.

Zaključek

Pedagogika ne ve, za kakšen svet pripravlja mlade ljudi, saj se ta z veliko naglico spreminja. Eno je gotovo, vzgaja jih za drugačen svet, kot je ta, v katerem živimo danes. Zato je nujno, da naučimo otroke ustvarjalnega mišljenja kot najboljše popotnice na njihovi življenjski poti. Učitelji pri tem potrebujemo pogum, kajti takšno učenje ne ubira uhojenih poti in učitelj ne more imeti vnaprej pripravljenih odgovorov. Delo z radovednimi in samozavestnimi učenci, ki izražajo potrebo po spoznavanju in raziskovanju okolja, je vedno osvobajajoče in inspirativno za učitelja mentorja. Učitelj izjemno pridobi v odnosu z učenci, obenem pa je priča odličnim izdelkom, ki nastajajo v skupnem kreativnem procesu, pa naj je to samo pouk ali pa mednarodni projekt.

Literatura

- Breceljnik, M. (2003) Nadarjeni učenci – izziv šoli in učitelju. V: Blažič Marjan (ur.) Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial. Novo mesto: Slovensko združenje za nadarjene Novo mesto.
- Cvetković Lay, J. (2002) Darovito je, štoču sa sobom. Priručnik za obitelj, vrtič, školu. Zagreb: Alinea.
- Duh, M., Lep, K. (2008). Evidentiranje likovno nadarjenih učencev v osnovni šoli. Revija za elementarno izobraževanje. Letn. 1, št. 3/4 (dec. 2008). 95–104.
- Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999) (D. Žagar et al.). Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci, Področna kurikularna komisija za osnovno šolo, Nacionalni kurikulami svet.
- Kontler Salomon, J. (2013, 5. oktober 2013). Marija Mahne: Tudi nadarjeni otroci so otroci s posebnimi potrebami. Sobotna priloga Dela. <https://www.delo.si/zgodbe/sobotnapriloga/marija-mahne-tudi-nadarjeni-otroci-so-otroci-s-posebnimi-potrebami.html>
- Novak, H., Žužej, V., Glogovec Zmaga, Z. (2009). Projektno delo kot učni model v vrtcih in osnovnih šolah. Radovljica: Didakta.
- Pečjak, V. (1987). Misлити, delati, živeti, ustvarjalno. Ljubljana: DZS.
- Trstenjak, A. (1981). Psihologija ustvarjalnosti. Ljubljana: Slovenska matica.

Žagar, D. (2006). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli: zakaj tako. V T. Bezić s sod. (ur.), Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno izobraževalno delo z njimi (str. 10–19). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Natalija Novak, Estera Jurša: Razvijanje kritičnega mišljenja s pomočjo filma

OŠ in vrtec Sv. Trojica

natalija.novak@ostrojica.si; estera.jursa@ostrojica.si

Izvleček

Dogajanje okrog nas in življenje v svetu postaja vse bolj zahtevno. Družba in pogoji bivanja v njej se nenehno spreminjajo. Vsakodnevno se lahko znajdemo v neznanimi situaciji. S pomočjo filma lahko mladim/otrokam približamo marsikatero družbeno vprašanje/dilemo in jim omogočimo razvijati kritično mišljenje do določenih družbenih pojavov/dogodkov, prav tako tudi do poročanja o teh pojavih/dogodkih. S pomočjo filma lahko mladostniki/otroci varno preigravajo različne vloge in analizirajo sporočila filma z različnih zornih kotov. V današnjem, sodobnem svetu, ko mladi svet in družbo doživljajo v večini primerov tudi s pomočjo sodobne tehnologije, lahko film predstavlja pomembnejše sredstvo za soočanje mladih z družbo in načini bivanja v njej.

Za ustrezno razumevanje zgodbe filma jim je potrebno pomagati tudi z vsebinami, ki jim bodo omogočile artikulacijo lastnega mnenja. Ob vodenih debatah spoznavajo, da se lahko mnenja/stališča drugih ljudi bistveno razlikujejo od njihovih lastnih mnenj/stališč. Ob soočanju različnosti se učijo strpnega sprejemanja te različnosti. Film oz. njegova zgodba jim lahko omogoči vživljanje v različna junake ali antijunake ter jim s tem omogoča širjenje oziroma spreminjanje lastne perspektive.

Učenje in spoznavanje sveta se pri nadarjenih otrocih v primerjavi z ostalimi otroki razlikuje tako na kvantitativni kot na kvalitativni ravni. S filmom jim je omogočeno poglobljeno, celostno in kritično učenje o družbi in o vlogah, ki jih imamo posamezniki.

Ključne besede: film, vzgoja, nadarjeni učenci, kritično mišljenje, stereotipi,

Abstract

The events around us, coping with them and living in this world is becoming harder than ever. The society and its living conditions are constantly changing. We can encounter unfamiliar situations on daily basis. With the use of a film we can draw society related questions/dilemmas nearer and we can also help youngsters to develop critical thinking to specific social issues/dilemmas, as well as the ability to report about them. With the help of the film, adolescents/ children can safely play different roles over and over, and consequently they can analyse the message from the film from different angles. In today's, modern world, when the young are also experiencing the world and the society with/through the modern technology, the film can also be an important mean of facing the society and the 'rules' of living in it.

In order to properly understand the story behind the film, topics, that will help youngsters to articulate their own opinions, should also be included. In the course of guided debates, they learn that opinions/views differ greatly from their opinions/point of view. When confronting diversity, they learn how to accept these

diversities tolerantly. The film or the story behind it, enables them to put themselves in the shoes of different heroes or antiheroes, enabling them to widen or to change their own perspective.

When comparing talented and gifted pupils with the rest of the pupils, learning and confronting the world differs both, on quantitative and qualitative levels. The film enables them in-depth, comprehensive and critical learning about society and about the roles in the society that individuals have.

Key words: movie, education, talented pupils, critical mind, stereotypes

1. Teoretična izhodišča

Nadarjeni učenci, kritično razmišljanje in vloga filma v tem procesu

SSKJ opredeljuje nadarjenost kot sposobnost posameznika da si hitro, brez večjega napora pridobi potrebno znanje, spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti (Slovar slovenskega knjižnega jezika, 2014).

Z raziskovanjem področja človeške nadarjenosti se je spreminjala tudi definicija tega pojma. Opredelitev, ki je zapisana zgoraj, se osredotoča na kognitivno raven človekovega delovanja. Poglobljanje v to področje pa je strokovnjakom odkrilo, da nadarjenost lahko zavzema zelo široko paleto področij človekovega delovanja, kot so umetniško, glasbeno, športno itd. Raziskovalci so razvijali različne teorije in v povezavi z njimi ustrezne postopke za določanje nadarjenosti. Začetne teorije so se usmerjale na posameznika in njegovo intelektualno področje, sčasoma pa so strokovnjaki odkrili vpliv različnih zunanjih dejavnikov, ki lahko razvoj posameznika pospešijo ali ga ob neustreznih, prešibkih oziroma odsotnih spodbudah zavrejo (Juriševič, 2012).

Strokovnjaki odkrivajo, da se pri nadarjenih učencih razvijajo določene sposobnosti, ki se pri njihovih nenadarjenih vrstnikih ne. Hkrati pa strokovnjaki ugotavljajo, da skupino nadarjenih učencev sestavljajo zelo raznoliki posamezniki, pri katerih so tudi različne sposobnosti zelo različno razvite. Hkrati avtorji raziskav opozarjajo ne neveljavnost nekaterih stereotipnih predstav o nadarjenih učencih, v tem primeru predstave o tem, da se nadarjenost polno razvije tudi v primeru, če šola učenčevo nadarjenost spregleda (Juriševič, 2012).

Vloga šole pri delu z nadarjenimi učenci je razvijati njihovo osebnost kot celoto. Pri tem je potrebno zajeti vsa področja človekovega delovanja, ne samo učnega. Z razvojem področja čustvovanja in socialnih veščin skušamo vzgajati v zrelo osebnost, ki se bo zmoгла odločati in za svoje odločitve prevzemati odgovornost. Za dosego tega cilja je potrebno razvijati

kritično mišljenje. S pristopom, s katerim vodimo učence v kritično razmišljanje, bogatimo in odpiramo različne svetove.

Ljudje dogodke in situacije, ki smo jim priča in v katerih delujemo, interpretiramo glede na to, kako si razložimo informacije, ki smo jih zaznali in shranili v preteklih izkušnjah in glede na informacije, ki smo jih zaznali v aktualni situaciji. Naš odziv na dogajanje okrog nas je odvisen od naše razlage dogajanja. V tem procesu posameznik informacije, ki ga obdajajo, ustrezno selekcioniira in prilagodi že obstoječim miselnim shemam. Tako doseže zanj smiselno interpretacijo nekega dogodka. Uletova temu pravi "socialna kognicija" (Ule, 2000, str. 71). Naše delovanje oziroma odziv v določenih situacijah niso rezultat neke objektivne ocene konteksta situacije, pač pa so odraz naše subjektivne predelave informacij, ki smo jih zaznali oziroma prejeli. Na osnovi implicitnih teorij presojava tudi medijske vsebine oziroma njihova sporočila. Oseba, ki je medijsko ozaveščena, zmora analizirati medijske vsebine, sporočila, kritično presoja stereotipe in vrednote določenega okolja. Na podane vsebine je sposobna pogledati iz različnih zornih kotov (Rutar, 2012). Pri skupinskem ogledu filma se učenci soočajo z različnimi pogledi, interpretacijami, ki so rezultat socialnih vplivov in osebnih zaznav. S pomočjo filma lahko učitelj/mentor učenci z njihovimi različnostmi sooči. Učence uči sprejemanja drugačnih mnenj, hkrati pa ustvarja prostor za kritično vrednotenje stališč in zmožnost za preseganje subjektivnih okvirjev.

Zaznane informacije so kompleksne in količinsko neobvladljive, zato je za posameznika nujna njihova selekcija, prilagajanje posameznikovim miselnim vzorcem in poenostavljanje. Skozi ta proces ljudje konstruiramo naš socialni svet in našo realnost. Proces, v katerem zaznane informacije urejamo, nam omogoča osmišljanje sveta. Okolje, v katerem živimo in delujemo, tako postaja urejeno in predvidljivo.

Informacije v procesu socialne kognicije torej organiziramo v smiselno celoto. Pri kategorizaciji informacij se odvijata dva procesa (Ule, prav tam):

- proces, v katerem smo odprti za sprejem informacij je proces budnosti;
- proces represije, v katerem informacije ignoriramo.

Kadar sta oba procesa pomembna sestavna dela posameznikovega zaznavnega stila, obstaja nevarnost, da postane posameznikovo kreiranje togo, nesposobno za spremembe in kot tako nepripravljeno na sprejemanje novosti. To pride do izraza predvsem v situacijah, ki so posamezniku tuje in nepoznane. Zaradi togosti njegovega miselnega aparata je nepripravljen za sprejemanje informacij, ki se ne skladajo z njegovo že oblikovano shemo, zaradi česar pride do zavračanja novih in neznanih izkušenj. Ob pomoči filma in njegove

zgodbe dobi učitelj/mentor priložnost, da učence usmerja skozi njihove procese tvorjenja zgodb na podlagi informacij, ki so jih prejeli. Učencem lahko pomaga ozavestiti procese, ki jih vodijo pri izdelavi mnenj in stališč o nekem dogodku ali o osebi in jim tako omogoči pogledati na situacijo še s pozicije nekoga drugega. Analiza filmske zgodbe nam omogoča spoznavanje drugačnih perspektiv in hkrati tudi spoznanje, da s pogledi drugih ljudi ni nujno nekaj narobe samo zato, ker se ne skladajo z našo pozicijo. S tem učencem omogočamo razpravo, ki temelji na strpnosti in sprejemanju drugih oseb in drugačnosti.

Znanstveniki, ki so raziskovali posameznikov odziv na informacije oz. procese predelave informacij in s tem kreiranje resničnosti, so ugotovili, da si posameznike že po prvem srečanju z drugo osebo o njej ustvari kompleksen prvi vtis (Ule, prav tam). Najpomembnejša značilnost prvega vtisa je ta, da posameznik vse informacije, ki jih dobi kasneje, temu vtisu in ne obratno. Tako si potrjuje pravilnost svoje zaznave. Film ponuja možnost, da lastne prve vtise učenci analizirajo v varnem okolju brez bojazni, da bi jih kdo obsojal.

Stereotipi in predsodki

Ljudje si oblikujemo svoj svet z urejanjem informacij v smiselne povezave. Poenostavljanje kompleksnih pojavov je za delovanje posameznika nujno. Posameznik svet in dogajanje v njem poenostavlja s pripisovanjem določenih lastnosti posameznikom. Te lastnosti določa glede na skupino, ki jih posameznik pripada. V tem procesu pripisovanja lastnosti nastajajo stereotipi, ki hkrati s poenostavljanjem sveta tudi izkrivljajo resničnost (Ule, prav tam).

Vsaka družba ima svoje prevladujoče kulturne vzorce. Politični, ekonomski, zgodovinski in socialni dejavniki vplivajo na nastanek miselnih vzorcev celotne skupine (Brown, 1995, v Golob, 2004). Predsodki torej niso le stvar posameznika, pač pa se razvijajo tudi v skupinah in družbah (Ule, 2000). Ljudi, posamezne skupine ali družbe označujemo na podlagi predsodkov zgolj zaradi pripadnosti neki skupini. Tega se skozi izkušnje v svojem okolju učimo vsi. Naloga šole je, da te procese ozavesti. Ena od možnosti za ozaveščanje obstoja stereotipov in predsodkov je film. Filmska zgodba je hkrati izmišljena in resnična, analiza pod vodstvom učitelja/mentorja pa poteka v varnem in učencu znanem okolju. Vse to daje učencu možnost za razvijanje kritičnega mišljenja o lastnih miselnih vzorcih, o njihovih izvorih ter o možnostih za njihovo spreminjanje.

Film je v življenju otrok/mladostnikov nekaj vsakodnevnega in ga v večini doživljajo kot sredstvo za sproščanje oziroma odmik od vsakdanjega sveta. Hkrati pa jim je neznan v tem

smislu, da iz njega ne znajo izluščiti večplastnosti sporočil same zgodbe in ne ločijo dobrih ali slabih filmov.

Otroci o filmu razmišljajo tako kot vedo in so zmožni razmišljati. Učitelj jim lahko skozi voden ogled in pogovor pokaže, kako o filmu razmišljati na drugačen način, ki omogoča uvid v nove perspektive filmske zgodbe. Film omogoča, da učence učimo kritično razmišljati o življenjskih in družbenih temah (Rutar, 2005).

Filmska vzgoja pri učencih razvija (Rutar, 2012):

- sprejemanje in kritični premislek ter analizo sporočil, ki nam jih ponuja film;
- učenje prepoznavne sporočevalca in namena sporočila, ki ga pošilja javnosti;
- kritično ovrednotenje filmskih vsebin.

Zgoraj navedeno lahko dosežemo z naštetimi koraki (Rutar, prav tam):

- določimo avtorja sporočila;
- interpretiramo, na kakšen način je podana zgodba;
- spodbujamo možnost različnih interpretacij vsebine filma in otroke učimo, da je dojetje zgodbe subjektivno;
- razmišljamo o predstavljenih vrednotah, stilih življenja in stališčih filmskih likov do problema oziroma teme, predstavljene v filmu;
- učenje odkrivanja skritih in odkritih sporočil filma.

Filmske delavnice, ki jih izvajava z nadarjenimi učenci temeljijo na filmih, ki obravnavajo sledeče teme: medosebni odnosi v družini, prijateljski odnosi, odnosi v šoli, družbeni stereotipi in predsodki, odnos do drugačnosti, nevsakdanjosti. Ob pomoči filma razvijava razmišljanje o tem, kako si gradimo predstave o svetu, v katerem živimo in o mogočih posledicah našega odzivanja v določenih situacijah. V filmski delavnici se vedno osredotočava na kritično analizo vsebine, sporočil filma hkrati pa učence vodiva k uvidu in razmisleku o lastnih prepričanjih, mnenjih ter osebnem doživljanju določene tematike.

2. Praktični primer filmske delavnice Kakšen sem jaz, kakšni so oni

Delavnica kakšen sem jaz, kakšni so oni?

Čas trajanja delavnice: 5 šolskih ur

Cilji delavnice:

- učenci določijo avtorja sporočila;
- učenci se učijo izražanja osebna stališča do filma;

- učenci razmišljajo o različnosti perspektiv, ki jih podajajo njihovi vrstniki;
- učenci razmišljajo o kontekstu predstavljene zgodbe: o okolju, veljavnih vrednotah, konformizmu in nekonformizmu;
- učenci prepoznavajo teme, sporočila filma;
- učenci kritično ovrednotijo odnose v družini;
- učenci prepoznavajo svojih sposobnosti, močna področja;
- učenci razvijajo občutek sposobnosti in učinkovitosti, zadovoljstva s seboj.;
- učenci krepijo zavedanje o pomenu postavljanja ciljev v življenju.

Potek dejavnosti:

1. VSTOPNICA Z REBUSOM
2. OGLED FILMA: BILLY ELIOT
3. DEBATA PO FILMU
4. SELFI MAJICA
5. IZKUSTVENO PISANJE
6. REFLEKSIJA DELAVNICE

1. Vsak učenec dobi vstopnico v obliki rebusa, ki ga mora rešiti. Rešitve rebusov so ključne besede oz. teme povezane s filmom. Učenci pred delavnico niso bili obveščeni o naslovu filma.

2. Ko vsak reši rebus in pove pravilno ključno besedo lahko vstopi v šolski kino.

Ogledamo si film Billy Eliot brez premora in vmesnih komentarjev.

3. Po ogledu naredimo kratki brainstorming in učenci z največ dvema besedama izrazijo svoje prve vtise. Besede lahko zapisujemo na plakat ali tablo.

Z učenci pričnemo debato skozi katero se dotaknemo naslednjih tem:

- talent, nadarjenost (prepoznavanje, dedovanje, razvijanje);
- podporni dejavniki pri razvijanju talenta (družina, učitelj, prijatelji, lastna motivacija);
- ovire pri doseganju ciljev, izpolnjevanju želja (okolje, družina, stereotipi), premagovanje ovir;
- homoseksualnost;
- odnos – učitelj, učenec.

V pomoč pri razvijanju debate so nam lahko v oporo naslednja vprašanja:

Kako vam je bil film všeč?

Kakšna je bila Billijeva pot do vrhunskega plesalca?

Kdo mu je na poti pomagal?

S kakšnimi ovirami se je srečeval?

Opišite odnos družine (oče, brat) do njegovih ciljev, želja. Kakšno vlogo je imela babica v tem filmu?

Kje je prišlo do preobrata? Kateri je ključni dogodek, ki je vplival na uresničitev Billijevih sanj?

Kakšno vlogo imajo Billijevi prijatelji?

Kako okolje gleda na baletnike?

Opišite odnos učiteljice do Billija.

Kako bi okarakterizirali Billija?

Katera tema še je izpostavljena v filmu? (homoseksualnost)

Kako bi komentirali pogovor med očetom in Billijem na poti v London?

4. Po kratkem premoru preidemo iz razmišljanja o filmu na razmišljanje o sebi in svoji lastni podobi. Učenci si iz svetlih vreč za smeti izrežejo majico. Na majico zapisujejo svoje edinstvene lastnosti o sebi po naslednjem navodilu:

- na majici levo ali desno zgoraj narišejo žepek in vanj napišejo svoje ime;
- na sredini napišejo 2 besedi, ki jih opišejo kot osebo;
- po celi majici razporedijo besede, ki opišejo njihove posebne interese in značilnosti;
- na levi rokav napišejo eno stvar o sebi, ki je verjetno drugi še ne vedo;
- na spodnjem delu majice napišejo, kaj si želijo za letošnje šolsko leto oz. kakšen cilj so si postavili za to leto (lahko je vezan na šolo in na druga področja);
- na zadnjo stran majice napišejo svoj življenjski moto oz. misel;
- ko majico končajo, si jo oblečejo in se sprehodijo po razredu. Ko učitelj reče stop, se postavijo k naj bližnjemu in se pogovorijo z njim o vsebini majice. Ko se pogovor zaključi spet sledi sprehod, in enako ponovijo z drugim učencem;

5. Učenci dobijo delovni list CVET in ga vsak zase izpolnjujejo po navodilih:

- na sredini zapišeš dve prednosti, s katerimi si se rodil;
- v en cvetni list zapišeš dve veščini, ki si se jih naučil;
- v naslednji cvetni list dve dobri lastnosti/spretnosti ljudi, s katerimi se družiš/živiš;
- v naslednji cvetni list dve veščini, ki se ju želiš naučiti;
- dva osebna cilja za naslednje leto in nekaj, kar si dosegel in si na to zelo ponosen).

6. Učenci izpolnijo listič za refleksiji na katerem so vprašanja:

Kako sem se danes počutil?

Kaj mi je bilo na današnji delavnici najbolj všeč?

Kaj bi na današnji delavnici spremenil?

Kaj novega sem se danes naučil?

Učenci delavnice pozitivno sprejemajo. Njihova motivacija za sodelovanje je zelo visoka. V razpravi se učijo sprejemati izkušnje drugih ter spoznavajo različne poglede na določeno filmsko vsebino. Učenci preko delavnic presegajo njihov običajen odnos do filma ter se učijo kritičnega razmišljanja z analizo filma.

Viri

Golob, A. (2004). *Predsodki med mladimi*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Pridobljeno s <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Golob-Andrej.PDF>

Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

N. Ule, M. (2000). *Temelji socialne psihologije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Rutar, D. (2005). *Vzgoja za družino in vrednote-kako s pomočjo filmov bolje vzgajati otroke*. Ljubljana: UMco.

Rutar, D. (2012). *Film pri pouku: prakse in izzivi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Slovar slovenskega knjižnega jezika: prva knjiga: A-Pa. (2014). Ljubljana: Cankarjeva založba.

Leonida Osojnik: Delavnice za nadarjene učence na Osnovni šoli Janka Glazerja Ruše

Osnovna šola Janka Glazerja Ruše
leonida.osojnik@glazer.si

Povzetek

Na naši šoli že vrsto let izvajamo popoldanske delavnice in taborne za nadarjene učence, kjer v prijetnem in kreativnem vzdušju opazujemo, raziskujemo, odkrivamo, ustvarjamo, spoznavamo zanimivosti z različnih področij in preprosto uživamo v druženju brez vsake tekmovalnosti ter ob tem krepimo tudi večšine sodelovalnega dela. Nekatere matematične delavnice so potekale samostojno, druge v sodelovanju z drugimi predmetnimi področji. Izvajali smo jih kot popoldanske delavnice na šoli in kot dvodnevne taborne (ali na šoli ali v domovih CŠOD).

Predstavila bom svoj pogled na delo z nadarjenimi učenci ter ob opisu nekaterih aktivnosti in delavnic orisala, kako ga uresničujem.

Ključne besede: nadarjeni učenci, matematika, aktivno učenje, sodelovanje, zabava.

Abstract

Workshops for talented pupils at Osnovna šola Janka Glazerja Ruše

At our school there are performed half day workshops and camps for talented pupils for several years. Pupils observe, research, discover, create, recognize interesting things in different fields in a pleasant and creative way. We simply enjoy socialising with friends without any competitiveness and with it we strengthen cooperative work. Some of these Maths workshops were performed independently, some were performed in cooperation with other subjects. They were performed as half day workshops in the afternoon at school and some as two days camp (either at school or at CŠOD).

I would like to represent my point of view of work with talented pupils and with description of some activities I would like to point out my experiences.

Keywords: talented pupils, Mathematics, active learning, cooperation, fun.

Uvod

Koncept Odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, ki je bil sprejet na 25. seji Strokovnega sveta RS za splošno izobraževanje, 11. februarja 1999, zajema OPREDELITEV NADARJENOSTI, ZNAČILNOSTI NADARJENIH UČENCEV, IZHODIŠČA ZA ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI, ODKRIVANJE NADARJENIH IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI. (Drago Žagar, zrss, 1999)

Med predlaganimi oblikami dela in dejavnostmi za nadarjene učence so v Konceptu Odkrivanja in delo z nadarjenimi učenci navedene tudi kreativne delavnice, raziskovalni tabori, obogatitveni programi (sobotne šole, itd.). Le-te, med drugim, organiziramo tudi na naši šoli, saj se zavedamo, da je delo z nadarjenimi učenci pomembna naloga osnovne šole, da je skrb za nadarjene del programa šole, pomemben del njenega načrta in vizije.

Že vrsto let izvajamo popoldanske delavnice in taborne za nadarjene učence, kjer v prijetnem, kreativnem vzdušju opazujemo, raziskujemo, odkrivamo, ustvarjamo, spoznavamo zanimivosti z različnih področij in preprosto uživamo v druženju brez vsake tekmovalnosti ter ob tem krepimo tudi veščine sodelovalnega dela.

Popoldanske delavnice in tabori za nadarjene učence

Nekaj delavnic z matematično vsebino, ki sem jih izvedla:

- RITEM v matematiki, glasbeni in likovni umetnosti
- Kaj imajo skupnega keksi, matematika in tuji jeziki?
- Matematika in šah
- Matematični izzivi
- Fibonaccijevo zaporedje in lepota zlatega reza
- Nemogoči predmeti
- Fraktali
- Pitagorejska šola ...

Nekatere matematične delavnice so potekale samostojno, druge v sodelovanju z drugimi predmetnimi področji. Izvajali smo jih kot popoldanske delavnice na šoli in kot dvodnevne taborne (ali na šoli ali v domovih CŠOD).

Pri organizaciji delavnic in taborov zasledujem možnost zadovoljevanja osnovnih človekovih potreb (po Glasserju (Glasser, 1994)): poleg potrebe po preživetju (hrana, voda,

...) so to potreba po ljubezni in pripadnosti (sodelovanje z ljudmi, sprejetost, prijateljstvo), potreba po moči (biti upoštevan, spoštovan, vreden, ...), potreba po svobodi (možnost izbire, odločanja, neodvisnost, sproščenost...), potreba po zabavi (smeh, družabnost, radovednost, ustvarjalnost, odkrivanje novega...).

Kaj to pomeni v praksi? Vsebine, ki jih izbiram za matematične delavnice, niso nujno vezane na Učni načrt. Iščem zanimivosti, ki lahko učencem pokažejo lepoto in širino matematike ter njeno prisotnost v različnih segmentih našega življenja, drugih predmetnih področjih, različnih vejah znanosti in umetnosti. Ob izbiri vsebine iščem različne aktivnosti, s katerimi pri učencih spodbujam kreativnost, abstraktno razmišljanje, kritično razmišljanje, sposobnost in spretnost ustvarjalnega reševanja problemov, ter preiskovanja, beleženja in podajanja svojih ugotovitev, učenje na podlagi napak brez zadrege ... Izbiram metode, ki razvijajo višje miselne procese, in koncepte. Vsebine predlagajo tudi učenci. Za sodelovanje na taborih in popoldanskih delavnicah se odločajo svobodno, samostojno.

Potrebo po ljubezni in pripadnosti, potrebo po moči in svobodi zadovoljujejo tudi z uporabo sodelovalnih oblik učenja. Trudim se zagotoviti učno okolje, ki daje otroku hkrati čustveno varnost in intelektualne izzive. Izbiram fleksibilne metode, ki otrokom omogočajo lasten tempo razvoja.

Za zadovoljevanje potrebe po zabavi poskrbim tudi z vključevanjem dejavnosti za zabavo, sprostitvev in druženje učencev. Kot na primer: manj znane športne aktivnosti, različne manj znane socialne in družabne igre (npr. UBONGO, ki ga prilagodim številu udeležencev in njihovim sposobnostim ...), izdelava različnih izdelkov (npr. izdelava kocke in poliedra - samo z gubanjem origami papirja in zlaganjem zgubanih elementov, izdelava kalejdocikla, izdelava nemogočih predmetov ...), taborni ogenj, pečenje hrenovk, jabolk na odprtem ognju ... Kadar gostujemo v domovih CŠOD izkoristimo njihovo ponudbo za športne in družabne aktivnosti. Dvodnevni tabori so za učence privlačni že zaradi »spanja« v šoli ali domovih CŠOD, saj jim to predstavlja dodano vrednost zaradi druženja z vrstniki.

Organizacija

Zaradi razgibanosti in pestrosti dela ter večje možnosti pokazati različne povezave matematike z drugimi predmetnimi področji in življenjem k sodelovanju vabim učitelje drugih predmetnih področij. Nekateri tabori so tako obarvani tematsko, kar pomeni, da se vsi ukvarjamo z isto temo na različnih področjih. Tematske tabore in delavnice izvajamo v

prisotnosti vseh vključenih učencev in učiteljev v eni večji skupini znotraj katere glede na izbrane aktivnosti po potrebi sproti formiramo heterogene ali homogene skupinice. Učitelji se pri delu sproti izmenjujemo in dopolnjujemo glede na svoje predmetno področje, interese in znanje. Na ta način lahko učenci dobro začutijo širino matematike in njeno prepletenost z drugimi področji.

Pri drugih delavnicah in taborih pa se na različnih predmetnih področjih izvajajo vsebinsko različne delavnice. V tem primeru učence razdelimo v skupine in le-ti krožijo iz ene delavnice v drugo. Vsi vpleteni, tako učenci kot učitelji, se družimo na uvodnem delu, med odmori in zaključku ter seveda športnih in drugih družabnih aktivnostih.

Vsako druženje v taborih in popoldanskih delavnicah zaključimo z evalvacijo dela, kjer učenci samovrednotijo pridobljeno znanje, veščine, vrednotijo vzdušje, odnose med udeleženci na srečanju, dajejo predloge za nova srečanja ...

KRATKA VSEBINSKA PREDSTAVITEV TREH DELAVNIC

RITEM v matematiki, glasbeni in likovni umetnosti

Tematsko obarvana popoldanska delavnica (trajanje 7 ur).

Učenci so na pripravljene velike liste zapisovali svoje zamisli, ki so se jim utrnile ob vprašanju: »Na kaj pomislite ob besedi RITEM (pri matematiki, glasbeni in likovni umetnosti)?« Nato smo se ob zapisih pogovarjali in iskali odgovore na vprašanja, kot so: »Kako ritem občutimo, vidimo, slišimo?« »Kje in kako se ritem opazi v naravi, v življenju, glasbeni in likovni umetnosti ter ne nazadnje v matematiki?«

Nato je ritem zaživel pri glasbeni in likovni umetnosti ter matematiki, in sicer:

pri glasbeni umetnosti z ustvarjanjem lastnih ritmičnih vzorcev, pri plesno-gibalni dejavnosti, spoznavanju grafične partiture in improvizaciji z ritmičnimi instrumenti,

pri matematiki

- s preiskovanjem vzorcev in zaporedij (primere sem izbrala iz knjige (Suban, in drugi, 2013)),
- s tlakovanjem ravnine s pravilnimi večkotniki,

- s spoznavanjem nizozemskega grafika M. C. Escherja (Maurits Cornelis Escher), ki se je med drugim veliko ukvarjal tudi s teselacijo ali tlakovanjem,
- z izdelavo lastnih tlakovcev, ki niso pravilni večkotniki in tlakovanjem ravnine z njimi (pomoč: knjiga (Weltman, 2015) in različne spletne strani).

pri likovni umetnosti s tlakovanjem - risanjem na dežnik s predhodno izdelanim tlakovcem, z opazovanjem ritma v arhitekturi.

Možnost razširitve: v naslednjem šolskem letu bi bilo možno organizirati medpredmetno povezovanje na šoli od 1. do 9. razreda, kot teden, namenjen preiskovanju, opazovanju, iskanju RITMA na različnih področjih.

FIBONACCIJEVO ZAPOREDJE IN LEPOTA ZLATEGA REZA, dvodnevni tabor

Kaj smo počeli?

Učencem sem zastavila problem - **nalogo o zajčkah** (e-um.si, 2007).

Imamo par zajčkov, ki je po enem mesecu ploden. Po dveh mesecih in vsak mesec pozneje ta par in pari potomcev dobijo po en par zajčkov različnega spola. Zanima nas, koliko parov zajčkov je v zajčniku po enem mesecu, po dveh, po treh, po štirih mesecih in tako naprej. Predpostavimo, da nobeden ne umre in da pari ostanejo vedno skupaj.

Sproti sem jih po potrebi nevsiljivo usmerjala (urejenost, sistematičnost beleženja, zapisovanje ugotovitev ...). Ob ugotovitvah števila zajčkov po mesecih in zapisu le-tega tudi v obliki zaporedja, ki so ga nato še nadaljevali, sem jih seznanila s poimenovanjem zapisanega-Fibonaccijevim zaporedjem (1, 1, 2, 3, 5, 8 ...).

Kdo je Fibonacci? S pomočjo spleta so poiskali odgovor (s tabličnimi računalniki ali mobilnimi telefoni). Kratke predstavitve učencev so se dopolnjevale.

Fibonaccijevo zaporedje nastopa v naravi (e-um.si, 2007): povezavo smo iskali pri različnih cvetlicah - ob slikah cvetov različnih cvetic. *Pri vseh je število cvetnih listov eden od členov Fibonaccijevega zaporedja 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, 34, 55, ... Vendar se lahko zgodi, da se vsi cvetni listi ne razvijejo in je potem število cvetnih listov drugačno. Če storžu pogledamo razporeditev lusk, ki so razporejene v spirali v smeri urinega kazalca, vidimo, da je teh spiral 8. Spiral,*

ki so v nasprotni smeri urinega kazalca, pa je 13. Torej smo ponovno pri Fibonaccijevem zaporedju. Tudi pri ananasu in cvetači je število spiral enako dvema členoma v Fibonaccijevem zaporedju. In še in še.

Odšli smo na učni sprehod v naravo – učenci so iskali primere Fibonaccijevega zaporedja v naravi (npr. na travniku raste pehtranov rman, ki ima število listov in število stebelc povezano s Fibonaccijevim zaporedjem itd.), nato so predstavili svoje najdbe in povedali ugotovitve.

Raziskovali so količnike dveh zaporednih členov tega zaporedja (npr. 1:1, 2:1, 3:2, 5:3 ...) in predstavili ugotovitve. Količnik dveh zaporednih členov tega zaporedja konvergira ravno k Φ . Ob tem so spoznali število Φ . (Število zlatega reza ali zlato število ali božansko razmerje ali zlato razmerje, ki velja za eno najlepših in najzanimivejših števil na svetu. To je eno temeljnih razmerij v naravi, saj se tako pri rastlinah in živalih kot tudi pri ljudeh pogosto pojavljajo ravno razmerja, ki spominjajo točno na razmerje zlatega reza.) Spoznali so **zlati rez** in lepoto zlatega reza v naravi (tudi človeško telo), v umetnosti, v arhitekturi (nekaj primerov sem pripravila sama, ostale so iskali na spletu in jih predstavili drug drugemu).

Za zaključek smo narisali še **Fibonaccijevo ali zlato spiralo**. Poiskali so tudi primere, kjer narava pokaže lepoto omenjene spirale.

Možnosti razširitve: ob ponovnem izvajanju tabora s to vsebino bi lahko sodelovalo več sodelavcev – učiteljev z različnih predmetnih področij, saj bi s tem oplemenitili in še razširili obzorje učencev, morda povabimo tudi zunanje sodelavce.

NEMOGOČI PREDMETI, popoldanska delavnica (trajanje 3 ure)

Delavnica je bila delček v pisanem mozaiku delavnic na dvodnevem taboru, kjer smo izvajali različne delavnice, ki vsebinsko niso bile povezane. Učenci so krožili iz ene delavnice v drugo. Družili smo se v geografski delavnici, glasbeni delavnici, delavnici v nemškem jeziku in matematični delavnici o nemogočih predmetih.

V matematični delavnici sem učencem zastavila **nekaj nenavadnih izzivov in ugank** (na primer: kako zlesti skozi list papirja velikosti A4, kako iz enega samega papirnatega pravokotnika samo s škarjami izdelati na videz nemogoč predmet, kako odvozlati škarje ...), ki so jih zagnano reševali. Primere sem izbrala iz knjige (Zorec, 2015).

Nato smo na posnetkih opazovali različne **optične prevare** in jih komentirali.

Kdo je Maurits Cornelis Escher? Po kratki predstavitvi umetnika smo opazovali njegove litografije z nemogočimi predmeti, ki smo jih našli tudi na spletu in so resnično vredne ogleda. Z radovednostjo sem čakala njihovih odgovorov na vprašanje »Ali morda vidite kaj nenavadnega?«. Z velikim zanimanjem so opazovali in opazovali in se čudili. (Domajnko, 1995/1996)

Nato so se preizkusili v **risanju nemogočih predmetov** – vilice, trikotnik ... Velik izziv jim je predstavljala **izdelava nemogočih predmetov**. S pomočjo Lego kock so izdelali nemogoče trikotnike, nemogoče stopnišče, nemogočo kocko in jih fotografirali s pametnimi telefoni. Fotografije smo razstavili na hodniku šole.

Učenci imajo tudi možnost sodelovanja v različnih taborih, ki jih izvajajo zunanji sodelavci ali organizirajo druge organizacije, kot na primer UP FAMNIT.

NAGRADNI NATEČAJ »ŠTEVILO PI«

V letošnjem šolskem letu smo v sodelovanju z Univerzo na Primorskem, Fakulteto za matematiko, naravoslovje in informacijske tehnologije (UP FAMNIT) razpisali tudi nagradni natečaj »ŠTEVILO PI«, kjer so osmošolci in devetošolci naše šole lahko sodelovali v dveh kategorijah:

- prva kategorija: na pamet so se naučili čim več decimalk števila PI in število PI ustno predstavili,
- druga kategorija: sodelovali so z literarnim prispevkom (proza ali poezijo), v kateri je število črk v n-ti besedi sestavka enako n-ti decimalki v desetiškem zapisu števila PI. Za cifro 0 se uporabi besedo z desetimi črkami. Besedilo je moralo biti smiselno vsebinsko povezano.

Učence, ki so memorirali decimalke števila PI in avtorje literarnih prispevkov, smo nagradili z obiskom »sobe pobega«.

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci mi predstavlja izziv in veselje, saj imam tako privilegij opazovati, kako vzajemno izkustveno napredujejo na različnih področjih, ob delu uživajo

in zavzeto opravljajo dejavnosti. V delavnicah in taborih imajo možnost druženja in konstruktivne komunikacije s sebi enakovrednimi sogovorniki, ki jo je prijetno poslušati.

Na zaključnih evalvacijah so njihove povratne informacije več kot pozitivne in vedno sprašujejo: »Kdaj se vidimo ponovno?« To je nam, organizatorjem in izvajalcem, največja nagrada.

Domajnko, V. (1995/1996). PRESEK. *PENROSE – ESCHER – REUTESWÄRD*, Letnik 23, števila 1, str. 12–19.

Drago Žagar, J. A. (19. marec 2018). *KONCEPT - Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Pridobljeno 16. marec 2018 iz Zavod RS za šolstvo: <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Glasser, W. (1994). *KONTROLNA TEORIJA ali Kako vzpostaviti učinkovito kontrolo nad svojim življenjem*. Ljubljana: Založba Taxus.

MIZS - e-gradiva. (2007). *e-um.si*. Pridobljeno 14. marec 2018 iz e-um.si: <http://www.e-um.si>

Suban, M., Kmetič, S., Žakelj, A., Lipovec, A., Magajna, Z., Sirmnik, M., . . . Senekovič, J. (2013). *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi MATEMATIKA*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Weltman, A. (2015). *To ni matematična knjiga*. Ljubljana: Družina d.o.o.

Zorec, M. (2015). *Igre za bistre glave*. Grosuplje: Knjigca, založništvo in izobraževanje, s. p.

Damjana Očko: Predstavitev izvedbe ure športa z nadarjenim učencem v kombiniranem oddelku (1., 2., 3., 5. razred)

Osnovna šola Selnica ob Dravi
damjana.ocko@gmail.com

Izveček: Že vrsto let poučujem v kombiniranem oddelku. Ta pouk je skupek različnih kombinacij otrok, ki so med seboj različni po starosti, znanju, miselnosti in sposobnostih. V takšno kombinacijo so vključeni še nadarjeni učenci, ki potrebujejo posebno obravnavo. V svojem prispevku bi rada predstavila primer vadbe po postajah pri športu, v katero je bil aktivno vključen nadarjen petošolec. V uvodnem delu ure je samostojno sestavil in vodil sklop gimnastičnih vaj. Aktivno sem ga vključila tudi v načrtovanje nalog za delo po postajah. Učence je razdelil v tri skupine, ki so se pomikale od ene do druge vadbene postaje. Naloge na postajah so bile kompleksne. Skupine učencev so bile heterogene glede na razred in sposobnosti. Vadba po postajah je potekala tako, da so bili na vsaki postaji vsebinski kartončki z različnimi nalogami in različnih barv za vsak razred. Starejši učenci so mlajšim pomagali pri branju besedila na kartonih. V petem razredu so bile naloge še nadgrajene za nadarjenega učenca – v smislu obremenitve (npr. večje število ponovitev) in večje zahtevnosti same naloge (npr. vodenje dveh žog hkrati, sonožni poskoki po klopi z razkorakom v zraku ...). Petošolec je s socialno igro tudi samostojno zaključil uro.

Ključne besede: kombiniran pouk, nadarjeni učenci, ura športa, vadba po postajah, nadgradnja nalog za nadarjenega učenca

PRESENTATION OF A SPORT LESSON WITH A TALENTED PUPIL IN A MULTIGRADE CLASSROOM (1.,2.,3., 5. GRADE)

Abstract: I have been teaching in the multigrade classroom for many years. This kind of teaching is a diverse combination of different children, who vary in age, knowledge, mentality and abilities. Such a combination also includes talented pupils, who need special treatment. In my paper, I would like to present an example of a sport class using exercise stations, in which a gifted fifth grade pupil was actively involved. At the beginning of the class, he independently composed and guided a set of exercises. I also actively involved him in the planning of the exercises for each station. He divided the pupils into three groups that moved from one training station to another. The tasks at the stations were complex. Groups of students were heterogeneous, according to their grade and abilities. Training was carried out in such a way that at each station there were content cards with different tasks and different colours for each grade. Older pupils assisted younger ones with reading the text on the cards. In the fifth grade, the tasks were further upgraded for the talented pupil - in terms of load (for example; a higher number of repetitions) and higher complexity of the task itself (for example; dribbling two balls at the same time, jumping on the bench with both legs off the ground simultaneously, etc.) The pupil also finished the class independently with the social game.

Key words: multigrade teaching, talented pupils, sport, stations exercises, upgrading tasks for a talented pupil

Uvod

Dobro desetletje poučujem v kombiniranem oddelku. Kombiniran pouk je poučevanje v starostno in programsko heterogenih oddelkih. Pri izvajanju kombiniranega pouka prevladujeta dva vzorca. Na podružnicah z večjim številom otrok se izvaja pouk v zaporedni kombinaciji razredov. Na naši podružnici se zaradi majhnega števila otrok večinoma izvaja vzorec nezaporedne kombinacije razredov. Razredi si ne sledijo po vrstnem redu, ali pa kakšno šolsko leto ni vpisa v prvi razred. V fazi načrtovanja učne ure ne upoštevamo le različnosti učencev glede na razred in njihovih sposobnosti, ampak posebno pozornost posvetimo tudi učencem s posebnimi potrebami in nadarjenim učencem (Sivčević, 2015).

V svojem prispevku bom opisala učno uro športa z nadarjenim petošolcem v kombiniranem oddelku 1., 2., 3. in 5. razreda. Petošolec, ki ga bom izpostavila v jedru prispevka, je nadarjen na različnih področjih, med njimi je tudi področje športa. Prednost poučevanja na majhni podružnični šoli je v tem, da lahko učenca aktivno spremljaš več let pri različnih učnih predmetih. Dodatna prednost naše podružnice pa je še v tem, da je v stavbi naše šole tudi vrtec, s katerim skupaj izvajamo aktivnosti na različnih področjih. Glede na to lahko učiteljica že predhodno zelo dobro spozna močna področja bodočih prvošolcev. Tudi omenjen deček je svojo potencialno nadarjenost kazal že zelo zgodaj – v vrtcu. Zanj je bilo že takrat značilno hitro motorično učenje in dober motorični prenos ene naučene vsebine na drugo.

Teoretična izhodišča

Koncept odkrivanja in vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi učenci predvideva njihovo odkrivanje že v prvem triletju. Delo v tem obdobju poteka v obliki individualizacije in notranje diferenciacije. Za kvalitetno izvedbo le-teh je nujno spremljanje razvoja učencev na vseh področjih (Bezić, 2012). Tukaj sama vidim prednost razredničarke v kombiniranem oddelku. Zaradi manjšega števila otrok in dejstva, da imajo učenci isto razredničarko več šolskih let, ki jih poučuje skoraj vse predmete, ta zagotovo odlično pozna, kako se posamezni učenec razvija na različnih področjih.

Odkrivanje poteka v treh stopnjah: evidentiranje (testi in ocenjevalne lestvice), identifikacija, seznanitev in mnenje staršev. Evidentiranje nadarjenih športnikov poteka s pomočjo različnih kriterijev brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov. Predlagani kriteriji so: učenec izkazuje odličen učni uspeh pri predmetu šport (opisna ali

številčna ocena), učiteljevo strokovno mnenje, športna tekmovanja, trajnejše učenčeve športne aktivnosti in mnenje šolske svetovalne službe, ki si ga oblikuje v sodelovanju s strokovnimi sodelavci na osnovi obstoječe evidence o učencu. Identifikacija vključuje tudi oceno o gibalnih sposobnostih učencev, ki jo pridobimo s športno-vzgojnega kartona. Zadnja stopnja je, ko razrednik skupaj s svetovalno službo seznanjeni starši o nadarjenosti njihovega otroka in pridobi še njihovo mnenje o otroku (Štemberger, 2014).

Delo z nadarjenimi športniki se prične že v fazi načrtovanja športno-vzgojnega procesa, kjer je potrebno upoštevati: posebnosti učencev, raven gibalnega znanja, razvitost gibalnih sposobnosti, morebitne zdravstvene posebnosti, razredno klimo in specifično šole in šolskega okolja. V fazi načrtovanja učitelj razmišlja tudi o notranji diferenciaciji in individualizaciji ter o učnih oblikah, ki omogočajo drugačno delo z nadarjenim učencem (Štemberger, 2014).

Vadba po postajah je ena najpogosteje uporabljenih učnih oblik. Učenci, razdeljeni v heterogene ali homogene skupine, krožijo od postaje do postaje in izvajajo posamezne naloge. Delo na posamezni postaji lahko traja do pet minut, zato so lahko naloge bolj kompleksne. Nadarjenim učencem se ponudijo bolj zahtevne naloge. Druga primerna učna oblika je vadba po postajah z dodatnimi nalogami. Poteka po enakem principu kot vadba po postajah, le da na glavni vadbeni postaji vadeči izvajajo glavno vsebino, na drugih pa dodatne naloge. Tretja primerna učna oblika je obhodna vadba, ki omogoča izrazito individualizacijo. Učenci so razdeljeni v manjše skupine in krožijo od postaje do postaje. Čas dela na postajah je kratek. Naloge so preproste in poznane. Priporočljiva je uporaba vsebinskih kartonov (Juriševič, 2014).

Primer učne ure športa z nadarjenim učencem

Že v prvem razredu sem za prej omenjenega nadarjenega petošolca pri športu prilagajala cilje in vsebine po obsegu in globini ter posledično tudi metode in oblike dela. Pri tem predmetu je učenec že zgodaj pokazal, da brez težav dosega že nekatere standarde znanja višjih razredov, s katerimi je bil v kombinaciji. Obiskovanje kombiniranega pouka je tako prednost, saj lahko učenec določene standarde znanja usvoji že zelo zgodaj v kombinaciji s sošolci iz višjih razredov. V obdobju prvega VIO sem redno vključevala učenca v posamezne dele učne ure športa – kot demonstratorja določenih vaj ali kot izvajalca ogrevalnega in/ali zaključnega dela ure. Nadarjeni učenec je bil tudi aktivno vključen v vse faze ure športa, ki jo bom predstavila v nadaljevanju.

V začetni fazi načrtovanja učne ure sva z učencem najprej zapisala cilje, ki sem jih predlaga iz učnega načrta. Skupni cilj učne ure prvega, drugega, tretjega in petega razreda je bil, da učenci oblikujejo pozitivne vedenjske vzorce (vztrajnost, strpno in prijateljsko vedenje v skupini, medsebojno sodelovanje, upoštevanje pravil, odgovorno ravnanje s športno opremo ...).

Cilji učne ure prvega, drugega in tretjega razreda so bili:

- učenci sproščeno izvajajo naravne oblike gibanja (hoja, tek, skoki, plazenje ...);
- učenci zavestno nadzorujejo telo v različnih položajih in gibanjih, ki jih izvajajo v različnih smereh in ravneh;
- učenci znajo ravnati z različnimi športnimi pripomočki (klop, žoge, stožci ...) in poznajo ter poimenujejo nekatere izmed njih;
- učenci upoštevajo osnovna načela varnosti v telovadnici.

Cilji učne ure petega razreda so bili:

- učenci izboljšujejo gibalne in funkcionalne sposobnosti (skladnost gibanja, moč, gibljivost, ravnotežje, natančnost, aerobna vzdržljivost);
- učenci tečejo, skačejo, hodijo in zaznajo ritem v gibanju;
- učenci znajo ravnati z različnimi športnimi pripomočki (pravilno vodenje žoge in met v koš);
- učenci razumejo in uporabljajo osnovne pojme športnega izrazoslovja (prisunski koraki ...).

Z učencem sva glede na cilje skupaj načrtovala dejavnosti, kot so: naravne oblike gibanja, različne oblike vodenja žoge, osnove akrobatike, vaje ravnotežja. Glede na dejavnosti sem izbrala metode dela: razlaga, demonstracija učenca in gibalno prikazovanje. Skupaj sva se odločila za učno obliko vadbe po postajah in delo s kartoni v heterogenih skupinah.

Petošolec je v uvodnem delu ure razgibal in ogrel učence s sklopom krepilnih in razteznih gimnastičnih vaj ter tekom. Sklop vaj za segrevanje je sestavil sam. Učno uro je pričel s tekom, ki ga je popestril z različnim dodatnim gibanjem. V tek je vključil hopsanje, prisunske korake, žabje poskoke in nizki skiping. Ob vsaki spremembi gibanja je podal natančna navodila in razlago aktivnosti, ki je sledila. Učencem so bile znane vse aktivnosti,

ki so jih izvajali. Sledil je sklop gimnastičnih vaj. Učenec je pred izvedbo vsake vaje podal natančna navodila in vajo demonstriral. Učencu sem predlagala, naj ta del ure ne bo predolg, da se otroci ne pričnejo dolgočasiti, hkrati pa naj zagotovi, da se v eni seriji izvaja zadostno število ponovitev. Gimnastične vaje so si sledile v vrstnem redu tako, da so se učenci razgibali od glave do pet. Vsako vajo so ponovili desetkrat. Pričeli so s počasnim kroženjem glave v obe smeri, sledilo je kroženje z obema rokama – najprej nazaj in potem naprej, ogrevanje bokov v razkoraku v širini ramen; otroci so z boki krožili v obe smeri. Raztezali so tudi stranske trebušne mišice z odkloni izmenično levo in desno. Učenci so ostali v razkoraku, ki so ga nekoliko razširili, nato pa noge iztegnili in se z obema rokama poskušali dotakniti prstov na nogah, izmenično na levi in desni nogi. Sledili so skoki iz počepa, razgibavanje pa so zaključili s sprostitvijo mišic tako, da so krožili z zapestji in z gležnji.

V glavnem delu učne ure so učenci izvajali vadbo po postajah. Razdeljeni so bili v tri heterogene skupine, ki so se pomikale od ene vadbene postaje do druge. Delo na posamezni postaji je trajalo okoli pet minut, zato so bile naloge na njih kompleksne. Vadba je potekala tako, da so bili na vsaki postaji vsebinski kartončki z različnimi nalogami za vsak razred. V petem razredu so bile naloge še nadgrajene za nadarjenega učenca, in sicer v smislu obremenitve (npr. večje število ponovitev) in večje zahtevnosti same naloge (npr. vodenje dveh žog hkrati, sonožni poskoki po klopi z razkorakom v zraku ...). Kartončki so bili glede na razred različnih barv. Besedilo na njih je bilo zapisano z različnimi črkami – v prvem in drugem razredu z velikimi tiskanimi črkami, v tretjem in petem z malimi tiskanimi črkami. Starejši učenci so pomagali mlajšim pri branju besedila na kartonih. Tudi zaradi različnih sposobnosti branja so bile skupine heterogene. Pred vadbo je skupina učencev pripravila orodje za postajo, na kateri so pričeli vadbo. Ker na naši podružnici nimamo telovadnice, smo prostor za vadbo pripravili v razredu.

Sledi zapis nalog z orodjem in športnimi pripomočki, kot so jih učenci imeli zapisane na kartonih na vsaki vadbene postaji.

1. POSTAJA (športni pripomočki in orodja: gugalnik, žoga)

PRVI RAZRED

LEZEŠ NA BOK, IZTEGNEŠ ROKE IN NOGE. S SVOJIM TELESOM SE GIBLJEŠ TAKO, KOT BI ZAPIRAL IN ODPIRAL KNJIGO. VAJO PONOVIŠ 10-KRAT.

NAREDIŠ 10 POČEPOV. NA GUGALNIK LEZEŠ S TREBUHOM. ROKE IN NOGE IZTEGNEŠ. LOVIŠ RAVNOTEŽJE TAKO, DA SE Z NOGAMI IN ROKAMI NE DOTAKNEŠ TAL. ZRAVEN POČASI ŠTEJEŠ DO 10.

DRUGI RAZRED

LEZEŠ NA BOK, IZTEGNEŠ ROKE IN NOGE. S SVOJIM TELESOM SE GIBLJEŠ TAKO, KOT BI ZAPIRAL IN ODPIRAL KNJIGO. VAJO PONOVIŠ 10-KRAT. NAREDIŠ 10 POČEPOV. SEDEŠ NA GUGALNIK IN IZTEGNEŠ NOGE TAKO, DA SE NE DOTIKAŠ TAL. LOVIŠ RAVNOTEŽJE IN POČASI ŠTEJEŠ DO 10.

TRETJI RAZRED

Narediš 10 ženskih sklec. S hrbtom ležeš na tla. Prekrižaš roki na prsih in dviguješ trup 10-krat. S hrbtom ležeš na gugalnik. Roke in noge iztegneš. Loviš ravnotežje tako, da se z nogami in rokami ne dotakneš tal. Zraven počasi šteješ do 10.

PETI RAZRED

Deček naredi 10 sklec, deklica 5. Ležeš na hrbet. Iztegneš noge in roke. S svojim telesom se giblješ tako, kot bi zapiral in odpiral knjigo. Vajo ponoviš 10-krat. Stopiš na gugalnik in loviš ravnotežje ter zraven počasi šteješ do 10.

NADGRADNJA NALOG ZA NADARJENEGA PETOŠOLCA

Narediš 20 sklec. Ležeš na hrbet. Iztegneš noge in roke. S svojim telesom se giblješ tako, kot bi zapiral in odpiral knjigo. Med gležnji držiš žogo. Vajo ponoviš 10-krat. Stopiš na čebelnjak in na njem narediš deset počepov.

2. POSTAJA (športni pripomočki in orodja: klop)

PRVI RAZRED

POD PRVO KLOPJO SE SPLAZI Z GLAVO NAPREJ 4-KRAT. PO DRUGI KLOPI HODIŠ.

DRUGI RAZRED

PO PRVI KLOPI HODIŠ PO VSEH ŠTIRIH. PO DRUGI KLOPI HODIŠ.

TRETJI RAZRED

Po prvi klopi skačeš z ene na drugo stran tako, da se z obema rokama držiš za klop. Po drugi klopi hodiš po prstih.

PETI RAZRED

Po prvi klopi skačeš po eni nogi. Po drugi klopi hodiš tako, da med hojo delaš počepe.

NADGRADNJA NALOG ZA NADARJENEGA PETOŠOLCA

Po prvi klopi skačeš sonožno in v zraku narediš razkorak. Po drugi klopi hodiš po prstih tako, da med hojo delaš počepe. Na klopi 2-krat narediš obrat za cel krog.

3. POSTAJA (športni pripomočki in orodja: žogi, stožci, koš, poganjalček, konjiček, hodulje)

PRVI RAZRED

KOTALIŠ ŽOGO MED STOŽCI. SE USTAVIŠ PRI DRUGI ČRTI IN ŽOGO Z OBEMA ROKAMA VRŽEŠ V KOŠ. NADALJUJEŠ POT NA POGANJALČKU. PO KONČANI VAJI VRNEŠ POGANJALČEK NAZAJ NA ZAČETNO MESTO.

DRUGI RAZRED

ŽOGO Z OBEMA ROKAMA HKRATI VODIŠ MED STOŽCI. USTAVIŠ SE PRI DRUGI ČRTI IN ŽOGO Z OBEMA ROKAMA VRŽEŠ V KOŠ. NADALJUJEŠ POT NA KONJIČKU TAKO, DA Z NJIM SKAČEŠ. PO KONČANI VAJI VRNEŠ KONJIČKA NAZAJ NA ZAČETNO MESTO.

TRETJI RAZRED

Vodiš žogo z eno roko med stožci. Ustaviš se pri drugi črti in žogo z obema rokama vržeš v koš. Nadaljuješ pot na konjičku tako, da z njim skačeš. Po končani vaji vrneš konjička nazaj na začetno mesto.

PETI RAZRED

Vodiš žogo med stožci z eno roko. Roke med vodenjem menjuješ. Pri prvi črti se ustaviš in jo vržeš v koš. Nato žogo potočiš naslednjemu v vrsti in nadaljuješ pot s hoduljami. Delaš kratke korake.

NADGRADNJA NALOG ZA NADARJENEGA PETOŠOLCA

Med stožci vodiš dve žogi hkrati. Pri prvi črti se ustaviš in ju vržeš eno za drugo v koš ter ju nato potočiš naslednjemu v vrsti. Pot nadaljuješ s hoduljami s hrbtom naprej v smeri hoje. Delaš kratke korake.

V zaključnem delu so učenci pospravili orodje in športne pripomočke. Nadarjeni učenec je zaključil uro s socialno igro Osel, kdo bo tebe jahal in z njo umiril učence. Sledila je analiza ure.

Zaključek

Posebnosti izvedbe predstavljene ure so bile, da je nadarjen petošolec sestavil sklop gimnastičnih vaj. S krepilnimi, razteznimi in sprostilnimi gimnastičnimi vajami je ogrel in razgibal sošolce. Samostojno je vodil ogrevanje in zaključek ure ter je bil aktivno vključen v načrtovanje nalog za delo po postajah. Tudi sam je izvajal naloge na postajah, ki so bile nadgrajene v smislu obremenitve in večje zahtevnosti. Eno od osnovnih izhodišč načrtovanja obhodne vadbe je bilo uspešnost in motiviranost vseh učencev. Pri načrtovanju ciljev, oblik in metod dela ter dejavnosti v kombiniranem oddelku je bila upoštevana različnost učencev glede na razred in njihove sposobnosti (nadarjeni učenci).

S pravočasnim evidentiranjem in identifikacijo športno nadarjenih učencev se postavijo temelji za diferencirano in individualizirano delo s takim učencem. Z ustreznimi učnimi oblikami dela, metodami, cilji in vsebinami med in izven pouka lahko potenciale učenca dvignemo na višji nivo (Štemberger, 2014).

Literatura:

Bezić, T. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Juriševič, M. (2014). *Spodbudno učno okolje: Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Program osnovna šola ŠPORTNA VZGOJA. Učni načrt. (2011). Ljubljana: Ministrstvo RS za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno 15. 3. 2018, iz

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_sportna_vzgoja.pdf.

Sivčević, D. (2015). *Kombinirani pouk pri matematiki v 1. obdobju osnovne šole*. Diplomsko delo. Pridobljeno 15. 3. 2018, iz

https://share.upr.si/PEF/EDIPLOME/DIPLomska_DELA/Sivcevic_Dina_2015.pdf.

Štemberger, V. in Filipič, T. (2014). *Nadarjeni učenci na področju športa v šolskem sistemu*. Pridobljeno 15. 3. 2018, iz

https://www.researchgate.net/publication/294088700_Nadarjeni_ucenci_na_podrocju_sporta_v_solskem_sistemu.

Marijana Pšeničnik: Delo učitelja nemščine z nadarjenimi učenci

Osnovna šola Neznanih talcev Dravograd
marijana.psenicnik@os-dravograd.si

Izvleček

Delo z nadarjenimi učenci predstavlja za vsakega učitelja poseben izziv, saj to pomeni, da mora pouk v heterogeni skupini organizirati tako, da bodo vsi učenci, glede na svoje sposobnosti, predhodno znanje in interese pri pouku aktivni in motivirani. Hkrati pa mora učence, ki so nadarjeni za nemščino, spodbujati, da bodo v največji meri razvijali in krepili svoja znanja, napredovali ter razvijali pozitivno samopodobo. Vloga učitelja je, da nadarjene učence spremlja tako pri delu v razredu kot tudi pri vseh dejavnostih izven rednega pouka, ki so povezane z rabo jezika. Pri tem mora biti posebej pozoren na to, da so nadarjeni učenci ustrezno obremenjeni (pred seboj mora videti otroka) in da se ne dolgočasijo. Učitelj mora biti pri svojem delu strokovno dobro pripravljen ter prilagodljiv, da lahko vsak nadarjen učenec na njemu ustrezen način krepí svoje močno področje. V svojem prispevku predstavljam, na kakšen način nadarjenim učencem, ki so izbrali nemščino kot izbirni predmet v 3. VIO, pri delu v razredu omogočam, da v polnosti razvijajo svoja znanja in sposobnosti ter kako jih motiviram še k dodatnemu delu izven rednega pouka (dodatni pouk, bralna značka, ekskurzije, tekmovanja, dopisovanje z vrstniki v tujini, sodelovanje s šolami v Avstriji). Tako lahko učitelj nadarjenim učencem nudi znanja, ki presegajo zahteve učnega načrta.

Ključne besede: nadarjeni učenci, izziv, motivacija, znanje, pozitivna samopodoba

Abstract

Working with gifted german language learners

Teaching gifted students presents a special challenge for every teacher as their work has to be organized in a way in which all students within a diverse group are active and motivated according to their respective abilities, existing knowledge and interests. At the same time, gifted German language learners should be encouraged to develop and strengthen their knowledge to the fullest, to advance and develop a positive self-image. The role of the teacher is to monitor gifted students both in classroom and in all language related activities outside of regular classes. In this regard the teacher must pay particular attention to the fact that gifted students are appropriately burdened (to see a child in a student) and not bored. Teachers must be well prepared professionally as well as flexible in their work, so that all gifted students can develop their individual strengths in their own suitable way. In my article, I present how I work in classrooms with gifted students that chose German as an elective course in the 3rd educational period, to enable them to fully develop their knowledge and skills and motivate them to additional work outside regular classes (additional classes, Reading Badge competition, excursions, competitions, correspondence with peers abroad and cooperation with schools in Austria). Thus, the teacher can offer gifted students knowledge that goes beyond the requirements of the curriculum.

Key words: gifted students, challenge, motivation, knowledge positive self-esteem

Uvod

Zakon o osnovni šoli (11. člen: Izobraževanje nadarjenih učencev) opredeljuje nadarjene učence kot otroke s posebnimi potrebami. Izobraževanje nadarjenih učencev se izvaja tako, da jim šola prilagodi metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualne in skupinske pomoči. Nadarjeni so tisti otroci, ki v času šolanja pokažejo visoke dosežke ali imajo skrite potenciale na intelektualnem področju, na področju ustvarjalnosti, na specifičnih akademskih področjih, na področju vodenja, vizualnih ali izvajalskih umetnosti, in ki potrebujejo posebej prilagojene aktivnosti v času šolanja. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne možnosti za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela, jim nudi možnost individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela. Nadarjeni učenci poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej pripravljene programe dejavnosti. Pri sestavljanju le-teh je treba upoštevati tudi, da skupina ni homogena, saj obstajajo med posamezniki razlike. Učitelj mora v skupini nadarjenih upoštevati osebne razlike, ki se navezujejo na različna področja: miselno-spoznavno, učno-storilnostno, socialno-čustveno, motivacijsko. Vsak posameznik ima v različnih življenjskih obdobjih določene darove oz. talente. Uspešen je lahko bodisi na likovnem ali glasbenem področju, v matematiki, pri slovenščini ali pa hkrati že na več področjih. Pri takih učencih lahko že zelo zgodaj opazimo zanimanje za knjige, za branje in jezik. Gledanje oddaj in branje literature v tujem jeziku mu ne pomenijo oviro, temveč vzbujajo v njem dodaten interes, da razvozla sporočilo videnega, slišanege oz. prebranega. To mu postane izziv.

Nadarjeni učenci pri nemščini

Po Učnem načrtu (Drugi tuji jezik v 4. do 9. razredu) je pouk drugega tujega jezika že po svoji naravi medkulturni pouk – povezovalec med različnimi kulturami in vodi k dvigu jezikovne zavesti (pri maternem jeziku in pri prvem tujem jeziku).

V času vse intenzivnejšega globalnega povezovanja ima uvedba drugega tujega jezika kot neobveznega izbirnega predmeta velik pomen pri razvijanju večjezičnosti in razumevanju večkulturnosti tako v domačem okolju kot zunaj naših meja. To velja tudi za nemščino, jezik Avstrijcev, Nemcev in Švicarjev. Z razvijanjem sporazumevalnih zmožnosti v drugem tujem jeziku učenci ozaveščajo ne le pomen maternega jezika, ampak tudi vseh

tujih jezikov, kar omogoča medkulturni dialog, boljše sobivanje in spoštovanje med ljudmi. Vzbuditi pri učencih zanimanje za drugo in drugačno je eden od temeljnih ciljev poučevanja nemščine. Pouk prilagajamo sodobnim izzivom ter sledimo novim didaktično-metodičnim usmeritvam, ki predvsem poudarjajo komunikacijski pristop. Učenci se pri pouku nemščine usposablajo za osnovno sporazumevanje z nemško govorečimi ljudmi v vsakdanjih okoliščinah ter se učijo uporabljati ta jezik pri pridobivanju podatkov iz pisnih in drugih virov. (Učni načrt, Drugi tuji jezik, 2013, 4 -7).

Ugotavljamo, da je na Koroškem vsako leto nekaj učencev, ki želijo nadaljevati šolanje v Avstriji in je tudi njihova želja, da osvojijo čim več znanja pri nemščini. Ti so posebej motivirani za delo, saj si z znanjem jezika želijo olajšati prehod v drugo jezikovno okolje. Naloga učitelja je, da jim pri tem pomaga.

Delo z nadarjenimi učenci tudi pri pouku nemščine predstavlja za učitelja velik izziv in ima za nadarjenega posameznika izjemen pomen. Takšnim učencem je pouk treba prilagoditi, da bodo pri učnih urah motivirani, ustvarjalni in se ne bodo dolgočasili. Hkrati je poleg pouka treba organizirati še druge dejavnosti, pri katerih bodo svoje sposobnosti dodatno razvijali, ovrednotili ter v praksi preizkusili njihovo uporabnost.

Z nadarjenimi učenci se pri nemščini srečam v 3. VIO (7. 8. in 9. razred). Za njimi je že postopek evidentiranja in identificiranja nadarjenih učencev. Velikokrat se pokaže, da so le-ti tudi pri nemščini aktivni in sposobni dosežati znanja, ki presegajo predpisano snov v učnem načrtu. Hkrati pa vsako leto odkrivam tudi med ostalimi učenci posameznike, ki izstopajo s svojim znanjem tujega jezika in kažejo veliko motiviranosti ter pripravljenosti za dodatno delo pri pouku in izven njega. Ugotavljam, da so med njimi tudi taki, ki sicer po učnem uspehu ne izstopajo ter niso bili prepoznani kot nadarjeni, a pri nemščini pokažejo posebne sposobnosti. Te učence spremljam, spodbujam in tudi med njimi odkrivam nadarjene za jezik. Pomembno zame je, da se kot učiteljica zavedam, da imam v razredu tako učence, ki imajo učne težave, ter učence, ki so nadarjeni za tuji jezik. Vsem moram nuditi ustvarjalno in varno okolje, kjer bodo v sproščenem vzdušju pripravljeni na komunikacijo z učiteljico, s sošolci in nenazadnje tudi v okolju, katerega jezik se učijo. Nadarjene učence je treba aktivirati, da ne bodo »moteči« in da bodo v polnosti razvijali svoje potencialne. Hkrati jih je treba navajati na to, da svoje znanje in sposobnosti nesebično delijo s svojimi sošolci, jim pomagajo (so moji pomočniki v razredu). (Učni načrt, Drugi tuji jezik, 4-7). S tem razvijajo medsebojno pomoč, strpnost in solidarnost, vrline, ki so v

današnjem času še posebej pomembne. Tako krepimo tudi vzgojno funkcijo šole, ki je v zadnjih desetletjih izgubila svojo nekdanjo vlogo.

Nadarjene učence lahko vključim že pri razlagi snovi, pomagajo pri reševanju nalog ostalim sošolcem, ki naletijo na težave (učenci se najprej obrnejo na sošolca, ki je že uspešno rešil svojo nalogo), izberejo teme, ki so jim blizu, pripravljajo vprašanja za preverjanje znanja, rešujejo diferencirane naloge, ki jim pomenijo izziv ... Samostojno izdelajo predstavitev za govorni nastop, izdelajo plakat (oblikujejo jedilni list, turistični prospekt ...) in sestavljeno v obliki dialoga izpeljejo v dvojce ali v skupini.

Delo z nadarjenimi učenci izven pouka nemščine

Blažič (2003) opozarja, da imajo večji vpliv kot pouk interesne dejavnosti in druge oblike dela (jezikovni tečajji). Kljub temu pa ima učitelj nemščine možnost (in dolžnost), da tudi sam nadarjenim učencem ponudi dejavnosti izven pouka nemščine.

Učitelj nemščine dobi izven rednega dela pouka vlogo mentorja, ki nadarjenega učenca spodbuja in ga usmerja k čim več dejavnostim, ob katerih bo doživljal nove izzive in uspehe. Pri dodatnem pouku iz nemščine imajo nadarjeni učenci možnost nadgrajevati svoje znanje, širiti besedni zaklad ter spoznavati zahtevnejše jezikovne strukture. Uporabljam raznolike učne metode in oblike dela, sodobno tehnologijo in upoštevam različne pristope. Učenci pri dodatnem pouku veliko samostojno delajo in se navajajo na kritično sprejemanje informacij. V pomoč so mi izvirna besedila v tiskani in digitalni obliki (reviji Schuss, Das Rad, umetnostno ali neumetnostno besedilo, film, popevka, spletna stran ...) z aktualnimi temami, ki pritegnejo zanimanje učencev, in so po navadi povezane z učnimi vsebinami. Izbiram avtentična sodobna besedila (proza, poezija in dramatika), ki učencem omogočajo spoznavanje tujejezične literature. Na osnovi prebranega, slišane ali videnega tvorijo samostojna besedila. Če pa želimo združiti vse vsebine, je odlična priložnost za učence dramski prizor; z njim izzovemo in spodbujam njihove igralske sposobnosti. Učenci so odigrali odlomek Hänsel und Grettel. Samostojno so izdelali sceno, poiskali ustrezno glasbo, izdelali kostume. Predstava je bila pri učencih in učiteljih iz Griffna, s katerimi je naša šola nekaj let uspešno sodelovala, lepo sprejeta. Večja samostojnost pri delu omogoča tudi večjo ustvarjalnost učencev.

Vsako leto ob dnevu šole (14. maj) izide angleško-nemški šolski časopis Sternschnuppen, ki je primer dobre prakse medpredmetnega povezovanja med slovenščino, angleščino in

nemščino. Učenci sestavljajo različna besedila na dogovorjeno temo. Glasilo vsebuje prozne sestavke, pesmi, pregovore, križanke, jezikovne igre, risbe ... Sami ga tudi oblikujejo. Pri ustvarjanju glasila učenci pokažejo veliko pripravljenost na samostojno delo, izvirnost in domišljijo. Hkrati pa razvijajo tudi pozitiven odnos do timskega dela, saj se morajo med seboj dogovarjati in sodelovati.

S pomočjo bralne značke (Epi Lesespaß) lahko učenci na zanimiv in koristen način pridobivajo nova znanja. Preberejo izbrane knjige v nemškem jeziku, sestavljajo in rešujejo naloge, s katerimi se preverja razumevanje. Učenci radi sodelujejo pri tekmovanju v nemški bralni znački, saj na koncu dobijo tudi pisno pohvalo za svoje delo. S tem premagujejo negotovost, včasih tudi strah pred branjem knjig v tujem jeziku in razvijajo pozitiven odnos tudi do literature v maternem jeziku.

Vsa leta se povezujemo s šolami v bližnji Avstriji (Griffen, Lawamünd). Z njimi sodelujemo na kulturnem področju (srečanje pevskih oz glasbenih skupin, sodelovanje na likovnem področju in priprava razstave, srečanje ob dnevu šole) pri projektu Bober ter v športnih dejavnostih, kjer se v mesecu juniju pomerijo v krosu (Dreiländerlauf). Tako so se učenci v vseh teh situacijah preizkusili tudi v vlogi gostitelja in vodnika, se z obiskovalci družili ter jim predstavili domači kraj z okolico. Vloga nemščine je v našem jezikovnem okolju takšna, da ponuja učencem veliko možnosti za učenje in uporabo naučenega izven razreda, v vsakdanjih sporazumevalnih situacijah. Učenci imajo številne možnosti za spoznavanje in povezovanje tudi z deželami, kjer lahko aktivno preizkušajo svoja znanja. Na tak način se povečuje kvaliteta izobraževanja in učenja. Navezali smo stike s šolami po Evropi, kjer nemščina ni materni jezik (Češka, Grčija, Poljska ...). Učenci so v krajših zapisih predstavljali sebe, svoje prijatelje, šolo, domači kraj, hrano, značilnosti Slovenije. Prišlo je do izmenjave gradiv, izkušenj, fotografij, mnenj. Dopisovali so si v pisni ter v elektronski obliki. Tako so preko dopisovanja spoznavali druge dežele, njihovo kulturo in navade ter hkrati utrjevali in nadgrajevali svoje jezikovno znanje. Partnerstvo med šolami spodbuja učence, da so aktivni in uvidijo pravi namen učenja nemščine – aktivno uporabnost jezika v vsakdanjem življenju. V tem so nadarjeni učenci v prednosti pred sovrstniki. A zagotovo tudi nadarjeni učenci kdaj naletijo na težave pri sporazumevanju, na katere pri običajnem pouku ne bi. Tu pa nastopi učitelj v vlogi mentorja, ki jih spodbuja, odpravlja negotovost pri komunikaciji (učenci so v zadregi, da ne bi povedali popolnoma jezikovno ustrezno) ter jim pomaga pri stikih z vrstniki. (Plešec, 2009, 467)

Za učence 8. razreda, ki so kot izbirni predmet izbrali nemščino, vsako leto organiziramo strokovno ekskurzijo na avstrijsko Koroško (Celovec z okolico). Aktivno so vključeni v pripravo in izvedbo, in sicer poiščejo informacije o obiskani državi, sodelujejo pri pripravi učnih listov, povzamejo značilnosti posameznih znamenitosti, ki si jih ogledamo (Minimundus, Wörthersee, Planetarium, Maria Wörth, Pyramidenkogel), in jih predstavijo sošolcem, fotografirajo ter sestavijo zapis, ki ga objavimo na spletni strani. Ta ekskurzija je pri učencih vedno lepo sprejeta; vanjo so vključeni vsi, ki se učijo nemščino.

Nadarjeni učenci, ki so v 9. razredu, se pri dodatnem pouku pripravljajo na tekmovanje iz nemščine, kjer lahko pokažejo svoje znanje, ki presega to, kar so se naučili v posameznem razredu. Vsako leto preberejo predpisano literaturo v nemščini. O prebrani tematiki se pogovarjamo, učenci obnavljajo besedilo, označijo osebe, razlagajo frazeme, rešujejo zahtevnejše naloge, pišejo poustvarjalna besedila ... Z devetošolci pri dodatnih urah spoznavamo in utrjujemo tudi zahtevnejše slovnične strukture, ki jih v okviru rednega učnega procesa ne moremo.

Zaključek

Meje mojega jezika so meje mojega sveta (L. Wittgenstein)

Osnovni cilj dela z nadarjenimi učenci pri nemščini je, da učitelj prilagaja učni proces tudi učencem, ki so nadarjeni, ter skrbi za njihov celostni razvoj. Zato je pri poučevanju nemščine pomembno vključevati vsebine, ki so življenjsko naravnane in vanje aktivno vključevati učence. Vloga učitelja pri tem je še vedno zelo velika, saj mora poskrbeti, da bodo učenci radi izbrali pouk nemščine, da bodo (neglede na svoje predznanje) v heterogeni skupini vsi v znanju napredovali, ter da bo učencem, ki je nemščina njihovo »močno področje«, postalo učenje drugega tujega jezika izziv. Nadarjenost učencev za nemščino se namreč ne konča, ko zapustijo učilnico, ampak se odraža na njihovem preživljanju prostega časa, na izbiri interesnih dejavnosti in v njihovem vsakdanjem življenju.

V pouk je nedvomno treba premišljeno vključevati tudi informacijsko-komunikacijske tehnologije, ki so in bodo v bodoče še bolj vplivale na življenje učencev.

Angleščina je in zagotovo tudi bo ostala jezik, v katerem bodo posamezniki lahko komunicirali po vsem svetu. Učenci se ga danes ne učijo le v šoli, temveč se z njim srečujejo že veliko prej in ga spoznavajo predvsem preko modernih tehnologij.

A vloga in pomen učenja drugega tujega jezika, npr. nemščine, tudi za nadarjene učence zaradi tega nista nič manjši. Nasprotno. Znanje jezikov jih bogati, vzbuja zanimanje za drugačnost ter sprejemanje raznolikosti sveta.

Delors (1996) postavlja novo vlogo izobraževanja na štiri stebre: učiti se, da bi vedeli; učiti se, da bi znali delati; učiti se, da bi znali živeti v skupnosti in eden z drugim; in učiti se, da bi znali biti in živeti s seboj.

Literatura

Blažič, M. (ur.) (2003). Nadarjeni – izkoriščen ali prezrt potencial? Novo mesto:

Slovensko združenje za nadarjene, Visokošolsko središče.

Delors, J. (1996). Učenje: skriti zaklad. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Lehner, L. (2013). Medpredmetno povezovanje s slovenščino z nadarjenimi učenci v tretjem triletju. Ljubljana: Slovenščina v šoli.

Plešec, R. (2009). Delo učitelja angleščine z nadarjenim učencem, Ljubljana: Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s

<http://www.uskolavrsac.edu.rs/Novi%20sajt%202010/Dokumenta/Izdanja/15%20Okrugli%20sto/Ple%C5%A1ecR%20-%2041.pdf>

Uradni list RS, št. 81/2006 z dne 31. 7. 2006: 11. člen ZOsn.

Učni načrt. Program osnovna šola, Drugi tuji jezik v 4. do 9. razredu, Neobvezni izbirni predmet (2013). Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_razsirjeni/Drugi_TJ_izbirni_neobvezni.pdf

mag. Simona Jerčič Pšeničnik: Razvijanje jezikovnih spretnosti v materinščini pri nadarjenih učencih in preprečevanje »bega možganov« s pomočjo zavesti o lastnem jeziku, narodu, državi

Osnovna šola Neznanih talcev Dravograd
simonajercic@gmail.com

Izveček

Pri spodbujanju jezikovnih spretnosti oziroma nadarjenosti na jezikovnem področju so posebno pomembne tri stvari: redno in zahtevno branje, skrb za govorni jezik in samostojno pisanje. Pri pouku slovenščine nadarjene spodbujamo k bralni znački, udeležbi na literarnih natečajih in tekmovanjem iz ustvarjalnega pisanja. Med slednje spada tudi Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje. Vsi otroci niso enako navdušeni nad branjem in pisanjem. Veliko nadarjenih učencev si v začetku šolskega leta izbere, na katerem področju bodo več delali, zato jih spodbujamo k branju in razvoju jezikovnih spretnosti. Doživeto branje je prava pustolovščina! Vendar je prav za vsakega mogoče najti posebne priložnosti, ko ga lažje spodbudimo k branju in kasneje k poustvarjalnemu pisanju. Tekmovanje v znanju slovenščine je tako idealna priložnost, da povežemo zahtevno branje, razmišljujoče govorjenje in samostojno pisanje ter usmerimo njihovo nadarjenost v razvoj in nadgradnjo splošnih jezikovnih spretnosti, ki naj bi jih obvladali kot odrasli pri svojem poklicnem delu. Znano je, da izobraženi mladi JV Evrope iščejo službe drugod po Evropi in zapuščajo svojo domovino. S pravilnim usmerjanjem pri maternem jeziku, razvijanjem jezikovnih spretnosti ter krepitvijo zavesti o jeziku, narodu in državi bodo naši nadarjeni zagotovo manj odhajali v svet in s svojim znanjem obogatili domače okolje.

Ključne besede: nadarjeni, materinščina, nadgradnja jezikovnih spretnosti, tekmovanje

Abstract

Developing talented students' language skills of mother tongue and preventing "brain drain" with the help of awareness of language, people and country

In encouraging language skills or talent in the language field three things are especially important: a regular and demanding reading, care for the spoken language and independent writing. In the teaching of Slovenian language, we encourage the talented to participate in reading badge, literary competitions and creative writing competitions, which also includes the competition in knowledge of Slovenian language for Cankar's Award. Not all children are equally enthusiastic about reading and writing. In the beginning of the school year many talented pupils choose the field they will work on, so we encourage them to read and develop language skills. Reading is a real adventure! However, it is possible to find special opportunities to encourage reading and later creative writing for each individual. Slovenian knowledge competition is therefore an ideal opportunity

to connect demanding reading, speaking and independent writing and focusing their talent on the development and upgrading general language skills they are supposed to master as adults in their professional work. It is known that educated young people from South East Europe are looking for a job elsewhere in Europe and are leaving their homeland. With the proper orientation towards mother tongue, developing language skills and strengthening awareness of language, people and country, our talented individuals will not go abroad and will therefore enrich the local environment with their knowledge.

Key words: talented, mother tongue, upgrading language skills, competition

Uvod

V Slovarju slovenskega knjižnega jezika je »**nadárjenost** -i ž (â)« opredeljena kot »*sposobnost hitro, brez večjega napora pridobiti si potrebno znanje, spretnost za dobro opravljanje kake dejavnosti*«. Po Zakonu o osnovni šoli (11. člen: Izobraževanje nadarjenih učencev) so »nadarjeni učenci učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.«

V resnici je »nadarjenost« zelo širok pojem in pojmovanje tega se skozi leta spreminja. V zadnjih letih se nadarjenim učencem posveča vse več pozornosti (spodbujanje močnih področij, delavnice za nadarjene ...). Sama nadarjenost pa še ni dovolj, da bo otrok posebne dosežke dejansko dosegel. Da se bo otrokova nadarjenost v resnici razvila v polni meri, se morata pridružiti še ustvarjalnost ter motivacija in okolje. »Ustvarjalnost pomeni sposobnost povezovanja idej, informacij in stvari na izviren – nenavaden, domiseln in nov način. Za otroka, ki je ustvarjalen, je značilno, da se ne zadovolji z najbližjo rešitvijo problema, temveč išče rešitve v najrazličnejših smereh in po nenavadnih poteh. Otroku oblikuje nevsakdanje, nenavadne ideje in domišljije, pri razmišljanju pa je prožen – probleme obdela z različnih zornih kotov, na neobičajen način.« Na nadarjenost pa vplivata tudi motivacija in okolje, ki »bistveno soodločata, ali se bodo potenciali nadarjenosti in ustvarjalnosti sploh uveljavili« (Težak, 2008, 16–17).

Učitelji imamo zelo veliko vlogo pri spodbujanju nadarjenosti na določenih področjih, saj učenca opazimo in mu pomagamo, da se aktivno loteva novih nalog. Učitelj slovenščine oziroma materinščine ima v tem procesu še posebej pomembno vlogo, da spodbuja jezikovne spretnosti oz. nadarjenost na jezikovnem področju, kjer imajo posebno vlogo branje, poslušanje, govorjenje in pisanje. Ob upoštevanju učnega načrta za slovenščino (2011), kjer je izpostavljena vloga zavesti o jeziku, narodu in državi, pa lahko učitelj materinščine s svojo domoljubno držo spodbudi svoje učence k aktivnemu vključevanju v domače okolje in jim s tem vlije pogum, da bodo ostali v svojem okolju oziroma se vanj vrnili po šolanju in študijskem izpopolnjevanju v tujini ter pripomogli k razvoju in utrjevanju medkulturne, domovinske in državljske zavesti. Prvi med splošnimi cilji pouka slovenščine v učnem načrtu je: »Učenci si oblikujejo pozitivno čustveno in razumsko razmerje do slovenskega jezika ter se zavedajo pomembne vloge materinščine in slovenščine v svojem osebem in družbenem življenju. Tako si oblikujejo jezikovno, narodno in državljsko zavest, ob tem pa tudi spoštovanje in strpnost do drugih jezikov in narodov ter si krepijo medkulturno in socialno zmožnost« (Učni načrt, Slovenščina, 2011, 6).

Razvijanje jezikovnih spretnosti v materinščini pri nadarjenih učencih

»Tudi v sodobnem večpredstavnostnem svetu jezik ne izgublja veljave. Elektronska pošta in kratka sporočila je treba zapisati in na vse manjšem svetu moramo govoriti tuje jezike. Jezikovne sposobnosti so danes morda pomembnejše kot kadarkoli« (Kraft T., Semke E., 2008, 47–48). Kraft in Semke (2008) menita, da »jezikovno nadarjeni ljudje obožujejo jezik, znajo se izražati, imajo bogat besedni zaklad, radi berejo in pripovedujejo. Jezik uporabljajo spretno kot orodje.« Opozarjata, da je treba tudi to vrsto nadarjenosti spodbujati, saj ne smemo pričakovati, da se bo razvijala sama od sebe. Starši, vzgojitelji in učitelji naj bi po njunem mnenju natančno opazovali otroka, ga spodbujali in mu dali možnosti za razvoj.

Učitelj materinščine lahko nadarjene spodbuja na različnih področjih: redno in zahtevno branje, skrb za govorni jezik ter samostojno in zahtevno pisanje, kjer je vsakodnevno mišljenje nadgrajeno s kritičnim mišljenjem (Kukanja Gabrijelčič, 2015, 163–166). Vse to omogočajo naslednje dejavnosti, ki se jih nadarjeni učenci lahko udeležijo med šolskim letom: bralna značka, literarni natečaji, tekmovanja iz ustvarjalnega pisanja. Med slednje

spada tudi Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje, ki ga vsako leto organizira Državna komisija za tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Tekmovanje poteka na treh ravneh (šolsko, območno in državno), na katerih lahko učenci osvojijo bronasto, srebrno ali zlato priznanje. Pred začetkom šolskega leta Državna komisija »oblikuje naslov tekmovanja in razpiše besedila, ki bodo podlaga za preverjanje bralne zmožnosti ter zmožnosti pisanja besedil, povezanih z izbranimi književnimi teksti ter priporočeno dodatno literaturo« (Razpis Tekmovanja v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje).

Priprava nadarjenih na Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje

Posameznik svoje jezikovno znanje razvija vse življenje. Vedno znova ga dopolnjujemo, tudi ko smo že odrasli. Vsi otroci niso enako navdušeni nad branjem in pisanjem, nekateri pa si na začetku šolskega leta izberejo, da bodo brali in pisali ter tekmovali v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje. Učitelj ima pri tem ključno vlogo, saj učenca vodi skozi pomemben proces, kjer je povezano zahtevno branje, razmišljujoče govorjenje in samostojno ustvarjalno pisanje, s katerim se dokaže tudi na tekmovanju. Skozi priprave učenci razvijajo in nadgrajujejo splošno znanje jezikovnih spretnosti, ki naj bi jih obvladali kot odrasli pri svojem poklicnem delu. Jezik se nenehno spreminja in le učenci, ki dovolj obvladajo svojo materinščino, lahko svoje znanje osvajajo in posredujejo tudi v tujih jezikih, se medkulturno povezujejo in imajo razvito širšo socialno zmožnost. Nadgradnja jezikovnih zmožnosti ni sama sebi namen, temveč je nujna, da se otrok lahko izraža. Obstaja vrsta poklicev, pri katerih je potrebna izrazita jezikovna spretnost. Otroci v osnovni šoli osvoji temeljno besedišče in slovnico maternega jezika, veliko pa se mora naučiti, da se bo znašel v različnih zahtevnih življenjskih situacijah (Kraft, Semke, 2008, 47–51).

Jezikovna nadarjenost se lahko izrazi zelo različno: pri pisanju (pisatelji, novinarji), v sporazumevanju (govorci, učitelji, svetovalci) ali pa v jezikovni logiki (filozofi, jezikoslovci). Jezikovno nadarjeni otroci, ki se udeležijo tekmovanja v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje združujejo vse troje, ko v 90 minutah zapišejo razlagalni spis na razpisano temo. Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo tekmovanje poteka na več stopnjah: 1. vzgojno-izobraževalno obdobje (v nadaljevanju VIO), 2. in 3. VIO ter srednja šola. Vključevanje nadarjenih učencev k pripravam na Tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje je zelo pomembno za razvoj in nadgradnjo njihovih

jezikovnih spretnosti. Izhodišče obravnave je razpisano književno besedilo, ki ga učenci samostojno preberejo, nato pa sledi interpretacija, ponovno interpretativno branje posameznih odlomkov, izražanje doživetij ter analiza, sinteza, vrednotenje, včasih tudi ponovno branje in nove naloge (razmišljujoče pisanje). Predlagana besedila so literarno kakovostna ter primerna učenčevi stopnji osebnostnega in bralnega razvoja. Z upoštevanjem načela književne kakovosti Državna komisija izbira elitno književnost – besedila iz slovenske književnosti, lahko pa je vključen tudi premišljen izbor temeljnih del svetovne književnosti, ki slovenska besedila uvršča v širši kontekst. Osrednja besedila so dela klasikov, dopolnjujejo pa jih naslovi iz sodobne književnosti (Učni načrt, Slovenščina, 2011, 106–107).

Učenci ob srečevanju z umetnostnim besedilom razvijajo vse štiri sporazumevalne dejavnosti. Branje in poslušanje ter pisanje in govorjenje se v sklopu obravnave prepletajo in so usmerjeni k istim ciljem. Izbira metod in oblik dela je prepuščena učitelju, ta pa jo prilagaja naravi umetnostnega besedila in interesom ter nagnjenjem svojih učencev. Pomembno je, da učitelj uči, navaja in vpeljuje kritično mišljenje pri svojih učencih. »Gre za inteligentno mišljenje, ki je sestavljeno iz različnih veščin, kot so spomin, razumevanje, interpretiranje, analiziranje, odločanje, presojanje, vrednotenje, načrtovanje in reševanje problemov ter ustvarjalno mišljenje« (Kukanja Gabrijelčič, 2015, 163). Učitelj mora biti pozoren tudi na pridobivanje literarnovednega znanja, ki ga mora tekmovalec samoumevno vključiti v svoje razmišljanje na tekmovanju. Pri tem gre za učenčevo poglobljeno doživljanje, razumevanje in vrednotenje književnih besedil. Vse to je pogoj za vse oblike učenja, za razvoj jezikovnih spretnosti, ki jih bodo naši nadarjeni potrebovali na svoji izobraževalni in poklicni poti. To je priložnost za pogovor in razmišljanje o ljudeh iz drugih kultur in držav, za spodbujanje radovednosti ter pridobivanje novega znanja. S pomočjo branja se otroci učijo, branje pripomore k razvoju jezikovne nadarjenosti, je zabavno in nam približa nove svetove.

Preprečevanje »bega možganov« s pomočjo zavesti o lastnem jeziku, narodu in državi

V zadnjih letih spremljamo v Sloveniji, Evropi in drugje po svetu različna demografska gibanja. Po podatkih, ki jih navaja Kosova (2018), se je v Slovenijo v zadnjem letu priselilo 106 doktorjev znanosti, 156 pa se jih je odselilo. Beg možganov je torej problem, s katerim se soočamo tudi v naši državi. Med odseljenimi državljani je polovica mlajših od 40 let.

Vse to velja tudi za ostale države jugovzhodne Evrope, zato »bi se morali začeti obnašati kot razvita država, načrtno privabljati visoko strokovne kadre, sofinancirati učenje slovenščine in angleščine, manj pa nemščine, da nam kadri nato ne bi pobegnili proti severu.« Navaja tudi druge države s podobnimi demografskimi težavami, ki vodijo boljše »brain import politiko« (politiko uvoza možganov), kjer ima posebej pomembno vlogo učenje jezika države, v katero se priseljujejo določeni kadri. Poudarja, da je treba »nujno ustvariti razmere za priseljevanje delovne sile in zmanjševanje odseljevanja (zlasti visoko izobraženega) kadra«. Na tem mestu igra pomembno vlogo materinščina in odnos naših nadarjenih šolajočih otrok do slovenskega jezika, naroda in države. Zagotovo ima omenjeno pomembno vlogo pri odločitvi naših mladih nadarjenih, ali bodo svojo poklicno pot nadaljevali v domačem ali tujem okolju. Vsekakor bi se moral izobraževalni sistem hitreje prilagajati novim potrebam gospodarstva in tako preprečiti »beg možganov«. V Sloveniji je identificiranih veliko nadarjenih učencev, ki nadaljujejo izobraževanje na naslednjih stopnjah. Ker znanje ni dovolj cenjeno, najbolj ambiciozni posamezniki odhajajo v tujino, kjer so možnosti za njihovo osebno in poklicno rast veliko boljše kot v domači deželi. Mojca Kukanja Gabrijelčič (2015, 199–200) poudarja, da bi morali spremembe na tem področju uvajati že v rednem osnovnošolskem izobraževanju in s tem preprečili izgubo potencialov, bodočih strokovnjakov, znanstvenikov.

Zaključek

V zadnjih letih je izobraževanje dosegljivo povsod po Evropi in širše, zato se naši nadarjeni učenci v nadaljevanju svojega izobraževanja na višjih stopnjah šolajo tudi izven domače države. Kasneje si naši mladi (predvsem iz JV Evrope) tudi službe poiščejo drugod po Evropi in širše ter zapuščajo svojo domovino. S pravilnim usmerjanjem pri maternem jeziku, razvijanjem jezikovnih spretnosti ter krepitvijo zavesti o jeziku, narodu in državi bodo naši nadarjeni zagotovo manj odhajali v svet in s svojim znanjem, pridobljenim v tujini, obogatili domače okolje. Nadarjenost je zelo širok pojem in v prispevku smo predstavili pomen razvijanja jezikovnih spretnosti v materinščini pri nadarjenih učencih in preprečevanje »bega možganov« s pomočjo zavesti o lastnem jeziku, narodu in državi. Učitelji materinščine lahko učence spodbujamo na različnih področjih in ena od možnosti je usmerjanje k nadgradnji jezikovnih spretnosti s pomočjo Tekmovanja v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje, ki združuje redno in zahtevno branje, skrb za govorni jezik ter samostojno in zahtevno pisanje. To je priložnost za učenčevo nadgradnjo

jezikovnih spretnosti, za poglobljeno oz. kritično razmišljanje o sebi in svetu, ki spodbuja dobro presojo posameznika v različnih življenjskih situacijah. S sistematičnim učenjem zavesti o lastnem jeziku v predšolskem, osnovnošolskem in najstniškem obdobju lahko preprečimo izgubo potencialov, bodočih strokovnjakov in znanstvenikov. Zavedati se moramo, da so jezikovne spretnosti vrednota, ki jo moramo ceniti in hkrati spodbujati.

Literatura

Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.

Kos, S. (2018). Država, v katero se je v letu dni priselilo 106 doktorjev znanosti, 156 pa se jih je odselilo. V Delo: Sobotna priloga. Str. 8–9.

Kraft, T., Semke, E. (2008). Odkrijmo in razvijmo otrokovo nadarjenost. Ljubljana: Mladinska knjiga. Str. 47–51, 104–108.

Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). Nadarjeni in talentirani učenci: med poslanstvom in odgovornostjo. Koper: Univerzitetna založba Annales.

SSKJ (2015). Ljubljana: Cankarjeva založba. Pridobljeno s <http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj>

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina (2011). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf

[Uradni list RS, št. 81/2006 z dne 31. 7. 2006: 11. člen ZOsn](#)

Razpis Tekmovanja v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje. Pridobljeno s <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/razpis-tekmovanje-iz-slovenscine-2017-18-popr.pdf>

Antonija Pavlovič, prof. teo., zgo. in ang. jezika s književnostjo: Primeri dobre prakse dela z nadarjenimi na Prvi osnovni šoli Slovenj Gradec

Prva osnovna šola Slovenj Gradec
antonija.pavlovic@guest.arnes.si

Izvleček

Delo z nadarjenimi na naši šoli predstavlja velik izziv učiteljem. Prizadevamo si, da bi programe in vsebine za njih pripravili tako, da bi otrokom bile v izziv, kjer se zahtevnost dela približa višjim taksonomskim ravnem znanja.

Vsako leto ravnateljica oblikuje ožji strokovni tim za delo z nadarjenimi otroki. Ta tim vodi vse postopke evidentiranja in identifikacije nadarjenih otrok, pripravlja program in skrbi za izvedbo le tega. Z otroki vsako leto pripravimo individualiziran program, ki ga otroci skupaj s starši tudi pregledajo in dopolnijo.

Na šoli se trudimo, da bi otrokom ponudili pester nabor vsebin in dejavnosti, da bi jih le te pritegnile v globino raziskovanja. Tako smo na šoli tekom let pripravili razne dejavnosti: taborje za nadarjene, raziskovalne taborje, inteligentnostne poligone, pogovore z zanimivi gosti, delavnice, bazarje, delovne sobote, delo v naravoslovni učilnici, okrasitve šole, sodelovanje pri prenovi šole, pri razrednih urah smo sistematično obravnavali 8 krogov odličnosti. Prav tako smo te učence spodbujali, da so se udeležili različnih tekmovanj, organizirali dodatni pouk, organizirali pouk v diferenciranih skupinah, pripravljali projektne in raziskovalne naloge.

Tako kot ostala večina šol se tudi mi soočamo s problemi pri delu z nadarjenimi. Težko najdemo termine, da bi se lahko vsi otroci udeležili delavnic in programa, ki ga pripravimo za njih. Na tej točki bi kot problem izpostavila tudi prepoznavnost teh učencev, nenazdanje pa tudi usposobljenost kadra za delo z njimi.

Ključne besede: otrok, nadarjenost, delo z nadarjenimi, delavnice za nadarjene

Angleški izvleček

Working with talented children at our school is a great challenge for teachers. We are committed to prepare programs and content in a way that would challenge children, where the complexity of work approaches higher taxonomic levels of knowledge.

In order to work with talented students, each year the headmistress forms professional team to work with talented children. This team carries out all the procedures for registering and identifying talented children, preparing the program and taking care of the implementation of this. Each year, children are prepared with an individualized program, which is reviewed together with their parents.

At school, we try to offer children a diverse set of content and activities that would attract them to the depth of research. In the course of our years we have prepared various activities at the school: camps for gifted, research camps, intelligence polygons, conversations with interesting guests, workshops, bazaars, working Saturdays, work in natural science classrooms, school decorations, school renovation, classroom classes were systematically addressed 8 rounds of excellence. We also encouraged these students to attend various

competitions, organize additional classes, organize lessons in different groups, prepare project assignments, research tasks.

Like most other schools, we also face problems: we find it difficult to find terms where all children can participate in workshops and programs, qualifications of the staff, a problem with the recognition of these pupils.

Keywords: child, talent, work with the gifted, workshops for the gifted students

Uvod

Merjenje otrok in posameznikov z enakimi merili in pričakovanji dela nepopravljivo škodo oz. kot je rekel Albert Einstein: *»Vsakdo je genialen. Vendar če boste ribo sodili po njenih sposobnostih plezanja na drevo, bo celo življenje živela v prepričanju, da je neumna.«*

Izhajajoč iz zavedanja, da so si otroci zelo različni, si na šoli prizadevamo, da imajo svoje mesto tudi otroci, ki izstopajo po svojem znanju in sposobnostih. Kdo pa so nadarjeni? To so otroci, sposobni divergentnega razmišljanja, ki k problemom pristopajo raziskovalno. Ti otroci so ambiciozni, si zastavljajo visoke cilje, si želijo drugačnih učnih oblik in učne raznovrstnosti. Radi se potrjujejo in povezujejo šolsko življenje, do spoznanj hočejo sami, za sogovornika želijo učitelja, ki jim ne zapira alternativ, jim ne zapira izbire, ampak vedno znova navdušuje in odpira nove horizonte.

V nadaljevanju bodo predstavljene značilnosti teh otrok, ki jih navaja strokovna literatura. Moramo se zavedati, da je vsak otrok drugačen in da je ukalupljanje v določene definicije lahko prevelika posplošitev. Dejstvo je, da je nemogoče zajeti različne variacije sposobnosti in talentov. Zato nam je še toliko bolj všeč Gardnerjeva teorija, ki se skuša približati številnim področjem človekovih razsežnosti. Ne omejuje se samo na določene izmerljive inteligentnosti, ampak skuša zajeti človeka v celoti. Na Prvi osnovni šoli Slovenj Gradec si prizadevamo, da skozi prizmo različnih inteligentnosti zajamemo v celoto tudi delo in program.

Da pa bi lahko bili še bolj pozorni pri odkrivanju nadarjenih otrok pa nadaljujmo s potezami, ki jih kažejo le-ti in so rezultat večih definicij o nadarjenosti:

- nadpovprečne sposobnosti,
- nadpovprečne umske sposobnosti,
- naravne(prirojene) sposobnosti,

- nadpovprečne potencialne sposobnosti,
- doseganje nadpovprečnih rezultatov,
- trajno doseganje nadpovprečnih rezultatov,
- inteligenčni kvocient nad 100 in med dvesto najboljšimi v homogeni skupini tisoč učencev (George 1997, 14).

Dejansko pa ne moremo oblikovati definicije nadarjenosti, ki bi temeljila le na eni teoriji ter bi bila splošno sprejeta in veljavna za vse programe in okoliščine, v katerih so naši otroci. Splošna uporaba teh izrazov je pogosto dvoumna in nedosledna. V tem trenutku je na primer povsem vseeno, ali za določeno osebo rečemo, da je nadarjena za glasbo ali da ima talent za glasbo (George 1997, 15).

Skupine in področja, po katerih uvrščamo nadarjene učence, so naslednje:

- miselno-spoznavno področje,
- učno-storilnostno področje,
- motivacija,
- socialno-čustveno področje (Koncept Odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci, 1999).

Koncept Odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci (1999) poleg omenjenih področij navaja naslednje osebnostne lastnosti, ki jih pri nadarjenemu otroku lahko podrobneje opažamo oziroma le-te izstopajo.

Preglednica: Osebnostne lastnosti nadarjenih glede na področja nadarjenosti (Koncept Odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci, 1999)

PODROČJE NADARJENOSTI	TIPIČNE OSEBNOSTNE LASTNOSTI
Miselno-spoznavno področje	- razvito divergentno in logično mišljenje - nenavadna domišljija - dober spomin - smisel za humor
Učno-storilnostno področje	- široka razgledanost - visoka učna uspešnost - bogato besedišče - hitro branje - motorična spretnost in spretnost v eni od umetniških dejavnosti
Motivacija	- visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti - radovednost in različni interesi - vztrajnost pri reševanju nalog - visoka storilnostna motivacija - uživanje v dosežkih
	- nekonformizem

Socialno-čustveno področje	<ul style="list-style-type: none"> - močno razvit občutek za pravičnost - neodvisnost in samostojnost - sposobnost vodenja in vplivanja na druge - izrazit smisel za organizacijo - empatičnost
-----------------------------------	--

Evidentiranje in identifikacija učencev na šoli

Da bi v času osnovnega šolanja prepoznali vse, ki so nadarjeni, in jim ponudili možnosti za čim boljši in čim bolj raznolik razvoj njihovih sposobnosti, je potrebno čim zgodnejše sistematično odkrivanje in delo z nadarjenimi. V skladu s Konceptom odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci izvedemo postopek evidentiranja in identificiranja na prehodu iz četrtega v peti razred. Postopek smo predstavili v višji razred s konsenzom vseh učiteljev. Evidentiranje in identificiranje učencev poteka od meseca septembra do januarja s pomočjo ocenjevalnih lestvic za učitelje (OLNAD07) in psiholoških testov. Učiteljice predlagajo učence v postopek identifikacije. Na podlagi testov se otroci identificirajo (TTCT - test ustvarjalnosti in SPM plus - test progresivnih matric). V mesecu marcu svetovalna služba skupaj z razredniki na pogovor povabi starše nadarjenih, kjer jim na individualnih razgovorih predstavi rezultate testiranj. Za omenjene učence se v septembru naslednje leto izdelava tudi INDEP (glede na njihova močna področja in interese). V mesecu juniju se na aktivu prve triade predstavi koncept dela za odkrivanje nadarjenih otrok v OŠ učiteljicam tretjega razreda, ki poučujejo učence v prvih treh letih, z namenom lažjega odkrivanja in predvsem prepoznavanja omenjenih otrok.

Praktični primeri obogatitvenih dejavnosti in druge oblike dela za radovedneže na naši šoli

K delu z nadarjenimi učenci je potrebno pristopiti sistematično, zato smo na šoli izoblikovali tim za delo z nadarjenimi učenci. Tim se vsako leto sestavi na novo, v njem sodeluje šolska svetovalna služba, knjižničarka in učitelji. Naloga tima so spremljati otroke, pripraviti program dela za njih in izpeljati le tega.

Delo z nadarjenimi se prvenstveno odvija znotraj pouka v okviru notranje diferenciacije, tako da rešujejo težje naloge, sledijo najvišjim standardom znanja, višjim taksonomskim ravnam znanja, kjer se spodbuja kritično razmišljanje, ustvarjalnost, lastno mišljenje, kritično mišljenje, ustrezno vrednotenje, ustvarjanje, izdelava lastnih izdelkov in razvoj.

Na podružnici Sele – Vrhe se aktivnosti za nadarjene odvijajo pri samem pouku, pred poukom oz. po pouku, pri dodatnem pouku in tudi v strnjeni obliki delavnic in sicer na področjih slovenščine, matematike, naravoslovja, likovne umetnosti ter računalništva.

V tretji triadi delo z nadarjenimi prav tako poteka v okviru notranje diferenciacije, zunanje diferenciacije, dodatnega pouka in številnih krajših projektov ter delavnic. V te projekte smo povabili tudi učence, ki niso bili identificirani in so za priključitev pokazali lastni interes. Na šoli se skozi vso šolsko leto odvijajo razne aktivnosti, kjer imajo otroci dovolj priložnosti, da razvijajo svoje talente, dobivajo uvid v nove stvari in tako odkrivajo svoje potencialne. Tako jim ponujamo: tabor za nadarjene, raziskovalne tabor, inteligentnostne poligone, interesne dejavnosti, pogovore z zanimivi gosti, delavnice, bazarje, delovne sobote, delo v naravoslovni učilnici, sodelovanje pri okrasitvi in prenovi šole. Pri razrednih urah smo sistematično obravnavali 8 krogov odličnosti. Prav tako smo te učence spodbujali, da so se udeležili različnih tekmovanj, organizirali dodatni pouk, organizirali pouk v diferenciranih skupinah, pripravljali projektne naloge, raziskovalne naloge in debate.

V kolikor učenci želijo, jih vključujemo tudi v proces poučevanja, kar pomeni, da so tutorji mlajšim otrokom oziroma sovrstnikom, ki potrebujejo dodatno pomoč in razlago.

Primer programa dela z nadarjenimi otroki.

PROGRAM:

Datum	Vsebina
11. 11. 2014	Uvodno srečanje, od 5. do 9. razreda
9. 12. 2014	Ustvarjalnice s Katarino- poslikava predprostora, 5.,6. razred
11. 12. 2014	Predavanje Vitana Blagotinška, študenta na Oxfordu, 7., 8., 9. razred
4. 2. 2015	Predstavitve poklica pilota Felixa Gottwalda, Lufthansa
24. 2. 2015	Izdelava oglasne deske
4. 3. 2015	Izlet v Ljubljano, ogled Nuk-a, ogled predstave Veliki pok
21. 4. 2015	Delavnice za spirit
7. 5. 2015	Okrogla miza s Failo Pašić Bišić, neenakost
11. 5. 2015	Delavnice za spirit
25. 5. 2015	Delavnica izdelovanja figur iz balonov
29. 5.-31.5. 2015	Tabor za nadarjene, ČŠOD Medved

15. 6. 2015	Zaključek in ankete
13. 10. 2015	Uvodno srečanje, od 5. do 9. razreda
13. 11. 2015	Pogovor z gostjo Pio Zemljič v avli šole
23. 11. 2015	Okrasitev avle, tehnični dan
22. in 23. 4. 2016	Tabor za nadarjene, CŠOD Ajda
15. 6. 2016	Zaključek
13. 10. 2016	Uvodno srečanje, od 6. do 9. razreda
20. 10. 2016	Ekskurzija v Ljubljano. Ogled razstave o Nikoli Tesli in obisk muzeja Iluzij.
23. 11. 2016	Okrasitev avle, tehnični dan
2. 6. 2017	Gost Robert Koren
29. 9. 2017	Uvodno srečanje in izdelava INDEPA
5. 3. 2018	Ogled razstave Zabavna matematika v muzeju novejše zgodovine v Celju
5. 3. 2018	Ogled stalne razstave o zgodovini Celja v muzeju novejše zgodovine v Celju

Na koncu šolskega leta izvedemo ankete med otroki in starši. Rezultati anket so pokazali, da so anketirani s programom zadovoljni. Učenci pa so nakazali področja, kjer bi si želeli naslednje leto raziskovati in načine, kako bi delovali v prihodnjem šolskem letu.

Nadarjene učence spodbujamo, da se povežejo z zunanjimi izvajalci, ki pokrivajo njihova področja zanimanja in ponujajo delavnice, ki jih šola zaradi raznih dejavnikov ne more ponuditi.

Zavedamo se, da ti otroci potrebujejo tudi pohvalo, saj so ponavadi ti otroci prekritični do samih sebe. Tako jim na koncu šolskega leta pripravimo v avli šole posebna priznanja, ki jih postavimo na umetniška stojala. Razstavimo njihove slike, ob katerih so napisani njihovi dosežki s tekmovanj in opis zglednih lastnosti, kakšni so kot učenci. Učenci so na to zelo ponosni.

Izdelava individualiziranega programa-INDEP

Vsako leto učenci izpolnijo svoj individualizirani program, ki ga skupaj s starši in koordinatorji na šoli pregledajo. To je usmeritev, kako bodo otroci skozi leto delali. Učenci

podajo povratno informacijo, kaj si želijo delati in kako. Načrt in cilj tega IP-ja je celostni razvoj posameznika. Le-ti pokrivajo področje spoznavnega in telesnega razvoja, motivacijsko-interesno področje, socialno-čustveno področje in področje umetniškega razvoja. Zavedajoč se, da je človek v svoji naravi radovedno bitje, ki želi stvari razumeti, želimo z indepom otroke pripeljati do razmisleka, kaj jih resnično zanima in na katerih področjih bi svoje znanje tako še dodatno poglobili in razvijali.

Tabori

Juriševič (2012) v raziskavi ugotavlja, da si nadarjeni učenci najbolj želijo druženja in dejavnosti, ki so namenjene le njim, vendar jih šole po njihovem mnenju preredko organizirajo. Zaradi zgoraj izpostavljenega smo se v timu za delo z nadarjenimi dogovorili, da vsako leto ponudimo otrokom tabor za nadarjene. Ti tabori so med otroki zelo zaželeni in dobro sprejeti. Vsako leto se jih zelo veselijo. V letu 14/15 smo se prijavili na CŠOD Medved. Tema tabora je bila astronomija, naslov tabora je bil Pogled v vesolje. Prijavilo se je 20 otrok, ki so na taboru spoznavali osnove astronomije, kozmični koledar, mednarodno vesoljsko postajo, planete in njihove značilnosti. Natančneje smo spoznali in poizkusili razumeti, kako je nastalo vesolje, kako oddaljene so zvezde in kaj delajo astronomi. Ponoči smo s pomočjo teleskopa gledali Venero, Luno, Jupiter in Saturn. Vse nas je navdušil Saturnov obroč. Vikend na Medvedjem Brdu je bil poln miselnih in tudi športnih aktivnosti, otroci so imeli tudi dovolj časa za šport, pripravo pizze in druženje ob taborniškem ognju. Po povratnih informacijah sodeč, bi si otroci želeli še več takšnega dela v naravi.

V letu 15/16 smo se prijavili na CŠOD Ajda, tema tabora je bila ustvarjalnost, naslov tabora je bil Ustvarjalnostni tabor. Prijavilo se je 32 otrok, ki so na taboru spoznali različne tehnike ustvarjalnosti. Tehnike prisilnega povezovanja, enostavnih matrik, tehniko nenavadnih uporab, tehniko naslavljanja, tehniko zamišljanja posledic in pripravo izdelka iz 20 predmetov. Učence smo peljali tudi na ogled štavharije na Ravne, kjer so spoznali delo kovača in pomen železarske obrti za koroško. Vikend na CŠOD Ajda je bil poln različnih aktivnosti (socialne igre, lov na skriti zaklad, športne igre). Otroci so imeli tudi dovolj časa za šport in druženje ob taborniškem ognju.

Zaključek

Delo z nadarjenimi učenci zahteva temeljito načrtovanje in jasen cilj, kaj želimo s temi učenci doseči. Nemalokrat to razumemo, da morajo ti otroci delati več, kar pa je napačno razmišljanje, ker jih tako samo dodatno obremenimo. Nadarjeni otroci potrebujejo izzive, kompleksne miselne naloge in priložnosti, kjer se lahko njihova talentiranost razvija. Nadarjeni učenci so zakladnica znanja in lahko v svojem mišljenju in idejah tudi presežejo učitelja, kar predstavlja izziv in hkrati priložnost za učenje. George (George 1997, 101) pravi, da mora biti učitelj nadarjenega učenca: » ... dovolj skromen, da se skupaj z učencem postavi v vlogo učeče se osebe«. Tako ostaja odvisno od profesorjeve osebnosti, strokovnosti, ustvarjalnosti, domišljije in kreativnosti, kako uspešno bo lahko pripravil pouk in obenem odkrival in spodbujal nadarjenosti. Želimo si, da bi se vsak otrok razvil v odgovorno, razmišljujočo in srečno osebo, ki bo v svojem delu uživala in ustvarjala.

Literatura:

- Ferbežer, I. (2005). *Celovitost nadarjenosti*. Nova Gorica: Educa.
- Gardner, H. (1995). *Razsežnosti uma. Teorija o več inteligencah*. Ljubljana: Tangram.
- George, D. (1997). *Nadarjeni otrok kot izziv*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Heacox, D. (2009). *Diferenciacija za uspeh vseh*. Ljubljana. Rokus.
- Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli – Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Nagel, W. (1987). *Odkrivanje in spodbujanje nadarjenih otrok: svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana: DZS.
- Žagar, D., Artač, J., Nagy, M., Purgaj, S. (1999) Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci, http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf. Pridobljeno 16. 3. 2018.

Katja Plos: Dejavnosti za spodbujanje branja pri nadarjenih učencih na Osnovni šoli Spodnja Šiška

OŠ Spodnja Šiška
katja.plos@guest.arnes.si

Izvleček

Osnovna šola Spodnja Šiška za odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci upošteva zakonska izhodišča. Svetovalna služba v sodelovanju z vsemi pedagoškimi delavci, upoštevajoč zakonodajo, skladno s konceptom in navodili vodi postopke o prepoznavanju in evidentiranju nadarjenih učencev. Vsako leto se na šoli oblikujejo skupine nadarjenih učencev po določenih predmetnih področjih. Šolska knjižnica ima na naši šoli pomembno vlogo pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi. Knjižničarka kot vodja šolske knjižnice, ki je informacijsko in izobraževalno središče šole, je strokovna delavka in kot članica celotnega učiteljskega zbora sooblikuje načrt vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi (63. člen ZOFVI). Načrtuje in izvaja različne oblike in metode bibliopedagoškega dela, individualno in skupinsko svetuje učencem, sodeluje z vodstvom šole in drugimi strokovnimi delavci šole pri izbiri in nakupu leposlovne in strokovne literature, nudi podporo pri delu učiteljev z nadarjenimi učenci in tudi izvaja različne aktivnosti z nadarjenimi učenci v vseh starostnih obdobjih. V prispevku bodo predstavljene različne dejavnosti in projekti, in sicer učna ura z ustvarjalci, noč knjige, bralni izziv, učenje učenja ter predstavitve knjižnih novosti.

Ključne besede: šolska knjižnica, nadarjeni učenci, spodbujanje branja, knjižničarji, osnovna šola

Abstract

For discovering and working with gifted students, the Primary School of Spodnja Šiška follows the legal basis. Taking into account the legislation, the school counseling service, in the cooperation with all pedagogical workers, and in accordance with the concept and guidelines, leads the procedures for identifying and recording gifted students. Every year, groups of gifted students are formed at the school according to certain subject areas. The school library at our school has an important role in the educational work with gifted students. The librarian, as the head of the school library, which is the information and educational center of the school, is a professional worker and, as a member of the entire teaching staff, co-creates the plan for educational work with gifted students (Article 63 ZOFVI). The librarian plans and implements various forms and methods of bibliopedagogical work, providing students with individual and group counseling and cooperating with the school management and other professional staff in the selection and purchase of fiction and nonfiction literature. In addition, he or she supports the teachers work with gifted students and carries out various activities with gifted students in all age groups. In the article, we will present various activities and

projects, namely a classroom lesson with the creators, a night with a book, a reading challenge, learning to learn and the presentation of novelty books.

Keywords: school library, gifted students, promoting reading, primary school

1. Uvod

Razred v osnovni šoli sestavlja skupina otrok, ki so si med seboj zelo različni. Tako po predznanju, interesih in motivaciji z delo. Čim številčnejša skupina otrok je v razredu, tem težje je posvetiti posameznemu učencu več časa, čeprav bi iz najrazličnejših razlogov to zaslužil. V vsakem razredu so učenci, ki izstopajo tudi po svoji nadarjenosti, ki je lahko vidna na različnih področjih, in tudi učenci, ki so učno precej uspešnejši od svojih sovrstnikov in jim obravnavana učna snov po obveznem učnem načrtu ne zadostuje. Nadarjeni učenci izstopajo zaradi svojih potencialov oziroma učnih presežkov ter za svoj nadaljnji razvoj ne potrebujejo v prvi vrsti pomoči, vendar premišljene spodbude za uresničevanje svoje nadarjenosti. Zakon o osnovni šoli iz leta 1996 je nadarjene učence v 11. členu opredelil kot skupino učencev s posebnimi potrebami (ZOsn, št. 12/1996, str. 879). »Nadarjeni učenci so učenci, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje tako, da jim prilagodi vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela.« Ker smo šole zavezane, da nadarjenim učencem nudimo dodatne aktivnosti in dejavnosti, sem se tudi jaz, kot šolska knjižničarka, odločila, da nadarjenim ponudim dejavnosti, ki jih bodo spodbudile k še večji motiviranosti za branje. Najprej sem se vprašala, kaj je značilno za nadarjene otroke. Ugotovila sem, da so to izjemno radovedni otroci, počnejo, kar jih zanima, zelo se zavedajo okolice, kritični so do sebe in drugih, običajno so to duhoviti otroci, poraja se jim mnogo vprašanj in zamisli ter zelo uživajo v ustvarjalnem delu. O temi, ki jih zanima, želijo izvedeti vse in še več, uporabljajo različne informacijske vire, da si ustvarijo neko celostno sliko. Nadarjeni otroci običajno zelo veliko berejo. Berejo tako leposlovne kot tudi strokovne knjige. Nadarjeni otroci pogosteje raje berejo knjige, ki so napisane za tri ali štiri leta starejše otroke. Ker so tako razumni zlahka in z velikim zanimanjem berejo znanstveno fantastiko, domišljajska dela in detektivske romane za odrasle. Radi se poigravajo z

besedami, razumejo zasuke v zgodbah in se želijo o prebranem tudi pogovarjati. Na tak način se jih lahko usmerja v širitev in poglobljanje temeljnega znanja, v hitrejše napredovanje, v razvijanje ustvarjalnosti in v doseganje višjih oblik učenja. Dodatna znanja in izkušnje na posameznih strokovnih področjih na višji, zahtevnejši ravni lahko učenci pridobijo z različnimi dejavnostmi.

2. Dejavnosti za spodbujanje branja

Ljudje beremo zato, ker smo radovedna bitja, ker nam branje predstavlja užitek in svobodo, ker nam nudi znanja in spoznanja, ker brez branja ne zmoremo delati ničesar, ker nas vodi v svet neznanih zgodb in znanih odkritij, ker nas povezuje s časi in ljudmi, ker je branje razmišljanje in učenje o nas samih, svetu in sploh vsem. Motivacija za branje je odvisna od kakovosti intelektualnih in pristnosti čustvenih spodbud, ki jih je otrok deležen od rojstva naprej, vzgojnih slogov ter predbralnih izkušenj. Bralne veščine in motivacija za branje so vzajemno povezane, se medsebojno pogojujejo in nadgrajujejo, zato je tako pomembno, da je otrok poleg urjenja bralne tehnike in pogovorov o prebranem vseskozi izpostavljen bralno bogatemu okolju tako v šoli kot doma. Učenec mora spoznati in izkusiti vsestransko uporabnost knjig, biti mora vključen v interakcije s sošolci oz. vrstniki, ki so vsebinsko povezane s knjigami ter imeti mora veliko priložnosti za samostojno izbiro knjig, kaj bo bral, kdaj in kako. Zato imamo na naši šoli zelo bogato založeno šolsko knjižnico. Velik poudarek dajemo tudi nakupu aktualnega knjižničnega gradiva. Za nadarjene učence lahko rečemo, da so učinkoviti in zavzeti bralci. Učinkovit bralec je zavzet, vedoželjen, ima usvojene bralne strategije in je pripravljen na socialne interakcije, povezane z besedilom. Zavzet bralec je za branje notranje motiviran, razpolaga z veščinami, potrebnimi za različne vrste branja, je zainteresiran za pridobivanje in uporabo novih informacij in je sposoben uporabiti prejšnje znanje ter ga povezati z novim, s ciljem razumeti besedilo.

2.1. Učna ura z avtorjem

V sklopu knjižničnih informacijskih znanj (KIZ) vsako leto, že zadnjih nekaj let, odpeljem osmošolce na ogled knjigarne Konzorcij v Ljubljani in Nacionalne in univerzitetne knjižnice. V času obiska knjigarne Konzorcij so nas povabili k nadaljnjemu sodelovanju. Prijazno smo se odzvali povabilu. K sodelovanju sem v šoli povabila nadarjene učence in boljše bralce. Prebrati so morali knjigo Saša Dolenca, *Od genov do zvezd*. Vrhunec učne ure pa je bilo srečanje z avtorjem, Sašem Dolencem. Dobili smo se

v knjigarni Konzorcij, kjer je avtor zunanjim obiskovalcem najprej knjigo na kratko predstavil, potem pa je imel z našimi otroki pogovor o knjigi. Vsak od njih je najprej predstavil svojo najljubšo zgodbo, nato pa so izpostavili še najzanimivejše zgodbe. Učenci so bili nad učno uro navdušeni in so izrazili željo, da si podobnih srečanj še želijo.

2.2. Noč knjige

Že dve leti tudi na naši šoli organiziramo Noč knjige za različno stare otroke. Ta dejavnost v tretjem razredu ni namenjena izključno nadarjenim učencem, ampak celemu razredu. Lansko šolsko leto smo se s tretješolci dobili ob 17.00 v šolski knjižnici. Najprej smo se pozdravili in povedali kaj sledi. Učiteljica jim je prebrala knjigo Svetlane Makarovič, Korenčkov palček. Učenci so nato izdelovali lutke in se pripravljali na dramatizacijo besedila. Za malico sem jim spekla korenčkove piškote. Ko smo se okrepčali smo imeli lutkovno predstavo. Srečanje smo zaključili ob 22.00. uri in se odpravili domov spat. Učenci so pri delu zelo uživali.

Na predmetni stopnji pa k sodelovanju povabimo samo nadarjene učence. Vsako leto določimo temo, kateri bo Noč knjige namenjena. Na izbrano temo mora vsak učenec prebrati vsaj eno knjigo. Vstopnica na Noč knjige je prebrana knjiga in učenčevo razmišljanje o prebrani knjigi oz. temi. Zakaj mu je bila knjiga všeč in komu bi jo priporočil. V goste potem povabimo tudi zunanje strokovnjake iz področja, kateremu je tema namenjena. Prvo leto so morali učenci prebrati knjigo Polonce Kovač, Loverboy. Večer smo začeli s srečanjem z avtorico knjige. Odgovorila je na mnoga vprašanja, ki so jih zastavili učenci in se z nami pogovarjala tudi o temah, ki se povezujejo s problematiko romana. Nato smo si pripravili večerjo, za sabo pospravili in si uredili ležišča v knjižnici. Malo smo se sprostiti in poklepetali, potem smo pripravili vse potrebno za ogled filma. Gledali smo tematski film Taken, ki govori o ugrabitvi dveh najstnic, njuni usodi, reševanju... Po filmu smo se še malo pogovorili in razrešili dileme in vprašanja, ki so se pojavila med ogledom. Zanimivo se je bilo prebuditi med policami in knjigami. Pozajtrkovali smo, se umili in pripravili na prihod Mance Raušl, ki je učencem predstavila delo Društva Ključ in vse oblike trgovine z ljudmi. Poslovali smo se zadovoljni in dobre volje.

2.3. Bralni izziv

Za bralni izziv sem dobila idejo na spletni strani Bralnica – skupnost ljubiteljev knjig. Pravila pa sem prilagodila osnovnošolcem. V knjižnici so dobili liste na katerem je 25 nalog. Vsaka naloga ima določeno število točk, ki so zapisane v spodnjem desnem kotu polja. Z eno prebrano knjigo lahko opravijo samo eno nalogo. Točke opravljenih nalog se seštevajo in cilj je opraviti čim več nalog in s tem osvojiti čim več točk. Učenci morajo do 11. junija 2018 zbrati najmanj 17 točk, da se jim v šolsko zlato knjigo zapiše ena točka. V kolikor rešijo vse naloge in s tem preberejo 25 knjig, dobijo ob koncu leta knjižno nagrado in v zlato knjigo se jim zapiše še ena dodatna točka. Ena naloga je opravljena, ko na elektronski naslov knjižnice pošljejo sporočilo, katero nalogo so reševali, avtorja in naslov knjige ter kratko obnovo in mnenje, zakaj jim je bila knjiga všeč. Lansko šolsko leto je bralni izziv opravljalo in v celoti opravilo 12 učencev.

knjiga, ki jo moraš prebrati za domače branje 1	naslovnica je rdeče barve 2	pustolovska zgodba 2	izšla pred več kot 20 leti 3	knjiga, ki je izšla v zbirki 2
knjiga, ki te je nasmejala ali ima duhovito zgodbo 2	knjiga, ki si jo želel/a prebrati že lani 3	knjiga, v kateri nastopata dvojčka/dvojčici 3	zgodba se dogaja v času vojne 3	knjiga, katere avtor prihaja iz skandinavskih držav 2
znanstvena fantastika 2	strip 1	knjiga, ki jo je napisal slovenski avtor/avtorica 3	knjiga, ki si jo že enkrat prebral/a 2	zgodba se dogaja v divjini 2
knjiga, ki govori o družini 2	knjiga, ki si jo dobil/a v dar 2	knjiga, ki je napisana kot dnevnik 3	zgodba se dogaja pozimi 2	knjiga, ki je dobila nagrado Zlata hruška 3
najljubša knjiga tvoje prijateljice/prijatelja 1	knjiga, ki ima v naslovu dve besedi 2	knjiga, ki je izšla leta 2018 3	več kot 270 strani 2	po lastni izbiri 1

2.4. Učenje učenja

Devetošolcem v sklopu KIZ predstavim različne strategije učenja. Želim, da se učenci v času osnovnošolskega izobraževanja naučijo izbirati načine učenja (strategije učenja), ki so zanj v tistem trenutku najbolj učinkoviti in, da razvijejo zmožnosti načrtovanja, uravnavanja in nadzorovanja svojega učenja. Tudi ta dejavnost ni namenjena izključno nadarjenim učencem. Učenje učenja je ena od ključnih življenjskih kompetenc. Učencem omogoča, da se naučijo izbirati načine učenja, ki so za njih najbolj učinkoviti ter se naučijo načrtovati svoje učenje. Učence seznanim z dejavniki učenja in z organizacijo učnega okolja. Model prikaže učenčev aktivnost pred učenjem, med učenjem in po učenju. Seznanim jih z različnimi tehnikami za urjenje spomina. Bistven element so praktične delavnice, s katerimi se seznanijo učenci. Podrobneje se seznanijo tudi z bralnimi učnimi strategijami in njihovo uporabo.

2.5. Predstavitve knjižnih novosti

Knjižne novosti predstavljam mesečno na šolski spletni strani. Posebej predstavim novosti za učence, učitelje in tudi knjige, ki so primerne za starše. Vse knjige, ki jih predstavim imamo na voljo v naši šolski knjižnici. Opažam, da nadarjeni učenci šolsko spletno stran redno gledajo, saj si pridejo knjižne novosti tudi izposoditi.

3. Zaključek

Šolska knjižnica ne skrbi zgolj za izposojanje gradiva, pač pa je enakovreden del vzgojno-izobraževalne ustanove, ki skrbi za doseg ciljev sodobne šole. Njene naloge so, da poskrbi za aktualen izbor knjižničnega gradiva, njeno ureditev in dostop, sistematično zbiranje in posredovanje informacij. Tako učence spodbujamo, zadovoljujemo njihove informacijske potrebe in jih usposabljammo za aktivne uporabnike knjižnice ter jih vzgajamo za kritične bralce knjig. Branje knjig je kljub številnim sodobnim medijem, ki nas obkrožajo, eden odločilnih dejavnikov otrokove uspešnosti v šoli, zato je treba skrbeti za večjo bralno motivacijo. Prav gotovo bomo na pravi poti, če bomo upoštevali učenčev interes, njegovo osebnost, učenčeve zmožnosti in sposobnosti ter mu zagotovili prijetne in predvsem pozitivne izkušnje, povezane z branjem. Iskanje učinkovitih pristopov za nadarjene učence ni preprosto, a je vendarle nujno, če želimo napredovati.

4. Literatura

Bezić, T. (2014). Šolska knjižnica in knjižničar kot pomembna dejavnika kakovostnega načrtovanja in izvajanja vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi. *Šolska knjižnica*, 24(2), 74-82.

Bratuša, A. (2012). Knjižnično informacijsko znanje v tretjem triletju osnovne šole. *Šolska knjižnica*, 22(1), 26-42.

Kropp, P. (2000). *Vzgajanje bralca : naj vaš otrok postane bralec za vse življenje*. Tržič: Učila.

Pečjak, S., Bucik, N., Gradišar, A. in Peklaj, C. (2006). *Bralna motivacija v šoli : merjenje in razvijanje*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Sarto, M. (2015). *Strategije motiviranja za branje : z izkušnjami slovenskih motivatorjev in motivatorok*. Medvode: Malinc.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja /ZOFVI/ (1996). Uradni list RS, št. 12 (13. 12. 1996). Pridobljeno s http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_ZAKO445.html.

Zakon o osnovni šoli /ZOsn/ (2006). Uradni list RS, št. 14. Pridobljeno s : <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448#>.

Magda Pipenbaher: Pascalov trikotnik po vertikali od 6. do 9. razreda

OŠ Franca Lešnika -Vuka Slivnica pri Mariboru

magda.pipenbaher@guest.arnes.si

Izveček

Tema Pascalov trikotnik po vertikali od šestega do devetega razreda je kot raziskovanje namenjena nadarjenim učencem na področju matematike v III. triadi vzgojno-izobraževalnega dela, in sicer učencem, pri katerih je bila odkrita splošna intelektualna sposobnost, kreativno ali produktivno mišljenje, sposobnost vodenja, sposobnost za vizualne in tako imenovane izvajalske umetnosti.

Le-ti učenci poleg običajnih učnih programov potrebujejo tudi njim prilagojen pouk in dejavnosti, da bi lahko optimalno razvijali svoje sposobnosti.

Naloge nadarjenih učencev po vertikali v Pascalovem trikotniku.

V šestem in sedmem razredu:

- raziskujejo logično in smiselno dopolniti Pascalov trikotnik s števili,
- iščejo zrcalne slike števil,
- poiščejo vzorce lihih števil,
- poiščejo vzorce sodih števil.

V osmem razredu raziskujejo:

- število točk, število diagonal, število vseh daljic med točkami,
- smiselna zaporedja vsot števil v Pascalovem trikotniku,
- matematične vzorce.

V devetem razredu raziskujejo:

- smiselna zaporedja vsot števil v Pascalovem trikotniku,
- kvadrat dvočlenika $(a + b)^2$,
- kub dvočlenika $(a + b)^3$,
- $(a + b)^4$,
- $(a + b)^5$,
- matematične vzorce.

Učenci samostojno raziskujejo v parih ali v skupinah. Svoje ugotovitve v Pascalovem trikotniku predstavijo ostalim sošolcem od šestega do devetega razreda in na odprtih učnih urah za starše.

Ključne besede: Pascalov trikotnik, samostojno raziskovanje, vzorci števil, lastne ugotovitve, napredek pri raziskovanju.

Abstract

The theme Reading Pascal's triangle vertically from 6th to 9th grade is a research intended for the talented pupils in the field of mathematics in the III. triad of the educational work, i.e. pupils with general intellectual ability, creative or productive thinking, leading skills, and skills in visual and the so called implementing arts.

Beside the general curriculum, these gifted and talented pupils need lessons and activities especially designed for them in order to develop their skills in the most efficient manner.

The talented pupils explore the vertical in the Pascal's triangle:

In the 6th and 7th grade:

- How to logically and reasonably complete the Pascal's triangle with numbers,
- They search for the mirror images of numbers,
- They search for patterns of odd numbers,
- They search for patterns of even numbers.

In the 8th grade:

- Number of points, number of diagonals, and number of all straight lines between the points
- Logical sum sequences of numbers in the Pascal's triangle,
- Mathematical patterns.

In the 9th grade:

- Logical sum sequences of numbers in the Pascal's triangle,
- Square of binomial $(a + b)^2$,
- Cube of binomial $(a + b)^3$,
- $(a + b)^4$,
- $(a + b)^5$,
- Mathematical patterns.

The pupils explore independently in pairs or groups. They present their findings about the Pascal's triangle to the other pupils from 6th to 9th grade as well as at the open lessons for parents.

Key words: Pascal's triangle, independent research, number patterns, own findings, progress in research.

Uvod

Naravna števila, zapisana v trikotniku, imenujemo Pascalov trikotnik. Le-ta je dobil ime po znanem francoskem matematiku, filozofu in fiziku, Blaisu Pascalu (1623–1662). V matematiki se je ukvarjal s stožčevimi preseki, teorijo števil, kjer je znan njegov Pascalov aritmetični trikotnik binomskih koeficientov ali Pascalova matrika. Razprava o njegovem aritmetičnem trikotniku je izšla šele tri leta po njegovi smrti. Na Kitajskem se je omenjal že v 13. stoletju, zato ga nekateri avtorji imenujejo tudi Kitajski trikotnik.

Zaradi različnega poimenovanja trikotnika ga bomo v nadaljevanju raziskovanja z nadarjenimi učenci od 6. do 9. razreda poimenovali kar Pascalov trikotnik.

Raziskovanje Pascalovega trikotnika poteka po vertikali od 6. do 9. razreda z nadarjenimi učenci. Vzporedno z znanjem, ki ga nadarjeni učenci v posameznem razredu že imajo, so sledila dodatna navodila za posamezne razrede v III. triadi. Učenci v svojem raziskovanju in logičnem razmišljanju z le-temi niso bili omejeni.

Na samem začetku je bilo potrebno nadarjene učence seznaniti s shemo Pascalovega trikotnika, kako jo v praksi z matematičnim računanjem pravzaprav dobimo. Za izpolnjevanje sheme je predhodno potrebno znanje, in sicer seštevanje naravnih števil, ki ga nadarjeni učenci dobro obvladajo. Po predhodnih navodilih izpolnijo shemo vsaj do desete globine ($n=10$).

				1						n=0					
				1	1					n=1					
				1	2	1				n=2					
				1	3	3	1			n=3					
				1	4	6	4	1		n=4					
				1	5	10	10	5	1	n=5					
				1	6	15	20	15	6	1	n=6				
				1	7	21	35	35	21	7	1	n=7			
				1	8	28	56	70	56	28	8	1	n=8		
				1	9	36	84	126	126	84	36	9	1	n=9	
				1	10	45	120	210	252	210	120	45	10	1	n=10

Slika 1: Pascalov trikotnik do $n=10$

Raziskovalno delo nadarjenih učencev v Pascalovem trikotniku je privedlo do zanimivih matematičnih spoznanj, ki so jih lahko povezali z znanjem posameznih matematičnih tem, ki so jih slišali pri rednih urah matematike v posameznih razredih.

Šesti in sedmi razred

a) Soda in liha števila – barvanje sodih in lihih števil privede učence do dveh zanimivih vzorcev v Pascalovem trikotniku.

b) Za poševne vrstice in stranici trikotnika učenci ugotovijo:

– da sta kraka trikotnika same enice;

– v naslednji (drugi) vzporedni koloni od kraka so zaporedna naravna števila 1, 2, 3, 4, 5, 6 ...

c) Večkratniki naravnih števil 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 jim v Pascalovem trikotniku pričarajo zanimive vzorce s trikotniki. Pri opazovanju in primerjanju pobarvanih večkratnikov posameznega števila od 2 do 10 so učenci nanizali precej ugotovitev, in sicer:

– prava ugotovitev, da pri večkratnikih števila 3 nastane največji pobarvan enakostranični trikotnik, stranica meri osem strnjenih naravnih števil v eni vrsti, do osme globine, kjer se konča z eno številko, ki je oglišče trikotnika;

– pri vseh večkratnikih posameznih števil v Pascalovem trikotniku nastanejo manjši ali večji enakostranični trikotniki. Da so poimenovali enakostranični trikotnik, so prišli do spoznanja – število strnjenih števil večkratnika v eni vrsti in število vrst;

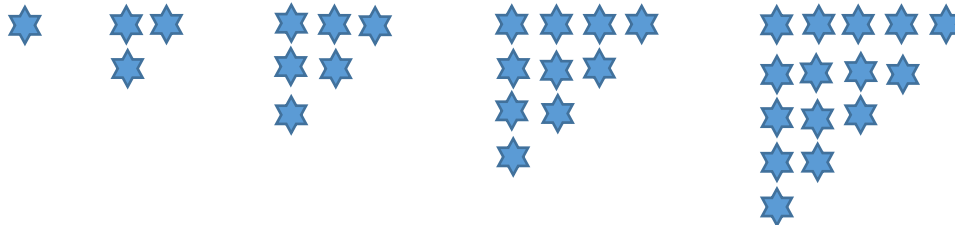
– kot so poimenovali učenci svojo ugotovitev, je Pascalov trikotnik obrnjen navzgor in vsi pobarvani trikotniki obrnjeni navzdol;

– zanimiva ugotovitev, da sploh ne nastanejo trikotniki, če poiščejo najmanjše skupne večkratnike v (2, 3), v (3, 4), v (3, 7) itd.;

– povezovanje znanja v Pascalovem trikotniku o lihih, sodih številih in večkratnikih števila dva privede do ugotovitve, da so večkratniki števila dva soda števila in nepobarvan del Pascalovega trikotnika ostanejo liha števila.

Osmi razred

a) O **trikotniških številih** učenci s pomočjo posredovanih narisanih shem (1, 3, 6, 10 ...) ugotovijo sledeče:

- trikotniška števila so v tretji s stranico vzporedni koloni;
- z vsoto dveh zaporednih trikotniških števil v tej koloni dobimo popolne kvadrate števil ($1 + 3 = 4 = 2^2$, $3 + 6 = 9 = 3^2$, $6 + 10 = 16 = 4^2$...);
- popoln kvadrat števila druge kolone dobimo tudi, če seštejemo trikotniški števili tretje kolone, ki kvadrat števila oklepata z desne strani (primer: Število dva oklepata števili 1 in 3.):

$$(1 + 3 = 4 = 2^2 \dots 28 + 36 = 64 = 8^2).$$

b) **Potence** števila 2 dobimo s seštevanjem števil v ravni vrsti.

$$\begin{array}{cccccc} & & & & & 1 & & 2^0=1 \\ & & & & & 1 & & 1 & & 1+1=2=2^1 \\ & & & & & 1 & & 2 & & 1 & & 1+2+1=4=2^2 \\ & & & & & 1 & & 3 & & 3 & & 1 & & 1+3+3+1=8=2^3 \\ & & & & & 1 & & 4 & & 6 & & 4 & & 1 & & 1+4+6+4+1=2^4 \end{array}$$

Kot zanimivost so učenci 8. razreda ugotovili, da velja kvadrat števila 11 le v prvih petih zaporednih vrsticah, kjer so enomestne številke, in sicer:

$$\begin{array}{cccc} & & & 1 & & 11^0=1 \\ & & & 1 & & 1 & & 11^1=11 \end{array}$$

$$\begin{array}{cccc}
 1 & 2 & 1 & 11^2 = 121 \\
 1 & 3 & 3 & 1 & 11^3 = 1331 \\
 1 & 4 & 6 & 4 & 1 & 11^4 = 14641
 \end{array}$$

c) **Nogavice** v Pascalovem trikotniku so za učence III. triade zbudile največjo motivacijo za raziskovanje, čeprav bi že učenci nižjih razredov tudi zmogli raziskati le-te. Asociacijo nogavice so učenci povezali s prazničnimi dogodki, kot so Miklavž in božično-novoletni prazniki. Sledile so ugotovitve:

- vsaka nogavica ima svoj začetek v številu ena;
- dolžina nogavice ni omejena;
- dolžina stopala sta pri vsaki nogavici dve števili, pri čemer je eno število peta in drugo število prsti;
- nogavice so simetrične in v Pascalovem trikotniku obstajata dve popolnoma enaki nogavici, prva izhaja iz enke z leve strani stranice trikotnika, druga iz enke iste vrste z desne strani. Učenci so jih poimenovali zelo duhovito, da skupaj tvorita levi in desni par;
- kot zanimivost so uspeli raziskati, da lahko imata dve nogavici za prste enako število, pri čemer je ena nogavica vedno krajša in druga daljša.

Deveti razred

a) **Kvadrat dvočlenika** je snov 9. razreda, zato je tudi cilj pri raziskovanju Pascalovega trikotnika, da nadarjeni učenci najdejo smiselno povezavo zapisa $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$. Za kvadrat vsote dvočlenika spoznajo pri redni uri postopek do splošnega pravila za kvadrat dvočlenika. Prav tako znajo zmnožiti tri vsote enakih dvočlenikov $(a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b)$, kar predstavlja kub dvočlenika $(a + b)^3$, in s produktom $(a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b)$ razvijejo splošno pravilo za kub dvočlenika $a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + b^3$. Postopek ponovijo s produktom štirih enakih vsot dvočlenikov $(a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b) = (a + b)^4 = a^4 + 4a^3b + 6a^2b^2 + 4ab^3 + b^4$. Tudi produkt petih enakih vsot $(a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b) \cdot (a + b) = (a + b)^5 = a^5 + 5a^4b + 10a^3b^2 + 10a^2b^3 + 5ab^4 + b^5$.

$$\begin{array}{cccccc}
 & & & & & 1 \\
 & & & & & 1 & 1 \\
 & & & & 1 & 2 & 1 \\
 & & 1 & 3 & 3 & 1 \\
 & 1 & 4 & 6 & 4 & 1 \\
 1 & 5 & 10 & 10 & 5 & 1
 \end{array}
 \begin{array}{l}
 \\
 \\
 (a+b)^2 = 1a^2 + 2ab + 1b^2 \\
 (a+b)^3 = 1a^3 + 3a^2b + 3ab^2 + 1b^3 \\
 (a+b)^4 = 1a^4 + 4a^3b + 6a^2b^2 + 4ab^3 + 1b^4 \\
 (a+b)^5 = 1a^5 + 5a^4b + 10a^3b^2 + 10a^2b^3 + 5ab^4 + 1b^5
 \end{array}$$

Učenci poskušajo zapisati binomski izrek za $(a + b)^n =$.

b) Število točk in število daljic med temi točkami je povezava med drugo kolono, kjer so zaporedna naravna števila, in sosednjimi števili tretje vzporedne kolone s stranico trikotnika. Število diagonal učenci računajo po že znani formuli ali obrazcu $\frac{n \cdot (n-3)}{2}$, ki so ga spoznali v 8. razredu. Utemeljitev je bila sledeča.

števila kolone (št. točk)	2.	števila kolone (št. daljic med točkami)	3.	lik in število stranic	število diagonal	Št. stranic in št. diagonal je število vseh narisanih daljic med danimi točkami.
1						Za eno daljico sta potrebni dve točki.
2		1				Dve točki, narišemo natanko eno daljico.

3	3	trikotnik n=3	0	Tri nekolinearne točke določajo tri daljice ($3+0=3$).
4	6	štirikotnik n=4	2	Štiri stranice in dve diagonalni je šest daljic med štirimi točkami ($4+2=6$).
5	10	petkotnik n=5	5	Pet stranic in pet diagonal je deset daljic med petimi točkami ($5+5=10$).
6	15	šestkotnik	9	Šest stranic in devet diagonal je petnajst daljic med šestimi točkami ($6+9=15$).
7	21	sedemkotnik	14	Sedem stranic in štirinajst diagonal je enaindvajset daljic med sedmimi točkami ($7+14=21$).
8	28	osemkotnik	20	Osem stranic in dvajset diagonal je osemindvajset daljic med osmimi točkami ($8+20=28$).
16	126	šestnajstkotnik	104	Šestnajst stranic in sto štiri diagonale je sto dvajset daljic med štirimi točkami ($16+104=120$).

Zaključek

Smisel raziskovanja v shemi Pascalovega trikotnika je bila za nadarjene učence igra, zabava in prisotno je bilo zadovoljstvo nad lastnim uspehom, saj so poglobili znanje z dodatnimi učnimi cilji. Med lastnim raziskovanjem so spoznali pravila, zanimive vzorce, ki imajo vedno smisel in simetrijo. Pozitivno so sodelovali z učenci, ki jih takšno delo motivira, ki

jih osrečuje raziskovanje »neznane« in postane znano, delili mnenja, iskali vedno nove smiselne povezave.

Uporabnost raziskovalne aktivnosti je možno uporabiti pri rednem pouku, matematičnih delavnicah, dodatnem pouku, za razvedrilo v prostem času doma individualno ali v krogu domačih.

Pri raziskovalnem delu sta spremljava in individualna analiza spremljave posameznega učenca pokazali velik napredek posameznega učenca.

Zajeta so bila naslednja področja:

- **miselno-spoznavno področje** (divergentno in logično mišljenje, domišljija, natančno opazovanje, kritično mišljenje, dober spomin, smisel za humor, spretno in hitro reševanje problemov);
- **učno-storilnostno področje** (široka razgledanost, visoka učna uspešnost, bogat besedni zaklad, dober prenos znanja v prakso, spretnosti na umetniški dejavnosti (glasba, ples, risanje, dramatizacija ...), motorična spretnost in osebna vzdržljivost;
- **motivacija** (radovednost, različni interesi, vztrajnost pri reševanju in izvajanju nalog, osebno zadovoljstvo pri doseganju ciljev, težnja k popolnosti, izjemna zavzetost pri delu);
- **socialno-čustvena področja** (močno razvit občutek za pravičnost, voditeljske sposobnosti in sposobnost vodenja, samostojnost in neodvisnost, smisel za organizacijo ...).

Viri in literatura

Enzensberger, H. M. (2000). Številski hudiček, ki jim je matematika trn v peti. Tržič: Učila.

Hogben, L. (1976). Matematika v nastajanju. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Koncept: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ (1999). Nacionalni kurikularni svet, Področna kurikularna komisija za OŠ, Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci.

Nauk.si. Napredne učne kocke. (n. d.). Binomski izrek in Pascalov trikotnik. Pridobljeno na <http://www.nauk.si/materials/1098/out/index.html#state=8>

Rajh, Sonja. (2017). Matematika v šoli, letnik 23. Ljubljana: ZRSŠ.

Pridobljeno na https://sl.wikipedia.org/wiki/Blaise_Pascal

Darja Polner: Projektno delo

OŠ Ljudski vrt Ptuj

darja.polner@os-ljudskivrtptuj.si

Likovna umetnost in izražanje otrok sta močno povezani. Skozi likovno umetnost otroci izražajo različna čustva. V šoli likovno nadarjene otroke vzpodbujamo med poukom, pri različnih delavnicah in projektih. Kot učiteljica likovne umetnosti likovno nadarjene učence aktivno vključujem v različne projekte, kjer lahko izrazijo svojo kreativnost in jo pokažejo širši javnosti. Najbolj so motivirani, ko se jim ponudi njim nov material ali orodje.

Predstavila sem dva večja projekta, ki sem jih izvedla z nadarjenimi učenci. Prvi je animacija stop-motion ali piksilizacija, ki smo jo uporabili za eno izmed prireditev naše šole. V drugem smo iz blaga izdelali maske in z njimi okrasili ptujsko mestno hišo.

Učenci so v animaciji izdelali vabilo za prireditev in kratke filme, ki so služili kot napovednik posamezne nastopajoče skupine. Pri delu so bili zelo ustvarjalni in pri tem uživali. Spoznali so, kako nastane animirana podoba in kako jo lahko z zelo enostavno računalniško obdelavo pretvorimo v gibljivo sliko ter ji dodamo zvok.

Na Ptujju je pustni čas izjemno pomemben del kulturnega življenja. V tem šolskem letu je bila naša šola zadolžena za pustno okrasitev mestne hiše. Za zunanjo podobo fasade sem izbrala barvno blago, ki so ga učenci pletli, prepletali in oblikovali na plastično mrežo in tako ustvarili pisane slike pustnih mask v večjih formatih, ki smo jih obesili na pročelje mestne hiše. Učenci so bili zelo ustvarjalni in na svoje delo ponosni.

Ključne besede: likovna umetnost, likovno snovanje, nadarjeni, projektno delo, vabilo, animacija, okrasitev

Fine art and emotional expression of children are strongly connected. At school, we are motivate artistically gifted students in classes, at various workshops and projects. As a teacher of fine arts, I actively involve artistically talented students in various projects, where they can express their creativity and exhibit their work. They are highly motivated when they can create with new material or tools.

I am going to present two major projects that I made with gifted pupils. The first is stop motion or pixilisation, which we used for one of our school events. In the second, we made masks from fabric for decoration of the Ptuj town hall with them.

Pupils made an invitation in a stop motion animation for a school event and short films that served as trailers for individual performing groups. The students they were very creative and enjoyed the work. They learned how to create an animated figure and how to turn it into a motion with very simple computer processing and add sound to it.

Carnival events are an important part of cultural identity of Ptuj. In this school year, our school was responsible for the carnival decorations of the town house. For the facade, I chose the colourful fabric that the students knited, intertwined and shaped on a plastic net and their created colorful images of carnival

masks in larger formats that we hung up on the front. The pupils were very creative and proud of their work.

Key words: fine art, optional art subject, project work, invitation, animation, decoration

1. Uvod

Učenci skozi likovno ustvarjanje izražajo različna stanja, poglede ali razmišljanja, pri tem so močno osredotočeni na končno vizualno podobo svojega dela. »Učenci, ki so likovno nadarjeni, v vsebini svojega likovnega izdelka močno poudarjajo vizualni vidik. Zmožni so selektivnega opazovanja, ki se učinkovito dopolnjuje z močnim vizualnim spominom in domišljijo.« (Tacol, 2003, str. 21). Zato je delo z nadarjenimi zelo prijetno in učinkovito, saj so ob pravilni izbiri materialov, motivov in tehnik zelo motivirani, njihova dela so velikokrat svojevrstne otroške umetnine. Pri tem je pomembno tudi premišljeno načrtovanje dela, časovna razporeditev, poznavanje njihovih sposobnosti in dobra motivacija.

Delo s temi učenci, ki ga organiziram na različne načine in pri tem uporabljam raznovrstne oblike, poteka v šoli, v obliki taborov, delavnic ali sobotnih šol, takrat obiščemo razstave in si ogledamo arhitekturo mest.

Pri urah likovne umetnosti ali likovnega snovanja lahko nadarjeni učenci vedno izvedejo likovno nalogo, likovno tehniko ali likovni motiv na zahtevnejši način in na višji stopnji. Naloge se trudim zastaviti tako, da se lahko vsak učenec izrazi na svoj način. V kolikor je izdelek na višji ravni ter primeren za likovni natečaj in se ne zaključi pri rednih urah, ga lahko učenci nadaljujejo izven pouka. Za zahtevnejše in kompleksnejše naloge delo velikokrat načrtujem v obliki projektnega dela, ki traja dalj časa.

2. Projektno delo

Po Tonki Tacol (2003) upoštevamo različne cilje:

- vzgojno (efektivni) največkrat za razvijanje estetsko-ustvarjalnega čuta,
- izobraževalni (kognitivni in psihomotorični) za razvijanje motoričnih spretnosti,
- procesni za odkrivanje znanja in idej,
- končni (produktni) cilj, ki se vidi kot rezultat in

– razvojni, ki opredeljuje razvoj raznovrstnih psihofizičnih učenčevih funkcij.

V zadnjih nekaj letih smo izvedli veliko projektov, kjer so lahko učenci pokazali svoj likovni talent. Naštela bom samo nekaj primerov:

Prireditve

Kot učiteljica likovne umetnosti velikokrat sodelujem pri prireditvah s scenskimi deli. Zelo pomembno se mi zdi, da se v to delo vključijo nadarjeni učenci. Zato so aktivni pri načrtovanju in izdelavi scenske podobe šolskih prireditev v klasično slikarski obliki bodisi pri izbiri bodisi pri obdelavi vizualne podobe z uporabo sodobnih tehnologij.

Stojnice

Na Ptuju vsako leto maja organizirajo prireditev Dan Evrope, kje šole z izbrano temo predstavijo določeno državo. Učenci izdelajo celostno podobo stojnice in različna darilca za obiskovalce. Matična šola predstavlja Švedsko, podružnica Slovaško. Ta prireditev ni edina te vrste.

Mozaiki

Našo matično in podružnično šolo krasijo številni mozaiki. Ti vsakoletno nastajajo že od leta 2008, ko so nadarjene učenke poslikale zid nad umivalnikom. Naš največji tovrstni projekt smo leta 2010 realizirali v atriju šole, kjer so nadarjenimi učenci izdelali fontano. Eden od projektov je zasnovan tako, da vsak učenec, ki zaključuje 9. razred, izdelava in pobarva svojo ploščico iz gline. Naslednja generacija nadarjenih otrok poskrbi, da postanejo te ploščice z imeni del mozaika.

Naš najnovejši projekt je bil »Bil je stol«, kjer smo preoblikovali stare šolske stole.

2. 1. Projekt izdelava animacij stop-motion

Učitelji likovne umetnosti se vedno znova spopadamo z ustvarjalnostjo. Razvoj tehnologije nam omogoča različne aktivne oblike in pripomočke, kot sta uporaba fotoaparata in računalnika.

Zato sem se v šolskem letu 2013/14 skupaj z učenci odločila, da izdelajo vabilo na drugačen način. Vabilo za teden aktivnosti v mesecu marcu so posneli v animaciji stop-motion (animaciji zaustavljenih gibov, piksilizaciji).

Animacija zaustavljenih gibov ali animacija stop-motion nastane tako, da posamezne nežive premete ali ljudi postavimo in premikamo v želene položaje in jih v vsakem

zaustavljenem gibu fotografiramo. Te fotografije moramo združiti v neprekinjeno predvajanje zaporedja in tako ustvarimo iluzijo gibanja. To storimo v računalniškem programu, kjer lahko dodamo poljubne zvočne efekte ali glasbo. Proces nastajanja daljše animacije stop-motion je počasen, zato smo na začetku načrtovali, kako bodo to izvedli v zelo omejenem in kratkem času ter pri tem naredili primerno kvaliteten izdelek.

Za fotografiranje potrebujemo stojalo in kolikor se da konstantno svetlobo, saj se zazna vsak premik, kar je lahko zelo moteče. Učenci so hitro spoznali, kje so težave, nekajkrat so morali fotografije posneti znova, saj se jim je v kadru nepričakovano pojavil kakšen nenačrtovan detajl ali učenec. Zaradi pomanjkanja časa ni bilo mogoče popraviti vsega.

Pred tednom dejavnosti smo načrtovali in animirali vabilo za posamezne prireditve. Takšno podobo vabila smo izbrali zato, ker smo želeli drugačno obliko. Živimo namreč v dobi sodobne tehnologije in lahko uporabljamo spletno pošto. Pri izdelavi so z idejo in scenarijem sodelovali člani šolske glasbene skupine Cvetličniki, ki so kasneje posneli tudi najavo svojega nastopa.

Najprej so napisali scenarij in razdelili posamezne vloge. Izbrali smo »igralca«, ki sta bila tudi povezovalca prireditve, določili fotografa, ki sta kasneje fotografije obdelala z računalnikom ter učence, ki so pomagali pri premikanju in nastajanju kadrov.

Tako je nastal animirani film, kjer nas stopinje vodijo in nam pokažejo del naše šole, hkrati se nam na različne načine predstavi, kaj se dogaja v posameznem dnevu tedna. To so naredi simbolno, saj so za najavo literarnega večera uporabili knjigo v knjižnici, kjer se izpišejo črke. Učenci so to najavo dopolnili s premikanjem vreč in voditeljev. Za potopisni večer so uporabili globus in premikajoče roke, za likovno razstavo paleto s čopičem. Besedilo so animirali, saj se črke prikažejo postopno. Na koncu vabila so ves tekst animirali s pomočjo projekcije.

Naša šola ima svojo himno, ki so jo člani šolske skupine za to priložnost spremenili v instrumentalno obliko, ki je postala glasbena podloga vabila. Končno računalniško obdelavo sta s programom Windows Movie Maker naredila učenca, pri tem sem jima pomagala.

V tednu dejavnosti smo z nastopajočimi skupinami izdelali kratke animirane filme, najave njihovih nastopov za prireditev »si.talent@si«. Oblikovali smo dve skupini s tremi učenci in določili vodji, ki sta imela največ fotografskih znanj ter izkušenj. Ti so se pogovorili s posameznimi skupinami, kako se želijo predstaviti, ter jim pri tem svetovali in jih usmerjali. Sestavili so okvirni scenarij in v štirih dneh posneli fotografije. S časom so bili zelo

omejeni, saj je bilo potrebno izdelati dvajset napovednikov. Med njimi so po mojem mnenju v domiselnosti in samostojnosti načrtovanja najbolj izstopale skupine Rakete, Kartončki, Vlavec, 8. a in 9. a. Zanimivo je, da so v teh skupinah v večini bili učenci, ki so tudi likovno sposobnejši ali nadarjeni. Mlajšim učencem so pomagali starejši, ki so jih fotografirali.

Nastale fotografije sta učenca, ki sta bila vodja skupine s pomočjo računalnika vsak dan sproti, združila v gibljive slike ali animirane filme. Ta učenca sta kasneje svoje šolanje nadaljevala v Srednji šoli za oblikovanje, smer medijski tehnik. Dobro je, da se učenci že v osnovni šoli srečajo z različnimi priložnostmi, ki jim lahko koristijo pri kasnejših izkušnjah in odločitvah.

Skupaj so izbrali glasbeno spremljavo Gerta Wildena, Crafty Party.

Pri delu in ustvarjanju so učenci zelo uživali, bili kreativni, domiselni in se sproti uspešno prilagajali nastalim situacijam. Večina se jih je s to vrsto animacije srečala prvič. Zelo pomembno je bilo povezovanje različnih znanj in področij.

Prireditev in vabilo sta bila drugačna od prejšnjih in po odzivu javnosti smo sklepali, da jim je kljub zelo omejenemu času delo uspelo.

2. 2. Okrasitev ptujske mestne hiše

Vsako leto v pustnem času, kurentovanju, ptujske šole sodelujemo z likovnimi izdelki, ki krasijo različne stavbe. Za okrasitev mestne hiše je vsako leto zadolžena druga šola. Pred šestimi leti smo prvič krasili notranjost in zunanost mestne hiše, za slednjo smo uporabili ogromne natisnjene fotografije, kjer smo s poslikavo obrazov (body painting) prikazali različne maske sveta.

V tem šolskem letu, 2017/18, je bila naša šola spet zadolžena za pustno okrasitev mestne hiše. Projekt pustne okrasitve sem začela načrtovati že avgusta in ga učencem predstavila septembra. Z realizacijo smo pričeli konec novembra in mestno hišo okrasili prvega februarja.

Največji izziv mi je predstavljalo, kako to izvesti na drugačen, izviran in učinkovit način. Največ časa in dela smo imeli z izdelki, ki smo jih namestili na pročelje stavbe. Za ta del sem izbrala barvno blago, kot izhodišče pa makrame.

»Makrame (Macramé) je starodavna umetnost vezanja vozlov v določene vzorce, ki se lahko uporabljajo za različne ustvarjalne namene, od nakita (micro macrame), dekoracije doma, oblačil itd. Izraz »makrame« je arabskega izvora in pomeni obrobno nit.« (Makrame, b.d.)

Na začetku smo skupaj z učenci na internetu, poiskali primere slik, ki so bile izdelane iz blaga. Načrtovanje so začeli z dobro pripravo, z izdelavo barvnih skic in se dogovorili, da bodo svoje slike ustvarjali s svojimi načini vezenja. Izdelati so morali večje forme, ki so efektne in obstojne v vsakem vremenu.

Sama sem izbrala barvno blago in ga s pomočjo učencev narezala na tanjše trakove, ki so jih razvrstili v škatle po različnih barvah. Druga faza dela je bila slikanje s tem blagom. Na plastične mreže so učenci v skupini treh barvne trakove pletli, prepletali in s tem oblikovali podobe. Osnovno obliko maske so oblikovali s črno konturo in kasneje barvne ploskve zapolnili z ostalimi barvami. Tako so ustvarili pisane slike pustnih mask v večjih formatih. Delali so v času izbirnega predmeta likovno snovanje in pred poukom. Vse skupaj so ustvarjali skoraj dva meseca, saj je vsaka slika nastajala več kot 15 ur. Nastalo je šest večjih mask in napis. Pri delu je sodelovalo enaindvajset učencev. S slikami smo okrasili pročelje mestne hiše. Ker je na pročelju večje število oken, smo iz ostalih obesili narezane barvne trakove, ki smo jih zvezali na preostalo mrežo. Učenci so bili zelo ustvarjalni, zavzeti in na svoje delo upravičeno ponosni.

V notranjosti mestne hiše smo razstavili veliko različnih del, ki so jih pri rednih urah likovne umetnosti izdelali učenci različnih razredov. Največjo vlogo pri ustvarjanju so imeli nadarjeni učenci, ki so zelo uspešno sodelovali z ostalimi. Kaširali so odpadno embalažo, jo pobarvali na tri različne načine in tako dobili zanimive maske. Na aluminijasto folijo so narisali velike maske in to dopolnili s tempera barvami. Učenci 9. razreda so svoje maske oblikovali iz aluminijaste žice. Za okna smo uporabili svileni papir različnih barv, ki so ga razrezali, vstavili v prozorno folijo in plastificirali. Osnovno obliko mask so narisale štiri nadarjene učenke, po njihovi predlogi so ostali izrezovali oblike.

Poglavitno vlogo pri projektu so imeli nadarjeni učenci s svojimi idejami, z delom, motiviranjem in vodenjem. Delo, ki so ga postavili na ogled širši javnosti, je naletelo na zelo pozitivne odzive, ki so jih nekateri v mestni hiši zabeležili v knjigo vtisov ali izrekli ustno. Največ časa in truda so porabili za zunanjo podobo stavbe, za maske iz barvnega blaga. S tem materialom so se srečali prvič, pri delu so eksperimentirali, se prilagajali, bili ustvarjalni in zadovoljni. Vsem nam bo ta projekt kot nova izkušnja ostal v zelo prijetnem

spominu. Tudi sama sem se s takšnim delom srečala prvič in zato je bil zame to dodaten izziv, pri katerem sem se naučila nekaj novega.

3. Zaključek

Projektno delo je vedno znova zelo uspešno. Na tak način učenci pridobijo veliko znanj, spretnosti, razvijajo ustvarjalnost in svoje delo postavijo na ogled širši publiki. Treba je veliko časa, v prvi vrsti idej, truda, prilagajanja in medpredmetnega povezovanja. Vendar končni rezultat in zadovoljstvo učencev vedno pove, da vse to ni bilo zaman. Zato bom tudi v prihodnje delo z nadarjenimi učenci načrtovala in izvajala v tej obliki in hkrati v njega vključevala ostale učence, saj nadarjeni zelo uspešno in z veseljem prevzamejo vlogo mentorja.

Literatura in viri:

Tacol, T. (2003), *Likovno izražanje*. Ljubljana, Debora.

Makrame. (b.d). V *Ročna dela*. Pridobljeno s <http://www.rocnadela.si/index.php/pletenje-in-kvackanje/makrame/50-makrame>

Ana Perovič: Kako prelini misli na papir? **Pisanje eseja pri (dodatnem) pouku angleščine**

OŠ bratov Polančičev Maribor
ana@osbp.si

POVZETEK

Naloga učitelja angleščine je, da skozi leta učenja tujega jezika spremlja napredek in razvijanje vseh štirih jezikovnih kompetenc posameznega učenca. Omogočiti mu mora razvoj veščin, ki presegajo učni načrt in od njega zahtevajo, da je aktiven tudi zunaj pouka. Pri tem je pomembno, da so naloge, ki jih ponudimo, za učenca izziv, dopuščajo veliko mero ustvarjalnosti in glede na taksonomske stopnje spodbujajo kritično razmišljanje ter aktualizacijo. Med nadarjene ali talentirane po definiciji štejemo učence, ki so med drugim sposobni kreativnega ali produktivnega mišljenja. Pri nadarjenih se izrazito pokažejo lastnosti, kot so razvito divergentno mišljenje, bogato besedišče, spretnost v eni od umetniških dejavnosti (vzemimo pisanje). Vse zapisano učitelje jezika zavezuje, da z nadarjenimi učenci ciljno razvijajo spretnost pisnega izražanja. Ker se nadarjeni za jezik praviloma udeležijo tekmovanja iz znanja angleščine, večinoma pri dodatnem pouku (kot diferenciacija pa tudi med rednimi učnimi urami) strukturirano pristopamo k veščini pisanja pisnega sestavka (voden pisni sestavek, esej oz. predesejska oblika). Ker so pisne naloge odprtega (subjektivnega) tipa, se z učenci vedno najprej posvetimo elementom sestavka, ki jih vendarle lahko in moramo vrednotiti objektivno (jezikovna pravilnost, zgradba/vezljivost), nato pa skozi različne dejavnosti (velika mera teh se osredotoča na obravnavo izbrane književne predloge) posvetimo besedišču (bogatenje, frazni glagoli, kolokacije, idiomi ...) in razvijanju vsebine.

KLJUČNE BESEDE: pouk angleščine, dodatni pouk angleščine, proces pisanja

ABSTRACT

The role of an English teacher is to monitor the improvement and development of all four language competences of an individual pupil throughout the years of learning a foreign language. A pupil must be given an opportunity to develop abilities that exceed the curriculum and require him to put an additional effort into his language progress. Hence, it is important that the tasks challenge a great deal of pupil's creativity and, regarding the taxonomic levels, encourage critical thinking and actualization. Among the gifted and talented by definition are pupils who are, alongside other things, capable of creative or dynamic thinking. Gifted and talented pupils clearly display certain potentials, such as developed divergent thinking, rich vocabulary, and artistic talents (writing for example). English teachers are somehow obliged to help the gifted and talented pupils to develop writing skills. It is quite common that pupils who are talented for languages participate in English language competitions. A skill of writing an essay is methodically developed in additional English lessons and (as a way of differentiation approach) in regular lessons as well. Since written

tasks are of an open (subjective) type, pupils first focus on the elements of the writing, which can and should be evaluated objectively (linguistic correctness, structure, coherence), and then through various activities (principally focused on the interpretation of the preselected book) are dedicated to the vocabulary (enrichment, phrasal verbs, collocations, idioms ...) and the development of content.

KEY WORDS: English lessons, additional English lessons, writing process

1 UVOD

Stik učencev z angleščino je danes bolj kot na šolske dejavnosti vezan na njihov prosti čas – družabna omrežja, televizijske vsebine, internetne strani, glasba, branje knjig idr. Iz tega dejstva izhaja tudi laično prepričanje, da se otroci, še posebej tisti, ki izkazujejo nadpovprečno znanje jezika, v šoli pravzaprav ničesar novega ne naučijo. Učitelji vemo, da brez sistematičnega učenja angleščine posameznik jezika ne obvladuje tako vešče in temeljito, posledično pa znanje ne zadostuje za uporabo v vseh sporazumevalnih okoliščinah.

Učenci, ki imajo angleščino »v ušesu«, velikokrat delajo napake pri rabi velikih začetnic, ločil, členov, predlogov, časov (raba, stavčna struktura) ... Naštete napake sicer ne zmanjšujejo naše sporazumevalne zmožnosti – sporočilo bo naslovnik razumel, vendar v oči bodejo predvsem takrat, ko so zapisane na papirju. Napake pri pisnem sporočanju nemalokrat razkrijejo šibke točke učečega se posameznika. Nadarjene učence zato spodbujamo k čim bolj samostojnemu tvorjenju pisnih izdelkov, saj argumentirano in strukturirano pisanje izkazuje popolno obvladovanje jezika. Nadarjeni učenci morajo zato stopiti korak dlje od preprostih krajših zapisov, ki vsebujejo le malo ustvarjalnosti in/ali argumentacije in so bolj ali manj tvorjeni po predlogah iz učbenikov. Zavedati se morajo namreč dejstva, da bodo kot perspektivni mladi ljudje gotovo soočeni s situacijo, ko bodo morali samostojno pisati tudi zahtevnejša, kompleksnejša, celo strokovna besedila. Priložnost in nujo, da s tem začnejo že zgodaj, v osnovni šoli, pa moramo najprej prepoznati učitelji. Učencem moramo ponuditi dovolj aktivnosti za razvijanje pisne kompetence na najvišji taksonomski stopnji.

Nujno moramo definirati tudi pojem eseja, ki smo ga suvereno uporabili v podnaslovu. Ta je po slovarski definiciji »živahno pisano literarno delo, navadno o kakem kulturnem problemu« (SSKJ). Štuhec ga definira kot eno od proznih literarnih zvrsti, v kateri avtor

izpostavi svoje (subjektivno) stališče, ki ga argumentira s primeri (2003, str. 17). Precej razširjeno pa je tudi pojmovanje eseja, kot ga predvideva maturitetni izpit. V primeru našega prispevka, v katerem obravnavamo pisanje besedil, katerih tvorci so osnovnošolci, ki pišejo v angleščini, gre gotovo za manj zahtevno besedilo, ki pa vendar kaže elemente esejskega tipa. Težava nastopi tudi zato, ker angleški pojem *essay* zajema široko paleto samostojno tvorjenih pisnih besedil, ki variirajo od poenostavljenih šolskih tvorb do strogo znanstvenih besedil na določeno temo.

Pri urah angleščine se postopoma navajamo na pisanje esejev, ki se ne navezujejo na literarno predlogo, temveč učenci v njih obravnavajo aktualne, otrokom zanimive tematike, o katerih morajo razmišljati tudi na bolj abstraktnem nivoju. Dodatni pouk pa je namenjen pisanju esejev, ki temeljijo na književnem besedilu kot izhodišču. Pisne naloge na regijskem in državnem tekmovanju temeljijo na književni predlogi, ki je vsako leto objavljeno v *Razpisu*.

Odgovoriti si moramo tudi na vprašanja, ki kot učiteljico slovenščine in angleščine tareta tudi mene. Ali je otrok, ki je prepoznan kot literarno nadarjen, enako pišoč tudi v tujem jeziku? Ali je otrok, ki ima ogromno jezikovnega znanja, uspešen tudi pri pisanju kompleksnih besedil, ki po kakovosti presegajo zgolj spretno uporabo jezika? Odgovor lahko podamo na podlagi subjektivnih izkušenj, ki niso sistematično strnjene v zanesljiv podatek. Učenec, ki bo uspešen pri pisanju v tujem jeziku, mora biti po eni strani literarno nadarjen, po drugi pa mora suvereno obvladovati tudi jezik. Dodajam, da je pomembna tudi splošna razgledanost posameznika, kritičnost do pojavov in samozavest pri izražanju sodb.

Proces razvijanja pisnega izražanja v angleščini je sicer zamaknjen v 2. VIO, a je sicer precej podoben kot v maternem jeziku – od enostavnega s pogostimi napakami do kompleksnega in z redkimi pomanjkljivostmi.

Pomembno je, da otrokom pisanje v angleščini približamo kot proces, ki ne sme potekati po postopku prevajanja misli iz slovenščine v angleščino, saj na tak način zapisano (ali povedano) deluje okorno, togo. Beseda mora steči naravno, spontano, že začetne ideje ter misli se morajo rojevati v jeziku, v katerem bodo zapisane, saj le tako izkazujemo najvišjo stopnjo obvladovanja jezika.

2 NADARJENI IN PISNO SPOROČANJE (V TUJEM JEZIKU)

Vzemimo, da teoretična izhodišča, ki jih v nadaljevanju poglavja jemljemo kot temeljna za načrtovanje dela z nadarjenimi, veljajo za posameznike, ki že v osnovi izkazujejo tudi nadpovprečno znanje tujega jezika (angleščine), ki so za lasten napredek pri tujem jeziku motivirani in ki presegajo standarde znanja, ki jih predvideva učni načrt. Dokument *Odkrivanje in delo z nadarjenimi* ne predvideva področja, v katerega bi posebej uvrščali učence, ki izkazujejo nadarjenost za tuje jezike.

Glede na *Standardizirane ocenjevalne lestvice* literarno nadarjen učenec:

- ceni prozo, poezijo, dramatiko, knjige nasploh,
- dobro pripoveduje,
- piše pesmi in/ali prozne sestavke,
- rad bere,
- je občutljiv za pomene besed, ritem in harmonijo besed,
- ima rad besedne in literarne igre,
- vztraja v literarni dejavnosti,
- izstopa v pisanju domišljjskih spisov (2011).

Do zastavljenih kriterijev glede literarne nadarjenosti lahko seveda vzpostavimo distanco. Za kakovosten pisni izdelek, ki bo izstopal iz povprečja, mora učenec namreč izkazovati predvsem zmožnost ustvarjalnega mišljenja. Za razvijanje le-tega je najpomembnejše divergentno mišljenje, ki ga definiramo kot odprt način mišljenja, saj dopušča več različnih, a hkrati pravilnih rešitev. Metodično in vsebinsko se razlikuje od konvergentnega mišljenja, ki ga definiramo kot zaprto, v eno samo rešitev usmerjeno mišljenje. Guilford ga je definiral kot večsmerno mišljenje, sestavljeno iz:

- fluentnosti (tekoče govorjenje, zgovornost),
- prilagodljivosti (fleksibilnost),
- izvirnosti (originalnost) in
- sposobnosti izdelave (elaboracija) (v Blažič, 2003, str. 8).

Če otrok poseduje naštetih značilnosti, ga gotovo lahko prepoznamo kot potencial, ki se lahko razvije v dobrega pisca. Poleg tega imajo nadarjeni običajno bolj bogato besedišče,

tvorijo daljše stavke s podredji in priredji; uporabljajo več kakovostnih pridevnikov; laže in hitreje tvorijo nove besede, besedne zveze in besedila. Nove, nenavadne ideje v njihovem pisnem sporočanju niso naključje, ampak dokaz njihove ustvarjalnosti. Ustvarjalen učenec je vedoželjen, zanimajo ga različne teme, predvsem tiste, ki nadgrajujejo učni načrt in so povezane z zunajšolskimi dejavnostmi, zato lahko o raznih temah več napiše, poda argumente, stališče in kritično presojo. Takšni posamezniki so zaradi večje občutljivosti za (tudi književna) besedila v določenem besedilu sposobni prepoznati več plasti, saj tudi več berejo (Blažić, 2003, str. 11).

3 POUK ANGLEŠČINE IN PISNO SPOROČANJE

Glede na *Učni načrt angleščina* moramo učitelji skladno s specifičnimi sposobnostmi posameznih učencev izvajati individualizacijo in diferenciacijo, kar pomeni prilagajanje pouka angleščine v vseh fazah. Pri nadarjenih lahko dejavnost pisanja eseja izvajamo kot notranjo diferenciacijo pri pouku. Učni načrt svetuje, da učence, ki dosegajo višjo raven sporazumevalne jezikovne zmožnosti, spodbujamo k dejavnostim, ki ustrezajo njihovi doseženi jezikovni stopnji, saj sicer obstaja nevarnost, da izgubijo motivacijo za učenje, ne napredujejo ali celo postanejo moteči v skupini (2016, str. 47–48).

Glavni poudarki glede pisnega sporočanja v *Učnem načrtu angleščina* za tretje vzgojno-izobraževalnem obdobje narekujejo:

- spodbujanje pri procesnem pisanju;
- spremljanje napredka in dajanje učinkovite povratne informacije;
- sistematično vodenje skozi postopke tvorjenja pisnega besedila;
- usmerjanje k tvorjenju, ki se povezujejo z drugimi šolskimi predmeti, ki ponudijo neko vsebino (temo) (2016, str. 43–44).

Cilji pisnega sporočanja v tretjem jezikovnem obdobju so priprava na zahtevnejše pisno sporočanje ter tvorjenje nekoliko kompleksnejših besedil (dopisi, elektronska sporočila, pisma, forumi itn.). Učenci postopoma usvojijo in uporabljajo postopke procesnega pisanja (načrtovanje pisanja, pisanje v fazah, urejanje besedil, samovrednotenje in korekcija ter druge strategije tvorjenja pisnega besedila (Učni načrt 2016, str. 19).

3.1 Tekmovanje iz angleščine za učence 9. razreda

V *Vodniku* beremo, da pisne naloge na tekmovanju iz angleščine za devetošolce pomenijo nadgradnjo učnega načrta, saj pisanje na osnovi književne predloge v osnovni šoli sicer ni predvideno. Z nalogami pisnega sporazumevanja se preverjajo zmožnosti tvorjenja pisnega besedila v angleščini. Tekmovalci morajo besedilo samostojno napisati s pomočjo iztočnic (kreativno pisanje). Prebrano književno delo na regijskem in državnem tekmovanju jim služi kot izhodišče (2015, str. 8).

3.2 Obravnava književne predloge

Kvalitetna obravnava predpisane književne predloge je vsaj tako pomembna kot to, da učence jasno seznanimo s temeljnimi principi tvorjenja esejskega besedila. Obravnave so lotimo tako, da knjigo učencem najprej približamo, jih motiviramo za to, da bodo sami znali prodreti v globlje plasti literarnega besedila. Z učenci se moramo predvsem veliko pogovarjati in jih spodbuditi k razmišljanju glede podobnosti s svojim življenjem ter snov iz besedila aktualizirati. Učenec se mora zavedati, da izvirnosti in poglobljenosti ne more doseči brez večkratnega branja. Pripraviti jih moramo na strukturirano argumentacijo, na iskanje dokazov za svoje trditve.

4 PISANJE KOT NAČRTOVANI PROCES

Kognitivno pisanje temelji na spoznavnem pojmovanju pisanja kot miselnega procesa, ki se ga da razvijati, je odprt spoznavni proces in pisec potrebuje splošno (dolgoročno) in konkretno znanje, ki je pogoj za nastanek dobrega besedila (Blažič, 2003, str. 16). Nadarjenost je sicer pogoj za vrhunski pisni izdelek, a tudi tisti manj sposobni lahko dosežejo in celo presežejo vrstnike, ki jim je občutek za pisanje bolj vrojen. Učenci se morajo zavedati, da pisanje po navodilih ali obravnavanje specifičnega problema ni prosti ali domišljijiski spis, temveč vključuje poglobljeno razumevanje teme in poznavanje temeljnih principov razvijanja le-te, utemeljevanje mnenj in sodb s konkretnimi primeri. Temi in naslovniku mora biti prilagojen tudi slog pisanja. Pri upovedovanju mora učenec uporabljati bogato, raznoliko besedišče in prikazati občutljivost za obvladovanje pomenskih nians med pojmi, pri čemer je izražanje nedvoumno in prodorno. Uporabljene slovnične strukture morajo biti raznolike in pravilno tvorjene, kar izkazuje dobro poznavanje jezikovnih norm. Povedano pa mora biti primerno členjeno in koherentno.

Pisni model, kot ga po Lindi Flower in Johnu Hayesu predstavi Blažičeva, je sestavljen iz treh prvin – pisnih dejavnikov, dolgoročnega spomina in faz tvorjenja (2003, str. 20).

Pisec pri pisanju naleti na več težav. Pogosta ovira je jezik, ki piscu preprečuje, da bi primerno in kakovostno izrazili svoje misli (Blažić, 2003, str. 21). V tujem jeziku je glede na jezikovne kompetence težav še več. Učenec se zavestno trudi upoštevati pravopisne, slovnične in skladenjske zakonitosti, kar mu včasih preprečuje spretno in poglobljeno izražanje misli, v najslabšem primeru pa popolnoma preusmeri piščevo pozornost, kar se izrazi v nepopolni, skopi vsebini. Milena Mileva Blažić piše, da se celo sposobnejši pisci srečujejo z neizogibnimi jezikovnimi problemi (stavek, ki je jezikovno pravilen, je lahko pomensko nepravilen ali celo izkrivi pomen), pri čemer ima v mislih pisce, ki pišejo v materinščini (2003, str. 21). Težave pri angleščini so torej lahko podobne ali še bolj pereče. Učenec se mora naučiti samostojno voditi in usklajevati zahteven pisni proces, ki se ga da naučiti.

5 KORAKI PISNEGA PROCESA

Z učenci se pisnega procesa vedno lotevamo po naslednjih korakih:

1. Pozorno branje navodil in načrt pisanja.

Učenec predvidi število odstavkov in se v grobem odloči, katero iztočnico bo v vsakem od njih razvijal. Vsaka iztočnica navodila mora biti razvita – opis stališča do izpostavljene teme (abstraktno), ki ga podpremo z najmanj enim primerom ali argumentom, ki se lahko nanaša na posameznikove življenjske izkušnje ali na književno predlogo (konkretno). Učenec premisli, ali je to, kar bo zapisal, dovolj izvirno in prodorno. Vedno išče boljšo idejo od tiste prve ter sklene, katera ponuja več možnosti za razvijanje. Ideje uskladi z zahtevano dolžino in načrtuje, kako bo smiselno razporedil število odmerjenih besed po posameznih odstavkih. Učenec premišljeno izbere prevladujočo časovno strukturo, v kateri bo pisal. Pisec opredeli, kdo je glede na navodila sporočevalec (običajno gre za izražanje lastnih sodb, lahko pa se zgodi, da se mora učenec postaviti v vlogo nekoga drugega, kar zahteva dodaten premislek) in kdo naslovnik.

2. Pisanje.

Ponovno branje navodil in pregled načrta pisanja.

Učenec med pisanjem po izdelanem načrtu sledi naslednjim strategijam:

– uporaba raznolikih vezniških sredstev na ravni stavka in pri uvajanju novih odstavkov,

- uporaba nepričakovanih pojmov – iskanje sopomenk in parafraziranje, da bi se izognili ponavljanju,
- označevanje pojmov in pojavov je čim bolj natančno, pestro, bogato, nepredvidljivo,
- uporaba idiomov, pregovorov, fraznih glagolov (primerno število glede na obseg in ustrezno vsebini),
- upoštevanje pravopisnih pravil,
- pravilna tvorba uporabljenih slovničnih struktur (pisec mora biti večč osnovnih zakonitosti) in uporaba več zapletenih slovničnih struktur (teh se načrtno nauči že v pripravah pred pisanjem),
- uporaba osnovnih glagolov je omejena – učenec išče ustrežnejše.

3. Pregled.

Ponovno branje navodil in pregled načrta pisanja ter skladnost zapisanega izdelka z le-tem. Učenec preveri koherenco zapisanega ter odpravi morebitne pravopisne in slovnične napake. Pozoren je na ponavljanje posameznih besed.

6 SKLEPNE UGOTOVITVE

Pisanje je dejavnost, ki jo moramo učitelji angleščine spodbujati in načrtno razvijati, saj se je je mogoče, če uberemo premišljeno strategijo, naučiti oz. izdelek posameznika izrazito izboljšati. Pisce moramo pred pisanjem kompleksnejših besedil načrtno pripravljati več let – začeti moramo že v 2. VIO. Pomembno je, da je delo z nadarjenimi učenci pozorno načrtovano. Do 9. razreda ga moramo spretno voditi po korakih doseganja vse do preseganja ciljev učnega načrta. Nadarjeni morajo predvidene jezikovne zakonitosti poznati in suvereno obvladati, za kar poskrbimo že pri pouku. Za širjenje besedišča in kompleksnost le-tega mora učitelj zagotoviti dodatno gradivo, saj mnogim nadarjenim učbenik ni dovolj (učenec izgublja zanimanje, morda celo nazaduje). S pravim pristopom lahko učence (pri)peljemo do odličnosti v pisnem izražanju, veščine, ki posamezniku olajša nadaljnji potek šolanja ali pomeni dodano vrednost njegovih kompetenc.

VIRI

Andrin, Alenka, et al. *Učni načrt. Program osnovna šola. Angleščina*. Ljubljana: Ministrstvo za ozobraževanje, znanost in sport: Zavod RS za šolstvo, 2016.

Blažič, M. M. (2003). *Kreativno pisanje : vaje za razvijanje sposobnosti kreativnega pisanja*. Ljubljana: GV Izobraževanje.

Pridobljeno s: https://sl.wikibooks.org/wiki/Kreativno_pisanje

Lesničar, B. (2015). *Tekmovanje iz angleščine – vodnik*. Pridobljeno s: https://www.zrssi.si/zrss/wpcontent/uploads/tekmovanje_anglescina_vodnik_2015-16.pdf

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, koncept (1999). Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.

Pridobljeno s: <https://www.zrssi.si/zrss/wp-content/uploads/koncept-dela-z-nadarjenimi-ucenci.pdf>

Razpis – tekmovanje iz angleščine 2017–18. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Pridobljeno s: <https://www.zrssi.si/zrss/wp-content/uploads/razpis-tekmovanje-iz-anglescine-2017-18.pdf>

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: DZS, 2005.

Standardizirane ocenjevalne lestvice za identifikacijo nadarjenih učencev OŠ (2011).

Ljubljana: MŠŠ: Zavod RS za šolstvo.

Pridobljeno s: <https://www.zrssi.si/zrss/wp-content/uploads/olnad07-os.pdf>

Štuhec, M. (2003), *Slovenska esejistika v 2. polovici 20. stoletja*. Ljubljana: Slovenska matica.

mag. Polonca Čontala Piberl: Dvojno izjemen učenec in moje ure SLJ

OŠ Angela Besednjaka Maribor
pcontala@gmail.com

Kot učiteljica sem zavezana učnemu načrtu in predpisanim ciljem, ki so podani s strani ministrstva. Izvajanje in potek ur pa je moja individualna odločitev, ki se izkazuje v letnem načrtovanju in sprotnih pripravah. V trenutku, ko v razredu srečam na eni strani nadarjene učence in na drugi strani učence s primanjkljajem, pa nastopi še tretja faza učiteljevega (mojega) dela, saj začnem pripravljati individualizacije za posameznike. Veliko manj težav mi povzroča delo za učence s primanjkljaji kot za nadarjene. Njihov interes se navidezno hitro spreminja, že ob prvih učnih snoveh se njihova področja bliskovito odpirajo v različne smeri, zato je za te učence izjemno pomembno, da proučim njihove interese in izberem ustrezne oblike dela, s katerimi jih motiviram in podpiram njihovo vedoželjnost. Kar hitro se lahko zgodi, da kakšnega učenca z nepravilnimi metodami ali s sredstvi »izgubim/-o« in preide v fazo nezainteresiranosti za delo pri predmetu. Še večji izziv mi predstavlja načrtovanje dela z dvojno izjemnim učencem, s katerim delam to šolsko leto. V svojem prispevku vam bom predstavila svoje delo s tem učencem pri govornem nastopu in pisnih nalogah.

Ključne besede: dvojno izjemen učenec/-ka, nadarjeni, emocionalno delo, učenec/-ka s primanjkljajem, slovenščina

Twice-Exceptional student at my Slovene language classes

Being a teacher I am obliged to follow the curriculum and prescribed objectives introduced by the Ministry. The scenario of teaching and its implementation is my own decision and it is achieved through annual planning and lesson preparation. When there are talented as well as the students with deficits in the same class, the third phase of my teaching process, the individualization, begins. I find that the work with the students with deficits is much less challenging than the work with the talented ones. At the very first steps of learning, the talented students seem to diverse rapidly their interest into different directions. At this point it is crucial for me to study their interests and to choose the appropriate methods of work by which they will be motivated and their thirst for knowledge will be supported. It happens easily that inappropriate methods and the means of work result in the loss of their interest. I find even more challenging the work with the twice-exceptional student who I work with this school year. In this paper I am going to present my work with above mentioned student on his oral presentation and written assignments.

Key words: twice-exceptional student, talented student, emotional work, student with special needs, Slovene language classes

Uvod

Dvojno izjemni otroci so nadarjeni in hkrati s specifičnimi učnimi težavami (Lep, 2015). Kiswarday (2017) navaja, da je njihov razvoj zelo nesinhron, imajo izrazite darove in izrazite primanjkljaje. Med učenci/-kami s posebnimi potrebami najdemo od 3 % do 5 % takšnih otrok (Lep, 2015). Pri dvojno izjemnem otroku gre hkrati za nadarjenost kot tudi za primanjkljaje in zaradi obojega otrok potrebuje pozornost ter prilagoditve pri učnem delu (Kiswarday, 2017). Pri svojem pouku slovenščine to upoštevam v vseh fazah: pri načrtovanju, organizaciji, izvedbi, preverjanju in ocenjevanju znanja. Pozorna sem na posameznike in na to, da vzgojno-izobraževalno delo temelji na konceptih, smernicah in navodilih, ki so sprejeti na Strokovnem svetu RS za splošno izobraževanje (Poznanovič Jezeršek, 2011). Sylwester (1994, v Čontala Piberl, 2016) ugotavlja, da so emocije v izobraževanju pomembne, vendar lahko po pregledu učnega načrta potrdim, da je ta element premalo upoštevan. Velik izziv mi pri mojem delu predstavlja načrtovanje dela z dvojno izjemnim učencem na vseh ravneh.

Jedro

Poučevanje lahko razumemo kot kompleksen proces, na katerega sočasno vplivajo kognitivni, čustveni in motivacijski dejavniki (Seifried 2002). Pri dvojno izjemnih učencih je za uspešno delo bistven čustven dejavnik, saj nam ob strokovnosti iskren in spoštljiv odnos odpira vrata do dela na drugačen način.

Učitelji dvojno izjemne otroke opisujejo (Kiswarday, 2017) kot bistre, a izjemno težavne, s pogostimi izbruhi jeze in z veliko potrebo po pozornosti. *Tudi učenec Peter, ki ga navajam kot primer, želi vedno znova na drugačen način opraviti svoje delo v šoli (oblika naloge, obrne list, ki ga mora pritrditi v razredu ...)*. Dvojno izjemni učenci so neposredni, kritični in pronicljivi. Ti otroci ljubijo šolo in jo hkrati sovražijo, kot navaja Kiswarday (2017). Lahko so izredno verbalno spretni in imajo bogato besedišče, česar pa pri pisanju ne morejo prikazati. Zelo dobro lahko razumejo nekatere kompleksne matematične koncepte, pri preprostih računskih operacijah pa jim ne gre ravno tekoče.

Kiswarday (2017) navaja, da zaradi neravnovesja med zmožnostmi in pričakovanji ter zaradi nerazumevanja okolice, ki otroku posreduje povsem napačne povratne informacije, otroci z dvojno izjemnostjo doživljajo veliko frustracij, napetosti, nelagodja, jeze in strahu, zaradi česar razvijajo obrambe mehanizme, ki se kažejo kot brezbriznost, umik, lahko pa

tudi kot agresivna nastrojenost prosti vsakemu, ki ne zazna sporočilnosti njihovih idej in prizadevanj (Backley v Kiwaeday, 2017).

Emocionalno delo učitelja/-ice je iz mojih izkušenj ključno za uspešno delo z dvojno izjemnimi učenci. Emocionalno delo je oblika dela, ki zahteva interpersonalno senzibilnost, osebno pozornost in individualen pristop; je del zasebne sfere, v kateri ima uporabno vrednost (kot dimenzija neplačanega skrbstvenega dela), znotraj javne sfere plačane zaposlitve pa ima menjalno vrednost in pomeni profesionalno urejanje emocij (Šadl, 2002, v Čontala Piberl, 2016).

V izobraževalnem procesu je emocionalni vidik dela zelo pomemben, saj lahko – kot učitelji in učiteljice – strokovne vsebine kvalitetno podajamo šele takrat, ko razpolagamo s čustvenimi in komunikacijskimi veščinami ter znanji oziroma, ko je tudi naš odnosni (čustveni) govor urejen in suveren.

Izpostavljam del svojega dela pri urah slovenščine z učencem Petrom, ki je v tretjem vzgojno-izobraževanjem obdobju. Peter je na šoli identificiran kot nadarjen učenec (naravoslovje, zgodovina), hkrati pa opredeljen kot otrok s primanjkljaji na posameznih področjih učenja (disgrafija, disortografija). Leta 2015 je bil usmerjen v izobraževalni program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo.

Pred pričetkom šolskega leta 2017/18 sem se seznanila z njegovimi posebnosti in se pogovorila s šolskim/-o specialnim/-o pedagogom/-injo. Skrbno sem proučila njegovo odločbo. Izhodišča, na katera sem bila pozorna, so sledeča: večkrat je miselno odsoten, v zvezek si ne zapisuje snovi, ne opravlja domačih nalog. Je zelo razgledan, veliko bere, zelo ga zanimata zgodovina in naravoslovje. Izkazane so diskrepantne umske sposobnosti, besedne sposobnosti so v okviru izredno visoke inteligentnosti, tudi nebesedne sposobnosti so v okviru visoke inteligentnosti. Dejavnosti, za katere ni motiviran, le stežka opravi. Težave ima s sošolci, občasno se z njimi spre, hitro se razjezi. Z učno snovjo načeloma nima težav, le občasno pri angleščini in slovenščini. Njegov zapis je neberljiv, opazni so primanjkljaji. Ima hudo obliko disgrafije in disortografije. Pisava je komaj berljiva, prisotne so slovnične napake in težave s pravopisom. Ima odpor do pisanja. Prilagoditve potrebuje na področju pisanja, možnost uporabe računalnika ter elektronsko pisanje testov. Njegovo močno področje je besedno-abstraktno mišljenje.

Moje delo, še pred vstopom v razred, se začne pri meni. Ko sem v skladu s svojimi vrednotami in sledim sebi, otrokom lažje omogočam prostor, da išče/-jo svoje poti pridobivanja znanja. Goleman (2010) pravi, da je prav to čustvena inteligenca, in sicer *zavedanje samega sebe* (prepoznavanje svojih občutkov in njihov vpliv na odločanje), *samoobvladanje* (uravnavanje svojih čustev), *socialna zavest oz. empatija* (prepoznavanje in razumevanje čustev drugih) ter *družbena spretnost* (sposobnost dajati drugim spodbudo, vplivati nanje in jih podpirati pri razvoju ter sposobnost reševanja konfliktnih situacij).

Ob branju učenčevih posebnosti se je v meni sprožila lastna refleksija, soočanje s svojim znanjem, emocijami, predvsem pa z negotovostjo, kako bom znala, kje so moji primanjkljaji, da lahko uspešno vodim in pomagam dvojno izjemnemu učencu. Kot navaja Košir (2015), so čustva osrednji del procesa poučevanja, številni avtorji/-ice ugotavljajo, da izobraževalni kontekst predstavlja intenziven emocionalni prostor, ki ga kot takega določa in oblikuje več dejavnikov. Emocije, njihova vloga in pomen v procesu poučevanja so bili doslej deležni manj pozornosti v primerjavi z drugimi psihološkimi procesi. Tako učitelji/-ice kot tudi učenci/-ke med poučevanjem in učenjem nenehno doživljamo široko paleto emocij.

O pojmi, ki ju nisem najbolj poznala, disgrafiji in disortografiji, sem s pomočjo literature (Magajna, 2008) spoznala, da lahko lažje in zmerne specifične težave ter jezikovne težave delimo v dve glavni skupini, ki vključujeta specifične primanjkljaje na ravni slušno-vizualnih procesov in na ravni vizualno-motoričnih procesov. Osredotočila sem se na disortografijo, ki pomeni pravopisne težave, in disgrafijo, ki pomeni težave pri pisanju.

Pred vsemi učnimi strategijami pa sem se zavedala, da je najpomembneje, ali mi bo učenec Peter zaupal, videl v meni oporo in pomoč. Kot navaja Lep (2015), je pri dvojno izjemnih otrocih zelo pomembno vključevanje vseh čutil v učne aktivnosti. Neverbalna komunikacija ima pred verbalno komunikacijo v vseh odnosih prednostno vlogo. Šele ko učitelj vzpostavi z učencem odnos, da je učenec viden in sprejet, lahko z različnimi načini dela usmerja otroka po njegovi poti. Učenci/-ke pozitivno ocenjujejo predvsem tiste učitelje/-ice, ki jih dojemajo kot čustveno tople in odprte. Z vidika učenca je učitelj uspešen in cenjen, če velja za spodbujajočega, prijaznega in ima hkrati načrten ter zanimiv pouk. (Ulich, 2001).

Moj namen je bil, da učenec Peter začuti sprejetost. S tem sem ustvarila prostor šolskemu in domačemu delu ter vplivala na njegov pogled na predmet. Za dvojno izjemne učence je bistveno zaznavanje z vsemi čuti, izjemno pomembni pa sta tudi naša pristnost in nebesedna komunikacija, ki podkrepita besede.

Z opisom neverbalno-verbalne komunikacije ob najinem prvem srečanju predstavljam, kako je v praksi potekalo najino srečanje:

Ob vstopu v razred so bile njegove oči ves čas uprte navzdol. Ni iskal očesnega stika z menoj. Vse čas sem bila s kotičkom očesa pozorna nanj. Sledilo je beganje in tu in tam dvignjen pogled. Nato se je vračal k svoji aktivnosti, branju knjige na kolenih. Pričel me je opazovati z neverbalnimi vprašanji v očeh: »Bo opazila? Kaj bo rekla?« Ves čas nekoliko na preži. Pripravljen na hiter besedni odgovor. Pa še kar nič. Prvič pogledam. In drugič. Šele tedaj se najine oči prvič srečajo. Se nasmehnem in z očmi pokimam. Pristopim in vprašam: »Kaj bereš, Peter?« »Tako je začel z opravičevanjem, oprostite, saj ne bom več.« Jaz pa: »Lahko, lahko daš knjigo na mizo. Če zmoreš poslušati, brati in zapisati, ko je potrebno, lahko bereš.« Oči so zasijale. Sprejeto!

Peter po sedmih mesecih med urami bere manj in se bolj vključuje v delo. Ves čas potrebuje dodatno vzpodbudo. Njegova vprašanja in stališča so zelo neposredna in kritična. Ko je potrebno, se ustavim in se pogovoriva, kako bi lahko še drugače ubesedil, kar želim izraziti, ter kako spoštljivo besedno in tudi nebesedno vprašati.

Pred govornim nastopom o delovnem postopku je Peter sledil ciljem, a je zelo vztrajal pri svojih stališčih. Zadostil je kriterijem, tako sem ga vodila, kolikor sem uspela. Jasno je bilo, da potrebuje konkretno situacijo, da se bova lahko nato konstruktivno pogovorila. Izpostavljam, da je pripravil visok nivo besedišča in povsem novo temo pri opisu postopka.

Med govornim nastopom vsak poslušalec/-ka na list zapiše in izpostavi vsaj eno dobro stvar in en namig. Enako je bilo ob Petrovem govornem nastopu. Ob povratnih informacijah sem lahko razbrala njegovo presenečenje in jezo, saj je bilo njemu vse logično. Za učence, ki niso uspeli slediti temi, je Peter takoj dodal razlago, argumente in predstavil dodatna gradiva.

Potrebovala sem veliko svojega emocionalnega dela, da sva lahko naredila analizo njegovega nastopa, saj je bil zelo vznemirjen. Nova izhodišča za nadaljnje delo sva strnila, in sicer bo Peter pri naslednji pripravi govornega nastopa v fazi *priprave razmislil, kdo so*

njegovi poslušalci (npr. starost), pri pripravi vsebine bo izhajal iz predznanja ciljne skupine o temi, ki jo bo predstavil, za lažje razumevanje postopka bo svoj nastop dopolnil s fotografijami in si pripravil ustrezne vizualne pripomočke. Pri pripravi bo upošteval velikost pisave glede na prostor, zapisal jih bo s pomočjo računalnika, jih ustrezno oblikoval ter navedel vire. Med nastopom bo sproti (najbolje z vprašanji) preverjal, ali ga poslušalci/-ke razumejo, poskusil bo s pogledom »zaobjeti« ves razred/prostor, pogledati vse otroke, poslušalcem/-kam bo čim manj kazal hrbet, vizualni pripomočki bodo ves čas osnova njegovemu govornemu nastopu in razlagi.

Izpostavljam, da je učenčevo besedišče sicer izredno bogato, pri zapisu pa so številne pravopisne napake. V skladu z učnim načrtom sem se morala prilagoditi njegovi možnosti pisanja na računalnik. Po prvih nalogah in spisu sem iz njegovih zapisov pripravila naloge, s katerimi je utrjeval pravila o stičnosti ločil ter veliki in mali začetnica.

Počasi je viden napredek. S povratnimi informacijami skušam vedno znova ozaveščati, kako zmore ob ponovnem branju sam prepoznati primere, ki jih z urjenjem utrjuje. Predvsem pa si zna pomagati z direktno povezavo do spletnega Slovarja slovenskega knjižnega jezika ter Slovenskega pravopisa. Menim, da je prav pot, kako si lahko sam pomaga pri pisanju, tista, ki ohranja njegovo motiviranost za delo pri predmetu.

Zaključek

Vloga učitelja pri delu z dvojno izjemnim učencem je nenehno velik izziv. Ne toliko iz vsebinskih ciljev in kriterijev, kolikor so pri urah v ospredju nepredvidljive učne situacije. Prav te dajejo uram poseben čar. Menim, da so s svojim načinom dela, drugačnim razmišljanjem in pristopom do učenja dvojno izjemni otroci dragoceni ustvarjalci učno dinamičnega okolja.

Dober učitelj ne potrebuje le znanja in dobro usvojenih pedagoških prvin, pač pa mora biti sposoben tudi dobre čustvene interakcije z učenci. Pomembno je, kako učitelj izraža svoja čustva, saj tudi on predstavlja model za izražanje čustev. Biti strasten v poučevanju ne pomeni le izraziti navdušenje, ampak tudi uveljavljati etičnost, s tem povezane vrednote in inteligentno raven. Strast je povezana z navdušenjem, s skrbjo, predanostjo in z upanjem, ki so ključne značilnosti učinkovitega poučevanja (Day, 2004 v Čontala Piberl, 2016).

S sodelovanjem z dvojno izjemnim učenec sem zelo razširila mozaik svojega znanja.

Zagotovo je osrednji ključ moje doživetje celotnih vsakodnevnih situacij. Da krepim sebe, urim svoje emocionalne samoregulacije, sem sposobna ločiti razredne situacije od otrok. In le tako sem lahko uspešna pri svojem delu, ko ne samo govorim, ampak ves čas tudi živim in delam to, kar je v skladu z mojimi vrednotami.. Tako lahko soustvarjam spodbudno okolje za vse učence in se ustrezno odzivam ter delujem tudi pri delu z dvojno izjemnimi učenci in učenkami.

Literatura

Čontala Piberl, P. 2016. *Pomen emocionalnega dela višješolskih predavateljev in vpliv te oblike dela na učni uspeh študentov*. Magistrsko delo. FDV. Ljubljana: http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_contala-piberl-polonca.pdf

Goleman, Daniel. 2010. *Čustvena inteligenca. Zakaj je lahko pomembnejša kot IQ*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Kiswarday, V. Dvojna izjemnost. *Vzgoja*, december 2017, letnik XIX/4, številka 76.

Košir, K. 2015. Vloga učitelja pri spodbujanju učenja za prihodnost. *E-revija Mednarodno inovativno poslovanje*. (2) Dostopno prek:

<http://journal.doba.si/testarticle?aid=5&m=1>

Lep, B. 2015. *Analiza poročila o otroku v primeru dvojno izjemnih učencev*. Zavod RS za šolstvo, OE Maribor, Pedagoška fakulteta Ljubljana.

Magajna, L. et al. 2008. *Učne težave v osnovni šoli: koncept dela*. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Poznanovič Jezeršek M. .. et al. 2011. *Program osnova šola slovenščina. Učni načrt*.

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf Ljubljana. RS Ministrstvo za šolstvo in šport.

Sylwester, R. 1994. *How Emotions Affect Learning*. Reporting What Students Are Learning. Education leadership. Dostopno prek:

<http://www.ascd.org/publications/educational-leadership/oct94/vol52/num02/How-Emotions-Affect-Learning.aspx>.

Seifried, J. in D. Sembill. 2005. Emotionale Befindlichkeit in Lehr-Lern-Prozessen in der beruflichen Bildung. *Zeitschrift für Pädagogik* 51 (5): 656–672. Dostopno prek:

http://www.pedocs.de/volltexte/2011/4774/pdf/ZfPaed_2005_5_Seifried_Semill_Emotionale_Befindlichkeit_LehrLernProzessen_D_A.pdf (3. februar 2018).

Schutz, P. A. in Reindhard Pekrun, ur. 2007. *Emotion in education*. Amsterdam: Elsevier Academic Press.

Šadl, Z. 2002. Emocionalno delo in intimni odnosi v pozni moderni. *Družboslovne razprave*. XVIII (39): 59–71.

Ulich, K. 2001. *Einführung in die Sozialpsychologie der Schule*. Basel: Weinheim, Basel.

Mateja Leskovar Polanič: SOBOTNA ŠOLA – »drugačna« priložnost za učence

Oš Stročja vas

mateja.leskovar2@guest.arnes.si

Izvleček

Ena od oblik sodelovanja in dela z nadarjenimi učenci je tudi sobotna šola. Na šoli smo pred desetimi leti zasnovali srečanja mladih iz vseh osnovnih šol Upravne enote Ljutomer, ki zajema sedem osnovnih šol. Še pred tem smo organizirali za nadarjene učence naše šole posebna srečanja ob sobotah in popoldnevih z različnimi vsebinami, kjer so imeli možnost razvijati svoja močna področja oziroma spoznavati še kaj novega. Delo v sobotni šoli je organizirano tako, da se vsak učenec predhodno prijavi na dve izmed vseh ponujenih delavnic in tako pridobi nove izkušnje, nova znanja ter deluje v drugačnem okolju z vrstniki, ki izražajo podobne interese.

Osnovna načela dela v sobotni šoli so:

- interdisciplinarni in celostni pristop (s pomočjo timskega pouka);
- upoštevanje interesov in potreb posameznika;
- usmerjenost v kritično in problemsko mišljenje.

Cilji so:

- večanje kvalitete znanja,
- uporabno znanje, spretnost (rezultat je izdelek, dogodek ali problem) ter
- sodelovalno učno delo med učenci.

Vsekakor takega načina dela ni mogoče izpeljati brez zavzetih učiteljev, ki preko takega načina dela strokovno rastejo, spoznavajo učence in načrtujejo dejavnosti na višjih zahtevnostnih ravneh.

V prispevku bomo podali praktično izvedbo dela v desetih letih organizacije sobotne šole.

Abstract

One of the forms of cooperation and working with gifted pupils is also a Saturday school. Ten years ago we formed youth gatherings at our school, for young people from all primary schools of the Ljutomer Administrative Unit, which consists of seven elementary schools. Before that, we organized special meetings with different contents for talented students of our school on Saturday afternoons, where they had the opportunity to develop their strong areas or to learn about something new.

Work in Saturday School is organized in such a way that each student pre-registers on two of the offered workshops, thus gaining new experiences, new knowledge and working in the environment with peers expressing similar interests.

The basic principles of work in Saturday School are:

- an interdisciplinary and holistic approach (through team work);
- taking into account the interests and needs of the individual;
- a focus on critical and problematic thinking.

The aim is to increase the quality of knowledge, useful knowledge, skills (result is a product, an event or a problem) and collaborative learning between pupils.

In any case, this type of work cannot be carried out without the enthusiastic teachers, who grow professionally through this kind of work, get to know the students and plan activities at higher levels of difficulty.

In our article we will present practical performance our Saturday school.

Ključne besede: osnovna šola, nadarjeni učenci, obogatitveni program, sobotna šola

1. DELO Z NADARJENIMI UČENCI

Šola je prostor, kjer se strokovni delavci srečujejo z mnogimi izzivi. Samo vzgojno-izobraževalno delo se je v zadnjih letih precej spremenilo v smislu neposrednega dela z učenci. Tako imamo na eni strani otroke, ki potrebujejo spodbude in določene prilagoditve, da zmorejo usvojiti osnove, ki jih določa učni načrt, na drugi strani pa učence, ki jim »redno« delo v šoli ne pomeni zadostnega izziva, zato potrebujejo drugačno delo. Zato je zelo pomembno, da strokovni delavci poznajo značilnosti nadarjenih učencev, da poznajo različne primerne oblike in metode dela in da se usposobijo za diferenciacijo pouka, s čimer podpirajo učenčeva močna področja in obenem uresničujejo njegov potencial.

V slovenskih osnovnih šolah imamo pomoč pri delu z nadarjenimi učenci v obliki Koncepta Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, ki ga je leta 1999 potrdil Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Že naslednje leto pa so strokovne službe v osnovnih šolah dobile še Operacionalizacijo koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli, ki je olajšal vpeljevanje Koncepta v prakso.

Koncept dela z nadarjenimi učenci predlaga in predvideva kar nekaj dejavnosti, ki omogočajo drugačen način dela za učence v drugem in tretjem triletju (Koncept, 1999):

<p>druga triada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • notranja diferenciacija (oblike so enake kot v prvi triadi), • fleksibilna diferenciacija, • dodatni pouk, 	<p>tretja</p> <ul style="list-style-type: none"> • notranja diferenciacija (oblike so enake kot v prvi triadi), • fleksibilna diferenciacija, • dodatni pouk,
---	--

<ul style="list-style-type: none"> • individualizirani programi za delo z nadarjenimi, • vzporedni programi (pull-out), • obogatitveni programi (sobotne šole itd.), • športne in kulturne sekcije, • interesne dejavnosti, • dnevi dejavnosti, • kreativne delavnice, • raziskovalni tabori, • priprava za udeležbo na tekmovanjih, • programi za razvijanje socialnih spretnosti, • programi za osebni in socialni razvoj (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice), • hitrejše napredovanje, • osebno svetovanje učencem in staršem; 	<ul style="list-style-type: none"> • individualizirani programi za delo z nadarjenimi, • vzporedni programi (pull-out), • delna zunanja diferenciacija (8. in 9. razred), • izbirni predmeti, • seminarske naloge, • raziskovalne naloge, • športne in kulturne sekcije, • obogatitveni programi, • interesne dejavnosti, • dnevi dejavnosti, • kreativne delavnice, • raziskovalni tabori, • priprava za udeležbo na tekmovanjih, • programi za razvijanje socialnih spretnosti, • programi za osebni in socialni razvoj (interakcijske vaje, socialne igre, mladinske delavnice), • hitrejše napredovanje (izjemoma), • osebno svetovanje učencem in staršem, • svetovanje nadarjenim pri izbiri poklica.
---	---

Tako so ena od možnosti tudi obogatitveni programi in na OŠ Stročja vas smo se (poleg tudi drugih dejavnosti) odločili za izvedbo sobotne šole.

V prispevku bomo prikazali pregled dela v sobotni šoli z izborom nekaterih letnikov izvedbe. Osredotočili se bomo na praktično izvedbo ter orisali dogajanje.

2. SOBOTNA ŠOLA NA OŠ Stročja vas

Pred desetimi leti smo s sodelavci oblikovali prvo srečanje z naslovom Sobotna šola. Odločili smo se, da povabimo učence ne samo naše šole ampak tudi iz okoliških šol z namenom omogočiti identificiranim nadarjenim učencem, da se učijo in družijo z vrstniki, ki imajo iste oz. podobne interese. Ker verjamemo, da lahko vsak bogati druge in prispeva del svojega znanja drugim ter se obenem tudi sam uči, smo načrtovali takšno srečanje. Pri izvedbi prve sobotne šole smo se povezali tudi z Regionalnim centrom ZOTKS Murska Sobota, ki nam je prijazno pomagal z različnimi materiali.

Prva delavnica je bila zelo uspešna, udeležilo se je je 76 učencev iz sedmih osnovnih šol UE Ljutomer. Zato smo se odločili nadaljevati. Ker pomeni taka oblika dela zelo velik

organizacijski zalogaj za šolo, učenci pa imajo že tako veliko dejavnosti, smo se odločili, da organiziramo našo sobotno šolo enkrat letno.

Tudi na 10. sobotni šoli je bilo veliko udeležencev. Kar 74 in, kakor vedno do sedaj, iz sedmih osnovnih šol nekdanje upravne enote Ljutomer oziroma sedaj iz 4 občin.

Na vabilu smo vedno opredelili namen sobotne šole:

- Učencem ponuditi nova znanja, ki presegajo standarde učnega načrta.
- Učencem prikazati dejavnosti s sodobnimi oblikami dela.
- Učence aktivno vključiti v delo.
- Druženje nadarjenih učencev in izmenjava izkušenj otrok.
- Staršem predstaviti načine in oblike dela z nadarjenimi učenci.

Tako vsak udeleženec sobotne šole

- izbere delavnico glede na lasten interes in močna področja,
- se pripravi na aktivno sodelovanje v delavnicah,
- se odloči, da bo ta sobota prav poseben in zanimiv dan.

Po končanem delu so učenci vedno izpolnjevali vprašalnik, kjer so podali svoje mnenje o tem, kako je potekalo delo, kaj novega so se naučili, kako bi ocenili lastno uspešnost in aktivnost ter kaj predlagajo za naslednje leto. Ocene dejavnosti so bile vedno zelo pozitivne, predlogi pa zelo zanimivi, saj ustvarjalnost sproži ustvarjalnost.

Učitelji pa so načrtovali dejavnosti na zahtevnejši ravni ter so bili pri sami dejavnosti moderatorji.

V spodnji tabeli je prikaz nekaj primerov nabora delavnic:

<p>Šolsko leto 2009/2010, 1. SOBOTNA ŠOLA</p> <p>VSEBINE DELAVNIC</p> <p>Likovna delavnica I: Mozaik</p> <p>Likovna II: Slikanje na svilo</p> <p>Tehnična delavnica: Les je lep in zanimiv</p> <p>Literarno- pravljичno ustvarjalna delavnica: Ustvarjanje s pisateljico in pravljíčarko Branko</p> <p>Naravoslovna: Kemija v kuhinji (Učenci so opravljali razne preizkuse z različnimi snovmi, ki jih najdemo v kuhinji. Tako so izdelovali karamelne lizike, žele bonbone, dišeče snovi iz</p>	<p>Šolsko leto 2010/2011, 2. SOBOTNA ŠOLA</p> <p>VSEBINE DELAVNIC – tematska: VODA</p> <p>Likovna delavnica: Slikarska delavnica: VODA- ŽIVLJENJE</p> <p>Tehnična delavnica: Izdelki iz lesa: MLINČEK</p> <p>Raziskovalna delavnica: VODA – terenske vaje</p> <p>Športno-plesna delavnica: A(tra)ktivno preživljanje prostega časa (žongliranje, diablo, ples ...)</p> <p>Jezikovna delavnica: Kreativno pisanje v nemščini in angleščini</p>
---	--

<p>sivke, rožmarina in jagodnega ekstrakta, pisali z nevidno pisavo in z naravnimi barvili.)</p> <p>Plesna delavnica: Družabni plesi (kolektivna koreografija s plesno učiteljico)</p> <p>Eko- naravoslovna delavnica: Rastline našega okolja (delavnica na terenu)</p>	<p>Računalniška delavnica: Podnapisi v filmu</p> <p>Ustvarjalna delavnica: Nakit iz naravnih materialov</p> <p>Naravoslovna delavnica: Od 6. r. naprej! Nega mladostniške kože: tonik in mazilo – sodelovanje s farmacevtko</p> <p>Tehnično – ustvarjalna delavnica: Svečnik iz ščipalk</p>
---	---

<p>Šolsko leto 2012/2013 – tematska: Miklošičevo leto, 4. SOBOTNA ŠOLA</p> <p>VSEBINE DELAVNIC:</p> <p>Slikarska delavnica: Portret (F. Miklošiča)</p> <p>Kiparska delavnica: Kiparski portret (poljubni)</p> <p>Likovna delavnica: Obdelava fotografij</p> <p>Lingvistika: NEMŠKO: Nemško z in o Miklošiču</p> <p>Lingvistika: PRLEŠKO: Ustvarjalnica z Markom Kočarjem (pisanje prleške poezije)</p> <p>Lingvistika: RUSKO: Spoznajmo ruščino (pozdravi, dnevi, števila)</p> <p>Zgodovinsko – raziskovalna: Oblačila in moda v času Miklošiča</p> <p>Šport: Gimnastika</p> <p>Kulinarika in MAT: Preračunajmo »hedinsko pogačo« (tehtanje, računanje in peka ajdove pogače)</p>	<p>Šolsko leto 2017/2018, 10. SOBOTNA ŠOLA – tematska: 150-letnica I. slov. tabora</p> <p>VSEBINE DELAVNIC:</p> <p>Jezikovna (SLJ): Ustvarjalno pisanje</p> <p>Tehniška 1: Lepota lesa (dekorativni izdelek za veliko noč)</p> <p>Jezikovna (TJN + TJA): Spaß mit Deutsch in English (didaktični pripomoček park v angleščini, nemščini in slikovno)</p> <p>Naravoslovna: 1. slov. tabor skozi oči naravoslovca (proučevanje 100-letnih hrastov v parku)</p> <p>Športna: Gimnastika/ Akrobatika</p> <p>Plesna: Plesi nekoč (šamarjanka in točak)</p> <p>Kulinarična: Jedi nekoč (»zlevanka«, kmečki namaz)</p> <p>Ustvarjalna: Ustvarjalnica (100-letni hrasti iz DAS mase)</p> <p>Likovna: Grafit(k)i (napisi iz »tag-ov«)</p>
---	---

Naveden je izbor/nabor delavnic, ki so se izvajale v posameznih šolskih letih. Tako na OŠ Stročja vas že deset let okrog 20 strokovnih delavcev šole ali zunanjih sodelavcev sodeluje, načrtuje, organizira in izvaja pouk nekoliko drugače – v soboto z učenci, ki pridejo na pouk motivirani, z zanimanjem in interesom. Vsako leto strokovni delavci podajajo zelo zanimive naslove delavnic in ponudijo še bolj zanimive dejavnosti, kjer udeleženci lahko razvijajo svojo ustvarjalnost, se naučijo nekaj novega, s ponosom pokažejo svoj izdelek ali predstavijo svoj prispevek. In se naslednje leto zopet vračajo.

Glede na dogajanje v občini ali širši skupnosti skušamo določene dejavnosti aktualizirati in tako so nastale 3 tematske sobotne šole. Najprej smo vse dejavnosti povezali v temo voda, kasneje smo spoznavali čas Franca Miklošiča in dejavnosti, ki smo jih načrtovali, obarvali s to tematiko. V letošnjem letu, na 10. obletnico, pa smo dejavnosti povezali s

praznovanjem v občini ter dejavnosti povezali s 150-letnico prvega slovenskega tabora. Na ostalih sobotnih šolah pa učitelji naše šole in nekateri povabljeni zunanji sodelavci, seveda strokovnjaki na svojem področju, ponudijo različne dejavnosti. Strokovni delavci na OŠ Stročja vas (skoraj vsi zaposleni šole in tudi posamezne strokovne delavke iz vrta) vztrajajo in na pobudo koordinatorice poleg vseh drugih obveznosti načrtujejo še ta drugačen pouk. Brez tako zavzetih sodelavcev takšen projekt nikakor ni mogoč.

V desetih letih je 20 strokovnih delavcev več kot 600 učencem ponudilo okrog 80 delavnic. Delo v delavnicah je dinamično, ustvarjalno. Učenci so aktivni, spodbujeni k razvijanju novih znanj, iskanju novih rešitev. Pouk v sobotni šoli ni klasični pouk. Je razgibana mešanica povezovanja, sodelovanja, ugotavljanja in preizkušanja. Likovna delavnica je pravi umetniški atelje, tehniška se spremeni v pravo mojstrsko delavnico, telovadnica postane akrobatski ali plesni studio, različni jeziki odmevajo po vsej šoli, sliši se petje, smeh, klepet. Vsaka sobotna šola je tudi dobra vaja v socialnih veščinah, tokrat neposredno drug z drugim, ko se mladi, s podobnimi interesi in tudi sposobnostmi, soočijo z nekom, ki jim je enak.

Tudi strokovnjaki ugotavljajo, da je »eden najboljših načinov za promocijo zdravega socialnega razvoja nadarjenih njihovo združevanje v skupine nadarjenih« (Rostohar, 2012, po Codd, 2007). Tako je tudi delo v sobotni šoli dobro izhodišče za ustrezen razvoj socializacije, saj, »če jim omogočimo druženje z vsaj pet do sedem nadarjenimi vrstniki, pomembno povečamo možnosti, da bo med njimi našel vsaj enega, ki mu bo podoben. Raziskave kažejo, da bo takšen otrok imel boljše možnosti za prilagajanje. Sobotne šole, poletni tabori za nadarjene, različne obogatitvene dejavnosti in interesne dejavnosti predstavljajo dobre možnosti za druženje, ki so izjemnega pomena za nadarjene« (Rostohar, 2012).

In po desetih letih ugotavljamo, da imajo učenci izredno radi (oziroma vsaj taki so se udeleževali naše sobotne šole) raziskovalne in umetniško – praktične dejavnosti, kjer v celoti lahko izrazijo svoje interese in potencialne. Morda pa je to tudi odraz sodobnega načina življenja otrok in družin, kjer skoraj ni več prostora in časa za praktična dela, ustvarjanje in druženje.

3. ZAKLJUČEK

Delo z nadarjenimi učenci je pomemben element vzgoje in izobraževanja. Šole bi morale imeti več možnosti, da delo prilagajajo, vendar bi bilo nujno narediti selekcijo v podajanju

vsebin in s tem prevetrili učne načrte. V času, ko otroci in mladostniki vedno več časa preživijo na družabnih omrežjih, se malo družijo »v živo« in so veliko v zaprtih prostorih tudi na vasi, bodo šole morale na novo definirati svojo vlogo ter z več in nikakor ne z manj strokovnimi delavci. Saj je že v beli knjigi iz leta 2011 podano, da »inkluzivni pristop na področju vzgoje in izobraževanja nadarjenih učencev zahteva od učiteljev najvišjo stopnjo strokovne usposobljenosti za prepoznavanje in individualizirano vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci« (Juriševič, 2011).

Na OŠ Stročja vas smo opravili pot prehoda iz obogatitvenih dejavnosti do konkretnega diferenciranega dela neposredno v razredu. Sistematično in kontinuirano delo ter povezava in podpora vseh področij, ki so navedena v Konceptu, bodo privedla tudi do dviga ravni znanja v šoli nasploh. Preko razvojnega načrta šole in vsakoletnega načrtovanja v Letnem delovnem načrtu bomo na OŠ Stročja vas nadaljevali s takim načinom dela ter tako bogatili izkušnje in znanje mladih ter tudi sami strokovno rasli.

4. LITERATURA IN VIRI:

- Juriševič, M. (2011). Vzgoja in izobraževanje nadarjenih. Bela knjiga, 330–345. Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1200/1/pp_329-345.pdf
- Koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999), Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.
- Rostohar G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bezić...[et al.]; Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole : priročnik (str. 52–66). Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Katja Repolusk: Tabor za nadarjene – priložnost za razvijanje socialnih veščin in čustveno opismenjevanje

Osnovna šola Selnica ob Dravi
katja.repolusk@os-selnica.si

Povzetek: Delo z nadarjenimi predstavlja strokovnim delavcem poseben izziv. Pri nadarjenih se najpogosteje spodbuja razvoj njihove nadarjenosti in potenciala – področja, kjer otrok izkazuje nadpovprečen interes, sposobnost, spretnost, uspeh. V šolskem okolju mu nudimo številne možnosti za razvijanje njegovih področij (tako v okviru rednega pouka, dodatnih in interesnih dejavnosti, izbirnih predmetov idr.), pogosto pa se spregledajo drugi, prav tako pomembni vidiki, kot sta socialna in čustvena komponenta. Na Osnovni šoli Selnica ob Dravi s tem namenom tretje leto zapored organiziramo dvodnevni tabor za nadarjene na CŠOD Škorpiljon. Izvajalke smo strokovne delavke različnih izobrazbenih profilov – socialna delavka, specialna pedagoginja, psihologinja, knjižničarka, učiteljice, ki vsaka s svojim strokovnim znanjem in pristopom pomembno pripomorejo k uresničevanju tako kognitivnih kot socialno-emocionalnih ciljev. Prvi tabor je potekal pod skupno vsebino »stres in soočanje z njim«, drugi pa »živim z naravo«. Na dejavnostih, ki smo jih izvajali, je bil poleg samih strokovnih področij (biologija, matematika, glasba, angleščina, šport, psihologija ...) poudarek na razvijanju socialnih veščin (sodelovanje in medsebojna pomoč pri izvedbi nalog, skupno reševanje problemov, družabne igre ob tabornem ognju ...) in čustvenem opismenjevanju (empatija, pomen opazovanja in poslušanja drugega, soočanje s stresom, ustvarjanje in tehnike sproščanja, bibliopreventiva ...). Menim, da je velikega pomena, da nadarjene vidimo najprej kot posameznike – kot celoto, njihovo nadarjenost pa kot del te celote in smo jim v tem pogledu v oporo.

Ključne besede: nadarjeni, socialni razvoj, čustveni razvoj.

Abstract: Working with gifted children is a special challenge. Gifted children are mostly encouraged in those spheres where their interests, abilities, skills and results are best expressed. School environment offers them numerous possibilities for developing, e. g. through everyday lessons, extra lessons, interest activities, optional classes ... Often important social and emotional aspects are neglected. Therefore Primary School Selnica ob Dravi organizes for the third time two-day camps for gifted pupils at CŠOD Škorpiljon. Activities are carried out by the librarian, psychologist, school counsellor, social worker and teachers. With their professional knowledge and attitude they all significantly contribute gifted children achieve cognitive as well as social and emotional aims. The first camp was prepared with the slogan »stress and facing with it« and the second one with the slogan »I live with nature«. All activities (biology, maths, music, English, P. E, psychology ...) emphasized developing social skills (cooperation, help among themselves at accomplishing tasks, solving problems, social games at the camp fire ...) and emotional development (empathy, facing with stress, the importance of observing and listening to each other, creativity and relaxing techniques). In my opinion it is of great importance we accept gifted children at first as individuals, while on the other hand their giftedness should be seen as part of entirety and we are there for supporting them.

Key words: gifted children, social development, emotional development

Uvod

Nadarjeni učenci so zelo heterogena skupina. Področja, na katerih so prepoznani kot nadarjeni, so lahko zelo različna, različne so tudi njihove vzgojno-izobraževalne, pa tudi osebne in socialne potrebe. Nadarjeni prav tako prihajajo iz različno spodbudnih družinskih okolij, pri čemer šola lahko dopolnjuje domače okolje ali pa predstavlja celo pomemben varovalni dejavnik. Izbira dejavnosti, v katere se nadarjeni vključujejo, je posledično precej različna – nekateri se v dejavnosti v okviru šole sploh ne želijo vključevati (dejavni so npr. v športnih klubih, glasbenih šolah, nekateri tudi nikjer), drugi želijo biti prisotni pri skoraj vsaki aktivnosti, večina pa se jih vključuje v nekaj skrbno izbranih aktivnosti.

Nadarjeni učenci imajo v slovenski šoli pomembno mesto. Že v Zakonu o osnovni šoli (ZOSn, 2006, čl. 2) jim je v samih ciljih namenjena postavka *razvijanje nadarjenosti in usposabljanje za razumevanje in doživljanje umetniških del ter za izražanje na različnih umetniških področjih*. Na šolah se zavedamo, da je za celostni razvoj otroka poleg spodbujanja njegovih področij nadarjenosti bistvenega pomena tudi skrb za osebni in socialni razvoj otroka, kar (ne glede na nadarjenost otroka) dosežemo z upoštevanjem ciljev, ki jih prav tako navaja že omenjeni člen zakona: *spodbujanje skladnega telesnega, spoznavnega, čustvenega, moralnega, duhovnega in socialnega razvoja posameznika z upoštevanjem razvojnih zakonitosti ter omogočanje osebostnega razvoja učenca v skladu z njegovimi sposobnostmi in interesi, vključno z razvojem njegove pozitivne samopodobe*. Pri tem se postavlja vprašanje, kako uspešni smo pri uresničevanju navedenih ciljev oz. v kolikšni meri uspemo razvijati celovitost osebnosti.

Pri nadarjenih učencih se najpogosteje in tudi najlažje spodbuja razvoj njihove nadarjenosti in potenciala – torej področja, kjer otrok izkazuje nadpovprečen interes, sposobnost, dosežke, spretnosti. V šolskem okolju imajo za razvijanje teh področij številne možnosti tako v okviru rednega pouka, dodatnih dejavnosti, interesnih dejavnosti, izbirnih predmetov, možnosti sodelovanja na raznolikih šolskih in obšolskih aktivnostih, kot so proslave, prireditve, natečaji, projekti, tekmovanja idr., pogosto pa se spregledajo drugi, prav tako pomembni vidiki – socialna in osebna, čustvena komponenta.

Teoretična izhodišča

Skoraj vsi primeri osebnostnih problemov nadarjenih otrok imajo svojo etiologijo v zavirani ali preprečeni zadovoljitvi temeljnih psiho-socialnih potreb, zato je zadovoljitev

telesnih, emocionalnih, intelektualnih in socialnih potreb pogoj za duševno zdravo, uravnoteženo in celostno osebnost (Ferbežer, 2005 a). Če nadarjeni nima možnosti, da bi uresničil te potrebe, jih začne neprimerno zadovoljevati, kar ga lahko socialno odmakne od vrstnikov. Pri nadarjenih je pomembno izzivati vse vidike njegove osebnosti kot celoto (Bohmova teorija celote; Ferbežer, 2005 b), ki se neprekinjeno razvija znotraj resničnega okolja.

Nadarjeni imajo nekatere sposobnosti zelo razvite, zato tudi svet dojemajo drugače ter se zaradi drugačnega dojetja velikokrat počutijo odrezane od sveta, so odtujeni od svojih vrstnikov, dostikrat so neprijubljani, imajo lahko občutek nerazumevanja s strani drugih (Umek in Raztresen, 2014).

Raziskave (Gross, 2004, v Ferbežer in Kukanja, 2008) kažejo, da nadarjeni doživljajo čustveno izkustvo veliko globlje od sovrstnikov, vrstniško druženje po navadi doživljajo v drugačnih razsežnostih in pričakovanjih kot drugi, so izredno občutljivi, razdražljivi in čustveno dovzetni.

Šola kot institucija ima mnoge in edinstvene možnosti za varovanje duševnega zdravja, priložnosti za podporo in psihosocialno pomoč otrokom. Šola med drugim prepoznava in spodbuja razvoj močnih področij in sposobnosti otrok ter zagotavlja možnosti, da otroci pokažejo tudi tiste lastnosti in nadarjenosti, ki niso pomembne za šolsko uspešnost, kot so prosocialne lastnosti, razvijanje socialnih veščin in socialne odgovornosti. V okviru posebnih psihosocialnih programov se lahko izvajajo oblike pomoči, kot so krepitev samozavesti in samopodobe, izražanje skozi risbo, igro, relaksacijske vaje idr. (Mikuš Kos, 2017).

Tudi med dvajsetimi najpomembnejšimi psihološkimi načeli za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole, objavljenimi pod okriljem American Psychological Association (2016), socialni in čustveni razvoj ter dobro čustveno počutje zavzemajo pomembno mesto. Dobro čustveno počutje ne vpliva ugodno le na samopodobo, samoučinkovitost, zadovoljstvo, na razumevanje in izražanje čustev in empatijo ter razumevanje pričakovanj drugih, ampak vpliva tudi na kakovost sodelovanja v procesu poučevanja, na občutek varnosti in sprejetosti, zaznavo socialne podpore. Razvijanje uspešnih odnosov pa je na drugi strani zelo odvisno od besedne in nebesedne sposobnosti izražanja svojih misli in občutkov, kar dodatno podkrepi pomen celostne obravnave otrok.

Skrb za celostni razvoj nadarjenih na taboru za nadarjene

Na Osnovni šoli Selnica ob Dravi organiziramo dejavnosti za nadarjene, znotraj katerih krepimo socialni in osebni razvoj otrok – aktivne popoldneve ali sobote, medvrstniško tutorsko pomoč, sodelovanje na otroškem parlamentu, raziskovalno delo s področja medosebnih odnosov, skrbimo za posebno vpetost oz. zadolženost nadarjenih v oddelčnih skupnostih idr. Naštete dejavnosti smo v letu 2016 podkrepili z organizacijo dvodnevne tabora za nadarjene na CŠOD Škorpigon.

Doslej smo izvedli dva tematska tabora, načrtujemo tretjega. V prvem smo imeli kot osrednjo temo stres in soočanje z njim, v drugem smo poleg socialnega in osebnega vidika vpletli še naravo in živali. Tretji bo vezan na pomen sodelovanja, prijateljstvo, naravo.

Izvajalke smo strokovne delavke različnih izobrazbenih profilov – socialna delavka, specialna pedagoginja, psihologinja, knjižničarka in učiteljice, ki vsaka na svojem strokovnem področju in s svojim pristopom obogati in pomembno prispeva k vsebinski pestrosti programa ter pripomore k uresničevanju tako kognitivnih kot socialno-emocionalnih ciljev.

Na dejavnostih, ki smo jih doslej izvajali, je bil poleg samih strokovnih področij poudarek na razvijanju socialnih veščin in čustvenem opismenjevanju. Ob tem smo upoštevali tudi želje otrok, ki med aktivnostmi najpogosteje izbirajo področja športa, angleščine, ustvarjanje, radi imajo tudi prosti čas, ki ga najpogosteje izkoristijo za športne aktivnosti in pogovor.

Tabora se je v obeh letih udeležila več kot tretjina vseh prepoznanih nadarjenih 4.–9. razreda, več je bilo deklet, glede na starost pa največ učencev 4.–6. razreda.

Dejavnosti na prvem taboru – Stres in soočanje z njim

Prvi dan so učenci na taboru krožili v več delavnicah.

- *S knjigo nad stres oz. bibliopreventiva*: učenci so s knjižničarko brali knjige in odlomke iz različnih zgodb, ki so vključevale nek medvrstniški ali osebni problem otroka oz. mladostnika in zanje oblikovali nasvete, ki so jih iskali tudi s pomočjo knjig. Ob vživljanju v zgodbe so razmišljali, kako pomagati dotičnemu otroku oz. mladostniku iz zgodbe, načrtovali zanj pomoč in rešitve, se igrali pantomimo čustev, se pogovarjali o pozitivnih in negativnih mislih ter možnosti izbire misli, ko doživljamo stres.
- *Z umetnostjo nad stres*: specialna pedagoginja je z učenci vodila umetniško delavnico, na kateri so se učenci sproščali s poslikavo keramike, se pogovarjali in

ustvarjali. Ob ustvarjanju je vodila pogovor o pomenu sproščanja, ki naj spremlja naporna in stresna obdobja.

- *Z igro in skupinskimi aktivnostmi v angleščini premagujemo stres*: učenci so z učiteljico angleščine izvajali različne besedne igre in skupinske aktivnosti v angleškem jeziku – kdo sem jaz, pisanje besed na hrbet, gluhi telefon, verižno nizanje besed, tombola, vislice, scrabble, ugotovi besedo.
- *Družabne igre ob tabornem ognju*: učenci so sami nabrali drva v gozdu, skupaj smo pripravili kurišče in zakurili. Ob ognju smo peli, pekli kruhke in hrenovke, se igrali taborniške igre, knjižničarka je brala strašljive zgodbe.
- *Nočni pohod*: prvi dan smo zaključili z nočnim pohodom s svetilkami.

Drugi dan so se učenci po jutranjem razgibavanju in okrepčilnem zajtrku ponovno družili v delavnicah:

- *Z glasbo nad stres*: socialna delavka je ob glasbi, petju in gibanju pokazala načine premagovanja stresa, z glasbenimi igrami pa razvijala tudi njihovo medsebojno pozornost. Vodila je igre: ugani, kdo je spremenil gib, prišla je miška iz mišnice, moj klobuk ima tri luknje, dve limoni/tri limone, ob glasbi so barvali mandale.
- *Psihično doživljanje stresa*: učenci so s psihologinjo spoznali reakcijo telesa na stres, kaj je stres, kdaj ga doživljamo, preizkusili smo tudi konkretne tehnike za premagovanje stresa (postopno mišično sproščanje, meditacija z vodeno fantazijo, tehnika stop, nadzorovano dihanje, vizualizacija, preusmeritev misli z odštevanjem, iskanjem besed na določeno črko ali pozornostjo na določen predmet z natančnim opazovanjem), se pogovarjali o konkretnih izkušnjah učencev – kaj jim predstavlja stres, kako ga prepoznamo, kaj naredimo, ko zaznamo stres in kako se nanj lahko »pripravimo«.
- *Pohod (biologija in šport)*: učenci so na pohodu skozi gozd spoznali reakcijo telesa na stres in obremenitve, izvedli smo meritve srčnega utripa in krvnega tlaka in jih primerjali s stresnimi stanji. V gozdu so dobili nalogo, da v paru na vsako črko abecede poiščejo čim več stvari, rastlin, živali; po skupinah so sestavljali gesla, pri čemer je bilo ključno dobro medsebojno sodelovanje.

Tabor smo zaključili z evalvacijo in sprostitevniimi športnimi igrami.

Dejavnosti na drugem taboru – Živim z naravo

Na prvem taboru so učenci izrazili, da bi želeli jahati in spoznati živali, ki so v oskrbi ČŠOD-ja, da bi imeli radi športne delavnice in orientacijski pohod. Tako smo na drugem taboru pod vodstvom tamkajšnjih strokovnih delavcev prvi dan organizirali jahanje, spoznali njihove živali, izvedli orientacijski pohod – tako posamično kot v paru. Za zaključek dneva smo izvedli družabne igre ob tabornem ognju.

Ob taborniških igrah, peki kruhkov in hrenovk, ritmično besedni igri Peter kliče Pavla, pevsko-gibalni igri hitro spremeni gibe, petju sprostitveno-zabavnih pesmi po izboru učencev in branju zgodb ob ognju smo ustvarili sproščeno vzdušje in medsebojno povezanost skupine.

Drugi dan smo izvedli delavnice:

- *Moč našega spomina*: z učenci smo spoznavali, kako delujejo naši možgani in kako na naše misli vplivajo različna doživetja in čustva. Govorili smo o pomenu »možganske telovadbe« in o tem, da zmorejo možgani, ki so več izpostavljeni miselnim izzivom in problemom, premagovati večje miselne napore in izzive. S psihologinjo so učenci z različnimi miselnimi igrami krepili spomin, individualno in skupinsko reševali izzive, se igrali plesno telovadbo in s tem krepili tako kognitivni kot socialni razvoj.
- *Raziskovanje sveta živali in izvajanje poskusov*: v naravoslovni delavnici so učenci spoznali, kakšne načine so živali razvile za svoje preživetje. Sprva v paru, nato še skupinsko so proučevali vrste čutil in odzivanje živali na različne dražljaje, načrtovali poskuse, s katerimi bi lahko preverjali reagiranje možganov, živcev, odzivnost čutnic, reflekse ..., in se seznanili s skrivnostmi iz živalskega sveta.
- *Delavnica kritičnega mišljenja*: učenci so s knjižničarko skozi branje in poslušanje zgodb ter iskanje informacij v knjigah razvijali kritično mišljenje – se spraševali in odkrivali, presojali in vrednotili, interpretirali in skleпали, oblikovali argumente, načrtovali, s čimer so razvijali sposobnost izražanja svojih misli, občutkov, čustev.
- *Ustvarjajmo z naravo*: narava je bogata zakladnica idej in materialov, iz katerih je moč izdelati različne zanimive stvari. S specialno pedagoginjo so učenci naredili izdelek iz naravnih materialov, ki so jih najprej sami poiskali v bližnji okolici, nato pa jih oblikovali v različne umetnine.

- *Družabne matematične igre*: matematika je lahko tudi zabavna in daje možnosti za številne igre. Na tej delavnici so učenci spoznali matematiko v luči družabnih iger – matematik, ne jezi se, matematični spomin, igra s kartami, domino, izdelava matematičnih teles iz kartona.

Odzivi otrok so bili na obeh taborih zelo pozitivni. Med ocenami so bile na lestvici od 1 (ni mi bilo všeč) do 5 (zelo mi je bilo všeč) same 4 in 5 (96 %). Večina otrok je pohvalila vse, najbolj všeč pa so jim bili nočni pohod, kurjenje tabornega ognja, delavnice in druženje nasploh. Tudi vtisi sodelujočih strokovnih delavk so bili zgolj pozitivni, izpostavile so prijetno vzdušje, sodelovanje in motiviranost otrok za delo.

Zaključek

Razvijanje socialnih veščin, skrb za emocionalni in osebni razvoj nadarjenih, kot ga vidimo skozi vtise in izkušnje na izvedenih delavnicah na taboru, kaže na velik pomen tovrstnih dejavnosti, saj poleg intelektualnih podpira in razvija tudi psiho-socialne potrebe, s čimer v ospredje postavlja celostni razvoj otrok.

Ob tem na šolah ne smemo pozabiti na tiste učence, ki v tovrstnih dejavnostih kljub spodbudam neradi sodelujejo in se umikajo iz vrstniških skupin, kar pa je izziv za nadaljnje delo in raziskovanje.

Literatura

Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole. (2016). Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti. Elektronski vir: <http://www.apa.org/ed/schools/teaching-learning/top-twenty-principles-slovenian.pdf>, sneto dne 26. 2. 2018.

Ferbežer, I. in Kukanja, M. (2008). *Svetovanje nadarjenim učencem*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Ferbežer, I. (2005 a). Mentalna higiena nadarjenih otrok. V Š. Krapše (ur.), *Celovitost nadarjenosti* (str. 201–2012). Ljubljana: Educa.

Ferbežer, I. (2005 b). Holistični pristop k nadarjenosti. V Š. Krapše (ur.), *Celovitost nadarjenosti* (str. 313–320). Ljubljana: Educa.

Mikuš Kos, A. (2017). Duševno zdravje v vrtcu in šoli. *Šolsko svetovalno delo*, let. XXI, št. 2/3, str. 4–12.

Umek, M. in Rztresen, M. (2014). Izzivi za nadarjene pri družboslovju – jaz in drugi. V M. Juriševič (ur.), *Spodbudno učno kolje – Ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli* (str. 155–174). Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Zakon o osnovni šoli. (2006). Ur. l. RS, št. 81/06-UPB, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12 – ZUJF, 63/13 in 46/16 – ZOFVI-K). Elektronski vir: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO448>, sneto dne 26. 2. 2018.

Neli Romanello: Sodelovanje z okoljem kot spodbuda za delo z nadarjenimi učenci

OŠ Sečovlje

neli.romanello@gmail.com

Izvleček

ZoŠ v 11. členu zavezuje osnovno šolo, da zagotavlja ustrezne pogoje za delo z nadarjenimi učenci. Tu je prepuščeno vsaki šoli, da izdela svoj način izvajanja.

Kot učiteljica razrednega pouka iščem različne načine in izzive tudi izven šole, predvsem s povezovanjem v lokalnem okolju. Najpogosteje ponujam vključitev vsem učencem, ne glede na to, ali so bili na šoli identificirani kot nadarjeni. Preko turističnega krožka in izbirnega predmeta turistična vzgoja ponujam učencem možnost raziskovanja naravne in kulturne dediščine domačega kraja, kjer lahko učenci začutijo svoje korenine preko različnih dejavnosti (literarne, zgodovinske, likovne, glasbene, športne...) in razvijajo svoje potenciale na svojih močnih področjih.

Učenci so si sami izbrali področje delovanja in po skupinah ustvarjali: zgovornejši in bolj odprti so imeli osebne stike z domačini, literarno nadarjeni so napisali naše štorije, likovno nadarjeni so jih ilustrirali, jezikovno nadarjeni pa prevedli v angleščino in italijanščino.

Tako sta v razmahu treh let zagledali luč sveta dve čudoviti knjižici: *Solinarske štorije* in *Hoj les... a torzolon* v treh jezikih, ki so jih ustvarili učenci, učitelji smo bili le moderatorji.

Kot zelo pozitivno in za učence privlačno se je izkazalo medvrstniško in medgeneracijsko druženje, saj so v delo vključeni učenci od 4. do 9. razreda, ki si med seboj pomagajo, izmenjavajo izkušnje, se dopolnjujejo. V delo pogosto vključujemo zunanje sodelavce iz lokalnega okolja (starši, turistični delavci, študentje Turistice, delavci solin, arhivar, župnik ...).

Ugotavljam, da je pri delu z nadarjenimi učenci, najpomembnejša vloga učitelja/šole, ki išče podobne izzive v svojem lokalnem okolju ter vanje vključi vse učence.

Ključne besede:

izzivi, povezovanje, vključevanje, razvijanje svojih močnih področjih, medvrstniško in medgeneracijsko druženje, učitelji moderatorji

Abstract

Article 11 of the Education Act binds primary schools to establish adequate working conditions for talented students. Each school is free to prepare its own programme.

As a primary school teacher I seek various ways and challenges also outside school, especially by connecting with our local environment. All my students are usually involved, regardless of the fact whether they have been identified as talented students. The purpose of tourism club and tourism education is to offer my students the possibility of exploring the natural and cultural heritage of their local surroundings. Through different activities (literary, historical, artistic, musical, sports) students can find their roots and develop their potentials.

The students have chosen the area of their activity by themselves. They have worked in groups: the most eloquent and open students have had a personal relationship with the local people, the ones with literary talent have written our stories, the artistically talented students have drawn the illustrations and the verbally talented ones have translated the stories into English and Italian.

In a three-year period the students have written two wonderful booklets in three languages: *Saltpan stories* and *Come here...let's stroll around*.

The student-to-student interaction and the intergenerational interaction have proved very positive and appealing for the students. Students from the fourth to the ninth grades have interacted, helped each other and exchanged views. The local community is often included (parents, tourism workers, college students of Turistica, saltpan workers, the archivist, the priest).

In my opinion the most important role of the teacher dealing with talented students is to look for similar challenges in the local environment and to involve all the students.

Key words:

Challenges, interaction, developing one's strengths, student-to-student and intergenerational interaction

UVOD

Ko sem leta 1978 prvič vstopila v OŠ kot razredna učiteljica, sem lahko kaj kmalu prepoznala v učencih različne sposobnosti in interese. V tistem času se je veliko pozornosti posvečalo učencem z učnimi ali vzgojnimi primanjkljaji, skoraj nič se ni delalo na področju nadarjenosti. Vse je bilo prepuščeno učitelju in njegovi lastni izbiri.

Zato sem se že od samega začetka z velikim navdušenjem vključevala v ponujena izobraževanja učiteljev ter preko seminarjev in projektov (Tempus, Progetto Elle) bogatila svoje znanje. Rada sem delila izkušnje tudi s sodelavkami, se pogovarjala o njihovih izkušnjah ter se trudila, da so tudi učenci imeli možnost izbire. Znanje in izkušnje, ki sem jih dobila na izobraževanjih, sem sproti vnašala v delo z učenci in uporabljala v različnih

oblikah pri pouku. Udeležila sem se tudi seminarjev, ki so mi dali možnost se bolje spoznati, bolje razumeti druge in vedeti, da smo različni, a vsi si želimo biti uspešni.

Ob novih in različnih didaktičnih in metodičnih prijemih sem lahko izkusila različnost sprejemanja in odziva že nas, učiteljic, zato sem se lažje osredotočila na aktivnosti v procesu odkrivanja in dela z nadarjenimi.

Vesela sem bila, ko se je bolj načrtovano začelo delati tudi za učence, ki imajo različna močna področja.

KONCEPT: ODKRIVANJE IN DELO Z NADARJENIMI UČENCI V DEVETLETNI OSNOVNI ŠOLI

Leta 1999 je strokovni svet RS za splošno izobraževanje sprejel koncept Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli.

Dokument, ki ga je pripravila **Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci**, je bil sprejet na **25. seji Strokovnega sveta Republike Slovenije za splošno izobraževanje dne 11. februarja 1999**.

Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni OŠ temelji na eni najpogosteje uporabljenih definicij v svetu, ki je zapisana tudi v ameriškem Zakonu o izobraževanju nadarjenih iz leta 1978 in iz leta 1988. Po tej definiciji so nadarjeni ali talentirani tisti otroci in mladostniki, ki so bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti.

(<http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrcje/os/dev...>)

OPIS PODROČIJ NADARJENOSTI

Nadarjeni in talentirani so tisti otroci in mladostniki, ki so pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem, umetniškem in psihomotoričnem področju.

V prispevku opisujem področja, po katerih delamo tudi na naši šoli.

Psihomotorično smo razdelili na telesno-gibalno in tehnično, umetniško pa vsebuje glasbeno, likovno, literarno in dramsko področje.

Vsaka lestvica ima 8 trditve. Trditve opisujejo nadarjeno vedenje učenca na določenem področju nadarjenosti.

Splošno intelektualno področje se nanaša na učenčeve intelektualne sposobnosti (dober spomin, natančnost opazovanja, hitrega razumevanja vzročno-posledičnih odnosov, dobro sklepanje, razumevanje bistva ipd.).

Učno področje se zrcali v učenčevi razgledanosti, zanimanju za različna področja in tudi znanju iz teh področjih, ki niso nujno povezana s šolskim kurikulum (ima izredno bogat besedni zaklad, glede pridobivanja informacij (znanja) je samoiniciativen in notranje motiviran).

Ustvarjalno področje lahko učitelj opazi v učenčevi drugačnosti oz. najdenju različnih možnih poti pri reševanju problema (ustvarjalni učenec je bolj občutljiv za probleme, prilagodljiv, odločen, ima smisel za humor, je radoveden ipd.).

Voditeljsko področje se zrcali v učenčevem smislu za organizacijo kakršnih koli dogodkov (z lahkoto navezuje stike, je priljubljen in zna prepričati sošolce). Take učence sošolci radi predlagajo tudi za formalnega vodjo, saj znajo vzpostaviti stik tudi z odraslimi.

Tehnično področje. Učenec talentiran na tem področju zna narisati načrt, po njem izdelati nek izdelek, je spreten, vztrajen in natančen pri razstavljanju, sestavljanju ali popraviljanju mehanskih ali kakih drugih aparatov.

Telesno-gibalno področje se nanaša na učenčeve psihomotorične sposobnosti, ki se vidijo v njegovi dobri telesni razvitosti, fizični kondiciji in telesni vzdržljivosti.

Glasbeno področje se kaže v učenčevem zanimanju in ukvarjanju z glasbo. Taki učenci običajno obiskujejo glasbeno šolo in/ali imajo že tudi uspehe na različnih glasbenih tekmovanjih. Talentiran učenec se zanima za glasbo, rad jo posluša ali poustvarja (poje, igra inštrument, sodeluje v pevskem zboru ipd.) pa tudi sam si izmišlja izvirne melodije. Zlahka si zapomni in izvaja melodične, ritmične vzorce ter se na glasbo tudi čustveno odziva.

Likovno področje dokazuje talentiran učenec tako, da na tem področju lahko zelo dolgo vztraja pri opazovanju slik, ima dober spomin za likovne podrobnosti in celotne strukture ter izrazit estetski čut. Uživa v preizkušanju novih likovnih materialov ali tehnik, načrtuje likovne kompozicije in dolgo vztraja v likovni dejavnosti.

Literarno področje se zrcali v učenčevih literarnih izdelkih (proza, poezija, literarne igre ipd.), ki jih z veseljem ustvarja. To zvrst zelo ceni, uživa tudi v besednih in literarnih igrah, veliko bere. Ima občutek za pomene besed, ritem in harmonijo besed.

Dramsko področje se kaže v učenčevem sproščenem nastopanju, želji po vživljanju v različne vloge (improviziranje, imitiranje, uporaba mimike in telesne govornice) in nastopanju pred drugimi. Učenec s talentom na dramskem področju zna dobro opazovati vedenje in čustva drugih, zna pa tudi sam ustvariti pri drugih čustveno napetost in odziv.

NAČRTOVANJE DELA Z NADARJENIMI, S STROKOVNIMI DELAVCI IN SODELAVCI ŠOLE

S svetovalno službo in drugimi sodelavci smo od sprejetja koncepta za delo z nadarjenimi vsako leto opravili vse faze: od odkrivanja nadarjenih, evidentiranja, identifikacije, do seznanitve in mnenja staršev.

Vsako leto na novo naredimo plan za delo z nadarjenimi, saj ga prilagajamo tudi dogodkom in LDN šole. Vedno damo možnost vključevanja vsem učencem, tudi tistim, pri katerih nismo zaznali nadarjenosti (niso bili odkriti). Staršem vedno poudarjamo, da se bo imel možnost vključiti v delo, ki ga ponujamo kot šola, razred ali skupina vsak, ki ga bo ponujena dejavnost ali vsebina zanimala.

Plan dela se vsako leto dopolnjuje, širi, vedno bolj se vključujemo v ožje in širše okolje ter se kot šola odpiramo širši skupnosti. Tako imajo tudi učenci vedno več možnosti raziskovanja in delovanja na širšem področju, z različnimi skupnostmi, različnimi jezikovnimi okolji, tudi izven meja.

RAZVIJANJE RAZLIČNIH KOMPETENC OB USTVARJANJU IN MEDVRSTNIŠKIM SODELOVANJEM

Vse učence sem povabila k sodelovanju in raziskavi zgodb iz domačega okolja. Zgodbe o življenju nekoč, ki le ustno krožijo, so nam lahko odlično izhodišče za ustvarjanje nečesa novega. Učenci so se takoj vključili in kmalu našli svoje močno področje sodelovanja. Končna izdelka sta bila knjižici Solinarske štorije in Hoj, les ... a torzolon. Bolj kot končni izdelek pa je bila vseskozi najpomembnejša aktivnost posameznikov in medvrstniško povezovanje.

Solinarske štorije so nastale ob obisku solin in razgovorov s solinarji na delovnem mestu ter tudi doma (intervju) ali preko telefona. Učenci so jih povprašali po lastnih anekdotah, ki so jih pri turističnem krožku in izbirnem predmetu turistična vzgoja spremenili v legende ali pravljice (splošno intelektualno in voditeljsko področje).

Vsebino so spreminjali, dopolnjevali in bogatili, dokler niso bili posamezniki zadovoljni z lastnim izdelkom. Učenci, ki so bili tudi pesniško nadarjeni, so vsebine zgodb zapisovali kot pesem (literarno področje). Najboljše izdelke smo skupaj izbrali in predstavili drugi skupini sošolcev, ki so likovno nadarjeni ter tretji, ki je nadarjena za pisanje v tujem jeziku.

Ker smo takoj ugotovili, da nam prevod v italijanski jezik ne bo delal težav, se je zbralo prevajalce. Za angleški jezik smo se povezali preko profesorice s študenti Turistice in oni so nam prevedli v angleščino.

Likovno nadarjeni so pravljice, legende, zgodbe ali pesem ilustrirali in označili, kje naj bo njihova ilustracija. Sledilo je tipkanje, skeniranje in oblikovanje v knjižico (tehnično področje). Vsak posameznik je lahko ob tako pestri zbiru dela razvijal svoja močna področja. Kot učiteljica sem jih skozi vse procese spremljala, spodbujala, svetovala, bila sem le njihova moderatorka.

Leta 2015 je ob Svetovnem dnevu turizma zagledala luč sveta naša prva knjižica. Ob tej priložnosti je skupina učencev spremenila vsebino zgodbe Je kdo videl gaver v skeč ter ga v Avditoriju predstavila v zahvalo za finančno pomoč širši skupnosti (dramsko področje). Prav ta skeč so imeli možnost še večkrat odigrati v šoli, gasilcem ob srečanju PGD, v solinah ob otvoritvi solinarskega praznika, na občnem zboru TD Taperin Sečovlje in tudi na posnetku v televizijski oddaji Potep po Sloveniji.

Ker je bilo navdušenje tako veliko, smo se odločili za nadaljevanje zgodb.

Hoj, les... a torzolon pa je bilo nadaljevanje naših zgodb, ki smo jih objavili v Solinarskih štorijah. Učencem sem na kratko napisala nekaj anekdot, ki sta mi jih pripovedovali moja nona in mama ter jih spodbudila, da jih dopolnijo s podrobnostmi ali imajo za izhodišče ob literarnem ustvarjanju. Poudarila sem, naj uporabijo svojo domišljijo in izdelajo zgodbo, pravljico ali pesem, ki bo lahko nam, krajanom, v ponos ter bo lahko služila kot dober turistični spominek.

Učenci iz TK in TVZ so ponovno z veseljem poprijeli za delo. Vključilo se je tudi nekaj učencev, ki jih veseli literarno in likovno ustvarjanje. Ponovno so dokazali, da so pravi mojstri v pisanju, prevajanju in ilustriranju. Presenečena sem lahko bila, da so v razmaku dveh let sami prevedli besedilo ne le v italijanski jezik, temveč tudi v angleški jezik.

Knjižica je bila natiskana leta 2017 in smo jo ob dnevu odprtih vrat na letališču Aerodrom Portorož prvič predstavili na naši stojnici. Zgodbe in pesem smo brali otrokom in domačinom, prav od slednjih smo dobili še mnogo zgodb, ki jih hranimo za različne dejavnosti v prihodnosti.

Medvrstniško in medgeneracijsko druženje sta se vedno izkazala kot izvrstna motivacija in izziv za iskanje novih oblik sodelovanja in realizacije skupnih ciljev.

MNENJA UČENCEV OB ZAKLJUČKU DELA

- »Ko listam po knjižici, sem ponosen, da je v njej moja legenda o nastanku solin. Nisem si mislil, da bom znal vplesti tudi mitološka bitja.«
- »Zgodba o sečoveljskem rovu me je tako prevzela, da sem jo z lahkoto spremenil v pesem.«
- »Da sem zgodbo o prebrisani otročadi tako tekoče pripovedovala v narečju, je res velik podvig.«
- - »Joj, kolikokrat smo morali za tako kratek televizijski prispevek snemati en in isti prizor! Smo se pa odrezali, kaj ne?«
- »Ne morem verjeti, da me je profesorica v gimnaziji tako pohvalila za ilustracije, ki sem jih izdelala v zgodbah o sečoveljskem rovu in furbasti mulariji. Šele sedaj se zavedam, kaj vse zmorem.«

MISEL: *Vsak med nami ima kakšen dar. To je morda želvin dar vztrajnosti, lisičin dar zvitosti, pasji dar zvestobe, vrabčkov dar veselja ali labodov dar elegantnega gibanja.*

/Hughes Mearns/

Literatura, spletni viri in članka:

- Odkrivanje in delo z nadarjenimi
<http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrcje/os/dev...>
- Mojca Juriševič – Nadarjeni učenci v slovenski šoli
- Zakon o OŠ (11. člen)
- Vzgoja in izobraževanje 1-2; 2017: Nastja Praprotnik – Delo z nadarjenimi učenci naj bo učitelju izziv
- Članek Delo z nadarjenimi v slovenskih osnovnih šolah - Delo, 2016

Špela Stanek: Angleščina za štedilnikom

Osnovna Šola Sava Kladnika Sevnica
stanekspela@gmail.com

POVZETEK

Zavedanje pomebnosti znanja tujega jezika se je močno okrepilo v slovenski družbi.

Od septembra 2016 se namreč vsi slovenski prvošolci učijo vsaj enega tujega jezika (angleščina, nemščina).

Na OŠ Sava Kladnika Sevnica so v pouk angleščine vključeni vsi učenci 1. razreda od leta 2014 dalje. Otroci se tako učijo angleščino, še preden znajo pisati in brati v maternem jeziku. Učenje angleščine je tako postalo enakovredno učenju materinščine.

Zgodnje uvajanje tujega jezika je po eni strani poglobilo razlike med tistimi, ki jim angleščina dela preglavice ter drugimi, ki z lahkoto sprejemajo in posredujejo sporočila v angleščini ter imajo široko znanje besedišča. In ravno ti so predmet članka.

Ko si učenec izbere, da želi poglobljati znanje angleščine, zagotovo nima v mislih poglobljanja slovnice in slovničnih pravil, branja Shakespeara ali pisanja osebnega slovarčka. Današnji nadarjeni učenci si želijo znanja, ki je uporabno in jim bo omogočilo uspešnost in napredek. Angleščino dojemajo kot orodje, ki jim omogoča vključevanje v mednarodni prostor, in ne predmet strokovne obravnave.

Vsem je skupno tudi to, da so zelo dovzetni za zunanje dražljaje oz. so sposobni naravnega učenja jezika. To pomeni, da se angleščine naučijo s poslušanjem in opazovanjem, enako kot se vsak človek nauči maternega jezika.

Pri dodatnem pouku angleščine sem združila oboje: prvine naravnega učenja (dobro počutje otrok, zabava, živahna energija in ustvarjalnost) s praktičnimi veščinami – kuhanjem in peko v angleščini.

KLJUČNE BESEDE: nadarjeni, angleščina, kuhanje in peka, praktične veščine, naravno učenje

ABSTRACT

The awareness of the importance of foreign language acquisition has dramatically intensified in Slovene society. Since September 2016 every first grade pupil has been learning at least one foreign language (English, German or both).

Pupils at the Savo Kladnik Primary School Sevnica have been learning English from the first grade since 2014. What is more, they've been learning English before they could read and write in their mother tongue. In other words, learning English has become as important as learning Slovene.

Early language acquisition has deepened the differences between those who struggle with English on one side and those who acquire it with ease on the other. The latter have developed strong communicative skills and possess a vast vocabulary compared to their peers and are the subject of this article.

When gifted learners choose to deepen the knowledge of English, they certainly do not expect to learn grammatical structures or tenses. Neither are they interested in reading Shakespeare or keeping a personal dictionary. On the contrary, contemporary gifted learners desire knowledge, which they can use in everyday life. They demand knowledge that enables their progress and success.

For these students English represents a tool, which facilitates them to equally participate in the global society. What these pupils also have in common, is a strong sensitiveness to natural language acquisition. Moreover, these pupils possess the ability to learn foreign language by listening and observing – the way every human being acquires its native language.

At my English club I combine both, the element of natural language acquisition (pupil's well being, fun, creativity, lively energy) with practical skills of cooking and bakery, all in English-only-speaking environment.

KEY WORDS: gifted learners, English as a foreign language, cooking and bakery, practical skills, natural language acquisition

1. NADARJENI UČENCI NA OSNOVNI ŠOLI SAVA KLADNIKA SEVNICA

V slovenskem prostoru za nadarjene veljajo tisti otroci in mladostniki, ki so na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na intelektualnem, ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju in ki poleg rednega šolskega programa potrebujejo posebej prilagojene programe in aktivnosti. Iz tega izhaja, da med nadarjene poleg tistih z dejanskimi visokimi dosežki spadajo tudi tisti, ki imajo potencialne zmožnosti za doseganje le-teh. (Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, 1999).

Na OŠ Sava Kladnika Sevnica evidetiranje učencev, ki bi lahko bili nadarjeni, poteka na osnovi različnih kriterijev brez testiranj ali uporabe posebnih ocenjevalnih pripomočkov.

Nabor kriterijev:

- **Učni uspeh:** Učenec dosledno dosega višje oz. najvišje standarde znanja pri vseh ali posameznih predmetih.
- **Dosežki:** Izjemni dosežki pri likovni, glasbeni, tehnični, športni in drugih dejavnostih.
- **Učiteljevo mnenje:** Mnenje, ki si ga je o učencu oblikoval med vzgojno-izobraževalnim procesom. Posebno pozornost pri presojanju mora posvetiti tistim učencem, ki kažejo znake nadarjenosti in nimajo odličnega uspeha, ki prihajajo iz socialno depriviranega okolja, drugačnega kulturnega okolja ali imajo specifične učne ali vedenjske težave.
- **Tekmovanja:** Udeležba in dobri rezultati na regijskih in državnih tekmovanjih.
- **Hobiji:** Trajnejše aktivnosti, za katere ima učenec močan interes in v katerih dosega nadpovprečne rezultate.
- **Mnenje ŠSS:** Šolska svetovalna služba oblikuje svoje mnenje na osnovi obstoječe evidence o učencu, razrednih in drugih učiteljev, mentorjev interesnih in drugih dejavnosti. (Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci, 1999).

V skupino evidentiranih učencev so izbrani učenci, ki izpolnjujejo vsaj enega od navedenih kriterijev. V nadaljevanju sledi identifikacija nadarjenih učencev. Ta vključuje naslednja merila:

- oceno učiteljev (ocenjevalne lestvice nadarjenosti),
- test sposobnosti (WISC-III, Ravenove progresivne matrice),

- test ustvarjalnosti (Torrancevi testi ustvarjalnega mišljenja).

Testa sposobnosti in ustvarjalnosti izvede in ovrednoti šolska psihologinja. Kot nadarjeni so identificirani tisti učenci, ki so vsaj po enem od kriterijev dosegli rezultat, ki sodi med 10 odstotkov najboljših. (Nadarjeni učenci, 2017).

V nadaljevanju šolska svetovalna služba in razrednik seznanita starše z identifikacijo nadarjenosti pri njihovem otroku. Starši so, skupaj z otrokom, vabljeni na razgovor, kjer tudi oni podajo mnenje o nadarjenosti otroka. V vseh stopnjah se pridobijo pisna soglasja in mnenja. V prvi triadi se izvedeta evidentiranje nadarjenih učencev ter seznanitev in mnenje staršev. V drugi triadi (po potrebi tudi v tretji) se izvedeta tudi identifikacija ter ponovna seznanitev staršev in pridobivanje njihovega mnenja. Odkrite nadarjene učence se tekoče spremlja (procesna diagnostika). (Nadarjeni učenci, 2017).

V nadaljevanju razrednik v sodelovanju s starši in učencem sestavi individualiziran program, glede na:

- potrebe, želje in interese učenca, glede na ugotovljene potencialne in dosežke,
- prilagoditve za izbrane predmete (vsebinske/prilagojene aktivnosti, oblike in metode učenja/preverjanje in ocenjevanje znanja)
- dejavnosti v šoli in izvjalce,
- dejavnosti učenca/učenke zunaj šole.

V dogovoru s posameznimi učitelji se učenec odloči za predmetna področja in dejavnosti, s katerimi bo razvijal svojo nadarjenost.

2. NADARJENI PRI TUJEM JEZIKU ANGLEŠČINA

2. a) Angleščina za nadarjene na OŠ Sava Kladnika Sevnica

Na OŠ Sava Kladnika Sevnica se od leta 2014 učenci učijo angleščino od prvega razreda dalje. Otroci se tako učijo angleščino, še preden znajo pisati in brati v maternem jeziku. Učenje angleščine je danes postalo enakovredno učenju materinščine. Zgodnje uvajanje tujega jezika je po eni strani poglobilo razlike med tistimi, ki jim angleščina dela preglavice, ter drugimi, ki z lahkoto sprejemajo in posredujejo sporočila v angleščini ter imajo široko znanje besedišča.

Ko si nadarjen učenec želi poglobljati in širiti znanje angleščine, mu na OŠ Sava Kladnika Sevnica nudimo naslednje:

- notranjo diferenciacijo

- dodatni pouk
- obogatitvene programe (npr. izlet v London)
- ustvarjalne delavnice (spoznavanje in igranje tipičnih angleških igrice, ...)
- pripravo za udeležbo na tekmovanjih,
- posebne domače zadolžitve,
- angleško bralno značko,
- seminarske naloge.

Ne glede na to, kaj učenec izbere, z gotovostjo lahko trdim, da je vsem nadarjenim na področju angleščine skupno eno – želja po uporabnosti in aktualnosti znanja. Ko si učenec izbere, da želi poglobljati znanje angleščine, zagotovo nima v mislih poglobljanja slovnice in slovničnih pravil, branja Shakespeara ali pisanja osebnega slovarčka. Današnji nadarjeni učenci si želijo znanja, ki je uporabno in jim bo omogočilo uspešnost in napredek. Angleščino dojemajo kot orodje, ki jim omogoča vključevanje v mednarodni prostor, in ne predmet strokovne obravnave. Povedano drugače: želijo sprejemati, tvoriti in posredovati sporočila v angleščini, saj s tem širijo socialno mrežo, pridobivajo nova znanja in so v toku aktualnega dogajanja.

Po drugi strani nas k razvijanju komunikacijskih veščin zavezuje tudi prenovljeni učni načrt, kjer standardi znanja izhajajo iz lestvice SEJO (Skupni evropski jezikovni okvir). Standardi znanja se po prenovljenem učnem načrtu nanašajo na bralno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje, pisno sporočanje ter posredovanje (mediacijo). Razvijanje sporazumevalne jezikovne zmožnosti torej pomeni razvijanje zmožnosti sprejemanja, tvorjenja in posredovanja besedil v angleščini. Nanaša se na štiri jezikovne spretnosti: poslušanje in slušno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje, branje in bralno razumevanje, pisanje in pisno sporočanje ter sporazumevanje. (Andrin in dr., 2016).

Poleg želje po komunikaciji je vsem nadarjenim na področju angleščine skupno tudi to, da so zelo dovzetni za zunanje dražljaje oz. so sposobni naravnega učenja jezika. To pomeni, da se angleščine naučijo s poslušanjem in opazovanjem, enako kot se vsak človek nauči maternega jezika.

Poleg omenjenega so jim skupne še naslednje odlike: dober spomin, smisel za humor oz. razumevanje angleškega humorja, široka razgledanost, bogato besedišče, visoke aspiracije in potreba po doseganju odličnosti, radovednost, neodvisnost in samostojnost ter izrazit smisel za organizacijo.

2. b) Angleščina za štedilnikom

Od šolskega leta 2016/2017 izvajam dodatni pouk za učence 6-ih razredov. K pouku niso vabljeni le nadarjeni učenci, temveč vsi, ki jih veseli sporazumevanje v angleščini. V letu 2017/2018 sem k sodelovanju povabila še učence 5-ih razredov, saj sem med njimi opazila nekaj izjemnih talentov in navdušencev za sporazumevanje v angleščini.

Pri načrtovanju aktivnosti, s katerimi učenci razvijajo bralno in slušno razumevanje ter pisno sporočanje, ima učitelj na razpolago veliko možnosti ter kakovostnih, pestrih ter uporabno naravnanih virov. Pri načrtovanju dejavnosti govornega sporočanja in sporazumevanja pa sem bila v dilemi. Pogosto se namreč zgodi, da tudi najboljši učenci občutijo strah in tesnobo, ko je potrebno govoriti v angleščini. Pri načrtovanju dejavnosti govornega sporočanja in sporazumevanja sem stremela k naslednjemu:

- Zagotavljanje sproščenega okolja, v katerem bodo otroci sproščeni, a hkrati delovno naravnani.
- Vključevanje elementov zabave, živahne energije in ustvarjalnosti.
- Izbira zanimive teme, ki bo pritegnila oba spola ter bo primerna tako za učence 5. kot 6. razreda.

Učence sem vprašala, o čem se želijo pogovarjati, kaj jih zanima ter kaj radi počnejo za zabavo in je hkrati primerno v šoli. Nekaj učencev je predlagalo peko kolačkov. Čeprav se mi je sprva predlog zdel neprimeren, sem sprejela njihovo pobudo. Sočasno sem jim postavila izziv – kako kuhanje oz. peko osmisliti znotraj dodatnega pouku angleščine? Izvedli smo »brainstorming« na temo »Zakaj DA za kuhanje pri dodatnem pouku TJA?«. Prišli smo do naslednjih utemeljitev in sklepov:

- Ves čas se bodo pogovarjali samo v angleščini.
- Pripravljali bodo samo tradicionalne angleške ali ameriške recepte.
- Recepte bodo poiskali in izbrali sami, iz nabora bodo izglasovali zmagovalnega.
- Uporabljali bodo angleške kulinarične merske enote (cup, teaspoon, ...).

- Učenci bodo sami pripravili seznam sestavin in kuhinjskih pripomočkov ter s svojimi besedami zapisali postopek priprave.
- Pripravili bodo seznam pravil v kuhinji.
- Pravično si bodo razdelili delo ter nabavo sestavin.

Delo je zasnovano v naslednjih korakih:

- **iskanje recepta:** Vsak učenec doma na spletu poišče recept za slaščico iz angleško govorečega okolja (npr. brownies, muffins, cupcakes, cheesecake, apple crumble, ...). Recepte lahko iščejo povsod, vendar sem jim vseeno priporočila nekaj preverjenih kulinarčnih spletni strani: <https://www.nigella.com>, www.marthastewart.com, <https://www.bbcgoodfood.com>, <https://www.thespruce.com/british-desserts-puddings>, <https://theenglishkitchen.blogspot.si/>
- **glasovanje:** Učenci recepte prinesejo k dodatnemu pouku. Sledi glasovanje. Kriteriji izbora so: čas priprave od začetka do konca največ 100 min, enostavnost priprave, dostopnost sestavin, vsebnost alergenov oz. možnost prilagajanja recepta za učence z alergijami na posamezne sestavine. Pripravi se nabor receptov, ki ustrezajo vsem omenjenim kriterijem.
- **prevod – tolmačenje:** Po glasovanju sledi ura prevajanja posameznih delov receptov (5. razred: sestavine, pripomočki, 6. razred: potek dela).
- **oblikovanje poenostavljenega recepta, pravila:** V naslednji uri učenci sestavijo poenostavljene verzije receptov in jih zapišejo na pripravljene predloge.
- **delitev dela, nabave:** Ta korak je vzgojne narave, saj se morajo učenci sami dogovoriti, kdo bo kaj prinesel in kaj bo kdo počel. Dogovore zapišejo in si jih razdelijo.
- **izvedba:** Priprava jedi v gospodinjski učilnici – 6. in 7. šolsko uro. Po končani peki in pojedini pa še pomivanje posode in pospravljanje učilnice.
- **evalvacija:** Učenci z dvigom roke izrazijo zadovoljstvo ob dejavnosti z oceno 1-5.

3. ZAKLJUČEK

Čeprav se mi je kuhanje oz. peka sprva zdela neprimerna za dodatni pouk, sem zadovoljna, da sem prisluhnila željam in predlogom učencev. Dejavnost se je izkazala za zelo učinkovito in uporabno z več različnih pogledov. Z jezikovnega vidika učenci širijo in

poglobljajo temeljna znanja (besedišče za hrano, kuhinjske pripomočke, posodo, kuhinjsko pohištvo, glagole za posamezna opravila – stepanje, sekljanje, pečenje ...) ter razvijajo sposobnost jezikovnega posredovanja ali t.i. mediacije. To pomeni, da si med seboj pomagajo k medsebojnemu sporazumevanju v angleščini - interpretirajo, pojasnjujejo, parafrizirajo ali razlagajo z opisi, mimiko in kretnjami. (Andrin, in dr., 2016). Poleg omenjenega so se učenci seznanili z angleškimi kulinaričnimi in drugimi merskimi enotami (cup, tablespoon, teaspoon, stick of butter, stopinje Farenheita ...). Tako so ozavestili nekatere najosnovnejše medkulturne razlike ter sočasno razvijali svojo medkulturno občutljivost.

Z angleškimi izrazi za ulomke (a half, a quarter, a third, two and a half, ipd.) se niso naučili le novega besedišča, temveč tudi obnovili znanje matematike (polovica, četrtina, tretjina, seštevanje ulomkov). Pri pretvarjanju teperature, izražene v stopinjah Fahrenheit, v stopinje Celzija smo se približali fiziki ter ponovno potrebovali znanje matematike.

Z učnega vidika dejavnost spodbuja ustvarjalnost, uporabo sodelovalnih oblik učenja (učenci sodelujejo za skupen cilj) ter upošteva individualnost (vsak učenec izbere, kaj bo delal in s kom bo delal). Z vzgojnega vidika dejavnost krepi samostojnost in odgovornost (pravična delitev nalog, nabava sestavin, skrb za prineseno) ter omogoča druženje učencev. Nenazadnje se učenci urijo v praktičnih veščinah, kot so sekljanje, stepanje, odmerjanje, skrb za varno in čisto delovno okolje.

Vse skupaj pa poteka v sproščenem, živahnem, ustvarjalnem, a hkrati delovnem okolju. V takšnem varnem okolju zadržki in tesnoba hitro izginejo. Učenci so nasmejani, sproščeni ter se brez strahu pred napakami sporazumevajo v angleščini. Vse to so prvine naravnega učenja, ki je tisto pravo, pristno in zares učinkovito učenje s trajnimi rezultati.

4. LITERATURA

Andrin, A., Eržen, V., Kogoj, B., Lesničar, B. (2016). Učni načrt. program osnovna šola. Angleščina.

Ljubljana. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport: Zavod RS za šolstvo. Pridobljeno s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_anglescina.pdf

Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci. (1999). Pridobljeno s

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Nadarjeni učenci. (2017). Pridobljeno s <http://www.ossevnica.si/?s=nadarjeni>

Judita Slabe: Nadarjeni učenci in duševno zdravje – vloga šolskega svetovalnega delavca

OŠ Ivana Groharja Škofja Loka
judita.slabe@os-igroharja.si

Izveček

Pri svojem večletnem svetovalnem delu v osnovni šoli opažam, da so nadarjeni učenci še posebej občutljiva in ranljiva skupina, ki se sooča s široko paleto čustvenih in vedenjskih težav ter psihičnih motenj.

Težave začnemo opaziti predvsem v zadnji triadi, ko pridejo učenci po E. Eriksonu v psihosocialno obdobje oblikovanja svoje vrednosti in identitete, se pravi večjega zavedanja samega sebe. Hkrati se začne pospešen biološki razvoj z velikimi hormonskimi spremembami in razvojem možganov. Zaradi vpisa v srednje šole se povečajo pričakovanja odraslih do njih in tudi njihova pričakovanja do samih sebe. Skupaj z ostalimi življenjskimi okoliščinami se lahko pri učencih ob povečani stresni ranljivosti sproži različna simptomatika.

Na šoli se konstantno srečujemo s posameznimi primeri vedenj, ki učence pomembno ovirajo pri uspešnem delu in razvoju potencialov (izogibovalno vedenje, izostajanje od pouka, zatekanje v bolezen, razvijanje psihosomatike, nasilje – izvajalec ali žrtev, agresivni izpadi, napadi panike in tesnobe ...). Prav tako poznamo nadarjene učence s problemi duševnih motenj (anksioznost, depresija, motnje hranjenja, psihoza).

Predstavila bom vlogo svetovalnega delavca pri razreševanju in preprečevanju nadaljnjega razvoja problematike, pomen timskega pristopa, delo z učencem in starši, sodelovanje z zunanjimi institucijami ter pomen individualnega pristopa k vsakemu učencu posebej. Rešitve so možne le ob zgraditvi dobrega odnosa.

GIFTED STUDENTS AND MENTAL HEALTH - THE ROLE OF SCHOOL COUNSELLOR

In my long-term counseling work at elementary school, I notice that gifted pupils are a particularly sensitive and vulnerable group that can face a wide range of emotional and behavioral problems and psychological disorders.

We begin to notice problems in the last triad (12 – 15-th year), when pupils face at the same time a psycho-social era of shaping their values and identity (E.Erikson), greater awareness of themselves, accelerated biological development with major hormonal changes and brain development.

Due to enrollment in secondary schools, the expectations of adults towards them and their expectations for themselves are increased. Together with other life circumstances, a variety of symptoms can be triggered in pupils with increased stress vulnerability.

At school, we constantly face individual cases of behavior that impede students in successful work and development of potentials (avoidance behavior, absence from school, recourse to illness, psychosomatics development, violence - performer or victim, aggressive outbursts, panic attacks and anxiety ..). We also know gifted students with problems of mental disorders (anxiety, depression, eating disorders, psychosis)....)

I will present the role of school counselor in resolving and preventing further development of the problems, the importance of team approach, working with pupils, with parents, cooperation with external institutions, and the importance of individual approach to each student, because solutions are only possible when building a good relationship.

Ključne besede: nadarjeni učenci, šolski svetovalni delavec, duševno zdravje, dejavnosti pomoči, preventivno delo.

Uvod

Eno od temeljnih načel dela z nadarjenimi, zapisano v *Konceptu za odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*, je skrb za njihov celostni osebni razvoj (G. Čačinovič Vogrinčič idr., 2008). Izpostavila bi čustveno vedenjsko področje, ki se je pri posameznih nadarjenih učencih pokazalo kot izstopajoče. Kljub visokim sposobnostim smo se pri nekaterih učencih srečali z zelo zahtevno in trajno problematiko. Vprašanje je, ali so čustvene potrebe mladih nadarjenih razlikujejo od potreb ostalih učencev, kdaj lahko govorimo o duševnem zdravju mladih in kakšna je pri tem vloga šolskega svetovalnega delavca.

Težave nadarjenih učencev

Pričakovanja do nadarjenih so glede dosežkov višja kot do ostalih učencev tako s strani učiteljev, staršev, sošolcev in končno tudi njih samih. Svoj čas poleg učenja običajno namenjajo različnim interesnim dejavnostim, izobraževanju v glasbeni šoli, športnim in plesnim treningom. V višjih razredih so pri pouku prisotni vse več ur, pogosto se odločijo za 3 ure izbirnih predmetov, med katerimi je tuj jezik, hodijo k dodatnemu pouku, pripravljajo se na tekmovanja, delajo raziskovalne naloge.

Učenci se na vsakodnevne obveznosti, kot so obiskovanje pouka in interesnih dejavnosti, učenje, delo domačih nalog, ocenjevanje, odzivajo različno, še posebej v situacijah, ko so

njihove obremenitve povečane. Vse to naj bi učencu predstavljalo izzive na poti odraščanja in osebnostnega dozorevanja, pri katerih razvija svoje potenciale, aktivira ustvarjalnost, se razvija telesno in psihično, gradi svojo samozavest in pozitivno samopodobo. Za nekatere je to normalen del življenja, drugim to predstavlja velik, celo komaj obvladljiv stres. V mednarodni raziskavi *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju 2014* slovenski petnajstletniki kot največjo težavo oz. vir problemov navajajo šolo in z njo povezan stres ter odnose z drugimi, tako v družini kot z vrstniki (H. Jeriček Klanšček, S. Roškar, K. Britovšek, N. Scagnetti, M. Kuzmanič (2016).

Nadarjeni so heterogena skupina otrok, ki ima posebne potrebe. Identificirani so kot otroci z nadpovprečnimi sposobnostmi in talenti, kar jih razlikuje od sovrstnikov. Iz tega lahko izvirajo težave v socialnem in emocionalnem razvoju. Tveganje za razvijanje čustvenih problemov lahko predstavljajo različni faktorji: neskladen razvoj, nerealna pričakovanja staršev in učiteljev, vključno s pretirano uporabo pohvale, pretirano vključevanje staršev, neskladje med sposobnostmi otroka in okoljem in problemi v vrstniški skupini (S. Knežević, M. Kunstek, 2010). Poleg navedenega obstajajo še številni drugi dejavniki, ki lahko neugodno vplivajo na otrokovo psihično stanje, kot na primer problematika znotraj družine, prisotnost dolgotrajne bolezni, nediagnosticirane psihične motnje ...

Otroci so pri tem različno psihično odporni. Psihično odpornost lahko opišemo kot sposobnost uspešnega soočanja z neugodnimi okoliščinami, ne da bi bil otrok zaradi tega dolgoročno prizadet in ne da bi se pojavile dolgotrajne čustvene in vedenjske težave (A. Mikuš Kos, 2017). Svetovna zdravstvena organizacija opredeljuje duševno zdravje kot stanje dobrega počutja, ki posamezniku omogoča, da uresničuje svoje potenciale, se spoprijema z vsakodnevnimi življenjskimi obremenitvami, da produktivno in plodno dela ter prispeva v svojo skupnost (WHO, 2014). Ugotovitve mednarodne raziskave *Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju (Health Behaviour in School-aged Children – HBSC)* med slovenskimi 11- in 15-letniki iz leta 2014 prikazujejo, da 13 % mladih s svojim življenjem ni zadovoljno, 16 % jih svoje zdravje ocenjuje kot slabše (H. Jeriček Klanšček idr., 2015). Izsledki epidemioloških raziskav na področju duševnih motenj otrok in mladostnikov v Evropi kažejo, da narašča število otrok in mladostnikov z duševnimi motnjami. Eden od petih otrok izpolnjuje merila za čustveno ali vedenjsko motnjo, eden od desetih pa izpolnjuje merila za resno duševno motnjo (J. Beecham, 2014). Take raziskave v Sloveniji še nimamo, vendar lahko sklepamo, da je pojavnost duševnih motenj pri otrocih

in mladostnikih v Sloveniji primerljiva tisti v razvitih zahodnih državah. Primerjava podatkov med leti 2002 in 2014 (HBSC) je pokazala, da se je pomembno povečalo doživljanje vsaj dveh psihosomatskih simptomov, med posameznimi simptomi pa se je povečalo doživljanje občutja potlačenosti. 27,9 % mladostnikov je poročalo o rednem doživljanju vsaj dveh psihosomatskih simptomov. (H. Jeriček Klanšček, K. Britovšek, N. Scagnetti, M. Kuzmanič 2016). Šolska svetovalna služba ima običajno dober vpogled v osebne stiske učencev in je hkrati tudi poklicana, da jim pri njihovem reševanju pomaga. Del dejavnosti usmerja v preventivno delo, drugi del v dejavnosti pomoči.

Preventivne dejavnosti

Namen preventivnih dejavnosti je učencem posredovati dodatna znanja in spretnosti za osebnostni razvoj, ki niso predvidena v učnih načrtih, lahko pa jih načrtujemo z *Letnim delovnim načrtom*. Na naši šoli organiziramo za devetošolce dan dejavnosti, v okviru katerega se seznanijo z različnimi pristopi za soočanje s stresom. Spoznajo se s kognitivno, afektivno in fizično komponento stresa, naučijo se jih prepoznati pri sebi. Praktično izvedejo tehniko dihanja, EFT – tapkanje in Jacobsonovo metodo progresivnega sproščanja. Nekateri že poznajo pojem stres ali prakticirajo posamezno tehniko sproščanja, ker jih je s tem seznanil trener, učitelj, starši, so pa ti učenci v veliki manjšini. V pogovoru navajajo, da po tem ne čutijo potrebe, ne verjamejo, da pomaga, ne vzamejo si časa, napetost sproščajo z gibalnimi dejavnostmi. Šport je sploh priljubljena oblika sproščanja pri fantih, večkrat omenijo tudi igranje računalniških igrice, medtem ko dekleta navajajo zaupne pogovore s prijateljicami, materami ali obiskovanje socialnih omrežij.

Zelo pomemben del za zadovoljno in uspešno življenje so realno postavljeni cilji, načini, kako jih dosežemo in naša prepričanja. O tem z njimi spregovori in izvede delavnico mag. Peter Babarovič, ki se sicer ukvarja z usposabljanjem, treningi in *coachingi* vodstvenega kadra v podjetjih. Učenci razmišljajo o tem, ali se v svojem življenju vidijo kot žrtve okoliščin ali kot osebe, ki lahko dejavno upravljajo s svojim življenjem. Učenci se s predavateljem zlahka identificirajo, saj nastopi samozavestno, izraža zadovoljstvo s svojim delom, motivira jih za sodelovanje, poudari pomen posameznikovih osebnih virov in zavedanja lastne vrednosti.

V okviru promocije delovanja Razvojne agencije Sora se z osmošolci sreča mlada podjetnica, mentorica *Podjetniškega krožka*. Skupaj razmišljajo o kompetenci podjetnosti, o vlogi samoiniciativnosti v življenju in razvijanju osebnih potencialov.

Youth Start je mednarodni projekt Ministrstva za šolstvo, preko katerega si učenci zastavljajo izzive na različnih področjih in aktivno pristopajo k izpeljavi načrta. S sedmošolci in tretješolci smo v okviru pouka in razrednih ur izvedli delavnice (8 ur) na temo *Empatija in medsebojni odnosi*. Učili smo se razlikovati prijazno in agresivno komunikacijo, se spoznavali s svojimi čustvi, s prepoznavanjem čustev pri drugih ter se učili korakov za samostojno reševanje konflikta.

Imamo tudi projekt MEPI – *Mednarodno priznanje za mlade*, v katerega se lahko vključijo devetošolci. Vsak mepijevec dela na štirih izzivih: šport, veščina, odprava in služenje oz. prostovoljno delo. Prostovoljstvo je dejavnost, katere mentorica sem sama. Učenci pridobijo veliko izkušenj o samem sebi, o drugih, o empatiji in odgovornosti. Vključena je tretjina do četrtnina generacije, med njimi je veliko nadarjenih učencev.

Dejavnost pomoči

V zadnjih nekaj letih opažamo vse večjo potrebo po individualnih obravnavah učencev. Več je izostajanja od pouka in slabega počutja. Naraščajo težave v medvrstniških odnosih, ki izvirajo iz netolerantnosti, pomanjkanja empatije in sočutja. Učenci se vse slabše vključujejo v šolsko skupnost, veliko časa pa preživijo v virtualnem svetu socialnih omrežij in računalniških iger. Posledično se vse slabše soočajo s stresom. Na učenca postanemo pozorni, ko pri pouku veliko manjka, pogosto zboleva, izstopa s svojim vedenjem, ko mu izrazito pade učni uspeh ali nas na njegovo počutje nekdo opozori. Bolezni pogosto sodijo v okvir psihosomatike: glavobol, slabost, bolečine v trebuhu, migrena, vrtoglavica in slabo počutje.

To so opozorilni znaki, da učenec verjetno potrebuje pomoč in da je potrebno o njegovi situaciji pridobiti več informacij. Podatke o ocenah, izostankih, ritmu in trajanju izostajanja lahko dobimo preko *e-Asistenta*, o njegovem vedenju in sodelovanju šole s starši se pozanimamo pri razredniku in učiteljih, ki ga poučujejo. Potem pa je potrebno vzpostaviti sodelovanje z učencem in starši ter raziskati, kaj je otrokov glavni stresor oz. izvor težav. Preveriti je treba, ali so zastavljeni cilji realni in obremenitve ustrezne. Izkažejo se lahko previsoka pričakovanja staršev ali pa le otrokov pretiran odziv na ustrezna pričakovanja.

Glede na vzrok težav in zahtevnost problematike pripravimo načrt dela, ki predvideva vključene, potrebne korake, odgovornosti vključenih in izvedbo, ki jo po potrebi zapišemo in podpišemo v obliki dogovora. Šolski svetovalni delavec učenca spodbuja, spremlja in podpira na njegovi poti samospoznavanja, samorazumevanja in vzpostavljanja zdravih medsebojnih odnosov. Pogovori se o ciljih, pričakovanjih, organizaciji časa, načinih reševanja problemov. Staršem pomaga, da razumejo otrokov problem in razloge za nastanek problema.

V primerih, ko ukrepi ne pripeljejo do rešitve problema ali ne moremo vzpostaviti pogojev za konstruktivno sodelovanje, se moramo povezati z zunanjimi institucijami, kot so Center za socialno delo, Dispanzer za mentalno zdravje ter Svetovalni center za otroke in mladostnike. Staršem v posameznih primerih svetujemo tudi psihoterapevtsko obravnavo in jim pomagamo z nasveti pri iskanju ustreznega psihoterapevta, vendar se starši za tako obliko pomoči (pre)redko odločijo. Eden od razlogov je samoplačništvo storitve, v enaki ali celo večji meri pa je v ozadju predsodek pred tovrstno obliko pomoči ali minimaliziranje težave.

Tekom dela z učenci se nam je na šoli odpiralo vprašanje čustvene ranljivosti nadarjenih učencev. So ranljivi bolj, manj ali enako kot ostali učenci? J. Freeman (2008) pravi, da nadarjeni učenci niso nič manj ali več čustveno stabilni kot drugi otroci, vendar pa se lahko zaradi stereotipov o njihovi drugačnosti soočajo s posebnimi čustvenimi izzivi (M. Juriševič, 2011). Zanimive so tudi ugotovitve nekaterih novejših raziskav o nadarjenih učencih:

- Nadarjeni učenci se soočajo z enakimi vrstami stresorjev kot učenci, ki niso identificirani kot nadarjeni. Učenke ne doživljajo več stresa kot učenci; med nadarjenimi učenci in učenci, ki niso identificirani kot nadarjeni, pri spoprijemanju s stresom, osredotočenim na problem, ni razlik. Nadarjeni učenci so bolj odporni na stres kot učenci, ki niso identificirani kot nadarjeni. Med nadarjenimi in ostalimi učenci v uravnavanju čustev ne prihaja do razlik (A. Kamenik, 2017).
- V doživljanju in izražanju medvrstniškega nasilja ne obstajajo statistično pomembne razlike med učenci, ki so identificirani kot nadarjeni, in normativnimi učenci. Ne glede na nadarjenost učencev se približno enako pogosto pojavljajo različne oblike nasilja pa tudi vloge, v katerih se pojavljajo učenci (V. Podpečan, 2017).

- Nadarjeni učenci imajo pomembno višjo socialno in čustveno samopodobo kot njihovi sošolci. Nadarjeni najpogosteje zavzemajo povprečni in priljubljeni sociometrični status, in sicer skoraj 80 % učencev, skoraj 20 % nadarjenih pa se je umestilo med zavrnjene in prezrte, vendar sprejetost ni pomembno večja od sprejetosti nenadarjenih učencev (N. Magister, 2016).

Zaključek:

V praksi se potrjuje, da so nadarjeni učenci skupina s posebnimi potrebami, še posebej na socialno-čustvenem in učno-storilnostnem področju, vendar se težave pojavljajo tako pri njih kot pri ostalih učencih. Razlogi izvirajo iz spleta notranjih in zunanjih dejavnikov vsakega učenca posebej. Eden od odgovorov na stisko otrok je skrb šole za vsakega posameznega učenca s težavami in individualen pristop. Potrebna je senzibilnost do problematike, vzpostavitev dobrega odnosa, dobra mreža in dostopnost strokovnjakov izven šole ter timsko delo. Še prej pa je potrebno učencem zagotoviti ustrezno učno in socialno okolje, ki je strpno, sprejemljivo in spodbudno.

Če je bilo še pred nekaj leti delo svetovalne službe na osnovni šoli osredotočeno na identifikacijo nadarjenih in razvijanje njim namenjenih programov, se danes vse več ukvarjamo z reševanjem medosebnih odnosov in njihovih čustvenih stisk. Hiter in storilnostno naravnano tempo življenja postavlja pred učence in šolo nove zahteve, na katere se mora odzivati tudi svetovalna služba. Skrb za duševno zdravje učencev postaja vse bolj pomembna dejavnost šolskega svetovalnega delavca.

Viri:

- Beecham, J. (2014). Annual Research Review: Child and adolescent mental health interventions: a review of progress in economic studies across different disorders. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, let 55, št. 6. Pridobljeno s <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4657502/>
- Čačinovič Vogrinčič, G., Bregar Golobič, K., Bečaj, J., Pečjak, S., Resman, M., Bezić, T. ...Šmuk, B. (2008). Programske smernice Svetovalna služba. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Jeriček Klanšček, H., Koprivnikar, H., Drev, A., Pucelj, V., Zupanič, T. in Britovšek, K. (2015). Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji. Izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2014. Ljubljana: Nacionalni inštitut

- za javno zdravje. Pridobljeno s http://www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/hbsc_2015_e_verzija30_06_2015.pdf
- Jeriček Klanšček, H., Roškar, S., Britovšek, K., Scagnetti, N. in Kuzmanič, M. (2016). Mladostniki o duševnem zdravju. Ljubljana : Nacionalni inštitut za javno zdravje. Pridobljeno s http://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/mladostniki_o_dusevnem_zdravju.pdf
- Juriševič, M. (2011). Gifted lives: an interview with professor Joan Freeman. *Psihološka obzorja*, 20(3), 139–144. Pridobljeno s https://www.pef.uni-lj.si/fileadmin/Datoteke/CRSN/Zanimivosti/Gifted_lives__An_Interview_with_Professor_Joan_Freeman.pdf
- Kamenik, A. (2017). Stres in uravnavanje čustev pri nadarjenih učencih (Magistrska naloga). Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta. Pridobljeno s: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=66632>
- Knežević, S., Kunstek, M. (2010). Kako odrasli pristopajo k čustvenim potrebam nadarjenih otrok. V Željeznov Seničar, M. (ur.), Socialne in čustvene potrebe nadarjenih in talentiranih Ljubljana: MiB. Pridobljeno s https://www.mib.si/media/filer_public/e5/9f/e59fedd0-056a-4efc-80d0-144bae5ee2ec/nadarjen2010.pdf
- Magister, N. (2016). Socialni in čustveni vidiki razvoja nadarjenih učencev v drugem triletju osnovne šole (Magistrska naloga). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s: <http://pefprints.pef.uni-lj.si/3649/>
- Mikuš Kos, A. (2017). Duševno zdravje otrok današnjega časa. Radovljica: Didakta
- Podpečan, V. (2017). Doživljanje in izražanje medvrstniškega nasilja pri nadarjenih učencih (Magistrska naloga). Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta. Pridobljeno s: <https://dk.um.si/IzpisGradiva.php?lang=slv&id=68985>
- WHO. (2018). Mental health: a state of well-being. Pridobljeno s http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/

Tatjana Sabo: Vloga ravnatelja pri organizaciji dela z nadarjenimi učenci na DOŠ I Lendava

DOŠ I Lendava
tsabo65@gmail.com

Izveček

Ob stalnih nalogah, ki nam jih narekuje zakonodaja za strokovne delavce in vodstva šole, kot so:

- spremljanje uresničevanja ciljev in upoštevanja didaktičnih načel dela z nadarjenimi,
- informiranje staršev,
- opazovanje učencev med rednim vzgojno-izobraževalnim delom,
- priprava in ponudba programov šole in drugih programov v okolju (za vsa tri vzgojno-izobraževalna obdobja),
- analiza izvajanja programov,
- evalvacija izvajanja koncepta,
- načrtovanje novih ter dopolnitev starih programov dela z nadarjenimi učenci,

lahko vsaka šola na svoj, izviren način pristopi k obravnavi tematike.

Ravnatelj vzpodbuja, usmerja, hospitira, predvsem pa je njegova poglobljena naloga, da ustvari pogoje, navdušuje in se zavzema, da ta populacija na šoli ni spregledana.

Kar naprej se iščejo odgovori na vprašanja, kako vzpodbujati strokovne aktivne k dejavnostim na področju dela z nadarjenimi in kaj ponuditi nadarjenim.

Šola izvaja aktivnosti po konceptu, vendar je za lažje delo in organizacijo potrebno ustvariti tim, katerega del je tudi ravnatelj. V okviru tima poteka veliko načrtovanja.

Veliko dodatnih aktivnosti lahko ponudimo že v naboru interesnih dejavnosti, povabimo tudi zunanje sodelavce za specifična področja (multimedija, šah, lončarstvo ...).

Strokovni aktivni načrtujejo taborne (jezikovni, bralni, likovni ...) ter sobotne oz. popoldanske aktivnosti, ki so del letnega delovnega načrta šole.

Ob tem ne smemo spregledati določenih aktivnosti iz programa projekta Popestrimo šolo.

Summary

The legislation for expert workers and executives dictates a variety of established tasks, such as:

- to plan regular monitoring for achieving goals;
- to follow didactic principles when working with gifted children;
- to inform parents;
- to monitor students during regular educational work;
- to arrange and offer school programs and other programs in the local community (during all three triennials)
- to analyze the implementation of the programs;
- to evaluate the implemented concept;

- to plan new and supplement old programs for gifted children.

Nonetheless, each school is able to address the topic of working with gifted children in a creative and unique fashion.

The principal encourages, guides and observes. Their primary function is, however, to promote favorable conditions, to inspire and to make sure that this group of students is not overlooked.

Professionals continuously seek answers to the following two questions:

1. How should we motivate expert working groups to devise activities for gifted children?
2. What contents should we offer to these gifted children?

The school's activities adhere to a certain concept. But in order to work and to manage more efficiently, a team, in which the principal is a team member, is necessary. Within the team, a lot of planning can then be done.

Many additional activities are offered within clubs. Our school invites external professionals, too, in order to cover certain fields—e.g. multimedia, chess, pottery, etc.

Expert working groups manage different camps—e.g. language camps, reading camps, art camps, etc.—and also afternoon and weekend activities, which are included in our school's annual work plan. Additionally, other activities which are offered in the framework of the project "Diverse School" are worth to be mentioned.

Ključne besede:

načrt strokovnih aktivov

vloga ravnatelja

sodelovanje

načrt dela z nadarjenimi

Ravnatelj vzpodbuja, usmerja, hospitira, predvsem pa je njegova poglavitna naloga, da ustvari pogoje, navdušuje in se zavzema, da ta populacija na šoli ni spregledana.

Kar naprej se iščejo odgovori na vprašanje, kako vzpodbujati strokovne aktivne k dejavnostim na področju dela z nadarjenimi in kaj ponuditi nadarjenim.

KONCEPT: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli celovito zajame to področje, ponuja izhodišča, načela, oblike dela, vendar je vsaka osnovna šola, postavljena v svoje okolje, resničen unikat glede samega programa dela z njimi.

Odkrivanje, testiranje, usmerjanje, diferenciranje ... In vedno znova se postavljajo ob evalvaciji letnih delovnih načrtov šole vprašanja, ali smo postorili dovolj, kaj in kje bi še lahko dopolnili, sodelovali, se usposobili. In nenazadnje, zame pomembno vprašanje - kakšna je vloga ravnatelja.

Šola izvaja aktivnosti po konceptu, vendar je za lažje delo in organizacijo potrebno ustvariti tim, katerega del je tudi ravnatelj. V okviru tima poteka veliko načrtovanja. Tim sestavlja svetovalna delavka, učitelji iz vseh treh vzgojno – izobraževalnih obdobjih in ravnatelj.

Vsako leto načrtujemo, evalviramo, na pedagoški konferenci predstavimo aktivnosti, ki so načrtovane.

Vemo, da se delo z nadarjenimi učenci naj prične čim bolj zgodaj. Vzpodbujamo učitelje k uporabi raznih oblik notranje diferenciacije pouka, fleksibilne diferenciacije ter delne zunanje diferenciacije.

»Nadarjeni učenci zagotovo potrebujejo bogat, vsebinsko in metodično raznolik program učenja in poučevanja (prim. Blažič, 1996; Bezić, 2012; Škufca, 2005). Nadarjenim učencem je potrebno zagotoviti problemske situacije (naloge), ki so prilagojene njihovim individualnim značilnostim, naloge morajo biti na produktivni ravni in morajo vključevati višje taksonomske nivoje, pri pouku je potrebno spodbujati produkcijo originalnih idej, spodbujati je potrebno divergentni način razmišljanja (iskanja drugačnih, netipičnih rešitev) in jim ponuditi oblike dela, kjer bodo njihove zmožnosti prišle do izraza, npr. projektne naloge, raziskovalno delo. Nadarjenim učencem je potrebno zagotoviti interesne dejavnosti in izbirne predmete, ponuditi jim je potrebno dodatno in zahtevnejše učno gradivo, potrebna je kakovostna, bogata in raznovrstno opremljena šolska knjižnica. Pomembno je, da šola pri zagotavljanju pogojev za razvoj potencialov nadarjenih otrok sodeluje z okoljem. Svojo ponudbo dopolnjuje in bogati s sodelovanjem z inštitucijami iz neposrednega okolja (gledališča, muzej, galerije, knjižnice in druge kulturne inštitucije, športna in druga društva, raziskovalne organizacije, gospodarstvo, socialne inštitucije) ter posamezniki iz okolja (umetniki, znanstveniki, pisatelji, športniki, gospodarstveniki). Nadarjeni učenci morajo imeti priložnost za medsebojno druženje, npr. v okviru sobotnih šol, poletnih taborov za nadarjene, na različnih tekmovanjih.« (Vogrinc, 2014, str. 32)

Kako se poskušamo temu približati na naši šoli?

Veliko dodatnih aktivnosti ponudimo že v naboru interesnih dejavnosti, povabimo tudi zunanje sodelavce za specifična področja (multimedija, šah, lončarstvo ...), organiziramo taborne (jezikovni, bralni, likovni ...) ter sobotne oz. popoldanske aktivnosti, ki so del letnega delovnega načrta šole.

Potrebno je omeniti, da kot dvojezična osnovna šola veliko dodatnih aktivnosti učencem omogočimo tudi v madžarskem jeziku.

Strokovni aktivni načrtujejo taborne, kjer učenci poglobijo svoja znanja s specifičnega področja oziroma spoznajo nova.

Primer takih aktivnosti v letošnjem šolskem letu:

AKTIVNOST	STR. AKTIV	ČAS IZVEDBE	RAZRED
USTVARJALNE SOBOTE:			
SOUSTVARJAMO KULTURNO PRIREDITEV	Aktiv jezikoslovcev – učiteljev slovenščine	27. januar 2018	6.–9.
TEHETSÉGGONDOZÓ DÉLUTÁN (popoldan za nadarjene, tema: Zrinyi, Čakovec)	Aktiv jezikoslovcev – učiteljev madžarščine	konec oktobra 2017	6.–9.
TABORI:			
BRALNI TABOR	Aktiv učiteljev 1. vzgojno-izobraževalnega obdobja	27., 28. okt. 2017	3.
LIKOVNI TABOR	Aktiv učiteljev estetsko-vzgojnih predmetov	konec junija, začetek julija 2018	6.–8.
DRUŽBOSLOVNO-NARAVOSLOVNI TABOR (sodelovanje z OŠ Ivana Cankarja Vrhnika)	POŠ v sodelovanju s timom za nadarjene	maj 2018	9. razred
JEZIKOVNI TABOR IZ NEMŠČINE	Aktiv jezikoslovcev – učiteljev tujega jezika	21.–23. januar 2018	9. razred
DRUGO:			
PONOVIMO SKUPAJ	Aktiv učiteljev naravoslovnih predmetov	4. in 5. maj 2018	6. in 9. razred
MATEMATIČNI POPOLDAN	Učiteljice matematike v sodelovanju z Iris Horvat	naknadno	6.–9. razred
KEMIJSKO–FIZIKALNA DELAVNICA (priprave na tekmovanja)	Aktiv učiteljev naravoslovnih predmetov	januar in februar 2018	8.–9.
Sodelovanje pri projektih in nalogah	Tim za nadarjene	celo šolsko leto	6.–9. razred
Sodelovanje pri organiziranih dejavnostih za nadarjene učence šol bivše UE Lendava	Tim za nadarjene	celo šolsko leto	6.–9. razred
Angleški in nemški pravljичni popoldan	Aktiv jezikoslovcev – učiteljev tujega jezika	december 2017	3. razred

Ob tem ne smemo spregledati določenih aktivnosti iz programa projekta Popestrimo šolo. Program dopolnjuje naše aktivnosti in zelo lepo zajame interes učencev.

AKTIVNOST	IZVAJANJE	RAZ.
KONNICHIIWA, JAPONSKA	japonske tematske delavnice	2.–9. razred
KOREOJOGA (JOGA ZA NAJSTNIKE)	izvajanje asan in dihalnih tehnik	5.–9. razred
LEGO PRIPOVEDOVALEC	pisanje zgodb z lego kockami	3.–6. razred
MALI GALILEO	raziskovalna dejavnost in poskusi	3.–6. razred
MLADI GLEDALIŠČNIKI	izvajanje dramskih iger	2.–4. razred
PRAVLJIČNE URICE	branje zgodb v 4 jezikih	1. razred
PRIPRAVLJALNICA	pripravljalne delavnice za tekmovanja, nastope	vsi razredi
VRTIČKARJI	ekološka pridelava zelenjave, zelišč, cvetov	3.–9. razred
PRAVLJIČNA DEŽELA	pisanje lastnih pravljic	2.–4. razred
VELIKI GALILEO	raziskovalna dejavnost	9. razred
MAKKON	obisk japonskega kulturnega dogodka	7.–9. razred
BRALNI TABOR »BOOKWORM/BÜCH ERWURM«	bralni tabor v tujem jeziku	4.–9. razred
ANGLEŠKI TABOR »ENGLISH SUMMER«	tabor v angleškem jeziku	3.–6. razred
NEMŠKI TABOR »FERIEN MIT FREUNDEN«	tabor v nemškem jeziku	3.–6. razred

Nadarjeni učenci so nadarjeni na različnih področjih in imajo različne učne, vzgojne, socialne in osebnostne potrebe. Za delo z njimi je pomembna kakovostna izvedba vzgojno-izobraževalnega dela. Pomembno je okrepiti izobraževanje strokovnih delavcev v šoli na področju razumevanja nadarjenosti in pomena (prilagojenega) vzgojno-izobraževalnega dela z nadarjenimi učenci. Učitelji morajo znati prepoznati in upoštevati različne potrebe svojih učencev in učenk in jim prilagajati pouk tako, da bodo svoje potenciale čim boljše

razvili. Šola mora tako vlagati v njihovo znanje, jim omogočiti dodatna izobraževanja, delavnice, učne pripomočke, da bodo suvereni, kompetentni in seveda zadovoljni.

Literatura in viri:

Ferbežer, I. in Kukanja, M. (2008). *Svetovanje nadarjenim učencem*. Zavod RS za šolstvo.

Juriševič, M. (2014). *Spodbudno učno okolje: ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*. Pedagoška fakulteta.

KONCEPT: *Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli* (1999).

Letni delovni načrt DOŠ I Lendava

Vogrinc, J. (2014). *Pomen didaktične usposobljenosti učiteljev za načrtovanje dela z nadarjenimi učenci. Spodbudno učno okolje: ideje za delo z nadarjenimi v osnovni šoli*. Pedagoška fakulteta.

Nataša Strmšnik: Nadarjena sem, pa kaj ...

OŠ Lovrenc na Pohorju
nstrmsnik@oslovrenc.si

Zdi se, da je bila nekomu nadarjenost položena v zibelko, a je odvisno od okolja ter lastne aktivnosti posameznika, ali bo sposobnosti razvil ali ne. Dedne dispozicije sicer dajejo možnost za razvoj nečesa, vendar potrebujejo ustrezno uveljavitev. Pomembno vlogo ima tudi okolje nadarjenega. Čim več spodbud nadarjeni pridobi iz okolja, tem bolj se mu odpira razum. V nasprotnem primeru njegov talent ne pride do izraza. Potem je tukaj še lastna aktivnost. Lahko ima nekdo dobre dispozicije, a če sam ni aktiven v dejavnostih, jih kljub ustreznemu okolju ne bo razvil.

Družina je okolje, v katerem si otrok pridobiva prve življenjske izkušnje, ki so lahko ugodne, ali pa ne. V razvoju dosegajo največje uspehe tisti otroci, ki imajo v svoji družini razmere, ki naj bi jih imel vsak otrok: ozračje gotovosti, varnosti, brez skrbi in konfliktov.

Kaj pa, ko temu ni tako? Ali je šola lahko dovolj močan varovalni dejavnik? Kako motivirati otroka, ki ni notranje motiviran?

Pri svojem delu sem še posebej pozorna na tiste, ki kažejo znake nadarjenosti, vendar svojih talentov ne izkoristijo.

V prispevku bom predstavila primer učenke, ki je bila spoznana kot nadarjena na mnogih področjih, a zaradi različnih okoliščin svoje nadarjenosti ne izkazuje v polni meri.

It seems that giftedness was placed into a someone`s cradle, but it depends on the environment and the individual's own activity, whether he or she will develop the abilities or not. Inherent dispositions enable the development of some gift, but they need to be properly enforced. The environment of the gifted child also plays an important role. The more stimulation the individual receives from the environment, the more his mind opens. Otherwise, his talent cannot be expressed in his full potential. Then there is one`s own activity. One may have a good disposition, but if he is not active in the activities, he will not develop them despite the appropriate environment.

A family is an environment in which a child acquires first life experiences, which may be favorable or not. Children, who have in their families the conditions that each child should have: the atmosphere of certainty, security, with no worries and conflicts, are the ones that achieve the greatest success in development.

What if that is not the case? Can the school be a sufficiently strong protective factor? How to motivate a child who is not internally motivated?

In my work, I pay special attention to those who show signs of giftedness, but do not exploit their talents.

In the paper, I will present an example of a student who has been recognized as gifted in many fields, but due to different circumstances, she does not fully demonstrate her talent.

Ključne besede: nadarjenost, dednost, okolje, lastna aktivnost, motivacija

Key words: giftedness, heredity, environment, own activity, motivation

Dolga stoletja so si ljudje razlagali nadarjenost kot dar neba, bogov. Pred dobrimi sto leti so jo začeli znanstveno raziskovati.

Na vprašanje, kdo je nadarjen, bomo dobili veliko različnih odgovorov. V literaturi ni enotne definicije, vsaka zase poudarja kak drug vidik nadarjenosti. Razlog lahko najdemo v tem, da nadarjeni niso homogena skupina, nadarjenost se kaže v različnih oblikah in obsejih. Včasih je pomenilo »biti nadarjen«, da se je otrok uvrstil v zgornjih pet odstotkov populacije pri splošnih inteligentnostnih testih. Danes vemo, da je nadarjenost mnogo več kot le višina IQ testa, zato so definicije veliko širše.

Definicije si lahko razlagamo po svoje, pa vendar večina ljudi, ki ima opravka z nadarjenim otrokom, soglaša in sicer o potencialu, zmogljivosti. Od otroka samega je odvisno ali bo potencial razvil ali ne. Čeprav se nam zdi, da je bila nekomu nadarjenost položena v zibelko, se moramo zavedati, da je odvisno od okolja, v največji meri pa od lastne aktivnosti posameznika, ali bo sposobnosti razvil do svojih zmožnosti ali ne.

1 Vpliv dednosti na nadarjenost

Nadarjenost ni nikomur podarjena. Nekateri teoretiki zagovarjajo, da je dednost tista, ki prinese nadarjenost. Dednost izvira iz prirojnih zasnov ali dispozicij. Kadar pride do posrečenih združitvev genov, govorimo o ugodnih, dobrih zasnovah oz. o naravni nadarjenosti. Dispozicije dajejo možnost za nastanek nečesa. Niso nič dokončnega, potrebujejo ustrezno uveljavitev. Dajejo možnost za razvoj sposobnosti.

2 Nadarjenost in okolje

Pomembno vlogo ima tudi okolje nadarjenega. Sposobnosti se ne razvijejo naključno, ampak pod vplivom okolja, družbenih razmer in življenjskih okoliščin. Čim več spodbud nadarjeni pridobi iz okolja, čim več izkušenj in spoznanj doživi, tem bolj se mu odpira razum. Če pa se nadarjeni izmika pestrosti življenja, poskušanju novih stvari, srečevanju novih ljudi, počasi začnejo njegovo možgani spati in njegov talent nikoli ne pride do izraza. Nadarjeni so bolj občutljivi in za okolje težji kot večina otrok, zahtevnejši so v svojih željah, trdovratnejši v uveljavljanju interesov, bolj nagnjeni k bojaznim v svojih fantazijah, ranljivejši z nezadovoljenimi potrebami.

Družina je osnovno in najbolj naravno okolje, v katerem se otrok giblje, v katerem si pridobiva prve življenjske izkušnje, ki so lahko prijetne in ugodne, lahko pa tudi neprijetne

in neugodne. Družina ima poglobljeno vlogo pri oblikovanju vedenja, čustvovanja, udejstvovanja, vzgojna vloga staršev v procesu individualizacije je izrednega pomena.

Psihologi po opravljenih študijah soglašajo o tem, da so v razvoju dosegli največje uspehe in napredek tisti otroci, ki so imeli v svoji družini razmere, ki naj bi jih imel vsak otrok: ozračje gotovosti in varnosti, brez skrbi in konfliktov. Le s čustveno podporo staršev se otrok lahko čuti tako svobodnega in močnega, da tvega kaj novega, ne glede na svoje uspehe in neuspehe.

Starši nadarjenih otrok svoje potomce pogosto vzgajajo velikopotezno in svobodno, manj strogo in avtoritarno. Spodbujajo jih k odgovornosti, jih navdušujejo za učenje nasploh, znajo prisluhniti osnovnim potrebam otroka po ljubezni, igri, prostem času, druženju, raziskovanju novih dejavnosti in možnosti, da sami odločajo o nekaterih stvareh v procesu odraščanja.

3 Samoaktivnost

Pomemben dejavnik razvoja nadarjenosti je tudi lastna aktivnost. Je vmesni faktor, ki vpliva na razvoj sposobnosti. Nekdo, ki ima dobre dispozicije in mu nudimo ustrezno okolje in pogoje za razvoj le-teh, pa sam ni aktiven v dejavnostih, ne bo razvil svojih dispozicij. Pomembna je uporaba lastne aktivnosti in volje.

Ko otroci odraščajo in pridobivajo izkušnje, se začne razvijati in razširjati njihova notranja slika. Sestavljena je iz petih enakih delov: varnosti, individualnosti, prilagajanja, poslanstva in sposobnosti. Varnost je občutek poznavanja in obvladovanja mej, pričakovanj, zaupanje v posameznika in različne situacije. Varnost je temelj, na katerem se gradijo drugi deli samopodobe. Individualnost je občutek posameznika, ki vključuje pridobivanje znanja o samem sebi, vsebuje resničen osebni opis. Prilagajanje je občutek sorodnosti, pomembnosti v skupnosti, občutek potrditve in spoštovanja drugih ljudi. Poslanstvo je občutek cilja in motivacije za življenje. Sposobnost je občutek uspeha in nadarjenosti v stvareh, ki se tretirajo kot pomembne in koristne. Posameznik se zaveda moči in zmožnosti sprejeti slabosti. Ko otrok izkusi vse sestavne dele, se pri njem začne razvijati lastno vrednotenje. To je samopodoba. Osebo z močno samopodobo lahko primerjamo s polno vrečo, do roba napolnjeno s pozitivnimi podobami vsakega od petih sestavnih delov. Kadar kakšen sestavni del manjka, je vreča ohlapna in ne more stati pokonci.

4 Vloga šolskega okolja

V današnjem času otroci ogromno časa preživijo v izobraževalnih ustanovah, kjer so prepuščeni nam, strokovnim delavcem. Naša naloga je, da zanje ustvarjamo čim boljše ter spodbudne pogoje in okolje ter jim tako omogočamo optimalen razvoj. Pomembno je, da se zavedamo svojega vpliva.

Uporabljamo ga tako, da s svojim delom in načrtovanjem spodbujamo, razvijamo sposobnosti otrok. Pomagamo jim razvijati socialne spretnosti in psihološke moči, ki jih potrebujejo, da lahko obvladujejo težave in stresne situacije, s katerimi se soočajo.

Vsi otroci, ne le nadarjeni, potrebujejo različne spodbude in vsebinsko bogato, raznoliko okolje, nadarjeni pa so za strokovne delavce še zahtevnejši. Pri delu z njimi je potrebno izhajati iz specifičnih potreb posameznika, tako čustvenih, socialnih in intelektualnih.

Pogosto so učitelji tisti, ki usmerjajo starše nadarjenih otrok k pravim odločitvam. Poleg tega so tudi posredniki med nadarjenim učencem in drugimi otroci v razredu. V razredu se namreč odvija enaka skupinska dinamika kot v vsaki drugi skupini. Učitelj mora poskrbeti, da nadarjen ni ne izločen ne da vodi skupino ter izloči tiste najšibkejše.

Pri delu z njimi moramo biti še posebej pozorni na tiste, ki kažejo znake nadarjenosti, vendar jim okolje ne dopušča, da bi svoje talente popolnoma izkoristili.

5 Primer iz prakse

Večina nadarjenih otrok samoiniciativno najde učinkovite načine soočanja z različnimi razvojnimi problemi z minimalnimi negativnimi posledicami. Dobro se prilagajajo, so zdravi in imajo pozitivno samopodobo.

Nadarjen otrok izkusi dve vrsti pritiskov. Eno so notranje potrebe in osebne želje otroka, drugo pa zahteve in odgovori okolja, v katerem živi. Najti mora poti, da bi zadovoljil notranje potrebe in zunanje okoliščine.

Vprašanje motivacije se nanaša na notranje faktorje, ki določajo ali vsaj vplivajo na učenje in vedenje. Uspešno osvajanje znanja se ne realizira kar z obiskovanjem šole, ampak je potrebno, da se učenec nečesa hoče naučiti, da uporablja svoje moči za doseg tega cilja. Motivacija je torej pogoj, ki omogoča, da se začne, nadaljuje in konča zadana naloga. Motivacija je primarna potreba v vseh fazah znanja.

Sposobnosti nadarjenih se razlikujejo med seboj. Tako ima nekdo lahko visoke sposobnosti na umetnostnem področju, nekdo na intelektualnem, socialnem ali psihomotoričnem. Različne vrste nadarjenosti niso izolirane med seboj, največkrat se prepletajo.

Primer, ki ga bom predstavila, je učenka, katere šolski uspeh je nižji, kot je bilo pričakovati glede na rezultate testov inteligentnosti in prejšnjega učnega uspeha. Zakaj ima tako slabe šolske ocene? Zakaj ne sodeluje v razrednem učnem dogajanju?

Kot nadarjena je bila identificirana v četrtem razredu. S pomočjo ocenjevalne lestvice so jo učitelji spoznali kot nadarjeno na tehničnem, glasbenem, likovnem, literarnem in dramskem področju. Kot nadarjeno jo je spoznala tudi psihologinja na podlagi obeh kriterijev ocenjevanja, tako testa edukativnih sposobnosti kot slikovne ustvarjalnosti.

Prihaja iz družine z neurejenimi odnosi. Oče je imel težave z alkoholom, starša sta se ves čas prepirala. Pred leti sta se ločila, s svojim mlajšim bratom je učenka ostala pri mami. Tudi z bratom se ne razume, moti jo in ji gre na živce. Njene učne navade so slabe, ima odpor do avtoritet in kritike. Učni uspeh ni v skladu s sposobnostmi in pričakovanji. Motivacija za šolsko delo je pomanjkljiva. Tekmovanj se ne udeležuje. V njej je veliko jeze. Ima veliko čustvenih težav.

V lanskem šolskem letu so se njene ocene gibale na celotni lestvici, od ena do pet. Ob zaključku pouka je imela eno zadostno oceno, ostale ocene so bile dobre, vzgojne predmete je imela ocenjeno odlično. Tudi v prejšnjih letih ni dosegala odličnih ocen, razen pri likovni umetnosti.

Kot sem že omenila, je bila kot nadarjena spoznana na veliko področjih, a svoje nadarjenosti ne izkazuje nikjer drugje kot na likovnem področju. Vendar tudi tukaj ni bila ves čas aktivna, šele v zadnjem času nam je uspelo, da smo jo dovolj spodbujali, da se je odprla. Resnično je likovno zelo nadarjena, kar kažejo vsi njeni izdelki. Sodelovala je pri poslikavi knjižnice, riše ilustracije za naš šolski časopis, narisala je portret za predstavo, na proslavi ob dnevu samostojnosti in enotnosti je v živo pred občinstvom narisala grb naše države. Sodeluje tudi na literarnih natečajih.

A ima nihanja. Pogosto moramo biti dovolj razumevajoči, sposobni prepoznati vzroke njenih težav in jih ji pomagati razumeti. Potrebuje ogromno spodbud, nenehna potrjevanja, saj bi se drugače hitro spet zaprla.

Ali je za nadarjenega otroka sploh pomembno, da dosega bleščeče učne rezultate? Odlično spričevalo pogosto terja veliko učenja na pamet in odgovore, ki so prilagojeni zahtevam

učiteljev in potrebam povprečnih učencev. Vse to pa je za nadarjenega otroka naporno. Spodbujati k učenju nadarjenega otroka, ki ima slab učni uspeh in slabo šolsko izkušnjo, ni lahko. Zato potrebuje notranjo motivacijo in smiselno izkušnjsko učenje.

Vsak otrok je edinstven in najboljša rešitev, da se odpravijo različni vzroki neuspešnosti, je individualno delo s posameznikom. Če je učni načrt fleksibilen in omogoča individualne razlike v razvoju, ki temeljijo na otrokovih interesih, potem bo učno neuspešen otrok razvil iniciativo pri šolskem, posebej pa izvenšolskem delu. Nadarjeni učenci imajo potrebo po zahtevnejših učnih izzivih, zato jim moramo omogočiti samostojno delo in delo v skupini. Naloga učitelja je, da otroka učno in socialno motivira in mu da vedeti, da pripada razredu, ter poskrbi za vključitev otroka med ostale. Učno neuspešni nadarjeni otroci morajo svojo šolsko aktivnost razvijati v zdravem in prijetnem ambientu, ki je dobro opremljen in primeren za možne osebne ali skupne iniciative. Pri roki morajo imeti različna sredstva, učila in literaturo, ki jim omogočajo pripravo gradiv in reševanje nalog ter jim dajejo možnost, da poiščejo lastne poti reševanja problemov. Učitelj naj nadarjene otroke uči različnih, učinkovitejših tehnik učenja, razvijanje delovnih navad in odpravljanje posebnih razvad. Potrebno je poskrbeti za okrepitev otrokovega zaupanja vase z vzpodbudo in pohvalo.

Vprašanje, ki si ga večkrat zastavim, se glasi: ali lahko zagotovimo nadarjenim nadomestitev primanjkljajev, ki jih je morebiti utrpel v prejšnjih razvojnih obdobjih zaradi socialno in kulturno neustreznega, nestimulativnega okolja?

Viri:

Alič, A. (2012). *Nadarjenost za matematiko v povezavi z interesom za glasbo* (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/1116>

Dolenšek, J. (2015) *Pogledi strokovnih delavcev v vrtcu na nadarjenost in nadarjene otroke* (Diplomsko delo, Pedagoška fakulteta). Pridobljeno s <http://pefprints.pef.uni-lj.si/2740>

Ferbežer, I. (2009). Posebne potrebe nadarjenih otrok. *Didakta*, XVIII/XIX, 14. Pridobljeno s http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2009_marec.pdf

Korez, I. (2009). Sestavni deli samopodobe. *Didakta*, XVIII/XIX, 11. Pridobljeno s http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2009_marec.pdf

Korez, I. (2009). Vzroki učne neuspešnosti nadarjenih otrok. *Didakta*, XVIII/XIX, 15–16.

Pridobljeno s http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2009_marec.pdf

Težak, S. (2009). Kdo so nadarjeni. *Didakta*, XVIII/XIX, 12–13. Pridobljeno s

http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2009_marec.pdf

Žlender, M. (2009). Intervju dr. Ivan Ferbežer. *Didakta*, XVIII/XIX, 8–10. Pridobljeno s

http://www.didakta.si/doc/revija_didakta_2009_marec.pdf

mag. Evelin Škof: Spodbujanje potencialov s pomočjo vizualizacije

OŠ Antona Martina Slomška Vrhnika
evelin.skof@guest.arnes.si

Izvleček

Potenciale najmlajših učencev na naši šoli spodbujamo tudi s pomočjo vodene vizualizacije. Učimo jih zavestnega sproščanja in razbremenitve bremenečih se čustev. Vedno več raziskav dokazuje, da lahko z vizualizacijo povečujemo ustvarjalnost, sposobnost za reševanje težav in odločanje, odpravimo anksioznost, stres, povečamo srečo, dobro počutje in odpornost. Zavedati se moramo, da ni dovolj, da učencem vizualizacijo le demonstriramo; pomembno je, da si učenci pridobijo vzorec, po katerem lahko kasneje sami iščejo poti do rešitve izzivov. S takim načinom dela učitelj spodbuja in krepi močna področja učencev, kar pa močno vpliva na njihovo uspešnost v šoli in življenju nasploh.

Ključne besede: vizualizacija, sproščanje, čustvena razbremenitev, pozornost, krepitev močnih področij posameznika

Abstract

The potential of the youngest students in our school is also stimulated through guided visualization. We teach them the conscious release and relief of burdensome emotions. More and more research prove that visualization can increase creativity, ability to solve problems and deciding, eliminate anxiety, stress, increase happiness, well-being and resilience. We must be aware that it is not enough for students to demonstrate visualization only; it is important that pupils acquire a pattern by which they can later look for ways to solve the challenges that suit them when they are growing up. With this kind of work, the teacher encourages and strengthens the strong areas of pupils, which greatly influences their success in school and life in general.

Key words: visualization, relaxation, emotional relief, attention, strengthening strong areas of the individual

UVOD

V času, ko imamo vseskozi občutek, da sem nam nekam mudi, imamo veliko dela, vsi nekaj zahtevajo in pričakujejo od nas, je težko vzpostaviti svoje ravnovesje in si vzeti čas za prepoznavanje problemov, še manj časa pa je za iskanje poti do njihove rešitve. S takimi izzivi se v današnji družbi srečujejo tudi otroci. Veliko otrok ima tudi težave pri delu v šoli: primanjkuje jim koncentracije, pogosto so utrujeni in nemirni. Vse to kaže na to, da tudi učenci potrebujejo sprostitev in usmerjanje pozornosti. V prvi triadi se mi zdi najpreprostejši in najučinkovitejši način čustvene razbremenitve učencev, sprostitve in usmerjanje pozornosti z vodeno vizualizacijo.

ČUJEČNOST IN VIZUALIZACIJA

Penman (2016) pravi, da je čuječnost način popolnega zavedanja svojega doživljanja sedanosti skozi sprejemanje, odprtost in radovednost brez skrbi za preteklost ali prihodnost. Ko smo čuječi, smo usmerjeni na trenutno izkušnjo, ki se poraja iz trenutka v trenutek in se zavedamo svojih misli, čustev, telesnih občutkov, namer ter zunanjega dogajanja, ne da bi te občutke ocenjevali ali kritizirali. Čuječnost je duševna sposobnost vsakega človeka in pomeni živeti v tem trenutku in za ta trenutek.

V nadaljevanju pravi, da znanstvena spoznanja dokazujejo, da z vajami čuječnosti, ki jih konstantno izvajamo, povečujemo ustvarjalnost, sposobnost za reševanje težav in odločanje ter odpravljamo anksioznost, stres, depresijo in povečamo srečo, dobro počutje in odpornost. Z vajami čutečnosti usmerjamo pozornost na občutja, ki jih povzročajo dihanje, različne čustvene reakcije, okolje in soljudje. Vaje ustvarjajo miren miselni prostor, v katerem lahko opazujemo svoje misli, občutke in čustva, ki se jih morda sploh ne zavedamo. Tako lahko opazujemo svoje skrite misli in ideje, kar pripelje do jasnejših misli (prav tam).

Vax (2016) dodaja, da se skozi čuječnost naučimo sprejemati čustva, občutja in stanja takšna, kot so, ne da bi jih skušali spremeniti. Ko se zavemo svojih resničnih občutij in jih sprejmemo za svoja, lahko trezno razmislimo, vidimo rešitev in spremenimo pot ali način rešitve. Čuječnost je oblika urjenja uma, pri kateri je potrebno vztrajati in jo dosledno

izvajati. Skozi vaje čuječnosti poskrbimo, da smo ustvarjalnejši, manj v stresu in uspešnejši pri sprejemanju odločitev (Penman, 2016).

Čuječnost je tako prav gotovo ena izmed številnih inovativnih tehnik, ki jo različni strokovnjaki priporočajo za vzpostavitev nadzora nad lastnim umom in telesom. Vaje za povečevanje čuječnosti zelo vplivajo na naše zdravje, dobro počutje in srečo. To kažejo zdravstveni in medicinski dokazi (Williams in Penman, 2015).

Čuječnost je ključ vsake dobre in uspešne vzgoje in predstavlja podlago, na kateri temeljijo vse vzgojne metode. Brez čuječnosti je odgovornost samo ena od najpogostejših ponavljanih besed brez vsebine. Šele čuječnost ali budnost razgrne vse pomene in koristi odgovornosti. Vsaka od nepogrešljivih kvalitete dobi pri vzgoji svoj pomen le, če jo prenetemo s čuječnostjo (Škobalj, 2017).

V literaturi zasledimo veliko strokovnega gradiva in člankov, ki nam pomagajo, da spoznamo in se naučimo novih tehnik čuječnosti. Zavedati se moramo, da je čuječnost kvaliteta, ki jo je potrebno načrtno vzgajati najprej v nas samih, šele nato jo lahko začnemo deliti med ostale, v našem primeru med učence.

Ker menim, da je nekje potrebno začeti, pa čeprav z majhnimi koraki, si pri svojem delu pomagam s priročnikoma C. Rutar (2017) in G. Schmidt (2012), ki priporočata besedila in so namenjena demonstraciji procesa, ki ga lahko tudi sami nadaljujemo s svojimi gradivi. Izbrana so z namenom zbuditi bremeneča čustva, udeležence v procesu naučiti, kako jih odpravljati ter sprostitvi učencev. Prednost je v tem, da je metoda z vizualizacijo dovolj preprosta in učinkovita, da za njeno uporabo ne potrebujemo obsežnih tečajev, pač pa le voljo in pripravljenost izboljševati medsebojne odnose.

Bremeneča čustva in sprostitev

Kot pravi Rutar (2017, str. 14) so bremeneča čustva »čustva, ki jih v telesu zaznamo kot neugodje: tiščanje v prsih, ščemenje in mravljinčenje, stiskanje v trebuhu, povečan srčni utrip ter padec energije oz. življenjske moči in volje«. Nadaljuje, da »tako kot beseda ali misel, je tudi občutek energija. To energijo lahko občutimo kot težo (utrujenost,

brezvoljnost, nerazpoloženost, bolehnost ...) ali kot dvig razpoloženja (ustvarjalnost, veselje, navdih, radost ...) (prav tam).

Zavedati se je potrebno, da vsak dan preko čutil naša telesa ustvarjajo občutke. »Če v telo pride občutek jeze, razočaranja, besa, ljubosumja, strahu, povzroči težo. Več kot je teh občutkov, večja je teža v telesu. Ko jo je preveč, se telo odzove z bolečino oz. boleznijo (prav tam).

Strinjam se s C. Rutar (2017), ki se zaveda, da je potrebno bremeneča čustva odpraviti takrat, ko se pojavijo. Ker otroci tega ne znajo, je dobro, da jim pri tem pomagamo. Rutarjeva (prav tam) predlaga preprosto metodo, vizualizacijo, s katero lahko učence rešimo marsikaterega bremenečega čustva: učenci se jo z lahkoto naučijo, pravi pa, da je njena uspešnost pogojena z njeno uporabo.

Proces vizualizacije z otroki

Tako Rutarjeva (2017) kot Schmidtova (2012) se zavedata, da mora biti proces vizualizacije, ki jo počnemo z otroki, krajši in voden. Ko delamo z učenci, se osredotočimo le na občutke, ki privrejo na površje v danem trenutku. Ne sprašujemo, kdaj se je občutek prvič pojavil, ampak z miselnim procesom odstranimo energijo bremenečega čustva iz telesa. Pri tem je pomembno, da je za vizualizacijo na razpolago dovolj časa in umirjeno okolje.

Pomembno je, da se zavedamo, da pri ukvarjanju z občutki posegamo v občutljivo in intimno področje posameznika. Zato nikoli nikogar ne silimo k procesu ali vizualizaciji. Če v razredu nekomu ni do tega, ga zaposlimo le z dihalnimi vajami, s sproščenim dihanjem in umirjanjem.

Pomembno je, da učitelj v razredu vzpostavi klimo, ki bo učencem dajala občutek varnosti in zaupanja. Občutke, ki jih učenci pokažejo ali ubesedijo, moramo jemati resno. Občutke in čustva ne ločujemo na pozitivna in negativna. Z učenci pa se pogosto pogovarjamo o njih. Pomembno je, da učence pogosto vprašamo, kako se počutijo ob nekem dogodku in jih usmerimo v opazovanje intenzivnosti občutkov.

Učence z vodenjem usmerjamo predvsem v opazovanje sebe in svojih odzivov. Na ta način lahko rešimo marsikateri razredni konflikt ali situacijo. Je pa potrebno na tem področju delati pogosto in se zavedati, da spremembe ne pridejo kar same čez noč.

Kot pravi Rutarjeva (2017, str. 18) je pomembno, da se zavedamo tudi tega, »da ko pomagamo otrokom pri razbremenitvi čustev, pomagamo tudi sebi. S tem omogočamo ozaveščanje otrok, da bodo uspešnejši pri vzpostavljanju pozitivnih medsebojnih odnosov s sošolci, učitelji, starši, prijatelji ...«

Pri procesu vizualizacije v razredu sledim napotkom Rutarjeve (2017, str. 21). Pravi, da je potrebno dati učencem dovolj časa, da si zgradijo podobo. Med procesom jih zato vprašam, kako uspešni so. Povem jim, naj si samo zamislijo, da se jim to dogaja, o čemer pripovedujem. Ker so nekateri učenci med procesom nemirni, jih umirim s počasnim in globokim dihanjem. Potem samo opazujejo svoje dihanje. Pomembno se mi zdi, da preverim, če so vsi učenci pomirili svoja čustva. Če niso, jim pomagam s svojo vizualizacijo.

Pomemben del vaj za sproščanje je pravilno dihanje. Učenci naj imajo zaprta usta in naj dihajo le skozi nos. Če se med vajami dihanje upočasni, to pomeni, da se telo sprošča. Če imajo učenci zamašene dihalne poti, jim pomagajmo, da si jih očistijo. Prehodna naj bo vsaj ena nosnica. Poskrbimo tudi, da je v okolici čim manj hrupa, saj sicer ne dosežemo zelenega rezultata. Učenci naj bodo v položaju, ki jim najbolj ustreza (lahko sedijo ali ležijo).

N. Čebulj (povzeto po Schmidt, 2012, str. 99) pravi, da se »komunikacijska zanka v vizualizaciji začne z našimi čuti. Vrata zaznavanja so čuti: oči, nos, ušesa, usta in koža. Ta so naša edina stičišča s svetom. Svoje čute uporabljamo navzven, da zaznavamo svet, in navznoter, da si predstavljamo izkušnjo (ko o njej razmišljamo, procesiramo dobljene informacije, se spominjamo, si predstavljamo, kaj, kako bi bilo, če ...). Načini sprejemanja, shranjevanja in kodiranja podatkov v možganih (vid, sluh, otip, okus in vonj) se imenujejo zaznavni sistemi«. Pomembno je, da se zavedamo, da smo ljudje različnih zaznavnih sistemov, kar se pokaže že zelo zgodaj v otroštvu.

N. Čebulj (povzeto po Schmidt, 2012) opozori, da čutni kanal vpliva na to, kako se pogovarjamo z ljudmi, kako poslušamo, kako prezentiramo, debatiramo, izražamo mnenje in dajemo navodila, hvalimo in grajamo ter celo na besede, ki jih izbiramo. Za učinkovito interaktivno izražanje v komunikaciji velja, da se učitelj prilagaja zaznavnemu tipu učenca. Če je otrok več in želi nagovoriti več otrok hkrati, potem prepleta vizualne, avditivne in kinestetične elemente.

Učitelj prve triade ima v razredu lahko veliko razlogov, da se odloči za vizualizacijo. Lahko jo izvede, ker na tak način motivira učence za obravnavo vsebin pri vseh predmetih in s tem za doseganje ciljev pouka. Lahko jo izbere, ker želi načrtno vplivati na ravnanje posameznikov oziroma skupine. Lahko je učiteljev namen le, da učence sprost in razbremeni šolskega tempa in jih usmeri na pozornost opazovanja. Ne nazadnje jo lahko izbere zaradi specifične situacije, do katere pride v razredu, med sošolci, sodelovanju z ostalimi učitelji, starši ...

ZAKLJUČEK

Menim, da se je vedno bolj potrebno zavedati, da so tudi učenci prve triade pogosto v stiskah, stresu in podvrženi tako hitremu načinu življenja, da jih je potrebno zavestno sproščati. Pa ne le to. Potrebno jih je »učiti«, kako si lahko v težkih trenutkih in situacijah pomagajo tudi sami. Če jih naučimo, da se najhitreje umirijo z globokim dihanjem, smo naredili že veliko. Če dodamo temu še zavestno dihanje, štetje vdihov in izdihov ter osredinjenje nanje, je to že korak naprej. Zagotovo pa v veliki meri k sproščanju in razbremenitvi čustev pripomore vodena vizualizacija, ki pri učencih povečuje tudi njihovo pozornost.

Učence, lahko že v prvi triadi, je potrebno na tak način dela navajati postopoma. Ni dovolj, da jim način vizualizacije le demonstriramo. Pomembno je, da jih pogosto vodimo v domišljajske svetove. S tem dobivajo tudi vzorec, po katerem lahko kasneje sami iščejo poti do rešitve problemov. Zavedati se moramo, da gre za subjektivna doživljanja in spremembe niso opazne čez noč, dosežki pa so težko merljivi. Prav zato mora biti tudi učitelj toliko

bolj prepričan v pozitivne lastnosti vizualizacije in vztrajati, četudi ima občutek, da mu kakšen učenec ne sledi.

S takšnim načinom dela učitelj spodbuja in krepi močna področja učencev, kar pa močno vpliva tudi na njihovo samopodobo in rezultate, posledično pa tudi na uspešnost učencev v šoli in življenju nasploh.

LIETRATURA

- Penman, D. (2016). *Čuječnost za ustvarjalnost*. Tržič: Učila International.
- Rutar, C. (2016). *Škratek Timotej svetuje*. Dobrova: Animayush.
- Rutar, C. (2017). *Jaz, poti do čustvene razbremenitve in kvalitetnega sobivanja*. Dobrova: Animayush.
- Schmidt, G. (2012). *Vodena vizualizacija*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
Pridobljeno 12. 11. 2017 s spletne strani: <http://www2.arnes.si/~gschmi/>.
- Škobalj, E. (2017). *Čuječnost in vzgoja*. Maribor: Ekološko-kulturno društvo za boljši svet.
- Wax, R. (2016). *A Mindfulness Guide for the Frazzled*. Great Britain: Clays Ltd, St Ives plc.
- Williams, M. in Penman, D. (2015). *Čuječnost. Kako najti mir v ponorelem svetu*. Tržič: Učila.

Jožica Špec: Kako lahko z elementi Formativnega spremljanja spodbudimo oziroma izboljšamo delo nadarjenih učencev

OŠ Toneta Čufarja Maribor
jozica.spec@cufar.si

Izvelek

Pri delu z nadarjenimi učenci se srečujemo s težavo motiviranosti za nadgradnjo njihovega znanja, saj se tekmovanj ne udeležujejo redno in ne prihajajo k uram dodatnega pouka, temveč »spijo« na svojem statusu nadarjenosti. Zato sem v ure dela z nadarjenimi vpeljala elemente formativnega spremljanja, ki bi jih rada predstavila. Želela sem izvedeti, v čem je težava otrok, da ne želijo dodatnih obveznosti, in zakaj so njihovi rezultati na tekmovanjih zadnja leta slabši. Zanimali so me njihovi cilji in načrti za naprej.

Pri nekaterih sem naletela na oviro prevelike samozavesti – nekateri menijo, da zmorejo vse in da ne potrebujejo truda, drugi skupini se enostavno ne ljubi, tretja skupina pa ima težave s pozornostjo in disleksijo (so dvojno izjemni). Srečevanje z izzivi in povratnimi informacijami je bilo pestro. Po tem ko so si otroci sami zapisali želje, načrte in cilje, so uvideli svoje napake pri delu. Posebno pozornost sem namenila tudi dvojno izjemnim učencem, ki imajo težave s pozornostjo. Vsak dan so si učenci sami, sošolci in njihovi učitelji beležili dosego ciljev in napredek le-teh, najbolj zanimivo pa je bilo to, da se je izkazalo, da učenci sploh ne vedo, kaj pomeni pozorno poslušati in sodelovati in kaj pravzaprav narediti, da bodo izboljšali svojo pozornost.

Ključne besede: formativno spremljanje, nadarjeni, pozornost, samovrednotenje, vrstniško vrednotenje, samopodoba.

Abstract

When we work with gifted pupils we encounter the problem of motivation to upgrade their knowledge, because they do not attend competitions regularly and refuse to come to school for additional lessons, they rather "sleep" on their status of talent. I want to present the elements of the formative monitoring that I introduced in my lessons with gifted pupils. I wanted to find out the reasons why pupils do not want additional obligations and why their results in competitions are worse in the recent years. I was interested in their future goals and plans.

With some pupils I noticed over-self-confidence – some believe they can do everything and do not need any effort, the other group has got no will, while the third group has got problems with attention and dyslexia (they are gifted and have special needs). It was interesting to meet challenges and their feedback. After the pupils had written their wishes, plans and goals themselves, they saw their mistakes at work. I paid special attention to pupils who are gifted and have got special needs because they have got problems with attention. Pupils themselves, schoolmates and their teachers noted achievement and progress of goals every day. The

most interesting thing was that it turned out that pupils did not even know what it means to listen carefully and to participate and what to do to pay some attention.

Key words: formative assessment, gifted, attention, self-assessment, peer-assessment, self-image.

Uvod

Vse šole v Sloveniji imajo veliko dejavnosti za nadarjene učence in tako je tudi na naši šoli. Imamo tabore za nadarjene, popoldanske delavnice, raznovrstne krožke, dodatni pouk in še bi lahko naštevala. Z letošnjim šolskim letom sem dobila uro za delo z nadarjenimi učenci, za katero lahko rečem, da mi je kar v izziv. Bila sem vesela, da sem to uro dobila in verjela, da pri tej uri ne bo nobenih težav, s kakršnimi se sicer srečujem na urah dodatne strokovne pomoči. Že po prvem tednu sem ugotovila, da temu ne bo tako in da bo ta ura predstavljala večji izziv kot ga predstavljajo vse ostale ure. V skupini imam nadarjene učence iz 8. in 9. razredov, skupno jih je 9. Učenci so bili v nižjih razredih pri delu zelo uspešni in so dosegali odlične rezultate na tekmovanjih, po prehodu v tretjo triado pa se niso želeli redno udeleževati tekmovanj in ob udeležbi ni bilo vidnih dosežkov. Slednje je bil znak za alarm, da moramo na tem področju nekaj storiti.

Potek dela

Že pri prvi uri dela z njimi sem naletela na nesodelovanje in besede, kako je vse brez veze, da oni tako ali tako vse znajo in razumejo, niso vedeli, zakaj potrebujejo še dodatno uro, ker oni vse obvladajo in zmorejo narediti sami, doma. Že naslednji dan sem dobivala elektronske pošte staršev, da otroci ne bodo hodili na to dodatno uro, ker se jim zdi brez pomena. Imela sem dve izbiri, obupati in opustiti uro ali nekako vendarle motivirati učence. Ko sem prebirala različno literaturo, povpraševala in razmišljala o dosedanjih izkušnjah, sem ugotovila, da so ti otroci pravzaprav preveč samozavestni, da jim 100 % verjamejo in zaupajo tudi njihovi starši, da nimajo toliko delovnih navad, kot smo učitelji verjeli, ampak »spijo« na svoji nadarjenosti. Tako sem najprej poskušala na svojo stran pridobiti starše. Pri večini mi je to uspelo, pri treh žal ne, zato so jih od ure izpisali.

Potem sem iskala, kakšen izziv bi postavila učencem, da bi jim nekako na posreden, prikrit način dokazala, da vendarle vsega še ne obvladajo in da jim s to uro lahko na šoli nudimo pomoč pri napredku. Odgovore in metode sem našla v strokovni literaturi. Prvo, kar me je pritegnilo, je bilo formativno spremljanje, saj poudarja pomen aktivne vloge učenca pri izgradnji kakovostnega trajnega znanja; pri tem ga učitelj podpira tako, da nenehno

ugotavlja, kako učenec napreduje, in prilagaja pouk povratnim informacijam, ki jih pridobi od učenca (Brunauer idr., 2016). Učenci se najbolje učijo, ko razumejo, kaj se učijo, in ko vedo, kaj se od njih pričakuje, oziroma, kaj je tisto, kar morajo znati. Učitelj naj na razred ne bi več gledal kot na celoto, ampak bi v njem videl tudi vsakega posameznika.

Formativno spremljanje temelji na elementih sooblikovanja kriterijev uspešnosti, povratni informaciji, zbiranju dokazov, samovrednotenju in vrstniškem vrednotenju.

Prednosti in učinki formativnega spremljanja (Brunauer idr., 2016):

- vzdušje v razredu je miselno spodbudno, psihološko varno ter sproščeno;
- učenci razumejo, kaj se učijo in zakaj ter kaj bodo morali razumeti, vedeti ter znati, da bodo uspešni;
- učenje je socialno in sodelovalno;
- učitelji z vprašanji spodbujajo dialog ter dajejo dovolj časa za razmislek;
- učenci lahko izkazujejo svoje znanje na različne načine;
- povratne informacije pridejo od učencev k učiteljem;
- upoštevajo se individualne razlike med učenci;
- učenci v čim večji meri prevzemajo skrb nad učenjem in razvijejo odgovoren odnos do učenja.

Ker imam v skupini tudi učenca, ki je dvojno izjemen in ga niso dobro sprejemali, saj je bil pri pouku moteč, sam začela razmišljati tudi o elementih inkluzije. Načela vključevanja lahko pri pouku realiziramo s pomočjo korakov formativnega spremljanja. Inkluzijo razumem kot integracijo, ki je namenjena otrokom s posebnimi potrebami, a je koristna za vse. Gre za prilagajanje otroka, a tudi okolja, in izhaja iz otrokovih potreb. Z njo bi pridobili takšno šolo, v kateri sta poleg uspešnosti pomembna tudi vključenost vseh in dobro počutje vseh otrok, da bi le-ti radi hodili v šolo. Ne gleda se samo otrokovih težav, motenj in primanjkljajev, ampak se ugotavlja, kaj otrok potrebuje, da je lahko vključen, uspešen in da lahko prispeva k skupnim dosežkom. Učitelji naj ne bi bili samo storilnostno naravnani in poudarjali samo znanja, ampak bi dali pomen socialnemu vključevanju ali medvrstniškemu učenju učenja na način, ki bi pomenil, da se otrok uči od drugih otrok, saj se socialno dovolj večji otroci lažje znajdejo tudi kasneje v življenju. Tako je bil moj prvi korak, da sem z motečim učencem govorila na samem in mu razložila, kaj pravzaprav pomeni biti pozoren in kaj se od njega pričakuje.

Sliši se čudno, ampak kljub nadarjenosti sem ugotovila, da ni razumel, kaj pravzaprav učitelji pričakujemo in hočemo od njega, da pri pouku ne bo več moteč.

Zapisala sva cilje, na katere bo ves čas pouka pozoren, in ga prosila, da dnevno samooceni svoj napredek. Prav tako sva prosila sošolko, ki najpogosteje sedi z njim pri urah pouka, da ga dnevno ocenjuje, kako napreduje. Prvi in zadnji dan vrednotenja skupaj s cilji sta v spodnji tabeli.

Samovrednotenje:

PONEDELJEK 18.12.2017

CILJE PONOVRNO ZAPIŠI V TABELO IN OCENI, V KOLIKŠNI MERI, SI JIH DO SEDAJ UPOŠTEVAL.
(Ocenila te bosta tudi dva sošolca, ki sedita ob tebi.)

vedno nikoli redko

CILJ	OCENA
IGNORIRAM ZUNANJE DRAŽLJAJE IN MOTNJE	
SEDEV BOM VZRAVNANO	
NE SEGAM V BESEDO	
MED POUKOM SEM UMIRJEN	

22.1

CILJE PONOVRNO ZAPIŠI V TABELO IN OCENI, V KOLIKŠNI MERI, SI JIH DO SEDAJ UPOŠTEVAL.
(Ocenila te bosta tudi dva sošolca, ki sedita ob tebi.)

vedno nikoli redko

CILJ	OCENA
IGNORIRA ZUNANJE DRAŽLJAJE	
SEDIM VZRAVNANO	
NE SEGAM / BESEDO	
MED POUKOM SEM UMIRJEN	

Vrstniško vrednotenje:

vedno nikoli redko

CILJ	OCENA
IGNORIRAM ZUNANJE DRAŽLJAJE	
SEDIM VZRAVNANO	
NE SEGAM V BESEDO	
MED POUKOM SEM UMIRJEN	

vedno nikoli redko

CILJ	OCENA
IGNORIRAM ZUNANJE DRAŽLJAJE	
SEDIM VZRAVNANO	
NE SEGAM V BESEDO	
MED POUKOM SEM UMIRJEN	

Ker sem želela izvedeti, ali sta njuni vrednotenji realni, sem prosila tudi dva učitelja, da mi na enak način ovrednotila in opazovala učenca pri pouku. Za ta dva učitelja učenec ni vedel.

Napredek je bil opazen in otrok se je veliko bolje vključil v skupino. Za motivacijo vseh sem za učence oblikovala portfolio (osebno mapo). Cilj le-te je beleženje napredka in dela otrok. Pripravila sem jim delovne liste, s pomočjo katerih so se učenci seznanili s cilji in metodami dela. V obris svoje dlani so učenci zapisali pet ciljev, ki si jih želijo v tem šolskem letu doseči. Seveda sem potrebovala za napredek njihove dokaze dela. Zato sem jih prosila, da zapišejo načrt dela za realizacijo ciljev in konkretno, na kakšen način bodo meni in sošolcem dokazali, da so se za cilje resnično trudili. Imeli so možnost, da kaj raziščejo, rešijo, predstavijo ipd. Kasneje sem jih prosila, da v naprej pripravljen obrazec zapišejo, katero je po njihovem mnenju njihovo šibko področje pri matematiki in kaj točno morajo znati, da bodo na tem področju dobri, skupaj s cilji in načrtom dela. Veliko obrazcev so učenci vrnili neizpoljenih, rekoč, da oni nimajo nobenega šibkega področja. To me je motiviralo, da sem se za vsakega učenca posebej pozanimala in povprašala po ocenah njihove učiteljice matematike od 6. razreda naprej ter preverila področje, kjer so pisali slabšo oceno, torej 4. Pri urah sem pričela z reševanjem nalog iz različnih področij, ki sem jih iskala v NPZ-jih in različnih preteklih matematičnih tekmovanjih. Tako sem za vsakega učenca uspela najti področje, ki ga še lahko nadgradi, in sem jim sama določila šibka področja. Eden izmed učencev pa je vsa leta imel same petice pri matematiki, zato sem mu zastavila cilj, kako hitreje računati na pamet z vsemi računskimi operacijami, kar je treniral in vadil preko spletnih aplikacij. Izdelati so morali raziskovalno nalogo s svojega šibkega področja, ki smo jo skupaj točkovno ovrednotili. Določila sem obseg točk za pridobitev slikovnega smejkota (😄 😊 😞), s katerim sem želela na neoštevilčen način oceniti njihove naloge.

Navodila za raziskovalno nalogo, ki so jo dobili učenci

Na listih si na začetku vpisal svoje šibko področje. Učiteljica je glede na ocene prejšnjih let vpisala po njenem mnenju področje, ki ga je potrebno nadgraditi. Sedaj je čas, da znanje nadgradimo.

- Najprej izpolni naslednjo stran (list), ki si ga dobil na začetku leta in za obe področji izpolni, kaj točno moraš znati, da boš na tem področju dober, in izdelaj načrt za izboljšanje teh dveh področij.
- V načrt vpišeš tudi raziskovalno nalogo. Izpolnjen list in vse rešene naloge (dokaze), ki si jih v načrtu zadal, oddaš skupaj z raziskovalno nalogo.

- S pomočjo različnih gradiv (stari šolski zvezki, učbeniki, e-učbeniki ...) svoji področji temeljito predelaš in dokaze o obravnavi snovi oddaš skupaj z raziskovalno nalogo.
- Za sošolce pri dodatni uri pripraviš dve nalogi s prvega in dve nalogi z drugega področja. Naloge naj bodo na višji taksonomski stopnji (težje, primerne za 3. nivo). Naj vam bodo v izziv, da jih bodo sošolci čim težje rešili oziroma bodo potrebovali tvojo razlago.
- Ob predstavitvi oziroma reševanju nalog se boš za 30 minut postavil/-a v vlogo učitelja.
- Po koncu ure sledi analiza dela in preverjanje, če si področji res dodobra dodelal.

Ker sem predvidevala, da bodo imeli učenci težave z izbiro nalog in pri določitvi njihove težavnosti, sem jim z navodili podala in razložila taksonomijo nalog in taksonomske stopnje skupaj s tipičnimi glagoli za posamezno stopnjo.

Kriteriji za raziskovalno nalogo

- Konkretno zapisani cilji, ki so primerni za izbrano področje.
- Načrt dela vsebuje vsaj tri različne aktivnosti dela.
- Načrt dela je konkretno zasnovan.
- Izvedeni so vsi zastavljeni cilji (dokazi).
- Pripravljene naloge dosegajo višje taksonomske cilje.
- Sistematično vodenje sošolcev in odzivi na njihova vprašanja.

Takoj po podanih navodilih in predstavljenih kriterijih sem od učencev dobivala vprašanja: »Ali je to za oceno? Če ni, kaj bomo imeli od tega, da nalogo naredimo?« Moj odgovor je lahko bil samo znanje in izkušnje za naprej. Ker je bilo v raziskovalni nalogi zastavljeno, da kot izziv pripravijo takšne naloge za učence, da jih ostali ne bi znali rešiti, so se dela kasneje vendarle z veseljem lotili. Raziskovalne naloge so bile vsebinsko sicer slabše napisane, saj so se učenci bolj usmerili v iskanje zahtevnih nalog. Na predstavitvi so zelo radi odigrali vlogo učitelja, zato sem jim ponudila, da kot učitelji izvedejo učno uro v nižjih razredih in trije so izziv z veseljem sprejeli. V mislih imam, da bi mi učenci pomagali tudi pri izvedbi matematičnega naravoslovnega dne v njihovih razredih.

V uro sem za večjo motivacijo do dela vpeljala tudi igro, ki sem jo poimenovala Skriti učenec. Idejo za igro sem dobila na eni izmed študijskih skupin za matematiko, kjer nam jo je predstavila kolegica, ki jo na podoben način redno izvaja pri pouku.

Pri vsaki uri sem opazovala, ali učenec, ki sem ga izbrala:

- upošteva pravila poslušanja, ki so bila izobešena v razredu (ušesa poslušajo, usta so zaprta, glava razmišlja, telo se umiri);
- aktivno sodeluje v skupini (podaja ideje, mnenja, sodeluje pri reševanju, razpravi);
- samoiniciativno poskuša priti do novih znanj, spoznanj;
- upošteva vsa navodila učiteljice;
- redno opravlja predlagane naloge;
- pomaga sošolcem in učencem iz nižjih razredov.

Učenci so šele ob koncu ure izvedeli, kdo je bil skriti učenec, tako da nikoli nihče ni vedel, kdo je tisti, ki ga opazujem. Ob koncu ure so z enakimi slikovnimi smejkoti, kot so jih spoznali že pri oceni raziskovalne naloge, po danih kriterijih opazovanja izvedli samoocenitev, ovrednotili so jih drugi učenci v skupini in seveda jaz. Na koncu ocenjevalnega lista je skriti učenec zapisal svoje predloge, kaj bi lahko pri uri izboljšal in na kakšen način, preostali učenci in jaz pa smo na ocenjevalni obrazec zapisali še svoje konkretne predloge za izboljšavo.

Zaključek

Nad napredkom otrok sem bila več kot presenečena. Z veliko večjim veseljem so pričeli hoditi k uri, samoiniciativno so se začeli prijavljati na različna tekmovanja in ponovno pridobivati priznanja. Prosili so, da bi na urah reševali čim več umskih izzivov in da bi se

intenzivno pripravljali na tekmovanja. Iskanje vsebin za uro mi vedno znova predstavlja velik izziv, saj je potrebno pri oblikovanju ure biti več kot le domiselni, izviren in vendarle kot učitelj biti v ozadju, saj učenci zelo radi delajo in raziskujejo samostojno. Kar so se po mojem mnenju naučili, je to, da se še vedno lahko drug od drugega veliko naučijo, da ni pomembna samo ocena in da morajo kljub evidentirani nadarjenosti za uspehe vseeno vložiti nekaj truda. Nikoli nisi toliko dober, da ne bi mogel biti boljši. Uspeh je zame le vrh ledene gore, pod vrhom se skriva ogromno truda, motivacije, sodelovanja z ljudmi, prejšnji neuspehi ipd. Na tak način sem ga želela prikazati tudi otrokom, da se jim ne bi zdel več samoumeven. Zdi se mi prav, da so otroci pri svojem delu samoiniciativni in samozavestni. Premalokrat jim pustimo proste roke in jih pri delu mogoče preveč usmerjamo. Pa ne govorim samo o nadarjenih učencih, dandanes je v Sloveniji izkustveno učenje še v zanemarljivo majhni rabi. Preveč je frontalnega načina poučevanja, premalo učnih pripomočkov in konkretnih učnih materialov ter drugačnih načinov poučevanja. To je le nekaj vzrokov, da šola nadarjenim učencem ne nudi dovolj novih izzivov. Otroci se radi učijo drug od drugega, mnenje njihovih sovrstnikov jim pomeni veliko več kot mnenje učitelja, predvsem v najstniškem obdobju. Z elementi formativnega spremljanja in inkluzije pa spodbujamo samostojnost, izkustveno učenje, samozavedanje in dojemanje svojih šibkih točk in hkrati z vrstniškim vrednotenjem usmerjamo učence k sprejemanju vsakega posameznika in jih učimo spoštovanja posebnosti posameznika.

Viri:

Brunauer, A., H., Bizjak, C., Cotič Pajntar, J., Borstner, M., Eržen, V., Kerin, M., Komljanc, N., Kregar, S., Margan, U., Novak, L., Rutar Ilc, Z., Zajc, S., Zore, N. (2016). *Formativno spremljanje v podporo učenju. Priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Renata Štritof: Razvijanje empatije pri nadarjenih učenkah

OŠ Janka Glazerja Ruše
renata.stritof@glazer.si

Empatija je sposobnost, ki se je otroci naučijo in ni odvisna od genetske zasnove. Vključuje naslednje spretnosti: prepoznavanje občutkov v sebi in v drugih, vživljanje v položaj drugega, pozorno poslušanje drugih in spoštovanje različnosti. Na razvoj empatije vplivajo emocionalni in kognitivni procesi, predvsem pa izkustveno učenje. Vzgoja za empatijo je v današnjem svetu zelo pomembna za vse mlade. Šole so še vedno preveč le storilnostno naravnane, usmerjene predvsem v intelektualne dosežke učencev; razvijanje socialno čustvene komponente izobraževanja in vzgajanja pa je nemalokrat spregledano. Toda izolirana nadarjenost ne zagotavlja uspeha, pomembne so tudi socialne spretnosti in veščine. Delo in bivanje v skupnosti je vse bolj kompleksno, soodvisno, sodelovalno. Pri nadarjenih učencih je potrebno spodbujati socialno in čustveno opismenjevanje in jim tako omogočiti celoviti osebni razvoj. Z razvijanjem empatije v okviru socialno-čustvenega učenja v praksi udejanjamo idejo »vključujoče šole« in z raznovrstnimi dejavnostmi nadarjenim učencem omogočamo socialno vključevanje ter pridobivanje pomembnih življenjskih izkušenj. Empatični nadarjeni učenci se bolj znajdejo v socialnih situacijah in so uspešnejši pri ustvarjanju in ohranjanju stikov.

V prispevku bodo predstavljeni primeri dobre prakse na OŠ Janka Glazerja Ruše, kjer smo z raznovrstnimi dodatnimi dejavnostmi pri nadarjenih učenkah z ustreznim usmerjanjem omogočali razvijanje empatije.

Ključne besede: nadarjene učenke, empatija, izkustveno učenje

Empathy is an ability that children learn and is not dependent on their genetic design. It involves the following skills: identifying feelings in oneself and others, putting oneself in someone's position, attentively listening to others and respecting diversity. Emotional and cognitive processes, but especially experiential learning, influence the development of empathy. In today's world, empathy education is very important for all the youth. Schools are still performance oriented, focusing mainly on student's intellectual achievements while developing a social-emotional component of education and upbringing is often overlooked. However, isolated talent does not guarantee success; social skills and abilities are also important. Working and living in a community is becoming more complex, co-dependent and requires cooperation. With gifted students, social and emotional literacy must be encouraged, enabling them a comprehensive personal development. By developing empathy in the context of social-emotional learning in practice, the idea of an "inclusive school" is realised. Moreover, by performing diverse activities, gifted students are able to have a social inclusion and gain important life experience. Empathic gifted students handle social situations better and are more successful at making and maintaining contact.

The article presents examples of good practice at the basic school of Janko Glazer Ruše in Slovenia. At this school, with appropriate guidance, diverse and additional activities were carried out on gifted female students to help them develop empathy.

Key words: gifted female students, empathy, experiential learning

Uvod

Empatija je izredno pomembna tako za posameznika kot za družbo, kajti »empatija omogoča preseči egocentrični pogled na svet in zavzeti t. i. sociocentrični pogled na svet, pri katerem v naše dožemanje sveta vključujemo tudi druge« (Simonič, 2010, str. 123). Zato je potrebna vzgoja za empatijo, da bodo nadarjeni učenci svoje znanje, v povezavi s tehnologijo, uporabljali v koristne namene in za dobro človeštva.

Milivojević (2008) definira empatijo kot sposobnost predstavljati si, kako druga oseba doživlja določeno situacijo. Tudi Kroflič (2011, str. 267) navaja, da »je empatija racionalno in čustveno dogajanje v posamezniku, ki temelji na sposobnosti postavljanja v položaj drugega in vživljanja v drugega ter ga motivira za prosocialno in moralno delovanje«.

Panjujeva (2010) meni, da je empatija sposobnost, ki se je otroci naučijo in ni odvisna od genetske zasnove. Vključuje naslednje spretnosti: prepoznavanje občutkov v sebi in v drugih, vživljanje v položaj drugega, pozorno poslušanje drugih in spoštovanje različnosti.

Nadarjeni otroci imajo pogosto posebne potrebe na čustvenem in socialnem področju, zato jim moramo ponuditi prilagojene aktivnosti, s katerimi načrtno razvijamo njihove potenciale, saj naj bi bili ti učenci še posebej občutljivi za družbene teme in nagnjeni k pretirano kritičnemu pogledu nase ter druge (Težak, 2008).

Panjujeva (2010) poudarja, da je treba učenca obravnavati celostno; z učenjem se polnijo tako srce kot možgani. Avtorica empatijo povezuje s sposobnostjo povezovanja z drugimi in razumevanja njihovih občutkov, ne glede na to, ali se z njimi strinjamo ali ne. Empatija je ena izmed sestavin čustvene inteligentnosti. Goleman (2006) pravi, da gre pri čustveni inteligentnosti za to, kako ravnamo s seboj, kako se razumemo z ostalimi in kako delamo v skupini. Tudi Panjujeva (2010) razlaga čustveno inteligentnost kot zmožnost zavedanja čustev, ki vplivajo na nas in druge in za njihovo obvladovanje.

Številne šole po svetu poudarjajo pomen sodelovanja, saj je delo in bivanje vse bolj kompleksno, soodvisno in povezano. Potrebne so socialne spretnosti, jasno komuniciranje, prilagajanje, ustvarjalne rešitve, inovativnost. Vendar ne gre samo za sodelovanje kot delo skupaj z drugimi. Potrebujemo spoštljivost, strpnost, empatičnost, zanesljivost, motiviranost, izmenjavo idej, doseganje skupnih ciljev (Kang, 2016).

Storilnostno naravnana šola, ki je usmerjena v intelektualne dosežke učencev, ne omogoča dovolj priložnosti za razvijanje čustvene inteligence ter socialne kompetentnosti učencev. Koširjeva (2013) omenja socialno kompetentnost v povezavi z uspešnostjo vzpostavljanja in vzdrževanja odnosov z ljudmi.

Današnja vključujoča šola temelji na konceptu inkluzije in daje velik pomen spodbudnemu učnemu okolju z upoštevanjem individualnih potreb vsakega posameznega učenca, tudi socialno čustvenih, njegovih močnih področij in omogoča pridobivanje vseh potrebnih kompetenc za uspešno življenje (Grah idr., 2017).

Nevroznanost potrjuje, da so emocionalne in kognitivne razsežnosti učenja prepletene, iz česar sledi, da morajo šole spodbujati poleg kognitivnega razvoja tudi veščine uravnavanja čustev. V možganih nevroni, imenovani »zrcalni nevroni«, oddajajo dražljaje, da simulirajo izkušnje drugih. Kadar vidimo nekoga jokati, v naših možganih sprožijo dražljaje nekateri isti nevroni, kot če bi sami jokali. »Domneva se, da so ti zrcalni nevroni nevrološka podlaga za empatijo in služijo tako ustvarjanju medsebojnih vezi kot učenju« (Hinton in Fischer, 2013, str. 115). Učenje poteka v socialnem kontekstu; v interakciji z družino, s šolo, skupnostjo se otroci in mladostniki socializirajo v družbo in internalizirajo njena prepričanja in vrednote.

Juriševičeva (2012, str. 32) navaja 35-letno longitudinalno tujo raziskavo, kjer so spremljali življenje nadarjenih otrok in ugotovitve, da »je posameznikova osebnost, in ne sposobnosti same po sebi, tisti ključni dejavnik, ki določa, kaj se bodo nadarjeni odločili narediti (ali ne) s svojim življenjem«.

Mnogi avtorji (Clark, 1992; Lovecky, 2003, Codd, 2007, povz. po Rostohar, 2012) trdijo, da so občutljivost, empatičnost in želja po sprejetosti močna področja pri nadarjenih učencih. Ti učenci skozi interakcije pridobivajo več informacij in jih hitreje procesirajo, kar vpliva na intenzivnost čustev, ki jih doživljajo, posledično pa to pomeni lahko neskladnost intelektualnega, socialnega in čustvenega razvoja. Naučiti jih moramo, da razlikujejo lastna čustva od čustvenih reakcij drugih, in razumeti, da morajo »doživljati z drugimi in ne za druge« (Rostohar, 2012, str. 59). Na drugi strani pa ravno intenzivnost čustvenih reakcij in njihova občutljivost opremljata nadarjene za življenje in njihovo kreativnost (Piechowski, 2006, povz. po Rostohar, 2012).

Ferbežer (2008) izpostavlja probleme in potrebe nadarjenih učencev na področju medsebojnih odnosov. Če nadarjeni otroci spoznajo svojo intelektualno premoč, morda postanejo prekomerno kritični in nepotrpežljivi do običajnih, ali manj razvitih otrok. Za oblikovanje zdravih socialnih odnosov potrebujejo nadarjeni učenci izkustveno učenje, v obliki različnih obogatitvenih dejavnosti, preko katerih izobražujemo in vzgajamo nadarjene za razumevanje drugačnosti in za uspešno socialno prilagajanje v različnih okoliščinah.

Rezultati raziskave *Vzgoja in izobraževanje nadarjenih*, ki jo je leta 2011 izvedla Juriševičeva s sodelavkami kažejo, da 30 odstotkov nadarjenih osnovnošolcev navaja manko obogatitvenih dejavnosti na šolah. Kjer pa jih izvajajo, jih nadarjeni učenci ocenjujejo najvišje. Različni tematski tabori, posebne delavnice za nadarjene, različne prostovoljne dejavnosti in podobno, so tiste obogatitvene dejavnosti na področju čustveno socialnih in osebnostnih dejavnikov, ki prednostno prispevajo k učinkovitejšemu izobraževanju in vzgajanju nadarjenih v inkluzivnem šolskem kontekstu.

Dejavnosti za razvijanje empatije pri nadarjenih učenkah na OŠ Janka Glazerja Ruše

Namen dejavnosti je, da pri nadarjenih učenkah preko izkustvenih socialnih situacij in različnih oblik sodelovanja ter druženja z drugimi spodbujamo njihov socialno-čustveni razvoj in omogočimo pridobivanje novih znanj socialnih spretnosti s poudarkom na razvijanju empatije. Glavni temelj socialnih spretnosti je zmožnost razumeti, kako se počuti nekdo drug. Govorimo o empatiji. Učenci, ki znajo pokazati empatijo, se bolj znajdejo v socialnih situacijah, so uspešnejši pri ustvarjanju in ohranjanju stikov ter odnosov, tudi v odraslem obdobju. Z različnimi načrtnimi dejavnostmi se okrepi zavedanje učencev o tem, kako se počutijo drugi, ob tem razmišljanju pa učenci prepoznavajo lastna čustva in izkušnje.

K razvijanju empatije smo pristopili načrtno in organizirano. Juul s soavtorji (2017) meni, da empatije ni mogoče poglobljati z branjem knjig ali poučevati z učbeniki, jo je pa mogoče razvijati v obliki življenjskega pouka. Pogoji pa je, da tudi učitelji vzpostavljajo pristne stike z drugimi. Empatija kot zmožnost vživljanja v druge in razumevanje v vsakdanjem življenju se kaže v kakovosti, globini in intenzivnosti medosebnih odnosov.

Tudi Lucariello s soavtorji (2016) namenja vlogi učitelja pri razvijanju medosebnih odnosov in dobrega čustvenega počutja velik pomen za učenčevo učenje. Učenje poteka

znotraj različnih socialnih kontekstov. Učitelj je model, zgled, vzor; spodbuja razvijanje skupnih vrednot ter prepričanj, s čimer se učencem zagotavlja varno okolje. S svojim osebnim odnosom vpliva na dobro čustveno počutje učencev, le-to pa vpliva na učno uspešnost, učenje in razvijanje vrednot. Prav tako tudi Panjujeva (2010, str. 63) poudarja nalogo učitelja, da »okrepi zavedanje učencev o tem, kaj čutijo drugi, in daje učencem priložnost, da o tem premišlujejo ter identificirajo svoja čustva in lastne izkušnje«. Empatijo razvijamo tako, da usmerjamo učence k njihovim občutkom, da urimo vživljanje v položaj drugega, da učence izpostavimo dražljajem, ki vzbujajo čustva in s predstavljanjem zgledov empatičnega vedenja. Učimo jih tudi, da uporabljajo empatične izjave: »Vidim, da te to res muči ... To najbrž ni bilo lahko zate ... Zdi se mi, da zelo trpiš ...« (Panju, 2010, str. 66).

Za razvijanje empatije so pomembni emocionalni in kognitivni procesi, predvsem pa veliko izkustvenega učenja. V ta namen smo nadarjene učenke vključili v naslednje dejavnosti:

- *druženje z varovanci VDC Polž – Enota Ruše*

Učenke so se seznanile z vsemi uporabniki in s strokovnimi delavci ter spoznale, kako potekajo njihovi dnevi. Ugotovile so, da smo ljudje različni, nekateri zmorejo več, drugi manj, toda kar je najpomembnejše: vsi si želimo živeti v svetu, kjer smo spoštovani, sprejeti in enakovredni. Skupaj z uporabniki so izdelovale pujske iz gline in pomagale pri kooperaciji dela za zunanje naročnike.

- *predstavitve dela in življenja slepih in slabovidnih oseb*

Učenke so se seznanile z brajico - pisavo, ki omogoča slepim, da berejo in pišejo. Prebrale so knjižico Dan z gospodom Bela palica in izvedele, kako slepi preživljajo dneve. Preizkusile so pripomočke, ki jih slepi uporabljajo pri hoji, pri svojem delu, v prostem času (bela palica, brajeva tablica, brajev pisalni stroj, govoreča ura, govoreča tehtnica, šah, domino, Človek ne jezi se, igralne karte, Rubikova kocka, knjige za slepe ...). Prav tako so spoznale, da se slepi in slabovidni soočajo s številnimi ovirami, vendar se s pomočjo drugih čutil (predvsem za tip in sluh) ter pripomočkov dobro znajdejo v današnjem svetu.

- *interaktivna delavnica – osebna zgodba in izkušnja invalidke po prometni nesreči*

Skozi osebno zgodbo in izkušnjo gospe B. S., članice Zavoda VOZIM iz Celja, ki je pri svojih 19 letih doživela prometno nesrečo, so učenke spoznavale, kako hude so posledice neodgovorne vožnje in neupoštevanja prometnih predpisov. Njeno življenje se je po nesreči

in dolgotrajni rehabilitaciji korenito spremenilo. Veliko časa in moči je potrebovala, da je ponovno aktivno zaživela, doštudirala, se zaposlila, poročila, rodila otroka; sedaj pa seznanja mlade po Sloveniji o posledicah neodgovorne vožnje, spodbuja varno vožnjo kot vrednoto in dviguje zavest mladih o pomenu upoštevanja cestno prometnih predpisov.

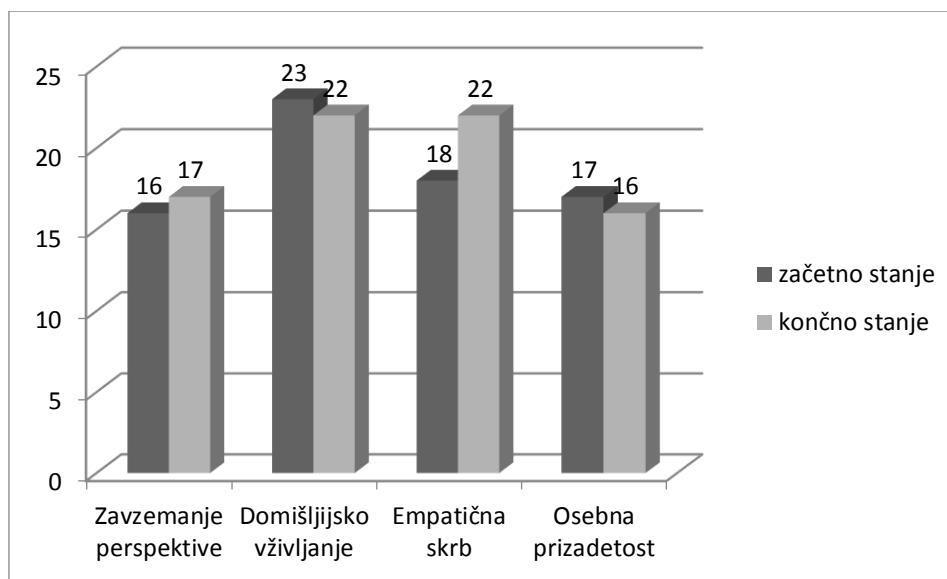
- *ogled OŠ Gustava Šiliha in druženje z mladostniki z motnjo v duševnem razvoju*

Obiskali smo posebni program, kamor so vključeni mladostniki z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju. Sodelovali smo v vzgojno-izobraževalnem procesu; velik pomen dajejo učenju za samostojnost. Ogledali smo si prostore šole in prisostvovali obravnavam (fizioterapija, delovna terapija, logopedska obravnava). Šola je prilagojena za posebne potrebe vključenih učencev. Mladostniki so nadarjene učenke navdušili s spontanim in toplim sprejemom.

Rezultati in interpretacija

Ob začetku projekta (september 2017) in ob koncu (marec 2018) smo pri nadarjenih učenkah merili razvitost empatije. Uporabili smo standardiziran vprašalnik Indeks medsebojne odzivnosti IRI. Sestavljajo ga 4 lestvice, vsaka ima 7 postavk: zavzemanje perspektive (meri težnjo po spontanem prevzemanju psihološkega stališča drugih), domišljijско vživljanje (se nanaša na težnjo po domišljijem vživljanju v čustva in dejanja namišljenih oseb), empatična skrb (vključuje čustva naklonjenosti, skrbi in sočutje do oseb) in osebna prizadetost (zajema občutke nelagodnosti v medosebnih oziroma kriznih situacijah) (Lamovec, 1987). Najvišje možno število doseženih točk na posamezni lestvici je 28. Visoko število točk pomeni visoko izraženo lastnost.

Ugotavljamo, da se je ob koncu projekta pri nadarjenih učenkah bistveno dvignila vrednost na lestvici empatična skrb, ki je tudi največji pokazatelj stopnje empatije pri posamezniku.

Slika 1: Prikaz doseženih točk (srednje vrednosti) pri nadarjenih učenkah na začetku in ob koncu projekta

Ob koncu projekta so učenke evalvirale posamezne dejavnosti. Dejavnosti, ki sta po njihovem mnenju najbolj pripomogli k razvijanju empatije, sta bili *Ogled OŠ Gustava Šiliha in druženje z mladostniki z motnjo v duševnem razvoju* in *Interaktivna delavnica – osebna zgodba in izkušnja invalidke po prometni nesreči*.

V evalvaciji smo navedli tudi različne dejavnike, preko katerih razvijamo socialne veščine, kot so empatija, strpnost, razumevanje in sprejemanje drugačnosti ... Učenke smo pozvali, da jih po lastnem mnenju razvrstijo glede na pomembnost. Nadarjene učenke so na prvo mesto postavile *zglede staršev in sorodnikov*, sledi *zglede učiteljev*, nato *izkustveno učenje* (delavnice, predstavitve, obiski ustanov in druženja z različnimi ljudmi), *pogovor ob vsakodnevnih aktivnostih*, *pogovor o določeni temi* (npr. o nesrečah, invalidnosti ...), *socialne igre v okviru razrednih ur*, *učne vsebine pri posameznih predmetih v okviru pouka* in na zadnje mesto so postavile *branje knjig in gledanje filmov o izbrani tematiki*.

Zaključek

Zavedati se moramo, da tako v sedanosti kot prihodnosti izolirana nadarjenost ne zagotavlja uspeha. Poleg akademskih znanj, ki jih nadarjeni učenci v veliki meri imajo, so potrebna tudi druga znanja, socialne spretnosti in veščine. Učenci razumejo in sprejemajo učenje vrednot empatije, sodelovanja, solidarnosti, sočutja, odgovornosti, strpnosti predvsem, če so aktivno vključeni, dejavni, skratka soudeleženi pri udeležanju teh vrednot v družbenem okolju. Zato je potrebno, da šole skozi različne obogatitvene dejavnosti

krepijo te spretnosti, ki so potrebne za njihov osebnostni razvoj in so pomembne za uspešno vključevanje, sodelovanje ter potrjevanje nadarjenih učencev.

LITERATURA:

Ferbežar, I. (2008). Posebne potrebe nadarjenih otrok. V Ferbežar, I., Korez, I., Težak, S., *Nadarjeni otroci* (str. 24-50). Radovljica: Didakta.

Goleman, D. (2006). *Čustvena inteligenca: zakaj je lahko pomembnejša od IQ*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Grah, J., Rogič Ožek, S., Žarkovič Adlešič, B. (2017). *Vključujoča šola: priročnik za učitelje in strokovne delavce*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Hinton, C., Fischer, K. W. (2013). Učenje iz razvojne in biološke perspektive. V H. Dumont, D. Istance, F. Benavides (ur.), *O naravi učenja – uporaba raziskav za navdih prakse* (str. 103 – 121). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.

Juul, J. (et al). (2017). *Empatija: pot do sebe in drugega*. Radovljica: Didakta.

Kang, S. K. (2016). *Delfinja vzgoja: kako vzgojiti zdrave, zadovoljne in motivirane otroke, ne da bi se vam bilo treba spremeniti v tigra*. Radovljica: Didakta.

Košir, K. (2013). *Socialni odnosi v šoli*. Maribor: Pedagoška fakulteta & Subkulturni azil, zavod za umetniško produkcijo in založništvo.

Kroflič, R. (ur.) (2011). *Kazen v šoli? Izbrani pristopi k sankcioniranju prestopkov in podpori prosocialnega in moralnega ravnanja*. Ljubljana: Center RS za poklicno izobraževanje.

Lamovec, T. (1987). Empatija. *Anthropos*, 17 (5/6), 233 – 245.

Lucariello, J. (et al). (2016). *Dvajset najpomembnejših psiholoških načel za poučevanje in učenje od vrtca do srednje šole*. Zveza za psihologijo v šolah in izobraževanju. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, Center za raziskovanje in spodbujanje nadarjenosti.

Milivojević, Z. (2008). *Emocije. Razumevanje čustev v psihoterapiji*. Novi Sad: Psihopolis institut.

Panju, M. (2010). *Strategije za spodbujanje čustvene inteligentnosti v razredu*. Ljubljana: Modrijan.

Rostohar, G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bezić idr., *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole: priročnik* (str. 52-66). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Simonič, B. (2010). *Empatija: Moč sočutja v medosebnih odnosih*. Ljubljana: Frančiškanski družinski institut.

Težak, S. (2008). Samopodoba mlajših nadarjenih otrok v luči raziskav. V Ferbežar, I., Težak, S., Korez, I., *Samopodoba nadarjenih otrok* (str. 60-93). Radovljica: Didakta.

Maja Starc Šinigoj: Otroci v Istri

Osnovna šola Antona Ukmarja Koper

Maja.starc@antonukmar.si

Na naši šoli že nekaj let izvajamo projekt Otroci v Istri. Mestnim otrokom skušamo na zanimiv način predstaviti slovensko celinsko Istro. Ker se ljudje zanimajo bolj za obalna mesta, otroci življenja in tradicije notranjeistrskih vasi ne poznajo. Da bi jim slednje približali, skupino nadarjenih otrok vsako leto peljemo v izbrano vas, kjer si ogledajo lokalno arhitekturo in obišejo nekaj najstarejših ljudi. Otroci z njimi speljejo intervjuje. Zanima nas predvsem, kako so preživljali svoje otroštvo s poudarkom na zgodbah. Pogovore posnamemo, nato jih v šoli skupaj zapišemo. Hkrati na vasi izvedemo likovno delavnico. Vsa zbrana material oblikujemo v manjšo knjigo, ki jo ob koncu šolskega leta natisnemo in podarimo vsem vaščanom obravnavane vasi. Ob tej priložnosti pripravimo tudi kulturni program, kjer imajo spet glavno vlogo otroci. Izvedemo ga na vasi in je namenjen vaščanom, sodelujočim otrokom na projektu ter njihovim staršem. V lanskem šolskem letu smo opravljeno delo predstavili tudi v prispevku na televiziji ter v radijski oddaji. Glavni naš namen je zapisati in ohraniti modrosti ljudi in njihove zgodbe. Otrokom s tem predstavimo čisto drugačen otroški svet. Širijo si vedenje o ljudeh in njihovem življenju na tem območju. Hkrati spoznavajo vrednote, ki so bile nekoč bolj žive, v sodobnem svetu pa zamirajo.

CHILDREN IN ISTRIA

The project "Children in Istria" is being carried out for several years at our school. The principal aim is to bring Slovenian continental Istria closer to urban children in a more interesting manner. Due to the fact that people are more interested in coastal towns rather than villages, their children know little about the life and tradition of villagers. In order to broaden their knowledge about surrounding Istrian villages, each year the school takes a group of gifted children to a chosen village, where they explore the local architecture and visit the oldest residents. Students usually carry out interviews with them to learn more about their childhood years, especially their personal stories. The interviews are recorded and later put on paper. During the stay in the village there is also an art workshop, where students try to depict the country life and scenery. After all the material is piled together, the school publishes a book, which is reprinted at the end of the school year and is given to the locals. The release of the book is followed by a cultural event in the village, where children again take part in organization and performance. Last year, the project was also presented on television and a radio show. Our main purpose is to document and preserve the wisdom and stories of the local people and to illustrate students different aspects of life that once existed in that particular area. At the same time, students are being introduced some important traditional values that nowadays tend to be abandoned.

Ključne besede: otroci, Istra, zgodbe, starejši vaščani, nadarjeni

UVOD

Projekt Otroci v Istri se je začel v manj obsežni obliki izvajati že pred 17 leti. Takrat so izvajali podobne dejavnosti, le da so poudarjali bolj vsebine slovstvene folklore, tj. pripovedovalna in pesemska besedila, ki so se jih starejši ljudje še spominjali. Knjižice so bile posledično tudi manj obsežne. Pred leti so obdelali naslednje notranjeistrske vasi: Vršič, Lopar, Labor, Smokvice, Hrvoji, Topolovec in Žrnjovec. Med takratnim delom in na novo postavljenim programom dela je preteklo že deset let. V lanskem šolskem letu smo se lotili vasi Pregara. Zdelo se nam je dobro, da projekt ne gre v pozabo, ker je to učinkovita oblika spoznavanja življenja, razmišljanja, raziskovanja preteklega načina bivanja na nekonvencionalen način. Otroci pridejo v stik s starejšimi vaščani, ki so živeli na precej drugačen način kot sodobni otroci in njihovi vrstniki. Med drugim obiščejo in raziščejo vaško okolje, ki ga sicer v večini niso vajeni. Tok dogajanja se upočasni. Otroci imajo možnost, da začutijo okolje ter da se iz ure v uro bolj zlijejo s slednjim. Ker je vaško dogajanje zelo drugačno od živahnega in hrupnega mestnega dogajanja, si otroci lahko hitro pridobijo izostren čut za dogajanje, zvoke ter ljudi okrog njih. Zanimanje naraste obojestransko. Otroke zanima vaška drugačnost in enako začutijo vaščani, da se na vasi odvija nekaj novega. V njihove domove vstopijo otroci s pričakovanji, spoznati njim precej tuj svet, prisluhniti njihovim osebnim zgodbam, ki so za naše otroke zaradi časovne oddaljenosti dogajanja precej nenavadne, privlačne in poučne. Dve generaciji se povežeta v učinkovito celoto. Z razkrivanjem zgodb si pridobita zaupanje, se odpreta in življenje starejših zaživi v popolnoma novi luči. Skozi pripovedovanje se razgrnejo lepi in manj prijetni, a ravno tako pomembni spomini, ki otroke razveselijo, čudijo, jih presenečajo, jih vabijo v primerjavo z dogodki iz njihovega življenja. Končno pa jih motivirajo, da razmišljajo in da prihajajo do novih znanj.

JEDRO

Notranja Istra je postala zaradi usmerjenosti turizma na obalo zapostavljena in posledično je sodobni ljudje ne poznajo dovolj dobro. Predvsem jim ostajajo skrite njene naravne lepote, njena pestra zgodovina, tradicija in ljudje s svojimi zanimivimi zgodbami. Zaradi številnih zgodovinskih in političnih preobratov je doživela veliko praznjenje. Po nekaterih podatkih naj bi Istro v 20. stoletju iz političnih in gospodarskih razlogov zapustilo približno ena tretjina prebivalstva. Največ po koncu druge svetovne vojne, ko so se po načrtovanju novih meja Istrani izseljevali v Italijo, Slovenci pa iz Trsta in okolice v takratno

Jugoslavijo. Val izseljevanja se je povečal leta 1954 po podpisu Londonskega sporazuma, ko so skušali urediti mejo med Italijo in takratno Jugoslavijo. Takrat se je izselilo največ Istranov. V glavnem so odhajali iz političnih in gospodarskih razlogov. Oblikovala se je nova meja, ki je ljudi pahnila v še večje nezaupanje do novih držav in njihovih politik. Povečala se je brezposelnost. Ljudje so se zaradi revščine v velikem številu izseljevali v večja mesta, kjer so opravljali večinoma težaška dela, a so vsaj nekaj zaslužili. Mnogi se niso nikoli več vrnili. V tujini so si ustvarili družine, svojo prihodnost sebi in svojim potomcem. Vasi so posledično ostale izpraznjene. Kmečko podeželje je začelo spreminjati svojo podobo. Prebivalstvo je ostarevalo.

Tok selitve se je usmeril v mesta na slovenski obali, kjer je bilo po odhodu Italijanov obilo prostih stanovanj, obenem pa je gospodarski razvoj odprl številna delovna mesta. [...] Poleg Istranov iz notranjosti Istre so se v obalna mesta naseljevali Slovenci iz notranjosti in priseljenci iz drugih republik nekdanje Jugoslavije. (Urbanc 2011: 84.)

O tragičnem praznjenju istrskih vasi je veliko pisal tudi manj znan istrski pisatelj Fulvio Tomizza, ki je selitve spremljal na lastne oči in je bil tudi sam del selitvenega toka. Tako je opisal dogajanje v enem od svojih romanov:

Odšlo je kakih šestdeset do sedemdeset odstotkov prebivalstva, s tovornjaki, ki so bili prenatlačeni s pohištvom in pridelki tistega poletja, z vozovi, ki so jih vlekli voli [...] ali pa preprosto z avtobusom, kakor da se odpravljajo k zobozdravniku ali kamorkoli ... (Tomizza 1980: 316.)

Notranja Istra se je tako ločila od nekdanjega centra in vsakdanjega vira zaslužka. Med Trstom in Istro se je zarisala meja in ljudje so se morali znajti drugače. Na meji so ljudem policisti blago, ki so ga kmetje skušali v Trstu prodati, večinoma zasegli, ali pa so morali policiste podkupovati. Kmečko prebivalstvo je tako tonilo v vedno večjo revščino.

Spreminjajoče se razmere so spreminjale življenje ljudi, njihovo razmišljanje, razumevanje sveta in odnos do ljudi. Zaznamovali so jih delavnost, vztrajnost in iznajdljivost.

Med drugim je v Istri stoletja živel posebna struktura ljudi, ki se vse do konca druge svetovne vojne ni narodnostno opredeljevala. Čutili so se za ljudi s troedino dušo, tj. mešanice slovenske, italijanske in hrvaške narodnosti. Niso se opredeljevali ne za eno ne za drugo ne za tretjo narodnost. Po vojni se je zaradi političnega manipuliranja z ljudmi slednje spremenilo in naenkrat se je ogromno Istranov opredelilo za Italijane. Veliko je bilo ljudi, ki se tudi v času po vojni ni hotelo opredeljevati za določeno nacionalnost. Eden takih ljudi je bil istrski pisatelj Fulvio Tomizza, ki je bil pri opredeljevanju svoje identitete neposreden in iskren in je v nekem intervjuju na vprašanje, ali je bolj Italijan, Slovenec, Hrvat, odgovoril tako:

Vsakega malo! Sem pravzaprav Istran, saj je moja družina ena od mnogih istrskih družin. V župnjiskih dokumentih se pišemo Tomizza (z dvema italijanskima z) že od leta 1660, toda moj oče je govoril doma, tudi v času italijanske vladavine, v slovanskem narečju. Nekatere besede so zvenele tipično hrvaško, druge pa tipično beneško. Skratka, šlo je za narečje tega kraja. (Stella 1992: 12.)

Ker je bilo podobno mislečih ljudi pred Londonskim sporazumom veliko, so obstajale organizacije, ki so se zavzemale, da bi se Istra oblikovala v ločeno, neodvisno politično tvorbo, za kar se je zavzemal tudi Tomizza. Pri tem pa bi jim bil prav jezik reprezentativno povezovalno sredstvo. Čeprav bi to bilo po tolikih letih spet črtanje novih meja in gotovo povzročanje novega gorja. Tomizza je sanjal o tem, da meja ne bi bilo.

Ljudje so se, porinjeni v revščino, morali prepustiti toku dogajanja in pogumno odigrati svojo življenjsko vlogo. Zaradi težkih razmer in predvsem drugačnih razmer, v katerih so živeli, zaradi menjavanja političnih oblasti in držav ter posledično zaradi spreminjajoče se identitete so skrojili zanimive in edinstvene zgodbe. Z umiranjem pričevalcev zavedno odhajajo tudi zgodbe, zato je pomembno, da se izstopajoče dogodke popiše. Pristne življenjske pripovedi, obogatene s kančkom domišljije, pričajo o njihovem resničnem

vsakdanu, razkrivajo tegobe in bolečine, ki so jih rojevale okoliščine ter nas in otroke učijo, kako razumeti sedanost in vsaj delno predvidevati prihodnost.

V dejavnost projekta Otroci v Istri smo vključili nekaj učiteljev. Sama sem učiteljica slovenščine in sem zadolžena za organizacijo obiska skupine nadarjenih učencev ter za izpeljavo obiska starejših ljudi na izbrani vasi. Moja naloga je tudi, da otroke pripravim na dejavnosti na vasi, da jih tako za delo motiviram. Skupino otrok razdelim na tri delovna področja, tj. na skupino približno desetih otrok, ki intervjuva ljudi in snema pogovore. Drugo področje je likovno. Okrog deset otrok je na vasi razporejenih na različne lokacije z zanimivimi arhitekturnimi ali drugimi zanimivostmi. Seveda predhodno obiščem vas, si jo ogledam, da lahko slednje lokacije predvidim v naprej. Tretje področje je geografsko. V lanskem šolskem letu so učenci skupaj z učiteljem geografije izdelali vprašalnik o zadovoljstvu organiziranosti, o povezovanju vaške skupnosti z občino in o počutju na vasi. V geografske dejavnosti je bilo vključenih okrog 15 otrok. Na dan izpeljave obiska vasi Pregare smo bili tako vključeni trije učitelji, torej jaz kot vodja projekta, učitelj geografije in učitelj likovnega pouka. Učenci so imeli s seboj ves likovni material in vse tehnične naprave za snemanje zvoka in filma. Sprejeli so nas predsednik krajevne skupnosti, njegov namestnik in nekaj vaščanov, ki ji jim je vaška zgodovina, predvsem pa šolstvo, zelo pri srcu. Najprej so nas nagovorili in pozdravili. Nato so nam odprli vrata nekdanje šole, ki pa že desetletja ne deluje več. Vaščan Šteljo Markežič nam je predstavil začetke šolstva na vasi, kako so pri tem imeli pomembno vlogo duhovniki, kako jih je pri njihovem delu po drugi vojni omejevala državna oblast. Poudaril je, da je pregarska šola kljub svojemu skromnemu izgledu za sodobne razmere izučila številne ljudi, ki so nadaljevali šolanje na fakultetah. Slednji so postali od učiteljev, zdravnikov do pravnikov. V Pregari in enako tudi na vasi, ki smo jo obdelali v letošnjem šolskem letu, tj. v Zazidu, so poudarjali, da so bili učenci zaradi težkih gmotnih razmer in zaradi stalne ogroženosti, da šolo zaprejo, bolj zagnani in bolj željni učenosti. Hvaležnost, da so imeli lastno šolo, se je razodevala v pripovedovanju vsakega vaščana. Sicer ves čas obstoja šole ni bilo tako. Pod italijansko oblastjo je imela šola drugačne prioritete. Predvsem je želela slovenske otroke poitalijančiti. Vsiliti jim je hotela italijansko identiteto. Pouk pa je bil izredno na nizki ravni, saj otroci italijanščine niso razumeli. Različni pričevalci so nam podajali podobna mnenja o italijanski šoli.

Gospa Giordana se spominja, da so se nekoč v šoli bali učiteljev in da so se tudi jokali. Ko je hodila v 3. razred, je že nekaj razumela italijansko. Tudi če česa niso razumeli, so se znašli. Zahteve učiteljice so poskušali izluščiti iz ostalega konteksta. Pravi, da večina otrok ni razumela italijanskega jezika popolnoma nič, saj z italijanščino niso imeli stika. Njena družina je imela v teh časih prednost, ker so prej živeli v Trstu in sta njuni sestri končali osem razredov italijanske šole. Tako sta lahko njej in bratu veliko pomagali in pogosto ji je bilo zato v šoli lažje kot vrstnikom. Tudi drugi pripovedovalci so podajali podobne spomine. Gospa Renata iz Zazida nam je govorila, da se spominja, da so zelo veliko molili v italijanskem jeziku in da se niti ne spominja, da bi počeli veliko drugega. Pripovedovali so tudi o šolskih kaznih, ki so bile popolnoma drugačne od današnjih. Ena zanimivih, ki je tudi naše otroke zelo presenetila, je bila, da če so se starši prišli učitelju kaj pritožiti, je učitelj poklical karabinierje (italijansko policijo), ki so starše odpeljali v zapor za celih sedem dni.

Otroke so pripovedi presunile in presenečale. Odpirala so se jim nova vprašanja o zgodovinskih podrobnostih, o njihovem čustvovanju, o odnosu do starejših oseb in predvsem do staršev, načinu igre in o igračah. Najbolj so pozornost pritegnile zgodbe iz vojnega časa, v katerih je bilo v ospredju doživljanje globokega strahu, negotovosti in veliko pomanjkanje. Učencem se je postopoma razkrival nov tuj svet, ki je bil resničen. Najprej so se zgodbam čudili, nato so o njih razmišljali, jih povezovali s svojim poznavanjem sveta in končno vzeli za nova spoznanja. Obogatili so svoje vedenje in oplemenitili razumevanje sveta.

Po končanem delu na terenu smo v naslednjih dneh zapisovali zvočne posnetke, dokončali likovna dela, urejali fotografski material. Sama sem vas še nekajkrat obiskala in opravila intervjuje še z drugimi vaščani, do katerih nismo uspeli priti z učenci zaradi časovne omejitve. Prosila sem jih tudi za stare fotografije, ki smo jih porabili za obogatitev publikacije. Seveda vsi starejši domačini niso ostali na matični vasi. Poročali so se, se izseljevali, zato smo raziskovali, kam jih je nesla pot, jih izsledili in tudi z njimi opravili intervjuje. Izvedeli smo tudi za nekaj učiteljev, ki so v preteklosti poučevali na vasi. Ena gospa nas je obiskala na šoli in skupina otrok je prisluhnila njeni zanimivi zgodbi.

Končno besedilo sem dokončno oblikovala, mu dodala komentarne vložke pa tudi nekaj literarnih vrstic. Ko je bila knjižica izdana, smo pripravili kulturni program, sestavljen iz glasbeno-pevskih točk, govorov nekaterih oseb in govora dveh povezovalcev. V kulturni

program so bili vključeni učenci, nekateri delavci šole in nekaj intervjuvancev. Na koncu je sledila pogostitev za vse.

Čez približno en teden nas je na šoli obiskala ekipa TV Koper in o našem delu posnela prispevek, ki je bil predvajan pri večernih poročilih. Gostili smo tudi novinarko iz Radia Koper. Z učenci je posnela prispevek o našem delu in vtisih.

ZAKLUČEK

Podobno tudi v tem šolskem letu pripravljamo knjižico z naslovom Otroci v Zazidu. Otroci so še vedno motivirani za delo. Najbrž zato, ker so dejavnosti razgibane, sami vstopajo v nov svet ljudi, ki jim je bil večinoma doslej tuj. Prihajajo do spoznanj, da je bil zelo drugačen svet živ še pred kratkim ter da se spremembe v življenju ljudi odvijajo zelo hitro. Spoznavajo, da so otroci nekoč živeli v revščini. Življenje in revščina sta od staršev zahtevala odpovedovanje sebičnemu zadovoljstvu. Če so želeli živeti in če so hoteli otroke naučiti življenja, so morali sprejeti, da bo napor njihov vsakdanji kruh. Otroci so starše razumeli brez dolgih razgovorov in velikih besed, saj so vedeli, da jih imajo starši radi. Besede ljubezen najbrž niso slišali pogosto iz ust staršev, če so jo sploh kdaj. Starši so garali za svoje otroke, otroci so starše spoštovali, sprejemali so odgovornosti že v rosno mladih letih, ljubili so naravo, veliko so se družili, peli, si pripovedovali, se smejali in odraščali. Ti otroci so odrasli, odprli svoja srca in razkrili svojo resnico. Njihovi pogledi na otroštvo v preteklosti so bili jasni in živi. Otroštvo je bilo težko in tudi lepo ter neponovljivo. Podobno kot otroštvo sodobnih otrok, samo na drugačen način. Zagotovo pa bodo zgodbe nekdanjih otrok opogumljale in učile živeti sodobne otroke in tudi tiste malo starejše.

VIRI IN LITERATURA

Kraljevič, K. (2012): *Pravičnost, upognjena pod profitom izgublja tla pod nogami*. Pridobljeno 3.7.2012.

Kiran, M. (2011): *Milan Rakovec – Neutrudni tihotapec besed*. Koper: MMC RTV SLO.

Rakovec, M. (19.1.2012): Vsi smo manjšinci. *Primorske novice* 15, str. 4.

Rožac, V. (2010): Narod, država in identitete v obmejnih prostorih. *Acta histriae* 18. str. 217–228.

Stella, A. (1992): Pogovor s Fulviom Tomizzo po srcu Italijan, po duši Slovan. *Primorska srečanja* 128/129. 11–15.

Širok, M. (20.2. 1996): Vmesni človek: Fulvio Tomizza, pisatelj, o Italiji in Sloveniji, o Slovencih, Italijanih, Istranih, Tržačanih in o tem, kaj od tega je pravzaprav on sam. *Mladina* 8. 44–48.

Tomizza, F. (1980): *Boljše življenje*. Prevedla Rado Bordon in Viktor Bravar. Trst: Založništvo tržaškega tiska.

– – (1981): *Prijateljstvo*. Prevedel Jože Stabej. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

– – (2009): *Alle spalle di Trieste*. Milano: Tascabili Bompiani.

– – (22. 11. 1997): Človek brez domovine. *Primorske novice* 90, str. 23.

Umek, E. (2010): *Zlata poroka ali tržaški blues*. Trst: Mladika.

Urbac, M (2011): *Pokrajinske predstave o slovenski Istri*. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU.

Verč, P. (25. 2. 2011). Za slovensko identiteto je bistven jezik. Boris Pahor in Mateja Sedmak o zamejski identiteti. *Primorske novice* 46, str. 12.

Volk, S. (2003): *Istra v Trstu: naselitev istrskih in dalmatinskih ezulov in nacionalna bonifikacija na Tržaškem*. Koper: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko: Univerza na Primorskem.

Zlobec, C. (2007): Živeti mejo ... V: Košuta, M. (Ur.): *Živeti mejo* (str. 13–16). Trst: Slavistično društvo Slovenije.

Tanja Šimek: MEDPREDMETNO OBARVANE DELAVNICE ZA NADARJENE UČENCE

Osnovna šola Starše

tanja.simek@guest.arnes.si

Ker je motivacija ena temeljnih sestavin nadarjenosti, smo nadarjenim učencem ponudili raznovrstne in zanimive dejavnosti, ki so jih motivirale za učenje, gibanje in ustvarjanje hkrati. Izvedli smo dvodnevne medpredmetno obarvane ustvarjalne delavnice v CŠOD Planinka.

Primerno zahtevne in kompleksne likovno-športne, tehnično-glasbene in druge naloge so učencem zagotavljale dovolj učnih izzivov. Ker so jih pred izvedbo sooblikovali nadarjeni učenci, so bili upoštevani tudi njihovi interesi.

Izbrali smo oblike dela, ki učencem omogočajo hkratno razvijanje različnih sposobnosti, skrbijo za celostni osebnostni razvoj in omogočajo priložnost za medsebojno druženje.

Učenje je potekalo v sproščenem in sodelovalnem delovnem vzdušju. Veliko aktivnosti smo izvedli na prostem, v učnem okolju, ki nudi večjo svobodo hkratnega gibanja in likovnega izražanja.

Tako so na primer na likovno-športnih delavnicah učenci z gibanjem svojega telesa risali, slikali in kiparili. Zaradi svobodnega abstraktnega izražanja so bili neobremenjeni z napakami, ustvarjali so v skupini, sodelovali so kot ekipa. Na zasneženem igrišču so tekli z barvo, z barvnimi kepami so zadevali cilje, kotalili različne žoge, z udarci so oblikovali papirnate reliefe ... Zaradi preusmeritve pozornosti na ustvarjanje učenci gibalne dejavnosti niso dojemali kot napor, ampak kot zabavo in igro. Razvijali so gibalne sposobnosti, raznovrstne likovne naloge so spodbujale njihovo gibalno kreativnost.

Because motivation is one of the basic ingredients of talent we have offered our students various interesting activities, to motivate them for learning, movement and creativity at the same time. We have carried out a two-day interdisciplinary creative workshop in the centre for school and outdoor education (CŠOD) Planinka. Students were provided with enough learning challenges by appropriately difficult and complex tasks in activities that combined art and sports, technology and music and other activities. Gifted students were involved in planning the activities so their interests were also considered.

We chose types of activities that enable students to develop different competences at the same time, take care of overall development of their personality and give a chance for socializing.

The learning process proceeded in a relaxed and cooperative atmosphere. Many activities were performed outdoors, in a learning environment that provides a greater freedom of movement and art at the same time.

To give some examples: on workshops in art and sports pupils drew, painted and made sculptures using their body. They were unconcerned with mistakes because of the freedom of abstract expression; they created in groups and worked as a team. They ran using colour on a snowy playground, they threw colour snowballs to hit the goal, they rolled different balls, and they shaped paper forms ... Because their attention was shifted to creativity the students didn't grasp movement as a strenuous task, but as fun. They were developing motoric skills and various art tasks were encouraging their motoric creativity.

Ključne besede: nadarjeni učenci, ustvarjalne delavnice, medpredmetno povezovanje, šport, likovna umetnost

Uvod

Na naši šoli že več let izvajamo ustvarjalne delavnice za nadarjene učence in vsako leto znova ugotavljamo, da je učence težje motivirati za dodatno delo in različne oblike dela za nadarjene učence.

Vsi nadarjeni učenci niso enako motivirani za šolsko učenje in pomanjkanje notranje motiviranosti lahko resno ogrozi razvoj njihovih potencialov in vodi celo k učni neuspešnosti; nekateri nadarjeni učenci ostajajo relativno nezainteresirani za šolo in šolska dogajanja ali pa aktivni ostajajo le na tistih področjih, ki jih zaznavajo kot zanje pomembna (Juriševič, 2014).

Prav iz tega razloga smo se ukvarjali s problematiko, kako nadarjenim učencem ponuditi zanimive, raznovrstne, nenavadne dejavnosti, ki jih bodo motivirale za več predmetnih področjih in jih navdušile za učenje novih vsebin.

Zamislili smo si medpredmetno povezane delavnice, ki so potekale v prijetnem in sproščenem delovnem vzdušju ter v učencem zanimivem učnem okolju. Delavnice so potekale na Pohorju v domu Planinka 5. in 6. aprila 2013, sredi aprilskega še zasneženega gozda. Udeležilo se jih je 27 učencev od 6. do 9. razreda. Aktivnosti so bile zasnovane tako, da so učenci zadovoljili svoje učne potrebe na različnih področjih. Imeli so priložnosti za medsebojno druženje, v skupinah so ustvarjali, sodelovali kot ekipa in tekmovali. Pokazali smo jim, da je lahko učenje tudi zabavno in zanimivo.

Motivacija in medpredmetne povezave

Že pri načrtovanju delavnic smo upoštevali interese nadarjenih učencev in jih tako poskusili pred izvedbo delavnic motivirati za dodatno delo in udeležbo na delavnicah. Nadarjeni učenci so predlagali predmetna področja in teme medpredmetnih povezav. Povezovali smo npr. različne športne panoge in likovna področja ter skupaj oblikovali likovno-športne naloge oz. igre, ki so bile neobičajne, nove, spodbujale so radovednost učencev, pritegnile so njihovo pozornost in jih tudi zaradi medpredmetne povezave motivirale za učenje novih vsebin. Kot trdi M. Juriševič (2014), le motivirani učenci z učenjem pričnejo, se učijo in pri učenju vztrajajo, vse dokler ne zaključijo s svojimi učnimi nalogami, poiščejo rešitev ali dosežejo zastavljene učne cilje, še posebno v primeru, ko je struktura te motivacije ne le zunanje, temveč tudi notranje naravnana.

Bolj konkretno lahko notranjo motivacijo razumemo v smislu miselne aktivnosti v izbranih dejavnostih in hkrati v doživljanju zadovoljstva v njih, saj nekaj počnemo, ker nam je zanimivo, ker to radi počnemo in ker nam je to osebno pomembno oziroma vredno, ne glede na svet, ki nas obdaja (Juriševič, 2012). Čeprav so aktivnosti zahtevale nek fizični napor, se ga učenci niso zavedali, zatopljeni so bili v ustvarjanje, gibanje in igro, pozabili so na čas in se sproščeno ter spontano likovno-športno izražali.

Poleg motiviranosti pa je povezovanje športa in likovne umetnosti omogočilo učencem nadgradnjo znanja, povezovanje spoznanj in globlje razumevanje učne snovi. Kot navaja Perko (2009), je prav naloga medpredmetnega povezovanja premagovanje ločnic med učnimi predmeti, zavestno vzpostavljanje zveze med sorodnimi učnimi vsebinami znotraj enega ali več predmetov, da bi dosegli čim bolj celostne izobraževalne učinke, ki bi učencem omogočili celostno razumevanje sveta.

Aktivnosti so bile naravnane praktično, učenci so razvijali različne veščine, do spoznanj so prihajali na podlagi lastnih izkušenj, tako so omogočale učenje skozi vse tri kanale zaznavanja (vizualni, avditivni, kinestetični), saj, kot menijo Širec idr. (2011), vsi učenci največ pridobijo, če v poučevanje in učenje vključimo vse čute.

Spodbudno učno okolje in sproščeno sodelovalno vzdušje

Za izvedbo delavnic je bila potrebna dobra organizacija in timsko delo. Pripraviti je bilo treba veliko športnih rekvizitov, likovnih pripomočkov in materialov (tudi dežne plašče, srajce in rokavice za zaščito učencev ter vreče za zaščito prostorov pred barvno umazanijo). Delavnice so se izvajale na prostem. Nekaj aktivnosti, ki so bile planirane za izvedbo v naravi, smo zaradi dežja prilagodili in izvedli v notranjih prostorih doma.

Ena izmed nalog vzgojno-izobraževalnega sistema je tudi zagotavljanje pestrega in spodbudnega učnega okolja, ki učencem omogoča, da izrazijo oziroma pokažejo svoje raznolike interese in zmožnosti (Juriševič, 2014). Učencem sta zasnežen gozd in dvorišče nudila zanimivo učno okolje, svobodno so se gibal in hkrati spontano ustvarjali, se igrali. Eden najboljših načinov za promocijo zdravega socialnega razvoja nadarjenih je njihovo združevanje v skupine nadarjenih. Če jim omogočimo druženje z vsaj pet do sedem nadarjenimi vrstniki, pomembno povečamo možnosti, da bo posameznik med njimi našel vsaj enega, ki mu bo podoben. Raziskave kažejo, da bo takšen otrok imel boljše možnosti za prilagajanje. Sobotne šole, poletni tabori za nadarjene, različne obogatitvene in interesne dejavnosti predstavljajo dobre možnosti za druženja, ki so izjemnega pomena za nadarjene

(Rostohar, 2012). Učencem smo z dvodnevni delavnicami omogočili medsebojno druženje. Delo je potekalo v skupinah ali parih, sodelovali so in se skupaj učili, dosegali so zastavljene cilje v sproščenem in sodelovalnem vzdušju.

LIKOVNO-ŠPORTNE DELAVNICE

Povezovala so različne športne in likovne aktivnosti. V uvodu so učenci spoznavali pojme povezane z abstraktno umetnostjo in likovna dela nekaterih predstavnikov abstraktnega ekspresionizma ter akcijskega slikarstva. Nato so se razdelili v skupine, seznanili smo jih z učnimi cilji in demonstrirali gibanje ter postopek slikanja oziroma oblikovanja izdelka. Podali smo jim natančna navodila in pravila iger – tako kot pri športu, potem pa so učenci z gibanjem svojega telesa slikali, risali, kiparili na nenavaden način. Na zasneženem igrišču so tekli z barvo tako, da so nastale abstraktne slike. Z barvnimi kepami so zadevali cilje in naslikali abstraktne slike ... Prav abstraktna umetnost, ki ni realistična, idealizirana ali alegorična ponazoritev modela, ne poskuša predstavljati, marveč predstavlja, in sicer sebe samo (Debicki, Favre, Grünwald in Pimentel, 2004), je učencem omogočila spontano ustvarjanje. Abstraktni ekspresionizem, smer abstraktna umetnosti, je zavračal stroga kompozicijska merila, predmetne in geometrijske oblike, poudarjal moč ustvarjalne geste, spontan gibov pri nastajanju umetniškega dela. Pri akcijskem slikarstvu je platno postalo ustvarjalno polje, na katerem je lahko umetnik prosto deloval in puščal svoje sledi (Trenc - Frelih, 2000).

TEK Z BARVO

Učenci so si ogledali reprodukcije umetnika Jacksona Pollocka. Poskušali so razložiti, zakaj umeščamo dela umetnika v umetnostno obdobje abstraktni ekspresionizem, natančneje med akcijsko slikanje. Vsak učenec iz skupine je imel določeno barvo v plastenki in je lahko tekel 1 minuto na zasneženem igrišču. V roki je držal narobe obrnjeno plastenko, polno barve, in med tekom z gibanjem risal barvno črto. Skupina učencev je tako ustvarila snežno abstraktno barvno kompozicijo s tekom.

BARVNI ROKOMETNI GOL

Na leseno podlago so učenci pritrdili bel šelešamer, oblikovali žoge iz časopisnega papirja in snega, v vedra nalili vodo in tempera barvo. Vsak učenec iz skupine je imel na voljo 4 strele na »gol« s komolčno podajo. Žogo je pobarval s tempera barvo in z njo poskušal

zadeti list papirja. Učenec je tako slikal s ciljanjem tarče in z izmetom. Skupina učencev je ustvarila spontano abstraktno barvno kompozicijo z zadevanjem cilja.

SLEDI POLIGONA NAZAJ

Na tla so učenci prilepili daljši barvni list papirja, nastavili so ovire za poligon (stoli, mize ...), na roke in stopala so si pritrdili voščenske. Ko je bil učenec na vrsti, je premagoval ovire z gibanjem v opori na rokah nazaj, pri tem je narisal črtno risbo na papir. Skupine so tekmovalle tudi v času.

SLEDI BARVNEGA BOWLINGA

Na tla so učenci prilepili vreče za smeti (za zaščito tal) in daljši list papirja bele barve. Pripravili so si vedra s tempera barvo, plastenke in različne žoge. Vsak učenec je pomočil žogo v vedro z barvo, nato je poskušal s kotaljenjem žoge natančno zadeti cilj – podreti plastenke. Na voljo je imel tri poskuse. S slikanjem z žogami je nastala zanimiva skupinska slika.

PLES BARV

Učenci so pripravili vedra s tempera barvo, čopiče so zavezali na vrvice in nadaljevali s slikanjem na daljši list papirja iz prejšnje naloge (bowling). Ob glasbi so se izražali s plesom, pri tem pa z gibanjem telesa in s čopičem ustvarjali barvne črte na podlagi.

LASERSKO POLJE

V učilnici so učenci poljubno razporedili mize in stole po prostoru. Vsi učenci v skupini so hkrati večkrat vrgli klobčič volne tako, da so ustvarili lasersko mrežo iz volne. Ugasnili smo luči. Nato so z baterijami v rokah poskusili preplezati lasersko polje. Z metom so tako ustvarili zanimivo instalacijo, v kateri so se nato premikali s plazenjem med ovirami.

DIVJI RELIEF

Učenci so si ogledali reprodukcije umetnika Lucia Fontane in poskušali razložiti, v katero likovno področje sodijo izdelki umetnika (slikanje, risanje ali kiparstvo). Nato so s čopičem sabljali v pripravljen papir v okvirju. Zadnji učenec je lahko tudi udaril v papir, da se je papir raztrgal in tako nastal zanimiv relief.

Visoka pričakovanja do sebe in do drugih, ki jih imajo nadarjeni učenci, so njihovo močno področje, a je možno, da takšno vedenje privede do težav. Nadarjeni pogosto ne zmorejo fizično uresničiti določene naloge, ki si jo zlahka intelektualno predstavljajo. K doživljanju frustriranosti lahko doprinese tudi perfekcionizem. Svetovalci in psihoterapevti se usmerjajo v odkrivanje negativnega mišljenja, ki obkroža perfekcionizem, predvsem »vse

ali nič« mišljenja, prepričanj, da je dosežek vreden le, če je brezhiben ali popoln. Spodbujajo k zastavljanju realnih ciljev in k soočanju z zaskrbljenostjo zaradi napak (Rostohar, 2012).

Likovno-športne naloge so bile zato zasnovane tako, da so se učenci svobodno in sproščeno likovno izražali med gibanjem brez potrebe, da bi ustvarili estetsko dovršen likovni izdelek. Ustvarjanje in gibanje hkrati – akcijsko slikarstvo – so dojemali kot igro, mislili in delali so brez pretiranega pritiska in strahu pred napakami. Učenci, ki so nadarjeni samo na gibalnem ali samo na likovnem področju, so z veseljem tudi likovno ustvarjali oziroma se gibali brez potrebe, da bi dosegli dobre rezultate ali oblikovali popolne izdelke. Med gibanjem so učenci razvijali gibalne in funkcionalne sposobnosti (koordinacija, moč, preciznost, vzdržljivost, hitrost), orientacijo v prostoru. Naloge so spodbujale gibalno kreativnost, poskušali so biti likovno ustvarjalni v okviru športnih pravil.

FOTOGRAFSKA DELAVNICA: FOTOGRAFIJE NA TEMO VODA

Pogovorili smo se o šolskem fotografskem natečaju, umetniški digitalni fotografiji in rokovanju s fotoaparati. Nato so učenci fotografirali poljubne motive na temo voda (zasnežena pokrajina, kapljice vode ...). Ob tem so tudi ustvarjali kipe iz snega in vključili nastale izdelke v svojo kompozicijo.

TEHNIČNO-GLASBENA DELAVNICA

Na tehnično-glasbeni delavnici so učenci izdelovali glasbila v skupinah ali v paru, na katera so tudi poskusili zaigrati. Med izdelovanjem glasbil so razvijali motorično spretnost in občutljivost, hkrati pa preizkušali zvočne značilnosti glasbil. Učenci so poslušali nekaj primerov klasične glasbe, nato so poskušali sami skladati in se kot skupina predstavili s svojimi glasbili in skladbo.

ASTRONOMSKA DELAVNICA IN SOCIALNE IGRE, IGRE NA SNegu

Učenci so spoznali zgodovino razvoja uporabe teleskopa, poslušali predavanje o vesolju in izdelali plakate našega osončja. Dovolj časa je bilo tudi za igre na snegu in različne socialne igre.

Evalvacija

Vrednotenje izdelkov je potekalo sproti, po vsaki končani nalogi. Učenci so predstavili izdelek, nato so glede na zastavljene kriterije ovrednotili svoje gibanje, skladbe in izdelke ter dela vrstnikov.

Evalvacija ustvarjalnih delavnic je bila izvedena zadnji, zaključni dan. Ogledali smo si fotografije aktivnosti in izdelkov, učenci so izpolnili evalvacijske vprašalnike.

Vsi učenci razen enega so se počutili zelo dobro. Večini učencev so se zdele delavnice zelo zanimive in so bili mnenja, da so mentorice zelo spodbujale njihove ideje. Več kot polovica učencev je navedla, da so izvedeli veliko novega in da so bili med delom zelo aktivni. Večina učencev je bila samostojna pri delu in zelo zainteresirana za delo. Nihče ni naletel na težave. Posebno všeč jim je bilo: tekanje in polivanje barve, fotografiranje, druženje z vrstniki, igre z barvo, drugo okolje in prepletanje delavnic, športno-likovna delavnica, slikanje, socialne igre, sproščenost in dobra volja.

Mentorice je navdušila izvirnost, ustvarjalnost in motiviranost učencev. Ugotovile so, da je bila športno-likovna delavnica organizacijsko zahtevna in predlagale so izvedbo podobnih delavnic v šoli.

Izdelki učencev in fotografije delavnic so bile razstavljene na šolskih hodnikih, nekatere abstraktne slike še danes krasijo likovno učilnico in ravnateljstvo pisarno.

ZAKLJUČEK

Medpredmetna povezava je bila smiselna in učinkovita, saj so bili učenci vidno bolj motivirani za ustvarjanje, preizkušanje nenavadnih likovnih tehnik, glasbeno izražanje, gibanje ter učenje.

Gibalne aktivnosti med ustvarjanjem so povzročile, da so bili učenci telesno dejavni, kar je imelo pozitiven vpliv na zdravje in dobro počutje. Zaradi preusmeritve pozornosti na ustvarjanje so bili učenci psihološko manj obremenjeni, kar je pomenilo, da gibalne dejavnosti niso dojemali kot napor, ampak kot zabavo in igro.

Zasnežen gozd se je pokazal kot primerno učno okolje, ki je nudilo več svobode pri izražanju in hkratnem gibanju, nevsakdanje učno okolje, zato tudi zanimivo za učence. Učenci so razvijali zmožnost doživljanja lepote v naravi in umetninah ter začutili pomen koristnega preživljanja prostega časa zaradi ustvarjanja, gibanja, zdravja in druženja.

LITERATURA

- Debicki, J., Favre, J. F., Grünewald, D., Pimentel, A. F. (2004). *Zgodovina slikarske, kiparske in arhitekturne umetnosti*. Ljubljana: Modrijan.
- Juriševič, M. (2012). Učna motivacija nadarjenih učencev. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 38–51). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Juriševič, M. (2014). Kaj nadarjene učence motivira za šolsko učenje? V M. Juriševič (ur.), *Spodbudno učno okolje* (str. 15–28). Ljubljana: Pedagoška fakulteta Univerze v Ljubljani.
- Perko, J. (2009). *Načrtovanje medpredmetnih didaktičnih sklopov* (Diplomsko delo). Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Maribor.
- Rostohar, G. (2012). Socialno-emocionalni razvoj nadarjenih. V T. Bezić (ur.), *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole* (str. 52 – 66). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Širec, A., Arzenšek, K., Deutsch, S., Košpenda, V., Kumer, V., Laco, J., ... Lazar, J. (2011). Medpredmetno povezovanje kot strategija za kakovostno učenje učencev v osnovni šoli. *Vodenje v vzgoji in izobraževanju, letnik 9, številka 1, str. 33–58, 115.*
- Trenc - Frelj, I. (ur.). (2000). *Umetnost: svetovna zgodovina*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.

Milica Šteger: Ustvarjalnost tehnično-naravoslovno nadarjenih učencev

OŠ Hudinja, Celje

milica.steger@guest.arnes.si

V Sloveniji se učitelji že več let pripravljamo za delo z nadarjenimi učenci. Nadarjeni so tisti, ki se po predhodnih postopkih uvrščajo med 10% najboljših na šestih različnih področjih. Učitelji želimo na različne načine obogatiti in razvijati znanje in sposobnosti nadarjenih učencev. Na naši šoli mladostniki lahko bogatijo in nadgradijo svoje znanje na različnih področjih: pri samem pouku, pri dodatnem pouku, nastopih na prireditvah, tekmovanjih, interesnih dejavnostih, raziskovalnih nalogah, izbirnih predmetih, sobotnih šolah... Osmošolci že vsa leta pridno obiskujejo izbirni predmet obdelava gradiv les. Ukvarjamo in spoznavamo postopke, ki jih pri rednih urah nimajo možnosti spoznati. V knjižnici poiščejo podatke o rezbarstvu, najdejo primere pohištva po gradovih in cerkvah. Pri uri pa sami izdelajo izdelek s postopkom rezbarstva. Učenci na predmetni stopnji so se lahko udeležili sobotne šole, ki je potekala na Prevorju. Izbirali so lahko med več aktivnostmi. Izdelovali so lahko periskope, košare, se udeležili astronomske ali fotografske delavnice, opazovali nočno nebo s prostim očesom ali s teleskopom, odšli na nočni in orientacijski pohod ter se družili. Posebej veselo je bilo spanje na posebnih blazinah v šolski telovadnici. Učenci so bili nad delom navdušeni, spoznali so veliko novega, veliko so sami ustvarjali in se zabavali ob družabnih igrah.

Ključne besede: nadarjeni učenci, prepoznavanje, rezbarjenje, sobotna šola, ustvarjalnost.

Milica Šteger: The creativity of technically and naturalistic gifted studen

Primary school Hudinja

Teachers in Slovenia have been preparing to work with talented students for many years. There are 10 percents of talented students who proved to be the best in six different areas of testing, teachers wish to enrich and develop the knowledge and the abilities of these students. In our school teenagers can enrich and improve their knowladge in many ways: school lessons, additional lessons, competitions, school performances, free time activities, research work, optional subjects, Saturday schools ... In the eight class some students have been attending the optional subject The processing of materials – wood. Students get to know the processes that can't be taught at regular classes. In the library they find some information about curving and they look for some examples of furniture in castles and in churches. Then they use curving and make their won products. Students of higher classes also had a change to attend Saturday school in Prevorje. They had many activities. They were making periscopes, baskets. They could take part in an astronomy or photography workshop. They were observing the night sky with their eyes or with a telescope. They went on a night walk and had an orientation walk. They were hanging out with friends and they were very pleased when theythey were able to sleep on special blankets in the school gym. Students were excited, they learnt many new things, they were creative and they also played many social games.

Key words: talented students, recognition, carving, Saturday school, creativ

Prepoznavanje nadarjenih učencev

Strokovni svet Republike Slovenije je leta 1999 sprejel koncept za splošno izobraževanje: Nadarjeni – odkrivanje in delo z nadarjenimi v osnovni šoli. Učitelji v šolah smo se morali seznaniti z odkrivanjem nadarjenih učencev in jim omogočati vključitev v dodatni pouk in druge oblike individualnega in skupinskega dela ter prilagoditi oblike ter metode dela. Ellen Winner je v svoji knjigi Nadarjeni otroci, miti in resničnost, opisala tri tipične značilnosti, ki veljajo za nadarjene. To so: predčasna razvitost, vztrajno delo po svoje ter želja po obvladovanju. Predčasna razvitost otrok pomeni narediti prve korake v obvladovanju nekega področja hitreje kot je to običajno. Izraz področje se nanaša na organizirana področja znanja, kot so: jeziki, matematika, glasba likovna umetnost ... Nadarjeni otroci se učijo ne le hitreje od svojih vrstnikov, ampak se učijo tudi kvalitativno drugače. Učijo se v glavnem samostojno, vsako odkritje pa pelje otroka naprej. Pogosto imajo znotraj same aktivnosti nove, neobičajne načine reševanja problema. Imajo še sposobnost ostrega fokusiranja, saj se poglobijo v snov in izgubijo občutek za zunanji svet. Odkrivanje nadarjenih učencev je strokovno zahtevno opravilo. Poteka v treh stopnjah: evidentiranje, identifikacija in seznanitev ter pridobitev mnenja staršev. Pri evidentiranju upoštevamo učenčev učni uspeh, njegove dosežke, mnenje podajo učitelji, ki ga poučujejo, hobiji, tekmovanja in mnenje šolske svetovalne službe. Posebno pozornost moramo posvetiti najpogostejše nerazpoznavnim kategorijam nadarjenih otrok: otroci z razvojnimi pomanjkljivostmi, otroci iz neugodnih družinskih okolij, kulturno prikrajšani, otroci migrantov in učno neuspešni otroci. Sledi identifikacija, ki vključuje naslednja merila: oceno učitelja, test intelektualnih sposobnosti, test ustvarjalnosti. Učitelji ocenjujemo učence s pomočjo ocenjevalne lestvice nadarjenosti, ki zajema naslednja področja: splošno-intelektualno, učno, ustvarjalno, voditeljsko, literarno, dramsko, filmsko, likovno, glasbeno, gibalno in tehnično področje. Takšno ocenjevanje je odgovorno in pomembno. V pomoč imamo ocenjevalno lestvico, ki je sestavljena iz 48 opisov značilnih lastnosti vedenja učencev. Ocenjevalna lestvica ima štiri stopnje, ki pomenijo: nikoli ali zanemarljivo redko, občasno ali nepomembno, pogosto oz. pomembno ter vedno ali zelo izraženo. Testa sposobnosti ter ustvarjalnosti izvede ter ovrednoti psiholog. Sledi še zadnja stopnja odkrivanja nadarjenih. Šolska svetovalna služba skupaj z razrednikom starše seznaniti, da je bil njihov otrok spoznan za nadarjenega ter pridobi njihovo mnenje o otrokovi nadarjenosti. Delo z nadarjenimi učenci izhaja iz naslednjih temeljnih načel: širitev in

poglobljanje temeljnega znanja, hitrejše napredovanje v procesu učenja, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, uporaba sodelovalnih oblik učenja, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, upoštevanje individualnosti, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni osebni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire učencem, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji, ustvarjanje možnosti za občasno druženje. Pri delu z nadarjenimi učenci so predlagane naslednje oblike in metode dela: notranja diferenciacija, fleksibilna diferenciacija, dodatni pouk, individualni programi za delo z nadarjenimi, obogatitveni programi (sobotne šole ...), športne in kulturne sekcije, priprava za udeležbo na tekmovanjih, dnevi dejavnosti, izbirni predmeti, raziskovalne naloge.

Nadarjeni učenci na OŠ Hudinja

OŠ Hudinja obiskuje 500 učencev. Zraven rednega pouka lahko učenci sodelujejo na številnih drugih področjih. Pri večini predmetov lahko obiskujejo dodatni pouk, kjer nadgrajujejo svoje znanje. Udeležijo se lahko tekmovanj iz znanj z 20 različnih področij: matematike, slovenskega jezika, angleščine, geografije, nemščine, zgodovine, biologije, kemije, fizike, astronomije, tehnike, logike, naravoslovja, šaha, vesele šole, sladkorne bolezni in računalništva. Veliko tekmovanj je na področju športa. Učenci lahko sodelujejo v enem ali več interesnih dejavnostih. Sodelujejo lahko v Mladinskem ali otroškem pevskem zboru, glasbeni skupini, plesni skupini, scenografskem krožku, ustvarjalnih delavnicah, ligi malega nogometa, tehničnem krožku in fotografskem krožku. Učenci se lahko dogovorijo s posameznim mentorjem za izdelavo raziskovalne naloge glede na področje, ki jih zanima. V letošnjem šolskem letu bodo učenci izdelali 21 raziskovalnih nalog. Zraven tega imamo na šoli številne prireditve, na katerih lahko učenci sodelujejo kot nastopajoči ali pomagajo pri pripravi scene, ozvočenja, pripravi programa.. Za učence je že več let veliko zanimanje za prireditev Bodi idol Hudinje, kjer se predstavijo nadarjeni mladi pevci. V ocenjevalno komisijo je vsako leto vključen znan slovenski pevec, ki program popestri še s svojo pesmijo. Letos je bila to Nika Zorjan. Dobro obiskani so šolski plesi, ki potekajo vsaka dva meseca. Organizirajo jih učenci devetih razredov. Učenci lahko sodelujejo pri izdajanju šolskega časopisa Hudinjček. Vsako šolsko leto izideta dve številki, kjer so objavljeni številni prispevki in risbe učencev. Enkrat mesečno se oglasi šolski radio. Pri nastajanju radijskih oddaj imajo učenci možnost pisanja prispevkov ali sodelujejo kot voditelji. Za likovno oz. naravoslovno –tehnično nadarjene učence obstaja

»sobotna šola«. Učenci obišejo kulturne ali znanstvene ustanove ter sodelujejo pri eksperimentih in delavnicah. Vsako drugo leto se lahko učenci udeležijo ekskurzije v London.

Ustvarjalnost tehnično–naravoslovno nadarjenih učencev na OŠ Hudinja

Osmošolci že vsa leta izberejo izbirni predmet obdelava gradiv – les. Pri tem predmetu spoznavamo obdelovalne postopke, ki jih pri rednem pouku učenci ne spoznajo. V začetku šolskega leta skupaj pripravimo program dela. Včasih učenci potrebujejo nekaj namigov, idej, nato imajo svoje želje in zamisli. Včasih pri delu sodelujejo v skupini, raje pa izberejo individualno delo. Letos sem jim najprej predstavila rezbarstvo. Na šolskem vrtu smo si ogledali lesenega zajca, ki ga je pred leti izdelal sodelavec. Izdelan je s postopkom prostorskega rezbarjenja. Učence je zanimalo, kako to delo poteka. Sami so poiskali čim več podatkov o rezbarstvu. V knjižnici in na spletu so poiskali informacije o izdelkih, ki so izdelani na tak način. Razložila sem jim postopke rezbarstva, orodje in pripomočke, ki ga pri tem delu potrebujemo ter ustrezno gradivo. Učenci so si najprej zamislili ideje, kaj želijo izdelati. Sledila je izdelava šablone. Najprej sem jim demonstrirala potek dela, nato so z delom pričeli sami. Bili so vztrajni, zato so nastali lepi izdelki. Seznanili so se s pohištvom v gradovih in opremi v številnih cerkvah, ki so izdelani z načinom rezbarstva. Ker so sami spoznali potrpežljivost in natančnost, ki je potrebna pri delu, so občudovali številne detajle, ki so jih opazili na fotografijah pohištva v gradovih. Pri tem delu so učenci spoznali različne vrste lesa ter njihove lastnosti. Prvič so uporabljali orodje – rezbarska dleta.

Učenci lahko sodelujejo v tehničnem krožku in tako poglobljajo svoja nagnjenja za tehniško stroko. V interesni dejavnosti so nadarjeni učenci izbrani za pomočnike in tako vključeni v organizacijski proces dela. V okviru krožka se pripravljamo na tekmovanje Mladih tehnikov, ki je namenjeno prav nadarjenim učencem. Ta oblika aktivnosti mladih je pomembna zaradi uresničitve želje mladih tehnikov po uveljavljanju in tekmovanju, razvijanja ustvarjalnosti učencev, omogočanja medsebojnega spoznavanja in izmenjavi izkušenj, pridobitve večjega tehniškega znanja in s tem bodo učenci bolj skrbeli za ekološko osveščanje in s tem preprečili nestrokovno uporabo tehnike.

Učence izbirnih predmetov ter tiste, ki obiskujejo tehnični krožek, odpeljemo na ogled Obrtnega sejma v Celju. Obrtno podjetniška zbornica na tem sejmu že četrto leto

predstavlja obrtne poklice. Učenci lahko spoznajo določene poklice, se preskusijo v praktičnem delu in spoznajo tehnološko napredne stroje.

V mesecu oktobru smo organizirali dvodnevni naravoslovno–tehnični tabor. Zanimanje učencev je bilo veliko, zato smo ga morali izvesti dvakrat. Tabor je potekal v petek popoldan in v soboto na planinskem domu Mrzlica, kje so prespali. Učenci so sestavljali robota na slano vodo, izdelali robotsko roko, zvečer pa zakurili taborni ogenj in pekli priboljške. Za popestritev so se lahko po želji pomerili v pikadu in v zabavnih športnih igrah. Po želji so lahko učenci prinesli s seboj fotoaparata. Dogodke so lahko tako sproti fotografirali, saj so nato v šoli pripravili razstavo fotografij in izdelanih izdelkov. Prav tako tehnično–naravoslovni tabor, ki je potekal 2 dneva, smo organizirali na OŠ Prevorje. Ta podružnična OŠ se nahaja 200 m od regionalne ceste Šentjur–Kozje. Stoji na idiličnem hribčku pod cerkvico sv. Ane. Dejavnosti, ki so se izvajale v šoli in njeni okolici, pa so naslednje: izdelava košaric iz vrbovih vej, izdelava periskopa in papirnatega zmaja, astronomska in fotografska delavnica, nočno opazovanje neba s prostim očesom in teleskopom, nočni in orientacijski pohod ter kresovanje, številne športne in družabne igre. Izdelane izdelke in fotografije so učenci razstavili v avli šole.

Zaključek

V osnovni šolah učitelji ponujamo nadarjenim učencem veliko obogatitvenih dejavnosti, na katerih lahko razvijajo svoje sposobnosti. Pri tem prilagajamo oblike in metode dela. Večkrat opažam, da imajo učenci pri drugih predmetih učne težave, prav pri tehnični vzgoji pa izstopajo, a ne le z ročno spretnostjo, temveč z logičnim sklepanjem, natančnostjo pri delu ter prizadevanju za iskanje rešitve problemov. Učitelj ima kot mentor učencu nalogo, da ostalim učiteljem takšnega učenca ustrezno predstavi.

Vedenja, ki ga upoštevamo kot znak nadarjenosti, ni zmeraj lahko odkriti. Nekateri učenci zavestno prikrivajo svojo nadarjenost, saj ne želijo izgubiti položaja v skupini vrstnikov ali ne želijo dobiti dodatnih nalog. Učitelji imamo pri identifikaciji nadarjenih kar nekaj težav, ki jih navaja strokovna literatura:

- Precenjevanje spretnosti govora in branja,
- Pomanjkljiva strokovna pripravljenost učitelja ali premalo jasna pravila izbire vodijo do nenatančnih identifikacij,
- Preprosto enačenje šolske uspešnosti z inteligentnostjo,

- Slabo razlikovanje med inteligentnostjo in specifičnimi sposobnostmi,
 - prepoznavanje nadarjenih učencev s težavami ali posebnimi motnjami , (npr. emocionalne, socialne težave, disleksija, diskalkulija, legastenija ...),
 - Prepoznavanje za šolo nemotivirane nadarjene učence,
 - Precenjevanje pridnih, vedenjsko bolj konformnih učencev,
 - Enodimenzionalno ocenjevanje učenčeve nadarjenosti (npr. le matematike(,
- Učitelji se zavedamo pomembnosti odkrivanja in dela z učenci. Na to temo so bila izpeljana že številna izobraževanja, o tem smo razpravljali na študijskih skupinah. Delo z nadarjenimi učenci mora učiteljem predstavljati izziv in motivacijo za uspešno delo.

Literatura:

Bezić, T., et. al. (2006): Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Bezić, T., et. al. (1998): Nadarjeni, šola, šolsko svetovalno delo. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Makarovič, J. (1985): Odkrivanje talentov. Ljubljana: Mladinska knjiga.

Nagel, W. (1987): Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok. Ljubljana: DZS.

http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/program_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf

Nina Povšič Trantura: Grajenje odnosa skozi ustvarjalnost

OŠ Rada Robiča Limbuš
nina.povsic@siol.net

Povzetek:

V skupini učencev je vselej pisana množica različnih otrok. Kmalu prepoznamo tiste, za katere menimo, da so nadarjeni na tem ali onem področju in poskušamo razvijati njihove potenciale. Vse lepo in prav, dokler nekaterih otrok ne pričnemo zasipavati z dodatnim delom, zahtevami in pričakovanji, ki nekatere le dodatno obremenjujejo in v njih ne zaznajo smisla. Jim poglobljeno delo prinaša osebno zadovoljstvo ali ga smatrajo le kot delo, ki ga je potrebno opraviti? Na tej točki učenec potrebuje osebo, ki ji zaupa. Smo si z učenci dovolj blizu?

Menim, da je poglobljen odnos, ki ga učitelj zgradi z učencem skozi razumevanje, skozi zavedanje, da je učitelju mar zanj, utrjevanje osebnosti in oblikovanje čustveno varnega okolja. Kot je splošno znano, pa se pristni odnosi hitreje ustvarjajo v manjših interesnih skupinah, kjer so tudi nadarjeni lahko le učenci - otroci, ki so motivirani za izbrano dejavnost, pa četudi ta izbor nima ničesar skupnega z njihovim področjem nadarjenosti. Lahko je to ustvarjalna delavnica ali interesna dejavnost, kjer se skozi likovno ustvarjanje tkejo pomembne vezi med samimi učenci, z učiteljem, kjer lahko izrazijo sebe, se umirijo, imajo čas zase in lastne zamisli ter so preprosto tam ... sprejeti.

Morda so tako sprejeti nadarjeni učenci uspešnejši pri novih življenjskih izzivih?

Summary:

A group of students is always a multitude of different children. Soon we will recognize those that we feel as gifted in one area or another and we are trying to develop their potentials. Everything is fine and right, until some children begin to fill up with additional work, requirements and expectations, which some only burden and do not make sense. Does the in-depth work bring personal satisfaction or is it considered only as a work that needs to be done? At this point the student needs a person to whom she or he trusts. Are we with the pupils close enough?

I think that the most important is the relationship that the teacher builds with the student through understanding, through the awareness that the teacher cares about him, the consolidation of personality and the creation of an emotionally safe environment. As it is commonly known, genuine relationships are created more quickly in smaller groups of interest, where also talented pupils can be just pupils – children who are motivated for the chosen activity, even if this choice has nothing in common with their field of talent. It can be either a creative workshop an activity of interest, where important links between the pupils themselves and also the teacher are tackled through artistic creation, where they can express themselves, settle down, have time for themselves, and have their own ideas, and they are simply there ... to be accepted.

Could such accepted gifted pupils be more successful in new life challenges?

Ključne besede: motiviranost nadarjenih učencev, komunikacija, sovpletanje, čustveni stik, sprejemanje

Uvod

»Vsak med nami ima kakšen dar. To je morda želvin dar vztrajnosti, lisičin dar zvitosti, pasji dar zvestobe, vrabčkov dar veselja ali labodov dar elegantnega gibanja.« (Mearns, v Armstrong, 2000)

Kljub številnim raziskavam še vedno nimamo splošno sprejete teorije o nadarjenosti. Številni strokovnjaki povzemajo po Renzulliju (1986), da je nadarjenost splet nadpovprečnih sposobnosti, kreativnosti in nekaterih osebnostnih lastnosti. Pri posamezniku jo evidentiramo na podlagi učiteljevega mnenja, učnega uspeha, tekmovanj, izjemnih dosežkov in hobijev, identificiramo pa s standardiziranimi testi sposobnosti. Mnogim otrokom prav pisno reševanje testov ne gre najbolje od rok, kažejo pa odličnost pri reševanju problemov, ustvarjalnosti, uspešnost v hobijih. Takšni otroci se izmuznejo skozi sito in njihove nadarjenosti ne zaznamo ali jo zaznamo skozi daljši čas opazovanja. Prožnejša teorija o več inteligencah, razvil jo je Howard Gardner, pravi, da obstaja osem osnovnih inteligenc (Heacox, D., 2015), ki bi jih morali upoštevati za boljše razumevanje otrok in prepoznavanje njihove nadarjenosti.

Osem Gardnerjevih inteligenc:

- *besedno-jezikovna* (obvladujejo jezik, govor, pogovor, radi poslušajo, govorijo, prebirajo knjige, zvočne zapise, pišejo),
- *logično-matematična* (radi rešujejo logične uganke, igrajo igre, prihajajo do lastnih idej in razmišljajo o številnih vprašanjih, logično sklepajo, analizirajo, pomnijo številke),
- *vidno-prostorska* (poučevanje s pomočjo podob, slik, prispodob, barv, slikovito pripovedovanje zgodb, vključevanje filmov, slik, diagramov, zemljevidov),
- *telesno-gibalna* (učenje skozi telesni gib, ročna dela, potrebujejo lastno izkušnjo, šport),
- *glasbena* (učenje skozi ritem, melodijo, s pomočjo petja, ploskanja),
- *medosebna* (učenje preko odnosov, sodelovanja z ljudmi, učenje mlajših otrok, sodelovanje v kraju, projektih, krožkih),
- *osebna* (samozadostni, samostojni, sami iščejo odgovore, uporabljajo pridobljena znanja),

- *naravoslovna* (hitro prilagodljivi, iznajdljivi, učinkoviti, povezani z naravo, radi opazujejo, raziskujejo).

Z upoštevanjem Gardnerjeve teorije osmih vrst inteligenc zajamemo v obravnavo tudi tiste učence, ki morda ne briljirajo z besedno-logičnimi sposobnostmi, razumskim razmišljanjem in se ne znajdejo v reševanju testov, kažejo pa izjemnost v likovnem ustvarjanju, glasbi, plesu, občutku za skupnost, za sočloveka in brezmejni domišljiji.

Delo z nadarjenimi

Po Konceptu odkrivanja in dela z nadarjenimi v devetletni osnovni šoli (Žagar, 2006) so poleg rednih ur znotraj matičnega oddelka, individualizacije in diferenciacije, kooperativnega učenja, dodatnega pouka, programov razvijanja nekaterih socialnih spretnosti, osebnega svetovanja učencem, predlagane naslednje oblike dela:

- individualne zadolžitve,
- posebne domače zadolžitve,
- dodatni pouk,
- obogatitveni programi (sobotne šole, delavnice),
- priprave za udeležbo na tekmovanjih,
- seminarske naloge,
- raziskovalne naloge.

Razumno je pričakovati, da bodo nadarjeni učenci vključeni v različne dodatne vsebinsko in didaktično ustrezne programe, ki jih organizira šola glede na svoje zmožnosti, kjer jim omogočimo, da njihova nadarjenost vzcveti. Tudi naša pričakovanja do nadarjenih so višja, zato jih usmerjamo k doseganju višjih ciljev (tekmovanja v znanju, raziskovalne naloge), kar je povsem realno. Pričakujemo tudi, da bodo svoje osnovno šolsko delo (opravljanje domačih nalog, priprava na pouk, učenje) opravljali redno in dosledno.

Mnogim to uspeva odlično, kar nas lahko veseli. A mnogim predstavlja breme, ki ves čas bdi nad njimi in se ga ne uspejo otresti.

Tako kot se otroci razlikujejo med seboj, se razlikuje tudi njihova opremljenost z notranjo motivacijo in odzivi na naše sugestije. Nekateri zainteresirano sodelujejo v različnih oblikah dela in druženja. Nekateri nam takoj povedo, da jih naš predlog ne zanima oz. se

ne bodo prijavi na to ali ono tekmovanje. Spet drugi bodo prevzeli vso ponujeno delo, da bodo le dosegli pričakovanja učiteljev, staršev, s svojo izbiro pa nasprotovali sami sebi.

Kako povečati motivacijo za dejavnosti, povezane s šolo?

Zavedati se moramo dejstva, da vsi nadarjeni učenci niso enako motivirani za šolsko učenje in različne dejavnosti, povezane z učenjem. Pomanjkanje notranje motivacije pa lahko resno ogrozi razvoj potencialov posameznika ali pa vodi celo k učni neuspešnosti (Juriševič, M., 2014).

V raziskavi, ki so jo izvedli na pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani v šolskem letu 2011/2012, so ugotovili, kaj nadarjene učence najbolj motivira za dejavnosti, povezane s šolo (Juriševič, M., 2012). Ugotovljeno je bilo, da učence najbolj motivirajo motivacijske spodbude, ki spodbujajo učenje z razumevanjem na odnosni ravni šolske komunikacije: sproščeno in sodelovalno vzdušje, vključevanje humorja, spoštovanje različnosti, zaupanje učitelja, priznanje za dosežke, avtentičnost učenja, možnost odločanja, funkcionalno znanje, dovolj časa za učenje, sprejemanje napak kot dela procesa.

V isti raziskavi so učenci tudi izrazili, kako so njim pomembne motivacijske spodbude prisotne pri vsakodnevem pouku. Kaže se večji razkorak med učencem pomembnimi motivatorji (odnosna raven komunikacije, aktivna vloga učenca pri pouku) za šolsko delo in realno vključenostjo le teh pri samem pouku.

Kaj spremeniti?

»Uspeh kateregakoli človekovega napora je v neposrednem sorazmerju s tem, kako se med seboj razumejo ljudje, sodelujoči v teh naporih.«

Wiliam Glasser

Iz vsega zapisanega je razvidno, da je potrebno uvesti spremembe predvsem pri učiteljih samih, v smislu odnosne komunikacije in didaktičnih pristopov. Za »neuspeh« ne smemo kriviti učencev, do katerih imamo določena pričakovanja, temveč moramo sami prevzeti odgovornost (Glasser, 2001). Učencem bi morali nuditi dovolj širok prostor za delovanje, jih vključevati v vse faze pouka (tudi načrtovanje z upoštevanjem osebnih interesov

učencev – če je mogoče), ustvariti spodbudno okolje in prijetno delovno vzdušje. Za delo z nadarjenimi učenci (in z vsemi ostalimi učenci) potrebujemo motivirane, kakovostno izobražene učitelje, ki znajo prisluhniti, svetovati, voditi, učiti, zahtevati, pohvaliti, se strinjati in pokazati razumevanje, kar spodbuja krepitev in razvoj učenčevih notranje motivacijskih struktur (interesov, ciljev, vrednot, atribucij in samopodobe) ter navaja k samouravnavanju učenja, ki odločilno vpliva na izjemne dosežke (Juriševič, M. 2014).

Odnosna komunikacija

» To make a difference in someone's life you don't have to be brilliant, rich, beautiful or perfect. You just have to care.«

Mandy Hale

Odnos, ki ga človek oblikuje do nekoga ali nečesa, izražamo na različne načine. Najpogosteje ga zaznamo skozi pogovor (uporaba besed, tona), vizualno sliko (mimika obraza, telesa). Govorica telesa in ton glasu veliko prispevata k učinku in pomenu tistega, kar povemo (Rozman, U. 2006). Redkeje pa se zavemo, da odnos do osebe, učencev izražamo tudi s pripravo okolja, zmožnostjo ustvarjanja občutka pripadnosti, vključevanju motivacije, pozitivnega samovrednotenja, občutka vedenja, da nam je zanje mar.

Torej, učenec bi naj v odnosu z učiteljem začutil, da je razumljen in sprejet takšen, kot je. Tako je izpolnjen prvi pogoj, da učenec vključi učitelja in z njim povezano šolsko delo v svoj kvalitativni svet (Perry Good, E. 1994). Z vključenostjo in z vzpostavitvijo dovolj trdnega odnosa dosežemo stanje sovpletenosti, ko se učitelj posveti učencu, mu nakloni svoj čas, ga sliši, posluša, z njim razpravlja, sprejema njegove misli, jih vrednoti ter tako pospešuje njegov optimalni razvoj.

Kje začeti?

1. Ustvarimo pozitivno učno okolje.

Pripomorejo učiteljeve spodbudne besede, pozitivna govorica obraza in telesa, občasno vključevanje umirjene glasbe, opremljenost učilnice z lončnicami, pozitivnimi sporočili, uporabo manj tradicionalnih oblik učenja, nameniti dejavnostim dovolj časa, vključevanje vaj za sprostitev ... (Sims, P. 1999).

2. Ustvarimo občutek pripadnosti.

Na prvem mestu moramo biti človek, ki zmore deliti tudi sebe, biti resničen, ranljiv, dosleden, pravičen, biti vzor. Vzpostavimo sistem medsebojne pomoči, čustveno

varno okolje, kjer si dovolijo tudi tvegati, odkrivajmo in podpirajmo moč posameznika.

3. Povečajmo notranjo motivacijo učencev.

Predstavimo smiselnost znanj in njihovo uporabo, vključevanje njihovih predlogov, interesov, spoštujemo različna mnenja, poglede, v pouk vnašamo sproščenost in humor (Juriševič, M. 2014).

4. Poiščimo cilje posameznikov in poti do njih.

Spodbudimo prepoznavanje, zavedanje lastnih ciljev, načrtovanje poti: Kaj hočem? Kaj počnem, da bi dobil, kar hočem? Kaj moram narediti? Vprašanja dajejo posamezniku energijo, moč, spodbujajo neodvisnost in učijo osebne odgovornosti (Perry Good, E. 1994).

5. Utrjujmo pozitivno samopodobo.

Usmerjamo otroke k razmišljanju o sebi, svojih lastnostih, zmožnostih. Razvijajo naj pozitivni odnos do sebe, iščejo lastno identiteto.

Ustvarjanje v oazi miru

Kot učitelji vselej učencem ne zmoremo nuditi vsega, kar potrebujejo in si želijo ter le to vključevati v sam pouk. Omejujejo nas učni načrti, količina snovi, čas in število učencev. Veliko enostavneje in uspešneje je upoštevati in vključevati predstavljene segmente odnosne komunikacije v delovanje manjših interesno homogenih skupin, kot je to interesna dejavnost in tematske delavnice.

Tudi sama na šoli že nekaj let izvajam ustvarjalne delavnice za nadarjene in vodim interesno dejavnost Ustvarjalni krožek. Interesna dejavnost v osnovi ni bila namenjena le nadarjenim učencem, temveč vsem učencem od 6. do 9. razreda, ki premorejo osnovne ročne spretnosti in so motivirani za ustvarjanje. Vanjo se vključujejo večinoma učenci, ki so prepoznani kot nadarjeni učenci. Kljub temu, da so ti učenci vpeti v številne dodatne šolske in izvenšolske dejavnosti, ki pripomorejo k optimalnemu razvoju njihovih potencialov, se zavedajo dejstva, da potrebujejo in si želijo tudi nekaj časa zase. V tem času potrebujejo umiritev in sprostitev. Za sprostitev po miselno ali fizično napornih aktivnostih včasih zadostuje, da učenec počne le nekaj, kar ga umirja in mu nudi ustvarjalno veselje.

Nagy (2006) ugotavlja, da se v zadnjem času vse bolj zavedamo pomembnosti same ustvarjalnosti v vzgoji in izobraževanju, a kljub temu premalo spodbujamo ustvarjalnost v šoli in v družbi nasploh. Vključevanje ustvarjalnosti in stik z njo je posebej pomemben za

nadarjene učence, saj se brez ustvarjalnosti ne morejo razviti v »nadarjene odrasle« (Bezić, T. 2012).

Program interesne dejavnosti je zastavljen odprto. Vanj vključujem zamisli in želje udeležencev, s čimer učenci zadovoljujejo svoje specifične potrebe in razvijajo lastne interese. Zadovoljene so tudi njihove čustvene in socialne potrebe (ustvarimo občutek pripadnosti, sprejetosti, razumevanja, samospoznavanja). Naše ure potekajo v sproščenem, varnem ozračju in ustvarjalnem vzdušju. Vzporedno z ustvarjalnim procesom učenci vodijo sproščeno komunikacijo, svobodno izbirajo teme pogovorov in izpostavljajo dileme, ki jih pestijo. Dovolijo si pokazati svoj pravi jaz, ker vedo, da so kljub vsemu sprejeti. Dovolijo si tvegati, saj se zavedajo, da so napake sestavni del učnega procesa.

Skozi sam proces ustvarjanja pa skupaj zadovoljujemo vsem lastno potrebo po ustvarjanju. Seveda dajem pomembnost končnemu izdelku, vendar mi je veliko pomembnejši sam proces, skozi katerega potujemo, in potrebe, ki jih med seboj zadovoljujemo, kar pa nedvomno utrjuje in opogumlja mlade ljudi.

Iz pogovorov z vključenimi učenci je razvidno, da so nad samo dejavnostjo navdušeni in jih naše skupno druženje ter z njo povezane dejavnosti osebno izpolnjujejo.

Zaključek

Gabi Čačinovič Vogrinčič je v knjigi *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor* (2008) zapisala, kako bi šola morala biti za vsakega učenca tisti prostor, kjer si pridobi občutek lastne vrednosti, kjer izkusi spoštovanje in razvije samospoštovanje, kjer se ga vidi in sliši, kjer dobi izkušnjo, kako ubesediti, kar misli in čuti, ter sporočilo, da je to odraslemu pomembno.

Da bi šola otroku predstavljala tak prostor, pa je nedvomno odvisno prav od učitelja samega. Vsak učitelj bi moral izvesti samoanalizo stanja: kaj in kako uči ter kaj je pomembno za otroke sedaj in nadalje v življenju. Učitelj, ki mu je mar, bi se tako zavedel stanja in uvedel spremembe. A dokler ne bomo posvetili večje vrednosti čustvenemu stiku v samem šolskem okolju, ne moremo pričakovati nenadne večje motiviranosti učencev za šolsko delo in zmanjšanje njihove (pre)obremenjenosti.

Okrepimo otroke v vseh pogledih: opremimo jih s samozavestjo in občutkom, da zmorejo, razvijajmo njihovo ustvarjalnost, naj si dovolijo tvegati. Le tako lahko razvijejo občutek lastne vrednosti in se uspešno soočajo z življenjskimi izzivi. Ohranimo jih vedre.

»Imejte radi svoje učence, naj vam ne bo vseeno zanje, delite z njimi del sebe – od njih je odvisna naša prihodnost.«

Pamela Sims

Viri

Armstrong, T. (2000). *Prebudite genija v svojem otroku*. Tržič: Učila

Bezić, T. (2012). Razvijanje ustvarjalnosti v šoli. V Priročnik: *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Čačinovič Vogrinčič, G. (2008). *Soustvarjanje v šoli: učenje kot pogovor*. Ljubljana: Zavod

Republike Slovenije za šolstvo

Glasser, W. (2001). *Vsak učenec je lahko uspešen*. Radovljica: Mca

Heacox, D. (2015). *Diferenciacija za uspeh vseh*. Ljubljana: Rokus Klett

Juriševič, M. (2012). *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Juriševič, M. (2014). *Spodbudno učno okolje*. V M. Juriševič (ur.). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Nagy, M. (2006). Model vodenja kreativne delavnice. V *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno-izobraževalno delo z njimi*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Perry Good E. (1994). *... in mulc si bo pomagal*. Radovljica: Regionalni izobraževalni center

Renzulli, J. S. (1986). The Three-ring Conception of Giftedness in J. E. Davidson (Ur.), *Conceptions of Giftedness*. London: Cambridge University Press

Rozman, U. (2006). *Trening socialnih veščin*. Nova Gorica: Educa, Melior

Sims, P. (1999). *Spodbujanje odličnosti*. Tržič: Učila

Žagar, D. (2006). Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli:

zakaj tako. V *Odkrivanje nadarjenih učencev in vzgojno izobraževalno delo z njimi*.

Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Jožica Vršič: Večer branja, pripovedovanja in astronomije

Osnovna šola Cerkevjak – Vitomarci
uciteljica.uciteljica@gmail.com

Izveček

Ob svetovnem dnevu knjige, smo se pridružili mednarodnemu projektu Noč knjige, mi smo ga na naši šoli poimenovali Noč branja.

V projekt so bili na OŠ Cerkevjak – Vitomarci, POŠ Vitomarci vključeni učenci od 4. do 9. razreda, nadarjeni učenci in tisti, ki so prebirali in pripovedovali knjige za Bralno značko.

Dejavnosti so se pričele ob 18. uri in zaključile ob 22. uri. Vsi učenci so bili nad izvedenim večerom navdušeni. Poslušali so pravljice, gledali gledališko predstavo, nekateri so v predstavi tudi nastopali. Ogledovali so si zvezdno nebo skozi teleskop, in sicer Jupiter in njegove lune. Zaključna ura je bila namenjena aktivnemu sodelovanju v delavnicah. Udeleženci večera so brali zgodbe, pravljice, novele, se o njih pogovarjali in poustvarjali.

Bralni dogodek je postal tradicionalna prireditev na naši šoli, udeležujejo se ga nadarjeni učenci in tisti, ki berejo. Namen projekta je, da v šoli vzgajamo mlade v bralce, ki bodo brali skozi vse življenje. Spodbujamo njihovo ustvarjalnost, nastopanje v predstavah, sodelovanje na prireditvah. Postati bralec za vse življenje je vrednota, ki jo začnemo razvijati že zelo zgodaj. Pomembno je, da v svojem vzgojno-izobraževalnem procesu najdemo čas za kvalitetne in privlačne knjige. Učence spodbujamo k branju dobre literature, se o prebranem pogovarjamo, vrednotimo prebrano, pišemo o prebranem, se lotevamo novih nalog v zvezi s problematiko prebranega.

Reading Night, story-telling and astronomy

At World Book Day we joined the international project Book Night and named the event at our school Reading Night.

The event at primary school Cerkevjak – Vitomarci, subsidiary school Vitomarci, included students from 4th to 9th class, talented students and those who read and summarised books for Reading Badge.

Activities began at 6 pm and finished at 10 pm. All the students were enthusiastic about the event. They listened to stories, watched theatrical performance and some of them also took part in performance. They observed starry night through telescope, namely Jupiter and its moons. The final hour was dedicated to active participation in workshops. The participants of the evening read short stories, fairy tales and novels. They discussed and create afterwards.

The Reading Night became a traditional event at our school, students who are talented and those who like reading participate in the event. The purpose of the project is educating youth into readers who will read for a lifetime. We encourage their creativity, performing and participating at the events. Becoming a lifelong reader is value that starts developing early. It is important to find time for quality and interesting books in

educational process. We encourage students to read quality literature, discuss it, evaluate what was read, write about it and tackle new tasks concerning the issue of read.

Ključne besede: nadarjeni, branje, knjige, noč knjige, bralci

Uvod

Po poklicu sem profesorica slovenščine in poučujem na OŠ Cerkvjenjak – Vitomarci. Zraven slovenščine poučujem še izbirna predmeta gledališki klub in šolsko novinarstvo ter neobvezni izbirni predmet umetnost.

Moje delo je povezano z nadarjenimi učenci. Učence pripravljam na Cankarjevo tekmovanje, pišemo za literarne natečaje in šolski časopis. Vsako leto z učenci pripravim gledališko predstavo. Veliko časa posvetimo pripravam na prireditve v šoli in kraju, in sicer pripravljamo prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku. Organiziram in pripravljam pa skupaj z učenci več malih nastopov in prireditve in ni dogodka v kraju, ki se ga ne bi udeležila skupaj z mojimi učenci.

Vodim projekta Rastem s knjigo in Noč knjige. Vsi učenci na šoli mi pripovedujejo za Bralno značko, rada pa v vrtcu in v I. triadi pripovedujem pravljice.

Moje delo je tesno povezano s knjigami, z branjem, nadarjenimi učenci, učenci s posebnimi potrebami.

Nadarjeni učenci

Nadarjeni učenci so inteligentni, talentirani, izjemni, visoko sposobni in pametni. Včasih je pomenilo biti nadarjen, da so na testih IQ dosegali visoke rezultate. Danes je v veljavi definicija nadarjenih in talentiranih; to so tisti otroci in mladostniki, ki imajo izredne sposobnosti ali potencialne, da prikažejo svoje dosežke na različnih področjih v primerjavi s svojimi vrstniki. Šola tem učencem zagotavlja ustrezne pogoje za vzgojo in izobraževanje, prilagodi jim vsebine, metode in oblike dela ter jim omogoči vključitev v dodatni pouk, druge oblike individualne in skupinske pomoči ter druge oblike dela (Težak, 2008).

O nadarjenosti sicer ni splošno sprejete definicije, ker nadarjeni niso homogena skupina, ampak se nadarjenost kaže v različnih oblikah in obsegih. Ena najbolj sprejetih definicij nadarjenosti opredeljuje za nadarjene tiste otroke in mladostnike, ki si bodisi na predšolski stopnji, v osnovni ali srednji šoli pokazali visoke dosežke ali potencialne na: intelektualnem,

ustvarjalnem, specifično akademskem, vodstvenem ali umetniškem področju (Pangrčič, 2016).

Na naši šoli so nadarjeni vključeni v dodatni pouk, udeležujejo se tekmovanj, vključeni so v različne interesne dejavnosti ter raziskovalne dejavnosti.

Nadarjenim ponujamo nekaj več. S področja slovenščine jim nudim veliko dodatnih dejavnosti, in sicer na dramskem področju, tekmujemo za Cankarjevo priznanje, dodatne zahtevnejše in bolj poglobljene so njihove naloge pri rednem pouku, pišemo za literarne natečaje. Nikoli posebej ne poudarjam, da so to naloge za nadarjene. Delo z nadarjenimi pomeni korist za vse učence, ne samo za nadarjene. Ne želim, da so posebej izpostavljeni in obremenjeni z oznako nadarjeni. Vsi učenci, tako tudi nadarjeni, potrebujejo spodbudo in podporo ter izzive. Želim, da so vključeni v skupino, sprejeti in da se družijo.

Noč knjige

Noč knjige je mednarodni dogodek, ki ga na svetovni dan knjige, 23. aprila, obeležujemo po vsej Sloveniji. Slovenija se je leta 2014 prvič pridružila mednarodnemu dogodku »Noč knjige«, s katerim so slavljenje knjige ob svetovnem dnevu knjige 23. aprila, v ZDA, Nemčiji, Veliki Britaniji, na Irskem in na Hrvaškem že tradicionalno podaljšuje dolgo v noč. Prvo leto se je projektu pridružilo 79 slovenskih krajev in v teh krajih se je zvrstilo več kot 300 dogodkov, namenjenih dvigovanju zavesti o pomenu branja.

V preteklih štirih letih so sodelujoči organizirali dogodke, kot so: skupinska branja na šolah, v knjižnicah, okrogle mize, kuharske delavnice, samostojni nastopi, razstave, filmske projekcije in koncerti. Ob 18. uri poteka otvoritev Noči knjige sočasno po vsej Sloveniji in se zavleče pozno v noč.

Noč knjige nagovarja bralce, spodbuja dvig bralne kulture in pismenost ter širi vrednote, domišljijo in znanja v družbi. Noč knjige je zelo dobrodošla dejavnost za nadarjene učence, ki se je na OŠ Cerkvenjak letos lotevamo že četrto leto.

Ob svetovnem dnevu knjige, leta 2015, smo se pridružili mednarodnemu projektu Noč knjige, mi smo ga na naši šoli poimenovali Noč branja. V projekt so bili na OŠ Cerkvenjak – Vitomarci in POŠ Vitomarci, vključeni učenci od 4. do 9. razreda, in sicer nadarjeni učenci in tisti, ki so prebiralni in pripovedovali knjige za Bralno značko.

Dogodek smo poimenovali Večer branja, pripovedovanja in astronomije. Odvijal se je prav na večer, ki je bil za to predviden, 23. aprila. Program večerov je bil sledeči.

Noč knjige 2015

18.00 Pripovedovanje Andersenovih pravljic z glasbenim programom, **gostja pravljíčarka Jasmina Toš** (Knjižnica Ivana Potrča Ptuj, pozdravni nagovor podžupan gospod Andrej Kocbek, glasbeni program Klara Grdja, Teja Borovnik in Nuša Čeh); *učilnica glasbe*

19.00 Gledališka predstava **Cesarjeva nova oblačila** (KUD Vitomarci); *Dom kulture Cerkvjenjak*

19.45 Večerja; *večnamenski prostor OŠ Cerkvjenjak (palačinke in kompot)*

20.20 Astronomija, opazovanje zvezdnega neba; *ob šoli*

21.00 Delavnice (izdelava knjižnih kazalk in naprstnih lutk, vse o Andersenu s kvizom, bralne čajanke).

Dogodek je bil posvečen pravljíčarju Hansu C. Andersenu. Učenci so se razdelili v šest skupin, ta večer se je družilo 44 učencev in 11 mentorjev. Knjižničarka Jasmina Toš iz Knjižnice Ivana Potrča Ptuj nam je pripovedovala Andersenove pravljíce. Pozdravil nas je podžupan in v goste smo povabili gledališko skupino, v kateri nastopajo učenci s podružnične šole POŠ Vitomarci. Večerjo so nam pripravili učenci izbirnega predmeta sodobna priprava hrane.

Nadarjeni in bralci so ta večer potovali v domišljíjske svetove, se o prebranem pogovarjali, poustvarjali, izdelovali knjižne kazalke in naprstne lutke iz filca. Igrali so v predstavi na odru in postali zvezdogledi, gledali so skozi teleskop Jupiter in njegove lune.

Kaj je o dogodku zapisala nadarjena učenka Veronika Podgoršek?

NOČ KNJIGE 2015

Kakor na nekaterih drugih šolah je tudi na naši osnovni šoli, 23. 4. 2015, potekal projekt Noč knjige. V štirih urah, ki smo jih imeli na voljo, smo doživeli veliko. Pravljíčarka nam je brala, z nami razvila sproščen pogovor in kdaj koga za znanje tudi nagradila. Pokazala nam je najmanjšo knjigo v Sloveniji. Za branje le-te pa bi res potrebovali povečevalno steklo! Prav tako smo si ogledali predstavo v Domu kulture, Cesarjeva nova oblačila. Bila je zanimiva in zabavna. In končno, zame najboljši del večera – večerja! Člani izbirnega predmeta sodobna priprava hrane so nam pripravili palačinke in kompot. Po večerji smo se udobno namestili v učilnici pouka glasbene umetnosti ter uživali v soju sveč. Prebrali smo novelo Nakit, pogovarjali smo se, kako se ti življenje lahko v trenutku postavi na glavo. Večer je minil kot bi pihnil. Ob koncu večera smo opazovali zvezde in planete.

Menim, da bi takšni večeri morali biti organizirani večkrat, saj so vsi bili navdušeni in zelo zadovoljni z večerom.

Veronika Podgoršek, 9. a

Noč knjige, noč branja smo potem priredili še naslednji dve leti, letos se pripravljamo tudi na letošnjo prireditev. Skozi leto jim je dogodek motivacija za branje, saj vedo, da se bodo aprila, proti zaključku bralnega leta, lahko udeležili srečanja.

Noč knjige 2016

20.00–20.30 Pozdravni nagovor, (glasbeni program Ažbe Zorko in Nuša Čeh);

20.30 Večerja in potem **Pohod z lučkami**

21.10 Bralne čajanke z delavnicami (strip Tintin in diskriminacija, knjiga Avtobus Rose Parks)

22.00 Odhod domov

Učenci so se razdelili v tri skupine, ta večer se je družilo 32 učencev (iz 4., 6. in 9. razreda) in 10 mentorjev. Dogodek je bil posvečen stripom, brali smo stripe Hergeja, znanega ustvarjalca stripov o Tintinu. Stripe četrtošolci požirajo, berejo jih deklice in dečki. V višjima razredoma pa so mentorice prebirale knjigo o diskriminaciji temnopoltih prebivalcev ZDA, Avtobus Rose Parks. Tema je bila zelo zanimiva in poučna. Odpiralo se je veliko možnosti za pogovor. Večer so zaznamovali pohod z lučkami in bralne čajanke s stripi in prozo. Prireditev je bila nekoliko krajša, ker je sovpadala z dobrodelnim koncertom. Večerje tokrat nismo sami pripravljali, ampak so zanjo poskrbele gospodinje iz Cerkvenjaka.

Noč knjige 2017

18.00 Sprejem učencev

in kratek glasbeni program Klara Grdja, Lara Kramberger ter nagovor o knjigah in branju (Jožica Vršič); *učilnica glasbe*

18.30 DRUŽENJE S KNJIGO; bralne čajanke po učilnicah

19.45 Večerja; *avla Rudolfa Maistra OŠ Cerkvenjak - Vitomarci*

20.00–21.15 *Astronomija, opazovanje zvezdnega neba; ob šoli*

20.20 Pohod z lučkami po Cerkvenjaku

Dogodek je bil posvečen najljubšim knjigam po lastni izbiri. Pri branju smo upoštevali deset pravic bralcev Daniela Pennaca. Branju se je pridružila joga, sprostitvev med branjem.

Učenci so zraven branja uživali v sprostitvenih tehnikah. Učenci so se razdelili v šest skupin (učenci od 4. do 9. razreda), ta večer se je družilo 55 učencev in 13 mentorjev. Navdušiti za sodelovanje tako število sodelavcev v vseh treh letih oziroma večerih ni bil mačji kašelj. Večerjo so nam pripravili učenci izbirnega predmeta sodobna priprava hrane. Večer smo zaključili po ogledu zvezdnega neba s pohodom po Cerkvenjaku, ustavili smo se pri pomembnih obeležjih kraja. Dogodek je bil zelo obiskan in učenci so polni lepih vtisov odšli proti svojim domovom. Pri vseh treh večerih so se družili nadarjeni učenci in tisti, ki so osvojili bralno značko. Vsi nadarjeni učenci so osvojili bralno značko.

Branje

Namen projekta je, da v šoli vzgajamo mlade v bralce, ki bodo brali skozi vse življenje. S projektom dvigujemo zavest o branju, opogumljamo duha in bistrimo pogled na svet (brošura Noč knjige 2015). Branje je vsakdanje opravilo, strašansko pomembno za osebnost je, da postane bralec za vse življenje. Branje spodbuja otrokov, mladostnikov spoznavni in čustveni razvoj. Nevrologi potrjujejo, da branje vpliva na razvoj možganskih celic. Branje nas vse življenje ohranja duševno čvrste in prožne (Kropp, 2000). Pomembno je, da mlade spodbujamo k branju na nevsiljiv način. Otrokove bralne sposobnosti spodbujamo in razvijamo toliko časa, da vzbudimo v bralcih užitek. Gibanje Bralna značka, projekti Rastem s knjigo, Noč knjige so tisti, ki pomembno vplivajo na razvoj bralcev za vse življenje. Bistvenega pomena v šoli je razvijanje bralne kulture. Slovenska književna didaktika pojmuje branje ne le kot intelektualno spretnost, ampak tudi kot trajno človeško vrednoto, kot možnost za duhovno bogatitev in osebnostno rast ... ter polnejše razumevanje sveta in človeka (Saksida, 1994, str. 53).

Pomembno je, da v svojem vzgojno-izobraževalnem procesu najdemo čas za kvalitetne in privlačne knjige. Učence spodbujamo k branju dobre literature, se o prebranem pogovarjamo, vrednotimo prebrano, pišemo o prebranem, se lotevamo novih nalog v zvezi s problematiko prebranega. Prebrana knjiga mladega bralca tudi oblikuje, ob njej se intelektualno in čustveno razvija, pri čemer pa je pomembno, da se o vsebini knjige tudi pogovarjamo. Šele z analizo, razmišljanjem, debato, oceno, uprizoritvijo in primerjanjem dosežemo, da knjiga vpliva na bralca. Pri tem ima svoje posebno mesto že samo druženje vseh, ki so knjigo prebrali.

Zaključek

Delo z nadarjenimi temelji na branju, pogoj za to pa je, da mladim nadarjenim bralcem približamo literaturo, ki jo bodo brali z veseljem, o kateri bodo lahko razmišljali, se o njej pogovarjali. Z različnimi projekti na naši šoli poskušamo doseči prav to. Ugotavljamo, da so mladi projekte, povezane z branjem, dobro sprejeli, uživajo pri dramatizacijah, glasbenih uprizoritvah, debatah ...

V letošnjem mesecu aprilu se bomo pridružili projektu Noč knjige 2018, ki bo v znamenju Lennona, miru, svobode in Splošne deklaracije o človekovih pravicah. Nadaljevala bom poslanstvo vzgajanja bralcev za vse življenje. Lotevali se bomo čudežnih popotovanj in jadrali po morju literature.

Lahko le upamo, da bodo učenci tudi po zaključku osnovnošolskega izobraževanja posegali po knjigah, si jih izposojali v knjižnici ali pa si kljub draginji tu in tam privoščili knjigo za domačo knjižnico. In postali bralci za vse življenje. Kot pravi Daniel Pennac: »Naj živi knjiga! Naj živimo bralci!«

VIRI IN LITERATURA

- Ferbežer I. indr. (2000). Nadarjeni otroci. Radovljica: Didakta.
- Kropp, P. (2000). Vzgajanje bralca. Tržič: Učila.
- Pangrčič P. (2016). Izobraževanje nadarjenih učencev z vidika sodobnih didaktičnih teorij. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Pennac D. (1996). Čudežno popotovanje. Ljubljana: Julija Pergar.
- Saksida, I. (1994). Izhodišča in modeli šolske interpretacije mladinske književnosti. Trzin: Založba Different.
- brošura Noč knjige (2015, 2016, 2017). Noč knjige. Ljubljana. <http://2017.nocknjige.si>
- <http://2018.nocknjige.si>

Marta Zajc: Mali radovedneži

OŠ Danile Kumar
zajcm@os-danilekumar.si

IZVLEČEK

Učenci veliko časa preživijo v šoli. Pri tem so v nenehni interakciji s sovrstniki in v korelaciji z učitelji. Učitelji naj bi opazili in prepoznali pri različnih dejavnostih njihova močna in tudi šibka področja. Seveda nam je bilo lažje odkrivati in delati z učenci na šibkih področjih, kot pa nadgrajevati močna. Zavedali smo se te pomanjkljivosti in pripravili poseben program Mali radovedneži, ki smo ga z letošnjim šolskim letom pripravili tudi za učence razredne stopnje, čeprav se prepoznavanje nadarjenosti začne v drugi triadi. Odkrivamo namreč, da je vse več posameznikov, ki na določenih področjih izstopajo in že zelo zgodaj kažejo nadarjenost. Kažejo tudi posebne osebnostne lastnosti, ki jih ne zaznamo pri drugih. Pri tem je prisotna močna vloga slehernega učitelja in svetovalne službe, da s svojim znanjem, izkušnjami, prepoznamo in poskušamo na dognanjih graditi pedagoški proces in delo s skupino ali posameznikom z željo spodbuditi njihov optimalni razvoj.

V prispevku predstavljam delo z nadarjenimi, začeto pred leti in letošnjo nadgradnjo, ki je zajela tudi mlajše učence. Tako se Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi, ki se je začel uvajati v šolah, vse bolj dosledno uresničuje tudi na naši šoli, in hkrati prinaša zadovoljstvo na vseh straneh.

Ključne besede: učenci, nadarjeni, učitelji, šola, Mali radovedneži

ABSTRACT

Students spend a lot of time in school. In this context, they are in constant interaction with peers and in correlation with teachers. Teachers should notice and recognize in various activities students' strong and weak areas. It was easier to discover and work with students on weak areas than to upgrade strong ones. We were aware we have this shortcoming and have prepared a special program called Little Investigators. In this school year we have prepared the program also for the students of elementary level, although recognition of giftedness is launching in the second triad. We see that, more and more individuals, who stick out in certain areas show their talent very early. They also indicate the specific personality traits that we do not perceive in other students. The strong role of every teacher and school counselors is shown according to their knowledge, experience and recognition. We try to stimulate the building of educational process and work with the group or individuals in order to promote their total development.

In the paper, I present work with the gifted students, that was developed years ago and have been upgraded this year, and it also includes younger students. The Concept of recognition and work with gifted students, that have started in the schools, is more consistently pursued also in our school, and at the same time brings satisfaction on all sides.

Key words: students, gifted students, teachers, school, Little Investigators

Uvod

Vsak izmed nas je edinstven ter ima svoja močna in šibka področja. Med nami pa so tudi takšni, ki na nekaterih področjih izkazujejo odstopanja od povprečja in napredujejo hitreje. To se kaže v načinu razmišljanja, iskanju idej in rešitev, postavljanju nenavadnih vprašanj, natančnosti opazovanja, ustvarjalnosti, hitrem uvidu bistva, različnih talentih (glasbenih, voditeljskih, plesnih ...) ... Največkrat so drugačni. Drugi učenci se iz njih celo norčujejo in zato zlahka postanejo posebneži. Imajo težave na socio-emocionalnem področju. Nekateri so osamljeni, tudi nimajo dobrih ocen, pa vendar so na nekaterih področjih bolj nadarjeni oz. talentirani od svojih vrstnikov. Pomagati bi jim morali razumeti vzroke njihovih težav zaradi drugačnosti. Nimajo pa vsi nadarjeni takšnih problemov, zato bi bilo napačno posploševati. Večina se jih dobro prilagodi in ima pozitivno samopodobo.

Učitelji vse to zaznamo, pa dostikrat ne vemo, kaj in kako z nadarjenimi, saj imamo v razredu poleg njih še učence, ki imajo primanjkljaje na učnem ali vedenjskem področju. Le-ti nam vzamejo več časa in pozornosti. Največkrat imajo tudi odločbe in smernice za delo, zato se je lažje ukvarjati z njimi, saj bolje vemo, kako ravnati.

Prepoznavanje

Tako kot na ostalih šolah, smo tudi pri nas pred leti začeli s prepoznavanjem nadarjenih otrok. Tega se je lotil šolski psiholog. Sprva smo učitelji v tem videli samo dodatno birokratsko obremenitev. Odkrili smo, da je vprašalnik zasnovan tako, da kot nadarjene prepozna zelo veliko otrok. Tudi tiste, za katere smo sprva mislili, da nimajo posebnih področij sposobnosti ali dosežkov. Kot velevala Koncept, smo za vsakega posameznika pripravili individualiziran program glede na področje prepoznane nadarjenosti, ki naj bi ga posameznik tudi realiziral. Ta je sestavljen iz dejavnosti, ki jih ponuja šola: dodatni pouk, tekmovanja, športna tekmovanja, izbirni in neobvezni izbirni predmeti, raziskovalne naloge, sodelovanje na natečajih, prireditvah, bralne značke, interesne dejavnosti, različni projekti, tabori (astronomski, mediacijski). Poleg so tudi dejavnosti, ki jih učenec obiskuje izven šole. Odkrili smo, da imamo posameznike, ki obiskujejo veliko število šolskih in izvenšolskih dejavnosti.

Nekaterim učencem je bila ta prepoznavnost sprva odveč, saj so bili včasih deležni kakšne opazke ali pripombe ostalih sošolcev, češ da se imajo za nekaj več, ker so nadarjeni, torej so boljši. Otroci s posebnimi potrebami, ki imajo primanjkljaje, so že bili integrirani v pouk

in sprejeti. Za nadarjene pa se je ta proces šele začel. Tudi za nas učitelje. Pouk smo še zavestneje diferencirali z različnimi težavnostnimi nalogami, ki omogočajo lasten tempo razvoja in seveda intelektualen izziv. Poskušali smo zagotoviti tudi čustveno varno okolje. Metode dela smo prilagajali dejavnostim in aktivnostim ter poskušali nadarjene vključevati v različne šolske dejavnosti, glede na področje njihove nadarjenosti (npr. nastopi na proslavah, pomoč pri domačih nalogah, branje mlajšim učencem ...). Učenci so bili in so še vključeni v različne zanje primerne šolske in izvenšolske dejavnosti, pri pouku smo določene naloge prilagajali, da so lahko razvijali višje miselne procese, kritično mišljenje ... in jih spodbujali tudi na drugih področjih. Vendar pa nismo bili čisto zadovoljni. Program za nadarjene smo želeli še obogatiti in ga razširiti ter ponuditi tudi tistim, ki jih določeno področje zanima, a niso bili prepoznani kot nadarjeni, z željo, da učenci spoznajo in razvijejo čimveč kompetenc.

Radovedneži

V šolskem letu 2015/16 se je sestala ekipa učiteljev, ki je načrtala vsebinske smernice programa Radovedneži, ki se je začel uresničevati v šolskem letu 2016/17. Koordinatorici programa sta Helena Leskovar in Karmen Bizjak Merzel. Program izhaja iz načel, zapisanih v Konceptu, ki naj bi jih upoštevali pri delu z nadarjenimi (širitev in poglobljanje temeljnega znanja, upoštevanje individualnosti, hitrejše napredovanje v procesu učenja, razvijanje ustvarjalnosti, uporaba višjih oblik učenja, sodelovalno učenje, upoštevanje posebnih sposobnosti in močnih interesov, spodbujanje samostojnosti in odgovornosti, skrb za celostni osebnostni razvoj, raznovrstnost ponudbe ter omogočanje svobodne izbire, skrb, da so nadarjeni sprejeti, ustvarjanje možnosti za medsebojno občasno druženje, uveljavljanje mentorskih odnosov med učenci in učitelji).

Program je sestavljen tako, da učencem enkrat mesečno (občasno dvakrat) ponudi možnost udeležbe na različnih dogodkih. Le-ti v glavnem potekajo izven šolskega prostora in večinoma v popoldanskem ali večernem času. Sam program je odprtega tipa in se ga lahko do zasedenosti mest udeležijo tudi učenci, ki niso prepoznani kot nadarjeni. Z vsebino, načinom dela in izvedbo so seznanjeni starši, ki so tudi povabljeni na nekatere dogodke. Za učence je pripravljen tudi dnevnik za beleženje mesečnih dogodkov, ki služi refleksiji.

V šolskem letu 2016/17 so se lahko udeležili razstave (Nikola Tesla), pogovorov na različne teme (npr. Zakaj bi me moral Primož Trubar zanimati?), festivala (Slovenski

festival znanosti), ogledali so si filma (Pojdi z mano, Kapitan Fantastični), gledališko predstavo (Želim si, da bi se zgodilo drugače), muzeja (Muzej iluzij, Krapina). Tudi sami so pripravili fotografsko in slikarsko razstavo, se udeležili Raziskovalnega tabora in pisali raziskovalne naloge ter se udeležili tekmovanja Zaupajmo v lastno ustvarjalnost, soustvarjali so delavnico Preživetje v naravi, obiskali in praznovali v Domu za starejše občane ter zagotovo še kaj, kar ni zapisano. Velik poudarek pri vsem je bil tudi na razvijanju socialnih veščin.

Prvo leto je bilo prelomno. Videli smo, da je bil program dobro sprejet. Potrebno je bilo narediti refleksijo opravljenega dela in izvesti nekaj sprememb, saj so se pokazale nekatere šibkosti, ki smo jih morali popraviti (npr. dnevnik za spremljanje je ostal napol prazen, saj se niso vedno isti učenci udeleževali dejavnosti).

Sedaj se program Radovedneži razvija. Rojevajo se nove ideje, spremljajo se novosti, ki se vključujejo v program, več je medpredmetnega povezovanja. V zasnovi in izvedbi želimo vključiti tudi starše. Zanimanja učencev je vedno več, saj program razširja in pogloblja znanje na zanje zanimivejši način.

Mali radovedneži

Program Radovedneži je zaživel. Tudi na razredni stopnji smo želeli iti korak naprej. V prvi triadi ne poteka odkrivanje in evidentiranje nadarjenih. Pa vendar izstopajo posamezniki, ki so zelo motivirani za delo in kažejo potenciale nadarjenosti na posameznih področjih. Te potenciale želimo odkriti in razvijati, saj bi bila napaka, če bi jih želeli prilagoditi na »normalno mero«. Pri rednem pouku ravno tako poteka notranja diferenciacija in se upoštevajo smernice oz. načela za delo z nadarjenimi. Tako je delo v 1. triadi podlaga za naprej, za razvijanje in odkrivanje nadarjenih.

Po vzoru programa Radovednež smo v tem šolskem letu za učence razredne stopnje pripravili program Mali radovednež. Sam program je še v povojih, pa vendar z motiviranimi učiteljicami in šolsko svetovalno službo, ki je na začetku leta pripravila program, orje ledino. Za program je bila zadolžena Urša Šuštaršič, pripravila pa ga je v sodelovanju s koordinatoricama programa Radovednež.

Ker uradno evidentiranje še ne poteka, smo se dogovorili, da na začetku leta najprej predstavimo program učiteljicam. Te so ga z veseljem sprejele. Koordinatorica jih mesečno obvešča, katera dejavnost se bo odvila. Predlaga tudi starostno omejitve, če je potrebno. Učiteljice sprva same predlagajo učence, za katere menijo, da bi se dejavnosti udeležili. Če

je mest več in če dejavnost še ni zasedena, jo ponudijo tudi ostalim. Nekatere dejavnosti so takšne, da se učenci odločijo glede na interes in prosti čas, ker potekajo po pouku, nekatere pa so izpeljane med poukom v dogovoru z učiteljicami. Z vsako dejavnostjo, katere se učenci udeležijo, se morajo starši strinjati. Dejavnosti so se začele v mesecu novembru.

V tem šolskem letu smo tako v novembru učencem ponudili delavnice prostovoljstva in pomoči drugim, v decembru obisk delavnice japonskega risanja, v januarju je bila zelo obiskana grafična delavnica, ki smo jo zaradi velikega zanimanja izvedli dvakrat, v februarju so pripravili razstavo, v marcu pa sceno za Pomladno prireditev. Predvideni so še obisk Hiše eksperimentov, športne aktivnosti ter za konec prireditev Pokaži, kaj znaš – na temo eksperimentov. Obiska eksotičnih živali žal nismo uspeli izvesti.

Vsako izvedbo na koncu reflektiramo in osmislimo, saj ne želimo, da je to samo obisk nečesa ali pa dejavnost zaradi dejavnosti. Spodbujamo jih k razmišljanju, analiziranju, vrednotenju, iskanju novih rešitev, idej, predstavitev sošolcem ... Učenci dobijo nova znanja in spoznanja na drugačen način.

Ker je program še na začetku, bo v prihodnjih letih zagotovo spremenjen in tako vsebinsko bogatejši ter tudi bolj fleksibilen glede na potrebe in dogodke v tistem času. Sprotno in seveda končno vrednotenje programa ter njegove uspešnosti nam bo v pomoč pri pripravi novega.

Mednarodna šola in nadarjeni

Na šoli izvajamo dva programa, nacionalnega in mednarodnega. Na nacionalnem je v tem šolskem letu prepoznanih 45, na mednarodnem pa 16 učencev. Število le-teh se med šolskim letom stalno spreminja zaradi prihodov in odhodov v tujino ter menjave šol. Zato je samo prepoznavanje zaradi visoke fluktuacije učencev oteženo.

Tudi na tem programu organizirajo učitelji številne dejavnosti, kot so: oblikovanje spletnih strani, Lego robotika, improvizacija, jeziki (francoščina in španščina), WSC (World Scholar's cup). Učenci, ki so nadarjeni, so s strani mentorjev povabljeni k sodelovanju v navedenih dejavnostih.

Šolski program se razlikuje od nacionalnega. Vsi učenci morajo napisati raziskovalne projekte ali naloge za Community service, za kar potrebujejo večmesečne priprave. Tiste naloge, ki so izjemno dobre, nato prijavijo kot raziskovalne naloge v nacionalnem programu.

Izpostavila bi svetovno tekmovanje WSC, ki poteka v angleškem jeziku v več mestih sveta, tudi na naši šoli v Ljubljani. Združuje učence nacionalnega in mednarodnega programa. Priprave nanj potekajo skupaj. Najboljši se uvrstijo naprej in ob koncu šolskega leta odpotujejo na tekmovanje v drugo državo. Cilj je motivirati učence iz vseh okolij, da odkrijejo nove prednosti in prakticirajo nove veščine (debate, skupno sodelovanje, izzive, predstavitve, razprave, show talentov ...). Iz leta v leto se na to tekmovanje z ekipami prijavi več šol, nekatere se celo povežejo med seboj, da tako sestavijo ekipo. Vzdušje na tekmovanju je enkratno.

Zaključek

Zadovoljna sem z delom, ki smo ga začeli na šoli. Ta poleg rednih dejavnosti nudi širok program za različna področja nadarjenosti. Zadovoljstvo učencev, staršev in učiteljev kaže, da smo začrtali prave smernice. Vemo, da program še zdaleč ni popoln in da bo potrebno narediti še veliko izboljšav, vendar se tega ne bojimo. Potrebno je bilo narediti prve korake, da gremo lahko naprej in rastemo. Nadarjeni so med nami in so za našo prihodnost zelo dragoceni. Zato jim moramo v osnovnošolskem obdobju ponuditi čim več priložnosti za pridobitev različnih izkušenj in razvoj, da bodo svoje potenciale prepoznali in kasneje lahko udeleženi. Učenci imajo glede učenja različne potrebe. Torej je naša naloga in dolžnost, da nadarjene odkrijemo in jim omogočimo optimalen razvoj potencialov. Kaj pa bodo sami v prihodnje naredili z njimi, bo pokazalo življenje. Nekateri bodo to razvijali naprej, drugi ne. Nadarjenost namreč ni konstantna in potrebno je trdo delo za uspeh, zato jim moramo dati priložnost in jih naučiti, da si postavijo cilje in se trudijo za dosego le-teh.

Literatura

Bezić, T., Rupnik Vec, T., Juriševič, M., Rostohar, G., Lep, B., Nolimal, F., ... Hanžič, A. (2012). *Vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi učenci osnovne šole*. Priročnik. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.

Nagel, W. (1987). *Spodbujanje in odkrivanje nadarjenih otrok: svetovalec za starše in učitelje*. Ljubljana. Državna založba Slovenije.

Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). *Nadarjeni otroci*. Ljubljana: Didakta.

Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008). *Samopodoba mlajših nadarjenih otrok*. Ljubljana: Didakta.

Ksenja Žmauc: Dramatizacija Malega princa kot primer potovanja na planet nadarjenosti

OŠ Juršinci

ksejzmauc@gmail.com

Izveček

Učenci 7., 8. in 9. razreda so se s pomočjo dramatizacije znanega dela (Antoine de Saint Exupéry, Mali princ) soočili s težavami razumevanja umetnostnega besedila. Nato so si zamislili svoj svet, na katerega so postavili Malega princa in ga soočili s čisto svojim problemom. Mali princ tako lahko pristane na planetu zaljubljenec ali pa se sooči s kadilcem in z odvisnikom.

Pomembno je, da mladi poustvarjajo znana književna dela, jih posnemajo, se držijo rdeče niti dela, hkrati pa aktualizirajo in kreirajo svet, kakor ga doživljajo in vidijo sami.

Posebnost dramskega dela je, da se zaigra, zato se učenci lahko preizkusijo tudi kot režiserji, igralci, oblikovalci scene ali glasbe ... Dejavnosti potekajo pri urah slovenščine in gledališkega kluba ter pri interesnem krožku.

Skupina se je z odlomkom Mali princ na planetu zaljubljenec predstavila na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku, predvidevamo pa tudi udeležbo na srečanju otroških gledaliških skupin.

Ključne besede: dramatizacija, nadarjeni učenci, Mali princ

Summary

Students of 7th, 8th and 9th grades dealt with issue of comprehending literary text by means of dramatisation of a known novella (Little Prince, Antoine de Saint Exupery). They imagined their own world where they placed Little Prince and faced him with his own problem. Therefore Little Prince can find himself on the planet of lovers or confronts himself with a smoker or an addict.

It is essential for youth to reproduce literary texts, imitate them, stick to the main theme, but at the same time modernise and create the world as they see it and experience.

Feature of dramatics is to act, so students can test themselves as stage managers, performers, creators of scene or music... The activities take place at Slovene lessons and at Drama Club as well as at extracurricular activities.

The group of young performers presented an excerpt from Little Prince on the planet of lovers at celebration of the Slovene Cultural Holiday or the Prešeren Day. It is also expected to participate at meeting of Children's Theatre Groups.

Key Words: dramatization, talented, Little Prince

Uvod

Za obiskovanje izbirnega predmeta gledališki klub se je v letošnjem letu odločilo 13 učencev iz 7., 8. in 9. razreda OŠ Juršinci z željo po pridobivanju bralne in gledališke kulture. Ti učenci so naklonjeni branju dramskih besedil in gledaliških dejavnosti ter obiskovanju gledaliških predstav. Večina učencev je tudi izrazila željo po nastopanju, nekateri so se bolj želeli preizkusiti kot pisci dramskih besedil in kot tisti, ki na kakršen koli način pomagajo soustvarjati dramsko predstavo. Odločitev za vrsto predstave sem jim prepustila, vsi so se po branju Malega princa, razlagi in debati sami preizkusili kot ustvarjalci dramskega besedila. Vsak je Malega princa postavil v svoj svet in ga soočil s problemom, ki se mu je zdel najbolj zanimiv. Naučili so se improvizirati, poiskati primerne rekvizite, razmišljati o kostumih, sceni, glasbenih dodatkih ... Na koncu je nastala predstava, čisto njihova.

Kaj vse nadarjeni učenci lahko pridobijo z gledališkimi dejavnostmi?

Branje, razčlenjevanje, ločevanje glavnih in stranskih oseb, spoznavanje zgodbe je le nekaj ciljev, ki jih pridobijo učenci. Pomembneje se mi zdi, da se vživljajo v književne osebe, se z njimi soočajo, improvizirajo in z vsem tem hkrati spoznavajo sami sebe in odkrivajo svoje nove sposobnosti. Prav tako se razvijajo kot pisci, pretvarjajo, spreminjajo besedilo in ga predvsem aktualizirajo ... Cilj predmeta ni "popolna" predstava, torej v ospredju ni dodelan gledališki izdelek, temveč načelo razvijanja ustvarjalnih dejavnosti, zato so učenci lahko bili kreativni, ustvarjalni in inovativni. Bistvenega pomena je javni nastop s sicer »nedodelano predstavo«, ki učencem omogoča več prednosti:

- usmerjenost k procesu nastajanja gledališkega dogodka, s čimer se učenci izognejo usmerjenosti k predstavi kot zgolj umetniškemu izdelku;
- večšine javnega nastopanja, premagovanje treme, improvizacija;
- javni nastop, v katerega so vložili veliko svojih zamisli, truda, idej, kreativnosti je največ, kar lahko pridobijo učenci.

Učenci se razvijajo v naslednjih dejavnostih:

- recepcijske: branje besedil in gledanje predstav, izražanje doživljanja govora, oseb, scene, glasbe, gledališkega doživetja kot celote. Izhodišče gledaliških dejavnosti je ustvarjalno, svobodno skupno branje dramskega besedila, razčlenitev in

oblikovanje predloge za gledališki dogodek. Učenci, predvsem pa učitelj, ob tem upoštevajo "aktualnost" besedila, in sicer glede na naslovnika ter temo učenci dopolnjujejo tudi z lastnimi predlogi;

- ustvarjalne: ustvarjanje značilnih dramskih situacij in zgodb, pisanje dramskih besedil in oblikovanje gledališke predstave ali njenih prvin;
- razlagalno-raziskovalne oz. analitične: izražanje svojih misli o gledališki predstavi, režiji, igri.

Gibanje v dramatizaciji

V šoli veliko pozornosti namenjamo gibanju. Ustvarjalno gibanje kot učna metoda pomembno vpliva na aktivno usvajanje znanja in celosten razvoj otroka. Pojem nastane, če povežemo gibanje in ustvarjalnost (predvsem notranje doživljanje, čustvovanje). Gibe si sami izmišljamo, jih ustvarjamo, povezujemo in tako oblikujemo gibanje. Pri ustvarjalnem gibanju nas bolj kot sama zunanost in oblika zanima njegova kakovost, izraznost in povezovalna dejavnost med ljudmi.

Pri ustvarjalnem gibanju otrok spoznava svoje telo, se zaveda raznovrstnosti svojega gibanja, časa in prostora ter različnih možnosti za izrabo svoje energije. Z razvojem motorike se razvija sposobnost nadzorovanja telesa in hkrati obvladovanja gibanja, kar posledično vpliva na telesni, emocionalni in mentalni razvoj. V govorici telesa se kažejo tudi otrokova čustva (Kroflič, Gobec 1992).

Pri dramatizaciji izhaja ustvarjalni gib iz doživljanja določene zgodbe in medsebojnih odnosov junakov, torej igro vlog. Otrok z različnim manipuliranjem prikazuje vsebino igre, v katero se aktivno vživlja in jo poustvarja. Predstavlja uvajanje v govorjeno dramatizacijo in vključuje tudi ples in rajalno igro. Lahko poteka popolnoma brez besed ali pa jo z besedilom vodi vzgojitelj oziroma otrok (Kroflič, Gobec 1992).

Dramatizacija se uresničuje prek naslednjih ciljev:

- spodbujanje radovednosti in veselja do umetniških dejavnosti;
- negovanje in razvijanje individualnih ustvarjalnih potencialov v fazah doživljanja, zamišljanja, izražanja, komuniciranja in uveljavljanja na področju umetniških dejavnosti;

– spodbujanje splošne ustvarjalnosti pri pripravi, organizaciji in uporabi sredstev in prostora.

Zakaj smo izbrali Malega princa za dramatizacijo in uprizoritev?

Pridobivanje podatkovnega znanja ne sme zamenjati recepcijsko-poustvarjalnih dejavnosti, zato smo se že na začetku šolskega leta lotili branja dramskih besedil. Izbor bralnih in gledaliških dejavnosti ter vsebin temelji na načelih primernosti, postopnosti, sistematičnosti ter vsebinske ustreznosti. Šolska interpretacija ter uprizoritev dramskega besedila potekata po naslednjem postopku:

- individualnemu branju učencev sledi izražanje doživetij ter analiza besedila,
- interpretativno skupinsko branje (bralna vaja),
- uprizoritev (delna ali celovita).

Iz izkušenj, ki jih imam, ko sem iskala primerna dramska besedila za učence osnovne šole, sem vedela, da bo težko najti besedilo, ki bi učence pritegnilo, hkrati pa jim odprlo možnosti in željo po kreativnosti in lastnem »dopolnjevanju« besedila. Mali princ je učence navdušil po prvem branju, ker je skrivnosten, pravljичen, ljubezniv, ker vsakemu dopušča možnosti, kaj naj si misli o vsebini. Po eni strani se zateka v pravljичnost in čarobnost, po drugi strani so učenci z njim odkrili realnost, življenjske resnice, da ni vedno vse lepo in prav, ampak da je lahko tudi drugače ... Učenci so povedali, da so jih navdušile predvsem osebe, ki jih je Mali princ srečeval na svoji poti. To so bile osebe, ki so jih učenci želeli zadržati v svoji igri, želeli pa so jih nekoliko preoblikovati, poudariti in jih narediti bolj smešne:

- Kralj je v naši igri pravzaprav kraljica. Zanimivo je, da se je v tej vlogi najbolj izrazila sicer zadržana učenka. Lik ponazarja željo po oblasti, saj brez namena ukazuje stvari, ki se že dogajajo.
- Domišljavec je postal v družbi neopazen učenec. Lik domišljavca misli, da so vsi ljudje njegovi oboževalci.
- Pijanec je bil lik, ki so ga vsi vedno z veseljem improvizirali. Zdel se jim je najbolj smešen. Temu liku so se najbolj posvetili, dodelali so njegovo mimiko in telesno govorico, samo besedilo pa so pustili krajše. Vlogo so dodelili devetošolcu, ki jo je z veseljem sprejel, čeprav bi na odru zmogetl zaigrati tudi govorno zahtevnejše in daljše besedilo. Lik prikazuje osebo, ki je obupala. Pije, da bi pozabil, da ga je sram, da pije.

- Lik trgovca je v naši predstavi trgovka in predstavlja človeka, ki nima časa biti srečen, ker ima preveč dela s preštevanjem zvezd.
- Lik svetilničarja v naši predstavi igrata dva učenca, ki komičnost ustvarjata z izmeničnim ugašanjem in prižiganjem svetilke.
- Lik geografa je zaigrala učenka, ki je imela veliko idej glede uprizoritve.
- Kača je postala sedmošolka, ki jo je vloga kače popolnoma prevzela. Posnemala jo je govorno in s premikanjem.
- Lisica je postala sedmošolka, ki se je najbolje gibala kot lisica.
- Vrtnica je postala učenka, ki je drugače vedno nasmejana, zato so ji prizori, ko je morala zaigrati zmrdovanje, ogorčenost in vzvišenost, predstavljali izziv.
- Vrtnice na Zemlji so si izmislile svoj ples ob lastni vsebini pesmi na znano melodijo. Nad tem so bile tako navdušene, da smo glasbeni vložek vključili v predstavo na koncu.
- Mali princ je postal fant z največjo možnostjo zapomnitve besedila. Imel je izredno željo igrati to vlogo, tekom predstave pa je izredno napredoval v mimiki.
- pilotka.

Na katere planete je še odneslo Malega princa?

Učenci so se preizkusili tudi poustvarjanju. Vsak je napisal dramsko besedilo, v katerem je soočil Malega princa s svojim problemom. Izmislili so si torej svoj svet, lahko tudi planet, na katerem je pristal osrednji lik. Tako se je Mali princ moral soočiti tudi s sodobnejšimi težavami človeštva, kakor jih vidijo mladostniki. In kateri so ti liki?

- Kadilec je lik, ki uničuje svoja pljuča in s tem zdravje, se tega zaveda, pa vendar mu razvada prestavlja takšen užitek, da ne more nehati.
- Odvisnik od mamil Malega princa poskuša prepričati, da je edino, kar v življenju šteje, užitek, želi ga prepričati, naj poskusi. Na srečo se pokaže njegova šibkost, ko mamila izgubijo svojo moč in se pojavi potreba po njih, zato Mali princ kaj kmalu zamahne z roko in reče: »Odrasli so pa res čudni ...«
- Piflar je na nek način lik, ki je podoben geografu. Ne zna razložiti, zakaj se uči na pamet nekaj, česar ne razume.
- Zaljubljenec in ljubosumnež odkrivata zanimiv pogled najstnikov na obe čustvi.
- Bogataš spominja na trgovca, vendar je bolj bahaški.
- Športnik je lik, ki razkriva željo najstnikov po zmagovanju, občudovanju in po tem, da b bili najboljši, najuspešnejši.

Priprava predstave

Po branju, analizi, debati in po tem, ko je vsak učenec predstavil svoj planet in lik, ki se je soočil z Malim princem, smo izbrali za nas zanimive like in se poigrali z improviziranjem. Nato smo določili, kdo bo igral kateri lik. Zanimivo je bilo, da so učenci sami našli svoje like. Imeli smo le dva svetilničarja, pa še ta dva sta našla rešitev, s katero sta se oba strinjala: iz enega sta nastala dva svetilničarja. Tako sta lik svetilničarja obogatila in naredila „bolj smešnega“. Avdicija, s pomočjo katere bi izbrali igralca določene vloge, ni bila potrebna. Učenci so vloge odlično določili. Našli so se v določeni zgodbi. Like, ki so si jih izmislili sami, so prav tako zaigrali, in sicer so avtorji dramskih besedil postali režiserji. Sami so določili vloge za svoje prizore. Kasneje smo se odločili, kateri liki bodo postali del naše javne predstave o malem princu.

Kostumi

Kostum ni samo obleka, ampak mora pripovedovati zgodbo o svojem liku, hkrati pa se mora otrok v njem dobro počutiti (Gal Štormar, Čeč 2014). Ker so učenci gledališkega krožka najstniki, se seveda niso želeli obleči v kostum vrtnice, lisice ... Skupaj smo poiskali rešitev tako, da je vsak lik prikazan s simbolom. Tako so si vrtnice pripele rože v lase, princ ima le daljšo jopico namesto prinčevske halje, lisica krznen plašč ... Ker so kostumi le simbolno nakazani, smo se bolj posvetili samemu gibu likov. Učenci so razmišljali, kako se giba kača, posnemali so premikanje lisice ... Tudi vrtnice, ki jih je princ srečal na Zemlji, so svoji individualnost in posebnost pokazale tako, da se je vsaka po svoje odzvala na prinčevo vprašanje. Kostume smo v naši igri postavili v ozadje, igro, premikanje, gibe, zven besed pa smo poudarili kot podaljšek tistih simbolnih elementov, ki smo jih dali posameznemu liku. To se nam je zdelo ustrezno tudi zato, ker tudi vsebino celotnega Malega princa lahko razumemo simbolno.

Prostor in rekviziti

Zgodba malega princa se dogaja na različnih svetovih. Glede na minimalistične kostume smo se tudi pri sceni držali mota, da je manj več. Tako nam je ostalo dovolj prostora za igro in gibanje, Upoštevali smo tudi zlato pravilo gledališča, da vsak rekvizit, ki ga vpelješ v predstavo, tudi uporabiš (Gal Štormar, Čeč 2014, str. 83). Izdelali smo vulkane, ker imajo tako pomembno vlogo za Malega princa. Veliko časa smo se ukvarjali s tem, kako princ

pravzaprav potuje med planeti. Izdelali smo "potovalno napravo" kar iz stola s pomočjo folije in jo imenovali "Potovalec z močjo misli". Mali princ se z mislimi »telepartira« na planete, kar smo ponazorili tudi z značilnim zvokom. Vse rekvizite si v prostor umestijo igralci, ki v določenem prizoru igrajo, prav tako si vse stvari odnesejo s sabo, vendar vse poteka kot del igre.

Izbor glasbe

V skupini je veliko glasbeno nadarjenih učencev, kar smo želeli uporabiti in izkoristiti tudi v predstavi. V tem primeru se nismo držali načela, da je potrebno izbrati glasbo, s katero občinstvo ni obremenjeno. Velja namreč, da otroške pesmi in popularne pesmi otroci že avtomatično povezujejo z določeno vsebino in čustvi, zato bi naj izbirali glasbo, ki ni znana. Učenci so se kljub temu odločili za znane pesmi, ki pa so jih priredili in tako pokazali svojo kreativnost. Iz pesmi Ena ptička priletela je nastala pesem Ena roža zacvetela je. Roža na prinčevem planetu je zapela čisto svojo pesem po melodiji Jaz sem mala roža. Lisica je prav tako interpretirala znano pesem na svoj način. Izbor glasbe bi lahko opravičila s samo vsebino Malega princa: Bistvo ni to, kar vidiš, bistvo je to, kako tisto, kar vidiš, doživljaš, čutiš, vzameš za svoje ... Glasbo so ustvarjali učenci, bila je njihova predstava, zato je tudi glasbena izbira bila njihova.

Izvedba javne predstave

Čeprav naš cilj ni bil dodelan gledališki izdelek, je javni nastop, na katerem so lahko pokazali delček tega, kaj vse so med šolskim letom ustvarili pri gledališkem klubu, bil za učence zelo pomemben. Z delom predstave so se učenci že lahko predstavili februarja na proslavi ob slovenskem kulturnem prazniku. Naš cilj je bil, da bi se prijavili na območno srečanje gledaliških skupin, ki ga vsako leto organizira Javni sklad za kulturne dejavnosti. To smo tudi storili, vendar je datum (22. marec) sovpadal z ogledom smučarskih skokov na Planici, zato smo udeležbo morali odpovedati, Javni sklad za kulturne dejavnosti Ptuj pa nam je prijazno ponudil možnost nastopa teden dni kasneje na lutkovnem srečanju v Dornavi.

Zaključek

Mladim, za gledališke dejavnosti nadarjenim učencem, moramo dati možnost, da se poglobijo v vsebino dramskega besedila, da povejo, kako ga razumejo in kako se dotika

njihovih misli in čustev. Šele takrat zadihajo z njim, postane del njih in s tem jim je dana tudi možnost, da aktualizirajo vsebino. Največ, kar lahko nadarjenim otrokom daš je, da jim postiš imeti krila, da si upajo razmišljati in ustvarjati po svoje. Gledališka dejavnost to mladim umetnikom dopušča. Javna uprizoritev, ki nas še čaka, bo le viden zaključek našega potovanja na planet nadarjenosti, bistvo tega, kar smo se naučili, pa je skrito v učencih.

Literatura

1. Ahačič, D (1969): *Mladina na odru*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
2. *Gledališki besednjak (1981)*. Ljubljana: MGL.
3. Kroflič, B., Gobec, D. (1992): *Ustvarjalni gib in plesna vzgoja za najmlajše*. Novo mesto: DPDD.
4. Nacionalni kurikularni svet (1998): *Učni načrt za izbirni predmet. Gledališki klub*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in Zavod RS za šolstvo.
5. Poniž, D. (1994). *Kratka zgodovina evropske in ameriške dramatike*. Ljubljana: Mihelač.
6. Saksida, I. (1998): *Slovenska mladinska dramatika*. Maribor: Obzorja.
7. Štromar, M., Čeč, G. (2014): *Črkolandija. Pravlјica, dramsko besedilo in gledališki priročnik*. Ljubljana: JSKD.

Jasmina Žel: Zanimivi fizikalni eksperimenti

OŠ Ljudski vrt Ptuj

jasmina.zel@os-ljudskivrtptuj.si

Izveček

Nadarjenost za naravoslovje oziroma fiziko se pri učencih največkrat kaže pri originalnem reševanju nalog in pri opravljanju eksperimentov. Velikokrat nam pri urah fizike zmanjkuje časa za izvedbo in prikaz vseh zanimivosti.

V prispevku je opisan primer izvedbe delavnic, ki smo jih organizirali za nadarjene, vedoželjne in ustvarjalne otroke ptujskih osnovnih šole. Delo je potekalo v manjših delavnicah glede na interes otrok.

Pred izvedbo so prijavljeni učenci izbrali dve delavnici. Delavnica, ki sem jo izvajala v sodelovanju z učiteljico kemije in laborantko, se je imenovala Zabavni fizikalno–kemijski eksperimenti. Učenci so nato v manjših skupinah izvajali eksperimente. Ker so bili učenci različnih starosti, sem najprej preverila, koliko imajo predznanja o tlaku. Večina učencev se o tlaku pri pouku fizike pred tem ni srečala. Pri tem so v eni skupini spoznali delovanje pljuč, si izdelali model pljuč in ga odnesli domov. V eni skupini so spoznavali in opazovali eksperimente, pri katerih znižujemo tlak. Tako so znižali temperaturo vrelišča vode in poskušali ločiti magdeburški polkrogli. V nekaj skupinah so izvedli zabavne kemijske eksperimente. Ob tem so napovedovali rezultate in debatirali o izidih. Ob zaključku dne so se vsi učenci zbrali in predstavili, kaj zanimivega so spoznali in se naučili.

Ključne besede: fizika, zračni tlak, model pljuč, znižanje zračnega tlaka, eksperimenti

Summary

The pupil's talent in natural science and especially physics is usually seen as originality at solving problems and experiments. At physics lessons we usually do not have enough time to show and perform all interesting experiments.

In this article we describe a case of workshop that we organised for talented, curious and creative pupils of all primary schools in Ptuj. Pupils were divided in smaller groups regarding their field of interest.

Before the beginning of workshops pupils applied for two workshops regarding their field of interest. The workshop that I prepared with the help of chemistry teacher and laboratory worker was called Funny physical–chemical experiments. Pupils then performed the experiments in small groups. Because the pupils were of different ages, I first had to check how much they already know about the air pressure. Most pupils had not heard about air pressure at their physics lessons before. One group was discovering how the lungs work, made a lung model and took it home. Another group was watching and performing experiments with lowering air pressure. That is how they lowered the boiling point of water and tried to separate Magdeburg hemispheres. In some other groups pupils were performing funny chemical experiments. They were predicting and debating the outcomes. At the end of the day all pupils gathered and presented what they had learned.

Keywords: physics, air pressure, reduction of air pressure, lung model, experiments

Uvod

V prispevku bom prikazala primer povezovanja nadarjenih, vedoželjnih in ustvarjalnih učencev vseh ptujskih osnovnih šol v okviru dneva ustvarjalnih delavnic. Učenci, ki so sodelovali na ustvarjalnih delavnicah, so bili različnih starosti, od četrtega do osmega razreda. Zaradi tega sem izbrala temo, ki naj bi bila primerna, dovolj zanimiva in hkrati razumljiva vsem učencem, ne glede na predznanje in starostno stopnjo. Izbrala sem poglavje o tlaku, podrobneje o zračnem tlaku. Zračni tlak je tlak, ki ga povzroča teža zraka na vsak kvadratni meter zemeljske površine. Normalni zračni tlak na površini morja znaša 1 bar oziroma 100 000 pascalov. Meteorologi pogosteje uporabljajo oznako 1000 mbar (mili barov). Torej pritiska zrak na vsak kvadratni centimeter tal s silo, ki je enaka na primer teži enega kilograma sladkorja. Učenci so v fizikalnem delu delavnice izdelali model pljuč in ga odnesli s seboj domov, opazovali, ali je zračni tlak velik ter izvajali eksperimente, pri katerih znižujemo zračni tlak in s tem znižujemo temperaturo vrelišča vode. Delavnico Zabavni fizikalno–kemijski eksperimenti sem izvajala skupaj z učiteljico kemije in laborantko. Tako so učenci različnih šol in različnih starosti v manjših skupinah izvajali zanimive naravoslovne eksperimente in pridobivali znanje osnov fizike in kemije.

Ustvarjalne delavnice

Učenci različnih starosti od četrtega do osmega razreda vseh štirih ptujskih osnovnih šol so se zjutraj najprej razdelili v manjše skupine glede na interes in izbor delavnic. Učenci so ustvarjali v naslednjih delavnicah: Gledališka improvizacija, Matematični potep po Ptuj, Mediacija, Likovna delavnica, Animirani film, Naravoslovni eksperimenti, Retorična delavnica, Poslikava panjskih končnic, Sestavljanje Rubikove kocke in Igranje na kahone. Sodelovalo je več kot 120 učencev in 15 mentorjev. Vsak učenec je lahko izbral in sodeloval na dveh delavnicah glede na lasten interes. V naravoslovni delavnici je sodelovalo 14 otrok z vseh štirih ptujskih osnovnih šol. Učenci so bili stari od 11 do 14 let. Z učiteljico kemije in laborantko smo jim pri izvajanju eksperimentov pomagale predvsem z namigi in preprostimi pojasnili. Ob koncu dneva so učenci iz različnih delavnic prikazali, kaj zanimivega so ta dan počeli in kaj novega so se naučili. Na predstavitvi so bili prisotni tudi ravnatelj ptujski osnovnih šol in župan mestne občine Ptuj, gospod Miran Senčar.

Model pljuč

Pred izvedbo delavnice sem učencem razložila osnove o tlaku, saj se sodelujoči učenci s tlakom v večini primerov pri pouku še niso srečali. Tlak nam pove, kolikšna sila deluje pravokotno na en kvadratni meter površine. Merimo ga v pascalih, zračni tlak pa najpogosteje v barih. Merilnik, ki ga uporabljamo za merjenje tlaka, je manometer, za merjenje zračnega tlaka pa barometer. Zračni tlak čutimo zaradi teže zraka (atmosfere) nad nami. Zračni tlak se spreminja z nadmorsko višino. Na gladini morja je zračni tlak 1 bar in ga imenujemo normalni zračni tlak. Z višino zračni tlak pada, saj je nad nami vedno manjša plast zraka oziroma atmosfere.

Učenci so morali na delavnico s seboj prinesiti manjšo plastenko, dva balončka in slamico. S pomočjo tega materiala so izdelali model pljuč, ki so ga lahko odnesli domov. Vemo, da so naša pljuča naš glavni organ za dihanje in da brez dihanja ne moremo živeti. Pljuča se nahajajo v notranjosti prsnega koša in jih ne vidimo. Na modelu lahko pokažemo in raziščemo, kaj se dogaja med dihanjem (Beznec idr, 1998):

- Ko se mišice prsnega koša skrčijo, potegnejo rebra naprej in navzgor. Pri tem se trebušna prepona splošči, prsni koš pa se razširi. Prostornina pljuč se tako poveča, zaradi česar se tlak v prsnem košu zniža in v pljuča vdre zunanji zrak. To je vdih.
- Pri izdihu se mišice sprostijo, trebušna prepona se usloči navzgor, prostornina prsnega koša se zmanjša in tlak se zveča. Prostornina pljuč se zmanjša in pljuča iztisnejo zrak.

Učenci so izdelali model pljuč tako, da so najprej odrezali dno plastenke in namesto dna pritrdili balonček – opno. Zamašek plastenke so preluknjali in skozi luknjico potisnili slamico, na katero je bil dobro pritrjen drugi balonček. Zamašek so na plastenko pritrdili tako, da je bil balonček znotraj plastenke. Pri tem nam je plastenka predstavljala prsni koš, balonček na dnu plastenke trebušno prepono, balonček v plastenki pa je predstavljal pljuča.

Model pljuč deluje po naslednjem principu (Beznec idr, 1998):

- Ko z roko raztegnemo opno, se s tem poveča prostornina v notranjosti plastenke, notranji zračni tlak pa se zmanjša. Nastala tlačna razlika zunaj in v plastenki je dovolj velika, da potisne zrak po slamici v balonček, ki se napne. To je vdih.
- Nato spustimo opno in prostornina v plastenki se zmanjša, tlak v plastenki pa se poveča. Tlačna razlika med tlakom v plastenki in tlakom zunaj plastenke iztisne zrak iz balončka. To je izdih.

Učenci so ugotovili, da dejansko dihamo s prepono in da pljuča polni z zrakom zračni tlak. S pomočjo tega preprostega eksperimenta so učenci raziskali tudi, ali bi lahko dihali, če bi v plastenko naredili luknjico. Ugotovili so, da ob luknjici v pljučih ne moremo dihati, saj zaradi vdora zunanjega zraka v pljuča ne prihaja do tlačne razlike, ki je potrebna za stiskanje in krčenje pljuč.

Delovanje pljuč sem učencem prikazala tudi na primeru kupljenega učila vakuumskega cilindra.

Znižanje zračnega tlaka in znižanje vrelišča vode

V drugem delu delavnic so učenci spoznali, kaj se dogaja z vreliščem vode pri znižanju zračnega tlaka. Zračni tlak je odvisen predvsem od zračne vlažnosti in nadmorske višine. Višje, kot se vzpnemo, nižji je zračni tlak. Normalni zračni tlak znaša 1 bar. Voda pri normalnem zračnem tlaku vre pri 100°C. Učence sem vprašala, ali v vsakdanjem življenju pri različnih opravilih čutimo spremembo zračnega tlaka zaradi višine. Večina jih je znala povedati, da čutijo v ušesih spremembo zračnega tlaka, ko se vzpenjajo na Pohorje ali ko se vozijo z avtom z višje ležečih krajev. Zastavila sem jim tudi vprašanje, kje voda za čaj zavre najhitreje: v Koprju, na Ptuj ali na vrhu Triglava. Učenci s tem niso imeli izkušenj iz vsakdanjega življenja. Njihovi odgovori so bili zelo različni. Predvidevali so, da je to bodisi Koper bodisi vrh Triglava. Do pravilnega odgovora so se dokopali z eksperimentiranjem s pomočjo vakuumskega cilindra in namizne vakuumske črpalke, ki so ju učenci spoznali pri prejšnji nalogi. Na podstavek znotraj vakuumskega cilindra so postavili kozarec z vodo pri sobni temperaturi. Preverili so, ali vakuumski cilindar na spodnjem robu dobro tesni in začeli s pomočjo vakuumske črpalke izsesavati zrak. S tem se je tlak znotraj cilindra znižal in v vodi so se, tako kot pri vrenju vode, začeli pojavljati mehurčki. Tako so učenci ugotovili, da bi voda za čaj res najhitreje zavrela na vrhu Triglava, vendar bi bila temperatura vrelišča nižja. Ker je temperatura vrelišča nižja, moramo stvari kuhati dlje časa. Ko so vzeli kozarec iz vakuumskega cilindra, so ugotovili, da se temperatura vode pri izsesavanju zraka in znižanju zračnega tlaka ni zvišala in je voda pri znižanem zračnem tlaku vrela pri sobni temperaturi.

Podobno znižanje zračnega tlaka in znižanje vrelišča vode lahko dosežemo s preprostim poskusom s plastično brizgo, v katero nalijemo malo vode pri sobni temperaturi. Ko pokrijemo odprtino brizge in bat hitro povlečemo k sebi, v vodi opazimo mehurčke, ki so značilni tudi za vrenje vode. Tlak znotraj brizge smo močno zmanjšali in s tem smo znižali

vrelišče vode s 100°C na sobno temperaturo. Učenci so z roko preverili, ali se temperatura vode v brizgi ni spremenila.

Ali je zračni tlak velik?

Ob koncu smo preverili, ali je zračni tlak okoli nas velik. Prvi eksperiment, s katerim so učenci to preizkušali, je s pomočjo tako imenovanih magdeburških polkrogel (Si močnejši od zraka, 2010). To sta dve kovinski polkrogli, ki ju stisnemo v votlo kroglo, iz katere nato s pomočjo vakuumske črpalke izsesamo čim več zraka. V notranjosti tako nastane skoraj brezračni prostor, tako imenovani vakuum. Zunanji zrak s svojim pritiskom stiska polkrogli skupaj in niti dva močna odrasla človeka ne moreta potegniti krogli narazen. Z magdeburškima polkroglama je Otto von Guericke v 17. stoletju ponazoril efekte zračnega tlaka in s tem dokazal pritisk ozračja (Si močnejši od zraka, 2010). Eksperiment je javno ponovil leta 1656 v Magdeburgu, kjer je stisnil skupaj dve veliki polkrogli, tako da sta tvorili kroglo s premerom 50 cm. Nato je z batno tlačilko, ki jo je sam izumil, izsesal zrak iz notranjosti. V notranjosti krogel je bil tlak približno nič barov, torej vakuum. Zračni tlak, ki je deloval od zunaj na polovici krogle, ju je stiskal tako močno, da ju tudi s pomočjo 16 konjev niso zmogli ločiti.

Učenci so uporabljali šolski model magdeburških polkrogel s premerom 100 mm. Polkrogli so stisnili skupaj in iz nastale krogle izčrpali nekaj zraka s pomočjo vakuumske črpalke. Znotraj krogle niso ustvarili popolnega vakuuma. Dva učenca sta poskušala potegniti polkrogli vsak na svojo stran, vendar jima nikakor ni uspelo. Tudi ko so jima priskočili na pomoč drugi učenci, polkrogel niso mogli ločiti. Ugotovili so, da je zunanji zračni tlak zelo velik.

Učence sem nazadnje vprašala, ali je možno, da iz kozarca, polnega do vrha, ne izteče voda, ko ga obrnemo. Pustila sem jim nekaj časa za samostojno preizkušanje in uporabo raznih pripomočkov. Dodala sem namig, da lahko uporabijo trši papir in uporabijo znanje, pridobljeno v prejšnjih eksperimentih. Ker nikakor niso uspeli zadržati vode v plastičnem kozarcu, smo skupaj pokazali rešitev (Guštin, 2010). Kozarec, do roba napolnjen z vodo, tesno pokrijemo z debelejším papirjem. Uporabimo lahko liste preteklega koledarja. Previdno in hitro vse skupaj obrnemo na glavo. Če je postopek izveden pravilno, list papirja zadrži vodo v kozarcu. To se zgodi zaradi tega, ker je zunanji zračni tlak zelo velik. Voda sicer s svojo težo pritiska na papir, vendar je zunanji zračni tlak mnogo večji od tlaka zaradi teže vode in voda iz kozarca zaradi tega ne izteče. Učenci so nato odgovarjali na različna

vprašanja in seveda svoja razmišljanja preverjali z eksperimenti. Zanimalo nas je predvsem, ali je pomembno koliko vode je nalite v kozarcu in ali je hitrost obračanja kozarca pomembna. Ugotovili so, da ni pomembno, koliko vode je nalite v kozarcu, če le hitro obrnejo kozarec in držijo papir tesno na vrhu kozarca, saj voda iz kozarca ne izteče. Če so pri obračanju nespretni in počasni, pa so lahko pri izvedbi tega eksperimenta mokri. Zaradi tega ta poskus izvajamo nad umivalnikom ali nad večjo plastično posodo.

Zaključek

Učenci so v delavnicah uživali, saj nam prevečkrat pri urah naravoslovja, fizike in kemije zmanjkuje časa za zanimive vsebine in samostojno eksperimentiranje. Tudi na delavnicah je zmanjkalo časa, saj bi lahko izvedli še več zanimivih in hkrati preprostih eksperimentov iz poglavja o zračnem tlaku. Učenci so imeli nekaj znanja in izkušenj o zračnem tlaku iz vsakdanjega življenja. Navedli so, da čutijo spremembo zračnega tlaka, ko se vzpnejo na višje ležeče kraje ali pa se spustijo s hribov v dolino. Kljub temu da so bili na delavnici udeleženi učenci različnih starosti in nižjih razredov, sem ugotovila, da ob primernem interesu in vedoželjnosti lahko razumejo eksperimente na temo zračnega tlaka, če jim to predstavimo na primeren način z modeli. Ob koncu so bili vsi učenci enotnega mnenja, da bi si želeli več eksperimentalnega pouka pri rednem pouku ter predvsem učenja naravoslovnih vsebin s poskusi.

Viri

Beznec, B., Cedilnik, B., Černilec, B., Gulič, T., Lorger, J., Udir, V. idr (1988). Poskusi s platenkami. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Beznec, B., Cedilnik, B., Černilec, B., Gulič, T., Lorger, J., Vončina, D. (2016). Moja prva fizika1 učbenik za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Modrijan založba.

Guštin, A. (2010). Poskusa z zračnim tlakom. Moj planet, 8(10), 13.

Si močnejši od zraka? (25. 5. 2010). EXPI - Ein Haus voller Experimente. Pridobljeno 26. 2. 2018, s <http://www.expi.at/expiweb/index.php?q=de/node/34>.